

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Journal of Educational Review Faculty of Educational in MCU

ISSN: 2673-0030 (ONLINE)

ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) 2568
Vol. 12 No. 2 (May-August) 2025

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Journal of Educational Review Faculty of Educational in MCU

ISSN: 2392-5507, ISSN: 2673-0030 (Online)

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์ :

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (Journal of Educational Review Faculty of Educational in MCU) มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสตร์ ครุศาสตร์ ศีลภาสาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาสหวิทยาการอื่นๆ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์จะต้องไม่เคยตีพิมพ์ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความในวารสารอย่างเคร่งครัด โดยอ้างอิงตามรูปแบบของ APA (นาม-ปี) รวมถึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารฯ และเป็นบทความที่ไม่มีความหลายมากกว่า 25% ตามที่ถนนในโปรแกรม CopyCat ในเว็บ Thaijo2

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารฯ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ โดยไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของวารสารฯ

กระบวนการพิจารณาบทความ :

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ 2 แบบ คือ แบบที่ 1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 2 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

แบบที่ 2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

ประเภทของบทความ :

ประเภทของบทความที่รับตีพิมพ์ คือ บทความวิจัย (Research Article) และบทความวิชาการ (Original Article)

ภาษาที่รับตีพิมพ์ :

บทความที่รับตีพิมพ์รับภาษาที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

กำหนดออก :

กำหนดออกตีพิมพ์ 3 ฉบับ ต่อปี (ราย 4 เดือน) ดังนี้

ฉบับที่ 1 เดือน มกราคม - เมษายน	(กำหนดออก เดือนเมษายน)
ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม	(กำหนดออก เดือนสิงหาคม)
ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน - ธันวาคม	(กำหนดออก เดือนธันวาคม)

คณะกรรมการที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	ที่ปรึกษาอธิการบดี
พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	อธิการบดี
พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระราชวัชรสารบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
พระศรีวัชรสารบัณฑิต, ดร.	คณบดีคณะครุศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรยุทธ พึ่งเที่ยร	ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายแผนยุทธศาสตร์

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิรวัฒน์ ชัยสุข	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

พระเมธาวิสัยรส, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.อุทิศ ศิริวรรณ	W.H.Taft University
รองศาสตราจารย์ ดร.อานวย เดชชัยศรี	มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย แหวนเพชร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเดียน	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย จันทร์เรือง	มหาวิทยาลัยสยาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาโรจน์ เผ่าวงศากุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
ดร.เสนห์ เดชะวงศ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร	มหาวิทยาลัยบูรพา

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

ผู้ทรงคุณวุฒิภายในมหาวิทยาลัย

พระครูโสภาสนนทกิตฺต, รองศาสตราจารย์ ดร.
พระครูกิตติญาณวิสิฐ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
พระครูวิรุฬห์สุตคุณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษ ภูริปัญโญ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
พระครูภาวนาภูมิบัณฑิต, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
พระมหาอุดร อุตโตโร, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
พระสุรชัย สุรชัย, ดร.
พระครูสมุห์ทอง ฐิตปัญโญ, ดร.
รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
รองศาสตราจารย์ ดร.อินดา ศิริวรรณ
รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสงวง นิลนามะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญมี พรธชา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวิง เรืองสังข์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ชำนิศาสตร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย

พระมหาพงศ์ศักดิ์ ฐานิโย, ดร.
ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตรเจริญ
ศาสตราจารย์ ร้อยโท ดร.บรรจบ บรรณรุจิ
รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี เกสทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักษ์ตย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรุทม์ บุญศรีตัน
รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา
รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ บัวศิริ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สิริโรจนานันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย ปะบุตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิติวัศ สุกป้อม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพัชร สายเสนา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐกรณ์ ปะพาน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้อำนวยการศูนย์พุทธศาสตร์ศึกษา DCI
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
นักวิชาการอิสระ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

คณะกรรมการ

พระมหาญาณวัฒน์ จิตตวฑฺฒโน, ผศ.ดร.

พระสุรชัย สุรชัย, ดร.

พระครูสมุทรทอง จิตปัญโญ, ดร.

ดร.ทองดี ศรีตระการ

ดร.อรุณรัตน์ วิไลรัตนกุล

ดร.วาริ โสภเตีย

ดร.มนัสนันท์ บุญปู

ดร.ณัฐนิชา ปัญญาธิภา

เจ้าของ

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน

กองบรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา

อาคารเรียนรวม โซน C ชั้น 5 ห้อง C510 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา 31170

โทรศัพท์ : 035-248-000 ต่อ 8284

พระมหาญาณวัฒน์ จิตตวฑฺฒโน, ผศ.ดร. โทรศัพท์ : 095-542-6695 Email: yannawat.bud@mcu.ac.th

ตั้งแต่ ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2562) วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เผยแพร่ เฉพาะฉบับออนไลน์ สามารถดาวน์โหลดได้ที่ :

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU/index>

บทบรรณาธิการ

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับนี้เป็นฉบับ ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม) 2568 ได้รับผลการพิจารณาคุณภาพวารสารเพื่อเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI รอบที่ 5 พ.ศ. 2568 จากศูนย์ TCI ได้ถูกจัดให้เป็น วารสารกลุ่มที่ 2 (การรับรองคุณภาพของวารสาร รอบที่ 5 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2568 ไปจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2572) นับได้ว่าเป็นกำลังใจให้แก่กองบรรณาธิการในการพัฒนาวารสารให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วารสารฉบับนี้ได้มีการปรับปรุงรูปแบบวารสารใหม่ให้มีความสมบูรณ์มากขึ้นหลายประการ และวารสารฉบับนี้ ประกอบด้วยบทความวิจัยและบทความวิชาการที่กองบรรณาธิการได้ตระหนักถึงคุณภาพของบทความตามกรอบการประเมินคุณภาพวารสารเป็นอย่างดีได้ทำการพิจารณาบทความให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI

กองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณผู้เขียนบทความที่เป็นนักวิชาการ นักวิจัย และนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาทุกท่านที่ได้ให้ความสนใจเขียนบทความเพื่อลงตีพิมพ์ และหวังว่าจะได้รับความสนใจจากผู้เขียนบทความทุกท่านในโอกาสต่อไป และกองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้อนุเคราะห์ในการอ่านประเมินต้นฉบับ

สุดท้ายนี้ กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่า บทความที่ได้ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อท่านผู้อ่าน และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ให้เกิดขึ้นกับการบริหารจัดการศึกษาของประเทศไทย หากท่านผู้อ่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาวารสารให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการ ขอขอบคุณและยินดีน้อมรับเพื่อพัฒนาวารสารให้ดียิ่งขึ้นในโอกาสต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู

บรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สารบัญ

หน้า

บทบรรณาธิการ

บทความวิจัย Research Articles :

- การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอรรถฐานในรายวิชาภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนความเรียง สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ 1-13
THE DEVELOPMENT OF THAI LANGUAGE TEACHING MODEL BASED ON THE GENRE BASED APPROACH TO DEVELOP ESSAY WRITING SKILLS FOR HIGH SCHOOL STUDENTS AT DEMONSTRATION SCHOOL UNDER RAJABHAT UNIVERSITY
ยศชวิน กุลด้วง Yoschavin Guldoung
ชัยเดช นาคสะอาด Chaidej Naksa-Ard
- แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัชฎา 14-27
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตราง กระบี่
GUIDELINES OF ACADEMIC AFFAIRS ADMINISTRATION IN DIGITAL ERA OF RATSADA SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE TRANG KRABI
ณัฐธิดา จงมี Natthida Jongmee
พระครูพิจิตรศุภการ PhrakhruPhichitsuphakan
บุญเลิศ วีระพรกานต์ Boonlert Weerapornkan
- ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา 28-39
ตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก
NEEDS FOR SECONDARY SCHOOL MANAGEMENT BASED ON THE CONCEPT OF CREATORS OF POSITIVE CHANGES
ธนาภูวดล เวชชวณิชย์ Thanapuwadon Vejjavanit
นันทรัตน์ เจริญกุล Nantarat Charoenkul
พฤทธิ ศรีบรรณพิทักษ์ Pruet Siribanpitak

ผลของการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning: CBL) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาและความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 40-48

EFFECTS OF CREATIVITY-BASED LEARNING (CBL) ON BIOLOGY ACHIEVEMENT AND SCIENTIFIC CREATIVITY OF MATTAYOMSUKSA FOUR STUDENTS

พิมพ์พจี ปิญโญ Pimpajee Pinyo

นพมณี เชื้อวัชรินทร์ Nopmamee Chauvatcharin

เชษฐ ศิริสวัสดิ์ Chade Sirisawat

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 49-62

SUPER LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AS PERCEIVED BY TEACHERS UNDER LOPBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ณัฐยานัน ไพรี Nutthaya Pairee

เฉลิมชัย หาญกล้า Chalermchai Hankla

ภูวดล จุลสุคนธ์ Phuwadon Chulasukhont

ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 63-78

ADVERSITY QUOTIENT OF SCHOOL ADMINISTRATOR AND THE TEACHER PROFESSIONAL STANDARDS PERFORMANCE NAKHONPATHOM PRIMARY EDUCATIONALSERVICE AREA OFFICE 2

พนิดา เรนชนะ Panida Ranechana

ศักดิ์พันธ์ ตันวิมลรัตน์ Sakdipan Tonwimonrat

การประเมินโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านสันตยง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 79-91

THE EVALUATION OF STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM PROJECT OF BANSUNYOONG SCHOOL UNDER THE OFFICE OF NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

โสภา เนาว์สุวรรณ Sopa Naosuwan

อรรครา ธรรมาธิกุล Akara Dhammatikul

วีระยุทธ ชาทะกาญจน์ Werayut Chatakan

ปราโมทย์ พรหมนิล Pramote Promnil

**ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียน
ของโรงเรียนในสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2** 92-105

RELATIONSHIP BETWEEN SCHOOL ADMINISTRATORS CHARACTERISTICS AND STUDENT
CARE SYSTEM OF SCHOOL UNDER NAKHON SRI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 2

พัทธราภรณ์ กองล้ำเลิศ Patraporn Konglumlead

พระครูวุฒิชัยการโกศล Phrakhrutthichai Karnkoson

การพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 106-117

ตามหลักการบริหารนิยธรรมของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) สังกัดเทศบาลนครสงขลา

DEVELOPMENT OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE OPERATIONS BASED ON
APARIHANIYADHAMMA IN THETSABAN 4 SCHOOL (BANLAMTRAI)
UNDER SONGKHLA CITY MUNICIPALITY

ปรีชา ผุดดำ Pricha Phutdam

พระครูสุเมธปริยัติคุณ PhrakhrusumetPariyattikun

กษมา ศรีสุวรรณ Kasama Srisuwan

สมรรถนะของผู้บริหารกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา 118-131

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4
ADMINISTRATOR'S COMPETENCY AND INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY
MANAGEMENT IN SCHOOL UNDER KANCHANABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE 4

อดิวัฒน์ เรือนริน Adiwat Ruanruen

สงวน อินทร์รักษ์ Sangaun Inrak

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก 132-145

ที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
PHENOMENON-BASED LEARNING MANAGEMENT TO PROMOTE GLOBAL CITIZENSHIP FOR
PEACEFUL COEXISTENCE AMONG GRADE 9 STUDENTS

ณัฐพรรณ กันไชยศักดิ์ Nattatat Kanchaisak

ปริญญ์ สร้อยทอง Parinya Soithong

**การประเมินโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โรงเรียนหัวไทร
(เรือนประชาบาล) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3** **146-160**

THE EVALUATION OF THINKING AND CREATIVELY PROBLEM SOLVING PROJECT OF HUASAI
REUNPRACHABAN SCHOOL UNDER THE OFFICE NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

อัญชณา รอดริน Anchana Rodrin
อรรครา ธรรมมาธิกุล Akara Dhammatikul
วีระยุทธ ชาทะกาญจน์ Werayut Chatakan
ปราโมทย์ พรหมนิล Pramote Promnil

**การบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามหลักอิทธิบาท 4
ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษ
นครศรีธรรมราช เขต 1** **161-171**

MANAGEMENT OF THE TEN POWERS SCIENCE PROJECT ACCORDING TO THE FOUR PRINCIPLES
OF IDDHIPADA OF BANTUADTHONG SCHOOL NETWORK UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

สุนัตตรา แก้วขาว Sunattra Kaewkao
พระครูประโชติกิจจาภรณ์ Phrakhruprachotkitchaphon
บุญเลิศ วีระพรกานต์ Boonlert Weeraponkan

**ความต้องการจำเป็นในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียน
ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย** **172-182**

PRIORITY NEEDS FOR INFORMATION SYSTEMS IN THE ADMINISTRATION OF STUDENT AFFAIRS
IN EXTRA-LARGE SCHOOLS UNDER THE NONTABURI SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA
OFFICE

วรุณนภา ริณพัฒน์ Warunnapa Rinphat
ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข Prapawan Trakulkasemsuk

**การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ในเขตกรุงเทพมหานคร** **183-195**

CITIZEN EDUCATION KNOWS RESPECT FOR RIGHTS OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN BANGKOK

พิไลลักษณ์ คำมาระ Pilailak Khammara
อัญชลี ศรีกลชาญ Anchalee Srikolchan

**ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจ
ของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ** 196-207

THE PRIORITY NEEDS IN DEVELOPING HUMAN RESOURCES MANAGEMENT
FOR ENHANCING THE MORALE OF TRIAM UDOM SUKSA PATTANAKARN SCHOOL TEACHERS

ณัฐฐา คงปรีชา Nuttha Kongpreecha

นันทรัตน์ เจริญกุล Nantararat Charoenkul

**การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะวอด
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3** 208-219

ADMINISTRATION OF COMMUNITY RELATIONS BASED ON SANGAHAVATTHU 4 OF BAN CHA-
UAT SCHOOL UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ปรานทิพย์ พรหมพลอด Prangthip Phromplot

พระครูพิจิตรศุภการ PhrakhruPhichitsupakarn

มะลิวัลย์ โยธารักษ์ Maliwan Yotharak

**ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูพี่เลี้ยง
ที่มีต่อการบคิดตติยัตด้านการคิดออกแบบของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์** 220-233

THE IMPACT OF DESIGN THINKING-BASED LEARNING ACTIVITIES IN THE CONTEXT OF MENTOR
TEACHER SUPERVISION ON THE DESIGN THINKING MINDSET OF PRESERVICE SCIENCE TEACHERS

ศราวุธ รามศรี Sarawut Ramsri

สลา สามิภักดิ์ Sara Samiphak

**การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ** 234-245

PUBLIC PARTICIPATION IN PREVENTION AND RESOLUTION OF DRUG PROBLEMS
IN BANG PHLI YAI SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, BANG PHLI DISTRICT,
SAMUT PRAKAN PROVINCE

ธัญญภัทร นีลธรรมโรจน์ Thanyapat Neenthamaroj

ปณณธร หอมบุญมา Pannathorn Hombunma

**การพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ 5W1H** 246-256

DEVELOPMENT ANALYTICAL READING SKILLS FOR MATHAYOM SUKSA 5 STUDENTS USING
GAME-BASED LEARNING MANAGEMENT WITH THE 5W1H

วันวิภา ภูจิน Wanwipa Pujean

กาญจนา วิชญาปกรณ์ Kanchana Witthayapakorn

**การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรตามหลักสารานียธรรม 6 ของโรงเรียน
ในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช.** **257-266**

STRENGTHENING HUMAN RELATIONS IN THE ORGANIZATION BASED ON SARANIYADHAMMA VI
OF SCHOOLS IN THUGYAI CONSORTIUM UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE NAKHON SI THAMMARAT

สายฝน จันทรศรีนิวาล Saifon Jansrinual

พระครูเขมธรรมโฆสิต Phrakhrukhemathammakhosit

บุญเลิศ วีระพรกานต์ Boonlert Wiraponkan

การพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก **267-282**

DEVELOPING GEOGRAPHY COURSE FOR ENHANCING GLOBAL CITIZENSHIP

สิรินัฐ เวชกามา Sirinat Wetchakama

ศุภณัฐ ปานา Supanat Pana

นัตยา ปิลันธนานนท์ Nataya Pилanthananond

**การสร้างสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง
เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3** **283-292**

CREATING ANIMATION MEDIA FOR STUDYING SCIENCE ON WAVE AND
LIGHT TO ENCOURAGE UNDERSTANDING OF SCIENCE LEARNING
OF MATHAYOMSUKSA THREE

เพ็ญพิมล บุญชู Phenpimol Boonchu

เชษฐ์ ศิริสวัสดิ์ Chade Sirisawat

กิตติมา พันธุ์พุกษา Kittima Panprueksa

**การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักกัณฐิธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา
ในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3** **293-305**

THE DEVELOPMENT OF THE CREATIVE LEADERSHIP BASED ON THE FOUR VUDDHI-DHAMMA
OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN CHA-UAT DISTRICT UNDER NAKHON SI THAMMARAT
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

เสาวภา แจ่มจรัสศรีศิริ Saovapa Jamjaratsrisiri

พระครูสุเมธปริยัติคุณ PhrakruSumethpariyatikul

กษมา ศรีสุวรรณ Kasama Srisuwan

**การพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง แรงและพลังงาน** 306-318

โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์

DEVELOPMENT OF SCIENCE COMMUNICATION SKILLS AND LEARNING ACHIEVEMENT OF
PRATOMSUKSA 5 STUDENTS ON THE TOPIC OF FORCE AND ENERGY BY USING PROBLEM-
BASED LEARNING INTEGRATED WITH CONCEPT MAPPING

ภูมิย์ อัครพิน Pumai Aukepin

หรรษกร วรรณसार Hassakorn Wattanasarn

อนันต์ ปานศุภวัชร Anun Pansuppawat

**ผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์
ที่มีต่อเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1** 319-329

EFFECTIVENESS OF STEAM EDUCATION WITH SOCIAL MEDIA NETWORKS PROMOTING
SCIENTIFIC MIND TOWARDS SCIENCE AMONG MATHAYOMSUKSA 1 STUDENTS

ณัฐฉิณี ชันทะสีมา Nuthinee Kantasima

บุญฤดี อุดมผล Boonrudee Udomphol

**แนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักพหุสูตร 5
ของครูโรงเรียนบ้านชะวอด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3** 330-341

GUIDELINE FOR PROMOTING INFORMATION TECHNOLOGY FOR LEARNING MANAGEMENT
BASED ON THE FIVE BAHUSUTA OF TEACHER AT BAN CHA-UAT SCHOOL UNDER NAKHON SI
THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

สันติภาพ พุทธิเนตร Santipap Puttinet

พระครูพิจิตรศุภการ PhrakhruPhichitsupakarn

มะลิวัลย์ โยธารักษ์ Maliwan Yotharak

**ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี** 342-352

INNOVATIVE LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS AND TEACHERS' QUALITY OF WORK LIFE
UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE PHETCHABURI

ธัญพร กล่อมสกุล Thanyapohn Klomsakun

วรกาญจน์ สุขสดเขียว Vorakarn Suksodkiew

**การบริหารจัดการสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2** **353-366**

THE SCHOOL MANAGEMENT AND LEARNER'S QUALITY UNDER RATCHABURI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ภัสราภรณ์ ลีลาเลิศ Patsaraporn Leelalert

นุชนรา รัตนศิริระประภา Nuchnara Rattanasiraprapha

**การประเมินโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1** **367-382**

THE EVALUATION OF THE BRIGHT LITTLE MINDS CARING FOR GOODNESS PROJECT AT
WATMOOKTHARA SCHOOL, NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1

ณัฐธีรา แก้วแกมทอง Nutteera Kaewkaemthong

นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ Nilrat Navakitpaiboon

วีระยุทธ ชาทะกาญจน์ Werayut Chatakan

**การพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3** **383-394**

THE DEVELOPMENT ATTRIBUTE VOLUNTEER BY THE SCOUT ACTIVITY OF BANPLAISOK SCHOOL
UNDER SURATTHANI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

สุพัฒชัย ฤทธิเดช Supatchai Rittidat

พระครูเขมธรรมโฆสิต PhrakhruKhemathammakhosit

บุญเลิศ วีระพรกานต์ Boonlert Wiraponkan

**สมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2** **395-410**

THE ADMINISTRATOR'S COMPETENCY AND THE EFFECTIVENESS OF SCHOOL UNDER
RATCHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

วรรณฤดี เฉลยจรรยา Wanrudee Chaloeichanya

สงวน อินทร์รักษ์ Sangaun Inrak

**การพัฒนาคู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียน
ของโรงเรียนเกาะสมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร** 411-422

THE DEVELOPMENT OF AN OPERATIONS MANUAL INFORMATION SYSTEM FOR STUDENT
AFFAIRS ADMINISTRATIVE ENCOURAGEMENT IN KOHSAMUI SCHOOL UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE SURATTHANI CHUMPHON

พัชรินทร์ หนูพระอินทร์ Patcharin Nuprain

มะลิวัลย์ โยธารักษ์ Maliwan Yotharak

ปรีชา สามัคคี Pricha Samakkhi

**การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1** 423-437

SCHOOL ADMINSTRATOR'S DECISION MAKING AND CURRICULUM IN SCHOOL UNDER
KANCHANABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ศิริประภา อัคราภิชาติ Siraprapa Akkaraphichart

นุชนรา รัตนศิริระประภา Nuchnara Rattanasiraprapha

**การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5
ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1** 438-449

DEVELOPMENT OF STRATEGIC LEADERSHIP BASED ON BALA 4 FOR SCHOOL ADMINISTRATORS
IN LANSKA NETWORK GROUP 5 UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 1

กชกร เกลี้ยงสง Kotchakorn Klaingsong

พระครูสุเมธปริยัติคุณ PhrakhruSumetpariyattikun

กษมา ศรีสุวรรณ Kasama Srisuwan

**การพัฒนานิสัยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือ โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1** 450-461

DEVELOPMENT OF SELF-DISCIPLINE OF STUDENTS THROUGH SCOUT ACTIVITIES,
WAT PHRA MAHATHAT SCHOOL, UNDER THE OFFICE OF THE PRIMARY EDUCATION AREA,
NAKHON SI THAMMARAT, AREA 1

กฤตติยาพร เพชรชนะ Krittiyaphon Phetchchana

พระครูสุเมธปริยัติคุณ PhrakhruSumetpariyatkun

กษมา ศรีสุวรรณ Kasama Srisuwan

Learning Space : การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี 462-475

A SELF-LEARNING AREA OR YOUTH IN NONTHABURI PROVINCE

พระครูโสภาสนนทกิตติ PhrakhrUopatnontakitti

พระครูสมุทรทอง ฐิตปญโญ (บุตรดี) PhrakhrusamuThong Thitapanyo (Butdee)*

พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตาพัฒโน PhramahaYannawat Thitavaddhano

อรุณรัตน์ วิลัยรัตนกุล Aroonrad Wilairadtanakun

มนัสนันท์ บุญปู Manassanan Boonpoo

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา 477-485

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

THE DEVELOPING LOCAL CURRICULUM ACCORDING TO THE MARITIME ZONE CURRICULUM IN THAILAND OF WAT MUKTHARA SCHOOL UNDER NAKHON SI THAMMARAT PIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ภักดี พรหมแก้ว Pakdee Promkaew

พระครูประโชติกิจจาภรณ์ PhrakhrPrachotkichchaporn

บุญเลิศ วีระพรกานต์ Boonlert Weeraponkan

อภิจิตร ณ นคร Apijit NanaKhon

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริม 486-496

ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

THE PRIORITY NEEDS ANALYSIS TO ENHANCE THE CONCEPT OF SUBJECTIVE WELL-BEING FOR SECONDARY SCHOOLS

นิรชา โพธิ์พรมศรี Niracha Phopromsri

พงษ์ลิขิต เพชรผล Ponglikit Petpon

ธีรภัทร กุโลภาส Dhirapat Kulophas

การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 497-509

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

THE LOCAL CURRICULUM ADMINISTRATION ON PARTICIPATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN HUASAI NETWORK 1 UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

ขนิษฐา จันทร์ทอง Khanittha Chanthong

พระครูสุเมธปริยัติคุณ PhrakruSumethpariyatikul

กษมา ศรีสุวรรณ Kasama Srisuwan

- การบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะวอด** 510-520
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
ADMINISTRATION OF POWER 10 SCIENCE PROJECTS BASE ON QUALITY CONTROL CYCLE OF
BANCHAUAT SCHOOL UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 3
สมคิด พรรณศักดิ์ Somkit Pannasak
พระครูประโชติกิจจาภรณ์ PhrakhruPrachotkitchaphon
บุญเลิศ วีระพรกานต์ Boonlert Wiraponkan
- ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายของผู้บริหาร** 521-533
โรงเรียนประถมศึกษา
NEEDS FOR DEVELOPING INNOVATIVE POLICYMAKING COMPETENCIES
OF PRIMARY SCHOOL ADMINISTRATORS
ณัฐิกา นิตยาพร Nattika Nitayaphorn
นันทรัตน์ เจริญกุล Nantarat Charoenkul
พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ Pruet Siribanpitak
- การปฏิบัติที่เป็นเลิศของระบบธนาคารหน่วยกิตในสถานศึกษา** 534-545
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
BEST PRACTICE OF CREDIT BANKING SYSTEM IN SCHOOL
UNDER THE SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE PATHUMTHANI
สุภัทพร นิธิพัฒนกาญจน์ Supakporn Nithipattanakarn
- ทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต** 546-557
BASIC WORK SKILL DEVELOPMENT IN THE DISRUPTION ERA FOR UNDERGRADUATE
ศุภกิตต์ สรรค์พิพัฒน์ Suphakit Sanpipat
อภิภา ปรัชญพฤทธิ์ Apipa Prachyapruit

**การพัฒนาโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา
ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 558-575**

DEVELOPMENT OF MODULES FOR USING INFORMATION TECHNOLOGY
TO PROMOTE BUDDHIST SUBJECT IN PRIMARY SCHOOLS WANG NOI DISTRICT,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

ประวิทย์ ชัยสุข Phawit Chaisuk

พีรวัฒน์ ชัยสุข Peravat Chaisuk

พระสุรชัย สุระชัย PhraSurachai Surachayo

อภิชาติ รอดนิมม Aphichart Rodniyom

ถาวร ภูษา Dhaworn Bhusa

พระครูสมุห์ทอง ฐิตปญโญ PhrakhrusamuThong Thitapanyo*

พระครูอุดมจารุวรรณ PhrakhruUdomcharuwan

พระมหาวัฒนา โลสันตา PhramahaWattana Losanta

**การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
และทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์
ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ 576-593**

THE DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL INTEGRATING THE PHILOSOPHY OF
SUFFICIENCY ECONOMY AND 21ST CENTURY LEARNING SKILLS TO PROMOTE DESIRABLE
CHARACTERISTICS OF LEARNERS AT SAN SAI YAI RAK KINDERGARTEN SCHOOL, MUEANG KAEN
PATTANA MUNICIPALITY, CHIANG MAI PROVINCE

ณัฐธยาน์ สนิ่นัด Natthaya Saninat

**การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 594-607
ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช**

THE COMMUNITY PARTICIPATION OF SCHOOL ADMINISTRATION BASED ON
THE ARIYASACCA 4 THEPHARATPHITAYASAN SCHOOL UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON SI THAMMARAT

กิตติญา ชัยฤกษ์ Kittitiya Chairerk

กษมา ศรีสุวรรณ Kasama Srisuwan

พระครูสุเมธปริยัติคุณ Phrakhrusumetpariyattikun

บทความวิชาการ Academic Articles :

ภาวะผู้นำดิจิทัล: บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการศึกษาไทย 608-619

DIGITAL LEADERSHIP: THE ROLE OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN DRIVING THAI EDUCATION

กฤตลักษณ์ รัตนเหมากุล Krittalak Rattanahemakul

วุฒิชัย เนียมเทศ Wuttichai Niemted

เอกรินทร์ สังข์ทอง Ekkarin Sungthong

การบริหารขับเคลื่อนสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ 620-631

THE ADMINISTRATION AND ADVANCEMENT OF SMALL-SIZED SCHOOLS THROUGH THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

สิริพร ผลประเสริฐ Siripon Phonprasert

การนิเทศแบบเสริมพลัง : การพัฒนาการศึกษาสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน 632-645

EMPOWERING SUPERVISION : DEVELOPING EDUCATION TOWARDS SUSTAINABLE NATIONAL DEVELOPMENT

สุพัตรา สิงหเสม Supattra Singhasem

วุฒิชัย เนียมเทศ Wuttichai Niemted

เรชา ชูสุวรรณ Recha Choosuwat

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา 646-655

MOTIVATION IN TEACHERS' WORK THAT AFFECTS THE SUCCESS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS

สุภักพร นิธิพัฒน์กาญจน์ Suphakaphon Nithipattanakarn

ภาคผนวก

- กระบวนการจัดทำวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ
- หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ
- ระเบียบการส่งต้นฉบับ
- จรรยาบรรณการตีพิมพ์

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอรรถฐานในรายวิชาภาษาไทย
เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนความเรียง สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย

โรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ

THE DEVELOPMENT OF THAI LANGUAGE TEACHING MODEL BASED ON
THE GENRE BASED APPROACH TO DEVELOP ESSAY WRITING SKILLS
FOR HIGH SCHOOL STUDENTS AT DEMONSTRATION SCHOOL
UNDER RAJABHAT UNIVERSITY

¹ยศชวิน กุลด้วง Yoschavin Guldoung ²ชัยเดช นาคสะอาด Chaidej Naksa-Ard

^{1, 2}มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร Phranakhon Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author E-mail: yos3011@hotmail.com

Article Received: April 25, 2025. Revised: August 18, 2025. Accepted: August 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทย นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอรรถฐานในวิชาภาษาไทย เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทย และ 3) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้การเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยตามแนวคิดการเขียนแบบอรรถฐาน โดยมีพื้นที่วิจัยคือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั้ง 12 โรงเรียน ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนจาก 3 โรงเรียน โดยการสุ่มแบบจัดกลุ่มตามลำดับชั้นได้โรงเรียนละ 20 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน และอาจารย์ภาษาไทย จำนวน 3 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 4 ชนิด คือ 1) แบบสอบถามสภาพปัญหาการเขียนความเรียง 2) แผนการจัดการเรียนรู้ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 4) แบบประเมินความพึงพอใจ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรม SPSS

ผลวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยคือนักเรียนขาดความรู้ และการเรียงลำดับความสำคัญก่อนลงมือเขียน 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอรรถฐานในรายวิชาภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนความเรียงสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การสร้างความเข้าใจกับบทอ่าน (2) การศึกษาอรรถลักษณะของบทอ่าน (3) การร่วมกันผลิตงานเขียนฉบับร่าง (4) การเขียนเป็นรายบุคคล (5) การวัดโดยใช้เกณฑ์การประเมินความสามารถในการเขียน 7 ด้าน 3) ประสิทธิภาพของรูปแบบมีค่า E1/E2 เท่ากับ 90.00 / 82.91 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอรรถฐานในรายวิชาภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนความเรียงอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, ภาษาไทย, ทักษะการเขียนความเรียง

Abstract

The objectives of the research were: 1) to analyze the Thai essay writing problems of high school students 2) to develop learning management model by using Genre – based approach to develop Thai writing essay skills 3) to evaluate the efficiency of learning management model on Genre – based approach. The research areas were high school students under Demonstration School, Rajabhat University 12 schools of the academic year 2024. The samples were selected by multistage sampling including 3 high school students – 20 students per school were 60 students altogether. Thai teachers were 3 persons under Demonstration School, Rajabhat University selected by purposive sampling. The instruments used in this study were 1) questionnaires on the condition of the problem 2) lesson plans 3) achievement tests and 4) questionnaire on students' satisfaction. The data was analyzed by SPSS program.

The research results found that: 1) The problems of Thai essay writing are. the following: outlining practice and insufficient knowledge about essay topics and contents. 2) Learning Management Model on Genre – based Approach to Develop Thai Writing Essay for Senior High School Students consists of 5 steps as follows: (1) creating an understanding of a reading chapter (2) studying of the characteristics of a passage (3) working together to produce drafts (4) individual writing (5) seven – sided measurement using writing ability evaluation criteria. 3) The efficiency of the model has an E1/E2 of 90/82.91 which was higher than the defined criterion of 80/80. The academic achievements of students after learning the model were higher than that of before learning at the statistically significant level of .05. Student satisfaction was the highest level

Keywords: Learning Management, Thai Language, Essay Writing Skills

บทนำ

ในยุคปัจจุบันที่โลกกำลังเดินไปข้างหน้าอย่างรวดเร็วด้วยบทบาทของเทคโนโลยี และมนุษย์ต้องมีการสื่อสารที่ดีในศตวรรษที่ 21 ซึ่งบทบาทของภาษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในฐานะเป็นเครื่องมือติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ซึ่งวิจารณ์ พานิช (2555) กล่าวว่า ทักษะด้านภาษาแม่ คือ ทักษะภาษาไทย และทักษะภาษาโลกคือ ภาษาอังกฤษ การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยนั้นก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะภาษาไทยจะเป็นเอกลักษณ์และสมบัติของชาติแล้วยังเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารและแสวงหาความรู้ที่สำคัญ ด้วยเหตุนี้ การสอนภาษาไทยจึงควรสอนทักษะการสื่อสารที่ถูกต้อง กล่าวคือ การสื่อสารประกอบด้วยกระบวนการรับสารคือ การอ่าน การฟัง การดู และการส่งสารคือ การพูด และการเขียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ซึ่งผู้ที่อยู่ในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันนี้จะต้องเป็นผู้ที่มีนิสัยสนใจในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมากมายอยู่เสมอเพื่อให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง

การเขียนเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการติดต่อสื่อสารอย่างหนึ่ง เป็นการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและประสบการณ์ของผู้เขียน เพื่อสื่อสารให้ผู้อื่นเกิดความเข้าใจตรงตามที่ต้องการเป็น

ทักษะที่ต้องอาศัยถ้อยคำความรู้และประสบการณ์ ที่ได้จากการแสวงหาเรียบเรียงและลำดับความคิดให้ต่อเนื่องกันอย่างเป็นระบบเพื่อให้ ผู้อ่านสามารถเข้าใจวัตถุประสงค์ต่างๆ ที่ผู้เขียนต้องการที่จะสื่อสารออกมาได้ตรงกัน ดังที่ นพดล จันทรเพ็ญ (2557) ได้กล่าวถึงการเขียนไว้ว่า การเขียนเป็นการแสดงออกในการติดต่อสื่อสารอย่างหนึ่งของมนุษย์ โดยอาศัยภาษาตัวอักษรเป็นสื่อ เพื่อถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ความต้องการ และความเข้าใจให้ผู้อื่นทราบ การเขียนเป็นทักษะที่มีความสำคัญและซับซ้อนที่สุดใน บรรดาทักษะทั้งสี่ เนื่องจากต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน ตั้งแต่การรวบรวมข้อมูล การ วิเคราะห์ข้อมูลการเรียบเรียงความคิด ตลอดจนการถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร และกาโสม หมดเด่น (2559) ได้กล่าวว่า ในปัจจุบัน โลกได้เข้าสู่ยุคแห่งเทคโนโลยีซึ่งการติดต่อสื่อสารนั้นสามารถทำได้หลากหลายช่องทาง และรวดเร็วมากขึ้น ทักษะในการสื่อสารจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่งขึ้นผ่านช่องทางออนไลน์อื่น เช่น อีเมล ไลน์ แอปพลิเคชัน เฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ เป็นต้น ซึ่งช่องทางเหล่านี้ใช้ทักษะการเขียนเป็นสำคัญ แต่การใช้โซเชียลมีเดีย (social media) หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กไทยไม่ชอบการเขียนและส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านภาษาและสมองได้ไม่เต็มที่ เมื่อเข้าสู่ยุคสมัยที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในชีวิตมากขึ้น เด็กนำเทคโนโลยีมาใช้มากขึ้นจนเด็กเริ่มอ่านหนังสือไม่ออก เขียนหนังสือไม่เป็น หรือบันทึกถ่ายทอดภาษาเพื่อแสดงออกซึ่งความรู้ ความคิด ความรู้สึก อารมณ์โดยใช้ตัวหนังสือ และเครื่องหมายต่างๆ ไม่ได้ จากประสบการณ์การสอนวิชาภาษาไทยระดับชั้น มัธยมศึกษาของผู้วิจัย พบว่า นักเรียนยังขาดทักษะการเขียน สังเกตได้จากเมื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการเขียนสื่อสารรูปแบบต่างๆ เช่น เขียนแนะนำตนเอง เขียนแนะนำสถานที่ เขียนเรียงความ เป็นต้น นักเรียนไม่ได้ฝึกฝนกลวิธีการนำเสนอ อีกทั้งยังเขียนเรื่องราวโดยคัดลอกข้อความจากเอกสารอื่นๆ ไม่ได้เรียบเรียงจากความคิดของตนเอง ไม่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เขียนลำดับความสับสน วกวน เนื้อหาไม่ต่อเนื่องเป็นระบบ ไม่มีคำคล้องจอง คำไม่ถูกต้องสอดคล้องกับบริบท เขียนโดยใช้ภาษาพูด ใช้คำศัพท์ไม่สละสลวย แสดงให้เห็นว่า นักเรียนขาดทักษะการคิด สร้างสรรค์และวิธีนำเสนอในการเขียน สอดคล้องกับผลการประเมินโดยสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ) (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ องค์การมหาชน, 2565) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 6 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปี2562 มีคะแนนเฉลี่ยรวม 42.21 การเขียน คะแนนเต็ม 15 คะแนน ได้ค่าเฉลี่ย 6.77 คะแนน ปี2563 มีคะแนนเฉลี่ยรวม 44.36 การเขียน คะแนนเต็ม 15 คะแนน ได้ค่าเฉลี่ย 7.91 คะแนน ปี2564 มีคะแนนเฉลี่ยรวม 46.40 การเขียน คะแนนเต็ม 14 คะแนน ได้ค่าเฉลี่ย 7.37 คะแนน จากผลการทดสอบดังกล่าวจะเห็นว่า ทักษะการเรียนรู้ภาษาไทยด้านการเขียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายคะแนนเฉลี่ยก็ยังไม่สูงมากนัก

การเขียนความเรียงเป็นงานเขียนรูปแบบหนึ่งที่มีหลักและลักษณะการเขียนคล้ายการเขียนเรียงความซึ่ง กาญจนา นาคสกุล และคณะ (2561) กล่าวถึงความเรียงไว้ว่า เรียงความจะมีเนื้อหาน้อยกว่า และซับซ้อนน้อยกว่าความเรียง ความเรียงจึงใช้ในการอธิบายความรู้ความคิดที่สลับซับซ้อนให้ง่ายขึ้นจึงเป็นทักษะที่สำคัญที่จะต้องได้รับการพัฒนาและฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ดังนั้น ผู้เขียนต้องใช้ทักษะกระบวนการคิดในการรวบรวมความรู้ จัดลำดับความคิด และมีความสามารถในการใช้ภาษาที่มีความชัดเจนและถูกต้องตามหลักการใช้ภาษาเพื่อสื่อสารให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างถูกต้องชัดเจน และสมชาย สำเนียงงาม (2564) กล่าวว่า ความเรียงเป็นงานเขียนประเภทสารคดีรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเสนอความคิดเกี่ยวกับโลกและชีวิตเป็นสำคัญ โดยผู้เขียนนำความรู้ และประสบการณ์มาถ่ายทอดให้ผู้อ่านได้รับรู้และเข้าใจโลกและชีวิตตามที่ผู้เขียนต้องการจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการและเอกสารงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการเขียนและการสัมภาษณ์ ผู้สอนวิชาการเขียนภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษา ทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาการเขียนของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนคิดว่าการเขียนเป็นทักษะที่ยากเกินความสามารถของตนเอง

การเรียนการสอนไม่ได้เน้นตระหนักถึงเป้าหมายในการเขียน และกิจกรรมการเรียนการสอนขาดบรรยากาศให้ผู้เรียนและผู้สอนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนความเรียง และการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้จากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย คือ แนวการสอนเขียนแบบอรรถฐาน (Genre-Based Approach) เป็นรูปแบบหรือลักษณะของภาษาที่ใช้ในภาษาพูดและภาษาเขียน ได้แก่ เรื่องเล่าจากประสบการณ์ (Recount) รายงาน (Report) การเล่าหรือ บรรยาย เชิงจินตนาการ(Narration) เรื่องเกี่ยวกับความคิดเห็น (Exposition)การอภิปราย (Discussion) การอธิบาย (Explanation) วิธีการ (Procedure) การสังเกต (Observation) ดังนั้น การสอนแบบอรรถฐานเป็นแนวคิดที่เน้นการพัฒนาทักษะการเขียนผ่านการเรียนรู้เนื้อหาสาระหรือข้อมูลเฉพาะด้าน โดยผู้เรียนจะได้ฝึกการเขียนผ่านหัวข้อหรือบริบทที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระเฉพาะ ซึ่งเป็นการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งเนื้อหาและทักษะภาษาไปพร้อมกัน

การจัดการเรียนรู้แบบอรรถฐานจะมีส่วนในการช่วยส่งเสริมความสามารถในการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทย ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้สามารถนำเสนอเนื้อหา เรียบเรียงและจัดลำดับความคิด ตลอดจนการใช้แหล่งข้อมูลสนับสนุนความคิดในการเขียนให้ดียิ่งขึ้น และการจัดการเรียนรู้การเขียนแบบอรรถฐานจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเขียนงานเขียนได้ตรงตามรูปแบบและสามารถเลือกใช้ภาษาได้เหมาะสมกับงานเขียนความเรียงได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบอรรถฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนความเรียงของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้การเขียนความเรียง ให้ผู้เรียนและผู้สอนเป็นแนวทางการวางแผนพัฒนาและปรับปรุง การจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอรรถฐานในวิชาภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทย
3. เพื่อประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้การเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยตามแนวคิดการเขียนแบบอรรถฐาน

สมมุติฐานการวิจัย

นักเรียนมีทักษะการเขียนความเรียงภาษาไทยตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอรรถฐานในรายวิชาภาษาไทยสูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นโดยใช้รูปแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) ใช้แนวคิดแนวคิดอรรถฐานเป็นกรอบการวิจัย โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรประกอบด้วยนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมัธยมสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏ ทั้ง 12 โรงเรียน ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้นักเรียนจาก 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 20 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน และ อาจารย์ภาษาไทยจากโรงเรียนสาธิตระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏโดยการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 4 ชนิด คือ 1) แบบสอบถามสภาพปัญหาการเขียนความเรียงมีค่า (IOC > 0.66) 2) แผนการจัดการเรียนรู้มีค่า (IOC > 0.66) 3) แบบทดสอบ มีค่า (IOC > 0.66) และมีค่า KR - 20 เท่ากับ 0.75 4) แบบประเมินความพึงพอใจ (IOC > 0.66) และ ค่าแอลฟาคอนบาค เท่ากับ 0.72

การดำเนินการวิจัยตามรูปแบบการวิจัยและพัฒนา ดังนี้ 1) สอบถามสภาพปัญหาจากอาจารย์ 3 โรงเรียน (R1) 2) สอบถามสภาพปัญหาและความต้องการ นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง 60 คน (R1) 3) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี ความเป็นไปได้ในการสร้างรูปแบบการสอน (R1) 4) การออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน (prototype) (D1) 5) ทดลองใช้กับกลุ่มทดลองและตรวจสอบประสิทธิภาพ รูปแบบ (R2) 6) ประเมินผลการทดลองใช้และพัฒนา ผลการตรวจสอบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และสร้าง คู่มือการใช้รูปแบบ (D2)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ 1) คะแนนแบบทดสอบ และคะแนนแบบประเมินทักษะ ใช้สถิติ บรรยาย หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) ประสิทธิภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้ หาโดยใช้สูตร E1/E2 กำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพที่ 80/80 ใช้สถิติพื้นฐาน 3) การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ใช้สถิติพื้นฐานค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายของ คะแนนเฉลี่ยเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักเรียน

3.2 ข้อมูลเชิงคุณลักษณะ 1) แบบสอบถาม การประชุมกลุ่มเฉพาะของอาจารย์และนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแห่งมหาวิทยาลัยราชภัฏ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา 2) การประเมินต้นแบบ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอรรถฐานในรายวิชาภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนความเรียง โดย คณะผู้เชี่ยวชาญ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ปัญหาการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยตามแนวคิดการเขียนแบบอรรถฐานของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ปัญหาการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทย ซึ่งผู้สอนและผู้เรียน มีปัญหา ดังนี้ ควร ฝึกเขียนโครงร่าง กำหนดหัวข้อและขอบเขตเนื้อหา และการเรียงลำดับความสำคัญก่อนลงมือเขียน ฝึกเขียน ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ฝึกให้นักเรียนคิดอย่างเป็นระบบ การอธิบายความจัดเรียงย่อหน้าให้สัมพันธ์ใน เนื้อหาเพิ่มคำศัพท์ในการเขียน ฝึกอ่านเพิ่มทักษะการเขียน เลือกระดับภาษาที่ใช้ให้เหมาะสมฝึกหัดการสะกด คำให้ถูกต้อง ใช้สื่อทางการศึกษาต่างๆ ปรึกษาเพื่อน ช่วยกันค้นคว้ากับเพื่อนสนิท หรือกลุ่มเพื่อน และลงมือ ฝึกปฏิบัติ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า ทฤษฎี และสร้างรูปแบบการพัฒนาการเขียน โดยมีผู้เชี่ยวชาญช่วย ตรวจสอบ ขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ 1) วางแผนศึกษาการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้การเขียน 2) เน้นการเขียนเล่า เรื่อง การเขียนอธิบาย การเขียนแสดงความคิดเห็นเพื่อแสดงออกทางอารมณ์หรือความคิด 3) สามารถเขียน สื่อสารตรงได้อย่างไปตรงมา มีโครงสร้างที่ดี ใช้ภาษาที่เหมาะสม 4) วัดและประเมินผลได้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำ รูปแบบการเขียนแบบอรรถฐานมาพัฒนาเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ ได้ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างความเข้าใจ กับบทอ่าน 2) การศึกษาอรรถลักษณะของบทอ่าน 3) การร่วมกันผลิตงานเขียนฉบับร่าง 4) การเขียนเป็น รายบุคคล ซึ่งคะแนนการประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการ จัดการเรียนรู้รูปแบบการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยตามแนวคิดการเขียนแบบอรรถฐานของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 2 แผน มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 90.00 / 82.91 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอรรถฐานในวิชาภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า

2.1 การตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการประเมินความสอดคล้องของร่างรูปแบบการพัฒนาการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าทุกองค์ประกอบมีความสอดคล้องกัน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวมเท่ากับ 0.66 – 1.00 ทุกด้าน

2.2 การตรวจสอบประเมินความสอดคล้องของร่างรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผลการประเมินความสอดคล้องร่างรูปแบบแผนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่าภาพรวมของความสอดคล้องของร่างรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความ สอดคล้องทุกหน่วยการเรียนรู้ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวมเท่ากับ 1.0 ทุกหน่วยการเรียนรู้

3. การประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้การเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยตามแนวคิดการเขียนแบบอรรถฐาน

3.1 ประสิทธิภาพของรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดทำคู่มือรูปแบบการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยตามแนวคิดการเขียนแบบอรรถฐานของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า คะแนนการประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างเรียนที่ได้จากการทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยตามแนวคิดการเขียนแบบอรรถฐานของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายทั้ง 2 แผน มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 90.00 / 82.91 ซึ่งสอดคล้องกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

3.2 นักเรียนมีความพึงพอใจรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอรรถฐานในรายวิชาภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนความเรียงอยู่ในระดับมากที่สุด ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอรรถฐานในรายวิชา ภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนความเรียง

ข้อที่	ข้อความ	เฉลี่ย	S.D.	แปลผล
1	แผนการจัดการเรียนรู้แบบอรรถฐานทำให้ฉันมีความเข้าใจเรื่อง การเขียนความเรียงมากขึ้น	4.33	0.79	มาก
2	ขั้นตอนตามรูปแบบอรรถฐานเข้าใจง่าย	4.55	0.82	มากที่สุด
3	เนื้อหาที่เรียนมีความยากง่ายเหมาะสมกับฉัน	4.45	0.81	มากที่สุด
4	เนื้อหาที่น่าสนใจ	4.40	0.79	มาก
5	การเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้แบบอรรถฐานทำให้ฉันมีความรู้ความเข้าใจการเขียนความเรียงภาษาไทย	4.35	0.78	มาก
6	ฉันจำเรื่องได้ดีขึ้นเมื่อได้ตอบคำถาม	4.35	0.78	มาก
7	ฉันชอบและสนุกในการทำกิจกรรมตามขั้นตอน วิธีการจัดการเรียนรู้แบบอรรถฐาน	4.55	0.82	มากที่สุด
8	การทำแผนการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอรรถฐานทำให้ฉันและเพื่อนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง	4.58	0.82	มากที่สุด
9	การทำงานตามกิจกรรมทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบ	4.60	0.83	มากที่สุด
10	ฉันสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ตามวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอรรถฐาน	4.60	0.83	มากที่สุด

11	ฉันทำกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการจัดการเรียนรู้แบบ อรรถฐานได้ทันเวลาเสมอ	4.65	0.84	มากที่สุด
12	ฉันมีความสุขและพอใจที่ได้เรียนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบอรรถฐาน	4.40	0.79	มาก
13	แผนการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอรรถฐานทำให้ฉันมี ทักษะการเขียนภาษาไทยมากขึ้น	4.50	0.81	มากที่สุด
14	ฉันสามารถแนะนำวิธีการเขียนให้คนอื่นเข้าใจได้	4.63	0.84	มากที่สุด
15	ฉันชอบเรียนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ตามวิธี การจัดการเรียนรู้แบบอรรถฐานมาก	4.48	0.81	มาก
16	แผนการจัดการเรียนรู้ตามวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอรรถฐานทำให้ฉันรัก การเขียนภาษาไทยมากขึ้น	4.33	0.79	มาก
17	ฉันพอใจเมื่อได้ทำกิจกรรมร่วมกันกับเพื่อน ๆ	4.45	0.81	มาก
18	เนื้อหาในการเขียนตามวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอรรถฐานกระตุ้นให้ฉันคิด และแสดงออกอยู่เสมอ	4.65	0.84	มากที่สุด
19	กิจกรรมการเรียนรู้ทำให้ฉันมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเพื่อน ๆ	4.63	0.84	มากที่สุด
20	ฉันจะนำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบอรรถฐานไปใช้ในการอ่านกับวิชาอื่นๆ ต่อไป	4.63	0.84	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย		4.53	0.83	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยตามแนวคิดการเขียนแบบอรรถฐานของ
นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1.1 สภาพปัญหาการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทย ได้แก่ 1) ปัญหาด้านการใช้ภาษา ผู้เรียน
เลือกใช้คำหรือภาษาไม่เหมาะสมกับบริบท และเขียนไม่ถูกต้อง สะกดคำผิด การใช้คำผิดความหมาย ใช้ภาษา
เขียนไม่ถูกต้องสับสนกันระหว่างภาษาอินเทอร์เน็ต ภาษาพูด ภาษาเขียน มีคลังคำศัพท์น้อยจึงไม่สามารถใช้คำ
ที่สละสลวย การใช้คำไม่เหมาะสม การตีความหัวเรื่องไม่กระจ่างชัด การเว้นวรรคตอนในเนื้อหาไม่ถูกต้องทำ
ให้เนื้อความกำกวม คิดคำและประโยคที่จะเขียนไม่ออก การเรียงประโยคและการเลือกใช้คำสันธานในการ
เชื่อมประโยคไม่ถูกต้อง ไม่เข้าใจรูปแบบการเขียน 2) ปัญหาด้านเนื้อหา ผู้เรียนศึกษาเนื้อหาในอินเทอร์เน็ต
และนำมาใช้โดยไม่ได้อ่านหรือเรียบเรียงเรื่องทีอ่านว่าถูกหรือผิดจึงส่งผลต่อการเรียบเรียงในการเขียนไม่ตรง
ประเด็นกับหัวข้อเรื่อง ขาดทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ การเรียบเรียงเนื้อหามีความวกวน ขาดการ
ยกตัวอย่าง ขาดการมีเอกภาพและสัมพันธภาพ ขาดใจความสำคัญ ขาดการวิเคราะห์และสังเคราะห์ และไม่มี
การกำหนดโครงเรื่องก่อนการเขียนทำให้ลำดับเนื้อหาไม่มีความสัมพันธ์การเขียน และสรุปเนื้อหาไม่ได้
3) ปัญหาด้านการเขียน รูปแบบผู้เรียนเขียนย่อหน้าไม่เป็น ไม่เข้าใจเรื่องรูปแบบการเขียน ขาดใจความสำคัญ
การขยายความสัมพันธ์ระหว่างย่อหน้า ไม่มีเอกภาพลำดับก่อนหลัง การเลือกใช้โวหารคำประพันธ์ โวหาร
ภาพพจน์ค่อนข้างน้อย ไม่มีการยกตัวอย่าง ไม่เข้าใจวิธีการเขียนเชิงพรรณนา ควรมีต้นฉบับให้ดูก่อนฝึกการ
เขียน การเขียนให้สละสลวย การเขียนบรรยายใช้คำสละสลวยเกินไป จำรูปแบบการเขียนไม่ได้ ไม่เข้าใจการ
เขียนบทความ ขาดสมาธิในการเขียน ไม่เข้าใจโครงสร้างของรูปแบบการเขียน และในส่วนพฤติกรรมการเรียน
ของนักเรียน ไม่มีสมาธิในการเขียน และขาดความตั้งใจในการเขียน

1.2 แนวทางการแก้ปัญหาการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทย มีดังนี้ ผู้สอนควรกำหนดหัวข้อการเขียนตามความสนใจของผู้เรียน ให้ผู้เรียนฝึกเขียนบรรยายพรรณนา จากง่ายไปหายากจากการเขียนสั้นๆ ให้ยาวขึ้น ใช้หลักการเขียนจับใจความสำคัญ ฝึกจับใจความแนวคิดหลัก ฝึกเขียนโครงร่าง กำหนดหัวข้อและขอบเขตเนื้อหา และการเรียงลำดับความสำคัญก่อนลงมือเขียน ฝึกเขียนโดยใช้โวหารการเขียนโวหารภาพพจน์ และหัดเขียนบันทึกจากสิ่งที่พบเห็น สิ่งใกล้ตัว ฝึกเขียนถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ฝึกให้นักเรียนคิดอย่างเป็นระบบ สร้างลำดับความสำคัญการเขียน ฝึกขยายความจากความคิดสำคัญ การยกตัวอย่างการอธิบายความจัดเรียงย่อหน้าให้สัมพันธ์ในเนื้อหาเพิ่มคำศัพท์ในการเขียน ฝึกอ่าน เพิ่มทักษะการเขียน เลือกระดับภาษาที่ใช้ให้เหมาะสมฝึกหัดการสะกดคำให้ถูกต้อง ใช้สื่อทางการศึกษาต่างๆ ช่วยในการพัฒนาทักษะภาษาปรึกษาเพื่อน ช่วยกันค้นคว้ากับเพื่อนสนิท หรือกลุ่มเพื่อน สร้างรูปแบบการเขียนที่น่าสนใจและลงมือฝึกปฏิบัติ ผู้สอนควรนำเสนอวิธีการสอนที่น่าสนใจสามารถดึงดูดผู้เรียนให้สนใจการเขียนได้ ฝึกเขียนเรียงความให้บ่อยครั้งขึ้น และสรุปความคิดเห็นของตนเองให้เป็นจากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงนำมาวิเคราะห์ปัญหาลำดับแรก นำมาสังเคราะห์หาทฤษฎีที่จะนำมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยศึกษา จุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระสำคัญของหลักสูตร วุฒิภาวะของนักเรียน สื่อที่ใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ และการวางแผนและทำแผนการเรียนรู้ โดยจะช่วยให้ผู้เขียนได้เรียนรู้รูปแบบการเขียน การสร้างบรรยากาศให้น่าเรียน ความคิดสร้างสรรค์ในการเขียนมากขึ้น การรับฟังคำแนะนำจากผู้อ่านหรือผู้เชี่ยวชาญช่วยให้ผู้เขียนเห็นจุดบกพร่องและสามารถปรับปรุงข้อบกพร่องนั้นๆได้ การรับฟังความคิดเห็นจะช่วยให้ผู้เขียนเข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนในการเขียนของตนเองหลังจากเขียนเสร็จแล้ว ควรทบทวนและปรับแก้ไขเนื้อหา เพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดทางไวยากรณ์ คำศัพท์ หรือโครงสร้าง การแก้ไขช่วยให้ข้อความมีความชัดเจนและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นการมีความเข้าใจที่ดีในด้านไวยากรณ์ โดยใช้ รูปแบบตามแนวคิดอรรถฐาน โดยผู้วิจัยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า มีผลประสิทธิภาพทุกองค์ประกอบมีความสอดคล้องกัน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวมเท่ากับ 0.66 – 1.00 ทุกด้าน และผลการหาความสอดคล้องร่างรูปแบบแผนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ภาพรวมของความสอดคล้องของร่างรูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีความ สอดคล้องทุกหน่วยการเรียนรู้ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องโดยรวมเท่ากับ 1.0 ทุกหน่วยการเรียนรู้ ดังที่ ทิศนา ขัมมณี (2566) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญาหลายๆ ด้าน จะช่วยให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน และ วรณี โสมประยูร (2553) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการเขียน ครูจะต้องวางแผนและทำแผนการสอนระดับบทเรียน โดยคำนึงถึงจุดมุ่งหมายและเนื้อหาสาระสำคัญของหลักสูตร วุฒิภาวะของนักเรียน สื่อที่ใช้ประกอบในการสอน และการประเมินผลเป็นหลักฐานสำคัญประการแรก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีของผู้วิจัยซึ่งผู้เรียนได้ฝึกตามแนวคิดอรรถฐานที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอรรถฐานในวิชาภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะพบว่า การเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอรรถฐานในวิชาภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) การสังเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน 2) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวการสอนเขียนแบบอรรถฐาน 3) ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 การสังเคราะห์สาระสำคัญของแนวคิดที่ใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้อันได้สังเคราะห์ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาความสามารถในการเขียนความเรียง โดย

พิจารณาแนวคิดและหลักการเรียนรู้ต่างๆ ที่จะช่วยแก้ไขสาเหตุของปัญหาการเขียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ตามแนวคิดอรรถฐาน สามารถแก้ปัญหการเขียนเกิดขึ้นจริงของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จากการศึกษา และวิเคราะห์จากงานเขียนเชิงวิชาการและ สัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาภาษาไทย รวมถึงการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษามาสรุเป็นปัญหาการเขียน และนำข้อมูลที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาช่วยแก้ไขปัญหและพัฒนาความสามารถในการเขียนของผู้เรียนให้ดียิ่งขึ้น ดังที่ บาหยัน อิมสำราญ (2558) กล่าวว่า ความเรียงเป็นงานเขียนสารคดีรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเสนอ ความคิดหรือแง่คิดเกี่ยวกับเรื่องของโลกและชีวิตเป็นสำคัญ ทั้งนี้เป็นการเขียนจากความนึกคิด ประสบการณ์หรือการสะสมความรู้ โดยมีวิธีการเขียนที่ชวนอ่าน สร้างความเพลิดเพลินและประทับใจในระดับชั้นมัธยมศึกษา นักเรียนจะได้ฝึกเขียนความเรียงหลายรูปแบบ เช่น การเขียนเล่าประสบการณ์การเขียนบรรยาย การเขียนอธิบาย การเขียนพรรณนา การเขียนแสดงความคิดเห็น เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความสามารถในการเขียนความเรียงได้จริง

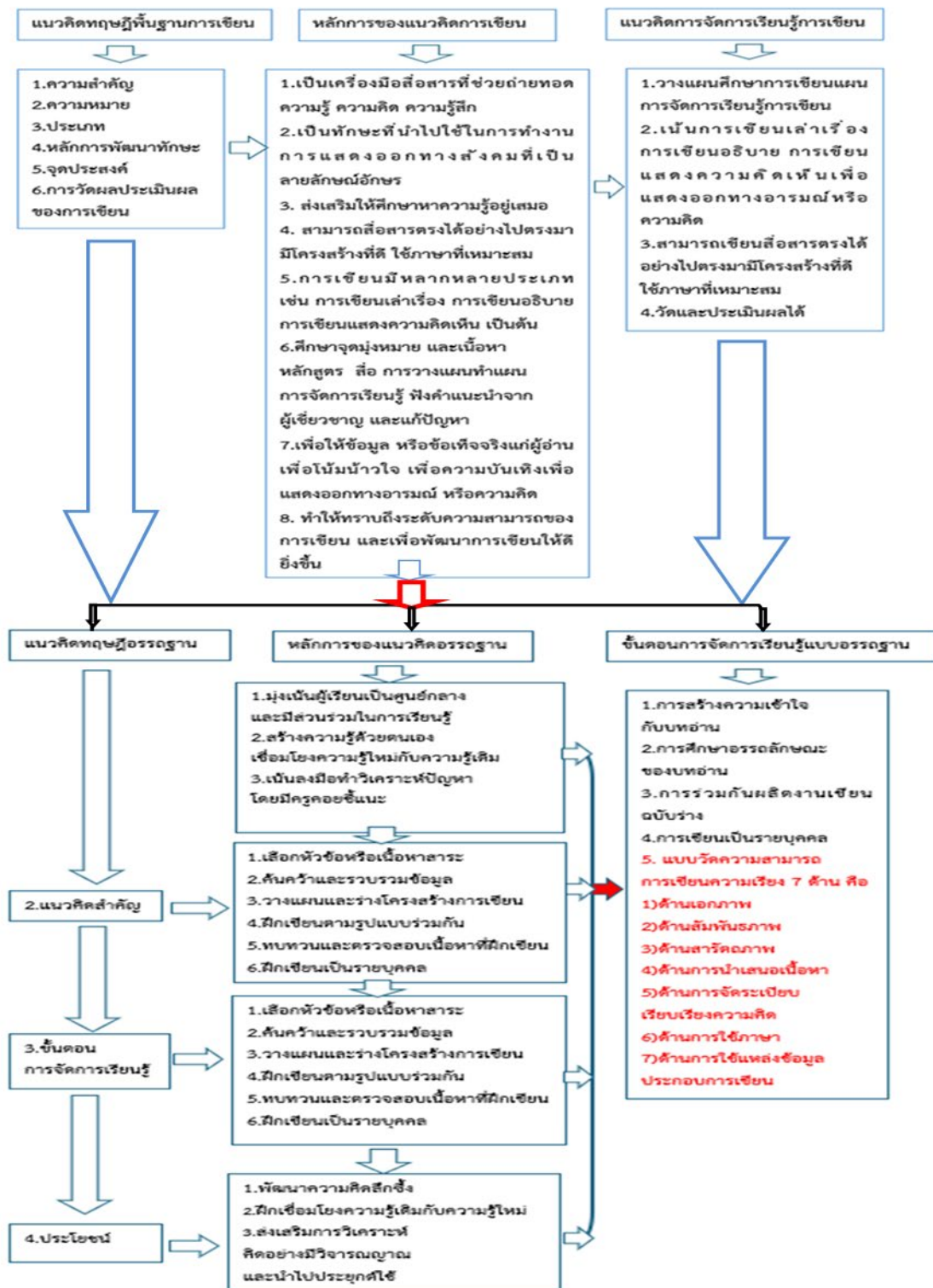
2.2 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวการสอนเขียนแบบอรรถฐาน ผู้วิจัยดำเนินการโดยมีองค์ประกอบ 4 ข้อ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบการเรียนการสอน 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน 3) ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ 4) การวัดและประเมินผลของรูปแบบการเรียนการสอนซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ (1) หลักการของรูปแบบการเรียนรู้ สรุได้คือ 1) การวิเคราะห์อรรถลักษณะของภาษาแต่ละประเภทของการเขียนและลักษณะการใช้ภาษาเฉพาะแบบที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางในการเขียนความเรียงได้อย่างถูกต้อง 2) การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในการวิพากษ์ อภิปรายโต้แย้ง แลกเปลี่ยนความคิด และการให้ข้อมูลย้อนกลับงานเขียน ช่วยให้ข้อมูลความรู้ให้ เพิ่มมากขึ้น (2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมี 2 ประการ ดังนี้ 1) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้ง 7 ด้านคือ ด้านเอกภาพ ด้านสัมพันธภาพ ด้านสารัตถภาพ ด้านการนำเสนอเนื้อหา ด้านการจัดระเบียบ และเรียบเรียงความคิด ด้านการใช้ภาษา และด้านการใช้แหล่งข้อมูลประกอบการเขียน 2) เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้รูปแบบ การเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยตามแนวคิดการเขียนแบบอรรถฐานที่พัฒนาขึ้น (3) ขั้นตอนของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยผู้วิจัยนำหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนรู้มา วิเคราะห์เพื่อเสนอแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่เป็นไปตามหลักการของรูปแบบแล้วสรุปได้ ดังนี้ 1) เรียนรู้อรรถลักษณะของภาษา ผู้เรียนวิเคราะห์เนื้อหาโครงสร้างงานเขียน และลักษณะการใช้ภาษาของอรรถลักษณะของภาษาจากตัวอย่างงานเขียนที่กำหนดให้เป็น แนวทางในการเขียนให้ถูกต้องตามหลักการเขียนความเรียง 2) ฝึกเขียนเนื้อหาใหม่ร่วมกัน ผู้เรียนกลุ่มย่อยวางแผนร่วมกันในการฝึกเขียนเนื้อหาใหม่ที่ได้รับมอบหมาย โดยเขียนตามอรรถลักษณะของภาษาเดิมที่เรียนรู้มาแล้วนำเสนอ งานเขียนในชั้นเรียน จากนั้นร่วมกันอภิปรายในชั้นเรียนเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของงานเขียน 3) สร้างสรรค์งานเขียนฉบับร่าง ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการวิเคราะห์อรรถลักษณะของภาษา และการฝึกเขียนมาใช้ในการพัฒนางานเขียนฉบับร่างตามประเด็นโครงเรื่องที่กำหนดไว้และให้ ถูกต้องตามหลักการเขียนความเรียง 4) ขั้นพัฒนาคุณภาพงานเขียนฉบับสมบูรณ์เป็นพัฒนาคุณภาพงานเขียนโดยนำสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการฝึกเขียนงานร่วมกับเพื่อนๆ และงานเขียนฉบับร่าง ที่ได้รับคำแนะนำเพิ่มเติม มาเขียนงานใหม่ให้เป็นงานเขียนฉบับสมบูรณ์เป็นรายบุคคล (3) ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดทำคู่มือรูปแบบการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยตามแนวคิดการเขียนผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผลปรากฏว่า

(1) ประเมินความสอดคล้องระหว่างองค์ประกอบของร่างรูปแบบการเรียนรู้ มีความสอดคล้องทุกรายการ ประเมิน (2) ผลการประเมินความสอดคล้องแผนการจัดการเรียนรู้ของร่างรูปแบบการเรียนรู้มีความสอดคล้องทุกรายการประเมิน (3) ผลการประเมินความเหมาะสมของร่างรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น พบว่ามีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การตรวจสอบประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนรู้ทดลองสอนโดยผู้วิจัยได้นำรูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ปรากฏว่า รูปแบบการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาความสามารถในการเขียนความเรียงได้จริง และปรับแก้รูปแบบการเรียนรู้ก่อนนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนรู้

3. ผลการประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบแผนการจัดการเรียนรู้และการจัดทำคู่มือรูปแบบการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยตามแนวคิดการเขียนแบบอรรถฐานของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบด้วย 1) ผลการประเมินประสิทธิผลด้านความสามารถในการเขียนความเรียง และ 2) ผลการประเมินประสิทธิผลด้านความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยตามแนวคิดการเขียนแบบอรรถฐาน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ 1) ผลการประเมินประสิทธิผลด้านความสามารถในการเขียนความเรียงกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีความสามารถในการเขียนความเรียงสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้นจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการเขียนความเรียงได้ เนื่องจากการให้ผู้เรียนได้ฝึกวิเคราะห์หรือรื้อลักษณะของภาษาจากตัวอย่างงานเขียนแต่ละประเภท จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจรูปแบบและองค์ประกอบของงานเขียนรูปแบบต่างๆ โดยผู้เรียนจะได้วิเคราะห์องค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญของงานเขียนความเรียง องค์ประกอบต่างๆ ในงานเขียน แล้วสรุปและความเข้าใจเพื่อน ไปใช้ในการเขียนงานเชิงวิชาการประเภทต่างๆ สอดคล้องกับการวิจัยของชิษณุพงศ์ อินทรเกษม (2563) ที่พบว่า 1) องค์ประกอบความสามารถในการเขียนเชิงวิชาการของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต 2) รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น 3) ผลการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอนมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด และมีความสอดคล้องทุกรายการประเมินผลการศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน พบว่า นิสิตมีคะแนนความสามารถในการเขียนเชิงวิชาการหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับการวิจัยของนภาพัทน์ ยิ่งหาญ และพิลาณัฐ ภูษาวิโสธร (2558) ที่พบว่า การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงเปรียบเทียบด้วยกิจกรรมการสอนตามกระบวนการอรรถฐาน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี 1) นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่เรียนด้วยวิธีการสอนตามกระบวนการอรรถฐาน มีคะแนนความสามารถด้านการเขียนภาษาอังกฤษเชิงเปรียบเทียบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีเจตคติต่อการเรียนด้วยวิธีการสอนตามกระบวนการอรรถฐานหลังเรียนอยู่ในระดับพึงพอใจมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังผลการประเมินด้านความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยตามแนวคิดการเขียนแบบอรรถฐาน นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด หมายความว่า นักเรียนมีเจตคติต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยตามแนวคิดการเขียนแบบอรรถฐานมีความสนุกสนานในการจัดกิจกรรมต่างๆ ตามที่ตนเองกำหนดและสนใจซึ่งสอดคล้องกับวิภาวี คำวงษ์ (2563) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง การทำให้ความรู้สึกของบุคคลที่ได้รับบริการในสิ่งที่ดีเป็นที่ประทับใจตามที่ผู้รับบริการตั้งใจไว้หรือมากกว่าที่คิดไว้ และการจะทำให้เกิดความรู้สึกพึงพอใจมากที่สุด

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดอรรถฐานในวิชาภาษาไทยเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนความเรียงวิชาภาษาไทยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สรุปผลดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 มโนทัศน์การสังเคราะห์สาระสำคัญของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แนวการสอนเขียนแบบอรรถฐาน

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 สามารถนำแผนการเรียนรู้แบบบูรณาการไปปรับใช้กับวิชาอื่นๆ
 - 1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบบูรณาการ นักเรียนต้องลงมือปฏิบัติด้วยตนเองครูควรหาแหล่งเรียนรู้ที่น่าสนใจและเหมาะสมกับผู้เรียน และให้นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงอยู่กับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำเพื่อให้ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการในเนื้อหาสาระระดับอื่นๆ
 - 2.2 ควรมีการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ไปทดลองใช้เพื่อศึกษาความก้าวหน้าและเจตคติทางการเรียนรู้ของนักเรียน
 - 2.3 ควรมีการศึกษาการเรียนรู้ระหว่างวิธีการการเรียนรู้แบบบูรณาการกับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบการเรียนแบบอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กาญจนา นาคสกุล และคณะ. (2561). บรรทัดฐานภาษาไทยเล่ม 5 : กระบวนการคิดและการเขียนร้อยแก้ว. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กาโสม หมาดเต็น. (2559). ความสามารถด้านไวยากรณ์ภาษาอังกฤษและการจัดการเรียนการสอนไวยากรณ์ภาษาอังกฤษระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 16. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ชิษณุพงศ์ อินทรเกษม. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งข้อมูลเป็นฐานร่วมกับแนวการสอนเขียนแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการเขียนเชิงวิชาการของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตนา แคมณี. (2566). ศาสตร์การสอน. พิมพ์ครั้งที่ 26. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นพดล จันทรเพ็ญ. (2557). หลักการใช้ภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: เจเนซิส มีเดียคอม.
- นภาพัฒน์ ยิ่งหาญ และพิลานุช ภูษาวิโสธน์. (2558). การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนเชิงเปรียบเทียบ ด้วยกิจกรรมการสอนตามกระบวนการอรรถฐาน สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. รายงานวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บาหยัน อิมสำราญ. บรรณาธิการ. (2558). การใช้ภาษาไทย. นครปฐม: พีเพรส.
- วรรณิ โสมประยูร. (2553). เทคนิคการสอนภาษาไทย. กรุงเทพมหานคร: ดอกหญ้าวิชาการ.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- วิภาวี คำวงษ์. (2563). การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนในการใช้บริการโรงอาหารโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2565). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน 2562-2564. แหล่งที่มา <http://www.niets.or.th/th/>. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2565.

สมชาย สำเนียงงาม. (2564). ภาษาไทยเพื่ออักษรศาสตร์. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Gagné, R. M., Briggs, L. J. and Wager, W. W. (1992). Principles of instructional design. 4th ed. New York: Holt, Rinehart and Winston.

**แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัชฎา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตราง กระบี่**
**GUIDELINES OF ACADEMIC AFFAIRS ADMINISTRATION IN DIGITAL ERA OF
RATSADA SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE TRANG KRABI**

¹ณัฐธิดา จงมี Natthida Jongmee ²พระครูพิจิตรศุภการ Phrakhruphichitsuphakan
³บุญเลิศ วีระพรกานต์ Boonlert Weerapornkan
^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Worakarn080808@gmail.com

Article Received: February 28, 2025. Revised: August 19, 2025. Accepted: August 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัชฎา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัชฎา และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัชฎา เป็นการวิจัยเป็นเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน มีเครื่องมือการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์และแบบการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัชฎา พบว่า (1) การพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารมีการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ทุกฝ่ายลงมือปฏิบัติอย่างมุ่งมั่นตั้งใจทุกคนมีส่วนร่วมตามกระบวนการ ทำให้สถานศึกษามีหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ (2) การจัดการเรียนการสอน ครูมีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงกว่าค่าเป้าหมายของโรงเรียน (3) การวัดและประเมินผลมีการบริหารจัดการสร้างและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลการเรียนและนำผลจากการวัดและประเมินผลมาใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงบริหาร (4) ด้านการนิเทศติดตาม มีการส่งเสริมการปฏิบัติงานและความร่วมมือในการทำงานของครูปรับปรุงคุณภาพของงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 2) แนวการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัชฎา ประกอบด้วย (1) การพัฒนาหลักสูตร ต้องปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร (2) ด้านการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน (3) การวัดและประเมินผล มีการประเมินทุกช่วงชั้น พัฒนาเครื่องมือวัดผลผ่านระบบดิจิทัล (4) การนิเทศติดตาม ใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการงานด้านการติดตามนิเทศมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 3) การนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัชฎา พบว่ามีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และเป็นประโยชน์นำไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัชฎา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตราง กระบี่

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, ยุคดิจิทัล, โรงเรียน

Abstract

This research article aimed 1) to study the condition of academic administration at Ratsada School, 2) to study the guidelines for academic administration in the digital era at Ratsada School, and 3) to present the guidelines for academic administration in the digital era at Ratsada School. It is a qualitative research by in-depth interviews with stakeholders. 15 Interviewed 5 experts Group discussion with 7 experts. The research tools were in-depth interviews, group discussions, and data analysis by analyzing content based on interviews and group discussions.

The results of the study were as follows: 1) The condition of academic administration of Ratsada School was found that (1) the curriculum part, the administrators systematically promoted the development of the school curriculum. All stakeholders actively participated with dedication and engagement in the process, ensuring that the curriculum aligns with the school's context and effectively enhanced students' full potential. (2) Teaching and learning management part, teachers employed diverse instructional methods, resulting in students achieving higher academic performance than the school's target benchmarks. (3) Measurement and evaluation part, there was a management system for developing and improving assessment tools, and the results from evaluations were utilized for administrative purposes. (4) Follow up and supervision part, there was support for teachers' work and collaboration, enhancing the quality of their tasks to ensure efficiency. 2) Academic administration guidelines in the digital age at Ratsada School included (1) Curriculum development part, the curriculum must be revised to align with evolving learning needs, starting with an analysis of the requirements related to curriculum development. (2) Teaching and learning management part, teaching and learning must be student-centered type to encourage participation and develop students' analytical thinking skills. (3) Measurement and evaluation part, assessment was conducted at every educational level, and assessment tools were developed through a digital system. (4) Follow up and supervision part, the use of technology in managing supervision and monitoring work was essential for improving the quality of education. 3) Presentation of academic administration guidelines in the digital era at Ratsada School. It was found to be feasible, appropriate and useful for use in academic administration in the digital age of Ratsada School under the Trang Secondary Educational Service Area Office, Krabi.

Keywords: Academic Affairs Administration, Digital Era, School

บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ทำให้โลกเชื่อมโยงกันและสามารถสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็ว ในยุคโลกาภิวัตน์จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างคนและพัฒนาคนให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถ ความถนัด ความชำนาญ พร้อมทั้งจะขับเคลื่อนและยกระดับการพัฒนาประเทศสู่การเป็นประเทศพัฒนาในระดับที่สูงขึ้น ในการจัดการศึกษาจึงต้องพัฒนาคนเพื่อเตรียมความพร้อมให้สอดคล้องกับสังคมโลก โดยเฉพาะในทศวรรษที่ 21 เป็นช่วงเวลาที่ท้าทายความสามารถของมวลมนุษยชาติ เพราะเป็นยุคที่โลกต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และข้อมูลข่าวสารทุกอย่างไม่ได้จำกัดอยู่แค่รอบตัวเรา (Friedman, T. L., 2005) ดังนั้น การพัฒนาคนจึงต้องพัฒนาให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคม คนที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีความสุขจะต้องเป็นคนที่สามารถพึ่งตนเอง พัฒนาดตนเองได้ รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักวิเคราะห์สถานการณ์ มีความคิดสร้างสรรค์ และที่สำคัญต้องเป็นคนดีมีคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็งจะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นแนวทางที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2553 ใน มาตรา 6 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาจะต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนต้องมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

งานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญที่สุดในการบริหารและการจัดการศึกษาในโรงเรียนเป็นหัวใจของโรงเรียน เป็นชีวิตจิตใจของสถาบันส่วนงานด้านอื่นๆ เป็นองค์ประกอบที่ทำให้สถาบันดำเนินไปด้วยความราบรื่น ไม่ว่าสถานศึกษาประเภทใดมาตรฐานคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงาน ทางด้านวิชาการ การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้อง กับกิจกรรมทุกชนิดของสถานศึกษา โดยเฉพาะการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพที่สุด ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจึงเป็นภาระหน้าที่หลักของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องให้ความสำคัญและใช้เวลามากที่สุด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้ 17 ด้าน คือ การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็นการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น การวางแผนงานด้านวิชาการ การจัดการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรของสถาบันการศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการศึกษา การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้การนิเทศการศึกษา การแนะแนว การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา และองค์กรอื่น การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา การจัดทำระเบียบและ 2 แนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา การคัดเลือกหนังสือแบบเรียนเพื่อใช้ใน สถานศึกษาการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (พิชัย ตุ่นประโคน, 2562)

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าและเป็นตัวที่มีบทบาทสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาอย่างมากมาย รูปแบบของการจัดการศึกษาก็ต้องเปลี่ยนแปลงจากการเป็นผู้สอนและผู้เรียนเป็น

การจัดการศึกษาในลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้ โดยองค์ประกอบที่สำคัญของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีทางการศึกษาในยุคดิจิทัล ผู้เรียนในยุคดิจิทัลและครูในยุคดิจิทัลที่มีการเปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับยุคสมัย โดยอาศัยการนำของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่ต้องมีภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีและภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการบริหารสถานศึกษาและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูและนักเรียนเพื่อให้ครูและนักเรียนมีความรู้ ทักษะในการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของหลักสูตร ตลอดจนการรองรับนโยบายการพัฒนาประเทศไทยแลนด์ 4.0 อีกด้วย (พัชรนารี คำเป็ง, 2563)

ปัจจุบัน โรงเรียนรัชฎา ตำบลคลองปาง อำเภอรัญญา จังหวัดตรัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ นับว่าการบริหารงานวิชาการถือเป็นภารกิจที่สำคัญของการบริหารโรงเรียนเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาซึ่งทั้งผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีความรู้ความเข้าใจ ให้ความสำคัญและมีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดแนวทางปฏิบัติการประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไขอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน โรงเรียน ชุมชนท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน โรงเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ (โรงเรียนรัชฎา, 2561)

จากเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัชฎา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ซึ่งผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา นำไปปรับปรุงพัฒนาการบริหารงานวิชาการและพัฒนาตนเองให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นซึ่งจะส่งผลถึงคุณภาพของนักเรียนให้สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัชฎา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัชฎา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัชฎา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีระเบียบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

1.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัฐฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต.ร. กระบี่ ดังนี้ การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวบรวมการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

1.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต.ร. กระบี่ ดังนี้ รวบรวมการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ

1.3 ขั้นตอนการนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต.ร. กระบี่ ดังนี้ นำเสนอรูปแบบการสนทนากลุ่ม ข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัฐฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต.ร. กระบี่ ประกอบด้วย ผู้ให้สัมภาษณ์ในการศึกษา ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการ จำนวน 3 คน หัวหน้างานวิชาการ จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระ จำนวน 8 คน ครูผู้สอน จำนวน 3 คน

2.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต.ร. กระบี่ คือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการฝ่ายบริหารงานวิชาการ จำนวน 1 คน หัวหน้างานวิชาการ จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระ จำนวน 1 คน หัวหน้างานเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษา จำนวน 1 คน

2.3 ขั้นตอนการนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต.ร. กระบี่ ได้แก่ ผู้ร่วมสนทนากลุ่มสนทนา จำนวน 7 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการโรงเรียนรัฐฯ จำนวน 1 คน หัวหน้างานวิชาการโรงเรียนรัฐฯ จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระ จำนวน 1 คน หัวหน้างานเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาโรงเรียนรัฐฯ จำนวน 1 คน หัวหน้างานเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาโรงเรียนน้ำผุด จำนวน 1 คน ศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาม.ต.ร. กระบี่ จำนวน 1 คน นักวิชาการด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต.ร. กระบี่ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์

3.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต.ร. กระบี่ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต.ร. กระบี่

3.3 ขั้นตอนการนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต.ร. กระบี่ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เรื่อง แนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ

4.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน โดยร่างแบบแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ

4.3 ขั้นตอนการนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ ใช้การสนทนากลุ่มเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ นำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

5.1 การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปผลการสัมภาษณ์

5.2 การศึกษาแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปผลการสัมภาษณ์

5.3 ขั้นตอนการนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ วิเคราะห์โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปผลการสนทนากลุ่ม

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง ระเบียบ พบว่า

1.1 การพัฒนาหลักสูตร การบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารมีการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพความต้องการของชุมชน ศักยภาพของโรงเรียน หลักสูตรแกนกลาง และมีการร่างหลักสูตรโดยกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระแนวทางการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมต่างๆ การวัดและการประเมินผลผู้เรียน และได้มีการตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรก่อนนำไปใช้ และหลังจากใช้ก็มีการประเมินผลการใช้หลักสูตรและนำมาปรับปรุงแก้ไขส่วนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การทำงานเป็นไปอย่างเป็นระบบ ทุกฝ่ายลงมือปฏิบัติอย่างมุ่งมั่นตั้งใจทุก

คนมีส่วนร่วมตามกระบวนการ ทำให้สถานศึกษามีหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทและพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ

1.2 การจัดการเรียนการสอน ครูมีการวิเคราะห์หลักสูตรและคำอธิบายรายวิชา มีการวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล มีการออกแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย จัดกิจกรรมการเรียนรู้และการใช้สื่อที่หลากหลาย มีการบันทึกหลังสอนและดำเนินการนิเทศการสอน และครูมีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงกว่าค่าเป้าหมายของโรงเรียน

1.3 การวัดและประเมินผล มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการสร้างและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลการเรียน และใช้เครื่องมือ วิธีการวัดประเมินผลที่เหมาะสมกับเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ และมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ และมีการนำผลจากการวัดและประเมินผลมาใช้ประโยชน์ทั้งในเชิงบริหาร เช่น การพัฒนาบุคลากร การจัดครูเข้าสอน การจัดทำโครงการการเปลี่ยนแปลงโปรแกรมการเรียน และมีการนำผลการวัดประเมินผลไปสู่ปัญหาการวิจัยเพื่อพัฒนาต่อไป

1.4 การนิเทศติดตาม มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการกำหนดจุดมุ่งหมายของการนิเทศที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานและความร่วมมือในการทำงานของครู ส่งเสริมให้ครูรักงานวิชาการ ทำงานวิชาการอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง พยายามปรับปรุงคุณภาพของงาน และช่วยเหลือให้ครูปฏิบัติงานได้สะดวก มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ มีเวลาปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีวิธีการและเครื่องมือในการนิเทศที่เหมาะสม และครูมีการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน พัฒนาความรู้ความสามารถของครู มีการช่วยเหลือและจัดสรรเครื่องมือ สื่อการเรียนรู้ตลอดจนช่วยเหลือและปรับปรุงวิธีการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ครูเกิดความเจริญงอกงามทางวิชาชีพ ช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน สังคมทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน

2. แนวการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัชฎา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่

2.1 การพัฒนาหลักสูตร ต้องปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป โดยต้องเริ่มจากการวิเคราะห์ความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร เช่น การศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในระบบการศึกษา จากนั้นจะต้อง บูรณาการเนื้อหาสาระ โดยออกแบบหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีและมีการประชุมชี้แจงความเข้าใจกับผู้ปกครองและนักเรียน เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการสร้างหลักสูตร เมื่อหลักสูตรได้รับการพัฒนาแล้ว จะต้องมีการสร้างประสบการณ์เรียนรู้ ที่ใช้สื่อและเทคโนโลยี เช่น สื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มการเรียนการสอน เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่กระตุ้นและส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สุดท้ายคือการ ประเมินผล โดยใช้ข้อมูลย้อนกลับจากผู้เรียนเพื่อประเมินความสำเร็จและปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาหลักสูตรในยุคดิจิทัลนี้ต้องการการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เต็มที่

2.2 การจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนต้องเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โรงเรียนควรใช้แนวทาง Active Learning และ Problem-Based Learning (PBL) เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียน ครูมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ควรวางแผนการจัดการเรียนรู้ให้เป็นระบบ รวมถึงการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่ทันสมัยและหลากหลาย เพื่อรองรับความต้องการของผู้เรียนกิจกรรมการเรียนรู้ควรสอดคล้องกับความสนใจและความ

ถนัดของผู้เรียน พร้อมมีการประเมินผลเพื่อปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การมุ่งหวังคือการสร้างคนคุณภาพที่มีความคิดวิเคราะห์และทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะนำไปสู่การเติบโตและพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน.

2.3 การวัดและประเมินผล การกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติในการวัดผลประเมินผล การศึกษาเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องสอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การประเมินผลการเรียนมีความถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การประเมินผลการเรียน: ควรจัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้น พร้อมทั้งมีการซ่อมเสริมกรณีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยผลการประเมินจะต้องถูกนำมาปรับปรุงการดำเนินการด้านการวัดผลให้มีความเหมาะสมและเป็นไปตามระเบียบที่กำหนด การสร้างและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผล: ควรมีกระบวนการสร้างเครื่องมือที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้รายวิชา รวมถึงการวิเคราะห์และปรับปรุงเครื่องมือเพื่อให้ได้คุณภาพที่เหมาะสมการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาเครื่องมือเป็นสิ่งสำคัญ โดยเฉพาะการสะท้อนกลับจากผู้เรียน การจัดเอกสารและแบบฟอร์มการวัดผล: ควรมีการรวบรวมและจัดทำเอกสารเกี่ยวกับการวัดผลอย่างครบถ้วน รวมถึงการกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดทำเอกสารและแบบฟอร์มให้มีความถูกต้อง สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว และการจัดการหลักฐานการวัดผล: หลักฐานการวัดผลควรใช้เทคโนโลยีในการเชื่อมโยงข้อมูลให้ทุกคนสามารถจัดเก็บและเข้าถึงได้อย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินการตามแนวทางเหล่านี้จะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาและประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 การนิเทศติดตาม การใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการงานด้านการติดตามนิเทศมีความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเน้นการจัดตั้งทีมงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจนในการดำเนินงานต่างๆ ดังนี้ การแต่งตั้งทีมงาน: ควรมีการแต่งตั้งทีมงานและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพื่อรับผิดชอบในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีในงานวิชาการและการนิเทศการศึกษา รวมถึงการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายใน การกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติ: ควรกำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติในการใช้เทคโนโลยีอย่างชัดเจน รวมถึงการกำกับ ดูแล และรายงานผลการดำเนินงานเพื่อประเมินประสิทธิภาพการใช้เทคโนโลยีในการวางแผนงานวิชาการ สร้างความตระหนัก: ควรสร้างความตระหนักให้แก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าใจกระบวนการนิเทศติดตาม โดยการสำรวจและรวบรวมปัญหาจากครูเพื่อพิจารณาหาทางแก้ไข พร้อมจัดประชุมกลุ่มสาระการเรียนรู้

3. การนำเสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัชฎา พบว่ามีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และเป็นประโยชน์นำไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัชฎา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ดังนี้

3.1 การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษาควรมีการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ผู้เรียนเป็นสำคัญและส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานแบบ (SBM) พัฒนาหลักสูตรแบบดิจิทัลที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนการสอนที่ทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีคุณภาพ การเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ (Information Access) มีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ Facebook, Line, Google Application, Microsoft Office ในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร โดยสถานศึกษาให้มีการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ (ICT) อย่างแพร่หลาย สถานศึกษามีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประกอบในการบริหารและพัฒนาหลักสูตร

3.2 การจัดการเรียนการสอน เป็นการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่เน้น “ผู้เรียนสำคัญที่สุด” มีการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL) จัดการเรียนการสอนแบบ (Active Learning) สอนให้เกิดทักษะการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลหรือ

ศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นเชิงสหวิทยาการ จัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) มีการสร้างชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และครูต้องสามารถเชื่อมโยงข้อมูลความรู้จากโลกภายนอกสู่ห้องเรียนโดยผ่าน ผู้บริหาร และครูผู้สอนจะต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) Massive Open Online Course (MOOCs) เช่น cMOOCs (Connectivist MOOCs) xMOOCs (Content-based MOOCs Model) ตัวอย่างผู้ให้บริการ Massive Open Online Course (MOOCs) ได้แก่ Coursera edX Udacity และ Thai Mooc 2) Digital platform Digital platforms ตัวอย่าง ผู้ให้บริการ Digital platform ได้แก่ Google meet, Zoom, Microsoft และ Line และ 3) Mobile Learning (M-Learning) และใช้แอปพลิเคชันช่วยสำหรับการเรียนการสอน ได้แก่ ClassDojo, Seesaw, Quiver, Google Classroom, Engrade และ trueplookpanya

3.3 การวัดและประเมินผล มีการจัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดประเมินผลของสถานศึกษา จัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้นและมีการส่งเสริมกรณีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดและประเมินผล การประสานงานโดยการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารงานด้านการวัดผลและ โดยมีแอปพลิเคชันช่วยในการวัดผลประเมินผล ได้แก่ Plickers, Kahoot, Socrative, ZipGrade

3.4 ด้านการนิเทศติดตาม การใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการงานด้านการติดตามนิเทศ มีการแต่งตั้งทีมงานและบุคลากร กำหนดบทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วมรับผิดชอบในดำเนินงานเทคโนโลยีในงานวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ งานการนิเทศการศึกษา งานพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา การควบคุมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารจัดการงานด้านวิชาการ ในการนิเทศติดตามสามารถใช้เทคโนโลยีที่เป็น Digital platform เช่น Google meet, Zoom, Microsoft Team, Line เป็นต้น

3.5 การติดตามและประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู กรรมการสถานศึกษาจะต้องรู้จักนำเทคโนโลยี เช่น Cloud Computing เป็นเสมือนมีบริการ Server บน Internet ในขั้นของการติดตามประเมินผล สามารถใช้ Digital platform มาประยุกต์ใช้ประกอบในการติดตามและประเมินผล หรือมีการสัมภาษณ์ สอบถามรายละเอียด ส่งข้อมูลเพิ่มเติมได้ รวมทั้งประยุกต์ใช้แอปพลิเคชันสำหรับการเรียนการสอน และการวัดผลประเมิน ดังที่กล่าวมาเบื้องต้นได้

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัชฎา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวัน กระบี่ พบว่า การบริหารงานวิชาการประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศติดตามซึ่งแต่ละด้านมีการวางแผนการดำเนินงาน มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีการประชุมครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา มีการกำหนดปฏิทินทางการทำงาน และดำเนินงานตามแผนที่กำหนดไว้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครู ผ่านกระบวนการ PLC การนิเทศการจัดการเรียนการสอนโดยผู้บริหารสถานศึกษาและศึกษานิเทศก์ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ผู้เรียนเป็นสำคัญและเสริมสร้างการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสุธรรมธรรมทัศนันทน์(2561) ที่พบว่า การมุ่งเน้นให้สถานศึกษาบริหารจัดการงานวิชาการโดยใช้วงจรคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย การวางแผน (Plan) โดยมีการวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหา ความต้องการในการจัด

การศึกษา ในภาพรวมของสถานศึกษา เพื่อกำหนด ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ ของสถานศึกษาให้ชัดเจน สามารถนำมาปฏิบัติได้ จัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี เป็นต้น การดำเนินงานตามแผน (DO) การดำเนินงานตามแผน กำหนดวิธีการดำเนินงาน การดำเนินงานผ่านโครงการ/กิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผน การประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การตรวจสอบ (Check) โดยมีการแต่งตั้ง คณะกรรมการติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานตามแผน การจัดทำรายงานเสนอต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และต้นสังกัด เป็นต้น และการปรับปรุงพัฒนา (Action) มีการแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาตามรายงานผลการดำเนินงานตามแผน ปรับปรุงพัฒนาแผนพัฒนาสถานศึกษา และแผนปฏิบัติการประจำปี นำมากำหนดเป็น มาตรฐานของสถานศึกษาจะเห็นได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ จัดการเรียนการสอน ตลอดจนการปรับปรุง พัฒนาการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ และเป็นกระบวนการการบริหารในกิจกรรมต่างๆ ที่สถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อปรับปรุงส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียน ให้มีคุณภาพตามมาตรฐานได้ที่กำหนดและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของการศึกษาให้มากที่สุด เนื่องจากการ บริหารงานวิชาการมีความสำคัญ เพราะการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา เป็นตัวชี้วัด ความสำเร็จความสำเร็จความเจริญก้าวหน้าของสถานศึกษาดังนั้นการบริหารงานวิชาการจึงต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสารินทร์ เอี่ยมครอง (2561) ที่พบว่า แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 ประกอบด้วย 7 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการจัดการหลักสูตร 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน 3) ด้านการ วัดผลประเมินผล 4) ด้านการนิเทศการศึกษา 5) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 6) ด้านการ พัฒนาการใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาและ 7) ด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน

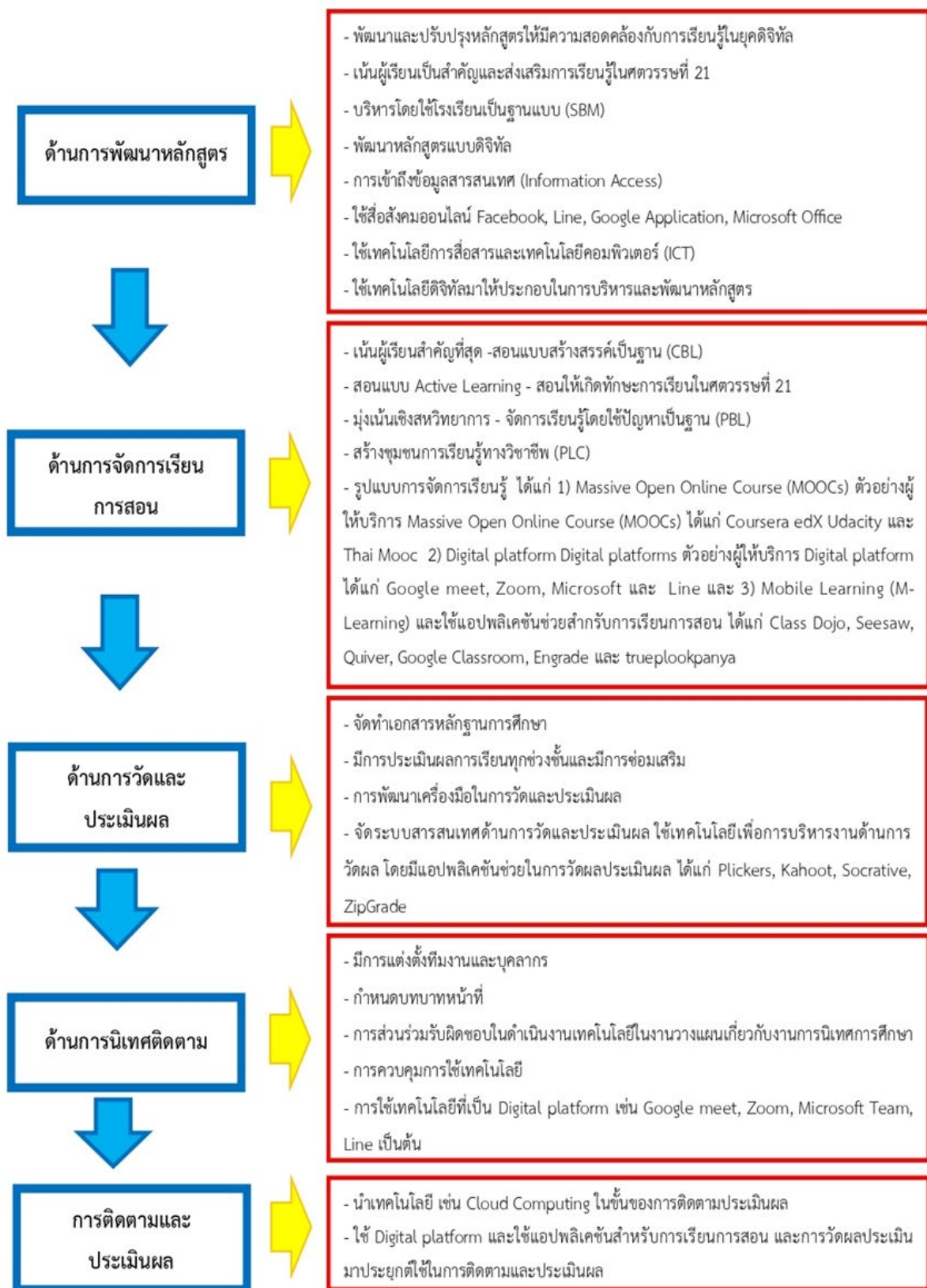
2. แนวการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัชฎา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง กระบี่ ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตร โรงเรียนมุ่งปรับปรุง หลักสูตรให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 โดยการใช้สื่อออนไลน์และแอปพลิเคชันต่างๆ เพื่อเสริมสร้าง ประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่ 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน เน้นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ด้วยการใช้แนวทางการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์ (Creative-Based Learning) และ Active Learning เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ 3) ด้านการวัดและประเมินผล โรงเรียนจัดให้มีการประเมินผลการเรียนรู้ในทุกช่วงชั้น โดยพัฒนา เครื่องมือวัดผลผ่านระบบดิจิทัล ทำให้การประเมินผลมีความแม่นยำและสามารถติดตามพัฒนาการของผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 4) ด้านการนิเทศติดตาม มีการใช้เทคโนโลยีในการติดตามงานและแบ่งหน้าที่ใน ทีมงานอย่างชัดเจน เพื่อให้การนิเทศเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิผลทั้งนี้ เพราะการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคดิจิทัลทำให้โรงเรียนต้องปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในการเผชิญกับอนาคตที่ท้าทาย ทั้งในด้านการศึกษาและการประกอบอาชีพโดยมุ่งเน้นการสร้างทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 รวมถึง การใช้เทคโนโลยีในการส่งเสริมการเรียนรู้และการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญจันทร์ สินธุเขต (2560) ที่พบว่า การบริหารการศึกษายุคนี้ต้องมีพลวัต (Dynamic) คือ การพัฒนา คุณภาพคนต้องมีความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลง ปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ของคนทั้งระบบ ปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ เพื่อมุ่งการทำงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ (Result-Based Learning) ปรับการเรียนรู้เพื่อให้มีลักษณะของคนในยุค ดิจิทัล (DQ) ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในโลกพลวัต บนฐานการอนุรักษ์ เอกลักษณ์และวัฒนธรรมความเป็นไทย ปรับเปลี่ยนทั้งระบบเพื่อจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับบริบท และพื้น ถิ่นของตนเอง และปรับการเรียนรู้ที่คำนึงถึงศักยภาพผู้เรียนรายบุคคล สร้างโอกาสและความเท่าเทียม และสิ่ง

สำคัญการจัดการศึกษาควรสร้างให้เกิดความเข้มแข็งภายใน และ เกิดความสมดุล เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Misty M. Kirby (2019) ที่พบว่า การพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษาโดยการมุ่งเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของชุมชนโรงเรียนได้รับความสนับสนุนจากชุมชน โรงเรียนที่มุ่งเน้นการพัฒนาระบบการบริหารงานวิชาการโดยให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการช่วยส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่ดีขึ้นและสูงขึ้น

3. การนำเสนอแนวการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตราบึง กระบี่ พบว่า ทั้ง 4 ด้าน ในปัจจุบันต้องใช้เทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการงานแต่ประเภทรูปแบบที่ที่เหมาะสม ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนเห็นว่าเป็นไปได้มีความเหมาะสม และเป็นประโยชน์ เป็นเพราะว่า 1) การเพิ่มประสิทธิภาพเทคโนโลยีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผล ซึ่งสามารถทำให้ครูและนักเรียนมีการสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและสะดวกสบาย 2) การเข้าถึงข้อมูล การใช้เทคโนโลยีช่วยให้เข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรการเรียนรู้ได้มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นสื่อการสอนออนไลน์ แหล่งข้อมูลการวิจัย หรือโปรแกรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ช่วยให้การเรียนการสอนมีความหลากหลายและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน 3) การพัฒนาทักษะดิจิทัลการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานวิชาการยังเป็นการพัฒนาทักษะดิจิทัลให้กับทั้งครูและนักเรียน ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในยุคปัจจุบันและอนาคต 4) การสนับสนุนการทำงานร่วมกัน เทคโนโลยีช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยมีเครื่องมือและแพลตฟอร์มที่เอื้อให้เกิดการทำงานเป็นทีมและการแลกเปลี่ยนความรู้ และ 5) การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การใช้เทคโนโลยีช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับตัวและตอบสนองต่อความต้องการใหม่ๆ ในการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระราชมงคล วชิโร (เพชรพร) (2561) ที่พบว่า แนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น มีดังนี้ 1) ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการประสานความร่วมมือโดยการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อพัฒนาการบริหารงานวิชาการกับสถานศึกษาอื่น 2) ผู้บริหารควรสร้างความรู้ความเข้าใจกับการบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย 3) ครูผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนใช้สื่อสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจในบทเรียนเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ 4) ผู้บริหารควรสนับสนุน ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการปฏิบัติงานด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อพัฒนาสถานศึกษาสู่ความเป็นสากล

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือแนวทางการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลของโรงเรียนรัฐฯ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตราบึง กระบี่ อันเป็นแนวทางการพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การวัดและประเมินผล 4) การนิเทศติดตาม และ 5) การติดตามและประเมินผล สามารถเขียนเป็นภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายของการบริหารจัดการศึกษา ควรมีการจัดทำแผนปฏิบัติการ หรือแผนกลยุทธ์ ในการบริหารจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล
 - 1.2 เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามแผนปฏิบัติการหรือแผนกลยุทธ์ ควรมีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมรองรับ รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อให้การดำเนินงานตามโครงการบรรลุตามแผนและนโยบายที่สถานศึกษากำหนดไว้
 - 1.3 จัดทำโครงการเชิงปฏิบัติการการนำเทคโนโลยีที่นำเสนอจากผลการวิจัย สำหรับผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา นำไปใช้ในการบริหารงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัล เช่น ปัจจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ ปัจจัยด้านครูผู้สอน ปัจจัยด้านบุคลากรทางการศึกษา ปัจจัยด้านผู้เรียน และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล
 - 2.2 ควรศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษา ซึ่งการมีส่วนร่วมนี้สามารถส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในยุคดิจิทัลได้ โดยเฉพาะในด้านการสนับสนุนทรัพยากร การพัฒนานโยบายการศึกษา และการสร้างความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนการสอนที่ใช้เทคโนโลยี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- พัชรนารี คำเป็ง. (2563). เทคโนโลยีกับการศึกษา. แหล่งที่มา <https://sites.google.com/site/hangmanrai11/khwam-ru-dan-thekhnoloyi/thekhnoloyi-kab-kar-suksa> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2566.
- พิชัย ตั้งประโคน. (2562). ขอบข่ายงานบริหารงานวิชาการ. แหล่งที่มา <https://kroobannok.com/blog/3128> สืบค้นเมื่อ 18 พฤศจิกายน 2566.
- โรงเรียนรัชฎา. (2561). ประวัติโรงเรียนและเป้าประสงค์. แหล่งที่มา <https://ratsada.thai.ac/home/info/1> สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2566.
- พระราชวุฒิ ปณฺญาวชิโร (เพชรไพร). (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพ็ญจันทร์ สินธุเขต. (2560). การศึกษายุคนี้ (ยุคดิจิทัล): Thailand 4.0. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- สารินทร์ เอี่ยมครอง. (2561). แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในจังหวัดชัยนาท สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.

- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารการวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 13(2), 169-182.
- Friedman, T. L. (2005). The World is Flat: A Brief History of the Twenty-First Century. Farrar: Straus and Giroux.
- Misty, M. Kirby. (2019). Academic Optimism and Community Engagement in Urban Schools. Journal of Educational Administration. 49(5), 542-562.

**ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา
ตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก**
**NEEDS FOR SECONDARY SCHOOL MANAGEMENT BASED ON THE CONCEPT OF
CREATORS OF POSITIVE CHANGES**

¹ธนภูวดล เวชชวณิชย์ Thanapuwadon Vejjavanit ²นันทรัตน์ เจริญกุล Nantararat Charoenkul

³พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ Pruet Siribanpitak

^{1, 2, 3}จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Chulalongkorn University, Thailand

Corresponding Author E-mail: kumamotohanabi@gmail.com

Article Received: May 01, 2025. Revised: August 18, 2025. Accepted: August 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก และ 2) เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก เป็นการวิจัยแบบวิจัยเชิงสำรวจ โดยประชากร คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2,085 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 324 โรงเรียน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน หัวหน้าฝ่ายวิชาการหรือครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการ 1 คน และหัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียนหรือครูผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน 1 คน รวมโรงเรียนละ 3 คน รวมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 972 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก เมื่อจำแนกตามการบริหารวิชาการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา รองลงมาคือ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เมื่อจำแนกตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับสภาพปัจจุบันด้านกิจการนักเรียน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พลังในการค้นหาตัวตน รองลงมาคือ ความปรารถนาที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม และการยืนหยัดและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเพื่อบรรลุเป้าหมาย สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก เมื่อจำแนกตามการบริหารวิชาการ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ความปรารถนาที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม และการยืนหยัดและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเพื่อบรรลุเป้าหมาย สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ด้านกิจการนักเรียน พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การกำหนดขอบข่ายการจัดกิจกรรมประจำวัน รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและนอกหลักสูตร และการจัดกิจกรรมโดยบูรณาการผ่านการลงมือปฏิบัติ

ตามลำดับ 2) ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก เมื่อจำแนกตามการบริหารวิชาการ พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ การนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน รองลงมาคือ การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เช่น การอบรมพัฒนาครู การประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา และการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามลำดับ สำหรับด้านกิจการนักเรียน พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ การจัดกิจกรรมโดยบูรณาการผ่านการลงมือปฏิบัติ รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและนอกหลักสูตร และการกำหนดขอบข่ายการจัดกิจกรรมประจำวัน ตามลำดับ และเมื่อจำแนกตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก พบว่า ความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ พลังในการค้นหาตัวตน รองลงมาคือ ความปรารถนาที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม และการยืนหยัดและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเพื่อบรรลุเป้าหมาย

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, การบริหารวิชาการ, กิจการนักเรียน, ผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

Abstract

This research aimed to: 1) investigate the current and desired states of secondary school administration based on the concept of positive change agents, and 2) identify the priority needs for its development. The study employed a survey research design. The population comprised 2,085 secondary schools under the Office of the Basic Education Commission, and a sample of 324 schools was selected using multi-stage sampling. A total of 972 key informants participated, including school directors or deputy directors, heads of academic departments, and heads of student affairs or responsible teachers. The research instrument was a structured questionnaire focusing on perceptions of current and desired states of administration aligned with the concept of positive change agents. Data analysis involved descriptive statistics frequency, percentage, mean, standard deviation and the Modified Priority Needs Index (PNImodified).

The research findings reveal that: 1) The current conditions of secondary school administration based on the concept of positive change agents, when classified by academic administration, were found to be at a high level overall. When examining each aspect, the highest mean was found in curriculum implementation evaluation, followed by school curriculum design and development and teaching and learning process development. When classified by the concept of positive change agents, the overall condition was also at a high level. For student affairs, the current condition was also found to be at a high level overall. When classified by the concept of positive change agents, the aspect with the highest mean was the power of self-discovery, followed by the desire to transform society, and perseverance and resilience in overcoming obstacles to achieve goals. Regarding the desirable conditions of secondary school administration based on the concept of positive change, when classified by academic administration, the overall level was found to be at the highest level. The subsequent aspects were the desire to transform society and perseverance and resilience in overcoming obstacles to achieve goals. For student affairs, the desirable condition was found

to be at the highest level overall. When examining each aspect, the highest mean was in the definition of the scope of daily activity arrangements, followed by the organization of co-curricular and extracurricular activities, and the integration of activities through hands-on practice, respectively. 2) The needs for the development of secondary school administration based on the concept of positive change, when classified by academic administration, revealed that the highest need was the implementation of the curriculum in classroom teaching, followed by the development of the teaching and learning process, such as teacher training, evaluation of school curriculum implementation, and school curriculum development, respectively. For student affairs, the highest need was the integration of activities through hands-on practice, followed by the organization of co-curricular and extracurricular activities, and the definition of the scope of daily activity arrangements, respectively. When classified by the concept of positive change, the highest need was found to be the power of self-discovery, followed by the desire to transform society, and perseverance and resilience in overcoming obstacles to achieve goals, respectively.

Keywords: Necessary Needs, Academic Administration, Student Affairs, Positive Change

บทนำ

การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอย่างลึกซึ้งในระดับโลก โดยมีเทคโนโลยีซอฟต์แวร์ ดิจิทัล และระบบอัตโนมัติเป็นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคม (Taeho Yu, 2562) มนุษย์จึงกลายเป็นศูนย์กลางของการเปลี่ยนแปลง ต้องมีความสามารถในการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับโลกในอนาคตภายใต้บริบทของ VUCA World ที่ประกอบด้วย ความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) (Pasmore and O'Shea, 2010) ปรากฏการณ์นี้สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง และยากแก่การคาดการณ์ล่วงหน้า ทั้งในด้านสังคม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ เช่น ความขัดแย้งระหว่างประเทศ ภาวะฝุ่น PM 2.5 ภัยแล้ง และการระบาดของ COVID-19 ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตมนุษย์ (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563)

ภายใต้สภาพแวดล้อม VUCA โลกยังเผชิญกับ BANI World (Cascio, 2018) ซึ่งประกอบด้วย 1) ความเปราะบาง (Brittle) 2) ความวิตกกังวล (Anxious) 3) ความไม่เป็นเส้นตรง (Nonlinear) และ 4) ความไม่สมเหตุสมผล (Incomprehensible) ความเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนและควบคุมได้ยากนี้ส่งผลให้มนุษย์จำนวนมากเกิดความเครียดสะสม โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ซึ่งอาจนำไปสู่ภาวะซึมเศร้า (Depression) โรควิตกกังวล (Anxiety) หรือพฤติกรรมรุนแรง เช่น การทำร้ายตนเองและการฆ่าตัวตาย (ไกรวิชญ์ รัตนพันธ์, 2567)

ภาวะซึมเศร้าในวัยเรียนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยงานวิจัยหลายฉบับ เช่น จิตวิ แก้วพรสวรรค์ และเบญจพร ตันตสุติ. (2555) พบว่านักเรียนมัธยมศึกษามีภาวะซึมเศร้าในอัตราที่น่ากังวล ข้อมูลจากกรมสุขภาพจิต (2562) ระบุว่า เยาวชนอายุ 11-25 ปี คือกลุ่มที่ขอรับคำปรึกษาด้านสุขภาพจิตมากที่สุด โดยมีปัญหาหลักคือ ความเครียด ความวิตกกังวล และภาวะซึมเศร้า

เพื่อรับมือกับสถานการณ์นี้ สพฐ. ได้ดำเนินโครงการสุขภาพจิตในโรงเรียนโดยร่วมมือกับจิตแพทย์ และนักจิตวิทยา พัฒนาแนวทางที่เชื่อมโยงระบบกับพื้นที่และฝึกอบรมครูให้เฝ้าระวังสุขภาพจิตของนักเรียนได้อย่างใกล้ชิด (คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) รวมถึงโครงการ “โรงเรียนสุขใจ ปลอดภัยโรคซึมเศร้า” ที่ส่งเสริมให้ครูมีองค์ความรู้ในการป้องกันและดูแลนักเรียน สถานการณ์ COVID-19 ส่งผลให้เด็กไทยขาดปฏิสัมพันธ์ ต้องเผชิญกับการเรียนผ่านหน้าจอและความเครียดสะสม ข้อมูลจากยูนิเซฟ (2564) ระบุว่า เด็กไทยกว่า 32% เสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า และ 28% มีภาวะเครียดสูง ผลสำรวจของกรมสุขภาพจิต (2564) ยังพบว่า เยาวชนกว่า 360,000 คนมีความเสี่ยงซึมเศร้าสูงถึง 10.86% โดยกลุ่มโรคที่พบได้แก่ ซึมเศร้า วิตกกังวล และการแยกตัวทางสังคม

ในต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ก็พบปัญหาเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะฮิโกโมริ (Hikikomori) หรือภาวะการแยกตัวออกจากสังคม ซึ่งหากปล่อยไว้อาจนำไปสู่โรคซึมเศร้าอย่างรุนแรง (Sato Tamaki, 2020) ปรากฏการณ์นี้แพร่หลายไปยังหลายประเทศทั่วโลก ไม่ใช่แค่ญี่ปุ่น กระทรวงสาธารณสุขญี่ปุ่นระบุว่า บุคคลที่เป็นฮิโกโมริมักรู้สึกไม่มีที่ยืน ขาดการปฏิสัมพันธ์ และมีแนวคิดลบต่อตนเอง ญี่ปุ่นจึงนำนโยบาย “โคโโคโรชะชิ (Kokorozashi) มาใช้ในโรงเรียน มุ่งเน้นให้เยาวชนค้นหาตัวตน มีแรงบันดาลใจ และเป้าหมายชีวิตเพื่อผู้อื่น (Yoshihiko Takubo, 2011) ซึ่งช่วยให้นักเรียนพัฒนาศักยภาพ ลดความเสี่ยงทางสุขภาพจิต และมีคุณค่าต่อสังคม จากบริบท VUCA และ BANI รวมถึงปัญหาภาวะซึมเศร้าในเยาวชนจึงเป็นที่ชัดเจนว่าการส่งเสริมให้นักเรียนเป็น “ผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก” (Positive Change Maker) มีความสำคัญยิ่ง โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาที่เด็กกำลังเปลี่ยนผ่าน โรงเรียนควรมีบทบาทในการสนับสนุนให้เด็กค้นพบตัวตน และกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ การบริหารวิชาการและกิจกรรมนักเรียนที่ดีจะช่วยให้นักเรียนเติบโตเป็นพลเมืองคุณภาพ มีสุขภาพจิตที่ดี และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นของการพัฒนาการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ประชากรในการวิจัย คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2,085 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 324 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) โดยมีโรงเรียนจากแต่ละภูมิภาคแบ่งตามขนาดโรงเรียน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างโรงเรียนจากแต่ละภูมิภาคแบ่งตามขนาดโรงเรียน

ภูมิภาค	สพม.			กลุ่มตัวอย่าง (โรงเรียน)
	จำนวนเขต	ประชากร (โรงเรียน)	คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ (%)	
1. ภาคเหนือ	15	202	9.6882	31
2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	17	855	41	132
3. ภาคกลาง	21	728	34.91	115
4. ภาคใต้	9	300	14.3	46
รวม	62	2,085	100	324

2. เครื่องมือการวิจัย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในชั้นตอนนี้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกโดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถาม ดังนี้ 1) กำหนดประเด็นจากกรอบแนวคิดการวิจัยในการสร้างแบบสอบถาม 2) จัดทำแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือในการวิจัย มีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก เพื่อกำหนดประเด็นหลักในการสร้างแบบสอบถาม 2) จัดทำร่างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก 3) นำร่างแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา การใช้ภาษา รูปแบบคำถาม รวมทั้งความเหมาะสมของปริมาณข้อคำถาม แล้วแก้ไขร่างแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 4) ผู้วิจัยเสนอแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความครอบคลุมคำถามและการใช้ภาษา และนำผลการตรวจสอบความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) โดยมีเกณฑ์ตัดสินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ คือ ใช้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ซึ่งถือว่าข้อคำถามนั้นผ่านเกณฑ์ ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของข้อคำถามทุกข้อ ผ่านเกณฑ์ มีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1.00 5) ปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบอีกครั้งก่อนนำไปทดลองเก็บข้อมูล 6) นำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายวิชาการหรือครูผู้รับผิดชอบงานวิชาการ และหัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียนหรือครูผู้รับผิดชอบงานกิจการนักเรียน อย่างละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1951) ซึ่งค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.980

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ผู้วิจัยขอหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อประสานงานขอความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 2) กำหนดรหัสแบบสอบถามตามขนาดโรงเรียนและภูมิภาค จำนวนโรงเรียนทั้งสิ้น 324 โรงเรียน และจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 972 คน ผู้วิจัยนำส่งแบบสอบถาม โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสามารถ

ตอบแบบสอบถามออนไลน์ จากระหัส QR code ผ่าน Google forms ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับมา 791 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 81.481 ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล 1) วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) วิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็นและจัดลำดับตามค่า $PNI_{modified}$ โดยใช้วิธี Priority Needs Index (PNI) ตามสูตรการคำนวณค่าความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) แบบปรับปรุง

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก จำแนกตามการบริหารวิชาการ (ดังตารางที่ 2) พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.470$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ($M = 3.496$) รองลงมาคือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ($M = 3.493$) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เช่น การอบรมพัฒนาครู ($M = 3.446$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ($M = 3.444$)

1.2 สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.709$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ($M = 4.714$ เท่ากัน) รองลงมาคือ ด้านการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ($M = 4.708$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เช่น การอบรมพัฒนาครู ($M = 4.700$)

1.3 ความต้องการจำเป็นโดยภาพรวมมีค่า PNI อยู่ที่ 0.310 โดยด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ ด้านการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ($PNI_{modified} = 0.316$) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เช่น การอบรมพัฒนาครู ($PNI_{modified} = 0.314$) ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และด้านการประเมินผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษา มีค่าความต้องการจำเป็นเท่ากัน ($PNI_{modified} = 0.305$)

2. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก จำแนกตามแนวคิดสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก พบว่า

2.1 สภาพปัจจุบันโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.649$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พลังความมั่นใจในตนเอง ($M = 3.989$) รองลงมาคือ การยืนหยัดและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเพื่อบรรลุเป้าหมาย ($M = 3.912$) และพลังความร่วมมือ ($M = 3.841$) ตามลำดับ

2.2 สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.726$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การยืนหยัดและไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคเพื่อบรรลุเป้าหมาย ($M = 4.881$) รองลงมาคือ พลังความมั่นใจในตนเอง ($M = 4.766$) และพลังความร่วมมือ ($M = 4.736$) ตามลำดับ

2.3 ความต้องการจำเป็นโดยภาพรวมมีค่า PNI อยู่ที่ 0.311 โดยองค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ พลังในการค้นหาตัวตน ($PNI_{modified} = 0.411$) รองลงมาคือ ความปรารถนาที่

ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม (PNI_{modified} = 0.406) และจิตสาธารณะ (PNI_{modified} = 0.387) ตามลำดับ
ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารโรงเรียน
มัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

การบริหาร วิชาการ	ประเด็น	แนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก						เฉลี่ยรวมราย ด้านการ บริหาร วิชาการ	แปลผล	ลำดับ ความ ต้องการ จำเป็น
		พลังในการค้นหาคำตอบ	พลังความมุ่งมั่นในตนเอง	พลังความร่วมมือ	จิตสาธารณะ	ความปรารถนาที่ ต้องการเปลี่ยนแปลง	การยืนหยัดและไม่ย่อ ท้อต่ออุปสรรคเพื่อ บรรลุเป้าหมาย			
1.ด้านงาน บริหาร วิชาการ	D	3.034	3.894	3.818	3.103	3.045	3.925	3.47	มาก	2
	I	4.672	4.766	4.736	4.647	4.661	4.774	4.709	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	.41	.218	.23	.386	.404	.212	.31		
	(ลำดับ)	1	4	5	3	2	6	(2)		
1.1 การ จัดทำ หลักสูตร สถานศึกษา	D	3.051	3.925	3.812	3.12	3.097	3.952	3.493	มาก	
	I	4.681	4.778	4.736	4.654	4.661	4.774	4.714	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	.407	.213	.231	.384	.391	.205	.305	-3-	
	(ลำดับ)	1	5	4	3	2	6	(3)		
1.2 การนำ หลักสูตรไป ใช้จัดการ เรียนการ สอนในชั้น เรียน	D	2.983	3.891	3.864	3.054	2.993	3.876	3.444	มาก	
	I	4.671	4.764	4.753	4.632	4.654	4.777	4.708	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	.422	.218	.222	.395	.415	.225	.316	-1-	
	(ลำดับ)	3	2	5	4	1	6	(1)		
1.3การ ประเมินผล การใช้ หลักสูตร สถานศึกษา	D	3.082	3.910	3.794	3.153	3.077	3.962	3.496	มาก	
	I	4.678	4.770	4.73	4.66	4.667	4.781	4.714	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	.399	.215	.234	.377	.397	.205	.305	-3-	
	(ลำดับ)	1	4	5	3	2	6	(2)		
1.4การ พัฒนา กระบวนการ เรียนการ สอนเช่นการ อบรมพัฒนา ครู	D	3.021	3.849	3.8	3.084	3.012	3.909	3.446	มาก	
	I	4.659	4.752	4.726	4.641	4.661	4.764	4.7	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	.410	.226	.232	.389	.412	.214	.314	-2-	
	(ลำดับ)	1	4	5	3	2	6	(2)		
2.ด้านงาน กิจการ นักเรียน	D	3.016	3.88	3.821	3.088	3.02	3.896	3.453	มาก	1
	I	4.67	4.765	4.736	4.64	4.659	4.765	4.706	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	.414	.221	.229	.388	.41	.217	.313		
	(ลำดับ)	1	5	4	3	2	6	(1)		
2.1การจัด กิจกรรม เสริม	D	3.013	3.882	3.828	3.091	3.023	3.889	3.454	มาก	
	I	4.671	4.774	4.736	4.639	4.652	4.762	4.706	มากที่สุด	
	PNI _{modified}	.415	.223	.227	.387	.407	.218	.313	-2-	

หลักสูตร และนอก หลักสูตร	(ลำดับ)	1	5	4	3	2	6	(3)	
2.2การ กำหนด	D	3.051	3.90	3.822	3.11	3.044	3.929	3.476	มาก
	I	4.681	4.77	4.741	4.654	4.672	4.771	4.715	มากที่สุด
ขอบข่าย การจัด กิจกรรม ประจำวัน	PNI _{modified}	.407	.218	.23	.385	.407	.21	.31	-3-
	(ลำดับ)	1	4	3	2	1	5	(1)	
2.3การจัด กิจกรรมโดย	D	2.983	3.859	3.813	3.062	2.993	3.87	3.43	มาก
	I	4.659	4.752	4.73	4.628	4.654	4.762	4.698	มากที่สุด
บูรณาการ ผ่านการลง มือปฏิบัติ	PNI _{modified}	.419	.223	.229	.392	.415	.223	.315	-1-
	(ลำดับ)	1	5	4	3	2	5	(1)	
รวม	D	3.026	3.989	3.841	3.096	3.034	3.912	3.649	มาก
	I	4.671	4.766	4.736	4.644	4.660	4.881	4.726	มากที่สุด
	PNI _{modified}	.411	.222	.229	.387	.406	.214	.311	
	(ลำดับ)	1	5	4	3	2	6	-	

D = สภาพปัจจุบัน I = สภาพที่พึงประสงค์ PNI_{modified} = ความต้องการจำเป็น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ในภาพรวม พบว่าสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าสภาพปัจจุบันทุกด้าน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมัธยมศึกษาควรได้รับการพัฒนาและส่งเสริมในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับการสร้างพลังในการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกของผู้เรียน ทั้งด้านการค้นหาตัวตน ความมั่นใจในตนเอง ความร่วมมือ จิตสาธารณะ ความปรารถนาที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม และการยืนหยัดต่ออุปสรรคเพื่อบรรลุเป้าหมาย ทั้งนี้ สอดคล้องกับการวิจัยของอารีย์ พันธุ์ณี (2562) ที่พบว่า การเสริมสร้างทักษะชีวิตและการพัฒนาสมรรถนะในการกำหนดเป้าหมายชีวิตของนักเรียน เป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวและรับมือกับความเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพในโลกที่เต็มไปด้วยความไม่แน่นอนและความผันผวน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Yoshihiko Takubo (2011) ที่เน้นว่า การค้นหาความหมายในชีวิตและเป้าหมายส่วนตัว (Kokorozashi) เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างพลเมืองโลกที่มีคุณค่า

ผลการประเมินความต้องการจำเป็นของการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก พบว่า องค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดคือ พลังในการค้นหาตัวตน (PNI_{modified} = 0.411) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมให้นักเรียนค้นพบตัวเอง และตัวตนให้ตนเอง รวมถึงการตั้งเป้าหมายชีวิตที่ชัดเจน (Purpose) ควรเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Wagner and Dintersmith (2015) ที่ระบุว่า ระบบการศึกษาใหม่ควรเน้นการค้นหาความสนใจส่วนบุคคลของผู้เรียน มากกว่าการเน้นการเรียนเนื้อหาทั่วไปเพียงเพื่อการสอบแข่งขัน

รองลงมาคือ ความปรารถนาที่ต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม (PNI_{modified} = 0.406) แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนควรเน้นการพัฒนานักเรียนให้ตระหนักถึงบทบาทของตนเองในฐานะพลเมืองที่สามารถสร้างการ

เปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมจึงควรเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรและกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแนวคิดของปีทมา สุขแก้ว (2567) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการพัฒนา Soft Skills และ Social Responsibility ของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษา

องค์ประกอบถัดไป คือ จิตสาธารณะ (PNImodified = 0.387) ซึ่งตอกย้ำถึงความจำเป็นในการจัดกิจกรรมจิตอาสา และการสร้างโครงการบริการสังคมในโรงเรียน เพื่อปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตใจุติสนเพื่อส่วนรวม สอดคล้องกับข้อเสนอของวิชัย วงษ์ใหญ่ (2554) ที่เน้นการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Life Learning) และการสร้างพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

สรุปภาพรวม จากการอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนมัธยมศึกษาควรมุ่งเน้นการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพนักเรียนในทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก โดยเฉพาะการส่งเสริมให้นักเรียนค้นพบตัวตนและเป้าหมายในชีวิตอย่างแท้จริง เพื่อสร้างพลเมืองที่สามารถเผชิญกับโลกในอนาคตได้อย่างมีคุณภาพและมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม เราสามารถพัฒนาให้นักเรียนนั้นเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ค้นหาตัวตนของตนเองให้เจอ เพื่อให้ตนเองนั้นกล้าที่จะนำตัวตนที่ตนเองพบเจอนั้นแสดงต่อเพื่อนๆ หรือบุคคลรอบข้าง สร้างตัวตนของตนเองขึ้น และต่อยอดนำตัวตนของตนเองที่ค้นพบเจอนั้นไปสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับสังคมในเชิงบวกต่อไป เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมในเชิงบวกหรือทำอะไรเพื่อสังคม เพื่อกลุ่มคนที่มีปัญหาที่ตนเองเคยประสบพบเจอ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นจากเดิมให้เติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ลดปัญหาสังคมพัฒนาประเทศให้ดีขึ้นและน่าอยู่มากขึ้น

องค์ความรู้การวิจัย

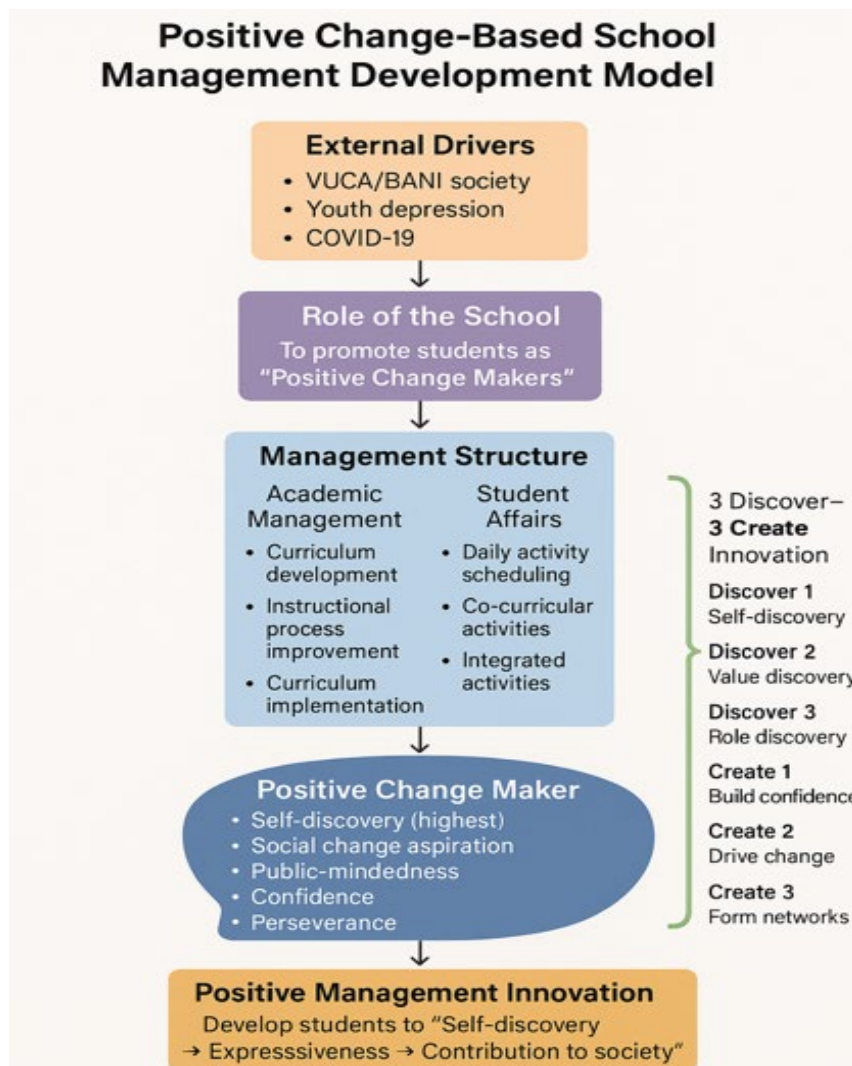
การวิจัยนี้ได้สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นรอบตัวกับการบริหารสถานศึกษาในประเทศ โดยเน้นให้โรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นพื้นที่พัฒนานักเรียนให้เป็น ผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ผ่านการบริหารงานวิชาการและกิจกรรมนักเรียนที่ออกแบบบนฐาน พลังภายใน ของผู้เรียน ซึ่งต้องได้รับการส่งเสริมอย่างมีระบบโดยอิงจากแนวคิด Kokorozashi (การค้นหาตัวตน) เพื่อให้สามารถนำพลังดังกล่าวไปสร้างผลกระทบเชิงบวกแก่สังคม โดยโรงเรียนมัธยมศึกษาต่อจากนี้ ไม่ใช่ควรเป็นแค่โรงเรียนสอนแค่วิชาการ แต่ควรทำหน้าที่เป็นพื้นที่ปลูกพลังภายในของนักเรียน ผ่านกระบวนการบริหารที่ออกแบบเพื่อพัฒนาศักยภาพการค้นหาตัวตน ความกล้า และการมีส่วนร่วมต่อสังคม จนสามารถเติบโตเป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกในสังคมได้อย่างแท้จริง โดยสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

1. ปรากฏการณ์ที่กระตุ้น (External Drivers) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น โลกยุค VUCA / BANI ปัญหาสุขภาพจิตของวัยรุ่น (ภาวะซึมเศร้า, ความเครียด)

2. บทบาทใหม่ของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยบทบาทของโรงเรียนต้องไม่เพียงสอนเนื้อหา แต่ต้อง "สร้างนักเรียนให้เป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก (Positive Change Makers)" โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพภายในของนักเรียน เช่น การค้นหาตัวตน การมีเป้าหมายในชีวิต การมีจิตสาธารณะและแรงบันดาลใจต่อการเปลี่ยนแปลงสังคม

3. โครงสร้างการบริหารที่สอดคล้อง การบริหารโรงเรียนต้องครอบคลุม 2 ด้านสำคัญ 1) ด้านการบริหารวิชาการ การจัดทำและใช้หลักสูตร การพัฒนาครู การนำหลักสูตรสู่การเรียนรู้จริงในห้องเรียน 2) ด้านกิจกรรมนักเรียน การออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตร การบูรณาการกิจกรรมเชิงปฏิบัติ การสร้างพื้นที่ให้นักเรียนแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

4. องค์ประกอบของ “ผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก
5. การพัฒนา นวัตกรรมการบริหารเชิงบวก นวัตกรรมที่เกิดจากผลวิจัยนี้ ได้แก่ “นวัตกรรม 3 ค้น – 3 สร้าง (3 Discover – 3 Create Innovation) ได้แก่ ค้น 1= ค้นหาตัวตน (Self-discovery) รู้จักตนเอง ค้น 2= ค้นหาคุณค่า (Value discovery) เข้าใจความหมายและจุดแข็งของตน ค้น 3=ค้นหาบทบาทในสังคม (Role discovery) เห็นคุณค่าตนเองในสังคม และ สร้าง 1= สร้างความมั่นใจ (Build confidence) กล้าแสดงออก สร้าง 2=สร้างการเปลี่ยนแปลง (Drive change) ลงมือทำเพื่อผู้อื่น สร้าง 3=สร้างเครือข่าย (Form networks) สร้างพลังการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืน สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลพัฒนาการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ผู้บริหารและครูสามารถนำผลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นไปออกแบบการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก

1.2 ผู้เรียนได้รับการส่งเสริมให้เป็นผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกที่สามารถดำเนินชีวิตที่
ออกแบบได้ นำไปปรับใช้จริง เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือกับโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน

1.3 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระดับนโยบาย เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาการ
บริหารโรงเรียนให้สอดคล้องกับแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก โดยเฉพาะการส่งเสริมการจัดกิจกรรม
เสริมหลักสูตร และกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนค้นพบตัวตนของตนเอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสภาพ
ปัจจุบันต่ำ แต่มีความต้องการจำเป็นสูง ทั้งในด้านการบริหารวิชาการและด้านกิจการนักเรียน เพื่อสนับสนุนให้
ผู้เรียนสามารถเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถดำรงชีวิตอย่างมี
เป้าหมายในศตวรรษที่ 21

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการ
จำเป็นในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตามแนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก ไปพัฒนานวัตกรรม
จัดการเรียนรู้หรือแนวทางการบริหารใหม่ ๆ ที่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนเกิดพลังในการค้นหาตัวตนได้อย่าง
แท้จริง ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดในการวิจัยครั้งนี้ (PNI_{modified} = 0.411) โดยอาจ
นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน และกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน
ในเชิงลึก

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการออกแบบกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่สามารถเชื่อมโยงกับพลัง
ภายในของผู้เรียน โดยเฉพาะการสร้างเจตคติในการเปลี่ยนแปลงสังคมและจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่
ผู้เรียนยังมีศักยภาพไม่เต็มที่ และต้องการการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อให้การบริหารโรงเรียนตอบสนองต่อ
แนวคิดผู้สร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกอย่างเป็นรูปธรรม

2.3 สามารถเป็นจุดเริ่มต้นในการศึกษาตัวแปรใหม่ๆ ทางการบริหารการศึกษาได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2562). รายงานประจำปีกรมสุขภาพจิต ปีงบประมาณ 2562. กรุงเทพมหานคร:
กองยุทธศาสตร์และแผนงาน.
- กรมสุขภาพจิต. (2564). รายงานสถานการณ์สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร:
กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- ไกรวิชญ์ รัตนพันธ์. (2567). ภาวะซึมเศร้าในวัยรุ่น: ปัจจัยและแนวทางการป้องกันในโรงเรียนมัธยมศึกษา.
วารสารสุขภาพจิตศึกษา, 18(1), 75-88.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). รายงานการพัฒนานโยบายสุขภาพจิตในโรงเรียน.
กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิตวี แก้วพรสวรรค์ และเบญจพร ตันตสุติ. (2555). การศึกษาความชุกของภาวะซึมเศร้าและปัจจัย ที่เกี่ยวข้อง
ในเด็กนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่5 ในกรุงเทพมหานคร. วารสารสมาคม จิตแพทย์แห่งประเทศไทย,
57(4), 395-446.

- ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา. (2560). การวิเคราะห์ภาวะซึมเศร้าในกลุ่มเยาวชนไทย. วารสารจิตวิทยาและสุขภาพ, 12(2), 115–130.
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2563). รายงานแนวโน้มเศรษฐกิจไทย ปี 2563. กรุงเทพมหานคร: ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- ปัทมา สุขแก้ว. (2567). จรณทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในกรุงเทพมหานคร. วารสารราชภัฏร้อยเอ็ด, 18(61), 476–489.
- เพ็ญวรา ชูประวัติ. (2563). การบริหารงานวิชาการ. ใน พงษ์ลิขิต เพชรผล (บรรณาธิการ), ภาวะผู้นำในการบริหารและการประกันคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยูนิเซฟ ประเทศไทย. (2564). รายงานประจำปี 2564 องค์การยูนิเซฟ ประเทศไทย. แหล่งที่มา <https://www.unicef.org/thailand/th/reports/รายงานประจำปี-2564-องค์การยูนิเซฟประเทศไทย> สืบค้นเมื่อ 15 กรกฎาคม 2567.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2554). ความเป็นพลเมือง: คุณลักษณะและการเรียนรู้เพื่อสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สันติ บุญภิรมย์. (2552). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: บুক พอยท์.
- อารีย์ พันธมณี. (2562). การพัฒนาทักษะชีวิตสำหรับเยาวชนในยุคดิจิทัล. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 34(2), 45–60.
- Taeho Yu. (2562). Education Is Hope in the Era of the Fourth Industrial Revolution (ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 เมื่อหุ่นยนต์ครองโลก การศึกษาคือทางรอดเดียวของมนุษย์). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- Cascio, J. (2018). Facing the Age of Chaos: Understanding BANI as an Extension of VUCA. Future Insight Review, 5(2), 45–59.
- Kazuo Yoshida. (2017). Kokorozashi Education: Identity Support for the Japanese. Tokyo: Nihon Hyoronsha.
- Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology (MEXT). (2017). Research Report on Next-Generation Leadership Development. Tokyo: MEXT.
- Naoki Yoshioka. (2018). Educational Reform Opening the Future: Developing Leaders Who Bring Change. Tokyo: Akashi Shoten.
- Pasmore, W. A. and O'Shea, T. (2010). Leadership for change: Developing leaders to meet the challenge of change. Center for Creative Leadership.
- Saito, T. (2000). Hikikomori: Adolescence Without End. Tokyo: PHP Shinsho.
- Wagner, T. and Dintersmith, T. (2015). Most likely to succeed: Preparing our kids for the innovation era. 1st Scribner hardcover ed. Scribner.
- Yoshihiko Takubo. (2011). Kokorozashi: Building the Next Generation of Global Leaders. Tokyo: Globis University Press.

**ผลของการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning: CBL)
ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาและความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4**

**EFFECTS OF CREATIVITY-BASED LEARNING (CBL) ON BIOLOGY ACHIEVEMENT
AND SCIENTIFIC CREATIVITY OF MATTAYOMSUKSA FOUR STUDENTS**

¹พิมพ์พจี ปิญญู Pimpajee Pinyo ²นพมณี เชื้อวชิรินทร์ Nopmamee Chauvatcharin

³เชษฐ ศิริสวัสดิ์ Chade Sirisawat

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University, Thailand

Corresponding Author E-mail: 63910091@go.buu.ac.th

Article Received: April 08, 2025. Revised: August 18, 2025. Accepted: August 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning: CBL) ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา 2) เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning: CBL) ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 การวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลอง โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมารีวิทย อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน ซึ่งได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยาหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานมีความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาสะท้อนว่าการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานสามารถช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา และความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา, ความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์

Abstract

This research aims to 1) examine the effects of Creativity-Based Learning (CBL) on learning achievement and 2) examine the effects of Creativity-Based Learning (CBL) on scientific creativity in biology among Mattayomsuksa four students. A quasi-experimental design was employed with a cluster random sample of one Mattayomsuksa four classroom

from Maryvit School, Chonburi, during the second semester of the 2024 academic year. Research instruments included a CBL-based lesson plan, a biology achievement test, and a scientific creativity assessment. Data were analyzed using descriptive and inferential statistics

The results indicated that 1) students' post-learning biology achievement was significantly higher than their pre-learning scores at the .05 level, 2) students' post-learning achievement exceeded the 70% benchmark, and 3) students' scientific creativity scores surpassed the 70% criterion. These findings suggest that CBL effectively enhances both learning achievement and scientific creativity in biology education.

Keywords: Creativity-Based Learning, Learning Achievement, Scientific Creativity

บทนำ

วิทยาศาสตร์เป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ ช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงการนำความรู้ไปใช้อย่างสร้างสรรค์ มีเหตุผล มีคุณธรรม และยังช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ การดูแลรักษาตลอดจนพัฒนาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติอย่างสมดุลยั่งยืน (วรรัตน์ กาแปง, 2561) การเรียนรู้วิทยาศาสตร์เป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาวิธีคิดของมนุษย์ เช่น การคิดมีเหตุผล การคิดวิเคราะห์วิจารณ์ การคิดสร้างสรรค์ มีทักษะในการค้นคว้าความรู้ มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลาย ในยุคศตวรรษที่ 21 การศึกษาได้รับการพัฒนาเพื่อตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม วิทยาศาสตร์จึงเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาความสามารถทางปัญญา และการแก้ปัญหา ซึ่งการเรียนรู้วิชาชีววิทยามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของสิ่งมีชีวิต กระบวนการต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสิ่งมีชีวิตและการพัฒนาทักษะทางวิทยาศาสตร์ อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันพบว่า นักเรียนมักขาดความสนใจในการเรียนวิชาชีววิทยา เนื่องจากเนื้อหาวิชาชีววิทยามีความเป็นรูปธรรมยากต่อการจินตนาการ นักเรียนคิดตามเนื้อหาไม่ทันหรือมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ตลอดจนมีเนื้อหาที่เยอะในเวลาเรียนที่จำกัด ทำให้การเรียนการสอนส่วนใหญ่เป็นการบรรยาย การใช้สื่อวิดีโอ การฝึกทำข้อสอบ การท่องจำเนื้อหา จากข้อจำกัดดังกล่าวทำให้การเรียนการสอนในรายวิชาชีววิทยามีการสอดแทรกกระบวนการคิดไม่มากเท่าที่ควร ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่เป็นที่น่าพอใจ และขาดกระบวนการที่จะช่วยส่งเสริมทักษะการคิด โดยพบว่า นักเรียนไม่ชอบคิด ไม่สนใจหาคำตอบด้วยตนเอง ไม่กระตือรือร้น ขาดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน และสร้างสรรค์ผลงาน

ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างก็เข้ามามีบทบาทในทุกๆ ด้านของสังคมปัจจุบัน อีกทั้งยังเป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงความเจริญก้าวหน้าของประเทศนั้นๆ ด้วย ความเจริญก้าวหน้านี้เกิดจากประชากรในประเทศที่กล้าคิดแตกต่าง และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ผสมผสานกับการใช้จินตนาการในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่มีประโยชน์ต่อสังคมโลก จึงทำให้มวลมนุษยามีนวัตกรรมต่างๆ ที่ใช้ในการอำนวยความสะดวกกันอยู่ในโลกปัจจุบัน (วิจารณ์ พาณิชย์, 2555) จากการสังเกตการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนพบว่าไม่ได้มีแนวทางในการเตรียมพร้อมและพัฒนาทักษะกระบวนการคิดให้กับผู้เรียนเท่าที่ควร เห็นได้จากการสอนกระบวนการคิดยังมีความคลุมเครือไม่มีแนวทางหรือกระบวนการที่ชัดเจน (ไพลิน แก้วดก, 2562) เนื่องจาก

กระบวนการคิดนั้นไม่ได้มีลักษณะเป็นเนื้อหาที่ครูสามารถนำไปสอนได้โดยง่าย การคิดมีลักษณะเป็นกระบวนการ ดังนั้น การสอนจึงต้องสอนเป็นกระบวนการด้วย (ทิตินา แคมณี, 2540)

แนวทางการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning: CBL) เป็นโมเดลการสอนที่พัฒนาขึ้น โดย วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์ (2558) โดยมีการบูรณาการแนวคิดของ Torrance (1992) และ De Bono (1992) ที่เน้นการคิดสร้างสรรค์ผ่านกระบวนการคิดที่เป็นระบบและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางความคิดอย่างเต็มที่ ผสมกับการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานนี้จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ ผ่านการกระตุ้นให้คิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นกระตุ้นความสนใจ 2) ขั้นตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตามความสนใจ 3) ขั้นค้นคว้าและคิด 4) ขั้นนำเสนอ 5) ขั้นประเมินผล จะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานมีกระบวนการที่กระตุ้นให้นักเรียนได้ใช้ทักษะการคิด ทักษะการนำเสนอ การทำงานเป็นทีมที่สามารถช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้นได้ และจากกระบวนการจัดการเรียนรู้นี้เป็นการเน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดีกว่าการเรียนแบบท่องจำอย่างเดียว

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจนำกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning: CBL) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาชีววิทยา เรื่อง โคโรโมโซมและสารพันธุกรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา และความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ซึ่งการจัดการเรียนรู้นี้จะทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด การค้นคว้าข้อมูล การทำงานเป็นทีมและทักษะการนำเสนอชิ้นงาน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน
2. เพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนมารีวิทย อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 โรงเรียนมารีวิทย อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 30 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

2. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือวิจัย

2.1 ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (Creativity-Based Learning: CBL) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามแนวคิดของบลูม (Bloom's Taxonomy) และความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดของทอแรนซ์ (Torrance)

2.2 สร้างเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา เรื่อง โครโมโซมและสารพันธุกรรม และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ จากนั้นขอคำปรึกษา และข้อชี้แนะจากกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะ

2.3 หาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยเลือกผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้กับจุดประสงค์การเรียนรู้ และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งแล้วจึงนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา เรื่อง โครโมโซมและสารพันธุกรรม และแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และนำไปหาค่าความยากง่าย ค่าอำนาจจำแนก และค่าความเชื่อมั่น

2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.4.1 แผนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เรื่อง โครโมโซมและสารพันธุกรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 4 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังนี้ (1) ขั้นกระตุ้นความสนใจ เริ่มต้นด้วยการยกตัวอย่างเหตุการณ์หรือสถานการณ์ปัญหาที่ใกล้ตัวนักเรียนมาให้นักเรียนได้ศึกษาและเกิดคำถามหรือเกิดข้อสงสัย (2) ขั้นตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตามความสนใจ นักเรียนเกิดความสงสัยในสถานการณ์ต่าง ๆ ในขั้นที่ 1 และมีการรวมกลุ่มกับเพื่อนร่วมชั้นที่มีความสงสัยในเรื่องเดียวกัน (3) ขั้นค้นคว้าและคิด นักเรียนใช้เทคโนโลยี สื่อการสอน หนังสือเรียน ในการค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง โดยมีครูคอยสนับสนุนให้นักเรียนเกิดการค้นคว้า พัฒนาสื่อการสอนที่ช่วยส่งเสริมทักษะกระบวนการค้นคว้าของนักเรียน (4) ขั้นนำเสนอ นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอข้อมูล คำตอบ องค์ความรู้ที่ได้จากการค้นคว้า (5) ขั้นประเมินผลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเหมาะสมอยู่ระหว่าง 4.80 - 5.00 คะแนน ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน มีค่าอยู่ที่ 1.00

2.4.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแบบปรนัย 4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ โดยมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.38-0.69 และค่าอำนาจจำแนก 0.25-0.38 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีของโลเวทท์ (Lovett) ของข้อสอบทั้งฉบับอยู่ที่ 0.90

2.4.3 แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ เป็นแบบอัตนัย จำนวน 7 ข้อ โดยมีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 มีค่าความยากง่ายอยู่ที่ 0.50 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ที่ 0.41 มีค่าความเชื่อมั่นในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านความคิดคล่องเท่ากับ 0.7 (พอใช้) ด้านความคิดยืดหยุ่นเท่ากับ 0.87 (ดี) และด้านความคิดริเริ่มเท่ากับ 0.85 (ดี)

3. การดำเนินการเก็บข้อมูล

แนะนำขั้นตอนการทำกิจกรรมและบทบาทของนักเรียนในการจัดการเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เรื่อง โครโมโซมและสารพันธุกรรม สุดท้ายทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง นำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐานต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) แบบ Dependent sample เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน และการทดสอบค่าที (t-test) แบบ One

sample เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

สรุปผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้การทดสอบ t-test แบบ Dependent ดังตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากับ 12.53 คะแนน และ 22.37 คะแนน ตามลำดับ และค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนชีววิทยาลงเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

2. การเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา หลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้การทดสอบ t-test แบบ One sample ดังตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาลงเรียน เท่ากับร้อยละ 74.57 (22.37 คะแนน จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2

ตารางที่ 1 แสดงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	df	t
ก่อนเรียน	30	12.53	2.23	29	20.007*
หลังเรียน	30	22.37	3.68		

*p < .05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{X}$	เกณฑ์	S.D.	t
หลังเรียน	30	22.37	21	2.24	3.35*

*p < .05

3. การเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้การทดสอบ t-test แบบ One sample ดังตารางที่ 3 พบว่า มีค่าเฉลี่ยคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนเท่ากับร้อยละ 75.93 (54.67 คะแนน จากคะแนนเต็ม 72 คะแนน) สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานหลังเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 70

กลุ่มทดลอง	n	$\bar{X}$	เกณฑ์	S.D.	t
หลังเรียน	30	54.67	51	5.17	3.89*

*p < .05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเป็นผลมาจากการที่ผู้วิจัยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นพัฒนาทักษะกระบวนการคิด ผ่านการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การนำเสนอ และการทำงานกลุ่มอย่างสร้างสรรค์ โดยมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กระตุ้นความสนใจ โดยครูจะเลือกใช้สื่อ กิจกรรม หรือสถานการณ์ใกล้ตัวเพื่อดึงดูดความสนใจของนักเรียนกระตุ้นให้เกิดความสงสัยและอยากหาคำตอบ เช่น กิจกรรมทดลองเกี่ยวกับโครโมโซมที่ให้นักเรียนแก้ปัญหา และมีส่วนร่วมในชั้นเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการคิดวิเคราะห์ 2) ตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตามความสนใจ ใช้ปัญหาจากชั้นกระตุ้นความสนใจเป็นจุดเริ่มต้นให้นักเรียนระบุปัญหาหรือข้อสงสัยที่เกิดขึ้นเอง และให้แบ่งกลุ่มตามความสนใจของนักเรียน จำนวนกลุ่มขึ้นอยู่กับจำนวนปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน นักเรียนที่มีความสงสัยหรือมีปัญหาที่อยากศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องเดียวกันก็มาจับกลุ่มอยู่ด้วยกัน นักเรียนทุกคนในกลุ่มจะมีเป้าหมายเดียวกันเตรียมความพร้อมสำหรับการสำรวจและค้นคว้าหาคำตอบในชั้นต่อไป 3) ค้นคว้าและคิดนักเรียนใช้เวลาเรียนรู้อย่างเต็มที่ด้วยการสืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตและเทคโนโลยีต่างๆ ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดและวิเคราะห์เองโดยไม่ตัดสินหรือให้คำตอบโดยตรง หลีกเลี่ยงการอธิบายเนื้อหาอย่างละเอียด เพื่อคงไว้ซึ่งอิสระทางความคิดของนักเรียน ผู้สอนทำหน้าที่ชี้แนะแหล่งข้อมูลที่เหมาะสมและให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนต้องการ 4) นำเสนอผลงาน นักเรียนเป็นผู้นำเสนอผลงาน โดยครูผู้สอนควรหลีกเลี่ยงการแทรกแซง ปล่อยให้ให้นักเรียนได้นำเสนออย่างเต็มที่จนจบกระบวนการ เพื่อส่งเสริมความมั่นใจและความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ขณะเดียวกันเพื่อนร่วมชั้นมีหน้าที่แสดงความเห็นและซักถามโดยทำหน้าที่เป็นผู้มีบทบาทหลักในการอภิปราย เพื่อเปิดพื้นที่ให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ครูผู้สอนมีบทบาทในการเปิดประเด็นเพื่อการซักถาม ซึ่งเน้นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและกระตุ้นให้เกิดการค้นพบความรู้ใหม่ อันจะนำไปสู่การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ในระดับที่ลึกยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การควบคุมการอภิปรายควรคำนึงถึงประเด็นเนื้อหา โดยเน้นให้คำถามและข้อคิดเห็นอยู่ในขอบเขตของหัวข้อที่กำหนด ไม่หลุดประเด็น เพื่อให้การอภิปรายมีทิศทางและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อกระบวนการเรียนรู้ 5) ประเมินผล การประเมินผลดำเนินการในสามมิติหลัก ได้แก่ ด้านความรู้ ซึ่งพิจารณาจากความเข้าใจของผู้เรียนต่อเนื้อหาและสาระสำคัญของบทเรียน ด้านทักษะ ซึ่งครอบคลุมถึงความสามารถในการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ และการทำงานร่วมกับผู้อื่น และด้านคุณลักษณะ ซึ่งสะท้อนถึงเจตคติ ความรับผิดชอบ และการแสดงออกซึ่งคุณธรรมจริยธรรม นอกจากนี้ ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผล โดยเน้นการประเมินตนเองและเพื่อนในชั้นเรียน ในส่วนของการวัดผลด้านความรู้ จะมีการใช้แบบทดสอบท้ายคาบเรียนเพื่อประเมินความเข้าใจรายบุคคลอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ นักเรียนยังมีบทบาทในการประเมินระหว่างการนำเสนอผลงานของเพื่อน โดยการสังเกต วิเคราะห์ และให้ข้อเสนอแนะอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยเสริมสร้างทักษะการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวิพรพรรณ ศรีสุธรรม (2562) ที่ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาพบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นผลมาจากการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานที่มีการสอดแทรกกระบวนการคิดให้นักเรียนได้ฝึกทักษะการคิด เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดและวิเคราะห์เองโดยไม่

ตัดสินใจหรือให้คำตอบโดยตรง นักเรียนเป็นผู้สืบค้นข้อมูลและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ตามเกณฑ์ที่กำหนด และสอดคล้องกับงานวิจัยของไพลิน แก้วดก (2562) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานสูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ และการเรียนการสอนที่ไม่ได้มีกิจกรรมที่กระตุ้นทักษะการคิดให้นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

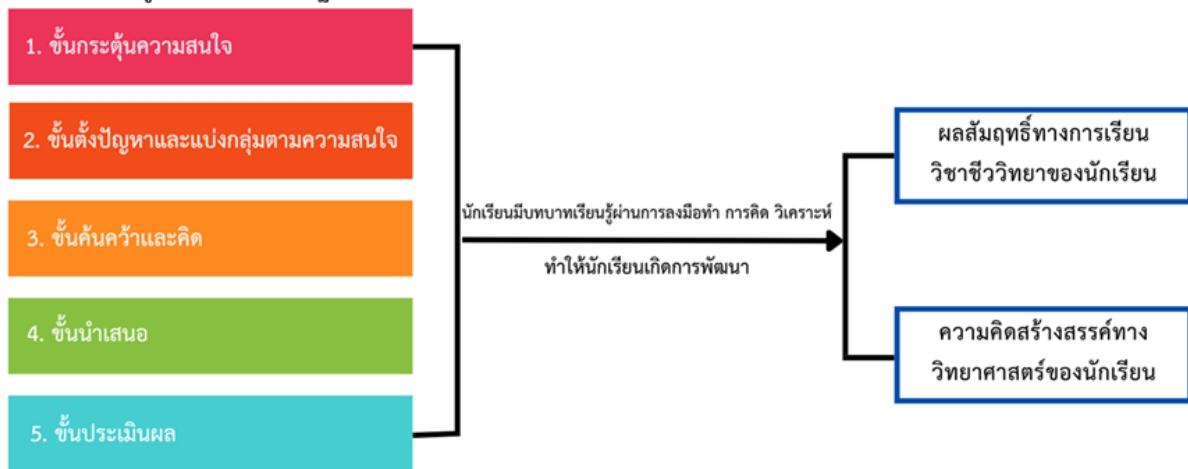
3. ผลการศึกษาพบว่า คะแนนความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ในทุกองค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความคิดริเริ่ม พบว่านักเรียนสามารถคิดค้นแนวคิดใหม่ๆ เกี่ยวกับพันธุกรรม เช่น สมมติฐานเกี่ยวกับโรคทางพันธุกรรม 2) ความคิดยืดหยุ่น แสดงถึงความสามารถในการปรับเปลี่ยนมุมมอง และเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์ที่หลากหลาย 3) ความคิดคล่อง นักเรียนสามารถเสนอแนวคิดต่อเนื่องได้ดี แต่อาจยังต้องฝึกฝนเพิ่มเติม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติ ตั้งคำถาม และหาคำตอบด้วยตนเอง ใช้กระบวนการคิด ค้นคว้าข้อมูล ทำงานเป็นทีม และนำเสนอแนวคิด ส่งผลให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ได้สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสมรัก อินทวิมลศรี (2560) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนชีววิทยาตามแนวคิดสะเต็มศึกษา มีความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนในระดับดีขึ้น โดยคะแนนความคิดริเริ่มสูงกว่า คะแนนความคิดคล่องและความคิดยืดหยุ่น และคะแนนในความคิดคล่อง คะแนนด้านนี้ใกล้เคียงกับด้านความคิดยืดหยุ่น แสดงให้เห็นว่านักเรียนสามารถสร้างคำตอบหรือแนวคิดได้อย่างต่อเนื่อง และสามารถนำเสนอความคิดในเชิงสร้างสรรค์เกี่ยวกับพันธุกรรมได้ อย่างไรก็ตาม คะแนนอาจไม่ได้สูงกว่าด้านความคิดริเริ่ม เนื่องจากแม้การคิดได้รวดเร็วและมีไอเดียจำนวนมาก แต่หากขาดความแปลกใหม่และลึกซึ้ง อาจส่งผลต่อคุณภาพของคำตอบ

จากงานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน เรื่อง โครโมโซม และสารพันธุกรรม ส่งผลให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ที่ดีขึ้น เนื่องจากกระบวนการจัดการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้นักเรียนระบุปัญหาตามความสนใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความสนใจและนำไปสู่การสืบค้นข้อมูลเพื่อนำมาตอบสิ่งที่สนใจได้ โดยนักเรียนได้ใช้กระบวนการคิด การสืบค้นข้อมูล การนำเสนอ ซึ่งสอดคล้องกับวิธีะ ฤทัยพาณิชย์ (2558) ที่กล่าวว่า แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานเป็นวิธีการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการคิด สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และปัญหาการเรียนการสอนในประเทศไทย โดยการสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐานนี้จะสามารถสร้างทักษะในการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม ทักษะในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานช่วยส่งเสริมทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในวิชาชีววิทยาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นให้นักเรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ ตั้งคำถาม วิเคราะห์ และนำเสนอ ผ่านกระบวนการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นกระตุ้นความสนใจ 2) ขั้นตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตามความสนใจ 3) ขั้นค้นคว้าและคิด 4) ขั้นนำเสนอ และ 5) ขั้นประเมินผล ซึ่งช่วยให้นักเรียนเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง ยั่งยืน และมีความหมายกับตนเอง ดังภาพที่ 1

การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐาน (CBL)

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัย อธิบายได้ดังนี้ การจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นการเสริมกระบวนการคิดเข้าไปเพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการคิด นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้ทักษะในการนำเสนอ และทำงานเป็นทีม โดยการจัดการเรียนรู้แบบดังกล่าวประกอบไปด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) กระตุ้นความสนใจ 2) ตั้งปัญหาและแบ่งกลุ่มตามความสนใจ 3) ค้นคว้าและคิด 4) นำเสนอ 5) ประเมินผล ซึ่งในแต่ละขั้นตอนส่งเสริมให้นักเรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ผ่านการลงมือทำ ทำให้สามารถเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้ดีขึ้น ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาชีววิทยา นอกจากนี้ นักเรียนยังได้มีบทบาทในการคิด วิเคราะห์ การสื่อสาร การนำเสนอผลงาน การทำงานเป็นทีม ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ (Lesson Plan) ที่ส่งเสริมทั้งผลสัมฤทธิ์และความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ ครูสามารถออกแบบกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การทดลอง การสืบค้นข้อมูล การอภิปราย และการนำเสนอผลงาน ซึ่งล้วนเป็นกิจกรรมที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 ใช้ผลวิจัยนี้เป็นหลักฐานในการสนับสนุนการพัฒนานโยบายหรือแนวทางการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในระดับโรงเรียน ในการพัฒนาแผนการเรียนการสอน หรือการอบรมครู เพื่อส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและพัฒนาทักษะการคิดของผู้เรียน

1.3 นำไปใช้ในการอบรมและพัฒนาครูผู้สอนให้เข้าใจและสามารถใช้ CBL ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นให้ครูเข้าใจขั้นตอนและหลักการของ CBL และฝึกออกแบบกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนตั้งคำถาม คิดวิเคราะห์ และสร้างสรรค์ผลงานได้ด้วยตนเอง

1.4 ขยายผลไปยังรายวิชาอื่น ๆ ที่เน้นทักษะการคิดและการแก้ปัญหา เช่น วิทยาศาสตร์ทั่วไป ฟิสิกส์ หรือเคมี โดยประยุกต์ใช้กระบวนการ 5 ขั้นตอนของ CBL เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และความคิดสร้างสรรค์ในบริบทของเนื้อหาวิชานั้น ๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายการศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานไปยังเนื้อหาอื่นของวิชาชีววิทยาเพื่อฝึกให้นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และเพิ่มพูนประสบการณ์ในวิชาชีววิทยา

2.2 ควรศึกษาผลกระทบต่อกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ทักษะการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม และการคิดเชิงวิพากษ์ เพื่อดูว่าการจัดการเรียนรู้แบบนี้ส่งผลต่อกิจกรรมเหล่านี้ของนักเรียนอย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- ทีศนา แคมณี. (2540). การคิดและการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพมหานคร: โครงการพัฒนาการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ไพลิน แก้วดก. (2562). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน: การวิจัยผสมผสานวิธี. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 25(1), 206-224.
- วรรัตน์ กาแปง. (2561). สรุปความหมาย/ความสำคัญ/ประโยชน์ ของวิทยาศาสตร์. แหล่งข้อมูล <https://wbscport.dusit.ac.th/> สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2564.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีการสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ตาตาพับลิเคชั่น.
- วิพรพรรณ ศรีสุธรรม. (2562). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- วิริยะ ฤชชัยพาณิชย์. (2558). การสอนแบบสร้างสรรค์เป็นฐาน Creativity-based Learning (CBL). วารสารนวัตกรรมการเรียนรู้, 1(2), 23-37.
- สมรัก อินทวิมลศรี. (2560). ผลของการใช้แนวคิดสะเต็มศึกษาในวิชาชีววิทยาที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- De Bono, E. (1992). Six Thinking Hats for School. London: Haele Brownlow Education.
- Torrance, E. P. (1992). A National Climate for Creativity and Invention. Gifted Child Today, 5(1), 10-14.

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1
SUPER LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS AS PERCEIVED BY TEACHERS
UNDER LOPBURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

¹ณัฐยานัน ไพรี Nutthaya Pairee ²เฉลิมชัย หาญกล้า Chalermchai Hankla

³ภูวดล จุลสุคนธ์ Phuwadon Chulasukhont

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี Thepsatri Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author E-mail: Nutthaya1a@gmail.com

Article Received: April 04, 2025. Revised: August 18, 2025. Accepted: August 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 และ 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 300 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่น 0.992 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา ในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษาในภาพรวมไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research were 1) to study super leadership of school administrators as perceived by teachers under Lopburi Primary Educational Service Area Office 1 and 2) to compare teachers' perceptions of super leadership based on their educational qualifications, work experience, and school size. The sample were 300 teachers from Lopburi Primary Educational Service Area Office 1 in the 2024 academic year, using stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire with a reliability coefficient of 0.992

Data was analyzed to find percentage, mean, standard deviation, t-test, and one-way analysis of variance (ANOVA).

The research findings were as followed: 1) Super leadership of school administrators as perceived by teachers under Lopburi Primary Educational Service Area Office 1, was found to be at a high level both overall and all dimensions. 2) A comparative analysis super leadership of school administrators as perceived by teachers under Lopburi Primary Educational Service Area Office 1 qualifications revealed statistically significant differences at the 0.05 level. However, when categorized by professional experience and school size were not different.

Keywords: Leadership, Super Leadership, School Administrators

บทนำ

ในปัจจุบันประเทศไทยยังคงมีประเด็นความท้าทายการพัฒนาในหลายมิติ ทั้งในมิติเศรษฐกิจที่โครงสร้างเศรษฐกิจยังไม่สามารถขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมอย่างเต็มที่ ด้วยคุณภาพการผลิตของภาคบริการและภาคเกษตรกรรมอยู่ในระดับต่ำ คุณภาพและสมรรถนะของแรงงานยังไม่สอดคล้องกับความต้องการในการขับเคลื่อนการพัฒนาของประเทศ มิติทางสังคมที่การยกระดับรายได้ของประชากรการแก้ปัญหาด้านความยากจนและความเหลื่อมล้ำ การพัฒนาคุณภาพการให้บริการและการขยายโอกาสในการเข้าถึงระบบบริการสาธารณะยังคงมีช่องว่างที่สามารถพัฒนาต่อไปได้ มิติสิ่งแวดล้อมที่การฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังเป็นประเด็นสำคัญสำหรับการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมิติของการบริหารจัดการภาครัฐที่ยังขาดความต่อเนื่องและความยืดหยุ่นในการตอบสนองความต้องการในการแก้ปัญหาของประชาชนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังมีสถานการณ์ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีสัดส่วนประชากรวัยแรงงานลดลงและประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดด ความท้าทายใหม่ซึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจ การเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อนจากการรวมกลุ่มภายในภูมิภาคและการเปิดเสรีด้านต่างๆ ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและความเสื่อมโทรมของระบบนิเวศซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวจะก่อให้เกิดความท้าทายในการพัฒนาประเทศทั้งในมิติความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการวางแผนยุทธศาสตร์ด้านต่างๆ ที่รอบคอบและครอบคลุม เพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของชาติโดยได้กำหนดให้การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2542) โครงสร้างการบริหารการศึกษาในปัจจุบันยึดหลักการของการมีเอกภาพเชิงนโยบายและมีความหลากหลายในการปฏิบัติเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้มุ่งมั่นที่จะขยายโอกาสทางการศึกษาของประชาชนให้กว้างขวางและทั่วถึง เน้นการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาสถานศึกษาและท้องถิ่นกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาที่มีระบบชัดเจนตามขอบข่าย

งานและบทบาทหน้าที่ของบุคลากร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา จากนโยบายการปฏิรูปการศึกษาและแนวทางการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาโดยโรงเรียนจะได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินการเอง ดังนั้นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดคือ “ผู้บริหาร”

ผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับมีส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาที่ต้องมีภาวะผู้นำชักนำให้ผู้ตามมีความเป็นผู้นำและทำให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการปฏิบัติงานนั้น พฤติกรรมภาวะผู้นำมีส่วนสำคัญและเกี่ยวข้องอย่างมากถ้าผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมและถูกต้องตามทฤษฎีหรือหลักการทางการบริหารแล้วย่อมได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ในที่สุดการบริหารก็จะประสบความสำเร็จสอดคล้องกับแนวคิดของ Manz and Sims (1991) ที่กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรใช้พฤติกรรมผู้นำแบบผู้นำเหนือผู้นำ (Super Leadership) โดยนำกระบวนการของภาวะผู้นำเหนือผู้นำที่จะทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเองมาใช้ในการบริหารซึ่งมีขั้นตอน 7 ขั้นตอน คือ 1) การทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง 2) การแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง 3) การกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง 4) การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก 5) การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยให้รางวัลและคำนิทางสร้างสรรค์ 6) การสนับสนุนให้บุคลากรเกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างคณะทำงาน 7) การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีการพัฒนาภาวะผู้นำเหนือผู้นำเชื่อว่าจะช่วยให้ผู้บริหารได้ใช้ความรู้ความสามารถและศักยภาพการบริหารสถานศึกษาในการสร้างคนให้เป็นผู้นำตามแบบอย่างโดยสร้างผู้ตามให้เป็นผู้นำตามแบบฉบับแห่งผู้นำกระตุ้นผู้ตามให้เป็นผู้นำด้วยเช่นกันหรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่าการฝึกลูกน้องให้มีความเป็นผู้นำด้วยตนเอง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญในตนเองมีบทบาทในการพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะให้เป็นผู้ที่มีความสามารถในการตัดสินใจตามที่รับมอบหมายในบทบาทหน้าที่

สภาพปัญหาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 (2565) เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวมสูงแต่ในบางสาระการเรียนรู้ยังไม่อยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ บุคลากรบางส่วนปฏิบัติงานไม่บรรลุเป้าหมาย ทำให้ผู้บังคับบัญชาต้องกำกับติดตามการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องในบางเรื่อง ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากปัญหาในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน โดยสรุปแล้วพบว่าผู้บริหารบางคนขาดการวางแผนงานที่เป็นระบบ การสื่อสารภายในยังไม่ทั่วถึง ขาดการนิเทศติดตามประเมินผล ขาดการกระจายอำนาจทางการบริหารให้กับทีมงานและยังขาดการกระตุ้นให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง จากสภาพปัญหาดังกล่าว ความสำคัญของภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานของสถานศึกษา เนื่องจากพบว่า โรงเรียนจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับการใช้ภาวะผู้นำในการเสริมสร้างพัฒนาให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นผู้ดำเนินการได้เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายมีการพัฒนางานให้ดีขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 เพื่อให้ทราบถึงภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ อันจะส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1 เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อหน่วยงานทางการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 1,369 คน
 - 1.2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างของครู โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan จากครูทั้งหมด 1,369 คน จะได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 300 คน และทำการสุ่มตัวอย่าง 2 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา แล้วคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละขนาดของสถานศึกษาโดยใช้วิธีเทียบ บัญญัติไตรยางค์ สามารถจำแนกได้ ดังนี้ ครู ประกอบด้วย สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 119 คน สถานศึกษาขนาดกลาง จำนวน 139 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ จำนวน 42 คนรวมทั้งสิ้น จำนวน 300 คน และขั้นตอนที่ 2 ใช้การสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก ให้ได้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (questionnaire) ซึ่งได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้ขอรับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาค้นคว้าอิสระ เพื่อนำมาประกอบในการ สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำเหนือภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 แบบสอบถามมี 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่
 - ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list) ประกอบด้วย วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา
 - ตอนที่ 2 แบบสอบถามการศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ใน 7 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1) การทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง 2) การแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง 3) การกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง 4) การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก 5) การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยให้รางวัลและตำหนิต่างสร้างสรรค์ 6) การสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างคณะทำงาน 7) การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเองชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบเกณฑ์การให้คะแนนแบบสอบถาม ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert) กำหนดค่าน้ำหนักดังนี้ ระดับ 5 หมายถึง รับรู้ว่ามีปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ระดับ 4 หมายถึง

รับรู้ว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ระดับ 3 หมายถึง รับรู้ว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ระดับ 2 หมายถึง รับรู้ว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย ระดับ 1 หมายถึง รับรู้ว่าการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาวะผู้นำเหนือภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ออกแบบและสร้างเครื่องมือวิจัยโดยร่างข้อคำถามในแบบสอบถามตามผังโครงสร้างเครื่องมือวิจัย สร้างแบบตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหาของแบบสอบถาม กำหนดความตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหาระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item objective congruence: IOC) ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป เพื่อนำมาใช้ จากการตรวจสอบ พบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าดัชนี IOC ตั้งแต่ 0.80 – 1.00 ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำไปจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของผู้วิจัย ได้กำหนดวิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ถึงผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยนำหนังสือราชการดังกล่าวพร้อมเครื่องมือในการวิจัยส่งมอบให้โรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 และรับคืนด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Science) ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่และค่าร้อยละ นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางพร้อมคำบรรยายประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางพร้อมคำบรรยายประกอบ และ การวิเคราะห์ข้อมูล เปรียบเทียบความแตกต่างภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test) และจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยการทดสอบสถิติเอฟ (F-test) ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (one-way ANOVA) ในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีแอลเอสดี (L.S.D.) ของฟิชเชอร์ (Fisher)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปรผลตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 1 ระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ในภาพรวม

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับ			
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. การทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง	4.25	0.69	มาก	4
2. การแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง	4.27	0.78	มาก	2
3. การกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง	4.30	0.71	มาก	1
4. การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก	4.21	0.76	มาก	7
5. การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยให้รางวัลและคำปรึกษาสร้างสรรค์	4.24	0.70	มาก	5
6. การสนับสนุนให้บุคลากรเกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างคณะทำงาน	4.26	0.74	มาก	3
7. การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง	4.22	0.82	มาก	6
ภาพรวม	4.25	0.74	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ด้านการแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง ด้านการสนับสนุนให้บุคลากรเกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างคณะทำงาน ด้านการทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยให้รางวัลและคำปรึกษาสร้างสรรค์ ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง ด้านการสร้างรูปแบบความคิดทางบวก

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยใช้การ ทดสอบที แบบสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน (t-test independent)

การวิเคราะห์ส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติที แบบสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน (t-test independent) โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษา	วุฒิการศึกษา				t	P
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง	4.23	0.694	4.33	0.645	-0.912	0.362
2. การแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็นผู้นำ ตนเอง	4.23	0.793	4.50	0.668	-2.341	0.020*

3. การกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง	4.26	0.729	4.49	0.606	-2.170	0.031*
4. การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก	4.17	0.767	4.42	0.698	-2.155	0.032*
5. การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยให้รางวัลและตำหนิต่างสร้างสรรค์	4.21	0.713	4.42	0.604	-2.055	0.041*
6. การสนับสนุนให้บุคลากรเกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยการสร้างคณะทำงาน	4.21	0.755	4.53	0.624	-2.875	0.004*
7. การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง	4.15	0.839	4.56	0.638	-3.346	0.001*
ภาพรวม	4.206	0.720	4.462	0.613	-2.408	0.017*

*p≤.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ในภาพรวมพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าแตกต่างกัน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง 2) ด้านการกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง 3) ด้านการสร้างรูปแบบความคิดทางบวก 4) ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยให้รางวัลและตำหนิต่างสร้างสรรค์ 5) ด้านการสนับสนุนให้บุคลากรเกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างคณะทำงาน 6) ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง ยกเว้นด้านการทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง

การวิเคราะห์ส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยด้วยสถิติที แบบสองกลุ่มเป็นอิสระจากกัน (t-test independent) โดยจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 มีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน				t	P
	ต่ำกว่า 5 ปี		5 ปีขึ้นไป			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. การทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง	4.28	0.724	4.23	0.662	0.590	0.556
2. การแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็นผู้นำ ตนเอง	4.21	0.857	4.31	0.725	-1.066	0.287
3. การกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วย ตนเอง	4.28	0.824	4.31	0.635	-0.418	0.676
4. การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก	4.24	0.762	4.19	0.760	0.553	0.581
5. การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำ ตนเอง โดยให้รางวัลและตำหนิต่างสร้างสรรค์	4.24	0.732	4.25	0.679	-0.095	0.924

6. การสนับสนุนให้บุคลากรเกิดภาวะผู้นำ ตนเองโดยการสร้างคณะทำงาน	4.26	0.774	4.26	0.724	-0.670	0.947
7. การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรม ของผู้นำตนเอง	4.15	0.982	4.27	0.699	-1.232	0.219
ภาพรวม	4.236	0.783	4.261	0.658	-0.292	0.771

*p≤.05

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามระดับ ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกัน

ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (one-way ANOVA) โดยการ ทดสอบเอฟ (F-test) ดังในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	p
1. การทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง	ระหว่างกลุ่ม	0.290	2	0.145	0.307	0.736
	ภายในกลุ่ม	140.302	297	0.472		
	รวม	140.592	299			
2. การแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็น ผู้นำตนเอง	ระหว่างกลุ่ม	0.343	2	0.172	0.282	0.755
	ภายในกลุ่ม	180.950	297	0.609		
	รวม	181.293	299			
3. การกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วย ตนเอง	ระหว่างกลุ่ม	0.317	2	0.158	0.310	0.734
	ภายในกลุ่ม	151.716	297	0.511		
	รวม	152.033	299			
4. การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก	ระหว่างกลุ่ม	0.635	2	0.318	0.549	0.578
	ภายในกลุ่ม	171.964	297	0.579		
	รวม	172.600	299			
5. การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำ ตนเอง โดยให้รางวัลและตำหนิต่าง สร้างสรรค์	ระหว่างกลุ่ม	1.435	2	0.718	1.474	0.231
	ภายในกลุ่ม	144.579	297	0.487		
	รวม	146.014	299			
6. การสนับสนุนให้บุคลากรเกิดภาวะผู้นำ ตนเองโดยการสร้างคณะทำงาน	ระหว่างกลุ่ม	0.894	2	0.447	0.809	0.446
	ภายในกลุ่ม	163.978	297	0.552		
	รวม	164.872	299			
7. การอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรม ของผู้นำตนเอง	ระหว่างกลุ่ม	1.172	2	0.586	0.869	0.421
	ภายในกลุ่ม	200.253	297	0.552		
	รวม	201.424	299			

ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	0.214	2	0.107	0.212	0.809
	ภายในกลุ่ม	149.699	297	0.504		
	รวม	149.912	299			

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา เมื่อพิจารณาในภาพรวมและรายด้าน พบว่าทั้ง 7 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 พบว่า โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ผลวิจัยออกมาเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดลพบุรีมีการพัฒนาภาวะผู้นำให้กับผู้ตาม สามารถจงใจให้บุคลากรให้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจ ครูส่วนใหญ่มีการรับรู้ผ่านการปฏิบัติงานว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเหนือผู้นำ สิ่งที่สำคัญของผู้นำหรือผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่สนับสนุนและส่งเสริมให้กำลังใจแก่บุคลากรทุกขั้นตอน ซึ่งสิ่งต่างๆ ที่กล่าวข้างต้นนั้นถือเป็นสิ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาทุกคนต้องปฏิบัติ การทำให้บุคลากรสามารถเป็นผู้นำตนเอง โดยหลักของภาวะผู้นำเหนือผู้นำมุ่งที่การมอบอำนาจแก่ผู้ตามเพื่อกระตุ้นส่งเสริมให้ผู้ตามได้พัฒนาสู่การเป็นผู้นำตนเอง ผู้ตามในฐานะผู้นำตนเองจึงมีอิสระในการปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จได้ด้วยตนเองมากกว่าที่จะเป็นผู้ที่คอยรับคำสั่งจากผู้นำ สอดคล้องกับแนวคิดของ Manz and Sims (1991) คือภาวะผู้นำเหนือผู้นำเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองให้ผู้ตามสามารถเป็นผู้นำตนเองได้ โดยเปลี่ยนพฤติกรรมจากการตั้งเป้าหมายจากบุคคลอื่น การใช้สิ่งจูงใจภายนอก การวิพากษ์วิจารณ์จากบุคคลภายนอก และมอบหมายงานให้เป็นการตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของประทีป นิยมมาก (2556) ที่พบว่า การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มัธยมศึกษาในจังหวัดตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของเดือนใจ สมคิด (2556) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติกฤตา ภัทราพัชร (2564) ที่พบว่า ระดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามวุฒิการศึกษาในภาพรวม พบว่าแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าแตกต่างกัน 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง 2) ด้านการกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง 3) ด้านการสร้างรูปแบบความคิดทางบวก 4) ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยให้รางวัลและดำเนินทางสร้างสรรค์ 5) ด้านการสนับสนุนให้บุคลากรเกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้าง

คณะทำงาน 6) ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง ยกเว้น ด้านการทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเองและเมื่อพิจารณาในภาพรวม พบว่าแตกต่างกัน เป็นไปตามสมมติฐาน ผลวิจัยออกมาเช่นนี้อาจเนื่องมาจากวุฒิการศึกษาส่งผลต่อมุมมองและกรอบความคิดในการพิจารณาคุณสมบัติของผู้นำ รวมถึงการเข้าใจทฤษฎีและแนวทางการบริหารที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำในระดับลึกขึ้น ซึ่งทำให้พวกเขามีความสามารถในการประเมินภาวะผู้นำของผู้บริหารได้อย่างมีวิจารณ์ญาณและมองเห็นองค์ประกอบต่างๆ ที่เป็นส่วนหนึ่งของภาวะผู้นำเหนือผู้นำ การศึกษาในระดับที่สูงขึ้นมักจะเน้นการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์และวิจารณ์ การฝึกทักษะเหล่านี้ทำให้บุคลากรมีความสามารถในการสังเกตและประเมินพฤติกรรมและทักษะของผู้บริหาร รวมถึงมีการตั้งข้อสังเกตและประเมินผลการตัดสินใจของผู้นำ ส่งผลให้สามารถรับรู้ภาวะผู้นำเหนือผู้นำในมุมมองที่ละเอียดและครอบคลุมมาก สอดคล้องกับแนวคิดของกรปาวิน จริยาอดิศัยสกุล และสมถวิล วิจิตรวรรณ, (2566) กล่าวว่าครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีนั้น มีความรู้ ความสามารถ มีมุมมอง หรือมีทักษะองค์ความรู้ใหม่ที่หลากหลาย ในการนำมาประยุกต์ใช้มากกว่าครูที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี และได้รับการยอมรับจากผู้บริหาร ให้เป็นหัวหน้างาน รวมไปถึงการเข้าไปมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ วางแผน ส่งผลให้มีความละเอียดของระดับความคิดเห็นสูงกว่าครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีวุฒิปริญญาตรี

2.2 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในภาพรวมพบว่าไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ผลการวิจัยออกมาเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก การรับรู้ภาวะผู้นำเหนือผู้นำไม่ได้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์การทำงานเพียงอย่างเดียว แต่อาจเกี่ยวข้องกับความสามารถในการปรับตัว การสื่อสาร ความเป็นผู้นำและคุณลักษณะส่วนบุคคลที่ได้รับการยอมรับจากทีม ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษานั้นไม่ว่าผู้ใดบังคับบัญชาจะมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกันหรือไม่ก็สามารถรับรู้ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาไม่แตกต่างกันซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของสายใจ ชูฤทธิ์ (2561) ที่พบว่า การศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ การจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

2.3 ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1 จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ในภาพรวมพบว่า เมื่อพิจารณาในภาพรวม ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 7 ด้าน ก็ไม่แตกต่างกันอาจเนื่องมาจาก ถึงแม้ว่าขนาดของสถานศึกษาจะแตกต่างกันแต่ภายในมีขอบข่ายของงานในรูปแบบเดียวกัน การปฏิบัติงานในรูปแบบเดียวกัน จึงทำให้ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจิรวัดน์ พิงสุข (2553) ที่ให้ความหมายของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาคือบุคคลที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้บริหารในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน เป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีคุณลักษณะในการบริหารจัดการศึกษา เพื่อนำพาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความพร้อมที่จะจัดการศึกษาตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับแนวคิดของวงศ์เดือน ทองคำ (2556) ที่ให้ความหมายผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า บุคคลที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทในฐานะผู้นำ สามารถควบคุมดูแลการดำเนินงานในด้านบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามแผนและนโยบายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้คือกระบวนการศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู เพื่อจัดลำดับภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 และนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการพัฒนา ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำเหนือผู้นำ เพื่อสามารถกระตุ้นให้บุคลากรในสังกัดปฏิบัติตามและเป็นผู้ นำตนเองได้ กล่าวคือ ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ที่ได้แสดงออกมาให้ปรากฏ สามารถกระตุ้นให้ บุคลากรในสังกัดปฏิบัติตามและเป็นผู้นำตนเองได้ ใน 7 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย 1) การทำให้บุคลากรเป็นผู้ นำตนเอง 2) การแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง 3) การกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง 4) การสร้างรูปแบบความคิดทางบวก 5) การอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยให้รางวัลและ คำนิทางสร้างสรรค์ 6) การสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างคณะทำงาน 7) การอำนวยความสะดวก ให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง ซึ่งผลจากการศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตาม การรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 สามารถสรุปได้ ดังภาพที่ 1

ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย อธิบายได้ว่า ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ด้านการสร้างรูปแบบความคิดทางบวก ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำ ตนเอง และด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง โดยให้รางวัลและคำนิทางสร้างสรรค์ ตามลำดับ โดยทั้ง 3 องค์ประกอบดังกล่าว มีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและการบริหารงาน ของผู้บริหาร ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาควรนำผลจากการศึกษาไปดำเนินการพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำเหนือ ผู้นำใน 3 องค์ประกอบดังกล่าว ให้มีระดับที่สูงขึ้นแสดงออกมาให้ปรากฏ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและ

ประสิทธิผลในการทำงานให้สามารถกระตุ้นให้บุคลากรในสังกัดปฏิบัติตามและเป็นผู้นำตนเองได้จนเกิดเป็น
อัตลักษณ์เฉพาะตนที่สามารถสร้างประโยชน์และคุณค่าทั้งต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการทำให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง ในรายข้อส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจงาน ดังนั้น ผู้บริหารควรจัดให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการหรือการฝึกอบรมที่เน้นทักษะเฉพาะ เช่น การออกแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ การจัดการชั้นเรียน หรือการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียน การอบรมเหล่านี้จะช่วยให้ครูมีความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับการทำงานในสภาพแวดล้อมทางการศึกษา

1.2 ด้านการแสดงเป็นแบบฉบับให้บุคลากรเป็นผู้นำตนเอง ในรายข้อส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารให้เกียรติและยอมรับความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน ดังนั้น ผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศที่ทำให้ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ โดยปราศจากความกลัวว่าจะถูกตำหนิ การเปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นและการรับฟังอย่างตั้งใจ เป็นสิ่งสำคัญในการแสดงถึงความเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และควรเลือกใช้คำพูดที่สร้างสรรค์และสุภาพในการให้ข้อเสนอแนะสิ่งนี้จะช่วยให้บุคลากรรู้สึกว่าคุณค่าความคิดเห็นของพวกเขา มีคุณค่า แม้ว่าผู้บริหารจะมีมุมมองที่ต่างกัน

1.3 ด้านการกระตุ้นให้บุคลากรตั้งเป้าหมายด้วยตนเอง ในรายข้อส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารให้กำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารควรมีการยอมรับความสำเร็จและการชมเชยเมื่อบุคลากรทำงานได้ดีจะช่วยให้พวกเขารู้สึกมีคุณค่า เช่น การกล่าวขอบคุณหรือการชื่นชมต่อหน้าทีม การยกย่องเชิดชูเกียรติภายในองค์กร หรือการมอบรางวัลและเกียรติบัตร ผู้บริหารควรสื่อสารอย่างจริงใจ เพื่อให้บุคลากรนั้นรับรู้ถึงความสำคัญในความพยายามของตนเอง

1.4 ด้านการสร้างรูปแบบความคิดทางบวก ในรายข้อส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารมีแนวคิด หลักการ ทฤษฎีใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน ดังนั้นผู้บริหารควรเรียนรู้ทฤษฎีการจัดการใหม่ๆ ที่ได้รับการยอมรับ เข้าร่วมหลักสูตรฝึกอบรมที่จะช่วยให้ผู้บริหารได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับแนวคิดใหม่ๆ และมีโอกาสเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถปรับตัวและใช้ประโยชน์จากแนวคิดใหม่ๆ ในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและสนับสนุนการเติบโตขององค์กรได้อย่างยั่งยืน

1.5 ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดภาวะผู้นำตนเอง ในรายข้อส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากร ดังนั้นผู้บริหารควรสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยให้บุคลากรทำงานอย่างมีความสุข มีสภาพแวดล้อมการทำงานที่สะดวกสบาย ปลอดภัย และมีอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพียงพอเหมาะสมกับการทำงาน นอกจากนี้ควรสนับสนุนวัฒนธรรมที่ให้เกียรติและเคารพกัน ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรมีความมั่นใจและมีกำลังใจในการทำงาน

1.6 ด้านการสนับสนุนให้บุคลากรเกิดภาวะผู้นำตนเองโดยการสร้างคณะทำงานในรายข้อส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ได้แก่ ผู้บริหารให้บุคลากรแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ดังนั้น ผู้บริหารสามารถสนับสนุนให้ครูและบุคลากรแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน โดยการจัดประชุมรายสัปดาห์หรือรายเดือน หรืออาจจัดให้มีการนำเสนอผลงานความสำเร็จในงานประจำสัปดาห์ ซึ่งช่วยให้บุคลากรสามารถพัฒนาความรู้และความเข้าใจในงานที่หลากหลายได้

1.7 ด้านการอำนวยความสะดวกให้เกิดวัฒนธรรมของผู้นำตนเอง ในรายข้อส่วนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2 ข้อ คือ ผู้บริหารกำหนดกฎระเบียบหรือแนวปฏิบัติเพื่อสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมที่ดีของโรงเรียน ดังนั้นผู้บริหารควรมีการจัดทำคู่มือการทำงานที่มีเนื้อหาชัดเจนครอบคลุมถึงนโยบาย ขั้นตอนการทำงานสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมที่ดีของโรงเรียน และวิธีการที่ถูกต้องจะช่วยให้บุคลากรสามารถทำความเข้าใจในงานของตนเองได้ดีขึ้น ผู้บริหารควรจัดให้มีการทบทวนคู่มือเหล่านี้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษา ส่วนในรายข้อ ผู้บริหารช่วยเหลือและดูแลทุกข์สุขของบุคลากรอย่างทั่วถึงนั้น ผู้บริหารควรใส่ใจในสุขภาพจิตของบุคลากร โดยการให้คำปรึกษา พูดคุยอย่างเป็นกันเอง หรือแม้กระทั่งการสนับสนุนในช่วงเวลาที่ยากลำบาก การแสดงความเห็นอกเห็นใจและให้การสนับสนุนบุคลากรในเวลาที่เผชิญปัญหาจะช่วยให้พวกเขารู้สึกผูกพันและมีความรู้สึที่ดีต่อองค์กรมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับเปรียบเทียบภาวะผู้นำเหนือผู้นำในกลุ่มผู้บริหารที่มีประสบการณ์ต่างกัน ศึกษาการเปรียบเทียบระหว่างผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากและประสบการณ์น้อยในแง่ของภาวะผู้นำเหนือผู้นำ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างและนำเสนอแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำที่เหมาะสมตามประสบการณ์

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาเชิงลึกในระดับบุคลากรที่แตกต่างกันให้ศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารในสถานศึกษาที่หลากหลายทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเพื่อทำความเข้าใจความต้องการและการปรับตัวของภาวะผู้นำเหนือผู้นำให้เหมาะสมกับระดับของครูที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กรปภาวิน จริยาอดิศัยสกุล และสมถวิล วิจิตรวรรณ. (2566). การปฏิบัติงานของครูในการมีส่วนร่วมบริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ. แหล่งที่มา <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JMCR/article/view/3724> สืบค้น 2 ตุลาคม 2567.
- จิรวัดน์ พิงสุ. (2553). สภาพและปัญหาการใช้สารสนเทศเพื่อการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ฐิติกฤตา ภักธราพัชร. (2564). ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ใน NEUNC2021 การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัย ระดับชาติ ครั้งที่ 8 มหาวิทยาลัยตะวันออกเฉียงเหนือ.
- เดือนใจ สมคิด. (2556). ภาวะผู้นำเหนือผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 18. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประทีป นิยมมาก. (2556). การศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดตราด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต17. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วงศ์เดือน ทองคำ. (2556). คุณลักษณะความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารสถานศึกษากับการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนของสถานศึกษาในอำเภอลำลูกกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์.

- สายใจ ชูฤทธิ์. (2561). การศึกษาภาวะผู้นำเหนือผู้นำ ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 (ฉบับย่อ). แหล่งที่มา <https://www.nesdc.go.th> สืบค้น 1 มิถุนายน 2564.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรีเขต 1. (2565). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ. พ.ศ. 2566. ลพบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 1.
- Manz, C. and Sims, H. (1991). Superleading: Beyond the myth of heroic leadership. *Organizational Dynamics*.

**ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2**
**ADVERSITY QUOTIENT OF SCHOOL ADMINISTRATOR AND THE TEACHER
PROFESSIONAL STANDARDS PERFORMANCE NAKHONPATHOM PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2**

¹พนิดา เรนชนะ Panida Ranechana ²ศักดิ์พันธ์ ตันวิมลรัตน์ Sakdipan Tonwimonrat

^{1,2}มหาวิทยาลัยศิลปากร Silpakorn University, Thailand

Corresponding Author E-mail: ranechana_p@su.ac.th

Article Received: May 28, 2025. Revised: August 21, 2025. Accepted: August 23, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 2) การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 จำนวน 86 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่งจำนวน 1 คน และครู จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 172 คน และได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์จากผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาจำนวน 71 แห่ง 142 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 82.56 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวความคิดของสตอลทซ์และการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2562 สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง

คำสำคัญ: ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรค, ผู้บริหารสถานศึกษา, การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู

Abstract

The purposes of research were to determine 1) the administrator's adversity quotient of schools under the Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office 2 the teacher professional standards performance Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office 2 and 3) the relationship between adversity quotient of school administrator and teacher professional standards performance Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office 2. The sample used in this research consisted of informants from 86 educational institutions under the Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office 2. The respondents from each school consisted of one school administrator and one teacher, in the total of 172 respondents. Complete questionnaires were obtained from 142 respondents representing 71 schools, accounting for 82.56 percent. The instrument employed for data collection was a opinionnaire about the administrator's adversity quotient concept based on Stoltz and The implementation of professional teaching standards in educational institutions in accordance with the Teachers' Council of Thailand's Regulation on Professional Standards and Code of Ethics B.E. 2562 (2019). The statistics used for data analysis were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The research findings were as follows: 1) The administrator's adversity quotient of schools under the the Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office 2, as a whole and an individual, were at the highly level. 2) The teacher professional standards performance Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office 2, as a whole and an individual, were at the highly level. 3) The relationship between adversity quotient of school administrator and teacher professional standards performance Nakhonpathom Primary Educational Service Area Office 2 were in a high correlation with a significance level at .01.

Keywords: Adversity Quotient, School Administrator, Teacher Professional Standards Performance

บทนำ

การปรับกระบวนทัศน์ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) มีเป้าหมายสำคัญในการกำหนดแนวทางและเป้าหมายการพัฒนาประเทศให้ชัดเจน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของโลกยุคใหม่อย่างมีประสิทธิภาพแผนดังกล่าวให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในสามมิติ ได้แก่ ทักษะด้านความรู้ ทักษะด้านพฤติกรรม และคุณลักษณะตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม เพื่อเตรียมความพร้อมให้คนไทยสามารถเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค รวมถึงความท้าทายในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของแผนนี้คือการเร่งพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพสูง พร้อมทั้งส่งเสริมการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ภาคการผลิต การบริการที่มีศักยภาพและผลผลิตที่มีคุณภาพสูงขึ้น (World Bank, 2020) เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประเทศ

ในการแข่งขันบนเวทีโลกอย่างยั่งยืน ทั้งนี้การพัฒนาคนนั้นไม่ควรที่จะถูกจำกัดเฉพาะด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ควรครอบคลุมถึงการสร้างหลักประกัน ความคุ้มครองทางสังคมในการสนับสนุนความมั่นคงของชีวิตและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชากร (UNDP, 2019) ดังนั้น เพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าวจำเป็นต้องมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพมนุษย์ในทุกมิติอย่างสมดุลและยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นด้านจิตใจ ร่างกาย ความรู้ และทักษะความสามารถ เพื่อให้เกิดความเพียบพร้อมทั้งด้านคุณธรรม ความรู้ และการแก้ไขอุปสรรคอย่างรอบคอบจะนำไปสู่การคิดวิเคราะห์อย่างชาญฉลาด มีเหตุผล อันจะเป็นรากฐานสำคัญต่อการสร้างสังคมที่มีเสถียรภาพ ความมั่นคง และยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้ สังคมโลกในยุคปัจจุบันทำให้แต่ละประเทศต้องพึ่งพาอุปสรรคเผชิญกับปัญหาหรืออุปสรรคที่หลากหลายปัจจัยซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละสังคม ไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคล ชุมชน องค์กร หรือสังคมโดยรวม การที่มนุษย์จะสามารถดำเนินชีวิตและพึ่งพาอุปสรรคเหล่านี้ไปได้ จำเป็นต้องมีปัจจัยสำคัญหลายประการ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ในการจัดการให้การศึกษาครอบคลุมทุกช่วงวัย เพื่อให้คนไทยเติบโตและพัฒนาความสามารถในทุกด้าน พร้อมทั้งสร้างต้นทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะคุณลักษณะ และการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ความรู้เหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงของสังคม รวมทั้งพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศอื่นๆ สู่บนเวทีโลก ในท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ปี (พ.ศ. 2566 – 2570) ที่มุ่งพัฒนาระบบบริหารจัดการโดยยึดมาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลักในการดำเนินงานมีการกระจายอำนาจและส่งเสริมการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และมีการติดตามตรวจสอบ ประเมินผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ มีการวางแผนที่สอดคล้องกับนโยบายที่เกี่ยวข้องในทุก ระดับและตอบสนองความคาดหวังความต้องการและขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติด้วยวิธีการที่หลากหลายให้เกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ปัญหาและอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ต้องพึ่งพาอุปสรรคนั้นมีมากมายหลายรูปแบบ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ประสิทธิภาพการบริหารอาจจะลดน้อยลง แม้กระทั่งการบริหารจัดการเป็นไปอย่างไม่ราบรื่น

จากรายงานสรุปแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ปี พ.ศ.2566–2570 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 (2566) พบว่า การพึ่งพาอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ผลการดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกด้านโอกาสและอุปสรรค โดยวิเคราะห์แบบ C-PEST วิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในด้านจุดแข็งและจุดอ่อนโดยวิเคราะห์แบบ 7S และการวิเคราะห์สภาพองค์กรทางการศึกษา (SWOT Analysis) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการ (1) การเปลี่ยนแปลงนโยบายและผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการขับเคลื่อนนโยบายไม่ต่อเนื่อง (2) การนำนโยบายสู่การปฏิบัติมีข้อจำกัดด้านงบประมาณทำให้ขับเคลื่อนนโยบายไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด (3) การกำหนดนโยบายโดยส่วนกลาง บางครั้งไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของสถานศึกษา (4) การกำหนดกลยุทธ์ไม่ครอบคลุมเป้าหมายตามภารกิจของสถานศึกษา บางแห่งกำหนดกลยุทธ์ไม่สอดคล้องกับแผนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา การนำกลยุทธ์สู่การปฏิบัติจึงยังไม่เป็นรูปธรรมเท่าที่ควร 2) ด้านบุคลากร (1) ผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษารุ่นใหม่บางส่วนยังมิประสบความสำเร็จไม่เพียงพอในการบริหารจัดการเรียนการสอนและการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพของการดำเนินงานทางการศึกษา (2) ครูมีภาระงานนอกเหนือจากการ

จัดเรียนการสอน เช่น การรายงานข้อมูล รายงานผลการดำเนินงานตามนโยบายต่างๆ การปฏิบัติหน้าที่ด้านการเงิน บัญชี พัสดุ เป็นต้น (3) อัตราากำลังครูกับขนาดโรงเรียนและจำนวนนักเรียนตามเกณฑ์มาตรฐานไม่สอดคล้องข้อกำหนดตามระเบียบ กฎหมาย และนโยบาย ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กขาดครู ครูไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงสาขา บางแห่งขาดผู้บริหาร (4) ขาดแคลนครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้หลัก ได้แก่ วิชาเอกการประถมศึกษา การศึกษาปฐมวัย ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และวิทยาศาสตร์ (5) ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่เป็นอัตราจ้างยังอยู่ในช่วงปรับตัวและยังต้องการการพัฒนาเพิ่มเติมทางความก้าวหน้าในวิชาชีพ ครูและบุคลากรทางการศึกษาบรรจุใหม่ยังมีประสบการณ์น้อยด้านความรู้ ด้านการปฏิบัติงาน ความเข้าใจระเบียบวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา 3) ด้านคุณภาพทางการศึกษา

จากปัจจัยต่างๆ ในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ครู การจัดการเรียนรู้ ความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน มีผลต่อพฤติกรรมและระดับคุณภาพผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจากสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 (2566) ในการรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2566 พบว่า วิชาภาษาไทย มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ วิชาภาษาอังกฤษ วิชาคณิตศาสตร์ และวิชาวิทยาศาสตร์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ -0.45 ซึ่งผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขตพื้นที่การศึกษานั้น อาจส่งผลต่อความเชื่อมั่นของนักเรียนและผู้ปกครองในฐานะผู้รับบริการ ในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 อีกทั้งหากไม่ได้รับการแก้ไข เป้าหมายในพัฒนาผู้เรียนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยรวมของทั้งสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา คงไม่บรรลุเป้าหมาย

นอกจากประเด็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแล้ว สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 (2566) ยังพบปัญหาที่ว่า สถานศึกษาขนาดเล็กนักเรียนที่เข้าเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาส่วนใหญ่มักมีฐานะปานกลางถึงค่อนข้างยากจนส่งผลต่อการร่วมพัฒนาคุณภาพการศึกษาของบุตรหลาน อีกทั้งการตีค่าความคุ้มค่าทางการศึกษาเป็นเงินส่งผลต่อโรงเรียนขนาดเล็กไม่ได้รับการส่งเสริมที่แท้จริง ปัญหาสถาบันครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยวแตกแยกเพิ่มขึ้น ได้รับการอบรมเลี้ยงดูให้ความรู้ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมที่ยังไม่เพียงพอ สังคมไทยมีภูมิคุ้มกันไม่เพียงพอจากการบริโภคผ่านสื่อและเทคโนโลยี ซึ่งไม่ได้นำเสนอในเชิงสร้างสรรค์และเป็นจริงเท่าที่ควร นอกจากนั้นยังมีปัญหาการแพร่ขยายของข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน ส่งผลต่อการเสริมสร้างความรู้การดูแลและปกป้องผู้เรียน จากค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ ครูมีภาระงานอื่นมากกว่างานสอนส่งผลให้ไม่มีเวลาอยู่โรงเรียน ส่งผลกระทบในการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนได้ไม่เต็มที่และไม่เพียงพอต่อการดูแลเด็กและการฟื้นฟูอุปสรรค

ปัญหาเหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นที่บุคลากรทางการศึกษาต้องมีความสามารถในการฟื้นฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient: AQ) ซึ่งช่วยให้สามารถจัดการกับความท้าทายและสร้างสรรค์ต่อการพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกัน มาตรฐานวิชาชีพครู ด้านการปฏิบัติงาน 15 องค์ประกอบถือเป็นกรอบแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูสามารถพัฒนาตนเองและการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม แต่ความฟื้นฝ่าอุปสรรคในปัญหาดังกล่าวส่งผลให้การปฏิบัติงานตามมาตรฐานเหล่านี้อาจไม่เต็มประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีความฉลาดในการฟื้นฝ่าอุปสรรคที่เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารองค์การให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งคุณลักษณะนี้มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ

ครู ทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร และคุณภาพที่พึงประสงค์ เนื่องด้วยภายในสถานศึกษามีการสร้างควมตระหนักในหน้าที่แก่บุคลากรเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการที่มีศักยภาพ ทำให้บุคลากรเกิดความพึงพอใจต่อการสามารถสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาได้ ซึ่งถือว่าความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคเป็นส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อนองค์กรให้ก้าวต่อไปได้ ซึ่งในอนาคตย่อมส่งผลให้ผลการดำเนินงานขององค์กรนั้นๆ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และตามแนวคิดของ Stoltz (1997) ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient : AQ) มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรสามารถจัดการกับปัญหาและความท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพ Adversity Quotient : AQ ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน ได้แก่ 1) การควบคุม (Control) บุคคลที่มี Adversity Quotient : AQ สูง สามารถควบคุมและรับผิดชอบต่อปัญหาที่เผชิญได้ เช่น การจัดการภาระงานนอกเหนือจากการสอน หรือการแก้ปัญหาการขาดแคลนครูในโรงเรียนขนาดเล็ก 2) การยอมรับความรับผิดชอบ (Origin and Ownership) บุคลากรที่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่จะมองเห็นปัญหาของโรงเรียนเป็นความท้าทายที่ต้องแก้ไข เช่น การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 3) การจำกัดผลกระทบ (Reach) Adversity Quotient : AQ ช่วยลดผลกระทบด้านลบจากปัญหา เช่น การบริหารงานในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ไม่เพียงพอ และต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านทรัพยากร และ 4) ความอดทน (Endurance) บุคลากรต้องมีความอดทน ในการพัฒนาตนเองและสถานศึกษาท่ามกลางข้อจำกัด เช่น การขาดแคลนครูในกลุ่มสาระหลัก ในส่วนของมาตรฐานวิชาชีพครู 15 องค์ประกอบ เป็นกรอบแนวทางที่ช่วยให้ครูสามารถพัฒนาตนเองและการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในบริบทที่ต้องเผชิญกับปัญหา เช่น การอยู่ในช่วงปรับตัวประสบการณ์ของครูรุ่นใหม่ สามารถแก้ไขได้โดยการมุ่งมั่นพัฒนาตนเอง และยังต้องการการพัฒนาเพิ่มเติมทางความก้าวหน้าในวิชาชีพ และการพัฒนาหลักสูตร สื่อ และวิธีการจัดการเรียนรู้ สำหรับปัญหาอัตรากำลังครูที่ไม่สมดุล การบูรณาการความรู้และการวางแผนการสอนที่เหมาะสมจะช่วยลดผลกระทบต่อผู้เรียน นอกจากนี้ ความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนจะช่วยเสริมสร้างเครือข่ายสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

จากสภาพปัญหาแสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 จำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อใช้ในการควบคุมปัญหา อุปสรรค และการตัดสินใจได้อย่างอิสระในขอบเขตความรับผิดชอบต่อการบริหารงานภายในสถานศึกษาและควรมีการส่งเสริมการอบรมการพัฒนาศักยภาพตามแต่ความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อก่อให้เกิดความเชื่อมั่นในความสามารถในการปฏิบัติงาน เกิดความมั่นใจ และความเชี่ยวชาญในวิชาชีพของตนเกิดความพึงพอใจในงาน มีความรับผิดชอบ ความภาคภูมิใจ รักในงานที่ทำ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 เพื่อจะได้นำผลงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ รวมทั้งข้อมูลจากงานวิจัยนี้ยังเป็นประโยชน์แก่หน่วยงานอื่นๆ อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2
2. เพื่อทราบการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ที่มีแผนแบบการวิจัยกลุ่มตัวอย่างเดียว ศึกษาสภาพการณ์ ไม่มีการทดลอง (the one shot, non-experimental case study) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำนวน 114 แห่ง
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำนวน 86 แห่ง โดยกำหนดขนาดตัวอย่างจากการเปิดตารางประมาณการขนาดตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) และใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (stratified random sampling) โดยดำเนินการจำแนกสถานศึกษาตามอำเภอ และแบ่งขนาดของสถานศึกษา 114 แห่ง ผู้วิจัยได้กำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูล สถานศึกษาละ 2 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรักษาการในตำแหน่ง จำนวน 1 คน 2) ครู จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 172 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วย เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบัน และประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน มีลักษณะเป็นแบบตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ (force choice) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ตามแนวความคิดของ Stoltz (1997) ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ. 2562 ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 จะมีลักษณะเป็นแบบจัดลำดับคุณภาพ 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert's rating scale)
3. ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือสำหรับการวิจัย โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้
 - 1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคและการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างเครื่องมือ โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 2) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถามโดยการนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) แล้วนำแบบสอบถาม

มาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้เกณฑ์ค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป 3) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 4) นำแบบสอบถามมาคำนวณเพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ตามวิธีของ Cronbach โดยพิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α – coefficient) 5) จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ และนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

4.1 การวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สูงสุด ตำแหน่งในปัจจุบันและประสบการณ์การปฏิบัติงานในตำแหน่งปัจจุบันใช้ค่าความถี่ และร้อยละ

4.2 การวิเคราะห์ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารและการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ใช้ค่ามัธยฐานเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient : r_{xy}) (ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุข, 2559)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวม (X_{tot})

ด้าน	ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{tot})	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	การควบคุม (Control : X_1)	4.36	0.69	มาก	3
2	การยอมรับความรับผิดชอบ (Origin and Ownership : X_2)	4.36	0.73	มาก	4
3	การจำกัดผลกระทบ (Reach : X_3)	4.38	0.69	มาก	2
4	ความอดทน (Endurance : X_4)	4.44	0.68	มาก	1
รวม (X_{tot})		4.38	0.65	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ความอดทน (Endurance) ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.68) เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ การจำกัดผลกระทบ (Reach) ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.69) การควบคุม (Control) ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.69) และการยอมรับความรับผิดชอบ (Origin and Ownership) ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.73) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน (S.D.) พบว่า อยู่ระหว่าง 0.68 – 0.73 หมายความว่า ข้อมูลมีการกระจายปานกลาง แสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน

2. ผลการวิเคราะห์การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวม (Y_{tot})

ด้าน	การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา (Y_{tot})	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1	มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน ด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู (Y_1)	4.56	0.59	มากที่สุด	1
2	ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง (Y_2)	4.55	0.58	มากที่สุด	2
3	ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล (Y_3)	4.48	0.60	มาก	8
4	สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ และผู้สร้างนวัตกรรม (Y_4)	4.51	0.62	มากที่สุด	7
5	พัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง (Y_5)	4.47	0.61	มาก	10
6	พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ สื่อ การวัดและประเมินผล การเรียนรู้ (Y_6)	4.52	0.59	มากที่สุด	5
7	บูรณาการความรู้และศาสตร์การสอนในการวางแผนและจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีปัญญารู้คิด และมีความเป็นนวัตกรรม (Y_7)	4.48	0.62	มาก	9
8	ดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามศักยภาพ สามารถรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ (Y_8)	4.53	0.60	มากที่สุด	4
9	จัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน โดยตระหนักถึงสุขภาวะของผู้เรียน (Y_9)	4.54	0.59	มากที่สุด	3
10	วิจัย สร้างนวัตกรรม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน (Y_{10})	4.46	0.62	มาก	11
11	ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพ (Y_{11})	4.45	0.62	มาก	12
12	ร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (Y_{12})	4.45	0.64	มาก	14
13	สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน (Y_{13})	4.52	0.61	มากที่สุด	6
14	ศึกษา เข้าถึงบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทาง วัฒนธรรม(Y_{14})	4.39	0.66	มาก	15
15	ส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น (Y_{15})	4.45	0.63	มาก	13
รวม (Y_{tot})		4.49	0.55	มาก	

จากตารางที่ 2 การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดจำนวน 7 ด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้

ดังนั้น มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน ด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.59) เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.58) จัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนโดยตระหนักถึงสภาวะของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.59) ดูแลช่วยเหลือ และพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามศักยภาพ สามารถรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ ($\bar{X}$ = 4.53, S.D. = 0.60) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ สื่อ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.59) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.52, S.D. = 0.61) และสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ และผู้สร้างนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 4.51, S.D. = 0.62) ตามลำดับ และอยู่ในระดับมากจำนวน 8 ด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.60) เป็นอันดับแรก รองลงมา คือ บูรณาการความรู้และศาสตร์การสอนในการวางแผนและจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีปัญญารู้คิด และมีความเป็นนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.62) พัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ ทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.61) วิจัย สร้างนวัตกรรม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.46, S.D. = 0.62) ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพ ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.62) ส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.63) ร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.64) และศึกษาเข้าถึงบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.66) ตามลำดับเมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่าอยู่ระหว่าง 0.58 – 0.66 หมายความว่า ข้อมูลมีการกระจายปานกลาง แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามสอดคล้องกัน

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2

Y_{tot} X_{tot}	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	Y_6	Y_7	Y_8	Y_9	Y_{10}	Y_{11}	Y_{12}	Y_{13}	Y_{14}	Y_{15}	ภาพรวม (Y_{tot})
X_1	.635**	.643**	.625**	.719**	.650**	.714**	.737**	.696**	.678**	.694**	.710**	.643**	.610**	.651**	.591**	.753**
X_2	.637**	.644**	.601**	.673**	.620**	.672**	.702**	.654**	.645**	.682**	.672**	.626**	.561**	.588**	.524**	.716**
X_3	.660**	.645**	.653**	.721**	.740**	.764**	.762**	.716**	.720**	.703**	.754**	.710**	.667**	.686**	.644**	.793**
X_4	.687**	.675**	.802**	.660**	.645**	.645**	.686**	.644**	.671**	.642**	.634**	.609**	.588**	.580**	.579**	.728**
ภาพรวม (X_{tot})	.694**	.693**	.701**	.742**	.705**	.747**	.771**	.724**	.722**	.728**	.741**	.690**	.646**	.670**	.620**	.796**

***มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1

จากตารางที่ 3 พบว่า ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม (X_{tot}) มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวม (Y_{tot}) มีความสัมพันธ์ในลักษณะคล้อยตามกัน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r_{xy} = .796^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม (X_{tot}) กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 ด้าน ($Y_1 - Y_{15}$) พบว่าความสัมพันธ์ทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ในลักษณะคล้อยตามกัน และเมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวม (Y_{tot}) กับความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษารายด้าน ($X_1 - X_4$) พบว่า มีความสัมพันธ์ทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ในลักษณะคล้อยตามกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัย พบว่า ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้ปัญหาและอุปสรรคกลายเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถรับรู้และตระหนักถึงศักยภาพของตนในการควบคุมและแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ มีความสามารถในการวิเคราะห์หาสาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งแสดงความรับผิดชอบต่อสถานการณ์ต่างๆ ตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสม โดยไม่ผลักภาระให้ผู้อื่น นอกจากนี้ ผู้บริหารยังสามารถประเมินระดับและขอบเขตของปัญหาได้อย่างแม่นยำเพื่อกำหนดแนวทางแก้ไขที่สอดคล้องกับบริบท ควบคุมไม่ให้อุปสรรคลุกลามจนกระทบต่อการดำเนินงานในด้านอื่นๆ อีกทั้งสามารถคาดการณ์ระยะเวลาของปัญหาและความต่อเนื่องของอุปสรรค เพื่อเตรียมรับมือได้อย่างมีแผนและประสิทธิผล ทั้งยังแสดงถึงทักษะในการจัดการกับปัญหาที่ยืดเยื้อ และสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนได้ด้วยความรู้รอบคอบ โดยมีแนวทางแก้ไขที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและสังคมโดยรวม ด้วยคุณลักษณะดังกล่าวทำให้ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนถึงศักยภาพในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในสภาพแวดล้อมที่ท้าทายจากปัจจัยเหล่านี้จึงทำให้ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหาร สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิไลวรรณ ทองดี (2558) สราวุธ ตรีโรจน์พร (2559), นุชนรา รัตนศิริประภา (2564) และพรรณราย จันทราชา, เก็จกนก เอื้อวงศ์ และอาจารย์ คุวิธันไพศาล (2566) เนื่องจากต่างพบว่า ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. จากผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ สืบเนื่องมาจากพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2562 ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนพิเศษ 68 ง เรื่องข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2562 หมวด 2 มาตรฐานการปฏิบัติงาน ข้อ 11 ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องมีมาตรฐานการปฏิบัติงานตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่ไปกับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเสริมสร้างความเชี่ยวชาญในการประกอบวิชาชีพ ทั้งความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และความเชี่ยวชาญตามระดับคุณภาพของมาตรฐานการปฏิบัติงานอันเป็นหัวใจสำคัญของวิชาชีพครูหรืออย่างน้อยจะต้องมีการพัฒนาตามเกณฑ์ที่กำหนดว่ามีความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญที่เพียงพอและเหมาะสมเพื่อสามารถดำรงสถานภาพของการเป็นผู้ประกอบวิชาชีพมั่นคงและมีคุณภาพตลอดเส้นทางอาชีพ จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของอรรณภูมิ ดินอก (2560), ภัทรวรรณ รอดเจริญ (2562), พัฒนา มะลิวัลย์ และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2561), นิสา แหละหิม และสุนทรี วรรณไพเราะ (2561) และขวัญชนก เจตชาลา (2562) เนื่องจากต่างพบว่า การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. จากผลการวิจัย พบว่า ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2 โดยมีความสัมพันธ์ลักษณะคล้าย

ตามกันอยู่ในระดับสูง อันชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารที่มีระดับ AQ สูงย่อมมีแนวโน้มที่จะสามารถส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลครูให้ดำเนินงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งถึงคุณลักษณะของผู้นำที่สามารถเผชิญและจัดการกับอุปสรรคได้อย่างมีสติและมุ่งมั่น ทั้งในด้านความอดทน ความเพียรพยายาม และการมองโลกในแง่บวก ซึ่งลักษณะเหล่านี้ส่งผลต่อความสามารถในการบริหารสถานการณ์ที่ท้าทายภายในสถานศึกษา และยังช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เกื้อหนุนต่อการปฏิบัติงานของครูให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ โดยเฉพาะด้านการปฏิบัติงาน ผลการวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ Stoltz (1997) ซึ่งเสนอว่า AQ คือความสามารถในการรับมือกับอุปสรรค และเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้นำยุคใหม่ที่ต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกการศึกษา อีกทั้งยังสนับสนุนผลการวิจัยของ อมรรวรณ์ เวชกามา (2563) ที่ชี้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่มีระดับ AQ สูง มีศักยภาพในการบริหารจัดการองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงงานวิจัยของ Widodo, Gustari and Chandrawaty (2022) ที่ชี้ว่า AQ ของผู้นำมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการทำงานของครู โดยเฉพาะด้านความเป็นมืออาชีพ และงานของ Amalia and Saraswati (2023) ซึ่งพบว่า AQ ส่งเสริมพฤติกรรมความเป็นพลเมืองที่ดีขององค์กร (Organizational Citizenship Behavior: OCB) นำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ จริยธรรม และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของวิชาชีพครู ซึ่ง AQ ไม่ใช่เพียงคุณลักษณะส่วนบุคคล หากแต่เป็น "กลยุทธ์เชิงผู้นำ" ที่ทรงพลังในการขับเคลื่อน การศึกษายุคใหม่อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของความเปลี่ยนแปลงและความไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารที่มี AQ สูงจึงเปรียบเสมือนกลไกหลักในการเสริมสร้างความเป็นมืออาชีพของครู และยกระดับคุณภาพการศึกษาทั้งระบบ ข้อค้นพบนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Mojico (2022) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง AQ กับค่านิยมองค์กรในโรงเรียนประถมศึกษาในเขตเกซอน รวมถึงผลงานของ พรพรรณราย จันทราชา, เก็จกนก เอื้อวงศ์, อาจารย์ คุวณไพศาล และคณพศ ไครสมุท (2566) ที่ต่างยืนยันว่า AQ ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการทำงานของครูในสถานศึกษาในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยในครั้งนี้ คือ ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ดังนี้

1. ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวคิดของ Stoltz (1997) มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การควบคุม (Control) 2) การยอมรับความรับผิดชอบ (Origin and Ownership) 3) การจำกัดผลกระทบ (Reach) และ 4) ความอดทน (Endurance)

2. การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู ตามข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ.2562 ในหมวดที่ 2 มาตรฐานการปฏิบัติงาน มี 15 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน ด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู 2) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรม จริยธรรม และมีความเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง 3) ส่งเสริมการเรียนรู้ เอาใจใส่ และยอมรับความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละบุคคล 4) สร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนให้เป็นผู้ใฝ่เรียนรู้ และผู้สร้างนวัตกรรม 5) พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ คือ การคิดค้นและใช้สื่ออย่างเหมาะสม โดยเน้นการปฏิบัติจริงและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างและเลือกใช้สื่อที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ของตนเอง 6) พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนรู้ สื่อ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ คือ การวางแผนและดำเนินการพัฒนาหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง พร้อมประเมินและปรับปรุงการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องเพื่อคุณภาพการศึกษา 7) บูรณาการความรู้และศาสตร์การสอนในการวางแผนและการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีปัญญา

รู้คิด และมีความเป็นนวัตกรรม 8) ดูแล ช่วยเหลือ และพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคลตามศักยภาพ สามารถรายงานผลการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ 9) จัดกิจกรรมและสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน โดยตระหนักถึงสุขภาวะของผู้เรียน 10) วิจัย สร้างนวัตกรรม และประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน 11) ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาวิชาชีพ 12) ร่วมมือกับผู้ปกครองในการพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ 13) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพของผู้เรียน 14) ศึกษา เข้าถึงบริบทของชุมชน และสามารถอยู่ร่วมกันบนพื้นฐานความแตกต่างทาง วัฒนธรรม และ 15) ส่งเสริม อนุรักษ์วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การบูรณาการองค์ความรู้ท้องถิ่นเข้าสู่การเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า เรียนรู้ และร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป

จากความสำเร็จในการพัฒนาอุปสรรคของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 สามารถสรุปองค์ความรู้การวิจัยดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสำเร็จในการพัฒนาอุปสรรคของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครู
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ความสำเร็จในการพัฒนาอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 มีความสำเร็จในการพัฒนา

อุปสรรคทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงจุดแข็งที่ตนมี และให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการควบคุมอารมณ์ การมองโลกในแง่ดี ความมุ่งมั่นในการบรรลุเป้าหมาย และการเผชิญปัญหาอย่างยืดหยุ่น ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถนำความสามารถด้านดังกล่าวไปปรับใช้ในการพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

1.2 จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐมเขต 2 ทั้ง 15 ด้าน อยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนให้เห็นว่าครูมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเองและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างองค์ความรู้ที่มั่นคงยั่งยืน นอกจากนี้ ครูยังมีบทบาทสำคัญในการผลิตและพัฒนาสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ ซึ่งช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิด ความสนใจ ใฝ่สัมฤทธิ์ และพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษา และเติบโตเป็นบุคคลที่ “เก่ง ดี มีความสุข” ตามอุดมการณ์ของชาติ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดนโยบายและ จัดมาตรการสนับสนุนที่เอื้อต่อการพัฒนาวิชาชีพครู เพื่อส่งเสริมให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้เต็มศักยภาพ และร่วมยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

1.3 จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 2 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของผู้บริหารที่มีความสามารถในการควบคุม (Control) ยอมรับความรับผิดชอบ (Origin and Ownership) จำกัดผลกระทบ (Reach) และอดทนต่ออุปสรรค (Endurance) ที่ส่งผลโดยตรงต่อการปฏิบัติงานของครูและความร่วมมือในองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักและส่งเสริมการพัฒนาความสามารถในการฟันฝ่าอุปสรรคของตนอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างแรงจูงใจ และบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาวิชาชีพของครู อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่อื่น หรือระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน

2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู

2.3 ควรมีการศึกษาปัจจัยแทรกซ้อนหรือกลไกเชิงลึกที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครู

เอกสารอ้างอิง

ขวัญชนก เจตชาลา. (2562). คุณลักษณะองค์การกับผลการปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136, ตอนพิเศษ 68 ง หน้า 18-20 (20 มีนาคม 2562).

- คนพศ ไครสมุทร. (2566). ความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคของผู้บริหารกับความเป็นองค์กรสมรรถนะสูงของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นินา แหะหิม และสุนทร วรรณไพเราะ. (2561). การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสตูล. การประชุมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ.
- นุชนรา รัตนศิริประภา. (2564). ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. ศิลปการศึกษาศาสตรวิจัย, 13(2), 424-442.
- พรรณราย จันทราชา, เก่งนก เอื้อวงศ์ และอาจารย์ คุ้มันไพศาล. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรสุขภาพดีของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. สถาบันวิจัยพัฒนธรรม, 10(3), 61-76.
- พัฒนา มะลิวัลย์ และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2561). การปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของครูโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครหาดใหญ่. การประชุมวิชาการระดับชาติ วลัยลักษณ์วิจัย.
- ภัทรวรรณ รอดเจริญ. (2562). การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพของครูโรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์ จังหวัดสมุทรสาคร. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิไลวรรณ ทองดี. (2558). ความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุข. (2559). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรารุช ตรีโรจน์พร. (2559). ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, 4(3), 28-37.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ปี พ.ศ. 2566-2570. นครปฐม: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 (2566). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2566. นครปฐม: กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สภาพัฒน์.

- อมรรวรรณ เวชกามา. (2563). ความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคของผู้อำนวยการกับบรรยากาศองค์การของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อรรณภูมิ ดินอก. (2560). การปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพครูในเครือข่ายการศึกษาบ้านใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Amalia and Saraswati. (2023). the Role of Adversity Quotient in Enhancing Organizational Citizenship Behavior. *Journal of Integrative Psychology*, 1, 45.
- G. Widodo, G. Gustari, and C. Chandrawaty. (2022). Adversity Quotient Promotes Teachers' Professional Competence More Strongly Than Emotional Intelligence: Evidence from Indonesia. *Journal of Intelligence*, 10(2), 1.
- Krejcie, Robert V. and Daryle W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(1), 608.
- Mojico, Vivencio M. (2022). he Relationship between Adversity Quotient and Organizational Values in Selected Public Elementary Schools in Quezon. *Journal of Educational Leadership*, 4(2), 88.
- Paul G. Stoltz. (1997). *Adversity Quotient Turning Obstacles into Opportunities*. Canada: John Wiley and Sons.
- R. Likert. (1961) .*New Pattern of Management*. New York: Mcgraw-Hill.
- UNDP. (2019). *Human Development Report 2019: Beyond Income, Beyond Averages, Beyond Today*. New York: UNDP.
- World Bank. (2020). *World Development Report: Trading for Development in the Age of Global Value Chains*. Washington Dc: World Bank.

การประเมินโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โรงเรียนบ้านสันยูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
THE EVALUATION OF STUDENT CARE AND SUPPORT SYSTEM PROJECT OF
BANSUNYOONG SCHOOL UNDER THE OFFICE OF NAKHON SI THAMMARAT
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

¹โสภา เนาว์สุวรรณ Sopa Naosuwan ²อรรครา ธรรมาธิกุล Akara Dhammatikul
³วีระยุทธ ชาทะกาญจน์ Werayut Chatakan ⁴ปราโมทย์ พรหมนิล Pramote Promnil
^{1, 2, 3, 4}มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author E-mail: 6655701033@nstru.ac.th

Article Received: May 09, 2025. Revised: August 21, 2025. Accepted: August 23, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อประเมินระบบโครงการ 2) เพื่อประเมินการวางแผนโครงการ 3) เพื่อประเมินการนำไปใช้ 4) เพื่อประเมินการปรับปรุงโครงการ และ 5) เพื่อประเมินการยอมรับโครงการ ของโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านสันยูน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครู จำนวน 9 คน นักเรียนจำนวน 18 คน และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนบ้านสันยูน จำนวน 24 คน รวมทั้งหมด 52 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 แบบสอบถามด้านการประเมินระบบโครงการและประเมินการวางแผนโครงการ ฉบับที่ 2 แบบสอบถามด้านการประเมินการนำไปใช้ ฉบับที่ 3 แบบสอบถามด้านการประเมินการปรับปรุงโครงการและประเมินการยอมรับโครงการ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การประเมินระบบโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านสันยูน โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การประเมินการวางแผนโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านสันยูน โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด 3) การประเมินการนำไปใช้ของโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านสันยูน โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด 4) การประเมินการปรับปรุงโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านสันยูน โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ครูส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ในเรื่องการให้คำปรึกษาแบบเชิงลึก และครูที่ได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบโครงการต้องตามงานจากครูประจำชั้นอย่างเคร่งครัด ครูใช้คำพูดที่กระทบต่อจิตใจของนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความเสียใจ 5) การประเมินการยอมรับโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านสันยูน โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การประเมิน, โครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, โรงเรียนบ้านสันยูน

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to investigate the system assessment, 2) to investigate program planning, 3) to investigate program implementation, 4) to investigate program improvement, and 5) to investigate program certification of student care and support system project of Bansanyoong school under the office of Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 1. The sample consisted of 52 people including 1 director, 9 teachers, 18 students and 24 parents. The tools used for this data collection consisted of 3 questionnaires, namely 1) project system assessment questionnaire and program planning 2) implementation assessment 3) project improvement questionnaire and assessment questionnaire for project acceptance and 4) In-Dept Interviews. The statistics employed for data analysis were percentage, mean and standard deviation

The research results were as follows: 1) The overall project system assessment of the student care and support system project at Bansanyoong School indicates that the evaluation results are at the highest level. 2) The overall project planning assessment of the student care and support system project at Bansanyoong School indicates that the evaluation results are at the highest level. 3) The overall project implementation of the student care and support system project at Bansanyoong School indicates that the evaluation results are at the highest level. 4) The overall project improvement of the student care and support system project at Bansanyoong School indicates that the evaluation results are at a high level. Most teachers lack the knowledge and understanding of in-depth mentoring, and teachers who are given the opportunity to make mistakes around the project must strictly follow up with their work, and the teacher used inappropriate language with the students so there were sad. 5) The overall project acceptance of the student care and support system project at Bansanyoong School indicates that the evaluation results are at the highest level.

Keywords: Evaluation, Student Care and Support System Project, Bansanyoong School

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 22 กล่าวถึงการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของคน ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลมีลักษณะด้านการรู้จักคิดวิเคราะห์ สามารถแก้ปัญหาได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนทำให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553, 2553)

นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 – 2568 ข้อที่ 8 ได้กำหนดไว้ว่าการจัดการศึกษาเพื่อความปลอดภัย โดยการสร้างความปลอดภัยในสถานศึกษาเพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นของสังคม และป้องกันภัยคุกคามในชีวิตทุกรูปแบบ โดยมีการดำเนินการตามแผนและมาตรการด้านความปลอดภัยให้แก่ผู้เรียน ครู และบุคลากร ในรูปแบบต่าง ๆ อย่างเข้มข้น การปลูกฝังทัศนคติ พฤติกรรม และองค์ความรู้ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์และไซเบอร์อย่างสร้างสรรค์ การส่งเสริมคุณลักษณะและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้านสิ่งแวดล้อม สร้างความตระหนักรู้และจิตสำนึกในการอนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และพัฒนาบทบาทและภารกิจด้านความปลอดภัยของทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ โดยบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วน โดยมีโรงเรียนซึ่งถือเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการ มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุอยู่ในเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษา เป็นหน่วยงานที่สามารถทำให้นโยบายการศึกษาเห็นผลการปฏิบัติที่เป็นจริงเกิดขึ้น ผลของการจัดการศึกษาจะเกิดขึ้นอย่างเด่นชัดที่โรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 กำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องไว้ดังต่อไปนี้ นโยบายที่ 1 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงของมนุษย์และของชาติ(ด้านความปลอดภัย) ข้อที่ 2. ผู้เรียน ครู บุคลากร และสถานศึกษาได้รับการดูแลความปลอดภัยจากภัยพิบัติ และภัยคุกคามทุกรูปแบบ สามารถปรับตัวต่อโรคอุบัติใหม่ โรคอุบัติซ้ำ และรองรับวิถีชีวิตใหม่(New Normal) รวมถึงการจัดการสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1, 2567)

โรงเรียนบ้านสนมได้กำหนดประกาศโรงเรียนเรื่อง การดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการเฝ้าระวังเรื่องความปลอดภัยของนักเรียน ประจำปีการศึกษา 2567 (โรงเรียนบ้านสนม, 2567) ซึ่งถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุด จากผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา 2566 (โรงเรียนบ้านสนม, 2566) และรายงานผลการออกเยี่ยมบ้านของครูประจำชั้น ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 ที่ได้เก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาสรุปเป็นสารสนเทศของโรงเรียนนั้น พบว่าความเสี่ยงในเรื่องผู้ปกครองไม่มีเวลาให้กับบุตรหลานเนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจที่ผู้ปกครองต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัวและอีกปัญหาที่สำคัญและส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียน คือ ปัญหาครอบครัวแตกแยก นักเรียนที่มีปัญหาเหล่านี้มีจำนวน ร้อยละ 26.32 (โรงเรียนบ้านสนม, 2566) ดังนั้นปัญหานี้ส่งผลให้นักเรียนซึ่งอยู่ในวัยที่กำลังพัฒนาทุกด้านและควรได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนให้เจริญงอกงามไปในทิศทางที่ถูกต้องยังไม่ได้เท่าที่ควร ประกอบกับสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้นักเรียนและผู้ปกครองเกิดความห่างเหินไม่ได้อยู่ร่วมกันจากภาระหน้าที่การทำงานและการหาเลี้ยงชีพของแต่ละครอบครัว นอกจากนี้โรงเรียนยังพบปัญหาในเรื่องผู้สาวจำนวนหลายคน เมื่อมีปัญหากันนักเรียนพยายามกินยาฆ่าตัวตาย บางคนมีการกระโดดอาคารเรียนขึ้น บางครั้งการที่ผู้ปกครองไม่มีเวลาติดตามพฤติกรรมของบุตรหลาน ทำให้การดูแลนักเรียนไม่ทั่วถึง ส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ มีนักเรียนหลายคนที่เกิดพฤติกรรมต่อต้านเมื่อครูหรือผู้ปกครองอบรมสั่งสอนและแสดงคำพูดและพฤติกรรมที่ก้าวร้าวออกมาด้วย

โครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีแบบแผนขั้นตอนชัดเจนในการส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพบนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติร่วมแก้ไขปัญหาจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายภายใต้จิตวิทยาเชิงบวก เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้มีทักษะ

การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ได้อย่างมีความสุขการพัฒนาทักษะชีวิตเป็นการส่งเสริมให้ชีวิตมีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี สัมกับพัฒนาการในแต่ละวัยสามารถใช้ชีวิตโดยการนำความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ตรงไปพัฒนาชีวิตให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขได้อย่างปลอดภัย (เฉลิมพงษ์ สุขสมพนารักษ์, 2561)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้ประเมินจึงนำโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มาใช้ในการพัฒนานักเรียนเพื่อปรับทัศนคติของนักเรียนเป็นมีความคิดในทางบวก ใช้จิตวิทยาเชิงบวกในการโน้มน้าวนักเรียนที่อยู่ในช่วยเข้าสู่วัยรุ่น อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา คิดเป็นทำเป็นและประสานความร่วมมือกับ บิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินระบบโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านสันตยุง
2. เพื่อประเมินการวางแผนโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านสันตยุง
3. เพื่อประเมินการนำไปใช้โครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านสันตยุง
4. เพื่อประเมินการปรับปรุงโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านสันตยุง
5. เพื่อประเมินการยอมรับโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านสันตยุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน ครู จำนวน 15 คน นักเรียน จำนวน 152 คน และผู้ปกครอง จำนวน 152 คน โรงเรียนบ้านสันตยุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 รวมประชากรทั้งสิ้น 320 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครูจำนวน 9 คน โดยเลือกจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกิจการนักเรียน นักเรียนจำนวน 18 คน ได้แก่ นักเรียนที่เป็นหัวหน้ารองหัวหน้า และ เหนือญิก ชั้น ป.4-ม.3 ชั้นละ 3 คน และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 24 คน ได้แก่ผู้ปกครองนักเรียนที่เป็นหัวหน้าและรองหัวหน้า ชั้น อ.1-ม.3 ชั้นละ 2 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 52 คน ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling)

2. เครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 แบบสอบถามด้านการประเมินระบบโครงการ และการวางแผนโครงการ จำนวน 25 ข้อ ฉบับที่ 2 แบบสอบถามด้านการประเมินการนำไปใช้ จำนวน 8 ข้อ ฉบับที่ 3 แบบสอบถามด้านการปรับปรุงโครงการ และการยอมรับโครงการ จำนวน 11 ข้อ และส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

2.2 ตรวจสอบเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน การหาคุณภาพของเครื่องมือโดยตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ใช้ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อที่ต้องการประเมิน (Index of Item Objective Congruence : IOC) คัดเลือกข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้บริหาร ครูหัวหน้างานบริหารทั่วไป นักเรียน และผู้ปกครองมาตรวจสอบความสมบูรณ์ จากนั้นกรอกข้อมูล ลงในโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลและดำเนินการตามขั้นตอนวิเคราะห์ทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 1 นำข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่และร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตาราง 2) วิเคราะห์ผลการประเมินโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งหมด 5 ส่วน ได้แก่ ระบบโครงการ การวางแผนโครงการ การนำไปใช้ การปรับปรุงโครงการ และการยอมรับโครงการ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตาราง ส่วนคำถามปลายเปิด นำเสนอเป็นรายละเอียดสรุปเป็นข้อ ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามการประเมินโครงการนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีการแปลข้อมูลจากค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 2 ผู้ประเมินนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านสันตยู่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 มาวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) นำเนื้อหาที่ได้บันทึกมาถอดความ วิเคราะห์คำพูด อากัปกิริยาและท่าทีของผู้ให้สัมภาษณ์ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ 2) ตีความและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อนำมาสังเคราะห์และจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ และ 3) นำข้อความของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมาจัดเรียงให้เข้ากลุ่มเพื่อนำไปกำหนดเป็นปัจจัยในด้านต่างๆ ตามรูปแบบการประเมินแบบ CSE Model ของมาร์วิน ซี อัลคิน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

การประเมินระบบโครงการ การวางแผนโครงการ การนำไปใช้ การปรับปรุงโครงการและการยอมรับโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านสันตยู่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 มีผลการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลการประเมินโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านสันยุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ในส่วนของการประเมินระบบโครงการ การวางแผนโครงการ การนำไปใช้ การปรับปรุงโครงการ และการยอมรับโครงการ

รายการประเมิน	n = 52		ระดับคุณภาพ
	$\bar{X}$	S.D.	
การประเมินระบบโครงการ	4.75	0.35	มากที่สุด
การประเมินการวางแผนโครงการ	4.56	0.43	มากที่สุด
การประเมินการนำไปใช้	4.75	0.42	มากที่สุด
การประเมินการปรับปรุงโครงการ	4.48	0.32	มาก
การประเมินการยอมรับโครงการ	4.90	0.26	มากที่สุด
รวม	4.68	0.36	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า การประเมินระบบ การประเมินการวางแผน การประเมินการนำไปใช้ การปรับปรุงโครงการและการยอมรับโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านสันยุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 มีผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ ผลการประเมินการปรับปรุงโครงการ เมื่อพิจารณารายละเอียดสามารถสรุปข้อบกพร่อง ปัญหาและอุปสรรคของโครงการได้เป็นประเด็นดังนี้

ประเด็นที่ 1 ข้อบกพร่อง ปัญหา และอุปสรรค ของโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างแท้จริง เพราะคิดว่างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนผู้รับผิดชอบจะต้องเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง นอกจากนี้ตรงเรียนยังขาดครูที่มีทักษะในการให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยเฉพาะในกรณีปัญหาสุขภาพจิตหรือพฤติกรรมที่ซับซ้อนของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนบางคนไม่เปิดใจ หรือไม่ไว้วางใจในการให้ข้อมูลที่แท้จริง พฤติกรรมเสี่ยงหรือปัญหาที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้รับการป้องกันและแก้ไขที่ตรงประเด็น ในด้านผู้ปกครองบางรายไม่ให้ความร่วมมือ หรือไม่ตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือ

ประเด็นที่ 2 ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไขและพัฒนาของโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า

1. ด้านผู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรสนับสนุนงบประมาณในการเยี่ยมบ้านนักเรียนให้เพียงพอ สนับสนุนให้ครูทุกคนศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย ในการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนจะต้องคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลในการถ่ายภาพภายในหรือภายนอกบ้านควรขออนุญาตเจ้าของบ้าน และไม่ควรโพสต์ลงสื่อสังคมออนไลน์ เมื่อนักเรียนกระทำผิดครูไม่ควรพูดชื่อนักเรียนให้บุคคลอื่นรู้ในที่สาธารณะ และควรใช้คำพูดที่ให้ขวัญและกำลังใจนักเรียนในการปรับพฤติกรรมในเบื้องต้น

2. ด้านการคัดกรองนักเรียน ควรจัดอบรมการใช้แบบคัดกรองนักเรียนให้แก่ครูทุกคนเพียงสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน และเมื่อคัดกรองเสร็จสิ้นแล้วครูไม่ควรบอกหรือทำให้เพื่อนๆ คนอื่นเข้าใจว่าเพื่อนอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา เพราะจะทำให้เด็กในกลุ่มนี้ถูกบูลลี่ได้

ประเด็นที่ 3 จุดเด่นของโครงการ พบว่า ครูมีการออกเยี่ยมบ้านนักเรียน ร้อยละ 100 และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล มีการคัดกรองนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มมีปัญหา กลุ่มปกติได้รับการส่งเสริมทักษะทางวิชาการตามความถนัด กลุ่มเสี่ยงและมีปัญหาควรประจำชั้น มีการออกเยี่ยมบ้านพูดคุยกับผู้ปกครองเพื่อแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้

ได้รับการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (IEP) โดยมีพี่เลี้ยงเด็กพิการเป็นครูผู้สอนและในบางคาบเรียนสามารถเรียนร่วมกับนักเรียนปกติได้

นอกจากนี้ โรงเรียนมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาศึกษาบริบทของสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมทั้งปัจจัยภายนอกและภายในโอกาสและอุปสรรค (SWOT) และการเก็บรวบรวมข้อมูลรอบด้าน เช่น แบบประเมินตนเอง (SDQ) สำหรับครูผู้ปกครอง และนักเรียน จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาส่วนใหญ่ เพื่อหาสาเหตุของปัญหา โรงเรียนจึงได้นำนวัตกรรม SUNYOONG Model มาขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างจริงจังเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

จุดด้อยของโครงการ พบว่า ครูผู้รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่มีดำเนินการขับเคลื่อนงานอย่างจริงจังและรอบด้าน เมื่อมอบหมายงานให้กับครูประจำชั้นแล้วไม่ติดตามงานอย่างกระตือรือร้นทำให้การเสนองานให้ผู้บริหารทราบล่าช้า ในการเก็บข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนโรงเรียนยังเก็บเป็นเอกสาร เช่น การคัดกรองนักเรียนโดยใช้แบบคัดกรอง sdq

ประเด็นที่ 4 ผลกระทบของโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า นักเรียนรู้จักการป้องกันตนเองจากภัยอันตรายในรูปแบบต่างๆที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น ภัยจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ภัยจากการใช้ยาเสพติดและบุหรี่ไฟฟ้า ภัยจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์ เป็นต้น ซึ่งในปีการศึกษา 2567 นี้ โรงเรียนได้มีการฝึกซ้อมแผนเผชิญเหตุ เกี่ยวกับคนร้ายพกพาอาวุธเข้ามายังโรงเรียน มีการจับตัวประกัน นักเรียนมีการวิ่งหนีตามแผนผังหลบภัย การฝึกซ้อมหนีไฟ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการประเมินระบบของโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านสนมสูง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาภาพทั่วไปของโครงการ และวัตถุประสงค์ของโครงการ ทั้งสองด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาผลการประเมินเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีผลการประเมินมากที่สุด จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2567-2568 ข้อที่ 9.1 พัฒนาระบบการป้องกัน การเฝ้าระวัง และการดูแลช่วยเหลือเด็กกลุ่มเสี่ยง เด็กตกหล่น เด็กออกกลางคัน เด็กไร้สัญชาติ เด็กที่สูงในถิ่นทุรกันดารและพื้นที่เกาะ ตามความต้องการความจำเป็นรายบุคคลเพื่อไม่ให้หลุดจากระบบการศึกษา โดยบูรณาการความร่วมมือกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และหลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของ สพ.น.นครราชสีมา เขต 1 และข้อที่มีผลการประเมินในระดับรองลงมา จำนวน 4 ข้อ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของ สพฐ. วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของ สพ.น.นครราชสีมา เขต 1 และ วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการวิจัยของพลภัทร์ ศรีวาลัย (2561) ที่พบว่า การประเมินเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโครงการมีความเหมาะสมในระดับมาก ส่วนด้านการประเมินตามวัตถุประสงค์ของโครงการ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ซึ่งผลการประเมินระบบโครงการในภาพรวมมีความเหมาะสม ในระดับมากที่สุด สรุปว่าผลการประเมินระบบโครงการผ่านเกณฑ์การประเมิน

2. ผลการประเมินการวางแผนโครงการ ในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีผลการประเมินมากที่สุด ได้แก่ บุคลากรในการดำเนินโครงการมีจำนวนเหมาะสมและเพียงพอ รองลงมา คือ รายการกิจกรรมของโครงการ และข้อที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำสุด ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในโครงการมีอย่างเพียงพอ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการวิจัยของพลอยรัฐ รัตนศรีปัญญา (2565) ที่พบว่า การประเมินโครงการห้องเรียนพิเศษภาษาจีนโรงเรียนเบญจมราชูทิศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ในด้านการประเมินการวางแผนโครงการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ คุณสมบัติของนักเรียนในโครงการ และสอดคล้องกับการวิจัยของวีรวิภา อุบลจันทร์ (2564) ที่พบว่า เพื่อให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ และเพื่อให้โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีร่องรอยหลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบและประเมินผลได้

3. ผลการประเมินการนำไปใช้ ในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ครูประจำชั้นจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมา ได้แก่ การกำหนดบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบแก่บุคลากรในการดำเนินโครงการ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีผลการประเมินในระดับต่ำสุด ได้แก่ การวางแผน ขั้นตอนและกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการวิจัยของกฤษฎา ชันธทอง (2567) ที่พบว่า การประเมินโครงการส่งเสริมความปลอดภัยและวินัยจราจร โรงเรียนป่าพะยอมพิทยาคมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CSE Model ของอัลคิน มีผลการประเมินการนำไปใช้ของโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และการดำเนินงานโครงการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการประเมินการปรับปรุงโครงการ ในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ โครงการประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รองลงมา ได้แก่ ศึกษาจุดเด่นและจุดด้อยของโครงการเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนา มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ข้อที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำสุด ได้แก่ ข้อบกพร่อง ปัญหาและอุปสรรคของโครงการ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด อภิปรายผลการวิจัยในประเด็นดังนี้

4.1 ประเด็นที่ 1 ข้อบกพร่อง ปัญหา และอุปสรรค ของโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจ ด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า บุคลากรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างแท้จริง เพราะคิดว่างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนผู้รับผิดชอบจะต้องเป็นผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง นอกจากนี้โรงเรียนยังขาดครูที่มีทักษะในการให้คำปรึกษาเชิงลึก โดยเฉพาะในกรณีปัญหาสุขภาพจิต หรือพฤติกรรมที่ซับซ้อนของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนบางคนไม่เปิดใจ หรือไม่ไว้วางใจในการให้ข้อมูลที่แท้จริง พฤติกรรมเสี่ยงหรือปัญหาที่เกิดขึ้นจึงไม่ได้รับการป้องกันและแก้ไขที่ตรงประเด็น ในด้านผู้ปกครองบางรายไม่ให้ความร่วมมือ หรือไม่ตระหนักถึงความสำคัญของระบบดูแลช่วยเหลือ สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2560) กล่าวว่า กระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน โดยมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร ครูทุกคน มีวิธีและเครื่องมือชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพ และมีมาตรฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับการวิจัยของสุวิมล ทัยอ่อน (2565) ที่พบว่า การป้องกันปัญหานักเรียน ควรให้ความรู้ต่อประเด็นที่เป็นปัญหาต่อนักเรียน ให้นักเรียนทราบปัญหาที่เกิดขึ้น ใน

การป้องกันปัญหาของนักเรียนได้อีกประการหนึ่งจะต้องมีการประสานงานกับผู้ปกครอง ให้ความรู้เกี่ยวกับปัญหาของนักเรียนแก่ผู้ปกครองทราบ

4.2 ประเด็นที่ 2 ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไขและพัฒนาของโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า 1) ด้านรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ควรสนับสนุนงบประมาณในการเยี่ยมบ้านนักเรียนให้เพียงพอ สนับสนุนให้ครูทุกคนศึกษาและรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้วยเครื่องมือและวิธีการที่หลากหลาย ในการออกเยี่ยมบ้านนักเรียนจะต้องคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลในการถ่ายภาพภายในหรือภายนอกบ้านควรขออนุญาตเจ้าของบ้าน และไม่ควรโพสต์ลงสื่อสังคมออนไลน์ เมื่อนักเรียนกระทำผิดครูไม่ควรพูดชื่อนักเรียนให้บุคคลอื่นรู้ในที่สาธารณะ และควรใช้คำพูดที่ให้ขวัญและกำลังใจแก่นักเรียนในการปรับพฤติกรรมในเบื้องต้น 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน ควรจัดอบรมการใช้แบบคัดกรองนักเรียนให้แก่ครูทุกคนเพียงสร้างความเข้าใจให้ตรงกัน และเมื่อคัดกรองเสร็จสิ้นแล้วครูไม่ควรบอกหรือทำให้เพื่อนๆ คนอื่นเข้าใจว่าเพื่อนอยู่ในกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มมีปัญหา เพราะจะทำให้เด็กนักเรียนในกลุ่มนี้ถูกบูลลี่ได้ สอดคล้องกับการวิจัยของกฤติทรัพย์ เชื้อพันธุ์ (2562) ที่พบว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการส่งเสริม พัฒนา ป้องกัน และแก้ไขปัญหาให้แก่เด็กนักเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็งมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิต และรอดพ้นจากวิกฤตทั้งปวง

4.3 ประเด็นที่ 3 จุดเด่นของโครงการ พบว่า ครูมีการออกเยี่ยมบ้านนักเรียน ร้อยละ 100 และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผู้เรียนรายบุคคล มีการคัดกรองนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มมีปัญหา กลุ่มปกติได้รับการส่งเสริมทักษะทางวิชาการตามความถนัด กลุ่มเสี่ยงและมีปัญหาครูประจำชั้นมีการออกเยี่ยมบ้านพูดคุยกับผู้ปกครองเพื่อแก้ไขพฤติกรรมของนักเรียน นักเรียนที่บกพร่องทางการเรียนรู้ได้รับการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (IEP) โดยมีพี่เลี้ยงเด็กพิการเป็นครูผู้สอนและในบางคาบกล่าวว่า ประโยชน์และคุณค่าของการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เรียนสามารถเรียนร่วมกับนักเรียนปกติได้ สอดคล้องกับการวิจัยของวีรวิภา อุบลจันทร์ (2564) ที่พบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้นักเรียนได้รับการช่วยเหลือ และพัฒนาด้านสุขภาพ สุขภาพจิต และสภาพแวดล้อมทางสังคมอย่างทั่วถึง และนักเรียนได้รู้จักตนเอง สามารถปรับตัว มีทักษะทางสังคมและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

นอกจากนี้ โรงเรียนมีการวิเคราะห์สภาพปัญหาศึกษาบริบทของสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมทั้งปัจจัยภายนอกและภายในโอกาสและอุปสรรค (SWOT) และการเก็บรวบรวมข้อมูลรอบด้าน เช่น แบบประเมินตนเอง (SDQ) สำหรับครูผู้ปกครอง และนักเรียน จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาส่วนใหญ่ เพื่อหาสาเหตุของปัญหา โรงเรียนจึงได้นำนวัตกรรม SUNYOONG Model มาขับเคลื่อนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างจริงจังเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

จุดด้อยของโครงการ พบว่า ครูผู้รับผิดชอบงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่มีดำเนินการขับเคลื่อนงานอย่างจริงจังและรอบด้าน เมื่อมอบหมายงานให้กับครูประจำชั้นแล้วไม่ติดตามงานอย่างกระตือรือร้นทำให้การเสนองานให้ผู้บริหารทราบล่าช้า ในการเก็บข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนโรงเรียนยังเก็บเป็นเอกสาร เช่น การคัดกรองนักเรียนโดยใช้แบบคัดกรอง sdq

4.4 ประเด็นที่ 4 ผลกระทบของโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า นักเรียนรู้จักการป้องกันตนเองจากภัยอันตรายในรูปแบบต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น เช่น ภัยจากการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ภัยจากการใช้ยาเสพติดและบุหรี่ไฟฟ้า ภัยจากแก๊งคอลเซ็นเตอร์ เป็นต้น ซึ่งในปีการศึกษา 2567 นี้ โรงเรียนได้มีการฝึกซ้อมแผนเผชิญเหตุ เกี่ยวกับคนร้ายพกพาอาวุธเข้ามายังโรงเรียน มีการ

จับตัวประกัน นักเรียนมีการวิ่งหนีตามแผนผังหลบภัย การฝึกซ้อมหนีไฟ ครูมีการออกติดตามนักเรียนที่ขาดเรียนบ่อยจนสามารถกลับมาเรียนอีกครั้ง

5. ผลการประเมินการยอมรับโครงการ ในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ ครูและบุคลากรมีความตระหนักและรับผิดชอบต่อโครงการ และโครงการนี้สามารถส่งเสริมและพัฒนานักเรียนได้ตามศักยภาพ ข้อที่มีผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำสุด ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมมีการกำกับ นิเทศ ติดตาม และประเมินผลโครงการปีการศึกษาละ 1 ครั้ง มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการวิจัยของสุธิดา พงษ์สวัสดิ์ (2561) ที่พบว่า การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี มีผลการดำเนินงานโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการวิจัยของกฤษฎา ชันธทอง (2567) ที่พบว่า การประเมินโครงการส่งเสริมความปลอดภัยและวินัยจราจร โรงเรียนป่าพะยอมพิทยาคมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CSE ของ มาร์วิน ซี อัลคิน มีผลการประเมินการยอมรับโครงการ โดยรวม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด และประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการ/กิจกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ โครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านสนัญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CSE Model ของมาร์วิน ซี อัลคิน ซึ่งแบ่งการประเมินออกเป็น 5 ส่วน ได้แก่ ประเมินระบบโครงการ (System Assessment) ประเมินการวางแผนโครงการ (Program Planning) ประเมินการนำไปใช้ (Program Implementation) ประเมินการปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) และประเมินการยอมรับโครงการ (Program Certification) สรุปองค์ความรู้การวิจัย ดังภาพที่ 1

**การประเมินโครงการเสริมพลังบวก สร้างพลังใจด้วยระบบดูแลช่วยเหลือ
 นักเรียนโรงเรียนบ้านสันยุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1
 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CSE MODEL ของมาร์วิน ซี อัลคิน**

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ผู้บริหารควรให้ความสำคัญและเป็นผู้ดำเนินการดำเนินโครงการ รวมทั้งเข้ามามีส่วนร่วม และตรวจสอบกระบวนการดำเนินโครงการในแต่ละกิจกรรม
 - 1.2 ควรมีการจัดอบรมการให้ความรู้เกี่ยวกับการให้คำปรึกษาเชิงลึกแก่ครูทุกท่าน เพื่อให้สามารถให้คำปรึกษากับนักเรียนได้ตามความเหมาะสม

1.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกท่านควรศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาเด็กและโรคที่พบบ่อยของเด็กวัยรุ่น เพื่อให้รู้เท่าทันปัญหาที่จะเกิดขึ้นและสามารถป้องกันปัญหานั้นได้ทันทั่วถึง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการอย่างละเอียดในแต่ละกิจกรรม นำปัญหานั้นมาหาวิธีแก้ไขโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) ร่วมกัน

2.2 ควรนำผลการประเมินในครั้งนี้ ไปวางแผนปรับปรุงและพัฒนาในการดำเนินโครงการครั้งต่อไป

2.3 ควรศึกษาแนวทางการดำเนินงานโครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กฤดีทรัพย์ เชื้อพันธ์. (2562). ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. พระนครศรีอยุธยา: โรงเรียนอยุธยาธรรม.
- กฤษฎา ชันธทอง. (2567). การประเมินโครงการส่งเสริมความปลอดภัยและวินัยจราจร โรงเรียนป่าพะยอมพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 6(4), 618.
- เฉลิมพงษ์ สุขสมพนารักษ์. (2561). การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านช่างหม้อ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. (2553). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 127 ตอนที่ 45 ก หน้า 2 (22 กรกฎาคม 2553).
- พลภัทร์ ศรีวัลย์. (2561). การประเมินโครงการห้องเรียนพิเศษ (English Program) ของโรงเรียนสิริรัตนโดยประยุกต์ใช้รูปแบบการประเมินโครงการแบบ CSE ของอัลคิน. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์, 10(1), 47-58.
- พลอยรัฐ รัตนศรีปัญญา. (2565). การประเมินผลโครงการห้องเรียนพิเศษภาษาจีน โรงเรียนเบญจมราชูทิศ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- โรงเรียนบ้านสนัญ. (2566). รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (SAR) ปีการศึกษา 2566. นครศรีธรรมราช: โรงเรียนบ้านสนัญ.
- โรงเรียนบ้านสนัญ. (2566). รายงานผลการเยี่ยมบ้านนักเรียน ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2566. นครศรีธรรมราช: โรงเรียนบ้านสนัญ.
- โรงเรียนบ้านสนัญ. (2567). ประกาศโรงเรียนบ้านสนัญ เรื่อง เรื่อง การดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการเฝ้าระวังเรื่องความปลอดภัยของนักเรียน ประจำปีการศึกษา 2567. นครศรีธรรมราช: โรงเรียนบ้านสนัญ.

- วีร์วิภา อุบลจันทร์. (2564). การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนในเขตพิทยาคม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาต่ง กระบี่. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. (2567). นโยบายที่เกี่ยวข้องของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2566). ประกาศสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เรื่อง นโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2567-2568 และนโยบายระยะเร่งด่วน (Quick Win) ประจำปีงบประมาณ 2567. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุธิดา พงษ์สวัสดิ์. (2561). การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี. การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุวิมล ทัยอ่อน. (2565). การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านพารา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียน
ของโรงเรียนในสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2
RELATIONSHIP BETWEEN SCHOOL ADMINISTRATORS CHARACTERISTICS AND
STUDENT CARE SYSTEM OF SCHOOL UNDER NAKHON SRI THAMMARAT
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

¹พัทธภรณ์ กองล้ำเลิศ Patraporn Konglumlead

²พระครูวุฒิชัยการโกศล PhrakhruWutthichaikarnkoston

^{1, 2}มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย Mahamakut Buddhist University, Thailand

Corresponding Author E-mail: Patraporn02012536@gmail.com

Article Received: April 22, 2025. Revised: August 21, 2025. Accepted: August 23, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 2) เพื่อศึกษาระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียน ของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 4) ศึกษาตัวแปรพยากรณ์คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 เป็นการวิจัยแบบเป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 327 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเป็นผู้นำ รองลงมา คือ คุณธรรม จริยธรรม และมนุษยสัมพันธ์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความคิดสร้างสรรค์ 2) ระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมา คือ การส่งเสริมนักเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข 3) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงที่สุด คือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา (X) ระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียน (Y) มีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก รองลงมา คือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา (X) ระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียน (Y) มีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูงมาก ส่วนด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา บุคลิกภาพ (X_1) กับระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (Y_1) มีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 4) ความสัมพันธ์

ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมาเขต 2 พบว่า ตัวแปรที่ดีที่สุดในการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียน คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์(X_7) ด้านมนุษยสัมพันธ์(X_4) ด้านวิสัยทัศน์(X_6) ด้านความเป็นผู้นำ(X_5) ด้านบุคลิกภาพ(X_1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม(X_2) สามารถร่วมกันทำนายระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียน (Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งตัวแปรทั้ง 6 สามารถอธิบายระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียน ได้ร้อยละ 66.20

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์, คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา, ระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียน

Abstract

This research aims to 1) 1) To study the characteristics of school administrators in schools in the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2 2) To study the student assistance system of schools in the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2 3) To study the relationship between the characteristics of school administrators and the student care system of schools in the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2 4) Study of predictive variables of school administrators' characteristics affecting the student care system of schools in the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 2. This research is a quantitative research study using a sample questionnaire 327 people. Data analysis was performed using statistics, including: Frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's product moment correlation coefficient, and multiple regression analysis.

The research results found that 1) The characteristics of school administrators under the Office of the Primary Education Area, Nakhon Si Thammarat Area 2, overall, were at a high level. The aspect with the highest average value was leadership, followed by morality, ethics, and human relations. The aspect with the lowest average value was creativity. 2) The student care system of schools under the jurisdiction of the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area 2 is at a high level overall. The aspect with the highest average value is knowing students individually, followed by student promotion. The aspect with the lowest average value is prevention, assistance and solutions. 3) The relationship between the characteristics of school administrators and the student care system of schools in the Office of the Primary Education Area of Nakhon Si Thammarat Area 2 found that there was a positive relationship with statistical significance at the .001 level. When considering each pair, it was found that the pair with the highest relationship was the characteristics of school administrators (X) and the school student care system (Y), which had a very high positive relationship. Next was the characteristics of school administrators (X) and the school student care system (Y), which had a fairly high positive relationship. The aspect with the lowest correlation coefficient was the characteristics of school administrators, personality (X_1) and the student care system, in terms of knowing students individually (Y_1), which had a moderate positive relationship with

statistical significance at the .001 level. 4) The relationship between the characteristics of school administrators affecting the student care system of schools in the Office of the Primary Educational Service Area of Nakhon Si Thammarat Area 2 found that the best variables in predicting the impact on the student care system of schools were creativity (X7), human relations (X4), vision (X6), leadership (X5), personality (X1), and ethics (X2). They could jointly predict the student care system of schools (Y) with statistical significance at the .001 level. All 6 variables could explain the student care system of schools by 66.20 percent.

Keywords: Relationships, Characteristics of School Administrators, Student Care Support Systems

บทนำ

ในบริบทของการพัฒนาประเทศ การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเท่าเทียมและลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพเป็นสิทธิพื้นฐานที่ทุกคนควรได้รับโดยไม่คำนึงถึงสถานะทางเศรษฐกิจหรือสังคมของแต่ละบุคคล เพื่อให้มั่นใจได้ว่าทุกคนมีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ การศึกษายังเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรม ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและยอมรับในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสามารถใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคมที่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา และภูมิหลังทางวัฒนธรรม (ธนภัทร สุริยกุล, 2562)

ในยุคปัจจุบัน การพัฒนาและจัดการศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การสอนด้านวิชาการเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการดูแลและพัฒนาผู้เรียนในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นสุขภาพจิต การพัฒนาทักษะทางสังคม และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในด้านนี้จึงได้กำหนดนโยบายที่ชัดเจนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาในทุกมิติของผู้เรียน โดยเน้นให้ทุกโรงเรียนจัดเตรียมทรัพยากรและระบบการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนในทุกด้าน ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่และเติบโตเป็นบุคลากรที่มีคุณภาพสำหรับสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) การศึกษาในบริบทปัจจุบันจึงไม่เพียงแต่เป็นการเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับการทำงานในอนาคต แต่ยังเป็นการสร้างบุคลากรที่มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม และมีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง การสร้างระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในทุกด้านจะเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การพัฒนาระบบการศึกษาที่ยั่งยืนยังต้องอาศัยระบบการดูแลและช่วยเหลือผู้เรียน ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนทุกคนจะได้รับการดูแลอย่างครอบคลุม ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนด้านวิชาการ สุขภาพจิต หรือปัญหาส่วนตัวที่อาจส่งผลกระทบต่อ การเรียนรู้ของพวกเขา ระบบช่วยเหลือผู้เรียนนี้ถูกออกแบบมาเพื่อให้โรงเรียนสามารถติดตามและสนับสนุน การพัฒนาของผู้เรียนในทุกด้านอย่างต่อเนื่องและครบถ้วน โดยเกิดขึ้นผ่านความร่วมมือระหว่างครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งทำให้มั่นใจได้ว่านักเรียนจะได้รับการดูแลอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการเรียนรู้และการใช้ชีวิตในสังคม (สุชาติ ศรีสงคราม, 2563)

ระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนในโรงเรียนมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสนับสนุนพัฒนาการทาง การศึกษาและพฤติกรรมของนักเรียน ระบบช่วยเหลือนี้ไม่เพียงแต่สร้างโอกาสให้กับนักเรียนทุกคนในการ เข้าถึงการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกัน แต่ยังช่วยลดปัญหาทางพฤติกรรมและความไม่พร้อมในการเรียนรู้ ซึ่งอาจ

เกิดขึ้นจากปัจจัยส่วนบุคคลหรือสภาพแวดล้อมที่นักเรียนเผชิญอยู่ การสร้างระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องครอบคลุมการเฝ้าระวัง การป้องกัน การให้คำปรึกษา และการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตนักเรียน ระบบนี้ยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถจัดการกับปัญหาที่อาจส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ เช่น ปัญหาพฤติกรรม ปัญหาครอบครัว หรือปัญหาสุขภาพจิต ทั้งนี้การสนับสนุนจากครูและผู้บริหารที่มีความเข้าใจในบริบทเฉพาะของแต่ละโรงเรียนจะช่วยให้ระบบการดูแลนักเรียนมีความยืดหยุ่นและตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิชญ์กานต์ สุริยะ, 2563)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและสร้างกลยุทธ์ในการบริหารจัดการโรงเรียน ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียน หนึ่งในบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาคือการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนานักเรียน ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนอย่างรอบคอบและการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม รวมถึงการสนับสนุนและกระตุ้นให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนอย่างเต็มที่ (จิรศักดิ์ จิตตกุล, 2562) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การบริหารงานทั่วไปเท่านั้น แต่ยังต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำที่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงให้กับโรงเรียน ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพจะสามารถสร้างระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีคุณภาพ ซึ่งระบบนี้เป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือประสบปัญหาทางพฤติกรรม (กิตติศักดิ์ ประเสริฐวงศ์, 2564)

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารกับระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน ซึ่งมีความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ การศึกษาด้านนี้จะช่วยให้เข้าใจบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการสร้างระบบช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพ อันเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนในทุกมิติ ทั้งในด้านการเรียนรู้ การพัฒนาพฤติกรรม และการเสริมสร้างทักษะชีวิต (สุภัทสร สุริยะ, 2563)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 (2567) ตั้งอยู่ที่ เลขที่ 101 ถนนชัยชุมพล ตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานแห่งนี้มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครอบคลุมพื้นที่ที่หลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจและมีความหลากหลายในบริบทการศึกษาทำให้มีการเข้าถึงการศึกษาและทรัพยากรที่จำเป็น ส่งผลให้โรงเรียนและผู้บริหารต้องเผชิญกับความท้าทายในการจัดการระบบการศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของแต่ละพื้นที่

ดังนั้นผู้วิจัยสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 เนื่องจากระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนเป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้และการพัฒนานักเรียน การดูแลนักเรียนอย่างครอบคลุมไม่เพียงแต่ช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวหรือการเรียนรู้ แต่ยังช่วยสนับสนุนการพัฒนานักเรียนในทุกมิติ ตั้งแต่ด้านวิชาการไปจนถึงทักษะชีวิต การที่ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการจัดการระบบนี้จึงเป็นปัจจัยที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง ประโยชน์จากการศึกษานี้คือการพัฒนาแนวทางที่ชัดเจนในการสร้างระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารที่มีทักษะและคุณลักษณะที่ดีจะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนมีโอกาสเติบโตและพัฒนาศักยภาพได้เต็มที่ นอกจากนี้ยังช่วยลดปัญหาด้านพฤติกรรมและการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างทันที่ รวมถึงส่งเสริมความร่วมมือที่ดีระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง เพื่อสนับสนุนการดูแลนักเรียนอย่างครบวงจร การศึกษานี้ยังมีประโยชน์ในการนำผลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในเขตพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน โดยใช้ผลการวิจัยเพื่อ

พัฒนาทักษะของผู้บริหารให้สามารถจัดการระบบช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้คุณภาพการศึกษาทั้งระบบดีขึ้น นักเรียนได้รับการดูแลอย่างทั่วถึงและมีโอกาสเติบโตในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
2. เพื่อศึกษาระบบช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2
4. เพื่อศึกษาตัวแปรพยากรณ์คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยแบบปริมาณ (Quantitative Research) มีวิธีดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ดังนี้
 - 1.1 ตัวแปรต้น คือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านคุณธรรม และจริยธรรม 3) ด้านความรู้ ความสามารถ 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 5) ด้านความเป็นผู้นำ 6) ด้านวิสัยทัศน์ และ 7) ด้านความคิดสร้างสรรค์
 - 1.2 ตัวแปรตาม คือ ระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียน ประกอบด้วย 1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) ด้านการคัดกรองนักเรียน 3) ด้านการส่งเสริมนักเรียน 4) ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญา และ 5) ด้านการส่งต่อนักเรียน
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประชากร ได้แก่ ได้แก่ ครูในสำนักงานพื้นที่ประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 2,137 คน จากจำนวน 188 โรงเรียน จากการเทียบตาราง Krejcie & Morgan (1970) โดยมีค่าระดับความเชื่อมั่นอยู่ที่ 95 % จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage sample) ดังนี้ 1) ดำเนินการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามอำเภอในเขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 2) สุ่มตัวอย่างโรงเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลากชื่อโรงเรียนและจับฉลากชื่อครูแต่ละโรงเรียน
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) ประกอบด้วย เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับการศึกษา ตอนที่ 2 แบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 ได้แก่ 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) ด้านคุณธรรม และจริยธรรม 3) ด้านความรู้ ความสามารถ 4) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 5) ด้านความเป็นผู้นำ 6) ด้านวิสัยทัศน์ และ 7) ด้านความคิดสร้างสรรค์ และตอนที่ 3

แบบสอบถามปลายปิดชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียนในสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

4. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือตามลำดับต่อไปนี้ 1) นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อความ ความครอบคลุมของเนื้อหาสาระสำคัญ และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา 2) นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขปรับปรุงทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องของวัตถุประสงคการวิจัย (Index of Item Objective Congruence : IOC) ซึ่งผล IOC เท่ากับ 1.00 โดยเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 3) นำแบบสอบถามทดลองใช้ Try Out กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คนแล้วนำค่าคะแนนคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอน บาค (Cronbach, 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.990

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับการศึกษา โดยใช้สถิติแจกแจงความถี่และค่าร้อยละเพื่อนำไปสรุปลักษณะของกลุ่มประชากร 2) ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาและระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3) หาความสัมพันธ์โดยใช้การคำนวณสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product – moment correlation coefficient) 4) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตาม 1 ตัว เพื่อศึกษาว่ามีตัวแปรอิสระตัวใดบ้างที่ร่วมกันทำนายหรือพยากรณ์ หรืออธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้

สรุปผลการวิจัย

1. คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความเป็นผู้นำ รองลงมา คือ คุณธรรม จริยธรรม และมนุษยสัมพันธ์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ความคิดสร้างสรรค์

ตารางที่ 1 ระดับของคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชเขต 2

ด้านที่	คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านบุคลิกภาพ	4.05	0.58	มาก
2	ด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.09	0.60	มาก
3	ด้านความรู้ ความสามารถ	4.07	0.57	มาก
4	ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.09	0.59	มาก
5	ด้านความเป็นผู้นำ	4.11	0.58	มาก
6	ด้านวิสัยทัศน์	4.06	0.61	มาก
7	ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.02	0.59	มาก
ภาพรวม		4.03	0.48	มาก

2. ระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล รองลงมา คือ การส่งเสริมนักเรียน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข

ตารางที่ 2 ระดับการดำเนินงานระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

ด้านที่	ระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	3.98	0.53	มาก
2	ด้านการคัดกรองนักเรียน	3.86	0.63	มาก
3	ด้านการส่งเสริมนักเรียน	3.90	0.66	มาก
4	ด้านการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข	3.79	0.65	มาก
5	ด้านการส่งต่อนักเรียน	3.81	0.64	มาก
ภาพรวม		3.87	0.54	มาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของ โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่ามีความสัมพันธ์กันในเชิง บวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่าคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงที่สุด คือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา (X) ระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียน (Y) มีความสัมพันธ์ใน ทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก รองลงมา คือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา (X) ระบบช่วยเหลือดูแล นักเรียนของโรงเรียน (Y) มีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับค่อนข้างสูงมาก ส่วนด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ต่ำที่สุด คือ คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา บุคลิกภาพ (X_1) กับระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียน ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล (Y_1) มีความสัมพันธ์ในทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .001

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับระบบ ช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา (X)	ระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียน (Y)					ผลรวม
	Y_1	Y_2	Y_3	Y_4	Y_5	
X_1	.487***	.537***	.499***	.560***	.550***	.615***
X_2	.517***	.610***	.559***	.562***	.606***	.665***
X_3	.554***	.588***	.543***	.551***	.560***	.655***
X_4	.577***	.646***	.578***	.636***	.611***	.706***
X_5	.556***	.609***	.586***	.590***	.584***	.693***
X_6	.582***	.692***	.602***	.575***	.593***	.702***
X_7	.589***	.633***	.615***	.599***	.590***	.710***
ผลรวม $X_{รวม}$	.680***	.762***	.718***	.730***	.729***	.854***

4. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 พบว่า ตัวแปรที่ดีที่สุดในการพยากรณ์ที่ส่งผลต่อระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียน คือ ด้านความคิดสร้างสรรค์(X_7) ด้านมนุษยสัมพันธ์(X_4) ด้านวิสัยทัศน์ (X_6) ด้านความเป็นผู้นำ(X_5) ด้านบุคลิกภาพ(X_1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม(X_2) สามารถร่วมกันทำนายการดำเนินงานระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียน (Y) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งตัวแปรทั้ง 6 สามารถอธิบายการดำเนินงานระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียน ได้ร้อยละ 66.20

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) เพื่อเสนอการคัดเลือกตัวแปรคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา เข้าสู่สมการการพยากรณ์ที่ดีที่สุดในการทำนายระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2

คุณลักษณะของผู้บริหาร สถานศึกษา	คะแนนดิบ		คะแนน มาตรฐาน	t	Sig.
	B	Std. Error	β		
ค่าคงที่ (Constant)	.290	.146		1.984	.048
ด้านบุคลิกภาพ (X_1)	.105	.045	.114	2.369	.018
ด้านคุณธรรม จริยธรรม (X_2)	.107	.047	.119	2.264	.024
ด้านมนุษยสัมพันธ์ (X_4)	.185	.049	.200	3.732	.000
ด้านความเป็นผู้นำ (X_5)	.123	.051	.132	2.409	.017
ด้านวิสัยทัศน์ (X_6)	.121	.051	.135	2.364	.019
ด้านความคิดสร้างสรรค์ (X_7)	.240	.047	.216	5.112	.000

$R = .813$, $R^2 = .662$, Adjusted $R^2 = .655$, S.E.EST = .321, $F = 5.124$, Sig. = .024

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความเป็นผู้นำ รองลงมาคือ คุณธรรม จริยธรรม และมนุษยสัมพันธ์ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ความคิดสร้างสรรค์นั้น สอดคล้องกับผลการศึกษาจากงานวิจัยของนักวิจัยหลายท่านที่ศึกษาในเรื่องคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นงานวิจัยของกฤษณะ มีสุข (2566) วิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครกลุ่มกรุงเทพตะวันออก พบว่าความคิดเห็นครูเกี่ยวกับการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมากสะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำสูงจะสามารถสร้างผลสัมฤทธิ์ในการบริหาร และงานวิจัยของปรียาภัทร ศรีไกร (2565) วิจัยเรื่อง การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุค NEW NORMAL ของผู้บริหารสถานศึกษาศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ 3 เมืองศรีภูมิสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 พบว่า ความคิดเห็นคุณลักษณะของผู้บริหารอยู่ในระดับมาก และให้ความสำคัญกับคุณธรรมจริยธรรม และความเป็นผู้นำ ซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะที่มีความสำคัญในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาและการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียน รวมถึงงานวิจัยของพัชริภา ศรีลัมภ์ (2565) วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนเมืองบางปู จังหวัดสมุทรปราการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่า ความคิดเห็นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก และด้านมนุษยสัมพันธ์ถือเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ช่วยให้การบริหารงานภายในสถานศึกษาประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของยุวเรศ ประดู่ (2564) วิจัยเรื่อง คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ความคิดเห็นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากทั้งในด้านคุณธรรมจริยธรรม และความเป็นผู้นำ โดยเฉพาะคุณธรรมและจริยธรรมเป็นคุณลักษณะที่ได้รับการยอมรับในทุกกลุ่มการศึกษา เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณธรรมและจริยธรรมจะสามารถสร้างความเชื่อมั่นและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ แต่อย่างไรก็ตามก็ควรให้ความสำคัญความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา การที่ความคิดสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษามีค่าเฉลี่ยต่ำอาจสะท้อนถึงการขาดทักษะในการคิดสร้างสรรค์และการปรับตัวในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่นเดียวกับการวิจัยของสิริขวัญ อัจฉิวิชัย (2565) วิจัยเรื่อง คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะประจำสายงาน ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้รวดเร็ว หากขาดทักษะในการคิดสร้างสรรค์เพื่อปรับตัวในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้ผู้บริหารไม่สามารถนำเสนอนวัตกรรมหรือแนวทางใหม่ๆ ได้

2. จากผลการวิจัยระบบช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีการจัดการดูแลนักเรียนที่ดีและให้ความสำคัญกับความต้องการของนักเรียนในด้านต่างๆ ทั้งในด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมนักเรียน ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งต่อนักเรียน และด้านการป้องกันช่วยเหลือและแก้ไขที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ควรได้รับการพัฒนาเพื่อให้ระบบดูแลนักเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถนำไปสู่การปรับปรุงในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของปริยาภรณ์ ศรีไกร (2565) วิจัยเรื่อง การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุค NEW NORMAL ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ 3 เมืองศรีภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 2 ที่พบว่า การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และให้ความสำคัญด้านการคัดกรอง ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการส่งเสริมและพัฒนา และด้านการส่งต่อ เช่นเดียวกับการวิจัยของกฤษณะ มีสุข (2566) ซึ่งวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ที่พบว่า ครูมีความคิดเห็นการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งในด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหา ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งต่อ และด้านการคัดกรองนักเรียน และควรพัฒนาเพื่อให้ระบบดูแลนักเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในอนาคต

3. ผลการวิจัยคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 โดยมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในหลายด้าน การวิจัยดังกล่าวยืนยันความสำคัญของการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารที่มีผลโดยตรงต่อระบบการดูแลนักเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้นำการศึกษาไม่เพียงแต่ต้องมี

ความสามารถในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพแต่ยังต้องมีความสามารถในการสร้างความเข้าใจในนักเรียนเป็นรายบุคคลและสามารถตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของนักเรียนได้อย่างเหมาะสมเพื่อช่วยเหลือดูแลนักเรียนสอดคล้องกับงานวิจัยของอาริซา วัฒนครใหญ่ (2560) วิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 11 ในจังหวัดชุมพร ที่พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และงานวิจัยของ Janice Serenio Alqulzar (2013) วิจัยเรื่อง Characteristic of School Administrators as Predictors of Instructional Management Leadership ที่พบว่า ความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารจัดการการเรียนการสอน โดยคุณลักษณะของผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และการตัดสินใจที่ดีสามารถเป็นผู้นำด้านการจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสนับสนุนแนวคิดที่ว่าความสามารถในการจัดการภายในโรงเรียนและการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ระบบการดูแลนักเรียนทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของพัชริกา ศรีลัมภ์ (2565) วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนเมืองบางปู จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 และปรียาภัทร ศรีไกร (2565) วิจัยเรื่อง คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ที่พบว่า การเข้าใจและดูแลนักเรียนเป็นรายบุคคลเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดูแลนักเรียนในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เช่น ในยุค New Normal ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าการมีทักษะในการดูแลนักเรียน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรใช้เครื่องมือที่หลากหลายในการสังเกตพฤติกรรมนักเรียน เพราะการสร้าง ความเข้าใจในปัญหาของนักเรียนที่หลากหลายเป็นกุญแจสำคัญในการสร้างระบบการดูแลนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ

4. จากผลการวิจัยตัวแปรพยากรณ์คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียน ของโรงเรียนในสำนักงานพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 การพยากรณ์ระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนสามารถทำได้โดยใช้ตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้บริหารที่สำคัญ ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ มนุษยสัมพันธ์ วิสัยทัศน์ ความเป็นผู้นำ บุคลิกภาพ และคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสามารถทำนายผลได้ถึง 66.20% ของการดำเนินงานระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนในโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณะ มีสุข (2566) วิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ที่พบว่า การบริหารระบบช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนมีความสัมพันธ์ระหว่างการจัดทำนักเรียนเป็นรายบุคคลและการคัดกรองที่แตกต่างตามระดับการศึกษาของครู หรือการวิจัยของปรียาภัทร ศรีไกร (2565) วิจัยเรื่อง การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุค NEW NORMAL ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ 3 เมืองศรีภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2 ที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุค NEW NORMAL ก็พบว่า ผู้บริหารควรมีทักษะที่เกี่ยวข้องกับการคัดกรองนักเรียนและการส่งเสริมและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในลักษณะเดียวกัน งานวิจัยต่างประเทศอย่างเช่น Janice Serenio Alqulzar (2013) วิจัยเรื่อง Characteristic of School Administrators as Predictors of Instructional Management Leadership ที่พบว่าคุณลักษณะของผู้บริหารที่ดี เช่น วิสัยทัศน์ การจัดการการเรียนการสอน และภาวะผู้นำ มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการบริหารการเรียนการสอนในโรงเรียน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า คุณลักษณะของ

ผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนและสามารถส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานในโรงเรียน ในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและมีประสิทธิผลในการดูแลนักเรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งในแง่การส่งเสริมการเรียนรู้และการป้องกันปัญหาต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น อีกทั้ง การพัฒนาและส่งเสริมคุณลักษณะของผู้บริหารจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรได้รับการใส่ใจ โดยเฉพาะในด้านวิสัยทัศน์ ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะในการสร้างความสัมพันธ์กับบุคลากรและนักเรียนซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากงานวิจัยครั้งนี้ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุด ได้แก่

1. บุคลิกภาพ ผู้บริหารสถานศึกษามีบุคลิกภาพที่ดี น่าเชื่อถือ อ่อนน้อมถ่อมตน พุดจาสุภาพ ไพเราะและแสดงบทบาทในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม
2. คุณธรรม จริยธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินงานในบทบาททั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีความยุติธรรม โปร่งใสและเป็นแบบอย่างที่ดี
3. ความรู้ ความสามารถ ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความสามารถจะสามารถขับเคลื่อนสถานศึกษาให้พัฒนาไปสู่วิสัยทัศน์และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ สามารถแก้ไขปัญหา รับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้
4. มนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารสถานศึกษามีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา มีการติดต่อสื่อสารกับชุมชน ผู้ปกครองและภาคีเครือข่าย มีการเปิดโอกาสให้ทุกๆ ฝ่ายแสดงความคิดเห็นต่างๆ
5. ความเป็นผู้นำ ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำ กำหนดทิศทางและเป้าหมายของสถานศึกษากล้าคิดและแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล เป็นตัวอย่างที่ดีในการดำเนินงานแก่บุคลากร
6. วิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวคิด มุมมองหรือภาพอนาคตในการกำหนดเป้าหมายและการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ การมีวิสัยทัศน์ที่ดี ชัดเจน สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษานำไปสู่การปฏิบัติได้จริง
7. ความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษามีแนวคิดใหม่ๆ ในการพัฒนาสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพทางการศึกษา มองปัญหาที่เกิดขึ้นให้เป็นโอกาส คิดค้นหาวิธีในการแก้ปัญหาที่แตกต่างจากเดิมๆ และเปิดรับแนวคิดใหม่จากบุคคลรอบข้าง สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้วิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษาปรับปรุงและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในการบริหารสถานศึกษา โดยให้ความสำคัญกับการคิดและตัดสินใจอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง และพัฒนาการศึกษาในทิศทางที่ทันสมัย

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกันและเปิดโอกาสให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ควรมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียน ทั้งด้านทักษะชีวิต คุณธรรม จริยธรรม และด้านเชิงบวก ซึ่งจะช่วยพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้สมบูรณ์แบบ

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษา สร้างระบบการให้คำปรึกษาและการป้องกันปัญหาในนักเรียน โดยการส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการให้คำปรึกษาเบื้องต้นแก่เด็กและผู้ปกครอง และจัดระบบการให้คำปรึกษาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้อย่างทันทั่วทั้งที่

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาโมเดลสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2

2.2 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

2.3 ควรศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). คู่มือการจัดการระบบช่วยเหลือดูแลนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนาการศึกษา.
- กฤษณะ มีสุข. (2566). การศึกษาการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก. วารสารการบริหารการศึกษา มจร. วิทยาเขต ร้อยเอ็ด, 2(2), 27-42.
- กิตติศักดิ์ ประเสริฐวงศ์. (2564). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการดูแลนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิรศักดิ์ จิตตกุล. (2562). การบริหารจัดการระบบช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิจัยการศึกษา.
- ธนภัทร สุริยกุล. (2562). การสร้างความเท่าเทียมในการศึกษาเพื่อการพัฒนาสังคม. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ปรียาภัทร ศรีไกร. (2565). การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุค NEW NORMAL ของผู้บริหารสถานศึกษา ศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ 3 เมืองศรีภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 2. วารสารการบริหารการศึกษา มจร. วิทยาเขต ร้อยเอ็ด, 2(3), 1-12.
- พัชริกา ศรีลัมภ์. (2565). การบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มโรงเรียนเมืองบางปู จังหวัดสมุทรปราการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(9), 199-209.
- ยุวเรศ ประดู. (2564). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 3. วารสารการวัดประเมินผล สถิติ และการวิจัยทางสังคมศาสตร์, 2(1), 47-57.
- วิญญานต์ สุริยะ. (2563). การวางแผนและแก้ไขปัญหาการเรียนในโรงเรียน. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2. (2567) . แผนพัฒนาคุณภาพการนิเทศการศึกษา ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศึกษานครศรีธรรมราช.
- สิริขวัญ อาจวิชัย. (2565). คุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะประจำสายงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพวง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- สุชาติ ศรีสงคราม. (2563). ระบบช่วยเหลือนักเรียนในบริบทของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุภัสสร สุริยะ. (2563). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการระบบช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ.

- อาริษา วัฒนศรีใหญ่. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 11 ในจังหวัดชุมพร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- Cronbach, L. J. (1990) Essentials of Psychological Testing. 5 th ed. New York: Harper Conllins Publishes.
- Janice Serenio Alquizar. (2013). Characteristic of School Administrators as Predictors of Instructional Management Leadership. Thesis. University of Mindanao Davao City.
- Krejcie, R. V. and Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

**การพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
ตามหลักการบริหารนิยธรรมของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย)**

สังกัดเทศบาลนครสงขลา

**DEVELOPMENT OF INTERNAL QUALITY ASSURANCE OPERATIONS BASED ON
APARIHANIYADHAMMA IN THETSABAN 4 SCHOOL (BANLAMTRAI)
UNDER SONGKHLA CITY MUNICIPALITY**

¹ปรีชา ผุดดำ Pricha Phutdam ²พระครูสุเมตปริยัติคุณ PhrakhrusumetPariyattikun

³เกษมา ศรีสุวรรณ Kasama Srisuwan

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Kokeheawman@gmail.com

Article Received: February 26, 2025. Revised: August 20, 2025. Accepted: August 21, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรมของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) สังกัดเทศบาลนครสงขลา เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง มีการดำเนินงานคือ (1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา (2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา (3) การดำเนินงานตามแผน (4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ (5) การติดตามผลการดำเนินการ (6) การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (7) พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ (8) รับการประเมินคุณภาพภายนอก (9) นำข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ที่มีการดำเนินการตามระบบแต่ยังไม่ชัดเจนนัก 2) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม มีแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม ประกอบด้วย (1) การประชุมร่วมกันเป็นประจำ (2) การทำงานอย่างสามัคคี (3) การยึดถือและเคารพกฎระเบียบที่ดี (4) การให้ความเคารพในผู้นำและผู้รู้ (5) การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และมติที่ประชุม (6) การส่งเสริมความเสมอภาคในองค์กร (7) การยกย่องสิ่งที่ดีงาม และ 3) ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกัน

คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรม พบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ ในดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของสถานศึกษา

คำสำคัญ: การประกันคุณภาพการศึกษา, หลักอปริหานิยธรรม, โรงเรียน

Abstract

This research article aimed to: 1) study the status of the internal quality assurance operation of Thetsaban School 4 (Ban Laem Sai), Songkhla Municipality, 2) study the development guidelines for the internal quality assurance operation of Thetsaban School 4 (Ban Laem Sai), Songkhla Municipality, and 3) present the development guidelines for the internal quality assurance operation of Thetsaban School 4 (Ban Laem Sai), Songkhla Municipality based on Aparihāṇiyadhamma. This research is a qualitative research with 3 research steps: Step 1: Study the current state of internal quality assurance operations in educational institutions by conducting in-depth interviews with 15 relevant individuals. The data were analyzed using content analysis. Step 2: Explore approaches for improving internal quality assurance operations in educational institutions based on the principles of Aparihāṇiyadhamma by conducting in-depth interviews with five experts. The data were analyzed using content analysis. Step 3: Present the proposed approaches for improving internal quality assurance operations in educational institutions based on the principles of Aparihāṇiyadhamma through a focus group discussion with seven distinguished experts. The data were analyzed using content analysis.

The research results found that: 1) The status of the operation of educational quality assurance within the educational institution was continuously carried out. The operations were as follows: (1) Setting educational standards, (2) Creating an educational development plan, (3) Implementing according to the plan, (4) Evaluating and inspecting quality, (5) Monitoring the results of the operation, (6) Preparing a self-evaluation report, (7) Developing the educational institution to be of quality, (8) Undergoing external quality assessment, (9) Applying recommendations from the analysis of the self-evaluation report (SAR) that had been carried out systematically but were not yet clear. 2) The guidelines for developing the operation of educational quality assurance within the educational institution according to the principle of Aparihāṇiyadhamma had guidelines for applying the principle of non-corruption, consisting of (1) Regular joint meetings, (2) Working together in unity, (3) Adhering to and respecting good rules and regulations, (4) Respecting leaders and experts, (5) Complying with the rules and resolutions of the meeting, (6) Promoting equality in the organization, and (7) Praising good things. 3) The results of presenting the guidelines for developing the operation of educational quality assurance within the educational institution according to the principle of Aparihāṇiyadhamma found that it was appropriate, feasible, and beneficial in the operation of educational quality assurance within the educational institution.

Keywords: Educational Quality Assurance, Aparihāṇiyadhamma, School

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพ เพื่อประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาไว้ในหมวด 6 โดยมาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบหลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงและมาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาและให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 และมาตรา 49 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชนทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษาที่มีใช้การจัดการอุดมศึกษาซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมหรือกระทรวงอื่น เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี นับตั้งแต่การประเมินครั้งสุดท้ายและเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2562)

กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ได้นิยามความหมายการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ว่า การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษา โดยมีกลไกในการควบคุมตรวจสอบระบบการบริหารคุณภาพการศึกษาที่สถานศึกษาจัดขึ้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและสาธารณชนว่า สถานศึกษานั้นสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและบรรลุเป้าประสงค์ของหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแล สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาแต่ละระดับและประเภทการศึกษาที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการประกาศกำหนด พร้อมทั้งจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่มุ่งคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและดำเนินการตามแผนที่กำหนดไว้ จัดให้มีการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ติดตามผลการดำเนินการ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และจัดส่งรายงานผลการประเมินตนเองให้แก่หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษาเป็นประจำทุกปีเพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาตามวาระหนึ่งเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ให้หน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษามีหน้าที่ในการให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ และแนะนำสถานศึกษาเพื่อให้การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาพัฒนาอย่างต่อเนื่องและจัดส่งรายงานผลการประเมินและการติดตามตรวจสอบดังกล่าว พร้อมข้อเสนอแนะให้แก่สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้นๆ เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป (กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561, 2561)

สำหรับสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษา มาตั้งแต่ปีการศึกษา 2528 จนกระทั่งสถานศึกษาทุกแห่งได้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มากกว่าสิบปี แต่กระแสนี้ก็ยังมีภาวะวิภาษวิจารณ์ว่า ระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษายังไม่เข้มแข็ง สถานศึกษาไม่ได้สร้างระบบประกันคุณภาพให้เกิดอย่างเข้มแข็ง มุ่งเน้นการปรับปรุงเพื่อให้ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพภายนอกเท่านั้น ด้วยเหตุนี้ กระทรวงมหาดไทยจึงได้ประกาศมาตรฐานการศึกษา ระดับปฐมวัย มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกาศใช้เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พ.ศ. 2561 สำหรับให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานเพื่อการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และเตรียมการสำหรับการประเมินคุณภาพภายนอกซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นใจแก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐาน และคงรักษาไว้ซึ่งมาตรฐานจากการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยกำหนดให้สถานศึกษาต้องพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาด้วยการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และให้สถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ ดังนี้ 1) ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเพื่อให้เกิดการพัฒนาและเพื่อเป็นกลไกในการควบคุม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เกิดการพัฒนาและสร้างความเชื่อมั่นให้กับสังคม ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) การดำเนินการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 3) ให้สถานศึกษาแต่ละแห่งให้ความร่วมมือกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในการประเมินคุณภาพภายนอก เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพภายนอก เพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามข้อเสนอแนะของสำนักงานรับรองคุณภาพการศึกษา (สมศ.) และหน่วยงานต้นสังกัดหรือหน่วยงานกำกับดูแล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาต่อไป กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ในฐานะหน่วยงานที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ นักการศึกษา นักวิชาการ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน เพื่อพิจารณา มาตรฐานการศึกษาระดับปฐมวัย โดยคำนึงถึงการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2562)

หลักอปรินิยธรรมเป็นหลักธรรมอันนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคม กล่าวคือเป็นหลักธรรมแห่งการอยู่ร่วมกัน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในด้านการบริหารงาน เพราะเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของพระภิกษุอย่างแท้จริง ทั้งยังเอื้อประโยชน์ต่อบุคคลรอบข้าง ด้วยหลักธรรมนี้จะสามารถนำไปสู่วิถีทางแห่งการแก้ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในวงการคณะสงฆ์ซึ่งเป็นไปเพื่อความรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนาสืบไป นอกจากนี้หลักอปรินิยธรรมนั้นเป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีในองค์กร ส่งเสริมความคิดเห็น หลักกฎหมาย และจริยธรรมอันดีงามของสังคม หากองค์กรใดสามารถปฏิบัติได้ครบทั้ง 7 ประการ ได้แก่ 1) การประชุมร่วมกันเป็นประจำ 2) การทำงานอย่างสามัคคี 3) การยึดถือและเคารพกฎระเบียบที่ดี 4) การให้ความเคารพในผู้นำและผู้รู้ 5) การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และมติที่ประชุม 6) การส่งเสริมความเสมอภาคในองค์กร 7) การยกย่องสิ่งที่ดีงามองค์กรนั้นหวังแต่ความเจริญแต่ฝ่ายเดียว เพราะผู้บริหารหากปฏิบัติตามหลักอปรินิยธรรมย่อมสามารถจะทำความเข้าใจกับบุคลากรภายในองค์กร สร้างความเสมอภาคภายในองค์กร และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ หลักอปรินิยธรรมจึงเป็นหลักปฏิบัติเพื่อป้องกันความเสื่อม และเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้า นับว่าอปรินิยธรรมนั้นควรค่าแก่การนำไปเป็นแนวทางปฏิบัติ ยึดเป็นธรรมาภิบาลในองค์กรที่ทรงคุณค่า ยิ่ง

ได้นำเสนอถึงหลักการประชุมกันอย่างเนืองนิตย์ไว้ว่า การหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์เป็นธรรมข้อแรกในหลักอปริหานิยธรรม ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ให้ไว้ และดูเหมือนคนทำงานในยุคสมัยนี้ก็นิยมการประชุมกันเป็นนิตย์ เพราะเป็นการได้พูดคุยบ่อยๆ งานก็จะก้าวหน้าไปด้วยดี (พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธมมปญโญ), 2562)

โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) (2565) เป็นโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครสงขลา กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบห้า (พ.ศ. 2564 – 2568) ที่ผ่านมา พบข้อเสนอแนะ เพื่อการพัฒนาการประกันคุณภาพการศึกษาและจากข้อมูลการสัมภาษณ์หัวหน้าและที่ปรึกษา หัวหน้าประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) และบทสัมภาษณ์ พบว่า โรงเรียนยังไม่สามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เท่าใดนัก ผู้วิจัยในฐานะครูโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) จำเป็นจะต้องหาแนวทางเพื่อผลักดันให้นโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ให้ถึงเป้าหมายและเพื่อใช้เป็นข้อมูล ข้อเสนอแนะทิศทางการที่จะวางแผน แก้ไข ปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ภายในโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษา จัดให้มีระบบ การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา อันนำไปสู่การกำหนดให้มีมาตรฐานการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่และเป็นแนวทางที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของสังคม สร้างความเชื่อมั่นให้กับชุมชน ผู้ปกครองในคุณภาพ และมาตรฐานของสถานศึกษาในการจัดการศึกษา

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษามีความสนใจเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรมของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) สังกัดเทศบาลนครสงขลา เพราะอปริหานิยธรรมเป็นธรรมที่ส่งเสริมความสามัคคีในองค์กร หากปฏิบัติตามย่อมสร้างความเสมอภาคในองค์กรเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้เพื่อนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้สร้างองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในและนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ ไปเป็นข้อมูลในการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) สังกัดเทศบาลนครสงขลา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรม ของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) สังกัดเทศบาลนครสงขลา
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรม ของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) สังกัดเทศบาลนครสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษามี 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาและสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน

สถานศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา 2) สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหา ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และความถูกต้องของภาษา พร้อมทั้งหาคุณภาพเครื่องมือ โดยวิเคราะห์หาค่า IOC คัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 แล้วนำไปสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 15 คน ดำเนินการนำรายละเอียดจากการสัมภาษณ์มารวบรวมเรียบเรียงปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบริหารนิยธรรม ได้แก่ 1) การประชุมร่วมกันเป็นประจำ 2) การทำงานอย่างสามัคคี 3) การยึดถือและเคารพกฎระเบียบที่ดี 4) การให้ความเคารพในผู้นำและผู้รู้ 5) การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และมติที่ประชุม 6) การส่งเสริมความเสมอภาคในองค์กร 7) การยกย่องสิ่งที่ดีงาม เพื่อจัดทำร่างแนวทาง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจงจำนวน 5 คน ตรวจสอบร่างแนวทางด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรม โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 รูป/คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจงและกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบประเมินการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักการบริหารนิยธรรมของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) สังกัดเทศบาลนครสงขลา โดยประยุกต์ใช้หลักการบริหารนิยธรรม ได้แก่ 1) การประชุมร่วมกันเป็นประจำ 2) การทำงานอย่างสามัคคี 3) การยึดถือและเคารพกฎระเบียบที่ดี 4) การให้ความเคารพในผู้นำและผู้รู้ 5) การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และมติที่ประชุม 6) การส่งเสริมความเสมอภาคในองค์กร 7) การยกย่องสิ่งที่ดีงาม ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวการสนทนากลุ่มตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ร่วมสนทนากลุ่มเพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) สังกัดเทศบาลนครสงขลา มีดังนี้

1.1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการกำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ เพื่อใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา โดยวิเคราะห์และสังเคราะห์มาจากมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปรับปรุงและพัฒนามาตรฐานการศึกษาให้เหมาะสมกับผู้เรียนและบริบททั่วไปของสถานศึกษา

1.2 การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา สอดคล้องสัมพันธ์กับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ มีการประชุมวางแผนโดยศึกษาวิเคราะห์จากสภาพปัญหาบริบทของโรงเรียนและนำมาจัดทำโครงการ มีการสำรวจความต้องการของผู้เรียนและกำหนดประเด็นสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขตามประเด็นสำคัญของการพัฒนาคุณภาพ

1.3 การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา มีการดำเนินโครงการ และกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการตลอดปีของบุคลากรที่ได้รับมอบหมายและมอบหมายให้ครูที่รับผิดชอบ

โครงการทำการประเมินผลการดำเนินงานให้แล้วเสร็จ และมีการติดตามนิเทศการดำเนินโครงการตามระยะเวลาที่กำหนด

1.4 การประเมินผลและตรวจสอบ คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีการดำเนินการตรวจสอบติดตามที่เป็นปัจจุบัน มีการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาทั้งระดับบุคคลและระดับสถานศึกษาอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง” มีการเตรียมการให้ความร่วมมือในการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัด มีการรายงานและนำผลการติดตามตรวจสอบคุณภาพการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนา

1.5 การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา มีการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อจัดทำเครื่องมือการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาและนำผลการประเมินคุณภาพภายในมาวิเคราะห์ วางแผน แก้ไข ปรับปรุงการดำเนินงานของสถานศึกษา

1.6 การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา รวบรวมข้อมูลสารสนเทศวิเคราะห์ และแปลผล ให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณภาพตรงตามสภาพมาตรฐานของสถานศึกษา เพื่อจัดทำรายงานประจำปี นำเสนอคณะกรรมการสถานศึกษาให้ความเห็นชอบและรับรองผลการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา และรายงานประจำปีต่อผู้เกี่ยวข้อง หน่วยงานต้นสังกัด ละนำเสนอรายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้ความเห็นชอบและเผยแพร่ต่อสาธารณชน

1.7 การพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง นำผลการประเมินที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อใช้เป็นกรอบความคิดในการดำเนินงานของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปีโครงการ กิจกรรม การกำกับ ติดตาม และควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนดเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่าง

1.8 รับการประเมินคุณภาพภายนอก สถานศึกษาได้สรุปและจัดทำรายงานการประเมินตนเองที่สะท้อนคุณภาพผู้เรียนและผลสำเร็จของการบริหารจัดการศึกษา นำเสนอรายงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและหน่วยงานต้นสังกัด เผยแพร่รายงานต่อสาธารณชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเตรียมรับการประเมินคุณภาพภายนอก

1.9 การนำข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) โดยพิจารณาปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา แผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา แผนปฏิบัติการประจำปี รวมทั้งการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการประจำปีตามความจำเป็นและเหมาะสม สถานศึกษานำผลจากการวิเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ข้อมูลไปพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อใช้ในการปรับปรุงต่อไป

2. 2) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอุปรีหานิยธรรมของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) สังกัดเทศบาลนครผลการศึกษา มีแนวทางในการประยุกต์ใช้หลักอุปรีหานิยธรรม ประกอบด้วย (1) การประชุมร่วมกันเป็นประจำ เป็นกลไกสำคัญในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับฟังข้อเสนอแนะ และตัดสินใจร่วมกันช่วยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการบริหารงาน และส่งเสริมความโปร่งใสทำให้เกิดการพัฒนา (2) การทำงานอย่างสามัคคี เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ ลดความขัดแย้งภายในองค์กร และสร้างความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สนับสนุนการช่วยเหลือกันและส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ดี (3) การยึดถือและเคารพกฎระเบียบที่ดี

กฎระเบียบเป็นสิ่งที่ช่วยให้การดำเนินงานมีมาตรฐานและเป็นธรรม การเคารพกฎระเบียบทำให้องค์กรมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีวินัยช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความไว้วางใจภายในองค์กร (4) การให้ความเคารพในผู้นำและผู้รู้ ทำให้องค์กรพัฒนาไปในทิศทางที่ถูกต้อง ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองจากบุคคลที่มีประสบการณ์ ทำให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกัน ลดความขัดแย้งในองค์กร (5) การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และมติที่ประชุม การดำเนินงานต้องอยู่บนพื้นฐานของกฎระเบียบและข้อบังคับที่ตกลงร่วมกัน ทำให้เกิดความเป็นเอกภาพในการทำงาน และลดปัญหาการทำงานที่ขัดแย้งกัน เสริมสร้างวินัยและความรับผิดชอบของบุคลากรในองค์กร (6) การส่งเสริมความเสมอภาคในองค์กร ให้โอกาสทุกคนอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ ส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างเป็นธรรมและปราศจากการแบ่งแยก ทำให้เกิดความไว้วางใจและความร่วมมือระหว่างบุคลากร (7) การยกย่องสิ่งที่ดีงาม สนับสนุนให้มีการยกย่องและให้รางวัลแก่ผู้ที่ทำความดี สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีความตั้งใจในการปฏิบัติงาน ช่วยให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมในการทำงาน

3. การนำเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรมของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) สังกัดเทศบาลนครผลการศึกษา โดยจัดการสนทนากลุ่มด้วยรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Meet ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของแนวทาง แนวทางการดำเนินงาน การติดตามและประเมินผล โดยผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลข้อค้นพบที่สำคัญมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) สังกัดเทศบาลนครสงขลา พบว่า มีการดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 3) การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 4) การดำเนินการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา 5) การติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา 6) การดำเนินการจัดทำรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา 7) การดำเนินการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง 8) การดำเนินการรับการประเมินคุณภาพภายนอก 9) สภาพการนำข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของภิญโญ จูสี (2558) ที่พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการวางแผนสถานศึกษามีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการศึกษา การดำเนินงานตามแผนงาน กำหนดกรอบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน แต่งตั้งและมอบหมายผู้รับผิดชอบหลักเพื่อการดำเนินงานตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ การตรวจสอบประเมินผล มีการประเมินสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาตามปฏิทินการปฏิบัติงาน ด้านการนำผลการประเมินมาปรับปรุงสถานศึกษามีการรายงานการตรวจสอบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ปรับปรุง แก้ไข ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับการวิจัยของชัยฤทธิ์ กลิ่นชวนชื่น (2559) ที่พบว่า การดำเนินงานอยู่ในระดับมาทุกด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการวางแผน (Plan) 2) ด้านการปฏิบัติ (Do) 3) การตรวจสอบ (Check) และ 4) ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Act) และสอดคล้องกับการวิจัยของสมประสงค์ ยมนา (2560) ที่พบว่า สถานศึกษาทุกแห่งต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพ

ภายในสถานศึกษาเป็นระบบการทำงานปกติ เป็นหน้าที่ของทุกคน ทุกฝ่ายที่ต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ระบุว่าให้สถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาประกอบด้วย การดำเนินงานโดยยึดหลักการมีส่วนร่วม

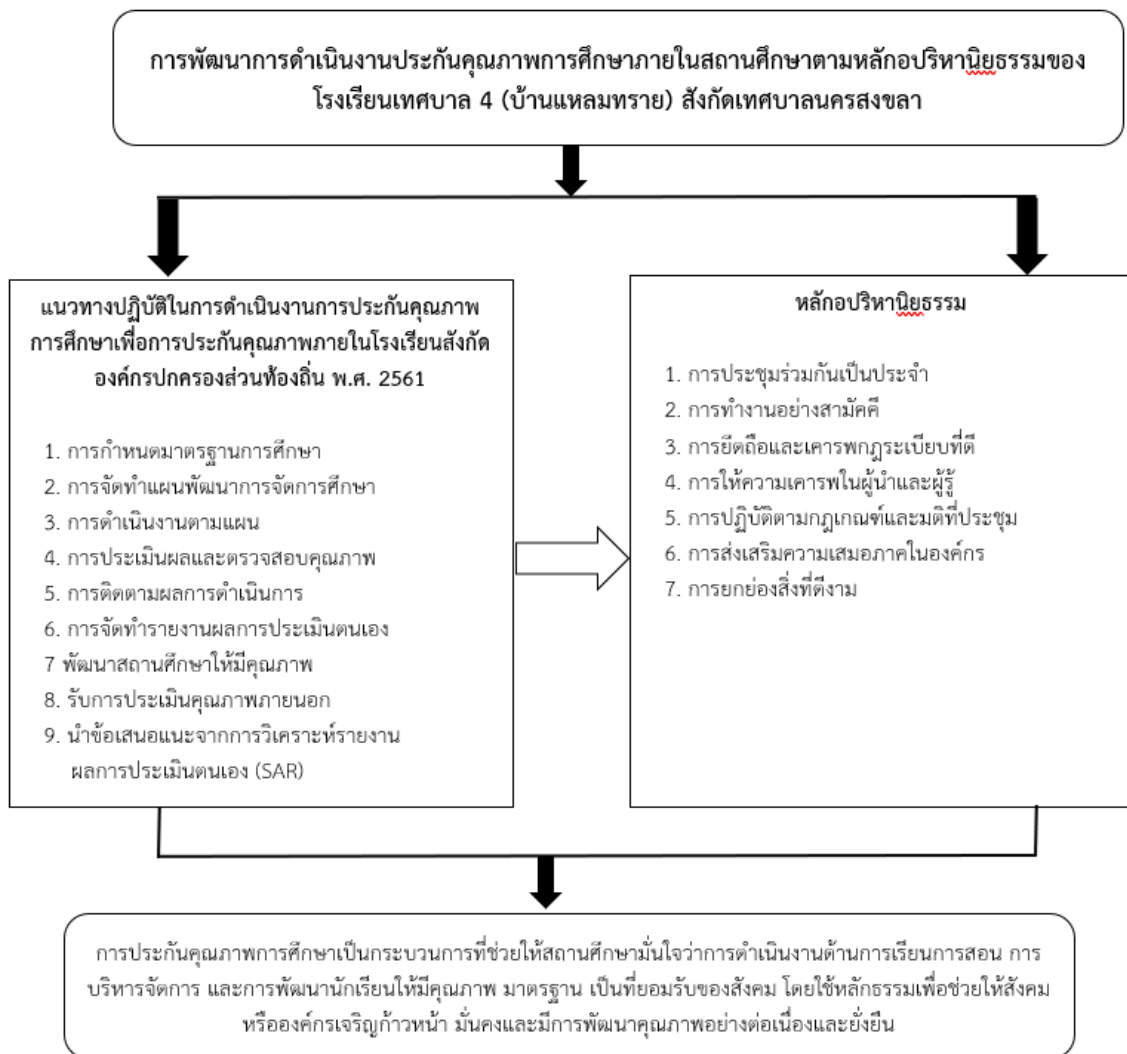
2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรมของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) สังกัดเทศบาลนครผลการศึกษา พบว่าแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา มีการดำเนินการตามหลักอปริหานิยธรรม มาใช้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) ได้แก่ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 3) การดำเนินงานตามแผน 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ 5) การติดตามผลการดำเนินการ 6) การจัดทำรายงานผลการดำเนินการ 7) พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ 8) รับการประเมินคุณภาพภายนอก 9) นำข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) โดยใช้หลักอปริหานิยธรรม ประกอบด้วย 1) การประชุมร่วมกันเป็นประจำ 2) การทำงานอย่างสามัคคี 3) การยึดถือและเคารพกฎระเบียบที่ดี 4) การให้ความเคารพในผู้นำและผู้รู้ 5) การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และมติที่ประชุม 6) การส่งเสริมความเสมอภาคในองค์กร 7) การยกย่องสิ่งที่ดีงาม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของรัตนา ชื้อสัตย์ (2559) ที่พบว่า แนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน คือ 1) สถานศึกษาควรมีการจัดประชุมวางแผนเพื่อกำหนดมาตรฐานการศึกษาโดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายรับรู้ร่วมกัน 2) ควรแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) ควรให้คณะกรรมการวิเคราะห์มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและนำมาปรับให้เข้ากับบริบทของ สถานศึกษา 4) ควรมีการตรวจสอบและทบทวนมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา 5) ควรมีการแจ้งให้บุคลากรภายในสถานศึกษาได้รับทราบมาตรฐานของสถานศึกษาในการประชุมประจำเดือน 6) แจ้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องภายนอกทราบมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาโดยการทำความเข้าใจ หรือประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อวิทยุชุมชน

3. ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรม ของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) สังกัดเทศบาลนครสงขลา โดยผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มีความเป็นไปได้ เหมาะสมและเป็นประโยชน์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนำหลักอปริหานิยธรรมมาใช้ในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาทำให้โรงเรียนมีขั้นตอนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของเขมานันท์ ขบวนฉลาด (2564) ที่พบว่า การประยุกต์ใช้หลักอปริหานิยธรรมในด้านหมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ โดยจัดให้มีการจัดประชุมผู้นำชุมชนเป็นประจำทุกเดือน การไม่บัญญัติสิ่งที่ยังไม่บัญญัติ จักไม่ถอน สิ่งที่ทำนบัญญัติไว้แล้ว คือการไม่บัญญัติระเบียบกฎเกณฑ์ต่างๆ ตามความต้องการของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ด้านสักการะเคารพนับถือบูชาท่านผู้ใหญ่ทั้งหลาย คือการปฏิบัติตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมายอย่างเคร่งครัด ด้านไม่ข่มขืนบังคับปกครองหญิงในสกุล มีการให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ ด้านสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจติยสถานโดยการจัดกิจกรรมรณรงค์อนุรักษ์ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ในช่วงเทศกาล ด้านถวายความอารักขาความคุ้มครองป้องกันโดยชอบธรรมในพระอรหันต์ทั้งหลายเป็นอย่างดีประยุกต์ใช้โดยการทำบุญตักบาตร ข้าวสารอาหารแห้งในช่วงเทศกาลวันสำคัญทางศาสนา และสอดคล้องกับการวิจัยของวิสุทธิ บุญญะโสภิต (2563) ที่พบว่า ได้ดำเนินการประชุมทุกไตรมาส ด้านความพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุมพร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำได้จัดการประชุมโดยใช้เกณฑ์จำนวนกรรมการครบองค์ประชุม ด้านการไม่บัญญัติ

หรือไม่ล้มเลิก มีข้อบัญญัติตามอำเภอใจยึดระเบียบที่ สปสช. แนะนำ การเคารพนับถือบูชาผู้สูงอายุ ผู้ทรงคุณวุฒิหรือปราชญ์ชาวบ้านในตำบล และกรรมการกองทุน มีการเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ชาวบ้านและ แกนนำมาร่วมในการจัดทำแผนงาน/โครงการ ด้านการให้เกียรติและคุ้มครองเด็กและสตรี ได้จัดให้มีโครงการ เพื่อเด็กปฐมวัย กลุ่มเยาวชนและวัยรุ่น และกลุ่มสตรี ด้านการส่งเสริมและรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม มี การทำงานที่เชื่อมโยงกับวันสำคัญของชาติ ทั้งวันพ่อแห่งชาติ วันแม่แห่งชาติ และวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม มีการเชื่อมโยงกับโครงการของหน่วยงานของรัฐ การอารักข คุ้มครอง ป้องกันอันชอบธรรมแก่พระสงฆ์สามเณร ผู้ปฏิบัติธรรมและศาสนา มีการจัดทำโครงการเพื่อการดูแลพระสงฆ์และมีการให้ความรู้ต่อประชาชนในเรื่อง การถวายอาหารที่มีผลเสียต่อสุขภาพ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาตามหลักอปริหานิยธรรมของโรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย) สังกัดเทศบาลนครสงขลา สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ 1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา 2) การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษา 3) การดำเนินงานตามแผน 4) การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ 5) การติดตามผลการดำเนินการ 6) การจัดทำรายงานผลการดำเนินการ 7) พัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ 8) รับการประเมินคุณภาพภายนอก 9) นำข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์รายงานผลการประเมินตนเอง (SAR) โดยนำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนามาใช้ คือ หลักอปริหานิยธรรม 7 ประการ ประกอบด้วย 1) การประชุมร่วมกันเป็นประจำ 2) การทำงานอย่างสามัคคี 3) การยึดถือและเคารพกฎระเบียบที่ดี 4) การให้ความเคารพในผู้นำและผู้รู้ 5) การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์และมติที่ประชุม 6) การส่งเสริมความเสมอภาคในองค์กร 7) การยกย่องสิ่งที่ดีงาม สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 สถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครสงขลา ควรนำแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ไปใช้ภายในสถานศึกษา
 - 1.2 สถานศึกษาที่นำแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ไปใช้ควรมีการติดตามและประเมินผลการนำแนวทางไปใช้
 - 1.3 สถานศึกษาอื่น สามารถนำงานวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาอื่นๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
 - 2.2 ควรศึกษาเรื่องการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา

2.3 ควรศึกษาเรื่องประสิทธิภาพของการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 11 ก หน้า 3. (23 กุมภาพันธ์ 2561).
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2562). คู่มือการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาปฐมวัย และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.
- เขมานันท์ ขบวนฉลาด. (2564). การประยุกต์ใช้หลักการบริหารจัดการขององค์การบริหารส่วนตำบลประดาดบุ อำเภอบราสาท จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชัยฤทธิ์ กลิ่นชวนชื่น. (2559). การศึกษาสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาของโรงเรียนสายธรรมจันทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- พระครูวิลาศกาญจนธรรม (เล็ก สุธมมปโย). (2554). การปกครองคณะสงฆ์ตามหลักกฏอปรธานิยธรรม 7 ของคณะสงฆ์อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภิญโญ จูสี. (2558). การพัฒนารูปแบบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- รัตนา ซื่อสัตย์. (2559). แนวทางการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย). (2565). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา(Self – Assessment Report : SAR) ปีการศึกษา 2565. สงขลา: โรงเรียนเทศบาล 4 (บ้านแหลมทราย).
- วิสุทธิ บุญญะโสภิต. (2563). การประยุกต์ใช้หลักอปรธานิยธรรมในการจัดการกองทุนหลักประกันสุขภาพตำบล: กรณีศึกษากองทุนหลักประกันสุขภาพ ตำบลท่าไม้ อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์. วารสารวิจัยวิชาการ. 3(1), 69-83.
- สมประสงค์ ยมนา. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 4) กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สมรรถนะของผู้บริหารกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4
ADMINISTRATOR'S COMPETENCY AND INFORMATION AND
COMMUNICATION TECHNOLOGY MANAGEMENT IN SCHOOL UNDER
KANCHANABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

¹อดิวัฒน์ เรือนริน Adiwat Ruanruen ²สงวน อินทร์รักษ์ Sangaun Inrak

^{1,2}มหาวิทยาลัยศิลปากร Silpakorn University, Thailand

Corresponding Author E-mail: yippyat@gmail.com

Article Received: April 23, 2025. Revised: August 19, 2025. Accepted: August 22, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา 2) การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา 3) ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางประมาณการขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan ได้จำนวน 73 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน และครู จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 146 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (คู่มือประเมินสมรรถนะครู) และการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษาของสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา) ได้ค่าความเชื่อมั่นของทั้งแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .979 และสถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยอยู่ในระดับมากที่สุด 7 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน 2) การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน และอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน 3) สมรรถนะของผู้บริหารกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: สมรรถนะของผู้บริหาร, การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, สถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to identify: 1) the administrator's competency in school under Kanchanaburi primary education service area office 4. 2) information and communication technology management in school under Kanchanaburi primary education service area office 4. 3) the relationship between administrator's competency and information and communication technology management in school under Kanchanaburi primary education service area office 4. The sample consisted of 73 schools under Kanchanaburi primary education service area office 4, with two respondents per school: one school director and one teacher, totally 146 participants. The research instrument was an opinionnaire about administrator's competency from Teacher Competency Assessment Manual, Office of the Basic Education Commission (OBEC) and information and communication technology management from Master Plan for Information and Communication Technology in Education, Office of the Permanent Secretary, Ministry of Education. The overall reliability of the questionnaire was .979. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The research findings were as follows: 1) The administrator's competency in school under Kanchanaburi primary education service area office 4 as a whole were at a highest level. It was found that 7 parts were at the highest level and 4 parts were at a high level. 2) The information and communication technology management in school under Kanchanaburi primary education service area office 4 as a whole were at a high level. It was found that 1 part was at the highest level. and 4 parts were at a high level. 3) The relationship between administrator's competency and information and communication technology management in school under Kanchanaburi primary education service area office 4 was positively correlated at a high level with a statistically significant at .01 level.

Keywords: Administrator's Competency, Information and Communication Technology Management, School

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในศตวรรษที่ 21 โลกได้เข้าสู่สังคมที่เรียกว่า “สังคมความรู้” ความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้นทุกวัน และเราสามารถรับรู้ได้จากหลายช่องทางและได้รับอย่างรวดเร็ว เป็นโลกของเทคโนโลยีและนวัตกรรม เครื่องจักรและหุ่นยนต์ ถูกนำเข้ามาใช้งานทดแทนแรงงานคน ในความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกับวิถีชีวิตของมนุษย์ การที่มนุษย์ จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงนี้ เราจะต้องเตรียมความพร้อม เพื่อให้สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 นี้ ความเปลี่ยนแปลงหลายอย่างเกิดขึ้นหลายด้าน ทั้งด้านทักษะชีวิต ด้านการเมือง ด้านการศึกษา ด้านอารยธรรมใหม่ ด้านระบบทางสังคม ด้านการติดต่อสื่อสาร ด้านสวนสาธารณะ ด้านเครือข่ายทางสังคม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงได้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและยากที่จะคาดเดาได้ว่าจะเกิดอะไรขึ้นต่อไป (พระณัฐภูมิ พันทะลี, 2563)

สมรรถนะการศึกษาของไทยในเวทีสากลยังอยู่ในระดับที่ไม่ดีมากนัก ทั้งด้านคุณภาพการศึกษาที่ยังคงมีคุณภาพการศึกษาดำ และมีความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาสูง ประกอบกับสมรรถนะและคุณลักษณะของผู้เรียนของไทยยังมีศักยภาพที่ไม่สอดคล้องกับทิศทางการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังขาดประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร การขาดข้อมูลการศึกษาที่แท้จริงในบริบทพื้นที่ เพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการรองรับความหลากหลายของการจัดการศึกษา และสร้างเสริมธรรมาภิบาล การผลิตบัณฑิตที่ไม่สอดคล้องหรือตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่ ด้านทักษะด้านภาษาต่างประเทศ และทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นในยุคของสถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไทย ควรสร้างระบบการศึกษาที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาพื้นฐานหลักในการสร้างทักษะระดับสูงของแรงงาน เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะทักษะการอ่านและทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพของกลไกและรูปแบบที่ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะและระดับทักษะการทำงานให้ตรงกับความต้องการของตลาดแรงงาน และสอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะเทคโนโลยีดิจิทัล และการเกิดธุรกิจใหม่ๆ ที่กำลังเติบโตอย่างรวดเร็ว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีอิทธิพลต่อบุคลากรภายในมีบทบาทต่อการกำหนดทิศทาง นโยบาย และนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จและบรรลุเป้าหมาย คุณภาพการศึกษานั้นคือ ผู้เรียนที่มีคุณภาพ เป็นมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ มีทักษะสำคัญสำหรับคนยุคศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องเป็นผู้ที่มีสมรรถนะสูง สอดคล้องกับสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โลกของการแข่งขัน ทิศทางการพัฒนาและแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ พัฒนาสถานศึกษาให้สามารถจัดการเรียนการสอนและปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมีความพร้อมในด้านคุณลักษณะที่โดดเด่นคือมีการแสวงหาความรู้ทั้งเชิงทฤษฎี ทักษะปฏิบัติ บทบาทหน้าที่ คุณธรรมจริยธรรมและประสบการณ์จากการบริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ และสร้างสถานศึกษาให้เป็นองค์กรนวัตกรรมยุคใหม่เพื่อตอบสนองต่อการแข่งขันและทันต่อการเปลี่ยนแปลงโลกอย่างมีประสิทธิภาพ (สุวิมล ทองจำรัส, 2561)

นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องมีการปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคม โดยเฉพาะการปรับตัวเพื่อให้ทันกับโลกในยุคดิจิทัล และสามารถนำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ผู้บริหารควรสนับสนุนและนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการบริหารจัดการ เช่น การใช้ระบบสารสนเทศในการจัดการเรียนการสอน การเก็บข้อมูลนักเรียน และการสื่อสารภายในโรงเรียน นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมให้ครูนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความน่าสนใจในการเรียนการสอน ควรจัดการอบรมและพัฒนาทักษะดิจิทัลให้กับครูและบุคลากรในโรงเรียน เพื่อให้พวกเขามีความพร้อมในการใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสอนและการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการทำงานร่วมกันและการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ ควรส่งเสริมวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ในโรงเรียนโดยสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการทดลองใช้เครื่องมือดิจิทัลใหม่ๆ การแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ระหว่างครูและนักเรียน และการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และการทำงานร่วมกัน และควรสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรที่สามารถเรียนออนไลน์หรือแบบผสมผสาน (blended learning) ซึ่งผสมผสานการเรียนรู้แบบดั้งเดิมและการเรียนรู้แบบออนไลน์ เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นในการเรียนรู้และสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่หลากหลายของนักเรียน (สุเมธ งามกนก, 2567)

จากรายงานการสังเคราะห์งานวิจัยว่าด้วยปัญหาและข้อเสนอแนะในกระบวนการจัดการศึกษาไทยเกี่ยวกับประเด็นปัญหาคุณภาพการศึกษาที่กล่าวถึงในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้บริหารมักไม่มีความเป็นผู้นำทางวิชาการ ไม่สนใจปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย หรือไม่ส่งเสริมการพัฒนาด้านวิชาการ รวมถึงผู้บริหารมักไม่ปรากฏตัวในโรงเรียน โดยมักอ้างว่าจะต้องออกไปข้างนอกเพื่อหาทรัพยากรจากภายนอกมาสนับสนุนโรงเรียนอยู่เสมอ เพื่อให้เพียงพอกับความขาดแคลนที่สถานศึกษาเผชิญ อันเนื่องมาจากโรงเรียนมีนักเรียนน้อย เงินสนับสนุนต่อหัวที่รัฐจัดสรรให้จึงมีน้อย ไม่เพียงพอสำหรับการบริหารจัดการ อีกทั้งยังมีส่วนที่กล่าวว่ากระทรวงศึกษาควรจะใช้ประโยชน์จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่ช่วยให้เกิดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางคือ การพัฒนาเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องมาช่วยในการเรียนการสอน แนวทางในการพัฒนาซอฟต์แวร์ที่สามารถใช้เพื่อการเรียนการสอนในด้านต่างๆ ล้วนแต่เป็นแนวทางที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของครูตามแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2558)

อีกทั้งจากรายงานผลการดำเนินงานประจำปีงบประมาณ 2566 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในส่วนของโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เช่น โครงการพัฒนาการบริหารจัดการการศึกษาด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล โครงการจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อเทคโนโลยีดิจิทัล และโครงการจัดซื้ออุปกรณ์สนับสนุนการพัฒนาเว็บไซต์ ก็ยังพบปัญหาและอุปสรรค อาทิเช่น ความพร้อมของคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมที่มีข้อจำกัด ขนาดไฟล์งานที่ใหญ่เกินไป ทำให้พื้นที่ในการจัดเก็บข้อมูลไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณจากต้นสังกัดซึ่งทำให้การดำเนินงานล่าช้าและไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4, 2566) รวมไปถึงประสบการณ์ในการทำงานของตัวผู้วิจัย ที่ได้เห็นถึงการทำงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่ยังขาดความรู้ ความชำนาญในด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอีกด้วย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้บริหาร และเป็นแนวทางในการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4
2. เพื่อทราบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ของสมรรถนะของผู้บริหารกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) ที่มีแผนแบบการวิจัยลักษณะ กลุ่มตัวอย่างเดียว ศึกษาสถานการณ์ไม่มีการทดลอง (the one shot, non – experimental case study) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4 ประกอบด้วย 3 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบ่อพลอย 31 แห่ง อำเภอเลาขวัญ 41 แห่งและอำเภอหนองปรือ 18 แห่ง รวมทั้งหมด 90 แห่ง
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4 จำนวน 73 แห่ง โดยการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan และใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (stratified random sampling)
3. ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลในแต่ละโรงเรียนจำนวน 2 คน คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครู จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 146 คน
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็น แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4 ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย
ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบ ตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ (forced choice)
ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้กำหนดสมรรถนะในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของ สถานศึกษา ตามยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2557-2559
แบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ของแบบสอบถามความคิดเห็น มีลักษณะเป็นแบบ จัดลำดับคุณภาพ 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต โดยผู้วิจัยกำหนดค่าระดับคะแนนของช่วงน้ำหนักเป็น 5 ระดับ (Likert, 1992)
5. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวรรณกรรม หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาสร้างและปรับปรุงเครื่องมือ โดยการขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ความตรงของเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถามความคิดเห็น โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งค่าคะแนนความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 และ จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 จำนวน 15 แห่ง สถานศึกษาละ 2 ฉบับ รวม 30 ฉบับ โดยผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครู จำนวน 1 คน เป็นผู้ให้ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาคำนวณหาความเชื่อมั่น (reliability) ด้วยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นรวมทั้งฉบับเท่ากับ .979 โดยสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .974 และการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษาได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .954

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัยเพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน และประสบการณ์ในตำแหน่ง โดยใช้ความถี่ (frequency) และร้อยละ (percentage)

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษาโดยใช้ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (arithmetic mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวคิดของเบสท์ (Best)

ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา ใช้การพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปน้อยเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 7 ด้าน ดังนี้ ด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ด้านการบริการที่ดี ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู ด้านพัฒนาผู้เรียน ด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน ด้านภาวะผู้นำครู และอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาตนเอง ด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวม

ด้าน	สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา	X	S.D.	ระดับ
1.	การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (X_1)	4.52	0.60	มากที่สุด
2.	การบริการที่ดี (X_2)	4.65	0.58	มากที่สุด
3.	การพัฒนาตนเอง (X_3)	4.46	0.65	มาก
4.	การทำงานเป็นทีม (X_4)	4.63	0.56	มากที่สุด
5.	จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (X_5)	4.63	0.58	มากที่สุด
6.	การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (X_6)	4.39	0.67	มาก
7.	พัฒนาผู้เรียน (X_7)	4.58	0.59	มากที่สุด
8.	การบริหารจัดการชั้นเรียน (X_8)	4.65	0.56	มากที่สุด
9.	การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (X_9)	4.38	0.65	มาก
10.	ภาวะผู้นำครู (X_{10})	4.51	0.68	มากที่สุด
11.	การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (X_{11})	4.48	0.70	มาก
รวม(X_{tot})		4.53	0.62	มากที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ได้ผลการวิเคราะห์ดังรายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวม

ด้าน	การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา	X	S.D.	ระดับ
1.	ยกระดับความสามารถของผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาในการใช้ ICT เพื่อการศึกษา (Y_1)	4.54	0.61	มากที่สุด
2.	ส่งเสริมสนับสนุนระบบการเรียนการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อพัฒนาผู้เรียน (Y_2)	4.49	0.64	มาก
3.	พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ICT เพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Y_3)	4.42	0.72	มาก
4.	พัฒนาระบบ ICT เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการ (Y_4)	4.44	0.69	มาก
5.	ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา (Y_5)	4.34	0.73	มาก
รวม(Y_{tot})		4.45	0.69	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจากค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ดังนี้ ด้านการยกระดับความสามารถของผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาในการใช้ ICT เพื่อการศึกษา และอยู่ในระดับมาก 4 ด้าน

ดังนี้ ด้านการส่งเสริมสนับสนุนระบบการเรียนการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ด้านการพัฒนา ระบบ ICT เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการ ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ICT เพื่อขยาย โอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต และด้านการส่งเสริมการวิจัยพัฒนาองค์ ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับการจัดการเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ได้ผลการวิเคราะห์ พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์กัน ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังรายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและ การสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4

ตัวแปร	ยกระดับความสามารถของผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาในการใช้ ICT เพื่อการศึกษา (Y_1)	ส่งเสริมสนับสนุนระบบการเรียนการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อพัฒนาผู้เรียน (Y_2)	พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ICT เพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Y_3)	พัฒนาระบบ ICT เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการ (Y_4)	ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา (Y_5)	รวม (Y_{tot})
การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (X_1)	.899**	.666**	.658**	.719**	.694**	.763**
การบริการที่ดี (X_2)	.774**	.690**	.595**	.681**	.609**	.715**
การพัฒนาตนเอง (X_3)	.762**	.746**	.631**	.717**	.700**	.762**
การทำงานเป็นทีม (X_4)	.753**	.742**	.641**	.658**	.656**	.744**
จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (X_5)	.727**	.708**	.595**	.632**	.595**	.696**
การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (X_6)	.707**	.670**	.566**	.680**	.615**	.693**
พัฒนาผู้เรียน (X_7)	.654**	.660**	.612**	.712**	.614**	.698**
การบริหารจัดการชั้นเรียน (X_8)	.722**	.716**	.688**	.741**	.676**	.760**
การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (X_9)	.788**	.736**	.751**	.779**	.764**	.819**
ภาวะผู้นำครู (X_{10})	.791**	.637**	.649**	.654**	.563**	.703**

การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อ การจัดการเรียนรู้ (X_{11})	.680**	.509**	.484**	.539**	.459**	.569**
รวม (X_{tot})	.855**	.777**	.715**	.785**	.722**	.824**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ ในด้านการมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน ผู้บริหารมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีการวางแผนในการปฏิบัติงาน คอยติดตามการประเมินผลการปฏิบัติงาน และนำไปปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในด้านการบริการที่ดี ผู้บริหารมีความตั้งใจและความเต็มใจในการให้บริการ และการปรับปรุงระบบการบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ ในด้านการพัฒนาตนเอง ผู้บริหารมีการศึกษาค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอ ติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาการและวิชาชีพ มีการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนางาน ในด้านการทำงานเป็นทีม ผู้บริหารมีการให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุนเสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน แสดงบทบาทการเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสร้างและดำรงสัมพันธภาพของสมาชิก ตลอดจนเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ในด้านจริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู ผู้บริหารมีการประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และสังคม เพื่อสร้างความศรัทธาในวิชาชีพครู ในด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารมีความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร ส่งเสริมการออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้องและเป็นระบบ ช่วยจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สนับสนุนการใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีและการวัด ประเมินผลการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด ในด้านพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกายและสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ ในด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน ผู้บริหารส่งเสริมการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศและเอกสาร ประจำชั้นเรียน/ประจำวิชา การกำกับดูแลชั้นเรียนรายชั้น/รายวิชา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุขและปลอดภัยของผู้เรียน ในด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งวิเคราะห์ห้วงการหรืองานในภาพรวม และดำเนินการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนางานอย่างเป็นระบบ ในด้านภาวะผู้นำครู ผู้บริหารคอยสอดส่องคุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่แสดง ถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ส่วนบุคคล และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน โดยปราศจากการใช้อิทธิพลของตัวผู้บริหารเอง ซึ่งก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ และในด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารมีการประสานความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีและเครือข่ายกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของนิธิ เรืองสุขอุดม(2563) ที่พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1

โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการวิจัยของสิริพร บุญทิพย์(2566) ที่พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับการวิจัยของปิยะนัฏธ์ ว่องพัฒน์วงศ์(2566) ที่พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

2. จากผลการศึกษาการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 พบว่า การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ในด้านการยกระดับความสามารถของผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาในการใช้ ICT เพื่อการศึกษา ผู้บริหารมีการพัฒนาผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถในการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอยู่เสมอ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน ให้มีความคิดสร้างสรรค์ มีธรรมาภิบาล คุณธรรม จริยธรรม วิจารณ์ญาณ และรู้เท่าทัน เป็นประโยชน์ต่อการยกระดับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ในด้านการส่งเสริมสนับสนุนระบบการเรียนการสอนแบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนด้วยการพัฒนาและใช้สื่อการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งกระบวนการเรียนการสอน เพื่อสร้างแรงจูงใจหรือกระตุ้นให้เกิดความสนใจในการศึกษาค้นคว้า ทั้งในแบบที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน ปฏิสัมพันธ์กันเองในหมู่ผู้เรียน ตลอดจนจนถึงการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ICT เพื่อขยายโอกาสการเข้าถึงบริการทางการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้บริหารมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยการพัฒนาระบบเครือข่ายและเครื่องมืออุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการเข้าถึงระบบสารสนเทศและสื่อการเรียนรู้อันเกี่ยวข้อง ตั้งแต่ผู้เรียน ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อขยายโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ ระบบบริหารจัดการ และระบบบริการทางการศึกษา ในด้านการพัฒนาระบบ ICT เพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการบริการ ผู้บริหารมีการพัฒนาโปรแกรมซอฟต์แวร์ หรือระบบงานที่ใช้ในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลสารสนเทศ สำหรับการบริหารจัดการและการบริการด้านการศึกษา ให้แก่บุคลากรทางการศึกษา ผู้สอน และผู้เรียน เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและวางแผนตัดสินใจดำเนินงานเพื่อการศึกษา และในด้านการส่งเสริมการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา ผู้บริหารส่งเสริมการวิจัยการพัฒนาค้นคว้าความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยอย่างกว้างขวาง ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้วิจัย ตลอดจนจนถึงการมีผลงานวิจัยที่สามารถนำมาใช้งานเพื่อยกระดับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของวรารณ เพียรทอง (2567) ที่พบว่า การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านพบว่ามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับการวิจัยของวัชร กิตติวิโรจน์ชัย (2567) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันการดำเนินงานของการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาส โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการวิจัยของรัชกร ไทยรักษ์ (2566) ที่พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4

พบว่ามีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เนื่องจากการทำงานในสถานศึกษาไม่เพียงแต่ต้องอาศัยความมุ่งมั่นและความตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีคุณภาพเท่านั้น แต่ยังต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะต้องควบคู่ไปกับการส่งเสริมผู้เรียนด้วยการใช้สื่อการเรียนการสอนและสื่อการเรียนรู้แบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ช่วยสร้างแรงจูงใจและกระตุ้นความสนใจในการศึกษาค้นคว้า การใช้อุปกรณ์ที่ทันสมัยยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้อีกด้วย ในด้านการพัฒนาตนเอง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความรู้ใหม่ทางวิชาการและวิชาชีพเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีความก้าวหน้าในอาชีพ อีกทั้งการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) อยู่เสมอก็เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยพัฒนาตนเองและขับเคลื่อนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยเช่นกัน รวมถึงการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยี มาช่วยในการลดปริมาณงานจัดเก็บและตรวจสอบข้อมูลที่ซ้ำซ้อน ในระบบสารสนเทศ และมีโปรแกรมที่ช่วยในการวัดประเมินผลอย่างถูกต้องและแม่นยำที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่องล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมคุณภาพการศึกษา การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนผ่านระบบสารสนเทศ การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ และการจัดทำข้อมูลสารสนเทศประจำชั้นเรียนก็ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยความสุขและปลอดภัยด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ การให้บริการและการปรับปรุงระบบการบริการโดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามาช่วยให้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วนั้นเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับการวิจัยของประโยชน์ กิรติกรณ์ (2561) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสู่ประชาคมอาเซียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ ความสัมพันธ์ระดับสูงระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ใน 3 อันดับแรก ได้แก่

1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานกับการยกระดับความสามารถของผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาในการใช้ ICT เพื่อการศึกษา ทั้งนี้ ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา ที่เน้นคุณภาพ ความถูกต้อง และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาศักยภาพของผู้สอนและบุคลากรให้สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้จะกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมากขึ้น โดยเมื่อบุคลากรมีเป้าหมายชัดเจน มีการวางแผนและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง จะสามารถประยุกต์ใช้ ICT ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างสร้างสรรค์ และส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างรอบด้าน ทั้งในด้านทักษะ วิจารณ์ญาณ และคุณธรรม ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ภาวะผู้นำครูกับการยกระดับความสามารถของผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาในการใช้ ICT เพื่อการศึกษา ทั้งนี้ การสร้างวัฒนธรรมของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยปราศจากอิทธิพลหรือแรงกดดันจากผู้บริหารโรงเรียน เป็นรากฐานสำคัญของการสร้าง “พลังแห่งการเรียนรู้” ซึ่งส่งเสริมให้ครูเกิดการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และร่วมมือกันปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เมื่อกระบวนการนี้ผสานเข้ากับการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการใช้

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร อย่างสร้างสรรค์และมีจริยธรรม จะยิ่งเสริมให้การจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ครูสามารถออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้ดีขึ้น และช่วยผลักดันคุณภาพการศึกษาของประเทศให้ก้าวหน้าอย่างยั่งยืน

3. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนกับการยกระดับความสามารถของผู้สอนและบุคลากรทางการศึกษาในการใช้ ICT เพื่อการศึกษา ทั้งนี้ การที่ครูหรือบุคลากรทางการศึกษามีความสามารถในการวิเคราะห์ แยกแยะปัญหา ประมวลผลข้อมูล และนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาการเรียนรู้แบบมีระบบ ซึ่งหากเสริมด้วยการพัฒนาและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จะทำให้กระบวนการคิด วิเคราะห์ และการพัฒนางานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การบูรณาการทักษะวิเคราะห์เข้ากับเทคโนโลยีจะช่วยให้ครูสามารถออกแบบกระบวนการเรียนการสอนที่มีความคิดสร้างสรรค์ ทันสมัย และตอบโจทย์ผู้เรียนยุคใหม่ อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และวิจรรณญาณในการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 วงกลมที่แสดงความสัมพันธ์ระดับสูงระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4 ใน 3 อันดับแรก

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน มีค่ามัธยฐานเลขคณิตอยู่อันดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมเรื่อง ปัญหา วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา วิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย อุปสรรคและโอกาสความสำเร็จ เกี่ยวกับนักเรียน เพื่อกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา เพื่อวางแผนการวิจัยในการพัฒนาผู้เรียน จัดทำแผนการวิจัย และดำเนินการกระบวนการวิจัย อย่างเป็นระบบตามแผนดำเนินการวิจัยที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในกรณีศึกษาอื่นๆ

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในด้านส่งเสริมการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา มีค่ามัธยฐานเลขคณิตอยู่อันดับสุดท้าย ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนการวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ทางการศึกษา จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผลงานวิจัยภายในสถานศึกษา ถ่ายทอดองค์ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ระหว่างสถานศึกษา ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา สร้างเครือข่ายนักวิจัย และสนับสนุนการนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษา

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ของสมรรถนะของผู้บริหารกับการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4 ในด้านการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้กับด้านส่งเสริมการวิจัยพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในระดับปานกลาง ซึ่งเป็นค่าที่ต่ำสุด ดังนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประสานความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเครือข่ายกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อส่งเสริมและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อการศึกษา ซึ่งจะ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้วิจัย ตลอดจนนำผลงานวิจัยมาใช้งานเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องสมรรถนะของผู้บริหาร ในแนวคิด หรือทฤษฎีของนักวิชาการท่านอื่นๆ และในสังกัดอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษา ในแนวคิด หรือทฤษฎีของนักวิชาการท่านอื่นๆ และในสังกัดอื่นๆ

2.3 ควรหาความสัมพันธ์เรื่องสมรรถนะของผู้บริหารกับตัวแปรอื่น หรือเรื่องการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสถานศึกษากับตัวแปรอื่น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). แผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2557 – 2559. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

นิตี เรื่องสุขอุดม. (2563). สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 1. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์,

- 9(4), 201-214.
- ประโยชน์ กิริติปกรณ์. (2561). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสู่ประชาคมอาเซียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 12(3), 80-90.
- ปิยะนัธ ว่องพัฒน์วงศ์. (2566). สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 10(3), 441-453.
- พระณัฐภูมิ พันทะลี. (2563). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการพระพุทธศาสนา เขตลุ่มน้ำโขง, 3(2), 44.
- รัชกร ไทยรักษ์. (2566). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 7(1), 52-67.
- วรารณ เพียรทอง. (2567). การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. วารสาร มจร กาญจนปริทรรศน์, 4(2), 79-89.
- วัชร กิตติวิโรจน์ชัย. (2567). การบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลของโรงเรียนขยายโอกาสในศูนย์เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาสปป. – ถ้ำลอด. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 12(47), 68-77.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย. (2558). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การสังเคราะห์งานวิจัยว่าด้วยปัญหาและข้อเสนอแนะในกระบวนการจัดการศึกษาไทย: ประเด็นปัญหาคุณภาพการศึกษา(2535-2558). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4. (2566). รายงานผลการดำเนินการ ประจำปีงบประมาณ 2566. กาญจนบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2565 (IMD 2022). กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี.
- สิริพร บุญทิพย์. (2566). สมรรถนะของผู้บริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 6(3), 116-127.
- สุเมธ งามนก. (2567). สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์.
- สุวิมล ทองจำรัส. (2561). ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. รายงานการประชุม Graduate School Conference. 1(2). 603-610.
- Best, John W. (1970). Research in Education. New York: Prentice, Inc.
- Likert, R. (1992). New Pattern of management. New York: Mcgraw – Hill.

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก
ที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
PHENOMENON-BASED LEARNING MANAGEMENT TO PROMOTE GLOBAL
CITIZENSHIP FOR PEACEFUL COEXISTENCE AMONG GRADE 9 STUDENTS

¹ณัฐวรรณ กันไชยลัก Nattatat Kanchaisak

²ปริญญา สร้อยทอง Parinya Soithong

^{1, 2}มหาวิทยาลัยนเรศวร Naresuan University, Thailand

Corresponding Author E-mail: nattatatk66@nu.ac.th

Article Received: March 26, 2025. Revised: August 18, 2025. Accepted: August 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 2) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา พื้นที่อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ได้แก่ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึกครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาและนักเรียนเป็นผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดในเกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 8 คน ประกอบด้วยเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก และ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึกนักเรียนผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 36 คน และคุณครูผู้ร่วมสังเกตการณ์การจัดการเรียนรู้ จำนวน 1 คน ประกอบด้วยเครื่องมือวิจัย ได้แก่ (1) แนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก (2) แนวทางสังเกตแบบมีส่วนร่วม (3) คู่มือกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้เรื่อง “การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ” ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย หลังจากนั้นนำเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้านหลักสูตรและเนื้อหา มีเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับแนวคิดพลเมืองโลก แต่ครูต้องพิจารณาเนื้อหาด้วยตนเอง ด้านการจัดการเรียนรู้ เน้นการบรรยายและการจดบันทึก ด้านผู้เรียนพบว่าพื้นฐานทางครอบครัวของนักเรียนส่งผลต่อแรงจูงใจ และพฤติกรรมในชั้นเรียน ด้านครูผู้สอน มีภาระงานที่ครูต้องรับผิดชอบ ทำให้มีเวลาไม่เพียงพอในการออกแบบการเรียนรู้ ด้านสภาพแวดล้อมในการจัดการเรียนรู้ มีการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม แต่บางแห่งยังขาดงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุน ด้านสื่อการสอน ครูมีการใช้สื่อเทคโนโลยีในชั้นเรียนแต่ก็ยังขาดแคลนสื่อที่ดึงดูดความสนใจและเชื่อมโยงเนื้อหากับชีวิตจริง ด้านการวัดและประเมินผล ยังเน้นวัดผลจากการจดจำมากกว่าผู้เรียนไม่มีโอกาสสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง 2) การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่ากิจกรรมการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ความเป็นองค์รวม (2) ตามสภาพจริง (3) ความสอดคล้องกับบริบท

(4) การเรียนรู้เชิงแก้ปัญหา และ (5) กระบวนการเรียนรู้ และพบว่าผู้เรียนมีความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขเพิ่มมากขึ้น ภายหลังการทำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

คำสำคัญ: ปรากฏการณ์เป็นฐาน, พลเมืองโลก, การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

Abstract

This research aims to 1) Study the current state and issues of learning management to promote global citizenship for peaceful coexistence among Grade 9 students and 2) Develop phenomenon-based learning management to promote global citizenship for peaceful coexistence among Grade 9 students in secondary schools in Pho Thale District, Pichit Province. This research is qualitative research. And collected data according to the research objective as follows: 1) In-depth interviews were conducted with social studies teachers and students, who were the primary informants selected based on purposive criteria, using structured interview guidelines. There were 8 participants. And 2) In-Depth interviews were also with 36 participants and 1 teacher observer who participated in the learning process. With the tools include: (1) In-depth interview guidelines, (2) Participant observation guidelines, and (3) An activity guide for phenomenon-based learning on the unit "Peaceful Coexistence."

The findings reveal that: 1) The current state and issues of learning management to promote global citizenship for peaceful coexistence among Grade 9 students: Curriculum and Content: While the content aligns with global citizenship concepts, teachers must independently select and adapt the materials. Teaching Methods: Lessons primarily focus on lectures and note-taking. Students: Family background influences students' motivation and classroom behavior. Teachers: Heavy workloads limit the time available for designing engaging learning experiences. Learning Environment: Although moral and ethical values are encouraged, some schools lack sufficient budget and resources. Teaching Materials: While teachers incorporate technology in the classroom, engaging and real-life-connected learning materials remain scarce. Assessment and Evaluation: Assessments primarily measure memorization, providing students with limited opportunities for reflective learning. (2) The development of phenomenon-based learning management to promote global citizenship and peaceful coexistence among Grade 9 students revealed that the learning activities aligned with the five key components of phenomenon-based learning: (1) Holisticity, (2) Authenticity, (3) Contextuality, (4) Problem-Based Inquiry Learning, and (5) Learning Process. Additionally, it was found that students demonstrated an increased sense of global citizenship and peaceful coexistence after participating in the phenomenon-based learning activities.

Keywords: Phenomenon Based Learning, Global Citizenship, Peaceful Coexistence

บทนำ

สังคมในศตวรรษที่ 21 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในหลากหลายมิติ อันเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงของบริบททางเศรษฐกิจและสังคมโลก การปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมาย 4.0 การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 สิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมต้องเตรียมความพร้อมพลเมืองให้มีทักษะที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในอนาคต และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดการศึกษาเพื่อมุ่งพัฒนาความเป็นพลเมืองโลก มีเป้าหมายที่จะเปลี่ยนแปลงการสร้างองค์ความรู้ ทักษะ ค่านิยม และทัศนคติของผู้เรียนให้มีความสามารถในการร่วมกันมีส่วนร่วมในเรื่องความเป็นธรรมและสันติภาพของโลก โดยมีแนวทางและมุมมอง รวมถึงวิธีดำเนินการที่หลากหลายขึ้นอยู่กับบริบทนำไปใช้ในแต่ละบริบท ทั้งเรื่องการศึกษาเพื่อสิทธิมนุษยชน การศึกษาเพื่อสันติภาพ การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน และการศึกษาเพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศ (UNESCO, 2015 อ้างถึงใน ปรดี ประทุมสุวรรณ, 2562) และประเทศไทยรวมถึงประเทศสมาชิกสหประชาชาติ ได้ลงนามรับรองพันธสัญญาทางการเมืองระดับผู้นำ เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของโลกหรือเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) จำนวน 17 เป้าหมายหลักถือเป็นวาระการพัฒนาระยะเวลา 15 ปี (พ.ศ. 2559 - 2573) ที่ประเทศสมาชิกจำเป็นต้องปฏิบัติตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าว ประเทศไทยได้กำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 4 ที่กล่าวถึงการสร้างหลักประกันว่าทุกคนมีการศึกษาที่มีคุณภาพ อย่างครอบคลุมและเท่าเทียมและสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ขณะที่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเป้าหมายที่ 16 กล่าวถึงการส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบและครอบคลุมในทุกระดับ (ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน, 2567) ซึ่งประเทศไทยได้มีแนวนโยบายที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนดังกล่าว อาทิ การจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560 - 2579) และยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) เป็นต้น

อย่างไรก็ตามสถานการณ์ของโลกในปัจจุบัน กำลังเผชิญกับความขัดแย้งและความไม่สงบในหลากหลายรูปแบบ ดังที่ อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์ (2559) ระบุว่า รากเหง้าที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและสงครามในโลกทุกวันนี้ เป็นผลต่อเนื่องมาจากเหตุการณ์ในอดีต หรือเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์อันยาวนาน นับตั้งแต่ยุคสมัยการเกิดรัฐชาติในสภาวะที่ยังไม่มีชาติ และอาจรวมถึงความแตกต่างกันทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศในปัจจุบันก็ยังเป็นสาเหตุแห่งความขัดแย้งที่มีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น เนื่องจากอุณหภูมิโลกที่เปลี่ยนแปลงสามารถส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ทั้งปัญหาด้านทรัพยากร ปัญหาระบบนิเวศ ปัญหามลพิษ ปัญหามหาสมุทรที่อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้มาใหม่และกลุ่มเจ้าถิ่นเดิม (Helen Davidson, 2018) ขณะที่ประเทศไทยย่อมได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในระดับโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การส่งเสริมคุณลักษณะของผู้ที่ตระหนักรู้และปฏิบัติตนอย่างมีจิตสำนึกในฐานะสมาชิกของสังคมโลก การมีพฤติกรรมที่เคารพความหลากหลายทางวัฒนธรรม การยอมรับในความเท่าเทียมและสิทธิมนุษยชน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของสังคม ตลอดจนใช้วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหาและข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องอาศัยการจัดการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขนี้ให้เกิดขึ้น สถานการณ์ดังที่กล่าวมานั้น แสดงให้เห็นถึงความท้าทายที่สำคัญทั้งความขัดแย้งระหว่างประเทศและภายในประเทศ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและวิกฤตการณ์ด้านอาหารที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาการศึกษาเพื่อสร้างความเข้าใจและทักษะที่สำคัญสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก โดยการจัดการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน ควรให้แก่นความรู้ที่เป็นพื้นฐานจำเป็นและสัมพันธ์กับชีวิตจริงของผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย รวมทั้งบ่มเพาะทักษะที่จำเป็นไว้เป็นเครื่องมือติดตัวให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้กับองค์ความรู้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (Silander, 2015) ทั้งนี้เป้าหมายการเรียนรู้ในโลก ที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลง ควรให้ความสำคัญกับกระบวนการมากกว่าผลลัพธ์แห่งการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenon Base Learning) เป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีเหมาะสมเพื่อทำความเข้าใจปรากฏการณ์ที่พบเจอในชีวิตจริงและใช้ปรากฏการณ์เป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้ผู้เรียนได้ใช้ข้อมูลทักษะวิธีการต่างๆ ตลอดจนมุมมองที่หลากหลายในการแก้ปัญหาหรือสร้างคำอธิบาย และยังเป็นการจัดการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองความต้องการของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมได้ โดยใช้ปรากฏการณ์ในชีวิตจริงมาเป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้ ทำการศึกษาได้อย่างรอบด้านทุกแง่มุม รวมทั้งการฝึกปฏิบัติจริงในการเรียนรู้ปรากฏการณ์ที่น่าสนใจ โดยเรียนรู้ผ่านปรากฏการณ์จริงที่หลากหลายทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก จะทำให้นักเรียนเชื่อมโยงระหว่างปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและปรากฏการณ์ระดับโลกส่งผลให้นักเรียนเกิดความเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม และสามารถแก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรงซึ่งส่งเสริมการสร้างความเป็นพลเมืองโลกที่สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

โดยปรากฏการณ์ที่ผู้วิจัยเลือกมานำมาจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 ปรากฏการณ์ คือ ปรากฏการณ์อุทกภัย ปรากฏการณ์มลพิษทางอากาศ (PM 2.5) และปรากฏการณ์การละเมิดสิทธิเด็ก เนื่องจากทั้งสามปรากฏการณ์นี้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงทั้งในระดับโลกและระดับประเทศ โดยเฉพาะประเทศไทยที่กำลังเผชิญหน้ากับปรากฏการณ์เหล่านี้เป็นประจำและสร้างผลกระทบต่อประชาชนทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม นอกจากนี้ปรากฏการณ์ดังกล่าวยังสามารถเชื่อมโยงกับสาระภูมิศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ศาสนา ประวัติศาสตร์ และหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตซึ่งถือเป็นเนื้อหาสาระที่ประกอบรวมเป็นสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่กล่าวถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษา การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยเลือกศึกษานักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีอายุระหว่าง 14 - 15 ปี เนื่องจากสอดคล้องกับแนวทางพัฒนาทักษะ ความรู้ และค่านิยมของผู้เรียนเกี่ยวกับความเป็นพลเมืองโลก ซึ่งหลักสูตร Education for Global Citizenship ของ Oxfam (2015) ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนช่วงอายุ 14 - 16 ปี ในด้านความยุติธรรมทางสังคม สิทธิมนุษยชน สันติภาพ และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข โดยเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจ ความเชื่อมโยงระหว่างความขัดแย้งกับสันติภาพ ฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน อีกทั้งยังส่งเสริมให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจเชิงประชาธิปไตย และมีบทบาทในการสร้างสังคมที่เป็นธรรมและยั่งยืน อีกทั้ง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นช่วงชั้นที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สำรวจความถนัดและความสนใจของตนเองส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตัว มีทักษะ ในการคิดอย่างมีวิจารณญาณคิดสร้างสรรค์และคิดแก้ปัญหา มีทักษะในการดำเนินชีวิตมีทักษะการใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้มีความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสมดุลทั้งด้านความรู้ความคิดความดีงามและมีความภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) โดยถือเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีความเป็นพลเมืองโลกที่สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุขต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา พื้นที่อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร

2. เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา พื้นที่อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาพื้นที่อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1.1 ครูผู้สอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษาเขตอำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร ที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร ปีการศึกษา 2567 ได้แก่ โรงเรียนโพธิธรรมสุวัฒน์ โรงเรียนพิบูลธรรมเวทวิทยา โรงเรียนท่าเสาวิทยาคม และโรงเรียนห้วยยาววิทยาคม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 4 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Base Selection)

1.2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษาพื้นที่อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร จำนวน 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน ได้แก่ โรงเรียนโพธิธรรมสุวัฒน์ โรงเรียนพิบูลธรรมเวทวิทยา โรงเรียนท่าเสาวิทยาคม และโรงเรียนห้วยยาววิทยาคม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิจิตร โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Base Selection) มีเกณฑ์การเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการใช้แนวคำถามเป็นการสัมภาษณ์โดยตรงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ครูผู้สอนในรายวิชาสังคมศึกษาและนักเรียนที่ได้เรียนรายวิชาสังคมศึกษา ทั้ง 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนโพธิธรรมสุวัฒน์ โรงเรียนห้วยยาววิทยาคม โรงเรียนท่าเสาวิทยาคม และโรงเรียนพิบูลธรรมเวทวิทยา อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร โดยกำหนดเป็นแนวคำถามปลายเปิด มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และหนังสือต่างๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) สร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นต่างๆ และนำคำถามที่ผู้วิจัยคัดเลือกแล้วเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา 3) นำแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีคุณลักษณะเหมือนกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก แต่ไม่ใช่ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยนี้ จากนั้นนำมาปรับปรุงข้อคำถามให้ตรงประเด็น และปรับภาษาให้เข้าใจง่าย ก่อนทำไปใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 1

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างข้อสรุป ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์เป็นข้อความบรรยายซึ่งได้จากการศึกษา สืบค้น จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อสรุปข้อเท็จจริงและนำเสนอ โดยมีลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์ โดยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ 2. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ จัดหมวดหมู่ของคำตอบ ตัดทอนข้อมูลที่มีความซับซ้อน จากนั้นเรียบเรียงภาษา ก่อนนำมาสรุปในเชิงพรรณนา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาพื้นที่อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

1.1 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโพธิธรรมสุวัฒน์ อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร จำนวน 36 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Base Selection) โดยใช้เกณฑ์การเลือกแบบเจาะจง

1.2. คุณครูผู้ร่วมสังเกตการณ์การจัดการเรียนรู้ จำนวน 1 คน ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Base Selection) โดยใช้เกณฑ์การเลือกแบบเจาะจง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 คู่มือกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ” มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษาพื้นที่อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร 2) ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน 3) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข 4) สร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ” 5) นำชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ” ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและขอข้อเสนอแนะในส่วนที่บกพร่องและนำมาปรับปรุงแก้ไข 6) จัดทำชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง “การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ” และนำไปจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนที่เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

2.2 แนวทางการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ ให้ข้อมูลความรู้ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายการวิจัย โดยส่งแนวทางการสังเกตแบบมีส่วนร่วมให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมและนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำ จากนั้นนำไปใช้เป็นแนวทางสำหรับสังเกตพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรม

2.3 แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการใช้แนวคำถามเป็นการสัมภาษณ์โดยตรงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ คุณครูที่ร่วมสังเกตการณ์ โดยกำหนดเป็นแนวคำถามปลายเปิด มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และหนังสือต่างๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เพื่อใช้เป็นแนวทางในสร้างแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) สร้างแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นต่าง ๆ และนำคำถามที่ผู้วิจัยคัดเลือกแล้ว เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของข้อคำถาม และปรับปรุงแก้ไขตาม

คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา 3) นำแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีคุณลักษณะเหมือนกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก แต่ไม่ใช่ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยนี้ จากนั้นนำมาปรับปรุงข้อคำถามให้ตรงประเด็น และปรับภาษาให้เข้าใจง่าย ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูลขั้นตอนที่ 2

การวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการค้นคว้าข้อที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปจากบันทึกภาคสนามที่เป็นบันทึกละเอียดแบบพรรณนาซึ่งเป็นแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และร่วมแสดงความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จากนั้นใช้การวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อจัดหมวดหมู่และสรุปประเด็นสำคัญตามจุดมุ่งหมายการวิจัย หลังจากนั้นจะนำเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา พื้นที่อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร โดยสามารถแบ่งประเด็นออกเป็น 7 ด้าน ดังนี้

1.1 ด้านหลักสูตรและเนื้อหา หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดพลเมืองโลกได้ โดยเฉพาะในสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม อย่างไรก็ตาม เนื้อหา ยังไม่ได้ระบุแนวคิดเรื่องพลเมืองโลกอย่างชัดเจน ทำให้ครูผู้สอนต้องตีความและเชื่อมโยงเนื้อหาด้วยตนเอง

1.2 ด้านการจัดการเรียนรู้ ปัจจุบันการสอนยังคงเน้นการบรรยายและให้ผู้เรียนจดบันทึกเป็นหลัก มีการใช้สื่อ เช่น โปรแกรมนำเสนอข้อความ คลิปวิดีโอ และบอร์ดเกมในบางครั้ง อย่างไรก็ตาม การจัดการกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมยังมีข้อจำกัด เนื่องจากภาระงานของครูที่มากและข้อจำกัดด้านเวลา ส่งผลให้รูปแบบการสอนยังคงเป็นแบบครูเป็นศูนย์กลางมากกว่าการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ

1.3 ด้านผู้เรียน นักเรียนมีพื้นฐานความรู้และบริบทครอบครัวที่แตกต่างกัน บางส่วนขาดแรงจูงใจในการเรียน ไม่เห็นความสำคัญของการเป็นพลเมืองโลก และไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่ชีวิตจริงได้ นอกจากนี้ นักเรียนบางคนมีภาวะบกพร่องทางการเรียนรู้ (LD) และยังขาดทักษะการทำงานเป็นกลุ่มและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในห้องเรียน

1.4 ด้านครูผู้สอน ครูมีความตั้งใจในการจัดการเรียนรู้แต่ต้องรับผิดชอบภาระงานอื่น ๆ นอกเหนือจากการสอน เช่น งานบริหารและการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน ทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ที่หลากหลาย นอกจากนี้ ครูบางคนอาจยังขาดแนวทางหรือเครื่องมือที่ชัดเจนในการสอนแนวคิดพลเมืองโลกผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม

1.5 ด้านสภาพแวดล้อม โรงเรียนมีการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม แต่บางแห่งยังขาดงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุน เช่น อุปกรณ์การเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองโลก ขณะที่บางโรงเรียนมีข้อจำกัดด้านสถานที่ เช่น อยู่ติดถนน ทำให้เกิดเสียงรบกวนระหว่างเรียน

1.6 ด้านสื่อการสอน มีการนำเทคโนโลยี เช่น เกม Kahoot หรือบอร์ดเกมมาใช้ แต่ยังไม่ได้แพร่หลายเท่าที่ควร โรงเรียนบางแห่งขาดแคลนสื่อการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติจริง ครูบางคนยังคงสอนโดยอาศัยหนังสือเรียนเป็นหลักโดยไม่มีสื่ออื่นมาประกอบ ทำให้การเรียนรู้ขาดความน่าสนใจ

1.7 การวัดและประเมินผล ระบบการวัดผลยังคงเน้นข้อสอบปรนัยและอัตนัยเป็นหลัก ซึ่งอาจไม่สามารถสะท้อนศักยภาพของนักเรียนได้อย่างแท้จริง การทดสอบส่วนใหญ่เน้นการจดจำมากกว่าการคิดวิเคราะห์และการนำไปใช้ในชีวิตจริง นักเรียนไม่มีโอกาสประเมินตนเองหรือรับข้อเสนอแนะจากเพื่อน ส่งผลให้ขาดกระบวนการสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง

จากข้อมูลที่น่าเสนอข้างต้น ผู้วิจัยสามารถสรุปในภาพรวมได้ว่า สภาพปัจจุบันและปัญหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในด้านหลักสูตรและเนื้อหา พบว่า หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีเนื้อหาที่สามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดพลเมืองโลกได้ แต่ไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนส่งผลให้ครูผู้สอนต้องพิจารณาเนื้อหาด้วยตนเอง ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่เน้นการบรรยายและการจดบันทึก แม้จะมีการใช้สื่อการสอนรูปแบบต่าง แต่การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนยังมีข้อจำกัด เนื่องจากภาระงานของครูและเวลาที่จำกัด นักเรียนบางกลุ่มขาดแรงจูงใจในการเรียน ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง นอกจากนี้ภาระงาน ที่ครูผู้สอนต้องรับผิดชอบ ส่งผลให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข อีกทั้งยังขาดแนวทางที่ชัดเจนในการบูรณาการแนวคิดพลเมืองโลกเข้าสู่การเรียนรู้ ขณะที่การประเมินผลยังคงเน้นการทดสอบที่วัดผลจากการจดจำมากกว่า ส่งผลให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง

2. การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา พื้นที่อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร จากการสัมภาษณ์นักเรียนและคุณครูผู้ร่วมสังเกตการณ์ โดยสามารถแบ่งประเด็นออกเป็น 2 ประเด็น ได้แก่ องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข รายละเอียด ดังนี้

ประเด็นที่ 1 องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน

1) ความเป็นองค์รวม กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นช่วยให้นักเรียนเข้าใจปัญหาสังคมในมิติที่กว้างขึ้น โดยเชื่อมโยง ปัญหาสิ่งแวดล้อม (อุทกภัย, ฝุ่น PM 2.5) และสิทธิมนุษยชน (การละเมิดสิทธิเด็ก) กับชีวิตจริงของนักเรียน นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านเครื่องมือที่ส่งเสริมการคิดเชิงระบบ เช่น Mind Map, การสอนแบบjigsaw และการอภิปราย ซึ่งช่วยให้นักเรียนเห็นความเชื่อมโยงของปัญหาต่าง ๆ และสามารถวิเคราะห์แนวทางแก้ไขปัญหาคิดขึ้น

2) ตามสภาพจริง ประเด็นการเรียนรู้เป็นเรื่องใกล้ตัวและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ทำให้เข้าใจและปรับตัวต่อสถานการณ์ปัจจุบันได้ง่ายขึ้น เช่น อุทกภัยที่เกิดขึ้นเป็นประจำในท้องถิ่น, ปัญหาฝุ่น PM 2.5 จากการเผา, และการละเมิดสิทธิเด็กที่พบเห็นได้ในข่าวและชีวิตประจำวัน สิ่งเหล่านี้ช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงปัญหาที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อชีวิตของพวกเขา

3) ความสอดคล้องกับบริบท สิ่งที่เรียนรู้สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้ นักเรียนสามารถเปรียบเทียบสถานการณ์ของประเทศไทยกับบริบทของประเทศอื่นๆ ได้ นอกจากนี้ กิจกรรมที่ให้นักเรียนออกแบบ "เมืองปลอดภัยที่ยั่งยืน" แสดงให้เห็นว่านักเรียนสามารถนำความรู้ไปพัฒนาแนวทางแก้ไขปัญหาสังคมจริงได้

4) การเรียนรู้เชิงแก้ปัญหา นักเรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา ค้นหาคำตอบ และเสนอแนวทางแก้ไข เช่น ศึกษาสาเหตุของอุทกภัย ออกแบบนโยบายแก้ไขปัญห PM 2.5 และวิเคราะห์

กรณีศึกษาที่ดีได้ อย่างไรก็ตาม บางกลุ่มอาจยังไม่คุ้นเคยกับการเรียนรู้แบบนี้ ครูต้องช่วยสนับสนุนเพิ่มเติม เช่น ใช้คำถามกระตุ้นให้คิดในเชิงลึกและฝึกฝนการตั้งคำถามเพื่อค้นหาคำตอบด้วยตนเอง

5) กระบวนการเรียนรู้ นักเรียนได้รับโอกาสในการคิดวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น และทำงานร่วมกันเพื่อแก้ปัญหา กิจกรรมกระตุ้นความสนใจของนักเรียนและช่วยให้นักเรียนตระหนักถึงบทบาทของตนเองในฐานะพลเมืองโลก อย่างไรก็ตาม การเชิญผู้เชี่ยวชาญ หรือบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากปัญหามาแบ่งปันประสบการณ์จริง อาจช่วยให้นักเรียนเข้าใจประเด็นเหล่านี้ได้ลึกซึ้งขึ้นและเห็นมุมมองที่หลากหลายมากขึ้น

ประเด็นที่ 2 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติ ได้แก่

1) การตระหนักในบทบาทของตนในฐานะสมาชิกของสังคมโลก ก่อนการเรียนรู้ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสนใจต่อปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม แต่หลังจากเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนมีแนวโน้มที่จะติดตามข่าวสารมากขึ้นและตระหนักว่าตนเองมีบทบาทสำคัญในการเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลง

2) การเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม นักเรียนมีการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างมากขึ้น นักเรียนพยายามเข้าใจและเคารพความแตกต่างของเพื่อนๆ ซึ่งช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สงบสุขและเอื้อต่อการอยู่ร่วมกัน

3) การยึดมั่นในหลักสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรม เดิมทีบางคนมองว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องไกลตัว แต่หลังจากกระบวนการเรียนรู้ นักเรียนเริ่มเข้าใจว่าความยุติธรรมและสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนเอง และนักเรียนสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมความเสมอภาคในสังคมได้

4) การทำงานร่วมกับผู้อื่น นักเรียนที่เคยกังวลเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นหรือการทำงานกลุ่ม เริ่มมีความมั่นใจมากขึ้น นักเรียนสามารถร่วมมือกับเพื่อนๆ ได้ดีขึ้น ลดความขัดแย้ง และสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ ผ่านการทำงานเป็นทีม

5) การใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหา นักเรียนได้เรียนรู้การควบคุมอารมณ์ รับฟังเหตุผล และใช้วิธีที่สงบในการแก้ปัญหามากขึ้น ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของพลเมืองโลกที่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติสุข

นอกจากนี้ จากการผลการสัมภาษณ์คุณครูผู้ร่วมสังเกตการณ์ และจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย พบว่า นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับการเรียนรู้แบบเดิม สะท้อนให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเป็นแนวทางการเรียนรู้ที่สามารถนักเรียนให้เป็นพลเมืองโลกที่มีจิตสำนึกและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างสันติสุข

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยอภิปรายผลวิเคราะห์เชิงพรรณนา ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา พื้นที่อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร พบว่า หลักสูตรและเนื้อหา โดยเฉพาะหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 มีเนื้อหาที่สามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดพลเมืองโลกได้ แต่ไม่ครอบคลุมอย่างชัดเจนส่งผลให้ครูผู้สอนจำเป็นต้องพิจารณาเนื้อหาด้วยตนเอง ขณะที่กระบวนการจัดการเรียนรู้ส่วนใหญ่เน้นการบรรยายและการจดบันทึก ซึ่งสอดคล้องกับสหัสสินสิงห์ (2565) กล่าวว่า ครูผู้สอนยังเน้น วิธีการสอนแบบบรรยายเป็นหลัก ซึ่งการสอนแบบบรรยายคือกระบวนการที่ผู้สอนใช้ในการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการเตรียมเนื้อหา

สาระแล้วบรรยาย คือ พูด บอก เล่า อธิบายเนื้อหาสาระหรือสิ่งที่ต้องการสอนแก่ผู้เรียน (ทีศนา แชมมณี, 2561) แม้จะมีการใช้สื่อการสอนรูปแบบต่างๆ แต่การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนยังมีข้อจำกัด เนื่องจากภาระงานของครูและเวลาที่จำกัด ภาระงานที่ครูผู้สอนต้องรับผิดชอบ ส่งผลให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการออกแบบกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สอดคล้องกับที่ ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์ (2566) กล่าวว่า ครูไทยทำงานหนักมาก แต่สอนนักเรียนได้ไม่เต็มที่เพราะโดนแย่งเวลาไปโดยงานต่างๆ ที่ไม่ใช่งานสอน ซึ่งครูจำนวนมากมองว่างานและกิจกรรมเหล่านี้มักไม่ได้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการสอนทางด้านนักเรียน พบว่า มีนักเรียนบางกลุ่มขาดแรงจูงใจในการเรียน ไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้กับชีวิตจริง โดยปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาเกี่ยวกับแรงจูงใจ (motivation) เด็กกลุ่มนี้มีโอกาสได้เรียน แต่เลือกไม่เรียนเพราะขาดแรงจูงใจ ไม่เห็นประโยชน์ อันที่จริงคำว่าไม่เห็นประโยชน์โรงเรียนให้อะไรแก่เขาสามารถตีความได้หลายอย่าง อาจเป็นไปได้ว่าลึกๆ แล้วเขามองเห็นตัวเองทำไม่ได้ดีเรื่องเรียน เมื่อไปเรียนแล้วผลออกมาไม่ดี เรียนไม่รู้เรื่อง ก็ไม่ไปดีกว่า (ภาวรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์, 2564) นอกจากนี้ การประเมินผลยังคงเน้นการทดสอบที่วัดผลจากการจดจำมากกว่าส่งผลให้ผู้เรียนไม่มีโอกาสสะท้อนคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง

2. ผลการศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา พื้นที่อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร ผู้วิจัยพบว่า การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีแนวคิดการจัดการเรียนรู้จากศึกษาของประเทศฟินแลนด์ เป็นการนำปรากฏการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริงมาเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้ (อรพรรณ บุตรกตัญญู, 2564) โดยองค์ประกอบที่ 1 ความเป็นองค์รวม นักเรียนได้เรียนรู้ปัญหาสังคมในมิติที่กว้างขึ้น โดยการเชื่อมโยงปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น อุทกภัยและฝุ่น PM 2.5 กับปัญหาสิทธิมนุษยชน เช่น การละเมิดสิทธิเด็ก ทำให้นักเรียนเห็นความเชื่อมโยงของปัญหาต่างๆ และสามารถวิเคราะห์แนวทางแก้ไขได้อย่างมีประสิทธิภาพ. ขณะที่องค์ประกอบที่ 2 ตามสภาพจริง พบว่า การใช้หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับปัญหาจริงช่วยให้นักเรียนเข้าใจปัญหาในเชิงลึกมากขึ้น โดยใช้ข้อมูลจากสถานการณ์จริงที่ส่งผลกระทบต่อนักเรียนโดยตรง ทำให้นักเรียนตระหนักถึงบทบาทในสังคมในการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว สอดคล้องกับวรานนท์ คลังสีดาวรรณากุล (2565) ที่กล่าวว่า การหยิบยกประเด็นของปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคมที่เป็นประโยชน์กับผู้เรียนมาเป็นสื่อกลางในการสร้างองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมและอิสระของวิถีชีวิตในยุคดิจิทัล ส่งผลให้นักศึกษามีทักษะสูงขึ้น องค์ประกอบที่ 3 ความสอดคล้องกับบริบท กิจกรรมที่เชื่อมโยงการเรียนรู้กับบริบทของนักเรียน เช่น การศึกษากรณีฝุ่น PM 2.5 หรือการละเมิดสิทธิเด็กจากหลายประเทศ ช่วยให้นักเรียนเห็นภาพเปรียบเทียบและสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาจริงในสังคมของนักเรียนเอง องค์ประกอบที่ 4 การเรียนรู้เชิงแก้ปัญหาที่ทำให้นักเรียนมีโอกาสในการวิเคราะห์ปัญหาและค้นหาคำตอบด้วยตนเอง แม้ว่าบางกลุ่มนักเรียนยังไม่คุ้นเคยกับกระบวนการนี้ ซึ่งครูต้องเข้าไปสนับสนุนเพิ่มเติมเพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดลึกและการตั้งคำถาม สุดท้ายในองค์ประกอบที่ 5 กระบวนการเรียนรู้สามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี โดยการทำงานเป็นกลุ่มและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยให้นักเรียนได้แสดงออกและเสนอแนวทางแก้ไขปัญหามากมาย สอดคล้องกับ พงศธร มหาวิทยาลัย (2564) ที่ระบุว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เป็นแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสตรณนิยมแนวพหุวิทยาการอาศัยปรากฏการณ์ในชีวิตจริง มาเป็นแกนของบทเรียน และใช้กระบวนการสืบสอบโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นเครื่องมือ และต้องเชื่อมั่นว่าผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้เองได้จากการมีประสบการณ์ ผู้เรียนได้ลงมือ

ผลจากการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว นักเรียนกลุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมมีความเข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาสังคม สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาจริงในชีวิตประจำวัน ดังปรากฏในข้อมูลการสัมภาษณ์และการสะท้อนผลการเรียนรู้ โดยนักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับปรัชญาคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivist) ที่ผู้เรียนนั้นสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง กล่าวคือ ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้โดยนำประสบการณ์หรือสิ่งที่ได้พบเห็นมาเชื่อมโยงกับความรู้เดิมที่มีอยู่ ผู้เรียนจะได้ลงมือปฏิบัติ จนก่อให้เกิดความรู้ใหม่ที่เหมาะสมของแต่ละบุคคล และเมื่อพัฒนาตนทั้งด้านการกระทำ จิตใจ และสติปัญญาแล้วย่อมนำไปสู่สันติภายในตน ซึ่งเป็นแนวทางให้เกิดสันติสุขภายในใจ และแผ่ขยายออกไปสู่สังคมและโลกในที่สุด (พระมหากษัตริย์ ตรุณ, 2551)

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ คุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ประกอบด้วย 5 คุณลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ 1) การตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของตนในฐานะสมาชิกของสังคมโลก คือ การศึกษาและติดตามข่าวสารเกี่ยวกับปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก รวมถึงสามารถคิดไตร่ตรองก่อนลงมือกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีผลกระทบต่อสังคมโลก 2) การเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม คือ การเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และหลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติหรือแสดงพฤติกรรมที่เป็นการเหยียดเชื้อชาติ ศาสนา และเพศสภาพ 3) การยึดมั่นในหลักสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรม คือ การให้ความเคารพต่อศักดิ์ศรีและสิทธิของผู้อื่น แสดงความสนใจในประเด็นด้านสิทธิมนุษยชน เช่น สิทธิในการมีชีวิต สิทธิคุณภาพชีวิตที่ดี ฯลฯ เป็นต้น รวมถึงสนับสนุนแนวทางที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม 4) การทำงานร่วมกับผู้อื่น คือ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ปรับตัว และรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มเมื่อทำงานร่วมกัน ตลอดจนสนับสนุนหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่ช่วยแก้ไขปัญหาทางสังคม 5) การใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหา คือ การจัดการความขัดแย้งโดยใช้สันติวิธี เน้นการพูดคุย การไกล่เกลี่ย และการประนีประนอมเพื่อหาทางออกที่เป็นธรรมสำหรับทุกฝ่าย หลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำหรือการกระทำที่สร้างความขัดแย้ง และมุ่งเน้นการแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ร่วมกัน สามารถสรุปองค์ความรู้การวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 คุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ครูผู้สอนควรมีการศึกษาบริบทของพื้นที่และปรากฏการณ์ที่จะนำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ก่อนจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อที่จะสามารถพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ
 - 1.2 ครูผู้สอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ควรมีการวางแผนและการกำหนดเวลา และคัดเลือกปรากฏการณ์ที่สามารถเชื่อมโยงทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลก ทั้งนี้ กิจกรรมการเรียนรู้สามารถปรับกิจกรรมให้สอดคล้องและบูรณาการให้เข้ากับเนื้อหาวิชาอื่น ๆ ได้
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ผู้ศึกษาควรศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในพื้นที่และมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของผู้เรียน และนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์ไปปรับใช้หรือบูรณาการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อขยายขอบเขตการเรียนรู้ของผู้เรียนให้กว้างยิ่งขึ้น
 - 2.2 ผู้ศึกษาควรศึกษาการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สำหรับนักเรียนหรือนักศึกษาระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อศึกษาถึงแนวทางที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละช่วงวัย
 - 2.3 ผู้ศึกษาควรศึกษาในขอบเขตพื้นที่ที่กว้างขึ้นเพื่อที่จะสามารถพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานให้มีประสิทธิภาพ และสามารถประยุกต์ใช้ในบริบทที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- ทิตินา แคมมณี. (2561). ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปรีดี ประทุมสุรธรดี. (2562). การศึกษาเพื่อการพัฒนาความเป็นพลเมืองโลก : การเรียนรู้แบบบูรณาการสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. วารสารบริหารและนวัตกรรมการศึกษา, 2(1), 90-103
- พงศธร มหาวิจิตร. (2564). ทำความรู้จักกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน. ใน ทรงชัย อักษรคิด (บรรณาธิการ). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พระมหากษัตริย์ ตรุโณ. (2551). พระพุทธศาสนากับการสร้างสันติภาพโลก. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. แหล่งที่มา <https://www.mcu.ac.th/article/detail/14299> สืบค้นเมื่อ 23 กรกฎาคม 2564.
- ภาววรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์. (2564). อะไรทำให้เด็กไทยกลายเป็น NEETs? : แก้ปัญหาคนนอกตลาดแรงงานและการศึกษา กับรัตติยา ภูละออ. กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (EEF). <https://www.eef.or.th/ruttiya-neets-interview/> สืบค้นเมื่อ 23 กรกฎาคม 2564.
- วรานนท์ คลังสีดา วรนาทกุล. (2565). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานเพื่อพัฒนาทักษะพลเมืองดิจิทัลในรายวิชาชีวิตกับสังคมระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.). วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ศุภณัฐ ศศิวิวัฒน์. (2566). นโยบายลดภาระงานครู (บางส่วน) ไม่พอคืนครูสู่ห้องเรียน. Thai PBS Policy Watch. <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/education-2> สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2566.
- ศูนย์วิจัยและสนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน. (2567). ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ SDGs. แหล่งที่มา <https://www.sdgmove.com/intro-to-sdgs/> สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2566.
- สขิล สิ้นสิงห์. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน เพื่อพัฒนาแนวคิด BGC Economy Model สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อรพรรณ บุตรกัตถุญญ. (2564). การประเมินเพื่อการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน. ใน ทรงชัย อักษรคิด (บรรณาธิการ). การเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน. กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2559). รากเหง้าของความขัดแย้งในโลกปัจจุบัน. กรุงเทพธุรกิจ. <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/639148> สืบค้นเมื่อ 14 ธันวาคม 2566.
- Helen Davidson. (2018). Climate change is exacerbating world conflicts, says Red Cross president. The guardian. From <https://www.theguardian.com/world/2018/oct/21/climate-change-is-exacerbating-world-conflicts-says-red-cross-president> Retrieved December 14, 2023.

- Oxfam. (2015). Education for global citizenship: A guide for schools. From <https://www.oxfam.org.uk/education/resources> Retrieved December 14, 2023.
- Silander P. (2015). Phenomenon-based learning. Phenomenal Education. From <http://www.phenomenaleducation.info/phenomenon-based-learning.html> Retrieved December 14, 2023.

การประเมินโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โรงเรียนหัวไทร
(เรือนประชาบาล) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
THE EVALUATION OF THINKING AND CREATIVELY PROBLEM SOLVING PROJECT
OF HUASAI REUNPRACHABAN SCHOOL UNDER THE OFFICE NAKHON SI
THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

¹อัญชณา รอดริน Anchana Rodrin ²อรรครา ธรรมมาธิกุล Akara Dhammatikul
³วีระยุทธ ชาทะกาญจน์ Werayut Chatakan ⁴ปราโมทย์ พรหมนิล Pramote Promnil
^{1, 2, 3, 4}มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author E-mail: 6655701053@nstru.ac.th

Article Received: May 09, 2025. Revised: August 21, 2025. Accepted: August 25, 2025.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินระบบโครงการ 2) ประเมินการวางแผนโครงการ 3) ประเมินการนำไปใช้เพื่อการดำเนินโครงการ 4) ประเมินการปรับปรุงโครงการ และ 5) ประเมินการยอมรับโครงการ พัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ครู จำนวน 6 คน และนักเรียนโรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 - ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 278 คน รวมทั้งหมด 285 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 แบบสอบถามความคิดเห็นด้านระบบและด้านการวางแผน ฉบับที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นด้านการนำไปใช้และการยอมรับ และแบบสัมภาษณ์ ด้านการปรับปรุง จำนวน 1 ฉบับ และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ส่วนที่ 1 การประเมินระบบโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนที่ 2 การประเมินการวางแผนโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนที่ 3 การประเมินการนำไปใช้โครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนที่ 4 การประเมินผลการปรับปรุงโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด และส่วนที่ 5 การประเมินการยอมรับโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) ได้แก่ โครงการมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โครงการมีกิจกรรมที่หลากหลาย และผู้เรียนมีกระบวนการคิด วิเคราะห์เพิ่มมากขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออกมากขึ้นและได้เรียนรู้วิธีคิดอย่างเป็นระบบนักเรียนนำทักษะและความรู้ไปใช้กับการเรียนและชีวิตประจำวันได้

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, การแก้ปัญหา, การคิดเชิงสร้างสรรค์

Abstract

This research article aims 1) to evaluate the system assessment 2) to evaluate the program planning, 3) to evaluate the program implementation 4) to evaluate the program improvement, and 5) to evaluate the program certification to assess program certification (Program Certification) of the evaluation of thinking and creatively problem solving project at Huasai Reunprachaban school under the office Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 3. the sample group consists of 1 school administrator, 6 teachers, and 278 students from Kindergarten 1 to Grade 6 at Hua Sai (Ruean Prachaban) School, totaling 285 participants. The evaluation tools for data collection in this evaluation include two questionnaires A questionnaire to assess opinions on the project system and project planning. A questionnaire to assess opinions on program implementation and program acceptance. In addition, an in-depth interview form (In-Depth Interview) was used to assess program improvement, totaling 1 form. and data analysis using percentages, means, and standard deviations

The results of the study showed that; Part 1, The evaluation of the project system for developing of creatively problem solving project of Huasai Reunprachaban school showed that, overall, the project was evaluated at the highest level. Part 2, The evaluation of project planning for developing of creatively problem solving project of Huasai Reunprachaban school showed that, overall, the project was evaluated at the highest level. Part 3, The evaluation of program implementation for developing of creatively problem solving project of Huasai Reunprachaban school showed that, overall, the project was evaluated at the highest level. Part 4, The evaluation of program improvement for developing of creatively problem solving project project of Huasai Reunprachaban school showed that, overall, the project was evaluated at the highest level. And Part 5, The evaluation of Acceptance of creatively problem solving project of Huasai Reunprachaban school includes experience-sharing activities and a variety of engaging programs. As a result, students have improved their thinking and analytical processes, leading to increased confidence in expressing themselves and learning how to think systematically. They are also able to apply the skills and knowledge gained to their studies and daily lives.

Keywords: Project Evaluation, Problem Solving, Creative Thinking

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 22 กล่าวถึงการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของคน ภายใต้สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลมีลักษณะด้านการรู้จักคิดวิเคราะห์ สามารถแก้ปัญหาได้ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนทำให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

การดำเนินชีวิตท่ามกลางสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกยุคปัจจุบันส่งผลให้บุคคลต้องพบกับสภาวะความกดดัน ความยุ่งยากในการตัดสินใจ และเผชิญกับปัญหาต่างๆ อย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเรียนรู้ การทำงาน การดำเนินชีวิตส่วนตัว หรือแม้กระทั่งความสัมพันธ์ทางสังคม ผู้ที่สามารถฝ่าฟันและเอาชนะสถานการณ์เหล่านี้ได้จะต้องมีทักษะในการแก้ปัญหา สามารถคิดตัดสินใจ และหาแนวทางในการจัดการกับปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการแก้ปัญหาของเยาวชนไทย พบว่า เยาวชนไทยจำนวนมากยังขาดทักษะในการแก้ปัญหาและการเผชิญอุปสรรค ทำให้หาทางออก จากปัญหาด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม อาทิ การดื่มสุรา การใช้สิ่งเสพติด การขาดสติในการควบคุม ตนเองจนเป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท หรือแม้กระทั่งการฆ่าตัวตาย ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบ ทางลบต่อทั้งตนเองและสังคม (กระทรวงสาธารณสุข, 2560)

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การแก้ปัญหาเป็นทักษะสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งจำเป็นต้องปลูกฝังให้กับเยาวชนไทยเพื่อให้พวกเขาสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข อีกทั้งสภาพปัญหาที่บุคคลต้องเผชิญในทุกวันนี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงและมีความซับซ้อนมากกว่าในอดีต วิธีการแก้ปัญหาแบบเดิมๆ ไม่อาจนำมาใช้กับสภาพปัญหาในยุคปัจจุบันได้ผู้ที่จะสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพจะต้องรู้จักคิดหาคำตอบ หรือวิธีการรูปแบบใหม่ๆ ค้นหาทางเลือกที่หลากหลาย แตกต่างจากเดิมที่เป็นอยู่ และสามารถตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ ปัญหาที่ดีที่สุดตามหลักการของเหตุและผล เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้น การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับยุคสมัยจึงควรเป็นการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ซึ่งมีลักษณะผสมผสานระหว่างแนวคิดของการแก้ปัญหา (Problem Solving) และความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เข้าไว้ด้วยกัน

สำหรับการดำเนินงานโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของโรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ได้ดำเนินการภายใต้แนวคิด เสริมความรู้ ทักษะการคิด และแรงจูงใจ เพื่อสร้างผลงานใหม่ที่มีคุณค่า มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบคิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผลและเพื่อให้นักเรียนกำหนดเป้าหมายคาดการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ เมื่อผู้เรียนมีความคิดและสามารถแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์ได้แล้วนั้น ผู้เรียนจะสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยืดหยุ่นสร้างนวัตกรรมและแนวคิดใหม่ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการใหม่ๆ ส่งผลให้องค์กรหรือบุคคลมีความสามารถในการแข่งขันและสร้างคุณค่าใหม่ในตลาด การคิดสร้างสรรค์ไม่ได้ตัดขาดจากเหตุผล แต่ยังส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งและรอบคอบ จึงช่วยให้ตัดสินใจได้ดีขึ้นใน

สถานการณ์ที่มีความซับซ้อนหรือไม่แน่นอน โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปลายปีการศึกษา 2565 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบคิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล เพื่อให้นักเรียนสรุปความคิดจากเรื่องที่อ่าน ฟัง และดู และสื่อสารโดยการพูดหรือเขียน ตามความคิดของตนเองเป้าหมายเชิงคุณภาพเพื่อให้นักเรียนนำเสนอวิธีคิดวิธีแก้ปัญหาด้วยภาษาหรือวิธีการของตนเองเพื่อให้นักเรียนกำหนดเป้าหมายคาดการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ เพื่อให้นักเรียนมีความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ผลงานด้วยความภาคภูมิใจ ซึ่งในการดำเนินโครงการ ได้พบอุปสรรคด้านการดำเนินงานอีกหลายด้านด้วยกัน เช่น ความเหมาะสมด้านอาคารสถานที่ที่ไม่เพียงพอ จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการมีปริมาณที่มากเกินไป

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้ประเมินจึงได้ดำเนินโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ของโรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) ซึ่งพบว่า แนวทางที่เน้นการบูรณาการทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ การคิดเชิงสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหามีเหตุผล ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้ง มีความมั่นใจในการแสดงออกทางความคิด และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลจากการวิจัยและการดำเนินงานชี้ให้เห็นว่า เมื่อเยาวชนได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม พวกเขาจะสามารถเผชิญกับความท้าทายที่ซับซ้อนในโลกยุคใหม่ได้อย่างมั่นคงและยืดหยุ่น ทั้งยังเป็นการวางรากฐานสำคัญในการพัฒนา “ทุนมนุษย์” ที่มีคุณภาพให้กับสังคมในระยะยาว ซึ่งประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการนี้ไม่เพียงแต่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังขยายผลไปสู่โรงเรียน ชุมชน และระบบการศึกษาทั้งระบบในฐานะต้นแบบของการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตอย่างยั่งยืน ผู้รายงานจึงได้ดำเนินการประเมินผลการดำเนินการโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ ของโรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ปีการศึกษา 2567

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินระบบของโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อประเมินการวางแผนของโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ โรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อประเมินการนำไปใช้การดำเนินของโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
4. เพื่อประเมินการปรับปรุงของโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
5. เพื่อประเมินผลการยอมรับของโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหอย่างสร้างสรรค์ โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
 - 1.1 ประชากร คือ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 1,140 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารและครู จำนวน 7 คน นักเรียน จำนวน 278 คน รวม 285 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ Stratified Sampling

2. เครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือ

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 แบบสอบถามด้านการประเมินระบบโครงการ และการวางแผนโครงการ จำนวน 20 ข้อ ฉบับที่ 2 แบบสอบถามด้านการประเมินการนำไปใช้โครงการ ด้านการปรับปรุงโครงการ จำนวน 18 ข้อ และส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์ ด้านการยอมรับโครงการ

2.2 ตรวจสอบเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน หาคุณภาพของเครื่องมือโดยตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามแต่ละข้อที่ต้องการประเมิน (Index of Item Objective Congruence : IOC) คัดเลือกข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มาตรวจสอบความสมบูรณ์ จากนั้นกรอกข้อมูล ลงในโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล และดำเนินการตามขั้นตอนวิเคราะห์ทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 1 การนำข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่ และร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตาราง 2) วิเคราะห์ผลการประเมินโครงการพัฒนาการคิดและแก้ปัญหาอย่าง ด้านระบบโครงการและการวางแผนโครงการโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตาราง ด้านการนำไปใช้และการปรับปรุงโครงการโดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตาราง ด้านการยอมรับโครงการนำเสนอเป็นรายละเอียดสรุปเป็นข้อ 3) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามการประเมินโครงการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีการแปลข้อมูลจากค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) และการวิเคราะห์แบบ การยอมรับโครงการ รวบรวมความคิดเห็น คำสำคัญเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ในประเด็นความพึงพอใจผลลัพธ์ ประโยชน์ ความคุ้มค่า แนวทางแก้ไขและพัฒนา จุดเด่น จุดด้อย ผลกระทบของโครงการ

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 2 ผู้ประเมินนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ แนวการยอมรับโครงการ ดำเนินงานโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มาวิเคราะห์ ดังนี้ 1) นำเนื้อหาที่ได้บันทึกมาถอดความ ทั้งที่เป็นคำพูด อากัปกริยาและท่าทีของผู้ให้สัมภาษณ์ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ 2) ตีความและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อนำมาสังเคราะห์และจัดกลุ่มข้อมูล ให้เป็นหมวดหมู่และนำเสนอในประเด็นความพึงพอใจผลลัพธ์ ประโยชน์ และความคุ้มค่า ของโครงการ

สรุปผลการวิจัย

การประเมินระบบโครงการ การวางแผนโครงการ การนำไปใช้ของโครงการ การยอมรับโครงการ โครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ในส่วนของ การประเมินระบบโครงการ การวางแผนโครงการ การนำไปใช้โครงการ การปรับปรุงโครงการ

โครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	n = 285		ระดับคุณภาพ
	$\bar{X}$	S.D.	
การประเมินระบบโครงการ	4.70	0.43	มากที่สุด
การประเมินการวางแผนโครงการ	4.80	0.68	มากที่สุด
การประเมินการนำไปใช้โครงการ	4.86	0.41	มากที่สุด
การประเมินการปรับปรุงโครงการ	4.84	0.46	มากที่สุด
รวม	4.80	0.50	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า การประเมินระบบ การประเมินการวางแผน การประเมินการนำไปใช้และการประเมินการปรับปรุง ของโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

ผลการประเมินการยอมรับโครงการโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 สามารถสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. ผลลัพธ์จากของโครงการ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในผลลัพธ์ ร้อยละ 100 เนื่องจาก นำโครงการมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โครงการมีกิจกรรมที่หลากหลาย และผู้เรียนมีกระบวนการคิดวิเคราะห์เพิ่มมากขึ้น

2. ประโยชน์จากโครงการ ประโยชน์ที่เกิดจากโครงการคือผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์และมองปัญหาในมุมที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ได้พัฒนาการทำงานเป็นทีม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่ดีต่อการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออกมากขึ้นและได้เรียนรู้วิธีคิดอย่างเป็นระบบ

3. ความคุ้มค่าของโครงการ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า โครงการมีความคุ้มค่า ร้อยละ 100 โดยโครงการสามารถทำให้นักเรียนนำทักษะและความรู้ไปใช้กับการเรียนและชีวิตประจำวันได้และโครงการควรปรับปรุงเรื่องระยะเวลาให้เหมาะสม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการประเมินโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ส่วนที่ 1 การประเมินระบบ เมื่อพิจารณาจากความสอดคล้องวัตถุประสงค์ของโครงการนโยบายทางการศึกษา พบว่ามีโดยรวมมีความเหมาะสม ระดับมากที่สุด เนื่องจากหลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด และสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน วัตถุประสงค์โครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด และมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินโครงการ โครงการสามารถพัฒนาผู้เรียนได้สอดคล้องกับ

นโยบายทางการศึกษา เนื่องจาก วัตถุประสงค์ของโครงการสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ (2566) ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม รวมถึงการเสริมสร้างทักษะการคิดขั้นสูงที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่ระบุถึงการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ และมีทักษะในการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) รวมทั้งสอดคล้องกับเป้าหมายของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ที่มุ่งเน้นการสร้างทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพและมีทักษะแห่งอนาคต (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่าโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายและแนวทางของประเทศอย่างเป็นรูปธรรม โดยช่วยพัฒนาเยาวชนให้มีศักยภาพที่เหมาะสมกับความต้องการของสังคมในอนาคต

2. ผลการประเมินโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ส่วนที่ 2 การวางแผนโดยรวม พบว่ามีความเหมาะสมระดับมากที่สุด เนื่องจากการกำหนดแผนงานที่ชัดเจนมีความเหมาะสมของระยะเวลาของแผนงานที่กำหนดรวมถึงระยะเวลาในการดำเนินโครงการ ความสอดคล้องกับโครงการกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงความสามารถในการติดตามและปรับปรุงแผนงานเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพบว่าทุกข้อมีความเพียงพอเหมาะสมระดับมากที่สุด นอกจากนี้ การวางแผนโครงการยังควรใช้กระบวนการวางแผนอย่างเป็นระบบ (Systematic Planning Process) ตามหลักของการบริหารโครงการ เช่น การวิเคราะห์ความต้องการ (Needs Assessment) การตั้งเป้าหมายแบบ SMART และการกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่สามารถประเมินได้จริง ซึ่งแนวทางเหล่านี้สนับสนุนให้โครงการมีทิศทางที่ชัดเจนและเกิดประสิทธิผลสูงสุด (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2556)

3. ผลการประเมินโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ส่วนที่ 3 การนำไปใช้โดยรวม พบว่ามีความเหมาะสมระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผลการประเมินทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ สามารถนำแนวคิดจากโครงการไปใช้ได้จริง กิจกรรมในโครงการกระตุ้นให้เกิดแนวคิดใหม่ๆ โครงการมีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการระดมสมอง โครงการสามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม การบริหารงบประมาณและกลุ่มเป้าหมายมีความเหมาะสมไม่เกิดปัญหาที่เกี่ยวกับระยะเวลาและกำหนดดำเนินโครงการ ไม่มีข้อจำกัดด้านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในโครงการ ไม่ขาดการวางแผนที่เหมาะสมก่อนดำเนินโครงการ เนื่องจากการดำเนินโครงการพัฒนาการคิดและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ พบว่า โครงการสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษาทั้งในระดับชั้นเรียนรายวิชา และกิจกรรมเสริมหลักสูตร เนื่องจากเนื้อหาของโครงการมีความยืดหยุ่น และสามารถประยุกต์ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายระดับ โดยเฉพาะในระดับประถม ครูผู้สอนสามารถนำแนวคิดกระบวนการ และกิจกรรมจากโครงการไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เช่น การใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based Learning: PBL) การเรียนรู้แบบโครงงาน (Project-based Learning) หรือการอภิปรายกลุ่มซึ่งช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดเชิงระบบ และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ตามบริบทของตน นอกจากนี้ โครงการยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนที่มีความหลากหลายทั้งในด้านความสามารถและความสนใจ โดยเฉพาะในยุคที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งเน้นให้สถานศึกษามีอิสระในการจัด

กิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของผู้เรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จากการนำไปใช้ในห้องเรียนแล้ว โครงการยังสามารถขยายผลไปสู่กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและกระบวนการแนะแนวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในกิจกรรมเสริมสร้างทักษะชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม และการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริงซึ่งเป็นทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 (UNESCO, 2015) สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาที่เข้มแข็งสามารถนำองค์ความรู้จากโครงการไปจัดทำเป็นแนวปฏิบัติ (Best Practice) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับโรงเรียนอื่นๆ หรือพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและต่อเนื่อง นอกจากนี้ โครงการยังสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรครูโดยจัดอบรมหรือ PLC (Professional Learning Community) ให้ครูร่วมกันพัฒนาแผนการสอนที่เน้นกระบวนการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในองค์กรอย่างยั่งยืน (DuFour and Eaker, 1998) อีกทั้งในระดับนโยบาย โดยโครงการลักษณะนี้สามารถสนับสนุนยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีสมรรถนะตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ (Competency-based Curriculum) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำลังส่งเสริมให้สถานศึกษาทดลองและขยายผลในปีการศึกษาที่กำลังจะมาถึง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2566)

4. ผลการประเมินโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โรงเรียนหัวไทร (เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ส่วนที่ 4 การปรับปรุง อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

4.1 ผลลัพธ์จากของโครงการ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจในผลลัพธ์ ร้อยละ 100 เนื่องจากโครงการมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ โครงการมีกิจกรรมที่หลากหลาย และผู้เรียนมีกระบวนการคิด วิเคราะห์เพิ่มมากขึ้นโครงการพัฒนาการคิดและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มีผลลัพธ์เชิงบวกอย่างชัดเจนต่อผู้เรียนในหลากหลายด้าน ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เกี่ยวข้องกับการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย โดยเฉพาะทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล ยืดหยุ่น และสร้างสรรค์ ส่วนด้านความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา ผู้เรียนที่เข้าร่วมโครงการมีพัฒนาการที่ดีขึ้นในด้านการคิดเชิงตรรกะ การตั้งคำถาม การตั้งสมมติฐาน การเลือกวิธีแก้ปัญหา และการประเมินผลลัพธ์ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Bloom ที่ระบุว่า ทักษะการคิดขั้นสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ (analysis) การสังเคราะห์ (synthesis) และการประเมิน (evaluation) สามารถพัฒนาได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดมากกว่าความรู้เชิงจำ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลายงานวิจัยพบว่าเมื่อนักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหามีผลต่อความเข้าใจในเนื้อหาวิชา และสามารถเชื่อมโยงความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ดีขึ้น (ดารณี อุทัยรัตน์, 2562) ซึ่งเป็นแนวทางที่ Marzano (1998) ยืนยันว่า ทักษะการเรียนรู้ขั้นสูงส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เข้าร่วมโครงการมีพฤติกรรมการเรียนรู้เชิงรุกมากขึ้น กล่าวตั้งคำถาม กล้าแสดงความคิดเห็น และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ซึ่งสะท้อนถึงพัฒนาการด้าน collaborative skills และ critical thinking ตามกรอบแนวคิดของ Partnership for 21st Century Skills (battelleforkids, 2009) ที่กำหนดให้ 4C (Critical thinking, Creativity, Collaboration, Communication) เป็นทักษะหลักที่จำเป็นต่ออนาคต ด้านความพึงพอใจและเจตคติจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า นักเรียนและครูมีความพึงพอใจต่อโครงการในระดับสูงโดยครูระบุว่าโครงการช่วยสร้างแนวทางการสอนใหม่ๆ ที่ท้าทายและมีความหมาย ส่วนนักเรียนรู้สึกว่าจะสามารถเรียนรู้

ได้อย่างสนุกและนำความรู้ไปใช้จริงได้ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ Trilling and Fadel (2009) ที่กล่าวว่า นักเรียนจะเรียนรู้ด้วยความหมายเมื่อสามารถเห็นความเชื่อมโยงของสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริง

4.2 ประโยชน์จากโครงการ ประโยชน์ที่เกิดจากโครงการคือผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์และมองปัญหาในมุมที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ได้พัฒนาการทำงานเป็นทีม และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งดีต่อการเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนมีความกล้าแสดงออกมากขึ้นและได้เรียนรู้วิธีคิดอย่างเป็นระบบโดยโครงการมีประโยชน์ต่อผู้เรียน โครงการช่วยพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ (critical thinking), การคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) และการแก้ปัญหาเชิงระบบ (systematic problem solving) ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ตามกรอบแนวคิดของ Partnership for 21st Century Learning (battelleforkids, 2009) ที่ระบุว่า 4Cs ได้แก่ Critical Thinking, Creativity, Collaboration และ Communication เป็นหัวใจของการเตรียมความพร้อมนักเรียนในอนาคต ส่วนการฝึกกระบวนการคิดในสถานการณ์จริงช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถในการประเมินข้อมูลอย่างมีเหตุผล และสร้างแนวทางแก้ปัญหาที่หลากหลายและเหมาะสม (Trilling and Fadel, 2009) นักเรียนที่ผ่านกิจกรรมในโครงการมีแนวโน้มที่จะมี ทักษะในการตั้งคำถาม การวิเคราะห์ข้อมูล และการตัดสินใจอย่างมีหลักการ ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ (ดารณี อุทัยรัตน์, 2562) โครงการมีประโยชน์ต่อครูและกระบวนการจัดการเรียนรู้ โครงการช่วยให้ครูมีแนวทางในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และสามารถนำกระบวนการคิดสร้างสรรค์ไปปรับใช้ในการสอนในรายวิชาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในรูปแบบการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) หรือโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PBL) ซึ่ง Marzano (1998) ว่าเป็นวิธีการที่ช่วยยกระดับการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้เชิงลึกของผู้เรียนนอกจากนี้ยังส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาแบบ Professional Learning Community (PLC) ในหมู่ครูเพื่อแลกเปลี่ยนและปรับปรุงแนวทางการสอนอย่างต่อเนื่อง (DuFour and Eaker, 1998) ประโยชน์ต่อสถานศึกษาและระบบการศึกษาในภาพรวม โครงการส่งเสริมเป้าหมายของ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตและสามารถปรับตัวในโลกที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างสร้างสรรค์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ระบบการศึกษาต้องพัฒนาคนที่สามารถคิด วิเคราะห์ และสร้างนวัตกรรม ไม่ใช่แค่คนที่จดจำและปฏิบัติตามคำสั่ง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) โครงการนี้จึงมีศักยภาพในการเป็นแนวทางต้นแบบที่สามารถนำไปขยายผลในระดับสถานศึกษาพื้นที่และระดับชาติเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยในระยะยาว

4.3. ความคุ้มค่าของโครงการ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นว่า โครงการมีความคุ้มค่าร้อยละ 100 โดยโครงการสามารถทำให้นักเรียนนำทักษะและความรู้ไปใช้กับการเรียนและชีวิตประจำวันได้ โดยโครงการพัฒนาการคิดและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถือเป็นโครงการที่มีความคุ้มค่าในหลายมิติ ทั้งด้านต้นทุนที่ใช้ ทรัพยากรที่ลงทุน และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นต่อผู้เรียน ครู และสถานศึกษา ความคุ้มค่าทางด้านการลงทุนและผลลัพธ์ (Cost-Effectiveness) โครงการใช้ทรัพยากรในระดับที่เหมาะสม เช่น งบประมาณสนับสนุนการอบรมครู สื่อการเรียนรู้ และเวลาในการดำเนินกิจกรรม โดยเมื่อเทียบกับผลลัพธ์ที่ได้ เช่น การพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ถือว่าคุ้มค่าต่อการลงทุนอย่างชัดเจน จากแนวคิดของ Levin and McEwan (2001) การวัดความคุ้มค่าทางการศึกษาควรพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างต้นทุนของโครงการกับผลสัมฤทธิ์ที่วัดได้ ซึ่งโครงการนี้สามารถแสดงผลลัพธ์ที่ชัดเจน เช่น ทักษะการคิด การทำงานร่วมกัน และการแก้ปัญหาในสถานการณ์จริง ความคุ้มค่าทางด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน โครงการนี้วางรากฐานการเรียนรู้ที่ยั่งยืน เพราะผู้เรียนไม่ได้เรียนเฉพาะเนื้อหา แต่ได้ฝึกทักษะที่สามารถ

นำไปใช้ได้ตลอดชีวิต เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ และการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย สอดคล้องกับเป้าหมายของการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (Education for Sustainable Development: ESD) ตามแนวทางของ UNESCO (2015) คือ ความคุ้มค่าของการศึกษาไม่ใช่แค่การเรียนรู้เนื้อหา แต่คือการสร้างศักยภาพให้ผู้เรียนสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ส่วนความคุ้มค่าทางด้านคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษา โครงการนี้ช่วยยกระดับคุณภาพผู้เรียนได้ตรงเป้าหมายของ หลักสูตรฐานสมรรถนะที่เน้นให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิด แก้ปัญหา และเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ซึ่งเป็นเป้าหมายใหม่ของการศึกษาขั้นพื้นฐานไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2566) นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนาแผนการสอนที่มีคุณภาพ โดยใช้แนวทาง Active Learning และการประเมินเชิงสมรรถนะการลงทุนทางการศึกษาอย่างคุ้มค่า ต้องนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ และพัฒนาผลลัพธ์ที่วัดได้จริงในระดับห้องเรียน (ดารณี อุทัยรัตน์, 2562) ความคุ้มค่าเชิงระบบและการขยายผล โครงการสามารถนำไปขยายผลสู่โรงเรียนอื่นๆ ได้ เนื่องจากมีโครงสร้างกิจกรรมที่ชัดเจนและมีหลักฐานเชิงประจักษ์สนับสนุน จึงเหมาะสมกับการเป็น ต้นแบบนวัตกรรมที่สามารถประยุกต์ใช้ได้หลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นในชั้นเรียน โรงเรียน หรือเขตพื้นที่การศึกษาซึ่งถือเป็นความคุ้มค่าทางเชิงนโยบายและระบบ

5. ผลการประเมินโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ส่วนที่ 5 การยอมรับ โดยรวมพบว่ามีความเหมาะสมระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ผลการประเมินทุกข้ออยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ การกำหนดขั้นตอนการจัดทำโครงการที่มีความชัดเจน การให้ความรู้ ประชุมชี้แจง ผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ บุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงานโครงการ การประชุมชี้แจงบุคลากรที่มีส่วนร่วมทุกๆ ฝ่ายที่เข้าจำวัดอุปสงค์การดำเนินโครงการการจัดกิจกรรมโครงการแต่ละกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนด การดำเนินการเป็นไปตามแผนและปฏิทินที่กำหนด มีการดำเนินกิจกรรมและการประเมินผลการดำเนินการโครงการอย่างต่อเนื่อง บุคลากรมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลตามโครงการ มีการรายงานผลการดำเนินงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง มีการนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง การยอมรับโครงการ (Project Acceptance) ถือเป็นตัวชี้วัดสำคัญของความสำเร็จของโครงการพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะโครงการที่มีวัตถุประสงค์ในการปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ เช่น โครงการพัฒนาการคิดและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจากข้อมูลการประเมินภาคสนาม สะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับในหลายระดับ ได้แก่ การยอมรับจากผู้เรียน ผู้เรียนมีท่าทีตอบรับที่ดีต่อกิจกรรมของโครงการ โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นการแก้ปัญหาแบบกลุ่ม เกม การศึกษา และสถานการณ์จำลอง (simulation) ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้แบบ Active Learning ผู้เรียนส่วนใหญ่รู้สึกสนุก ทำท่าย และได้ฝึกทักษะที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริง ดังนั้น การออกแบบกิจกรรมที่ตอบโจทย์ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการยอมรับและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Trilling and Fadel, 2009)

นอกจากนี้ ผลจากการสัมภาษณ์นักเรียน แสดงให้เห็นว่า นักเรียนสามารถสะท้อนแนวทางการคิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหาที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับก่อนเข้าร่วมโครงการ ซึ่งแสดงถึงการยอมรับทั้งในเชิงเจตคติและพฤติกรรม ซึ่งการยอมรับจากครูผู้สอน ครูมีการตอบรับในเชิงบวกต่อแนวคิดและวิธีการของโครงการ เนื่องจากเห็นว่าโครงการนี้ช่วยเติมเต็มกระบวนการจัดการเรียนรู้สมัยใหม่ เช่น การสอนที่เน้นทักษะ (skills-based teaching) และการประเมินตามสมรรถนะ ซึ่งครูสามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในห้องเรียน จากผลการศึกษาของ Fullan (2007) ชี้ว่า ครูจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงได้มากขึ้นเมื่อมีความเข้าใจ รู้สึกว่าแนวทางใหม่สอดคล้อง

กับบริบทของตน และสามารถนำไปใช้งานได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับผลตอบรับในโครงการนี้ ส่วนการยอมรับจากผู้บริหารและหน่วยงานทางการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่เห็นว่า โครงการนี้สนับสนุนนโยบายการพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และเป็นไปตามแนวทางของ หลักสูตรฐานสมรรถนะ ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเฉพาะในด้านการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2566) การที่โครงการได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในเชิงนโยบายและโครงสร้าง ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยให้โครงการสามารถดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมีแนวโน้มถูกขยายผลในอนาคต (Rogers, 2003) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับสอดคล้องกับบริบทโรงเรียนและความต้องการของผู้เรียน การออกแบบกิจกรรมที่ชัดเจน มีคู่มือ และแนวทางนำไปใช้จริง การอบรมและนิเทศครูอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความมั่นใจ การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น นักเรียน ครู และผู้บริหาร โครงการพัฒนาการคิดและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางในทุกระดับ ทั้งจากผู้เรียน ครู และผู้บริหาร โดยมีความเชื่อมั่นว่าโครงการสามารถพัฒนาทักษะสำคัญของผู้เรียนได้จริง และมีศักยภาพในการขยายผลอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การประเมินโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 สามารถสรุปองค์ประกอบไปด้วย 5 ด้าน ได้แก่

1. การประเมินระบบ (System Evaluation) ได้แก่ ความสอดคล้องวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายทางการศึกษา วัตถุประสงค์โครงการกับความจำเป็นในการดำเนินโครงการ และความเหมาะสมด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา

1.1 ความสอดคล้องวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายทางการศึกษา ได้แก่ หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด หลักการและเหตุผลของโครงการมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน วัตถุประสงค์โครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด วัตถุประสงค์โครงการมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีดำเนินโครงการ และโครงการสามารถพัฒนาผู้เรียนได้สอดคล้องกับนโยบายทางการศึกษา

1.2 วัตถุประสงค์โครงการกับความจำเป็นในการดำเนินโครงการ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับหลักการและเหตุผล และวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจนสอดคล้องกับวิธีดำเนินการ

1.3 ความเหมาะสมด้านสถานที่และสิ่งแวดล้อมของสถานศึกษา ได้แก่ ความเหมาะสมของสถานที่ในการดำเนินโครงการ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนมีความเหมาะสมและเอื้อต่อการดำเนินโครงการ จัดบรรยากาศของโครงการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน

2. การประเมินผลการวางแผนโครงการ (Program Planning Evaluation) ได้แก่ ความสอดคล้องของขั้นตอนการวางแผนโครงการ ความเหมาะสมของโครงการ และงบประมาณของโครงการ

2.1 ความสอดคล้องของขั้นตอนการวางแผนโครงการ ได้แก่ กำหนดแผนงานที่ชัดเจน ความเหมาะสมของระยะเวลาและแผนงานที่กำหนด และความสามารถในการติดตามและปรับปรุงแผนงานเมื่อมีการเปลี่ยนแปลง

2.2 ความเหมาะสมของโครงการ ได้แก่ ความเหมาะสมของระยะเวลาในการดำเนินโครงการ และความสอดคล้องกับโครงการกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

2.3 งบประมาณของโครงการ ได้แก่ มีแผนงานการจัดสรรงบประมาณอย่างชัดเจน จัดสรรงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมโครงการได้อย่างเหมาะสม และงบประมาณในการดำเนินโครงการมีเพียงพอ

3. การประเมินเพื่อนำไปใช้เพื่อการดำเนินโครงการ (Program Implementation Evaluation) ได้แก่ ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ ความเหมาะสมจากการดำเนินโครงการ และปัญหาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการ

3.1 ผลลัพธ์จากการดำเนินโครงการ สามารถนำแนวคิดจากโครงการไปใช้ได้จริง กิจกรรมในโครงการกระตุ้นให้เกิดแนวคิดใหม่ๆ และโครงการมีการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและการระดมสมอง

3.2 ความเหมาะสมจากการดำเนินโครงการ โครงการสามารถตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม และการบริหารงบประมาณและกลุ่มเป้าหมายมีความเหมาะสม

4. การประเมินเพื่อปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) ได้แก่ การวางแผน การดำเนินการ การติดตามและประเมินผล การนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนา

4.1 การวางแผน ได้แก่ การกำหนดขั้นตอนการจัดทำโครงการที่มีความชัดเจนการให้ความรู้ ประชุมชี้แจง ผู้รับผิดชอบและผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจขั้นตอนและวิธีการดำเนินการบุคลากรมีส่วนร่วมในการวางแผน และการดำเนินงานโครงการ

4.2 การดำเนินการ ได้แก่ ประชุมชี้แจงบุคลากรที่มีส่วนร่วมทุก ๆ ฝ่ายที่เข้าจำวัดอุปประสงค์ การดำเนินโครงการ จัดกิจกรรมโครงการแต่ละกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนด และการดำเนินการเป็นไปตามแผนและปฏิทินที่กำหนด

4.3 การติดตามและประเมินผล ได้แก่ มีการดำเนินกิจกรรมและการประเมินผลการดำเนินการโครงการอย่างต่อเนื่อง และบุคลากรมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลตามโครงการ

4.4 มีการรายงานผลการดำเนินงาน ให้ผู้เกี่ยวข้องทราบอย่างต่อเนื่อง และมีการนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง

5. การประเมินเพื่อยอมรับโครงการ (Program Certification) ความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และผลลัพธ์ของโครงการ ประโยชน์จากโครงการความคุ้มค่าของโครงการ สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สารสนเทศในการประเมินโครงการคิดและพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
โรงเรียนหัวไทร(เรือนประชาบาล)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 โรงเรียนควรจัดสรรพื้นที่เฉพาะเพื่อใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้หรือห้องกิจกรรมสำหรับดำเนินโครงการพัฒนาการคิดและการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
 - 1.2 โรงเรียนสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่น เว็บไซต์ของโรงเรียน กลุ่มไลน์ชั้นเรียน ป้ายประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมหน้าเสาธง เพื่อแจ้งให้ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนรับทราบถึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของโครงการ ตลอดจนเชิญชวนให้เข้าร่วมอย่างทั่วถึง
 - 1.3 คณะผู้รับผิดชอบโครงการควรพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมในโครงการให้มีความหลากหลาย สอดคล้องกับบริบทของนักเรียน เช่น กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ เกมการเรียนรู้ การแก้โจทย์สถานการณ์จริง หรือการใช้สื่อเทคโนโลยีในการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และสร้างสรรค์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการประเมินโครงการโดยใช้รูปแบบการประเมินอื่นๆ เพื่อให้ได้สารสนเทศที่หลากหลาย สำหรับนำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาผลกระทบในระยะยาวของโครงการว่าพฤติกรรมที่ดีของนักเรียนสามารถคงอยู่ต่อไปหรือไม่

2.3 ควรพัฒนาเครื่องมือวัดพฤติกรรมที่มีมาตรฐานและแม่นยำมากขึ้น เพื่อประเมินผลโครงการได้อย่างถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). หลักสูตรฐานสมรรถนะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับทดลอง). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กระทรวงสาธารณสุข. (2560). รายงานสถานการณ์พฤติกรรมสุขภาพเยาวชนไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.

ดารณี อุทัยรัตน์. (2562). การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นงลักษณ์ วิรัชชัย. (2556). การประเมินโครงการ: แนวคิด หลักการ และการประยุกต์ใช้. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานการศึกษาสถานการณ์คุณภาพการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

battelleforkids. (2009). Partnership for 21st Century Skills (P21) Framework Definitions. From <https://www.battelleforkids.org/networks/p21> Retrieved January 8, 2024.

DuFour, R. and Eaker, R. (1998). Professional learning communities at work: Best practices for enhancing student achievement. Bloomington, IN: Solution Tree Press.

Fullan, M. (2007). The new meaning of educational change. 4th ed. New York: Teachers College Press.

- Levin, H. M. and McEwan, P. J. (2001). Cost-effectiveness analysis: Methods and application. s
2nd ed. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Marzano, R. J. (1998). A theory-based meta-analysis of research on instruction. Aurora, CO: Mid-
continent Regional Educational Laboratory.
- Rogers, E. M. (2003). Diffusion of innovations. 5th ed. New York: Free Press.
- Trilling, B. and Fadel, C. (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. San Francisco.
CA: Jossey-Bass.
- UNESCO. (2015). Rethinking education: Towards a global common good?. Paris: UNESCO
Publishing.

**การบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์
โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1**
**MANAGEMENT OF THE TEN POWERS SCIENCE PROJECT ACCORDING TO THE
FOUR PRINCIPLES OF IDDHIPADA OF BANTUADTHONG SCHOOL NETWORK
UNDER THE NAKHON SI THAMMARAT EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1**

¹สุนัตตรา แก้วขาว Sunattra Kaewkao

²พระครูประโชติกิจจาภรณ์ Phrakhruprachotkitchaphon

³บุญเลิศ วีระพรกานต์ Boonlert Weeraponkan

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: sunattrakongsawat@gmail.com

Article Received: March 03, 2025. Revised: August 20, 2025. Accepted: August 21, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง และ 3) เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เกี่ยวข้อง 20 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 10 คน และการประชุมสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิ 7 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ สถานศึกษามีทรัพยากรการเรียนรู้ที่ยังไม่เพียงพอต่อผู้เรียน และพื้นฐานและความสนใจที่ต่างกัน ทำให้นักเรียนไม่เห็นความสำคัญในการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันมากนัก อย่างไรก็ตาม ครูพยายามสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา โดยการติดตามและประเมินหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง 2) แนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วยมาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ มาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้และการวัดประเมินผล มาตรฐานด้านหลักสูตร ซึ่งพบว่า กระบวนการดำเนินโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบมีการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปประยุกต์ใช้ในทุกขั้นตอนของทั้ง 3 มาตรฐาน และ 3) ผลนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง พบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ในการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง

คำสำคัญ: การบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ, อิทธิบาท 4 , โรงเรียนบ้านทวดทอง

Abstract

This research article aimed to: 1) study the conditions of the Ten Powers Science Project of Ban Thuat Thong School Center Network, 2) Study the management guidelines for the Ten Powers Science Project according to the principles of Four Iddhipāda of the Ban Thuat Thong School Center Network, 3) Present and evaluate the management guidelines of Ten Powers Science Project according to the principles of Four Iddhipāda of the Ban Thuat Thong School Center network under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1. This study employs a qualitative research methodology. The investigation of the current management conditions was conducted through in-depth interviews with 20 relevant stakeholders. The study of management approaches involved in-depth interviews with 10 key informants. Lastly, the proposal and evaluation of management approaches were carried out through a focus group discussion with seven experts. Data were analyzed using inductive analysis.

The results of the research found that: 1) Current management conditions: The schools lacked sufficient learning resources to support students effectively. Additionally, students had varying educational backgrounds and interests, leading to a lack of motivation to apply scientific knowledge in daily life. However, teachers strived to create an environment that encourages analytical thinking and problem-solving through continuous curriculum monitoring and assessment. 2) Guidelines for managing the Ten Powers Science Project according to the Four Iddhipāda principles. It was found that the process of implementing the Ten Powers Science Project had the Four Iddhipāda principles applied in every step of all 3 standards. 3) Evaluation of the proposed management approaches: Experts participating in the focus group discussion reached a unanimous agreement that the proposed management approaches were appropriate, feasible, and beneficial.

Keywords: Ten Powers Science Project, Four Iddhipāda Principle, Ban Thuat Thong School

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษา ใช้วิธีการสอนในรูปแบบบรรยายให้ความรู้กับผู้เรียนมากกว่าที่จะให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนไม่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ การเรียนการสอนที่ขาดการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง นักเรียนจึงไม่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะเท่าที่ควร ส่งผลให้นักเรียนขาดทักษะการคิด ขั้นสูง และไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ดิเรก วรรณเศียร, 2566) กระทรวงศึกษาธิการโดยความร่วมมือระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ และเครือข่ายมหาวิทยาลัยในสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมได้จัดทำโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบขึ้น โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน (พัชรินทร์ พาหิรัญ, 2561) โรงเรียนบ้านทวดทองได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนศูนย์วิทยาศาสตร์พลังสิบ ระดับประถมศึกษาโดยมีบทบาทในการขับเคลื่อน ให้การสนับสนุนข้อมูลด้านวิชาการ เผยแพร่แนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูและบุคลากรในเครือข่ายให้มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ได้ตามแนวทางของโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบให้แก่นักเรียน ผ่านกระบวนการของหลักสูตรวิทยาศาสตร์พลังสิบ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1, 2567) เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดีขึ้น (เกดิษฐ์ จันทรขจร, 2562) โดยนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ซึ่งเป็นหลักธรรมของการส่งเสริมการทำงานให้ประสบความสำเร็จ หมายถึงการที่ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้เกิดความสำเร็จ โดยมุ่งพัฒนาให้ครูจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้เรียน (ฉันทะ) สร้างแรงบันดาลใจและปลูกฝังความตั้งใจที่ดีในการทำหน้าที่ ส่งเสริมให้ครูไม่ทอดทิ้งหน้าที่ (จิตตะ) มีความพยายามในการปรับปรุงวิธีการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น (วิริยะ) ครูกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และตรวจสอบผลการเรียนรู้ของตนเอง (วิมังสา) ดังนั้น จึงนำหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการเพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 20 คน
 - 1.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน
 - 1.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยใน 3 ขั้นตอน ดังนี้
 - 2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสร้างเครื่องมือ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดประเด็นการร่างกระบวนการแนวทาง 3) นำฉบับร่างแนวทางปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ 4) ปรับฉบับร่าง และนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและใช้เกณฑ์ในการวัดค่าดัชนี ค่า IOC เท่ากับ 1.00 และตรวจสอบความถูกต้องมาจัดทำฉบับสมบูรณ์ และนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป

2.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 การสร้างเครื่องมือ 1) ร่างแบบสัมภาษณ์แนวทางบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 จากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม และ 2) นำร่างแบบที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่มการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) นำฉบับร่างมาประเมินความเป็นไปได้ที่ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ 2) นำแบบประเมินความเป็นไปได้ ที่ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย ความครอบคลุมขององค์ความรู้ 3) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และให้อาจารย์ที่ปรึกษา 4) นำข้อคำถามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงทำเป็นฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม 5) แบบสนทนากลุ่มใช้ฉบับร่างแนวทางบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 เป็นแนวทางสำหรับการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้ (1) เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถตอบปัญหาที่จะเข้าไปศึกษาได้ (2) ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก (3) ขึ้นแนะนำตัวผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล (4) สัมภาษณ์รายบุคคลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดข้อความออกมาเรียบเรียงต่อไป

3.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก 1) เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ 2) ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ เชิงลึก 3) ขึ้นแนะนำตัว ผู้วิจัยได้กำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ บันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดข้อความออกมาเรียบเรียงต่อไป

3.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ผู้วิจัยจัดการประชุมแบบสนทนากลุ่ม 1) ทำหนังสือแจ้งผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มพร้อมด้วยแนวทางบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ 2) ดำเนินการประชุมกลุ่มสนทนาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนด 3) บันทึกผลการประชุมกลุ่มตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย

เชื่อมโยงความสัมพันธ์และข้อสรุป เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

4.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น และแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอผลการศึกษาสภาพ

4.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพในการจัดทำร่างแนวทางบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง สร้างเป็นแนวทางตามผลการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิตามกรอบแนวคิดในการวิจัย นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอในการสนทนากลุ่ม

4.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข และจัดทำแนวทางบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง ดำเนินการโดยการนำความเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและจัดทำแนวทางบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง ฉบับสมบูรณ์ สรุปผลและนำเสนอข้อมูลที่ได้

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

1.1 การดำเนินการด้านทรัพยากรการเรียนรู้ สภาพการดำเนินการด้านทรัพยากรการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง โรงเรียนมีการประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อร่วมกันวางแผนในการจัดสภาพแวดล้อมทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโครงการ แต่เนื่องจากบางโรงเรียนยังขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอน โรงเรียนจึงมีการสำรวจความต้องการของครู นักเรียน และบุคลากรด้านการศึกษา เพื่อวางแผนและจัดให้มีครุภัณฑ์ อุปกรณ์การเรียนการสอน ที่สอดคล้องกับหลักสูตรวิทยาศาสตร์พลังสิบ

1.2 การดำเนินการด้านกระบวนการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล สภาพการดำเนินการด้านกระบวนการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล ครูใช้วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นทักษะการปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนรับรู้ความก้าวหน้าของตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี แม้ว่าจะเป็นประโยชน์แต่กลับมีปัญหาเนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานและความสนใจที่ต่างกัน ทำให้นักเรียนไม่เห็นความสำคัญในการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันมากนัก อย่างไรก็ตาม ครูพยายามสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา รวมถึงส่งเสริมให้นักเรียนตั้งเป้าหมายการเรียนรู้และเรียนรู้นอกเวลา

1.3 การดำเนินการด้านหลักสูตร สภาพการดำเนินการด้านการดำเนินการตามมาตรฐานด้านหลักสูตร โรงเรียนมีการกำกับ ติดตาม ประเมิน และปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการจัดทำหลักสูตรที่พัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน แต่ด้วยเนื้อหาของหลักสูตรที่เข้มข้นและซับซ้อนอาจทำให้นักเรียนรู้สึก

กวดขันและเผชิญกับความยากลำบากในการเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ครูได้ออกแบบแผนการสอนที่ปรับเปลี่ยนได้ตามระดับความเข้าใจและความถนัดของนักเรียน

2. แนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

2.1. การบริหารมาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 สามารถสรุปได้ว่าโรงเรียนมีการวิเคราะห์ความต้องการด้านทรัพยากรการเรียนรู้ โดยมีการสำรวจความต้องการของครู นักเรียน และบุคลากรด้านการศึกษามีการวางแผนด้านทรัพยากรการเรียนรู้ โดยโรงเรียนส่งเสริมให้ครูออกแบบห้องเรียนให้มีบรรยากาศที่เป็นกันเอง โดยการจัดห้องเรียนให้มีทรัพยากรการเรียนรู้ที่ครบครัน และทันสมัย มีการจัดหาทรัพยากรการเรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนกำหนดให้ครูวิเคราะห์ ตรวจสอบความพร้อมอุปกรณ์การเรียนการสอนที่มีอย่างสม่ำเสมอ การนำทรัพยากรไปใช้ โดยโรงเรียนมุ่งเน้นให้ครูมีความตั้งใจ ไม่ทอดทิ้งหน้าที่ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเหมาะสมกับผู้เรียน (จิตตะ) นอกจากนี้ยังมีการประเมินผลและปรับปรุงด้านทรัพยากรการเรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนกำหนดเกณฑ์ให้ประเมิน ครูตรวจสอบ และปรับปรุงอุปกรณ์การเรียนการสอนที่มี (วิมังสา)

2.2 การบริหารมาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้และการวัดประเมินผลตามหลัก อิทธิบาท 4 สามารถสรุปได้ว่า มีการวางแผนมาตรฐานกระบวนการเรียนรู้และการวัดประเมินผล โดยโรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมายให้ครูจัดกิจกรรมการสอนที่เน้นความพึงพอใจ ความตั้งใจ ความสนใจ ใฝ่ใจในการทำงานอยู่เสมอ (ฉันทะ) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการวัดประเมินผล มีการดำเนินการโดยโรงเรียนให้ความสำคัญกับการสร้างแรงบันดาลใจและปลูกฝังความตั้งใจที่ดีในการทำหน้าที่ ส่งเสริมให้ครูไม่ทอดทิ้งหน้าที่ (จิตตะ) การดำเนินการเรียนการสอน โดยครูมีความพยายามในการปรับปรุงวิธีการสอนเพื่อให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้นักเรียนมีความพยายามในกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง (วิริยะ) การวัดและประเมินผลกระบวนการเรียนรู้ ครูกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และตรวจสอบผลการเรียนรู้ของตนเอง (วิมังสา)

2.3 การบริหารมาตรฐานด้านหลักสูตรตามหลักอิทธิบาท 4 สามารถสรุปได้ว่าการกำหนดเป้าหมายและแนวทางของหลักสูตร โดยโรงเรียนมีการวิเคราะห์และจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ซึ่งได้รับความยินยอม ความพึงพอใจ จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตร (ฉันทะ) การพัฒนาและออกแบบหลักสูตร โดยครูมีการออกแบบเกณฑ์การประเมินหลักสูตรวัดผลจากความตั้งใจและความพยายามของนักเรียน (จิตตะ) การจัดการเรียนรู้ โดยครูส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนความพยายามและมุ่งมั่น (วิริยะ) การวัดประเมินผลหลักสูตร ซึ่งโรงเรียนมีการกำกับ ติดตาม ประเมินและตรวจสอบการปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง (วิมังสา)

3. การนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยการสนทนากลุ่ม พบว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ประกอบด้วย 3 มาตรฐานได้แก่ 1) การบริหารมาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ มีขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ความต้องการด้านทรัพยากรการเรียนรู้ การวางแผนด้านทรัพยากรการเรียนรู้ การจัดหาทรัพยากรการเรียนรู้ การนำทรัพยากรไปใช้ การประเมินผลและปรับปรุงด้านทรัพยากรการเรียนรู้ 2) การบริหารมาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้และการวัด

ประเมินผล มีขั้นตอนคือ วางแผนมาตรฐานกระบวนการเรียนรู้และการวัดประเมินผล การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการวัดประเมินผล ดำเนินการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลกระบวนการเรียนรู้ 3) การบริหารมาตรฐานด้านหลักสูตร มีขั้นตอนคือ กำหนดเป้าหมายและแนวทางของหลักสูตร การพัฒนาและออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผลหลักสูตร โดยผู้วิจัยนำหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ จะทำให้การบริหารโครงการประสบผลสำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง จากผลการศึกษา 3 มาตรฐาน ประกอบด้วย 1) มาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ สภาพการดำเนินการด้านทรัพยากรการเรียนรู้ของสถานศึกษาในเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง โรงเรียนมีการประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน เพื่อร่วมกันวางแผนในการจัดสภาพแวดล้อมทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของโครงการ มีการสำรวจความต้องการของครู นักเรียน และบุคลากรด้านการศึกษา เพื่อวางแผนและจัดให้มีครุภัณฑ์ อุปกรณ์การเรียนการสอน 2) มาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้ และการวัดประเมินผล ครูใช้วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้และประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นทักษะการปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนรับรู้ความก้าวหน้าของตนเอง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี แม้ว่าจะเป็นประโยชน์แต่กลับมีปัญหาเนื่องจากนักเรียนแต่ละคนมีพื้นฐานและความสนใจที่ต่างกัน ทำให้นักเรียนไม่เห็นความสำคัญในการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันมากนัก อย่างไรก็ตาม ครูพยายามสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา รวมถึงส่งเสริมให้นักเรียนตั้งเป้าหมายการเรียนรู้และเรียนรู้นอกเวลา 3) มาตรฐานด้านหลักสูตร สภาพการดำเนินการดำเนินการตามมาตรฐานด้านหลักสูตร โรงเรียนมีการกำกับ ติดตาม ประเมิน และปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นการจัดทำหลักสูตรที่พัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ครูออกแบบแผนการสอนที่มีความยืดหยุ่นและท้าทายความสามารถของนักเรียน ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสภาพดังกล่าวเกิดจากงบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอต่อการจัดซื้อครุภัณฑ์ ทรัพยากรที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนและความแตกต่างระหว่างบุคคล และความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของธาริดา สกลภัทรสกุล (2565) ที่พบว่า สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ขั้นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมา คือ ขั้นการนำหลักสูตรไปใช้ จัดการเรียนการสอน ขั้นการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ขั้นการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา และขั้นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ขั้นการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตร อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของกชนิภา มูลท่ง (2565) ที่พบว่า 1) กิจกรรมวิทยศาสตร์นอกห้องเรียนสำหรับเด็กนักเรียนเป็นแผนการจัดกิจกรรมที่มีคุณภาพ สามารถส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม 2) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมวิทยศาสตร์นอก ห้องเรียน พบว่าค่าร้อยละของคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน กลุ่มเป้าหมายทุกคนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ ร้อยละ 70.00 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังการจัดกิจกรรมวิทยศาสตร์นอกห้องเรียนสำหรับนักเรียน พบว่าร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทุกคนสูง กว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือ ร้อยละ 80.00 อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสถิตาภรณ์ อารีเอื้อ และเรขา อรัญวงศ์ (2559) ที่พบว่า

การบริหารการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่มีการวางแผนที่เป็นระบบ โดยผู้อำนวยการสถานศึกษากำหนดโครงสร้างการดำเนินงานและบทบาทหน้าที่ของบุคลากรอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังมีการตัดสินใจ สั่งการ และกระตุ้นให้บุคลากรปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพอย่างไรก็ตาม พบปัญหาหลักคือ ครูและบุคลากรยังขาดความรู้และประสบการณ์ด้านการบริหารการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ นอกจากนี้ กระบวนการกำกับ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานยังขาดความเป็นระบบและต่อเนื่อง

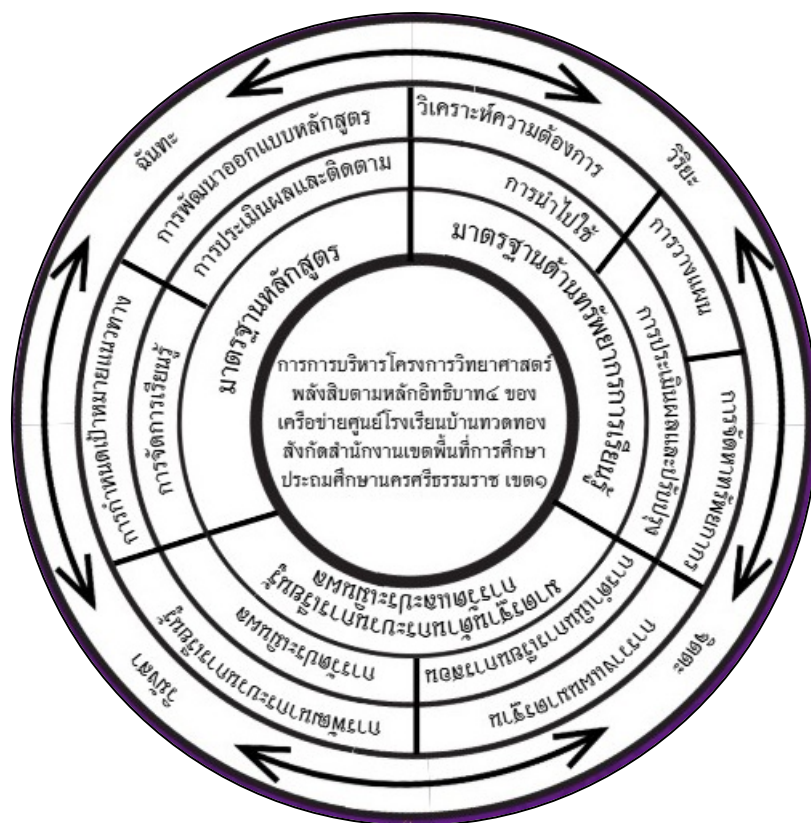
2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง มีการบริหารใน 3 มาตรฐานบูรณาการตามหลักอิทธิบาท 4 ประกอบด้วย มาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ มาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้และการวัดประเมินผล มาตรฐานด้านหลักสูตร ซึ่งพบว่า กระบวนการดำเนินโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบมีการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปประยุกต์ใช้ในทุกขั้นตอนของทั้ง 3 มาตรฐาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามหลักอิทธิบาท 4 มีกระบวนการบริหารงานที่เป็นขั้นตอนที่เป็นระบบมีความชัดเจนในลำดับการทำงาน มีการวางแผน ประชุม สร้างความเข้าใจ ติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของชญาณิศ ไชยศิลป์ (2566) ที่พบว่า แนวทางการบริหาร ควรศึกษาข้อมูลนโยบายต้นสังกัดบริบทโรงเรียน ชุมชน และวัฒนธรรมต่างๆ ก่อนนำมาวางแผนการบริหารโครงการประชุมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารงานโครงการ ประเมินความจำเป็นและออกแบบตามโครงสร้างการบริหารงาน มีการแบ่งหน้าที่การปฏิบัติงานที่ชัดเจนตามความสามารถ ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ติดตามให้กำลังใจ จัดสถานที่ให้เอื้อต่อการทำงานและการจัดการเรียนการสอน กำหนดปฏิทินและดำเนินงานตามขั้นตอนโดยใช้โมเดลการทำงานที่เหมาะสม มีการติดตามประเมินผลโดยใช้ เครื่องมือที่มีการออกแบบให้เหมาะสมโดยติดตามประเมินโครงการในแต่ละระยะ นำผลการประเมินมาปรับใช้ ในการดำเนินการครั้งต่อไป อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุตตคุณิการ (พิพิธคุณิการ) ศรีธนะ (2565) ที่พบว่า แนวทางการบริหารโครงการพัฒนาทักษะสมาธิของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรมีการกำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบ ระยะเวลา และทรัพยากรที่ต้องใช้ ซึ่งจะต้องสอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนกำกับ ติดตามการทำงานทั้งระดับบุคลากร รายกลุ่ม รายหมวด และให้การนิเทศ ซึ่งเป็น กลไกสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา โดยวางกรอบการประเมิน จัดหาทำเครื่องมือจัดเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วแต่ละฝ่ายประเมินผลสำเร็จแล้ว จะส่งผลให้คณะกรรมการรับผิดชอบนำไปวิเคราะห์สังเคราะห์และแปลผลแล้วนำมาเสนอผลต่อผู้เกี่ยวข้องเพื่อนำไปปรับปรุงการดำเนินการโครงการต่อไป

3. ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมมีความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ ประกอบด้วย มาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ มาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้และการวัดประเมินผล และมาตรฐานด้านหลักสูตร ซึ่งการบริหารจัดการมาตรฐานทั้ง 3 มาตรฐานสามารถประสบผลสำเร็จได้ โดยการนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการมาตรฐาน คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะหลักอิทธิบาท 4 คือหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของงานที่ทำ เมื่อนำหลักอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในขั้นตอนต่างๆของการทำงานทำให้งานนั้นประสบผลสำเร็จมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญประภา มีเพียร (2565) ที่พบว่า รูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วัตถุประสงค์ 2) หลักการ 3) ระบบและกลไก 4) วิธีดำเนินการ 5) แนวการประเมิน 6) เงื่อนไขความสำเร็จ โดยมีการดำเนินการ 4 ด้าน คือ 1) การบริหารและการจัดการศึกษา 2) หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 3) ครูผู้สอน 4) คุณภาพผู้เรียน ผลการประเมินรูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์มากที่สุด อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของเชาวลิตพันธุ์พุกษา (2566) ที่พบว่า ผลการตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารโรงเรียนทั้งระบบเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประถมศึกษา พบว่ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และรูปแบบการบริหารโรงเรียนทั้งระบบเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประถมศึกษา มีความถูกต้องอยู่ในระดับมาก มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด คู่มือการใช้รูปแบบการบริหารโรงเรียนทั้งระบบเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประถมศึกษา ในภาพรวมมีความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ความเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามหลักอิทธิบาท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 อันเป็นการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบมีประกอบด้วย 3 มาตรฐานได้แก่ 1) การบริหารมาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ มีขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ความต้องการด้านทรัพยากรการเรียนรู้ การวางแผนด้านทรัพยากรการเรียนรู้ การจัดหาทรัพยากรการเรียนรู้ การนำทรัพยากรไปใช้ การประเมินผลและปรับปรุงด้านทรัพยากรการเรียนรู้ 2) การบริหารมาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้และการวัดประเมินผล มีขั้นตอนคือ วางแผนมาตรฐานกระบวนการเรียนรู้และการวัดประเมินผล การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการวัดประเมินผล ดำเนินการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลกระบวนการเรียนรู้ 3) การบริหารมาตรฐานด้านหลักสูตร มีขั้นตอนคือ กำหนดเป้าหมายและแนวทางของหลักสูตร การพัฒนาและออกแบบหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผลหลักสูตร โดยผู้วิจัยนำหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ไปประยุกต์ใช้ในทุกขั้นตอน ในทั้ง 3 มาตรฐานซึ่งสามารถเขียนเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารจัดการวิทยาการคลังตามหลักอริยาบท 4 ของเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดสรรงบประมาณให้มากขึ้นในการจัดซื้ออุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ เช่น อุปกรณ์ทดลอง ห้องปฏิบัติการที่ได้มาตรฐาน และสื่อดิจิทัลเพื่อรองรับการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

1.2 จัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนสะท้อนผลการสอนภายในเครือข่ายอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง

1.3 ครูและบุคลากรทางการศึกษา ควรศึกษานโยบายทางการศึกษาและหลักสูตรที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาให้อย่างชัดเจนและรอบคอบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการบริหารจัดการในบริบทของโรงเรียนที่มีความแตกต่างกัน เช่น โรงเรียนในพื้นที่ชนบท เมือง หรือพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อให้ผลการวิจัยมีความครอบคลุมและนำไปปรับใช้ในบริบทที่หลากหลายได้

2.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบประสิทธิภาพของการบริหารจัดการตามหลักอริยาบท 4 กับแนวทางการบริหารรูปแบบอื่น เพื่อชี้ให้เห็นความโดดเด่นหรือข้อจำกัดของแนวทางอื่น

2.3 ควรศึกษาผลของการดำเนินโครงการวิทยาศาสตร์คลังที่มีต่อการพัฒนาความสามารถของนักเรียนในด้านวิชาการ ทักษะชีวิต และเจตคติที่มีต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ใน ระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กชนิภา มูลทุ่ง. (2565). การส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์นอกห้องเรียน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- เกติษฐ์ จันทร์ขจร. (2562). การบริหารจัดการของสมองชั้นสูง: แนวคิดและแนวทางประยุกต์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 20(2), 111-126.
- ชญาณิศ ไชยศิลป์. (2566). สภาพและแนวทางการบริหารโครงการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- เชาวลิต พันธุ์พุกษา (2566). รูปแบบการบริหารโรงเรียนทั้งระบบเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความรับผิดชอบของนักเรียนระดับประถมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ดิเรก วรรณเศียร. (2566). การจัดการเรียนรู้ เรื่อง ปฏิสัมพันธ์ในระบบสุริยะและเทคโนโลยีอวกาศ โดยใช้รูปแบบ MACRO Model เพื่อส่งเสริมการคิดอย่างมีวิจารณญาณในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสแห่งหนึ่ง. วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต, 18(2), 131-145.
- ธาริดา สกลภัทรสกุล. (2565). สภาพและแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระครูสุตวุฒิการ (พิพิธวุฒิการ) ศรีธนะ. (2565). การศึกษาสภาพและแนวทางการบริหารโครงการพัฒนาทักษะสมาธิของกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดพะเยา-เชียงราย. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- พัชรินทร์ พาหิรัญ. (2561). ผลของโปรแกรมสมอง จิตใจ และการเรียนรู้ ต่อหน้าที่บริหารจัดการของสมองในนักเรียนชั้นประถมศึกษา วิทยานิพนธ์ วศ.ม., มหาวิทยาลัยบูรพา,
- เพ็ญประภา มีเพียร. (2565). รูปแบบการบริหารโครงการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการเป็นภาษาอังกฤษ ระดับชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สถิตาภรณ์ อารีเอื้อ และเรขา อรัญวงศ์. (2559). กลยุทธ์การบริหาร การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. (2567). คู่มือการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

**ความต้องการจำเป็นในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียน
ในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1
PRIORITY NEEDS FOR INFORMATION SYSTEMS IN THE ADMINISTRATION OF
STUDENT AFFAIRS IN EXTRA-LARGE SCHOOLS UNDER THE NONTABURI
SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE**

¹วรุณภา ริณพัฒน์ Warunnapa Rinphat

²ประภาวรรณ ตระกูลเกษมสุข Prapawan Trakulkasemsuk

^{1, 2}สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ Panyapiwat Institute of Management, Thailand

Corresponding Author E-mail: fonwaroon21@gmail.com

Article Received: May 17, 2025. Revised: August 19, 2025. Accepted: August 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 2) ศึกษาสภาพพึงประสงค์ในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และ 3) วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูผู้สอน จำนวน 310 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 โดยใช้วิธี Priority Needs Index

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันของการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) สภาพที่พึงประสงค์ในการใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) ความต้องการจำเป็นในการใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 พบว่า มีลำดับความสำคัญ ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานกิจกรรมนักเรียน ลำดับที่ 2 ด้านระบบสารสนเทศเพื่องานส่งเสริมประชาธิปไตย ลำดับที่ 3 ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานจัดบริการแนะแนว ลำดับที่ 4 ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัย และลำดับที่ 5 ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น, การใช้ระบบสารสนเทศ, งานกิจการนักเรียน

Abstract

This research aimed to 1) study the current conditions of using information systems in student affairs administration in extra-large schools under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office, 2) study the desired conditions for using such information systems, and 3) analyze the essential needs for implementing information systems in student affairs administration. The study employed a quantitative research method using a questionnaire as the data collection tool. The sample group consisted of 310 teachers. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and the Priority Needs Index Modified (PNI_{Modified}).

The research findings revealed the following 1) The current conditions of using information systems in student affairs administration were at a high level overall. The highest mean score was in the use of systems for student support services. 2) The desired conditions were found to be at the highest level. The highest mean was also in the use of systems for student support services. 3) The essential requirements for utilizing information systems in student affairs administration within extra-large schools under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office were identified, revealing the following order of priority: 1) information systems for student activity management, 2) information systems for democracy promotion, 3) information systems for guidance services, 4) information systems for behavior and discipline control, and 5) information systems for student care and support system development.

Keywords: Priority Needs, Information Systems, Administration of Student

บทนำ

ในปัจจุบัน โลกมีการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาที่มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาพัฒนาการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นโยบายทางการศึกษาจึงมีการพัฒนาตามไปด้วย ดังที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 9 ว่าด้วยเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ซึ่งระบุถึงการพัฒนาบุคลากรทั้งผู้ผลิตและผู้ใช้เทคโนโลยี รวมถึงบทบาทของรัฐในการสนับสนุนให้สถานศึกษานำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษาให้ทันสมัย สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการด้านดิจิทัลเพื่อการศึกษา (พ.ศ. 2566 – 2570) ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่มีเป้าหมายในการ "พลิกโฉมการจัดการศึกษาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย" โดยมีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาต่างๆ ในสถานศึกษา เช่น การบริหารงานบุคคล หลักสูตร การประกันคุณภาพ การติดตามประเมินผล และระบบงานเอกสาร ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานรวดเร็วและลดขั้นตอนลงได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

การบริหารระบบสารสนเทศของสถานศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐาน (โสภณา สุตสมบูรณ์, 2562) ครอบคลุมการบริหารจัดการ 4 ด้าน ได้แก่ วิชาการ

งบประมาณ บุคคล และทั่วไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) โดยการบริหารงานทั่วไปถือเป็นภารกิจหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกในการบริการทางการศึกษา (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545) ซึ่งมีขอบข่ายงานถึง 22 งาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) งานวางแผนและจัดการทรัพยากรเป็นพื้นฐานสำคัญของการบริหารงาน ช่วยให้การศึกษาทุ้รูปแบบดำเนินไปอย่างราบรื่นและบรรลุผลตามเป้าหมาย (ดารานาถ มาตย์เทพ, 2567) นอกจากนี้ยังมุ่งพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ การตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วม

งานกิจการนักเรียนเป็นภาระงานหนึ่งภายใต้การบริหารงานทั่วไป มีบทบาทในการส่งเสริม พัฒนา ควบคุม และแก้ไขความประพฤติของนักเรียน เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร (กัลยาณี รัตนบุตร, 2564) สอดคล้องกับสุรพัชร เกตุรัตน์ (2561) ที่กล่าวว่า การบริหารงานกิจการนักเรียนมีความสำคัญในการช่วยให้นักเรียนปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้เหมาะสมตามวัยและมีความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมีขอบข่ายงานที่หลากหลาย เช่น งานควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัย งานแนะแนว การบริการ และสวัสดิการนักเรียน งานกิจกรรมนักเรียน และงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ดังนั้น การจัดระบบสารสนเทศในงานกิจการนักเรียนจึงมีความสำคัญเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานและคุณภาพของผู้เรียน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย พบว่า การดำเนินงานด้านระบบสารสนเทศของสถานศึกษามักประสบปัญหา เช่น ข้อมูลครูและบุคลากรมีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ครูผู้รับผิดชอบอาจไม่บันทึกรหัสผู้ใช้งาน ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบ ไม่มีการบันทึกการมอบหมายงานเป็นลายลักษณ์อักษร และการประชาสัมพันธ์กิจกรรมยังไม่ผ่านระบบบริหารจัดการสารสนเทศ (สาวิตรี สุมาลย์, 2564) นอกจากนี้ระบบข้อมูลสารสนเทศอาจยังไม่ครบถ้วนและครอบคลุมการบริหารจัดการสถานศึกษา ข้อมูลที่จัดเก็บด้วยเอกสารอาจสูญหายและล่าช้า การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาสนับสนุนการดำเนินงานยังจำกัด และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการแสดงความคิดเห็นยังไม่ถูกนำมาใช้ประโยชน์เท่าที่ควร ผู้บริหารอาจใช้ประสบการณ์ส่วนตัวมากกว่าข้อมูลสารสนเทศในการตัดสินใจ (ชิษณุพงศ์ เข็มนาถ, 2563) ซึ่งหากไม่ได้รับดำเนินการแก้ไข ปัญหาเหล่านี้จะส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาในอนาคต

การบริหารงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี อยู่ภายใต้การดูแลของกลุ่มส่งเสริมการศึกษา ซึ่งมีโรงเรียนในสังกัดจำนวน 18 โรงเรียน แบ่งตามขนาดเป็นโรงเรียนขนาดกลาง ใหญ่ และใหญ่พิเศษ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี มีกลยุทธ์ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาโดยนำระบบข้อมูลสารสนเทศและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ แต่การใช้งานระบบสารสนเทศในแต่ละโรงเรียนยังมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้ใช้งาน รายงานการประเมินตนเองของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ยังระบุถึงจุดที่ควรพัฒนา เช่น อัตรากำลังไม่เพียงพอ ครุมีภาระงานมาก การส่งการส่งกลางไม่ชัดเจน ภาระงานจากหน่วยงานภายนอก และนโยบายที่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี, 2567)

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในการปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2564 - 2566) พบว่า การทำงานของบุคลากรกลุ่มงานกิจการนักเรียนยังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เนื่องจากบุคลากรไม่เพียงพอ การปฏิบัติงานล่าช้า ไม่เป็นปัจจุบัน และขาดความร่วมมือจากบุคลากรอื่นๆ

ในสถานศึกษา นอกจากนี้ จำนวนนักเรียนที่มากในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษอาจทำให้การดูแลไม่ทั่วถึง การนำระบบสารสนเทศมาช่วยในการปฏิบัติงานจึงอาจเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษสามารถดูแลนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเรื่องความต้องการจำเป็นในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาการใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษให้มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1
2. เพื่อศึกษาสภาพพึงประสงค์ในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1
3. เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
 - 1.1 ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 12 แห่ง รวมทั้งสิ้น 1,611 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 จำนวน 310 คน ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage sampling) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของ Krejcie and Morgan ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 จากนั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการแบ่งสัดส่วน (Proportional Sampling) และสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีจำนวน 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) ประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบเลือกตอบ (Check List) และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนใน 5 ด้าน ได้แก่ 1) การใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัย 2) การใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) การใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานส่งเสริมประชาธิปไตย 4) การใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานจัดบริการแนะแนว และ 5) การใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานกิจกรรมนักเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) ตามแบบของลิเคิร์ต (Likert)
3. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ แบบสอบถามสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.67-1.00 และ

ทดลองใช้ (Try out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient) ของ Cronbach (1990) ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.98

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขอนหนังสืออนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากสถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์ไปยังโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1

4.2 ส่งแบบสอบถามออนไลน์ (Google form) จำนวน 310 ชุด ซึ่งมีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมาจำนวนทั้งสิ้น 310 คน ตามที่ได้กำหนดไว้ คิดเป็นร้อยละ 100

4.3 ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน จากนั้นนำผลการตอบไปจัดกระทำตามกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ในการใช้ระบบสารสนเทศ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และตอนที่ 3 ความต้องการจำเป็นในการใช้ระบบสารสนเทศ วิเคราะห์โดยใช้วิธี Priority Needs Index

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1

สภาพปัจจุบันในการใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รองลงมาคือ ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัย และด้านระบบสารสนเทศเพื่องานส่งเสริมประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังในตารางที่ 1

2. สภาพพึงประสงค์ในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1

สภาพที่พึงประสงค์ในการใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 โดยรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน รองลงมาคือ ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานกิจกรรมนักเรียน และด้านระบบสารสนเทศเพื่องานส่งเสริมประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ดังในตารางที่ 1

3. การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1

ความต้องการจำเป็นในการใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 โดยรวมเท่ากับ 0.1427 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานกิจกรรมนักเรียน ($PNI_{Modified} = 0.1534$) ลำดับที่ 2 ด้านระบบสารสนเทศเพื่องานส่งเสริม ประชาธิปไตย ($PNI_{Modified} = 0.1533$) ลำดับที่ 3 ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานจัดบริการแนะแนว ($PNI_{Modified} = 0.1509$) ลำดับที่ 4 ด้านการ

ใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัย ($PNI_{Modified} = 0.1307$) ลำดับที่ 5 ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($PNI_{Modified} = 0.1283$) ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น

การใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารงานกิจการนักเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$PNI_{Modified}$	ลำดับ
1. การใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัย	4.01	0.84	มาก	4.53	0.70	มากที่สุด	0.1307	4
2. การใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.08	0.75	มาก	4.60	0.63	มากที่สุด	0.1283	5
3. ระบบสารสนเทศเพื่องานส่งเสริมประชาธิปไตย	3.92	0.83	มาก	4.52	0.71	มากที่สุด	0.1533	2
4. การใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานจัดบริการแนะแนว	3.96	0.77	มาก	4.56	0.67	มากที่สุด	0.1509	3
5. การใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานกิจกรรมนักเรียน	3.99	0.80	มาก	4.60	0.69	มากที่สุด	0.1534	1
รวม	3.99	0.80	มาก	4.56	0.68	มากที่สุด	0.1427	

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โดยภาพรวม พบว่า ครูผู้สอนเห็นว่าปัจจุบันมีการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน โดยด้านพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด เนื่องจากการกิจด้านนี้ได้รับความสำคัญและดำเนินการอย่างเป็นระบบตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนมีการเก็บข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบเพื่อใช้วิเคราะห์และวางแผนช่วยเหลือรายบุคคลได้อย่างเหมาะสมและทันเวลา อีกทั้งครูประจำชั้นและครูที่ปรึกษามีความคุ้นเคยกับการใช้ระบบนี้เป็นประจำ สอดคล้องกับงานวิจัยของชิษณุพงศ์ เข็มมณ (2563) ที่พบว่า การบริหารระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษาจะมีประสิทธิภาพสูงเมื่อข้อมูลสามารถนำไปใช้ในการวางแผนและติดตามผลได้จริง และงานวิจัยของวุฒิชัย เหล่าเสียง (2564) ที่พบว่า การใช้ระบบในการเก็บข้อมูลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดูแลนักเรียนอย่างรอบ และด้านส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน ถึงแม้จะมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก โดยระบบสารสนเทศช่วยจัดเก็บข้อมูลกิจกรรม เช่น การเลือกตั้งสภานักเรียน การประชุมเชิงนโยบาย และการเผยแพร่ข้อมูลผ่านช่องทางต่างๆ อย่างเป็นระบบช่วยให้การส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียนดำเนินการได้อย่างชัดเจนและเข้าถึงนักเรียนได้มากขึ้น

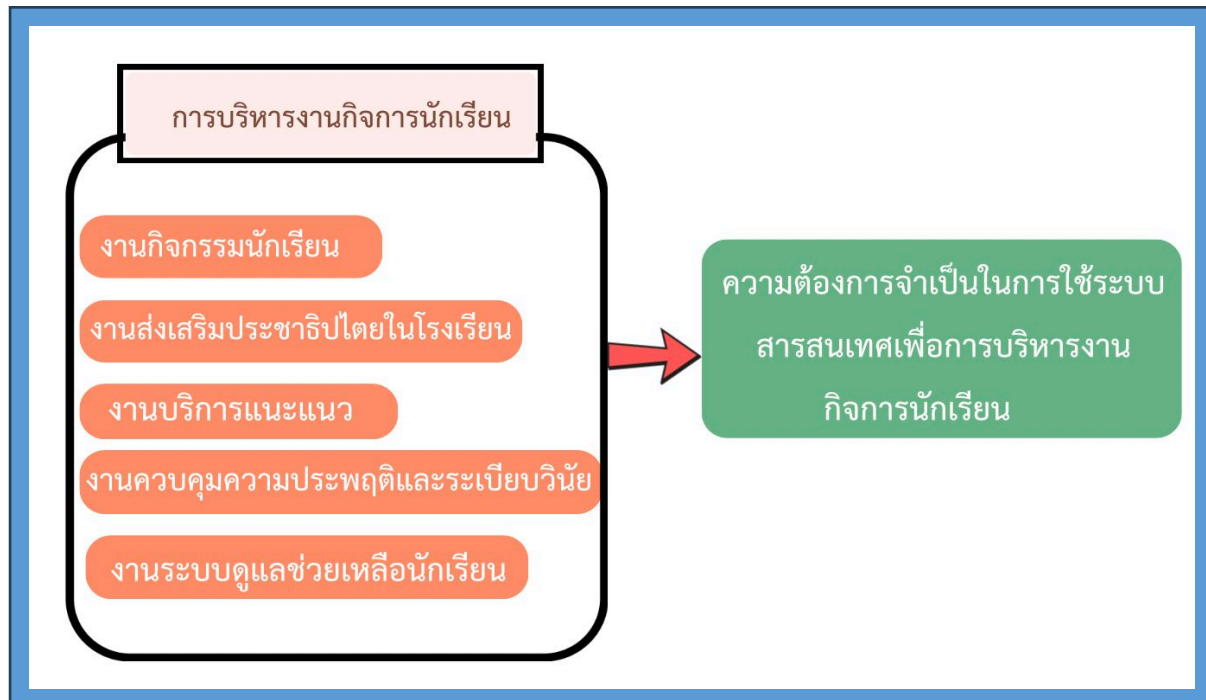
ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของพรสุตา วงษ์ชื้อ (2560) ที่พบว่า แม้ระบบข้อมูลด้านประชาธิปไตยยังมีข้อจำกัด แต่สามารถพัฒนาได้ผ่านการใช้เทคโนโลยี และสอดคล้องกับการวิจัยของกัลยาณี รัตนบุตร (2564) ที่พบว่า การนำเทคโนโลยีมาใช้สามารถสนับสนุนงานกิจการนักเรียนทุกด้านรวมถึงด้านประชาธิปไตย

2. ผลการศึกษาสภาพพึงประสงค์ในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย โดยภาพรวม พบว่า ครูผู้สอนมีความเห็นว่าสภาพที่พึงประสงค์ของการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านส่งเสริมประชาธิปไตย โดยด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีระดับความพึงพอใจสูงสุด เนื่องจากเป็นภารกิจสำคัญที่ต้องใช้ข้อมูลหลากหลาย เช่น สุขภาพ พฤติกรรม และสภาพแวดล้อม เพื่อการวางแผนช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพ ระบบนี้ช่วยลดความซ้ำซ้อนและส่งเสริมการทำงานเชิงรุก สอดคล้องกับการวิจัยของชิษณุพงศ์ เข้มนาถ (2563) ที่พบว่า การเชื่อมโยงข้อมูลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพงานดูแลนักเรียน และวุฒิชัย เหล่าเสียง (2564) ที่พบว่า การเก็บข้อมูลพฤติกรรมและจิตสังคมช่วยดูแลนักเรียนได้ดีขึ้น และด้านส่งเสริมประชาธิปไตย แม้จะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ยังคงอยู่ในระดับสูง ครูและบุคลากรต้องการระบบที่ช่วยจัดเก็บและวิเคราะห์กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างเป็นระบบ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะพลเมืองที่ดีของนักเรียน และการวิจัยของพรสุตา วงษ์ชื้อ (2560) ที่พบว่า การเก็บข้อมูลยังขาดระบบต่อเนื่อง ส่วนการวิจัยของกัลยาณี รัตนบุตร (2564) พบว่า เน้นการบูรณาการเทคโนโลยีเพื่อประเมินผลและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมได้ดีขึ้น

3. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า 3 อันดับแรกที่มีความต้องการสูงสุด ได้แก่ ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานกิจกรรมนักเรียน ด้านระบบสารสนเทศเพื่องานส่งเสริมประชาธิปไตย และด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานจัดบริการแนะแนว โดยด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานกิจกรรมนักเรียนมีความต้องการจำเป็นสูงสุด อาจเนื่องมาจากกิจกรรมนักเรียนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิตและคุณลักษณะอื่นที่ไม่สามารถวัดด้วยคะแนนวิชาการเพียงอย่างเดียว โรงเรียนจึงต้องมีระบบสารสนเทศที่รองรับการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์พฤติกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการวิจัยของวุฒิชัย เหล่าเสียง (2564) ที่พบว่า ระบบควรบันทึกข้อมูลกิจกรรมและพฤติกรรมรายบุคคลเพื่อการติดตามพัฒนาอย่างเป็นระบบ รวมทั้งการวิจัยของกัลยาณี รัตนบุตร (2564) ที่พบว่า การใช้เทคโนโลยีช่วยวิเคราะห์และประเมินผลกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานกิจการนักเรียน ส่วนด้านระบบสารสนเทศเพื่องานส่งเสริมประชาธิปไตย ความต้องการจำเป็นเป็นลำดับที่ 2 อาจเป็นเพราะโรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการปลูกฝังคุณลักษณะพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย แต่ยังคงขาดระบบสารสนเทศที่รองรับการจัดเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลกิจกรรมอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับการวิจัยของพรสุตา วงษ์ชื้อ (2560) ที่พบว่า ควรมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ช่วยติดตามและรายงานผลกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างมีมาตรฐาน และด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานจัดบริการแนะแนว ความต้องการจำเป็นเป็นลำดับที่ 3 อาจเป็นเพราะครูแนะแนวยังคงต้องการระบบที่รองรับการติดตามและประเมินนักเรียนในเชิงลึก เพื่อวางแผนเส้นทางการเรียนและอาชีพอย่างแม่นยำ สอดคล้องกับการวิจัยของสาวิตตรี สุมาลย์ (2564) ที่พบว่า ควรให้พัฒนาระบบและอบรมบุคลากรด้านสารสนเทศแนะแนว และการวิจัยของขวัญจิตร เดชเดชสุนันท์ (2559) ที่พบว่า ระบบแนะแนวควรประเมินแนวโน้มความต้องการเรียนต่อและเลือกอาชีพเพื่อสนับสนุนการพัฒนาโรงเรียนในระยะยาว

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัย คือ การสังเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารงานกิจการนักเรียน ในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านงานกิจกรรมนักเรียน ด้านงานส่งเสริมประชาธิปไตย ด้านงานบริการแนะแนว และด้านงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งระบบสารสนเทศมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียน การใช้ระบบสารสนเทศที่เหมาะสมจะช่วยให้การบริหารงานกิจการนักเรียนในด้านต่างๆ มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และส่งผลดีต่อการพัฒนาผู้เรียน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ความต้องการจำเป็นในการใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารงานกิจการนักเรียน

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ความต้องการจำเป็นในการใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารงานกิจการนักเรียน อธิบายความต้องการจำเป็นในการใช้ระบบสารสนเทศในการบริหารงานกิจการนักเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในทูลี่ในแต่ละด้านได้ดังนี้

1. ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานกิจกรรมนักเรียน คือ มีความต้องการใช้เพื่อบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นรวมถึงการเข้าร่วมกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลความสนใจและความถนัดเพื่อจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียน ติดตามข้อมูลและประเมินผลการจัดกิจกรรมและการเข้าร่วมกิจกรรม

2. ด้านระบบสารสนเทศเพื่องานส่งเสริมประชาธิปไตย คือ มีความต้องการใช้ระบบสารสนเทศบันทึกข้อมูลการเผยแพร่หลักการประชาธิปไตย บันทึกข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรม บันทึกข้อมูลพฤติกรรมแสดงออกตามหลักประชาธิปไตยของนักเรียนเพื่อป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม วิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ และวิเคราะห์ข้อมูลจากกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมและคุณธรรมของนักเรียน

3. ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานจัดบริการแนะแนว คือ มีความต้องการใช้ระบบสารสนเทศบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการประกอบอาชีพ บันทึกข้อมูลด้านทุนการศึกษา บันทึกข้อมูลการศึกษาต่อของนักเรียน บันทึกข้อมูลความสามารถพิเศษของนักเรียน บันทึกข้อมูลการให้คำปรึกษา วิเคราะห์ข้อมูลรางวัลที่ได้รับ และมีการใช้ระบบสารสนเทศเพื่อติดตามข้อมูลความก้าวหน้าทางการศึกษาต่อของนักเรียน

4. ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานควบคุมความประพฤติและระเบียบวินัย คือ มีความต้องการใช้ระบบสารสนเทศบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับเพื่อนสนิทของนักเรียน บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับความประพฤติและลักษณะนิสัยของนักเรียน บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่อยู่อาศัยของนักเรียน บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสถิติการมาเรียนของนักเรียน บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการเดินทางมาโรงเรียนของนักเรียน วิเคราะห์ข้อมูลด้านพฤติกรรมและวินัยของนักเรียน และติดตามข้อมูลพฤติกรรมการเรียนรู้และการปรับตัวของนักเรียนเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะชีวิต

5. ด้านการใช้ระบบสารสนเทศเพื่องานพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คือ มีความต้องการใช้ระบบสารสนเทศบันทึกกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของนักเรียน บันทึกข้อมูลประวัติส่วนตัวของนักเรียน บันทึกข้อมูลฐานะทางเศรษฐกิจของนักเรียน เชื่อมโยงข้อมูลสภาพครอบครัวและฐานะทางเศรษฐกิจ บันทึกข้อมูลสภาพครอบครัวของนักเรียน บันทึกข้อมูลปัญหาด้านสุขภาพของนักเรียนเพื่อวางแผนการดูแลและให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขนาดนทบุรี นำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการวางนโยบายหรือจัดทำระบบกลางเพื่อสนับสนุนการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขนาดนทบุรี จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศสำหรับการบริหารงานกิจการนักเรียนโดยเฉพาะ

1.3 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขนาดนทบุรี ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครูในการใช้ข้อมูลจากระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารเชิงนโยบายอย่างยั่งยืน

1.4 ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดแผนพัฒนาและปรับปรุงระบบสารสนเทศในด้านกิจการนักเรียน โดยเน้นพัฒนาในด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูง ได้แก่ ด้านกิจกรรมนักเรียน ด้านส่งเสริมประชาธิปไตย และด้านแนะแนว

1.5 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการข้อมูลระหว่างฝ่ายต่างๆ ภายในโรงเรียน เพื่อสร้างระบบสารสนเทศที่ครอบคลุมและสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม

1.6 ครูและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านกิจการนักเรียนนำระบบสารสนเทศมาใช้ในการวางแผนและติดตามผลการดำเนินงานด้านกิจการนักเรียน โดยเฉพาะการจัดเก็บข้อมูลเชิงลึกของนักเรียน เช่น ข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรม พฤติกรรม ระเบียบวินัย และแนะแนวรายบุคคล

1.7 ครูและบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านกิจการนักเรียนพัฒนาทักษะการใช้ระบบสารสนเทศในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพฤติกรรม เพื่อช่วยในการให้คำปรึกษาและวางแผนการพัฒนารายบุคคลได้อย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาความต้องการระบบสารสนเทศใน โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางเพื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ และนำไปสู่การพัฒนาระบบที่เหมาะสมตามบริบท

2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ระบบสารสนเทศกับผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเพื่อประเมินผลในเชิงปฏิบัติจริง

2.3 ควรทำการศึกษารูปแบบการจัดการเชิงระบบ ที่ประสบความสำเร็จในการใช้สารสนเทศด้านกิจการนักเรียน เพื่อนำไปปรับใช้ในบริบทที่หลากหลาย

เอกสารอ้างอิง

- กัลยาณี รัตนบุตร. (2564). รูปแบบการบริหารระบบคุณภาพงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ขวัญจิตร เดชเดชะสุนันท์. (2559). การพัฒนาระบบสารสนเทศงานกิจการนักเรียนโรงเรียนโพธิ์งามเดื่อวิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชิษณุพงศ์ เข้มนาถ. (2563). แนวทางการพัฒนาการบริหารระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตปัญญาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสระบุรี. การศึกษาค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ดารานาถ มาตย์เทพ. (2567). การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา. มณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(2), 484-499.
- พรสุดา วงษ์ชื้อ. (2560). การดำเนินงานตามระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น.
- วุฒิชัย เหล่าสีง. (2564). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่องานส่งเสริมบริหารกิจการนักเรียน โรงเรียนวัดธรรมจริยาภิรมย์ จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สาวิตตรี สุมาลย์. (2564). การบริหารจัดการระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษาของโรงเรียนสบเปิงวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี. (2567). แผนปฏิบัติการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ 2563. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). แนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- สุรพัชร เกตุรัตน์. (2561). การบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ราชบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- โสภณา สุดสมบูรณ์. (2562). ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการทางการศึกษา. ประมวลสาระชุดวิชาการระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อการบริหารการศึกษา หน่วยที่ 6-10. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร CITIZEN EDUCATION KNOWS RESPECT FOR RIGHTS OF HIGH SCHOOL STUDENTS IN BANGKOK

¹พิไลลักษณ์ คำมาระ Pilailak Khammara ²อัญชลี ศรีกลชาญ Anchalee Srikolchan
^{1, 2}มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Srinakharinwirot University, Thailand
Corresponding Author E-mail: pilailak4564@gmail.com

Article Received: May 10, 2025. Revised: August 20, 2025. Accepted: August 22, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 399 คน ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิและกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane Taro โดยใช้แบบประเมินแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับของลิเคอร์ท วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาจำแนกรายด้าน พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่น รองลงมา คือ ด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคม และน้อยที่สุด คือ ด้านที่ 1 เคารพสิทธิตัวเอง 2) แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ มี 3 ประเด็น คือ (1) ผลลัพธ์การเรียนรู้ (2) แนวทางการกำหนดเป้าหมาย และการกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์การเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 2 การออกแบบเนื้อหา องค์ประกอบที่ 3 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ องค์ประกอบที่ 4 การออกแบบการวัดและประเมินผล 4 ประเด็น คือ (1) ประเมินตามสภาพจริง (2) การสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง (3) เครื่องมือหลากหลาย (4) ประเมินตามศักยภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: พลเมืองรู้เคารพสิทธิ, คุณลักษณะของพลเมืองรู้เคารพสิทธิ, การจัดการเรียนรู้, นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the level of citizen education that reflects respect for rights among upper secondary school students in Bangkok, and 2) to explore learning management approaches that promote citizenship characterized by respect for rights. This study employed a mixed methods approach and was conducted in two phases. In the first phase, a survey was administered to 399 upper secondary school students in Bangkok. The sample was selected using stratified random sampling, and the sample size was calculated using Yamane Taro's formula. Data were collected using a five-point Likert scale questionnaire and analyzed using descriptive statistics: frequency, percentage, mean, and standard deviation. In the second phase, qualitative data were gathered through interviews with key informants to investigate instructional approaches for promoting citizen education with a focus on respect for rights. The data were analyzed using content analysis.

The research findings revealed the following: 1) The overall level of citizen education emphasizing respect for rights among upper secondary school students in Bangkok was found to be high. When analyzed by specific dimensions, all aspects were rated at a high level. The highest average score was observed in respect for others' rights, followed by respect for social rights, while the lowest score was in the dimension of respect for one's own rights. 2) instructional approaches to promote respect for rights among high school students in Bangkok consist of four components: (1) setting learning outcome goals, including (1) defining learning outcomes, strategies for goal setting, and establishing indicators of learning outcomes; Component 2: Content design; Component 3: Learning activity design; and Component 4: Assessment and evaluation design, which includes four aspects: (1) authentic assessment, (2) reflection and self-assessment, (3) use of diverse assessment tools, and (4) assessment based on potential and continuous development.

Keywords: Respect for Rights, Attributes of Respectful Citizens, Learning Management, High School Students

บทนำ

ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 สถานการณ์ต่าง ๆ ทั่วโลกได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโลก ซึ่งทำให้แต่ละประเทศทั่วโลกต้องเผชิญกับผลกระทบในหลายมิติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม จากข้อมูลของ The Roland Berger Trend Compendium 2050 ได้คาดการณ์ถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระดับโลกในปี พ.ศ. 2593 ไว้ 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านคนและสังคม 2) ด้านสุขภาพและการดูแลรักษา 3) สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ 4) ด้านเศรษฐกิจ 5) ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม และ 6) การเมืองและการปกครอง โดยแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงระดับโลกที่ส่งผลกระทบต่อสังคม อีกทั้งมีการคาดการณ์ถึงด้านการศึกษาที่จะมีการเปลี่ยนแปลงโดยเน้นการปรับตัวของระบบการศึกษาให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในสังคมและเศรษฐกิจ

มุ่งเน้นการพัฒนาทักษะอย่างยั่งยืนและการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญระดับชาติและสิ่งสำคัญระบบการศึกษาต้องเร่งพัฒนาเพื่อเตรียมพร้อมให้แก่เยาวชนก้าวสู่การเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) คือการส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความเข้มแข็ง เป็นพลังของแผ่นดิน เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในประชาธิปไตย (สิริวรรณ ศรีพหล, 2551) มีเป้าหมาย คือ เยาวชนได้ตระหนักถึงการเป็นพลเมืองและมีส่วนร่วมเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองโลก

สังคมไทยในปัจจุบันมีเยาวชนหรือวัยรุ่นที่การแสดงออกทางพฤติกรรมที่ขัดต่อการเป็นพลเมือง มีการละเมิดสิทธิผู้อื่น ไม่เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ไม่เคารพหลักความเสมอภาค ไม่เคารพกติกา อีกทั้งยังมีพฤติกรรมแก้ปัญหาคับด้วยความรุนแรง ดังเช่น กรณีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในโรงเรียน จากข้อมูลกรมสุขภาพจิตเมื่อปี พ.ศ. 2561 พบว่า เด็กนักเรียนโดนกลั่นแกล้งในโรงเรียนถึง 600,000 คน เมื่อคิดเป็นอัตราส่วนแล้วเท่ากับประมาณ 40% ถือเป็นอันดับ 2 ของโลก (Department of Mental health, 2018) เมื่อมีปัญหาพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในโรงเรียนเกิดขึ้นถือได้ว่าเป็นที่สร้างความหนักใจและวิตกกังวลทั้งต่อนักเรียน ผู้ปกครอง รวมทั้งครูและบุคลากรในโรงเรียน ส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง เช่น ซึมเศร้า เครียด ขาดความมั่นใจในตนเอง รวมถึงไม่อยากมาโรงเรียน ซึ่งผลของการไม่อยากมาโรงเรียนของนักเรียนนั้นทำให้กระทบต่อสิทธิของตนเอง ปิดโอกาสที่จะเรียนรู้และเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในโรงเรียน นอกจากนี้ กรณีเยาวชนชายก่อเหตุใช้อาวุธปืนยิงที่ห้างสรรพสินค้าดัง (BBC NEWS ไทย, 2566) ก็เป็นพฤติกรรมที่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น สร้างผลกระทบต่อส่วนรวม อีกทั้งยังเป็นพฤติกรรมที่ขาดความเคารพในกฎกติกาและกฎหมาย กรณีการเล่นพนันออนไลน์ในกลุ่มเยาวชน ส่วนใหญ่เริ่มเล่นการพนันเพราะเพื่อนชักชวน เกิดการอยากลอง เห็นเพื่อนเล่นแล้วได้เงินจึงอยากมีเงินใช้บ้าง (ปีพมาภรณ์ สุขสมโสด, เต็นเตือน เลิศทยากุล ไชยยะ, และปฐมพงษ์ พุ่มพุกษ์, 2566) จะเห็นได้จากกรณีข้างต้นว่า เยาวชนหรือวัยรุ่นในปัจจุบันมีพฤติกรรมแสดงออกที่มีความเสี่ยง ขัดแย้งจากคุณลักษณะพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย โดยขาดความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองและสังคม ไม่เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม ไม่ปฏิบัติตามกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรม

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาความเป็นพลเมืองพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ความเป็นพลเมืองพลเมืองรู้เคารพสิทธิสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับหน่วยงานทางการศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนานักเรียน อีกทั้งสามารถนำไปใช้ในการกำหนดทิศทางและแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ เพื่อให้นักเรียนรู้จักการเคารพสิทธิตนเอง การเคารพสิทธิผู้อื่น และการเคารพสิทธิของสังคม สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข เพราะเยาวชนเป็นกลุ่มคนที่มีสติปัญญาอันชาญฉลาด ในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามแก่สังคมในอนาคต ดุจดั่งพลังอันสำคัญที่สามารถช่วยเสริมสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศชาติ และนำพาประเทศชาติสู่ความเจริญรุ่งเรืองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีด้วยการศึกษาเชิงปริมาณ (quantitative research) ร่วมกับการศึกษาเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยการสอบถามนักเรียน โดยใช้แบบประเมินแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ท

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 110,493 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1, 2567; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2, 2567)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 399 คน ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane Taro (1973) โดยกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2567 รวม 119 โรงเรียน แบ่งเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ โรงเรียนขนาดใหญ่ โรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดเล็ก จากนั้นเทียบสัดส่วนตามขนาด แล้วจับฉลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์ทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะข้อคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 5 ข้อ และแบบปลายเปิด จำนวน 1 ข้อ ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียน ซึ่งมีลักษณะของข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า (Likert Rating Scale) แบ่งออกเป็น 3 ด้าน จำนวน 45 ข้อ ได้แก่ ด้านที่ 1 เคารพสิทธิตัวเอง จำนวน 12 ข้อ ด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่น จำนวน 13 ข้อ ด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคม จำนวน 20 ข้อ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนา ซึ่งมีลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิด ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิเพื่อนำผลที่ได้มาใช้กำหนดกรอบแนวคิด กำหนดนิยาม เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบประเมิน

2.2 กำหนดรูปแบบ และโครงสร้างเนื้อหาของแบบประเมิน โดยกำหนดรูปแบบของแบบประเมินให้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของลิเคอร์ท (Likert's Rating Scale)

2.3 ร่างแบบประเมินระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

2.4 นำแบบประเมินเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา แล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.5 นำแบบประเมินเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพเครื่องมือ พบว่า ทุกข้อคำถามผ่านเกณฑ์การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพของเครื่องมือ โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไป โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ได้ทำการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบประเมิน จำนวน 45 ข้อ พบว่า มีค่า IOC ในภาพรวม เท่ากับ 0.88

2.6 ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ประเมินคุณภาพของเครื่องมือ แล้วนำไปทดลองใช้ (try out) กับนักเรียนกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาคุณภาพเครื่องมือในด้านความเที่ยง โดยการหาค่าความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคพบว่า มีค่าความเที่ยง เท่ากับ 0.98

2.7 ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปใช้เก็บรวบรวมกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบประเมินออนไลน์ ด้วยโปรแกรม Google Form โดยให้จำนวนแบบประเมินตอบกลับไม่ต่ำกว่าจำนวนกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่คำนวณโดยใช้สูตรกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ Yamane จำนวน 399 คน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (IBM SPSS Statistics version 27) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์แบบประเมินความเป็นพลเมืองพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร เตรียมเสนอต่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพื่อจะดำเนินการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษาในระยะที่ 2 ต่อไป

ระยะที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 1 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้อำนวยการของโรงเรียน หรือบุคคลที่ผู้อำนวยการมอบหมาย

1.2 ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 3 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้สอนรายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

1.3 ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ จำนวน 3 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยมีคุณสมบัติ คือ มีประสบการณ์การสอน หรือการนิเทศ ในสาขาหลักสูตรและการสอน หรือสาขาสังคมศึกษาไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือมีประสบการณ์การพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาของโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ โดยมีขั้นตอนในการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อนำมากำหนดกรอบประเด็นคำถามในแบบสัมภาษณ์

2.2 ร่างแบบสัมภาษณ์ โดยมีลักษณะเป็นข้อคำถามปลายเปิด มีประเด็นคำถาม 4 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 ด้านการเคารพสิทธิตนเอง ประเด็นที่ 2 ด้านการเคารพสิทธิผู้อื่น ประเด็นที่ 3 ด้านการเคารพสิทธิสังคม และประเด็นที่ 4 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

2.3 นำร่างแบบสัมภาษณ์เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของข้อคำถาม ความเหมาะสมของปริมาณคำถาม ความชัดเจนของภาษา และรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ แล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพเครื่องมือ ผลการพิจารณาพบว่า ทุกข้อคำถามผ่านเกณฑ์การพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพของเครื่องมือ มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.05 ขึ้นไป โดยผลการวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสัมภาษณ์ จำนวน 11 ข้อ พบว่า มีค่า IOC ในภาพรวม เท่ากับ 1.00

2.5 ปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อผู้บริหารสถานศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ครูผู้สอนกลุ่มสาระวิชาสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ เพื่อดำเนินการสัมภาษณ์

3.2 ขออนุญาตในการเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้าและนัดเวลาในการใช้แบบสัมภาษณ์ และดำเนินการสัมภาษณ์พร้อมบันทึกเสียง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า มีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.61) และเมื่อพิจารณาจำแนกรายด้าน พบว่า นักเรียนมีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ สูงที่สุด คือ ด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.64) รองลงมา คือ ด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.69) และน้อยที่สุด คือ ด้านที่ 1 เคารพสิทธิตัวเอง อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.59) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลความหมาย
ด้านที่ 1 เคารพสิทธิตัวเอง	4.15	.59	ระดับมาก
ด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่น	4.27	.64	ระดับมาก
ด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคม	4.19	.69	ระดับมาก
ภาพรวม	4.20	.61	ระดับมาก

จากข้อมูลในระยະที่ 1 การศึกษาระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้สะท้อนให้เห็นถึงระดับการรับรู้และพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องในแต่ละด้านอย่างชัดเจน โดยเฉพาะจุดแข็งและจุดที่ควรพัฒนา เช่น การเคารพสิทธิตนเองซึ่งมีระดับต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ผลการศึกษาดังกล่าวจึงถูกนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลสำคัญในการออกแบบแนวทางการจัดการเรียนรู้ใน

ระยะที่ 2 ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการส่งเสริมและพัฒนาความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของผู้เรียน

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้เชี่ยวชาญ โดยประมวลผลออกมาเป็นแนวทางที่ประกอบด้วย 4 หัวข้อสำคัญ ได้แก่ 1) การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ 2) การออกแบบเนื้อหา 3) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ และ 4) การออกแบบการวัดและประเมินผล ซึ่งมีรายละเอียดในแต่ละหัวข้อต่อไป ดังนี้

2.1 การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ พบว่า ควรกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักรู้ในสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของตนเองในฐานะสมาชิกของสังคมประชาธิปไตย โดยเป้าหมายควรครอบคลุมทั้ง 3 มิติของการเรียนรู้ ได้แก่ ด้านความรู้ (Cognitive) เช่น ความเข้าใจในสิทธิพลเมืองและกฎหมายพื้นฐาน ด้านทักษะ (Skill) เช่น การใช้สิทธิอย่างเหมาะสม และด้านทัศนคติ (Affective) เช่น การยอมรับความแตกต่างและเคารพสิทธิผู้อื่น นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายร่วมกับครู เพื่อสร้างความรู้สึกรับผิดชอบในการเรียนรู้ และกระตุ้นการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น

2.2 การออกแบบเนื้อหา ควรมีความเชื่อมโยงกับชีวิตจริงของผู้เรียน สอดคล้องกับบริบทสังคม และเน้นการบูรณาการหลักสิทธิมนุษยชนเข้ากับสาระวิชาต่าง ๆ เช่น กรณีศึกษาด้านสิทธิสตรี สิ่งแวดล้อม สิทธิเด็ก หรือปัญหาสังคมร่วมสมัย เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสิทธิในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ควรจัดลำดับเนื้อหาให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของนักเรียน โดยเริ่มจากความเข้าใจตนเอง สู่การเข้าใจผู้อื่น และขยายสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม

2.3 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ คือ กระบวนการจัดสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรง ได้ลงมือปฏิบัติจริง และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาแนวคิด ทักษะ และจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองที่รู้เคารพสิทธิ พบว่า สามารถจำแนกตามองค์ประกอบความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ได้แก่ 1) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิตนเอง เช่น กิจกรรมเขียนบันทึกสะท้อนคิด การจำลองสถานการณ์เกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์ 2) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิผู้อื่น เช่น การอภิปรายกลุ่ม การโต้วาที การใช้หมวกความคิด 6 ใบ เพื่อฝึกการฟังและการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง และ 3) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิของสังคม เช่น โครงการจิตอาสา การเรียนรู้จากปัญหาชุมชน (PBL) หรือกิจกรรมรณรงค์ที่นักเรียนเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินการจริง เพื่อสร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิ จะเป็นกิจกรรมที่เน้นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และสะท้อนความคิด ส่วนรูปแบบกิจกรรมจะเน้นการคิดวิเคราะห์ โครงการรณรงค์ กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับปัญหาจริง

2.4 การออกแบบการวัดและประเมินผล พบว่ามี 4 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) ประเมินตามสภาพจริง คือ ควรใช้การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการจัดกิจกรรม โดยสะท้อนความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมจากการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกิจกรรม 2) การสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง เช่น สะท้อนการเรียนรู้ (Learning Log) เพื่อให้นักเรียนวิเคราะห์และประเมินสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง 3) เครื่องมือหลากหลาย ครอบคลุมทุกมิติ คือ การใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย เช่น แบบสังเกต แบบประเมินตนเองและเพื่อน การสัมภาษณ์ และการสะท้อนคิด เพื่อวัดทั้งความรู้ ทักษะ ทัศนคติ และ

พฤติกรรมและการเคารพสิทธิ และ 4) ประเมินตามศักยภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การเน้นการประเมินตามศักยภาพของผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่ามีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพราะมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.61 และเมื่อพิจารณาจำแนกรายด้าน พบว่านักเรียนมีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิสูงสุดในด้านที่ 2 เคารพสิทธิผู้อื่น อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.27 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.64 รองลงมา คือ ด้านที่ 3 เคารพสิทธิสังคมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.69 และน้อยที่สุดคือ ด้านที่ 1 เคารพสิทธิตัวเอง อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 ตามลำดับ สอดคล้องกับการวิจัยของนลินี จินกุล, มนตา ตูลย์เมธการ และวิไลลักษณ์ ลังกา (2567) ที่พบว่า การพัฒนาแบบวัดและตรวจสอบคุณสมบัติการวัดทางจิตวิทยาของแบบวัดความเป็นพลเมืองตื่นรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร ที่มีจุดสอดคล้องที่สำคัญ ได้แก่ 1) แนวคิดพลเมืองตื่นรู้กับพลเมืองรู้เคารพสิทธิ เมื่อนักเรียนที่มีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิสูง มักแสดงพฤติกรรมแบบพลเมืองตื่นรู้ คือการตระหนักถึงบทบาทของตนเองในสังคม การเคารพกฎระเบียบ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย 2) การมีส่วนร่วมทางสังคม นักเรียนในทั้งสองงานวิจัยมีแนวโน้มเข้าร่วมกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การเลือกตั้งสภานักเรียน และโครงการจิตอาสา 3) การเคารพสิทธิและความหลากหลาย นักเรียนให้ความสำคัญกับ ความเท่าเทียม เสรีภาพ และการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง สำหรับบทบาทของระบบการศึกษาในการส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ และสอดคล้องกับแนวคิดของ J. J. Cogan (1997) ที่ระบุว่า คุณลักษณะพลเมืองที่เข้มแข็งต้องเกิดจากระบบการศึกษาที่เน้น การเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiential Learning) สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดกิจกรรม เช่น การเลือกตั้งสภานักเรียน การจำลองการปกครองภายในโรงเรียน และกิจกรรมจิตอาสา ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและปลูกฝังพฤติกรรมเคารพสิทธิในชีวิตประจำวัน

2. ผลการศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายโดยนำเสนอตามประเด็นได้ดังนี้

2.1 การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ ประกอบด้วย 3 แนวทาง ได้แก่ 1) การกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ คือ นักเรียนต้องเกิดความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง สามารถการปฏิบัติตามหลักสิทธิพลเมืองในการดำเนินชีวิตประจำวัน และมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและลงมือปฏิบัติจริง โดยการกำหนดเป้าหมายหลักที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนเอง และสามารถปฏิบัติตามหลักสิทธิพลเมืองในการดำเนินชีวิตประจำวัน รวมถึงมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและลงมือปฏิบัติจริงนั้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Westheimer (2015) ซึ่งเสนอกรอบแนวคิดเรื่อง “พลเมืองดี” (Good Citizen) ประกอบด้วยพลเมือง 3 ประเภท ได้แก่ พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ (Personally Responsible Citizen) พลเมืองที่มีส่วนร่วม (Participatory Citizen) และพลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรม

(Justice-Oriented Citizen) ซึ่งล้วนสะท้อนถึงความสำคัญของการตระหนักในบทบาทของตนเองในฐานะสมาชิกของสังคม การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมอย่างมีความรับผิดชอบ 2) แนวทางการกำหนดเป้าหมาย คือ การเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมาย เน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง เช่น โครงการและกิจกรรมเพื่อสังคม และพัฒนาการเรียนรู้อย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง พร้อมประเมินผลและสะท้อนการเรียนรู้

2.2 การออกแบบเนื้อหา พบว่า แนวทางการออกแบบเนื้อหาสามารถแบ่งตามตามขอบเขตด้านเนื้อหาและกรอบแนวคิดในการวิจัย คือ องค์ประกอบความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ได้แก่ ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม โดยเนื้อหาต้องมีแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิพลเมือง กฎหมายที่เกี่ยวข้อง สิทธิของพลเมือง และบทบาทของพลเมืองที่รับผิดชอบ สอดคล้องกับที่กนกวรรณ สุภาราย (2563) กล่าวว่า การส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ มีกระบวนการกล่อมเกลางานทางสังคมผ่านระบบการศึกษาและประสบการณ์ในสถาบันการศึกษา ถือเป็นส่วนหนึ่งของการปลูกฝังสำนึกความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย การจัดการเรียนรู้และปลูกฝังความเข้าใจขอบเขตที่เหมาะสมในประเด็นพื้นฐาน เช่น การเคารพสิทธิ ให้แก่เยาวชนจึงถือเป็นเรื่องสำคัญที่ควรทำความเข้าใจไปกับการส่งเสริมด้านวิชาการ ซึ่งถือว่าเป็นทัศนคติที่ว่าด้วยการให้คุณค่าและเคารพผู้อื่นอย่างเท่า

2.3 การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ พบว่า สามารถจำแนกการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามองค์ประกอบความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ได้แก่ 1) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิตนเอง ผลการวิจัยพบว่า มีแนวทางที่สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนให้ตระหนักรู้ในสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของตนเอง โดยกิจกรรมการเรียนรู้ควรลดการบรรยายแบบเดิม และเน้นกิจกรรมที่นักเรียนได้มีโอกาสลงมือปฏิบัติจริง เช่น การสะท้อนคิด การเขียนไดอารี่ส่วนตัว การจำลองสถานการณ์ และการแสดงบทบาทสมมติ เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระในขอบเขตที่เคารพสิทธิผู้อื่น 2) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิผู้อื่น พบว่า มีหลายกิจกรรมที่ส่งเสริมการเคารพสิทธิผู้อื่น ได้แก่ กิจกรรมกลุ่มย่อย การอภิปรายกรณีศึกษา ได้ว่าที่ กิจกรรมบทบาทสมมติ และการใช้ทฤษฎีหมวก 6 ใบในการจัดกิจกรรม อย่างการจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยที่ส่งเสริมการฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และฝึกการตัดสินใจร่วมกัน มีความสอดคล้องกับแนวคิดของจรรยาสุริ มาติกลโกวิท และคณะ (2553) ที่เห็นว่าพลเมืองควรมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น การฟังอย่างตั้งใจ และการยอมรับความเห็นที่แตกต่าง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสังคมประชาธิปไตย และเป็นคุณลักษณะของพลเมืองที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรง ซึ่งเป็นหนึ่งในเป้าหมายของการพัฒนาพฤติกรรมเคารพสิทธิผู้อื่นอย่างยั่งยืน 3) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเคารพสิทธิของสังคม พบว่ามีการจัดโครงการจิตอาสา เช่น การปลูกต้นไม้ เก็บขยะ หรือช่วยเหลือชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการปลูกฝังจิตสำนึกสาธารณะ และการสร้างจิตอาสาในหมู่เยาวชน โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับการวิจัยของณัฐวิทย์ การสมดี (2560) ที่พบว่า การส่งเสริมการบำเพ็ญพฤติกรรมพลเมืองที่แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม (Public Mindedness) และการช่วยเหลือส่วนรวมโดยไม่หวังผลตอบแทน (Volunteerism) และกิจกรรมลักษณะนี้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของสังคมและมีบทบาทเชิงสร้างสรรค์ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

2.4 การออกแบบการวัดและประเมินผล พบว่ามี 4 ประเด็นหลัก ดังนี้ 1) ประเมินตามสภาพจริง คือ ควรใช้การวัดและประเมินผลตามสภาพจริง ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการจัดกิจกรรม โดยสะท้อน

ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมจากการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในกิจกรรม มีรากฐานจากแนวคิดโครงสร้างนิยมทางปัญญา (Cognitive Constructivism) ของ Piaget (1972) ซึ่งเสนอว่า การเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์จริง โดยการเรียนรู้ที่แท้จริงจะต้องมีการ ปรับโครงสร้างความรู้ผ่านการกระทำและการสังเกตในสถานการณ์จริง ซึ่งส่งผลให้การวัดผลควรสะท้อนความสามารถของผู้เรียนในบริบทที่ใกล้เคียงกับโลกแห่งความจริง ดังนั้น การประเมินตามสภาพจริงที่ปรากฏในข้อความ จึงสะท้อนแนวทางการออกแบบการประเมินที่ไม่เน้นเพียงการทดสอบปลายภาค แต่คำนึงถึงการมีส่วนร่วม การแสดงผลงาน และพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้เรียนในสถานการณ์ต่างๆ 2) การสะท้อนคิดและการประเมินตนเอง เช่น สะท้อนการเรียนรู้ (Learning Log) เพื่อให้นักเรียนวิเคราะห์และประเมินสิ่งที่เรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งถือเป็นกระบวนการสำคัญในกรอบแนวคิดเดียวกัน 3) เครื่องมือหลากหลาย ครอบคลุมทุกมิติ คือ การใช้เครื่องมือประเมินที่หลากหลาย เช่น แบบสังเกต แบบประเมินตนเองและเพื่อน การสัมภาษณ์ และการสะท้อนคิด เพื่อวัดทั้งความรู้ ทักษะ ทศนคติ และพฤติกรรมการเคารพสิทธิ ซึ่งมีความสอดคล้องกับทฤษฎี Taxonomy of Educational Objectives ของ Bloom (1956) ที่เสนอการจัดลำดับวัตถุประสงค์ทางการศึกษาตามพฤติกรรมการเรียนรู้ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive domain) จิตพิสัย (Affective domain) และทักษะพิสัย (Psychomotor domain) ซึ่งการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพจึงต้องมีเครื่องมือที่สามารถสะท้อนองค์ประกอบเหล่านี้ได้อย่างครอบคลุม ไม่ว่าจะเป็นแบบประเมินตนเอง แบบประเมินโดยเพื่อน แบบสังเกต การสัมภาษณ์ หรือการสะท้อนคิด ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบพฤติกรรมการเรียนรู้ในมิติต่างๆ อย่างรอบด้าน และนำไปใช้ในการปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้อย่างเหมาะสม 4) ประเมินตามศักยภาพและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การเน้นการประเมินตามศักยภาพของผู้เรียน โดยใช้ผลการประเมินเพื่อปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูในการติดตามพัฒนาการของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ซึ่งมีรากฐานอยู่ในหลักการของการประเมินเพื่อการพัฒนา (Assessment for Learning) ภายใต้กรอบ Backward Design โดย Wiggins and Mc Tighe (1998) ซึ่งมุ่งหมายให้การประเมินไม่ใช่เพียงการตรวจวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนเท่านั้น แต่ต้องสามารถสะท้อนพัฒนาการของผู้เรียนในแต่ละช่วงเวลา และใช้ผลการประเมินเพื่อย้อนกลับไปปรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัย คือ แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 1) การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ 2) การออกแบบเนื้อหา 3) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การออกแบบการวัดและประเมินผลสามารถจำแนกตามขอบเขตด้านเนื้อหาและกรอบแนวคิดในการวิจัย คือ องค์ประกอบความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ได้แก่ ด้านที่ 1 การเคารพสิทธิตนเอง ด้านที่ 2 การเคารพสิทธิผู้อื่น และด้านที่ 3 การเคารพสิทธิของสังคม โดยแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยองค์ประกอบของความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ 3 ด้าน ได้แก่ การเคารพสิทธิตนเอง การเคารพสิทธิผู้อื่น และการเคารพสิทธิของสังคม โดยมีการกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เน้นการสร้างความรู้ความตระหนักรู้ ความสามารถในการใช้สิทธิอย่างมีเหตุผล การยอมรับความแตกต่าง และการมีจิตสำนึกสาธารณะ ส่วนการออกแบบเนื้อหามุ่งเน้นการเชื่อมโยงกับบริบทของผู้เรียนและสังคม เช่น สิทธิพื้นฐานของพลเมือง การอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมพหุวัฒนธรรม และการใช้สิทธิในพื้นที่สาธารณะ สำหรับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนผ่านกิจกรรมสะท้อน

คิด การอภิปราย กรณีศึกษา โครงการจิตอาสา และการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ตรงและทักษะการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตย ขณะเดียวกัน การวัดและประเมินผลพัฒนาการของผู้เรียนจะใช้วิธีการที่หลากหลายและสะท้อนความเป็นจริง ทั้งการประเมินตนเอง การประเมินโดยเพื่อน การสังเกตพฤติกรรม และการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคมอย่างเป็นระบบ สรุปดังภาพที่ 1

องค์ประกอบของ ความเป็นพลเมืองรู้ เคารพสิทธิ	การกำหนดเป้าหมาย ผลลัพธ์การเรียนรู้	การออกแบบเนื้อหา	การออกแบบกิจกรรม การเรียนรู้	การออกแบบการวัด และประเมินผล
การเคารพสิทธิ ตนเอง	- ตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง - แสดงออกและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล - ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ	- เนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิพื้นฐานและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ - ใช้สถานการณ์สมมติให้ฝึกการตัดสินใจ	- กิจกรรมสะท้อนคิด (Reflection) - กิจกรรมวางแผนเป้าหมายชีวิต - บทบาทสมมติในสถานการณ์เกี่ยวกับสิทธิส่วนบุคคล	- ประเมินด้วย Learning Log, แบบประเมินตนเอง - สังเกตพฤติกรรมการใช้สิทธิและการตัดสินใจในสถานการณ์จริง
การเคารพสิทธิ ผู้อื่น	- ไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น - มีทักษะในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ - มีมารยาทและเห็นอกเห็นใจ	- เนื้อหากรณีศึกษาเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งและการใช้โซเชียลมีเดีย	- กิจกรรมอภิปราย ได้ว่าที่และการทำงานกลุ่ม - กิจกรรมหมวก 6 ใบ และกรณีศึกษา	- ประเมินด้วยแบบสังเกตพฤติกรรมในกลุ่ม - แบบประเมินโดยเพื่อน - แบบวัดเจตคติการเคารพผู้อื่น
การเคารพสิทธิ ของสังคม	- เข้าใจบทบาทของพลเมือง - มีจิตสำนึกสาธารณะและเคารพกฎระเบียบ - ร่วมพัฒนาสังคม	- เนื้อหาเกี่ยวกับสิทธิพลเมืองในสังคมเมือง เช่น พื้นที่สาธารณะ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และกฎหมายพื้นฐาน	- โครงการจิตอาสา เช่น ปลูกต้นไม้ เก็บขยะ - กิจกรรม PBL วิเคราะห์ปัญหาสังคม - จำลองสถานการณ์และรณรงค์เพื่อสิทธิพลเมือง	- แบบประเมินจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ - แบบประเมินภารกิจจิตอาสา - การวิเคราะห์กรณีศึกษาเกี่ยวกับปัญหาสังคม

ภาพที่ 1 แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนมีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และนักเรียนมีความคิดเห็นว่า ตนเองมีระดับความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิต่ำที่สุด คือ สามารถควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองได้แม้อยู่ในสถานการณ์ที่รู้สึกไม่พอใจ ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรดำเนินการพัฒนาในประเด็นการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองอย่างเร่งด่วน

1.2 การนำแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ควรนำไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาปกติ รายวิชาเพิ่มเติม และในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิเคราะห์สาเหตุที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิของนักเรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาให้นักเรียนมีความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1 ควรพัฒนาแนวทางเสริมสร้างความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนในทุกระดับชั้น และทุกสังกัด เพื่อให้เห็นภาพรวมของการพัฒนาเสริมสร้างความเป็นพลเมืองรู้เคารพสิทธิ ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ สุภาราญ. (2563). พลเมืองศึกษากับการพัฒนาทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21. แหล่งที่มา <https://www.educathai.com/knowledge/articles/416> สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2567.
- จรรยาศรี มาดิลกโกวิท และคณะ. (2553). การจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการการวิจัยและพัฒนา รัฐสภา.
- ณัฐวิทย์ การสมดี. (2560). ความรู้และความเข้าใจความเป็นพลเมืองของนักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นลินี จินกุล, มนตา ตูลย์เมธการ และวิไลลักษณ์ ลังกา. (2567). การพัฒนาแบบวัดและตรวจสอบคุณสมบัติ การวัดทางจิตวิทยาของแบบวัดความเป็นพลเมืองต้นรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร. วารสารสหวิทยาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1), 43-60.
- ปัทมาภรณ์ สุขสมโสด, เด่นเดือน เลิศทยากุล ไชยยะ และปฐมพงษ์ พุ่มพฤษ. (2566). พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ต่อการเล่นพนันออนไลน์ของเยาวชนในเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการ ออยุธยาศึกษา, 15(1), 113-126.
- ภริณัฐ เบ็ญจจันทร์. (2564). การพัฒนาแบบวัดพัฒนาการทางจิตสังคมตามแนวคิดอีริกสันในกลุ่มวัยรุ่นไทย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิริวรรณ ศรีพล. (2551). การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. (2567). ข้อมูลจำนวนนักเรียน ปีการศึกษา 2567. แหล่งที่มา <https://eoffice.sesao1.go.th/info/maps/student> สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2567.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. (2567). ข้อมูลจำนวนนักเรียน ปีการศึกษา 2567. แหล่งที่มา http://www.sesao2.go.th/data_17620 สืบค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2567.
- BBC NEWS ไทย. (2566). เหตุ ก่อเหตุ ยิงกลางห้างพาราگون. แหล่งที่มา <https://www.bbc.com/thai/articles/c0v7gqpxlqlo> สืบค้นเมื่อ 11 สิงหาคม 2567.
- Bloom, B. S. (1956). Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals: Handbook I Cognitive Domain. London: Longmans.

- Department of Mental health. (2018). Thailand No. 2 "child bullying in school" found 600,000 victims per year. From <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp> Retrieved January 5, 2024.
- Erikson Erik H. (1997). The Life Cycle Completed. New York: W. W. Norton.
- J. J. Cogan. (1997). Multidimensional citizenship: educational policy for the 21st century: An executive summary of the citizenship education policy study project. University of Minnesota.
- Piaget, J. (1972). Psychology and Pedagogy: Viking Press.
- Taro, Y. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. New York: Harper and Row.
- Westheimer, J. (2015). What Kind of Citizen?: Educating Our Children for the Common Good. From <https://www.What-Citizen-Educating-ChildrenCommon/dp> Retrieved January 5, 2024.
- Wiggins, G. and Mc Tighe, J. (1998). Understanding by design. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครู
โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ
THE PRIORITY NEEDS IN DEVELOPING HUMAN RESOURCES MANAGEMENT
FOR ENHANCING THE MORALE OF TRIAM UDOM SUKSA PATTANAKARN
SCHOOL TEACHERS

¹ณัฐฐา คงปรีชา Nuttha Kongpreecha ²นันทรัตน์ เจริญกุล Nantarat Charoenkul

^{1,2}จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Chulalongkorn University, Thailand

Corresponding Author E-mail: 6680044127@student.chula.ac.th

Article Received: May 30, 2025. Revised: August 21, 2025. Accepted: August 23, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยายมีประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 156 คน ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน ครู จำนวน 152 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม โดยมีการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิและมีความเที่ยงโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช เท่ากับ 0.985 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{Modified}$)

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการอยู่ในระดับมาก โดยขอบข่ายการบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับขวัญและกำลังใจของครู ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร และต่ำที่สุด คือ ด้านการเลื่อนขั้นและการโยกย้าย สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการอยู่ในระดับมากที่สุด โดยขอบข่ายที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร และต่ำที่สุด คือ ด้านการเลื่อนขั้นและการโยกย้าย 2) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ($PNI_{Modified} = 0.280$) ขอบข่ายการบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับขวัญและกำลังใจของครูที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการเลื่อนขั้นและการโยกย้าย ($PNI_{Modified} = 0.339$) รองลงมา คือ ด้านการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ ($PNI_{Modified} = 0.286$) และต่ำที่สุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ($PNI_{Modified} = 0.215$)

คำสำคัญ: ขวัญและกำลังใจของครู, การบริหารงานบุคคล, ความต้องการจำเป็น, โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

Abstract

The objective of this research article was to study the current conditions, desired conditions, and priority needs for the development of Human Resources Management that enhances teacher morale in Triam Udom Suksa Pattanakarn Schools. This study employed a descriptive research methodology. The population consisted of 156 respondents, including 4 school administrators and 152 teachers. The research instrument was a questionnaire, validated for content validity by experts and tested for reliability with a Cronbach's alpha coefficient of 0.985. The statistics used for data analysis included mean, standard deviation, and the Modified Priority Needs Index ($PNI_{Modified}$).

The research findings revealed as follows. (1) The current condition of Human Resources Management development to enhance teacher morale in Triam Udom Suksa Pattanakarn Schools was at a high level. Among the various aspects of Human Resources Management related to teacher morale, personnel development had the highest mean score, while promotion and transfer had the lowest. The desired condition was at the highest level, with personnel development again ranking highest, and promotion and transfer ranking lowest. (2) The priority needs index ($PNI_{Modified} = 0.280$) indicated that promotion and transfer had the highest priority needs ($PNI_{Modified} = 0.339$), followed by compensation and welfare ($PNI_{Modified} = 0.286$), while personnel development had the lowest priority needs ($PNI_{Modified} = 0.215$).

Keywords: Teacher Morale, Human Resources Management, Priority Needs, Triam Udom Suksa Pattanakarn School

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผันของโลกยุคใหม่ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษาทั่วโลกอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ได้กลายเป็นตัวเร่งให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอย่างรวดเร็ว (กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา และกลุ่มพัฒนานโยบายด้านการเรียนรู้ สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้, 2563) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนและภาระงานของครูโดยตรง กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดนโยบาย “เรียนดี มีความสุข” เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและลดภาระงานของครู (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2562) เนื่องจากอาชีพครูไม่ได้มีหน้าที่เพียงการสอนเท่านั้น แต่ยังต้องรับผิดชอบงานอื่นๆ เช่น งานธุรการ งานแนะแนว งานโครงการภายในและภายนอกโรงเรียนซึ่งทำให้ครูเกิดความเครียดและหมดกำลังใจในการทำงาน (อุมารณณ์ ภัทรวานิชย์, กิตติยาพรณ สุบิน และอมรรรัตน์ มานะวัฒนวงศ์, 2559)

จากการสำรวจของ BambooHR Survey ของสหรัฐอเมริกา เรื่อง “ความสุขในการปฏิบัติงานของแต่ละสาขาอาชีพ” ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลในปี พ.ศ. 2563 ถึง พ.ศ. 2566 พบว่าครูเป็นหนึ่งในกลุ่มอาชีพที่มีความสุขน้อยที่สุด เนื่องจากปัญหานานหนัก ความเครียดสะสม ค่าตอบแทนต่ำ และแรงกดดันจากหลักสูตร (สุขุม เกลียวทรัพย์, 2567) ซึ่งสอดคล้องกับผลการสำรวจ เรื่อง “ความสุขของครูและนักเรียนในปี 2567”

ของสวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยสวนดุสิตร่วมกับสำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ในช่วงพ.ศ. 2566 ถึง พ.ศ. 2567 โดยผลการสำรวจสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาของครูปัจจุบันคือเรื่อง “ภาระงานและค่าครองชีพ” หากแก้ปัญหาของครูได้ย่อมทำให้ครูมีความสุขมากขึ้น (สวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, 2567) ด้วยปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครู เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการดูแลและพัฒนาครู เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่บุคลากรในโรงเรียน แนวทางการบริหารงานบุคคลที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความต้องการพื้นฐานของครู เช่น การยอมรับ ความภาคภูมิใจในอาชีพ ความมั่นคงในการทำงาน และโอกาสในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยา, 2564) ดังนั้น การบริหารงานบุคคลจึงไม่ใช่เพียงการจัดการด้านกำลังคนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างแรงจูงใจและบรรยากาศการทำงานที่ดี

ในด้านมาตรการทางกฎหมาย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 55 ได้กำหนดให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับค่าตอบแทน สวัสดิการ และสิทธิประโยชน์อื่นๆ อย่างเหมาะสมและเพียงพอ เพื่อให้ครูสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงและมีเกียรติในวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) แม้จะมีการกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจน แต่ยังคงมีปัญหานำไปปฏิบัติในเชิงปฏิบัติจริง จึงจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางการบริหารงานบุคคลให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละโรงเรียน

โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีจำนวนนักเรียนมากกว่า 4,000 คน และครูจำนวน 192 คน ซึ่งประสบปัญหาการลาออก ย้าย ลา กิจ และลาป่วยของครูในอัตราที่สูงส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ, 2567) การสร้างขวัญและกำลังใจจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ครูมีแรงจูงใจในการทำงาน และสามารถสร้างผลลัพธ์เชิงบวกต่อผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน (ภูวนัย กาพวงศ์, 2564)

ดังนั้น การวิจัยนี้จึงได้ทำการศึกษาศึกษาการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ควบคู่กับการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่ส่งเสริมให้ครูมีความสุขและมีประสิทธิภาพในการทำงาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของครูในระยะยาวและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียน เพื่อสร้างความยั่งยืนและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรทางการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย 1) ประชากร คือ โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ 2) ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 4 คน และครู จำนวน 152 คน โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

2.1 สภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (Checklists) จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ระยะเวลาการปฏิบัติงาน/อายุงาน ตำแหน่งปัจจุบัน กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาระงานสอน: จำนวนคาบสอนในภาคเรียนปีการศึกษาปัจจุบัน (ตามตารางสอน) และภาระงานอื่น: จำนวนภาระงานอื่นนอกเหนือจากงานสอนที่ได้รับมอบหมายเพิ่มเติม (ในตำแหน่งหัวหน้างาน หรือ กรรมการ)

2.2 การประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ เป็นแบบตอบสนองคู่ (Dual-Response Format) มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) จำนวน 47 ข้อ เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน พบว่าข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 จากนั้นได้ทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha) โดยผู้วิจัยนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ ครูจากโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษอื่น ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ได้แก่ โรงเรียนสตรีมหาพฤฒาราม และโรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี รวมจำนวน 30 คน ผลการวิเคราะห์ พบว่า มีความเที่ยงเท่ากับ 0.985 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับดีมาก หมายถึงแบบสอบถามมีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ได้ ระดับความเชื่อมั่นที่อยู่ในเกณฑ์สูง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้บังคับการโรงเรียนในเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลโดยการตอบแบบสอบถามออนไลน์ผ่านระบบ Google Form โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล จำนวน 30 วัน ผู้วิจัยได้รับการตอบแบบสอบถามกลับคืนจำนวน 156 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งผู้วิจัยได้ตรวจสอบการตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถามครบถ้วนสมบูรณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่ และร้อยละ

4.2 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยทั้ง 5 ระดับ ของ (Best, 1981)

4.3 ระดับความต้องการจำเป็น วิเคราะห์ด้วยดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ซึ่งมีสูตรการคำนวณ (สุวิมล ว่องวาณิช, 2562)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) ในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 156 ฉบับ จำแนกตามขอบข่ายการบริหารงานบุคคล ประกอบด้วย 1) การพัฒนาบุคลากร 2) การเลื่อนขั้นและการโยกย้าย และ 3) การจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ในภาพรวม

ข้อ	การบริหารงานบุคคล	สภาพปัจจุบัน (D)			สภาพที่พึงประสงค์ (I)			ความต้องการจำเป็น	
		M	S.D.	แปลผล	M	S.D.	แปลผล	PNIModified	ลำดับที่
1.	ด้านการพัฒนาบุคลากร	3.764	0.942	มาก	4.567	0.496	มากที่สุด	0.215	3
1.1	ทัศนคติต่อผู้บริหารสถานศึกษา	3.714	0.869	มาก	4.455	0.499	มาก	0.200	4
1.2	ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	3.964	0.938	มาก	4.669	0.471	มากที่สุด	0.180	5
1.3	รูปแบบการบริหารสถานศึกษา	3.609	0.996	มาก	4.558	0.498	มากที่สุด	0.264	1
1.4	การสนับสนุนในการพัฒนาตนเอง	3.801	0.945	มาก	4.579	0.495	มากที่สุด	0.206	3
1.5	พฤติกรรมของผู้เรียน	3.733	0.953	มาก	4.573	0.499	มากที่สุด	0.225	2
2.	ด้านการเลื่อนขั้นและการโยกย้าย	3.402	1.107	ปานกลาง	4.548	0.498	มากที่สุด	0.339	1
2.1	ทัศนคติต่อผู้บริหารสถานศึกษา	3.314	1.133	ปานกลาง	4.529	0.500	มากที่สุด	0.367	1
2.2	ภาระงานและสภาพแวดล้อมการทำงาน	3.375	1.102	ปานกลาง	4.548	0.498	มากที่สุด	0.351	2
2.3	เงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการต่าง ๆ	3.417	1.073	ปานกลาง	4.561	0.497	มากที่สุด	0.336	3
2.4	ความต้องการส่วนบุคคล	3.502	1.132	มาก	4.556	0.497	มากที่สุด	0.304	4
3.	ด้านการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ	3.544	1.028	มาก	4.553	0.497	มากที่สุด	0.286	2
3.1	ทัศนคติต่อผู้บริหารสถานศึกษา	3.590	0.965	มาก	4.511	0.500	มากที่สุด	0.257	5
3.2	ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน	3.624	0.995	มาก	4.511	0.500	มากที่สุด	0.246	6
3.3	ภาระงานและสภาพแวดล้อมการทำงาน	3.449	1.101	ปานกลาง	4.583	0.494	มากที่สุด	0.331	1
3.4	เงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการต่างๆ	3.494	1.037	ปานกลาง	4.590	0.492	มากที่สุด	0.314	3
3.5	รูปแบบการบริหารสถานศึกษา	3.502	1.054	มาก	4.541	0.499	มากที่สุด	0.297	4
3.6	การสนับสนุนในการพัฒนาตนเอง	3.464	1.045	ปานกลาง	4.556	0.497	มากที่สุด	0.317	2
3.7	ความต้องการส่วนบุคคล	3.686	1.005	มาก	4.583	0.494	มากที่สุด	0.244	7
รวม		3.570	1.025	มาก	4.556	0.497	มากที่สุด	0.280	

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ โดยภาพรวม พบว่า

สภาพปัจจุบัน ของการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 3.570$, $S.D. = 1.025$) โดยขอบข่ายการบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับขวัญและกำลังใจของครู ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมาก

($M = 3.764$, $S.D. = 0.942$) ขอบข่ายที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ด้านการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ อยู่ในระดับมาก ($M = 3.544$, $S.D. = 1.028$) และขอบข่ายที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการเลื่อนขั้นและการโยกย้าย อยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.402$, $S.D. = 1.107$)

ที่พึงประสงค์ ของการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.556$, $S.D. = 0.497$) โดยขอบข่ายการบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับขวัญและกำลังใจของครู ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.567$, $S.D. = 0.496$) ขอบข่ายที่มีค่าเฉลี่ยรองลงมา คือ ด้านการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.553$, $S.D. = 0.497$) และขอบข่ายที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการเลื่อนขั้นและการโยกย้าย อยู่ในระดับมากที่สุด ($M = 4.548$, $S.D. = 0.498$)

ความต้องการจำเป็น ของการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ในภาพรวม $PNI_{Modified} = 0.280$ ขอบข่ายการบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับขวัญและกำลังใจของครู ที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ด้านการเลื่อนขั้นและการโยกย้าย ($PNI_{Modified} = 0.339$) ขอบข่ายที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นรองลงมา คือ ด้านการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ ($PNI_{Modified} = 0.286$) และขอบข่ายที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุดคือ ด้านการพัฒนาบุคลากร ($PNI_{Modified} = 0.215$)

1. ด้านการเลื่อนขั้นและการโยกย้าย เป็นขอบข่ายที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ($PNI_{Modified} = 0.339$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า ทศนคติต่อผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ($PNI_{Modified} = 0.367$) และ ความต้องการส่วนบุคคล มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ($PNI_{Modified} = 0.304$)

2. ด้านการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ เป็นขอบข่ายที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นรองลงมา ($PNI_{Modified} = 0.286$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า ภาระงานและสภาพแวดล้อมการทำงาน มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ($PNI_{Modified} = 0.331$) และ ความต้องการส่วนบุคคล มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ($PNI_{Modified} = 0.244$)

3. ด้านการพัฒนาบุคลากร เป็นขอบข่ายที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ($PNI_{Modified} = 0.215$) เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบ พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษา มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ($PNI_{Modified} = 0.264$) และ ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ($PNI_{Modified} = 0.180$)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ พบว่า จากขอบข่ายการบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับขวัญและกำลังใจของครู ด้านการเลื่อนขั้นและการโยกย้าย มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด รองลงมา คือ ด้านการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ และด้านการพัฒนาบุคลากร ตามลำดับ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ด้านการเลื่อนขั้นและการโยกย้าย จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ยังไม่ได้มีการออกแบบและพัฒนาระบบการเลื่อนขั้นและการโยกย้ายภายใต้ขอบข่ายงานของการบริหารงานบุคคลที่จะช่วยเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการได้มาก

พอในภาพรวม จากเกณฑ์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นซึ่งอยู่ในขั้นมีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ($PNI_{Modified} = 0.339$) โดยเฉพาะในองค์ประกอบขวัญและกำลังใจของครู ด้านทัศนคติต่อผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งพบว่ามีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด ซึ่งให้เห็นถึงผู้ให้ข้อมูลมีความเชื่อว่ากระบวนการเลื่อนขั้นและการโยกย้ายของสถานศึกษา ในประเด็นผู้บริหารสถานศึกษามีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสม และชัดเจนในการพิจารณาการประเมินผลการปฏิบัติงาน ความสามารถ การรักษาวินัย และระยะเวลาการทำงาน ทำให้ครูมีทัศนคติที่ดีต่อผู้บริหารสถานศึกษาอย่างไม่เพียงพอ หรือไม่เป็นไปตามความคาดหวังของครู ซึ่งส่งผลต่อขวัญและกำลังใจของครู โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของวนิดา เหลนปก (2560) ที่พบว่า การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ด้านการให้ค่าตอบแทนซึ่งสัมพันธ์กับการประเมินผลการปฏิบัติงานและการพิจารณาการเลื่อนขั้นผู้บริหารควรใช้หลักความยุติธรรม ในการพิจารณาการเลื่อนขั้นเงินเดือนของข้าราชการครูอย่างโปร่งใสและตรวจสอบได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของแวสือมาน หามะ (2565) ที่พบว่า นอกจากจะต้องมีการพิจารณาเลื่อนขั้นเงินเดือนต้องมีความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้แล้วนั้น ควรมีกฎเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจน ทำให้บุคลากรมีความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหาร โดยจะนำมาซึ่งการพัฒนากระบวนการเลื่อนขั้นและการโยกย้ายที่จะเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูในด้านทัศนคติต่อผู้บริหารสถานศึกษา

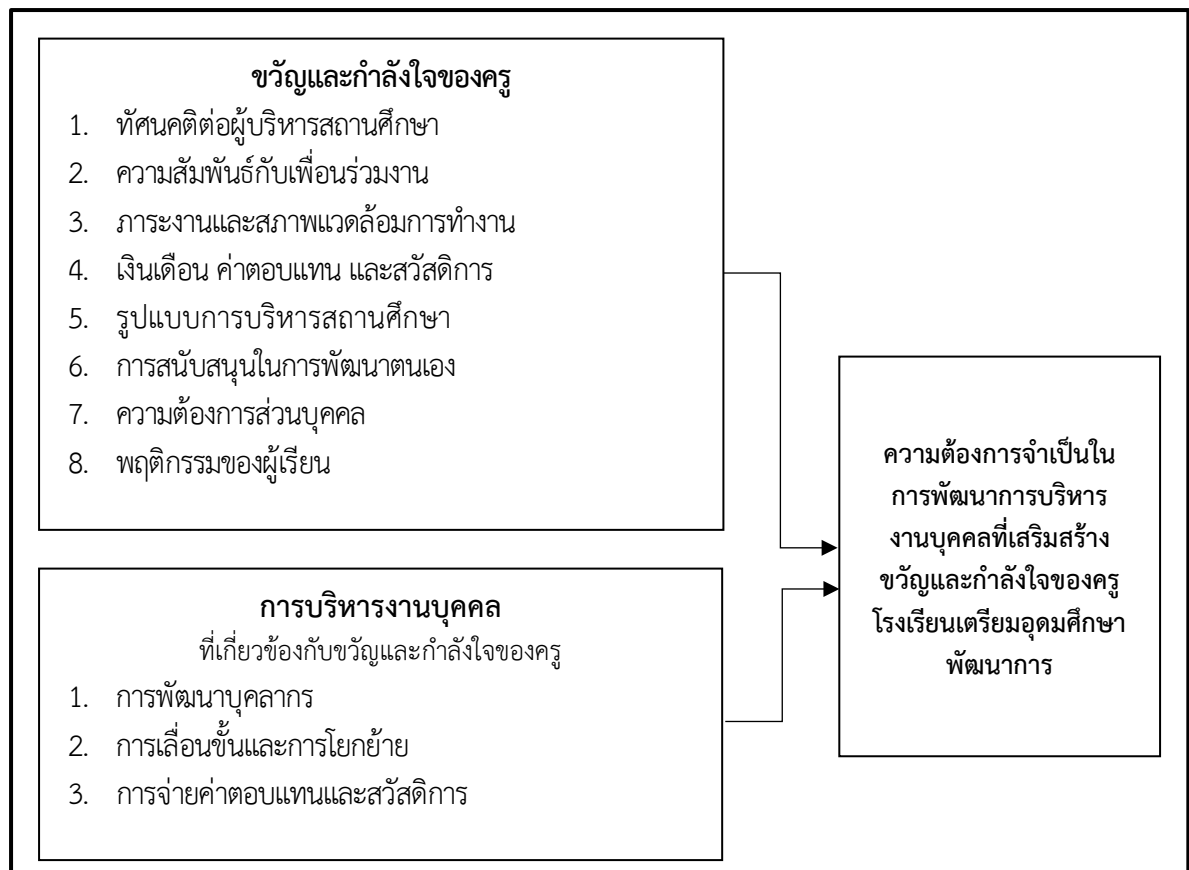
2. ด้านการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า แม้ว่าขอบข่ายงานการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ด้านการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการในภาพรวม จะมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นรองลงมา ($PNI_{Modified} = 0.286$) โดยอยู่ในเกณฑ์ที่ยังไม่ถึงขั้นมีความจำเป็นต้องพัฒนา ซึ่งให้เห็นว่า โรงเรียนมีกระบวนการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการในสภาพปัจจุบันสำหรับการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูที่เหมาะสมอยู่แล้ว แต่เมื่อพิจารณารายองค์ประกอบขวัญและกำลังใจของครูเป็นรายข้อย่อย พบว่า ด้านภาระงานและสภาพแวดล้อมการทำงาน มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุดในขอบข่ายดังกล่าว โดยอยู่ในขั้นมีความจำเป็นต้องพัฒนา ซึ่งให้เห็นว่า กระบวนการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ ในประเด็นการให้ครูได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการ เหมาะสมกับภาระงาน ปริมาณงาน ความเครียดของงาน และมาตรฐานของงานที่ได้รับมอบหมาย รวมถึงมีสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่ การเดินทาง และบรรยากาศการทำงานที่เหมาะสม ซึ่งยังคงต้องมีการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นเพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชรา เพียรสบาย, ยุทธพล ทวะชาติ และกตัญญู แก้วหานาม (2556) ที่พบว่า ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ควรมีการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานให้มีความสะอาด สะดวก เป็นสัดส่วน มีพื้นที่ในการทำงานอย่างเพียงพอ มีบรรยากาศที่ร่มรื่น และมีสิ่งอำนวยความสะดวกตามความเหมาะสม และสอดคล้องกับงานของ Maningu (2017) ที่พบว่า ผลที่ทำให้ขวัญและกำลังใจของครูลดลงมาจากครูส่วนใหญ่มีความรู้สึกไม่ดีเกี่ยวกับงานของตน สาเหตุที่เป็นพื้นฐานของระดับขวัญและกำลังใจของครูเกี่ยวข้องกับเงินเดือน สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการสอนและการเรียนรู้ รวมถึงวัสดุการสอนและการเรียนรู้ที่เพียงพอ ซึ่งจากที่กล่าวข้างต้นขึ้นอยู่กับกระบวนการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการให้แก่ครู ซึ่งส่งผลต่อขวัญกำลังใจของครูในด้านภาระงานและสภาพแวดล้อมการทำงานอย่างชัดเจน

3. ด้านการพัฒนาบุคลากร จากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า เป็นขอบข่ายที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ($PNI_{Modified} = 0.215$) สำหรับการพัฒนาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยังไม่ถึงขั้นมีความจำเป็นต้องพัฒนาเช่นเดียวกันกับขอบข่ายด้านการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ ซึ่งแสดงถึงประสิทธิภาพของโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการในกระบวนการพัฒนาบุคลากรในภาพรวมของโรงเรียนให้มีขวัญและกำลังใจอย่างเพียงพอ และหากพิจารณารายองค์ประกอบขวัญและกำลังใจของครู พบว่า ด้านรูปแบบการบริหารสถานศึกษา มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

สูงที่สุดในด้านการพัฒนาบุคลากร แต่ก็ยังคงอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ถึงขั้นมีความจำเป็นต้องพัฒนาเช่นเดียวกัน ซึ่งให้เห็นถึงในประเด็นสถานศึกษาได้มีการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติที่จำเป็นแก่ครูและบุคลากรเพื่อให้มีการกระจายอำนาจและมอบหมายงานได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งสถานศึกษาได้มีการพัฒนาครูและบุคลากรเพื่อให้เข้าใจวัตถุประสงค์ เป้าหมาย นโยบาย และระบบโครงสร้างการทำงานของสถานศึกษา จากกระบวนการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาซึ่งจะเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูในด้านรูปแบบการบริหารสถานศึกษา แต่เมื่อพิจารณาจากบริบทโครงสร้างการทำงานจากบนลงล่างในระบบการศึกษาไทย พบว่าจากงานของ Mboweni and Taole (2022) ที่พบว่า กิจกรรมพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งอยู่ในขอบข่ายของด้านการพัฒนาบุคลากร เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อขวัญกำลังใจของครู โดยกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพที่จัดขึ้นไม่ได้ตอบสนองต่อความต้องการของครู และกระบวนการศึกษาไม่ได้ปรึกษา หรือ สอบถามความคิดเห็นของครูเมื่อออกแบบโปรแกรมการพัฒนาวิชาชีพ ส่งผลให้กิจกรรมเหล่านี้ไม่ตอบโจทย์ความต้องการของครู อีกทั้งการขาดการสนับสนุนในการสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษยังทำให้ครูรู้สึกท้อแท้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงโครงสร้างการบริหารงานจากบนลงล่างที่ส่งผลต่อการพัฒนาครูในโรงเรียนเช่นเดียวกัน อีกทั้งในบริบทของโรงเรียน จากงานของ McNitt (2003) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจของครูอีกสิ่งหนึ่งมาจากนโยบายการบริหารของโรงเรียน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลจากรูปแบบการบริหารโรงเรียน ดังนั้นแม้ว่าขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ในองค์ประกอบด้านรูปแบบการบริหารสถานศึกษาจากกระบวนการพัฒนาบุคลากรจะยังไม่มีมีความจำเป็นต้องพัฒนา แต่สามารถส่งเสริมให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือ การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ มีการศึกษาเอกสาร แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับขวัญและกำลังใจของครู โดยสังเคราะห์มาจากแนวคิดของ Roach (1958, อ้างถึงใน สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ, 2542), Mackenzie (2007), Hardy (2010), Brion (2015), Mboweni and Taole (2022), มาลีสา ดุลย์ชาติ (2560), คำนาย อภิปรัชญาสกุล (2560), ประกิจ ขอบรู้ (2562) และทิพย์วิมล ญวงษ์ศรี, ไพรวลัย โคตรตะ และสุวิมล โพธิ์กลิ่น (2566) พบว่า ขวัญและกำลังใจของครู ประกอบด้วย 1) ทัศนคติต่อผู้บริหารสถานศึกษา 2) ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงาน 3) ภาระงานและสภาพแวดล้อมการทำงาน 4) เงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการ 5) รูปแบบการบริหารสถานศึกษา 6) การสนับสนุนในการพัฒนาตนเอง 7) ความต้องการส่วนบุคคล และ 8) พฤติกรรมของผู้เรียน โดยนำไปใช้ในขอบข่ายของการพัฒนาการบริหารงานบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับขวัญและกำลังใจของครูที่ได้สังเคราะห์มาจากแนวคิดของ Flippo (1984), Dessler (2012), สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545), วิลาวรรณ รพีพิศาล (2550), สมคิด บางโม (2562), สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยา (2564) พบว่าการบริหารงานบุคคลที่เกี่ยวข้องกับขวัญและกำลังใจของครู ประกอบด้วย 1) การพัฒนาบุคลากร 2) การเลื่อนขั้นและการโยกย้าย และ 3) การจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการ โดยสรุปองค์ความรู้การวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเอง พัฒนาวิชาชีพ และพัฒนาโรงเรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน เพื่อให้สอดคล้องกับการได้รับการเลื่อนขั้นและการโยกย้าย โดยเฉพาะการพิจารณาการเลื่อนขั้นเลื่อนเงินเดือนประจำปีรอบการประเมินการปฏิบัติราชการ รวมถึงการได้รับพิจารณาค่าตอบแทนและสวัสดิการมากขึ้นตามประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานและประสิทธิผลของงานที่มีต่อผู้เรียนและโรงเรียน

1.2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับขวัญและกำลังใจของครูในโรงเรียน โดยหาแนวทางเพื่อออกแบบและพัฒนากระบวนการในขอบข่ายการบริหารงานบุคคล ได้แก่ การเลื่อนขั้นและการโยกย้ายครูที่ส่งเสริมให้ครูเกิดทัศนคติที่ดีต่อผู้บริหารสถานศึกษาเพิ่มขึ้น ดังเช่น การพิจารณาการเลื่อนขั้นเงินเดือนโดยมีการกำหนดกฎเกณฑ์อย่างชัดเจนและยุติธรรม ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาสามารถอธิบายและชี้แจงได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อการมีขวัญและกำลังใจของครูในการปฏิบัติงาน

1.3 โรงเรียนควรดำเนินการตามมาตรการการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการอย่างเหมาะสม เพื่อให้สอดคล้องกับผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานตามภาระงานและสภาพแวดล้อมการทำงานของครู โดยควรส่งเสริมให้ครูได้รับค่าตอบแทนและสวัสดิการอย่างเหมาะสมกับงานและถูกต้องตามระเบียบ รวมถึงให้ครูมีสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานที่ดี ซึ่งส่งผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู

1.4 หน่วยงานทางการศึกษา หรือกระทรวงศึกษาธิการควรเร่งกำหนดนโยบายที่ช่วยเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูในโรงเรียน เพื่อให้ครูปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งในภาระงานสอน

และการะงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งนำมาสู่การปฏิบัติอย่างความสุขและส่งผลดีต่อผู้เรียนในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยโดยการใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods) อันเป็นการนำวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมาใช้ในการวิจัย อันเนื่องมาจากขวัญและกำลังใจมีลักษณะเป็นนามธรรม และเกี่ยวข้องกับอารมณ์ความรู้สึกของครู จึงควรดำเนินการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ครูเป็นรายบุคคล นอกเหนือจากการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกและทำให้เกิดความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูในโรงเรียนอื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกัน ได้แก่ โรงเรียนในเครือข่ายเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ทั้งหมดอีก 16 โรงเรียน เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้การวิจัยและผลการวิจัย รวมถึงเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับขวัญและกำลังใจของครู เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างครอบคลุม และสามารถนำไปต่อยอดในการใช้ประโยชน์ในการศึกษาของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยต่อยอด เรื่อง แนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลที่เสริมสร้างขวัญและกำลังใจของครูโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ เพื่อช่วยให้ผู้บริหารและครูในแต่ละโรงเรียนสามารถใช้เป็นแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ครูมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา และกลุ่มพัฒนานโยบายด้านการเรียนรู้ สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้. (2563). รายงาน เรียนออนไลน์ยุคโควิด-19 : วิฤตหรือโอกาสการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- คำนาย อภิปรัชญาสกุล. (2560). การเพิ่มประสิทธิภาพในองค์กร Organization Efficiency Increasing. กรุงเทพมหานคร: โพกัสมีเดีย แอนด์ พับลิชชิง.
- ทิพย์วิมล ญวงษ์ศรี, ไพรวลัย โคตรตะ และสุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2566). การศึกษาสภาพขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ, 17(1), 147-161.
- ประกิจ ขอบรู้. (2562). การศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- พัชชา เพียรสบาย, ยุทธพล ทวะชาติ และกตัญญู แก้วหานาม. (2556). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลหลักเหล็ก อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารการบริหารปกครอง มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, 2(2), 132-150.
- ภูวนัย กาฬวงศ์. (2564). การสร้างสรรค์นาฏศิลป์เพื่อสร้างขวัญกำลังใจในการสร้างสรรค์งานของศิลปินทางด้านนาฏศิลป์ในสังคมอุดมคติ. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- มาลีสา ดุริยชาติ. (2560). ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางเขน (เครือข่ายที่ 19). วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ. (2567). สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการสถานศึกษา ปีการศึกษา 2566. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ.
- วนิดา เหลนปก. (2560). การบริหารงานบุคคลของโรงเรียนวัดราชบุรณาราม (สวราชบุรณาราม). การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิลาวรรณ รพีพิศล. (2550). การบริหารทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิจิตรหัตถกร.
- แวสือมาน หามะ. (2565). การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปัตตานี เขต 2. การค้นคว้าอิสระครุศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สมคิด บางโม. (2562). องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สวนดุสิตโพล มหาวิทยาลัยสวนดุสิต. (2567). ความสุขของครูและนักเรียนในปี 2567. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2562). “รพว.ศธ.” ร่วมระดมสมองครูการศึกษาฝ่าวิกฤติการศึกษาช่วงโควิด-19. แหล่งที่มา https://otepc.go.th/th/content_page/item/3446-19-2.html ค้นเมื่อ 4 มกราคม 2568.
- สร้อยตระกูล (ติวานนท์) อรรถมานะ. (2542). พฤติกรรมองค์กร: ทฤษฎีและการประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สืบสกุล นรินทรางกูร ณ อยุธยา. (2564). การบริหารทรัพยากรมนุษย์ทางการศึกษาแนวใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุขุม เฉลยทรัพย์. (2567). ความสุขของครูและนักเรียน ปี 2567. แหล่งที่มา <https://siamrath.co.th/c/505996> สืบค้นเมื่อ 4 มกราคม 2568.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2562). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุมาภรณ์ ภัทรวาณิช, กิตติยาพรรณ สุบิน และอมรรัตน์ มานะวัฒนวงศ์. (2559). สมดุลแห่งความสุขครู. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Dessler, G. (2012). A Framework for Human Resource Management. แปลโดย ชลิดา กาญจนจันทะ, จันทวรรณ เปรมประภา, เกื้อจิตร ชีระกาญจน์, เอกพงศ์ กิตติสาร, นพพร ศรีวรวิไล และชานาญ ปิยวนิชพงษ์. กรอบความคิดสำหรับการจัดการทรัพยากรมนุษย์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- Best, J. W. (1981). Research in education. 4th ed. Prentice-Hall.
- Brion, S. A. (2015). Teacher Morale. The Pennsylvania State University.
- Flippo, E. B. (1984). Personnel Management. Mcgraw hill series in management.

- Hardy, B. (2010). *Morale: definitions, dimensions and measurement*. Degree of Doctor of Philosophy. University of Cambridge.
- Mackenzie, N. (2007). Teacher morale: More complex than we think? *The Australian Educational Researcher*, 34, 89 - 104.
- Maningu, M. S. (2017). *The Effect of Teachers' Morale in Improving Academic Performance of Secondary Schools in Bukoba Municipal*. University of Tanzania.
- Mboweni, L. and Taole, M. J. (2022). Understanding Teacher Morale Among Primary School Teachers. *International Journal of Educational Methodology*, 8(1), 29-38.
- McNitt, W. D. (2003). *An analysis of urban elementary school teacher morale and school performance: Implications for leadership*. Saint Louis University.

การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
ADMINISTRATION OF COMMUNITY RELATIONS BASED ON SANGAHAVATTHU 4
OF BAN CHA-UAT SCHOOL UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

¹ปรางทิพย์ พรหมพลอด Prangthip Phromplot

²พระครูพิจิตรศุกการ PhrakhruPhichitsupakarn ³มะลิวัลย์ โยธารักษ์ Maliwan Yotharak

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: Kasama0356@gmail.com

Article Received: March 01, 2025. Revised: August 20, 2025. Accepted: August 21, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวด 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพโดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของสถานศึกษาโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ตอนที่ 3 นำเสนอแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน พบว่า การดำเนินงานของสถานศึกษาไม่มีการเสนอความคิดเห็น หรือ สะท้อนถึงปัญหา จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาของการดำเนินงานบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน ทำให้ไม่ได้พัฒนาการดำเนินงานสัมพันธ์ชุมชน การจัดการบริหารได้อย่างเต็มที่ ซึ่งการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือและการประสานงานของผู้บริหาร ครู ชุมชนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องเพื่อมุ่งเน้นการปรับปรุง แนะนำ ส่งเสริม พัฒนา และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่สถานศึกษากำหนดอย่างเป็นระบบตามขั้นตอน ซึ่งประกอบกระบวนการการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน คือ (1) การให้บริการชุมชน (2) การประชาสัมพันธ์ (3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น (4) การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน 2) แนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน 4 องค์ประกอบกับหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ร่วมกันซึ่งประกอบด้วย (1) ทาน การให้ (2) ปิยวาจา พูดจาสุภาพไพเราะ (3) อัตถจริยา ประพฤติในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (4) สมานัตตตา การวางตนให้เหมาะสมเสมอต้นเสมอปลาย และ 3) การนำเสนอแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้าน

คำสำคัญ: การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน, สังคหวัตถุ 4, โรงเรียน

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the condition of community relations management of Ban Cha-Uat School, 2) study the guidelines for community relations management according to the principles of the 4 social objects of Ban Cha-Uat School, and 3) to present the guidelines for community relations management according to the principles of Four Saṅgahavatthu of Ban Cha-Uat School, under the Office of the Primary Educational Service Area, Nakhon Si Thammarat Area 3. This is a qualitative research with 3 research steps: Step 1: Study the state of community relations management in educational institutions by conducting in-depth interviews with 15 relevant persons. Data were analyzed using content analysis. Step 2: Study the guidelines for community relations management according to the principles of the Four Saṅgahavatthu by conducting in-depth interviews with 5 experts. Data were analyzed using content analysis. Step 3: Present the guidelines for community relations management according to the principles of the Four Saṅgahavatthu by conducting focus group discussions with 7 experts. Data were analyzed using content analysis.

The results showed that: 1) The administration of community relations of Ban Cha-Uat School under Nakhon Si Thammarat primary educational service area office 3 followed by following observations without providing feedback, discussions, or reflections on problems, strengths, or areas for improvement. This limited the administration of community relations. the administration of community requires collaboration among administrators, teachers, community, and relevant personnel, focusing on systematic improvement, guidance, promotion, and development to achieve the institution's goals. The administration of community process comprises were: (1) Community Services, (2) Public Relations, (3) Promoting of Relationship with Community and Other Agencies, and (4) Community Assistances. 2) The guidelines for the administration of community relations based on the Four Saṅgahavatthu were applied together, which consisted of: (1) Dāna (giving, charity), (2) Piyavācā (kindly speech), (3) Atthacariyā (useful conduct, life of service), and (4) Samānattatā (even and equal treatment, equality consisting in impartiality). 3) The presentation of the guidelines for community relations management according to the principles of the Four Saṅgahavatthu of Ban Cha-Uat School, under the Office of the Primary Educational Service Area, Nakhon Si Thammarat Area 3, found that they were appropriate, feasible, and beneficial for the community relations management of Ban Cha-Uat School, under the Office of the Primary Educational Service Area, Nakhon Si Thammarat Area 3.

Keywords: Administration of Community Relations, Four Saṅgahavatthu, School

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้ให้ความสำคัญของชุมชนต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มาตรา 58 ระบุให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัวยุ ชุมชน องค์กรชุมชน เอกชนองค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้ในการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 ได้กำหนดกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนาคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ แนวคิดการจัดการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของสังคม (All For Education) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังนั้น โรงเรียนจึงมีสำคัญในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน โดยการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และขับเคลื่อนสังคมให้เจริญก้าวหน้าต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพและมีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ การศึกษาที่จะเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้องเหมาะสมกับสภาพความต้องการของทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการเมืองของประเทศจะสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่สังคมสร้างความสมดุลและความกลมกลืนของการพัฒนาระหว่างด้านต่างๆ ได้ สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันอย่างรวดเร็วนี้ ประเทศไทยซึ่งเป็นสมาชิกภาพโลกย่อมได้รับผลกระทบจากกระแสการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นในทางด้าน เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและวัฒนธรรม (วิภา คนหาญ, 2559) การศึกษาของไทยจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปรับตัวเพื่อพัฒนาศักยภาพของเด็กและเยาวชนให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และให้สังคมเข้ามามีส่วนร่วมต่อการจัดการศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนเป็นงานที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันและจะต้องทำตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง ซึ่งจากรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษาของโรงเรียนบ้านชะอวด ประจำปี 2564 พบว่า โรงเรียนบ้านชะอวด มีแนวทางการดำเนินงานในด้านการพัฒนาคุณภาพการบริหารและการจัดการ โรงเรียนควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีความเข้มแข็ง มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาและการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษา มีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ยังไม่เป็นไปตามขั้นตอนและไม่ต่อเนื่อง (โรงเรียนบ้านชะอวด, 2564) สอดคล้องกับวาสนา ชูแสง (2557) จากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางปะกอก พบว่า การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตราชบุรีบูรณะ กรุงเทพมหานคร ยังมีสภาพการดำเนินงานที่ไม่ราบรื่น ชุมชนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมน้อย ขาดการประสานงานที่ดีซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินงานด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่พัฒนาเท่าที่ควร การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนเป็นงานที่จะต้องปฏิบัติร่วมกัน และจะต้องทำตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง การบริหารโรงเรียนผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่องานสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนควรมีกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันให้มากขึ้นด้วยการให้บริการแก่ชุมชนในด้านต่างๆโดยมีนักเรียนเป็นสื่อกลางของการติดต่อประชาสัมพันธ์ 2 ทาง คือ ทั้งโรงเรียนและชุมชน

เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ การให้การสนับสนุนและความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูยังไม่เข้าใจบทบาทของตนเอง จึงมองไม่เห็นความสำคัญของงานความสัมพันธ์กับชุมชน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่หลักของทางโรงเรียนซึ่งเป็นองค์กรสำคัญที่มีอยู่ใกล้ชิดชุมชนมากที่สุดต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ชุมชนต้องการและให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษาตลอดจนการสนับสนุนในองค์กรท้องถิ่นในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาาร่วมกัน (สำเร็จ สุพร, 2549)

หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ใช้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่น ผูกไมตรี เอื้อเฟื้อเกื้อกูล สมรรถนะวิชาชีพผู้บริหารจำเป็นจะต้องใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เพื่อช่วยให้การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนดีขึ้นได้ "สังคหวัตถุ 4" ซึ่งเป็นหลักธรรมที่จะก่อให้เกิดการเกื้อกูลต่อกัน ทำให้ผู้คนในสังคมหรือองค์กรมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน "สังคหวัตถุ 4" แปลว่า ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์กัน หมายถึง การช่วยเหลือเอื้อเฟื้อที่ทำให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจผู้อื่นไว้ได้ และมีผลให้เกิดความปรารถดีต่อกัน ซึ่งมีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา โดยแต่ละประการ มีความหมายดังนี้ ทาน หมายถึง การให้การแบ่งปัน หรือการเสียสละ เป็นการให้ที่ไม่หวังผลตอบแทน โดยหมายให้ผู้รับได้พ้นทุกข์ แบ่งออกเป็น 3 อย่าง ได้แก่ 1. อามิสทาน คือ การให้วัตถุ สิ่งของหรือเงินทอง 2. ธรรมทาน คือ การให้ความรู้เป็นวิทยาทาน หรือสอนธรรมะ 3. อภัยทาน คือ การให้อภัย ไม่ถือโทษโกรธเคือง และไม่จองเวร พยาบาทต่อกัน ปิยวาจา หมายถึง การพูดจาด้วยถ้อยคำที่น่ายินดี ไพเราะ สุภาพ จริงใจ และพูดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์เหมาะกับกาลเทศะ การพูดเป็นดาบสองคมที่ก่อให้เกิดกำลังกาย กำลังใจ หรือบั่นทอนจิตใจก็ได้ นอกจากนี้ยังรวมไปถึงการเขียน หรือการแสดงความคิดเห็นผ่านทางสื่อต่างๆ ซึ่งควรจะใช้หลักเดียวกัน อตถจริยา หมายถึง ประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ เป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นตามกำลังความสามารถที่ตนมีอยู่ อาจจะด้วยกำลังกาย กำลังความคิด หรือกำลังทรัพย์ โดยทำกิจกรรมต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมไม่ว่าจะเพื่อสถานที่ องค์กร หรือหมู่คณะ สมานัตตตา หมายถึง เป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือวางตัวดีเสมอต้นเสมอปลายกับทุกคน วางตนได้เหมาะสมกับฐานะที่มีอยู่ในสังคม อยู่ในฐานะใดก็วางตัวได้สมกับฐานะนั้นโดยทำได้อย่างเสมอต้นเสมอปลายต่อคนทั้งหลาย ให้ความเสมอภาค ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น และร่วมกันแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์ส่วนรวม (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2566)

โรงเรียนบ้านชะอวด (2564) เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในพื้นที่ เทศบาลตำบลชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวนนักเรียน 1,267 คน มีผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษารวมทั้งสิ้น 74 คน จัดการศึกษาตั้งแต่ระดับปฐมวัยและระดับประถมศึกษา ได้มีการดำเนินการจัดกระบวนการทางการศึกษาโดยใช้ครอบครัวและชุมชนเป็นแกนหลักในรูปแบบต่างๆผู้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ชุมชนมีความผูกพันและต้องการให้โรงเรียนมีการพัฒนาทุกๆ ด้าน การบริหารงานสัมพันธ์กับชุมชนเป็นบทบาทหนึ่งที่สถานศึกษาต้องให้ความสำคัญ เป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและมีผู้ปกครองนักเรียนเป็นผู้ให้การสนับสนุนในการดำเนินงานของโรงเรียนร่วมอยู่ด้วย แต่หากว่างานบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนนั้นไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองหรือขาดการร่วมมือจากองค์กรต่างๆ ในชุมชนและโรงเรียนจะไม่สามารถอยู่ได้ การสร้างความน่าเชื่อถือให้แก่ผู้ปกครองในด้านการให้บริการชุมชน ด้านการรับความช่วยเหลือสนับสนุนจากชุมชน ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนและหน่วยงานอื่นๆ ด้านบทบาทร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและด้านการประชาสัมพันธ์ งานสัมพันธ์ชุมชนที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะช่วยให้โรงเรียนได้รับการไว้วางใจจากผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าเรียนและยังให้ความร่วมมือแก่สถานศึกษาด้วยความเต็มใจ ทั้งนี้ โรงเรียนบ้านชะอวดในอดีตไม่ได้ให้ความสำคัญกับงานการสร้าง ความสัมพันธ์กับชุมชนทำให้บางครั้งไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนอย่างเต็มที่ โรงเรียนขาดการสนับสนุน

หรือช่วยเหลือจากชุมชน ซึ่งปัญหาเหล่านี้ผู้บริหาร ครู และบุคลากรในสถานศึกษามีความเกี่ยวข้อง เป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาและยกระดับงานสัมพันธ์ชุมชนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การพัฒนางานสัมพันธ์ชุมชนจะทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ นักเรียนได้รับการดูแลจากชุมชนมากยิ่งขึ้น ในปัจจุบันครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดการให้ความสำคัญ และการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถดำเนินงานสัมพันธ์ชุมชนให้เป็นไปตามรูปแบบได้อย่างเป็นระบบ และยังไม่มีความชัดเจนว่าภาพรวมของความสัมพันธระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นอย่างไร จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาและหาแนวทางเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนางานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวด โดยนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาทั้งในด้านการจัดการศึกษารวมถึงการจัดกิจกรรมต่างๆ และเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน เป็นแนวทางให้ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการวางแผนการบริหารได้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการปรับปรุงแนวทางการสร้างความสัมพันธ์ของโรงเรียนกับชุมชนเพื่อให้ผู้เรียนที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนส่งเสริมความเข้มแข็งร่วมแรงร่วมใจกันของคนในชุมชนและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของโรงเรียนกับชุมชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวด มี 2 ขั้นตอน คือ

- 1) ศึกษาและสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวดและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา 2) สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหา ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และความถูกต้องของภาษา พร้อมทั้งหาคุณภาพเครื่องมือ โดยวิเคราะห์หาค่า IOC คัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 แล้วนำไปสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 15 คน ดำเนินการนำรายละเอียดจากการสัมภาษณ์มารวบรวมเรียบเรียงปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายงานสัมพันธ์ชุมชน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การให้บริการชุมชน

2) การประชาสัมพันธ์ 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น 4) การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน เพื่อจัดทำร่างแนวทาง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ตรวจร่างแนวทางด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะวอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 รูป/คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจงและกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบประเมินการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การให้บริการชุมชน 2) การประชาสัมพันธ์ 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น 4) การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน โดยประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน การให้ 2) ปิยวาจา พูดจาไพเราะ เกิดมิตร 3) อตถจริยา การเสียสละ ช่วยเหลือสังคม 4) สมานัตตตา วางตนเหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบการสนทนากลุ่ม เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะวอด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 พบว่า

1.1 การให้บริการชุมชน ผู้บริหารจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของชุมชน โดยมีเจตคติที่ดีในการเข้าใจชุมชน และเข้าถึงชุมชน แต่ยังมีอุปสรรค เช่น ช่องทางการสื่อสารอาจไม่เหมาะสมกับทุกคน ประกอบกับเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ครูมีภาระงานมากและมีเวลาจำกัดทำให้มีเวลาไม่ตรงกัน จึงควรตระหนักถึงศักยภาพขององค์กรของตนเอง ผู้บริหารควรส่งเสริมให้กำลังความรู้ กำลังกาย กำลังใจ เพื่อให้บริการชุมชนในทุกด้าน มีการประชุมวางแผนและกำหนดเป้าหมายร่วมกันกับชุมชน

1.2 การประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แบ่งฝ่ายงานออกเป็น 6 ฝ่าย มีการมอบหมายฝ่ายศูนย์โฮมและเทคโนโลยีรับผิดชอบในการประชาสัมพันธ์ต่อชุมชนเป็นหลัก แต่ยังมีปัญหาเรื่องนักเรียนจากต่างพื้นที่ต่างชุมชนในบางพื้นที่หรือหลายครอบครัวที่ไม่สามารถเข้าถึงอินเทอร์เน็ตได้ทำให้ผลการรับข้อมูล ขาดสารจากช่องทางออนไลน์ของโรงเรียน

1.3 การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ผู้บริหารและบุคลากรครูให้ความสำคัญโดยมีการเข้าร่วมงานต่างๆ ของชุมชนและหน่วยงานอื่น และการเข้าร่วมงานของนักเรียนในโรงเรียนตามกิจกรรมต่างๆ ที่ชุมชน และหน่วยงานอื่นจัดขึ้นซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ปัญหาหลักที่พบคือครูรับผิดชอบในการประสานงานมีภาระงานสอนเยอะ ช่องทางในการประสานงานมีน้อย ครูไม่มีเวลาในการเดินทางไปประสานงานกับหน่วยงาน ชุมชนโดยตรง หน่วยงานอื่นเข้ามาประสานงานกับผู้บริหารเป็นหลัก ทำให้ครูผู้รับผิดชอบรู้ข้อมูลช้าทำให้การดำเนินงานมีความล่าช้า

1.4 การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ผู้บริหารให้ความสำคัญโดยให้ชุมชนได้มีบทบาทให้การเข้าร่วมงานโรงเรียนและการมาให้ความรู้แก่นักเรียนของผู้นำชุมชนและบุคคลในชุมชน และทรัพยากรด้านต่างๆซึ่งได้รับการสนับสนุนจากชุมชน อย่างไรก็ตาม การเข้ามาสนับสนุนของชุมชนมีแค่จำกัดเพียงบางกลุ่มไม่สามารถขยายไปยังชุมชนขนาดใหญ่ซึ่งขัดแย้งกับจำนวนนักเรียน และการดำเนินการไม่เป็นไปตามปฏิทินเนื่องจากเวลาในการดำเนินงานของครูผู้รับผิดชอบกับชุมชนไม่ตรงกัน

2. การศึกษาแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาสภาพและการศึกษาเอกสารในการดำเนินงานมาเขียนร่างแนวทางการดำเนินงานและได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่อง การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 5 คน เพื่อดำเนินการในการร่างแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย 1) การให้บริการชุมชน 2) การประชาสัมพันธ์ 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น 4) การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน โดยประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน การให้ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 2) ปิยวาจา การเจรจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน ก่อเกิดมิตร 3) อตถจริยา การเสียสละ การประพฤติตนและทำในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น 4) สมานัตตตา วางตนเหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย

3. การนำเสนอแนวการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 โดยจัดการสนทนากลุ่มด้วยรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Meet ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของแนวทาง แนวทางการดำเนินงาน การติดตามและประเมินผล โดยผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นว่ามี ความเหมาะสม มีความเป็นไป ได้ และมีความเป็นประโยชน์ในการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลข้อค้นพบที่สำคัญมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า 1) การให้บริการชุมชน ปัญหาและความต้องการ มีการประชุมวางแผน วิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ วางแผนร่วมกัน เพื่อนำข้อสรุปมาดำเนินการการให้บริการชุมชน 2) การประชาสัมพันธ์ มีการประชุมวางแผนการประชาสัมพันธ์ โดยจัดทำโครงการ แต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบ ร่วมกันวางแผนกิจกรรม/โครงการ ดำเนินการตามแผนการประชาสัมพันธ์ 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น มีการประชุมวางแผน อภิปรายสภาพปัญหา ร่วมกัน จากนั้นจัดทำแผนการดำเนินงาน และกำหนดปฏิทินการดำเนินงานให้ตรงกับวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา 4) การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน มีการวางแผนเพื่อเตรียมการประชุม ก่อนการรับการสนับสนุนจากชุมชน เพื่อกำหนดและหารือร่วมกันเกี่ยวกับทรัพยากรที่ตรงกับความต้องการของสถานศึกษา โดยให้ผู้บริหาร ครู ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้เสนอแนะ เพื่อการปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการร่วมกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า สภาพการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นตอนและประชุมวางแผนและสรุปผลร่วมกัน ทำให้การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนในสถานศึกษาดำเนินการอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของนาวัน แกละสมุทร (2562) ที่พบว่า การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาครอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ การมีส่วนร่วม การสร้างภาคีเครือข่าย การประชาสัมพันธ์ และการบริการชุมชน สอดคล้องกับการวิจัยของปัญญา วงคุณทรัพย์ (2559) ที่พบว่า การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนวัดวังเปิด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาแนวทางทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชน ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องยึดหลักสังคหวัตถุ 4 ในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 4 ด้าน ประกอบด้วย การให้บริการชุมชน การประชาสัมพันธ์ การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น และการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีหลักธรรมในการบริหารงานให้เป็นไปได้อย่างบรรลุผลตามเป้าหมายของสถานศึกษา คือหลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน การให้ 2) ปิยวาจา พูดจาไพเราะเกิดมิตร 3) อัตถจริยา การเสียสละช่วยเหลือสังคม 4) สมานัตตตา วางตนเหมาะสมเสมอต้นเสมอปลาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการแนะนำช่วยเหลือยึดเหนี่ยวน้ำใจกันโดยกระบวนการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนแบบสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นการปฏิบัติจริงในสภาพที่เป็นจริง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูประกาศธรรมาภิรักษ์ (2561) ที่พบว่าแนวทางในการส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารงานตามหลักทาน ผู้บริหารควรส่งเสริมบุคลากร โดยจัดให้มีสวัสดิการด้านต่างๆ อย่างพึงพอใจ 2) ด้านการบริหารงานตามหลักปิยวาจา ควรใช้คำพูดที่ก่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ให้กำลังใจ ไม่ใช้คำพูดส่อเสียด หรือคำกล่าวที่เพ้อเจ้อ 3) ด้านการบริหารงานตามหลักอัตถจริยา ควรบำเพ็ญประโยชน์ช่วยเหลือผู้อื่นเสมอตามโอกาสสมควร 4) ด้านการบริหารงานตามหลักสมานัตตตา ควรมีการกำหนดกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานของสถานศึกษาเพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ และสอดคล้องกับบุญธิดา แก้วทอง (2564) ที่พบว่าแนวทางในการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ 4 โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ มีดังนี้ 1) ด้านการสื่อสาร ผู้บริหารควรให้ความไว้วางใจในการมอบหมายงาน ควรมีการสื่อสารด้วยวาจาที่ชัดเจนเพื่อให้เกิดการรับรู้ รับทราบและปฏิบัติตรงกัน 2) ด้านการรู้เท่าทันตนเอง ผู้บริหารควรจัดให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับจุดเด่นและจุดด้อยของตนเองให้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน ให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนครู และบุคลากรให้นำจุดเด่นของตนเองให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิชาชีพ 3) ด้านการยอมรับตนเอง ผู้บริหารควรยอมรับข้อผิดพลาดที่เกิดจากตนเองและแสดงความรับผิดชอบเมื่อเกิดข้อผิดพลาด 4) ด้านการภูมิใจ ผู้บริหารควรให้กำลังใจในการปฏิบัติงานของครูและบุคลากร ควรรู้จักการพูดเชิงบวก เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงานควรช่วยเหลือครูและบุคลากรในการจัดให้มีสวัสดิการอย่างเหมาะสม (5) ด้านการเปิดเผยตนเอง ผู้บริหารควรเป็นกันเองในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสม เพื่อมิให้เกิดความคับข้องในการทำงาน ควรรู้จักการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่อครูและบุคลากรด้วยความเป็นกัลยาณมิตร (6) ด้านความไว้วางใจ ผู้บริหารควรให้ความไว้วางใจในการมอบหมายงานตามศักยภาพของบุคลากรในโรงเรียนด้วยปริมาณงานที่เหมาะสม (7) ด้านการจัดการความขัดแย้ง ผู้บริหารควรรับฟังทุกฝ่ายอย่างเข้าใจและเป็นกลาง

3. ผลการนำเสนอแนวทางการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ทุกองค์ประกอบ ซึ่งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจะต้องคำนึงถึงหลักการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนที่ถูกต้องมีคุณธรรมเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนที่มีหลักธรรมมาใช้ในการบริหารงานของผู้บริหาร ซึ่งจะต้องดำเนินงานสัมพันธ์ชุมชนตามกระบวนการที่กำหนดไว้ โดยผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ทักษะต่างๆ ในการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนต้องสนับสนุน สำนึกความพร้อมและความต้องการ แนะนำ พร้อมทั้งจัดสายงานเพื่อปฏิบัติงานสัมพันธ์ชุมชนแล้วนำมาข้อมูลสรุปผลและประเมินผล ร่วมแสดงความคิดเห็นในการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนครั้งต่อไปเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่

สถานศึกษากำหนด ทำให้สถานศึกษามีขั้นตอนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล สอดคล้องกับการวิจัยของจริยพร แต่งชุด (2564) ที่พบว่า แนวทางการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่าย 7 ได้แก่ 1) ด้านการให้บริการชุมชน ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูแบ่งปันกำลังทรัพย์ กำลังความรู้ กำลังกาย กำลังใจ เพื่อให้บริการชุมชนในทุกด้าน มีการลงพื้นที่พบปะกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการประชาสัมพันธ์ ผู้บริหารต้องสร้างองค์ความรู้เบื้องต้นด้านการสื่อสารให้กับผู้ปกครอง ชี้แนะให้เห็นถึงวัตถุประสงค์ในกิจกรรมที่จัดขึ้น มีการประชาสัมพันธ์สองทาง ร่วมให้ข้อมูลและรับฟัง 3) ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนและหน่วยงานอื่น ผู้บริหารจะต้องให้แนวปฏิบัติกับครูในการทำงานร่วมกับชุมชน และควรเปิดโอกาสให้ชุมชนได้ร่วมกิจกรรมกับศูนย์การศึกษาพิเศษผ่านกิจกรรมต่างๆ โดยการสร้างเครือข่ายในการดำเนินงาน 4) ด้านการได้รับการสนับสนุนจากชุมชน ผู้บริหารต้องมีการวางแผนการดำเนินงานอย่างชัดเจน ร่วมวางแผน ปรับปรุงการดำเนินงานกับชุมชน ควรมีการรายงานผลการดำเนินงานในกิจกรรมที่ได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนด้านงบประมาณ เพื่อความโปร่งใสและให้สาธารณชนได้รับทราบ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 สามารถสรุปองค์ประกอบได้ 4 ด้าน คือ 1) การให้บริการชุมชน 2) การประชาสัมพันธ์ 3) การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น และ 4) การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ คือ หลักสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย 1) ทาน คือ การให้ 2) ปิยวาจา คือ พูดจาไพเราะ เกิดมิตร 3) อัตถจริยา คือ การเสียสละ ช่วยเหลือสังคม 4) สมานัตตตา คือ วางตนเหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย โดยการบริหารงานสัมพันธ์ชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ดังนี้

1. การให้บริการชุมชน มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดปฏิทินในการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงบริบทและความต้องการของชุมชน โดยไม่หวังผลตอบแทน (ทาน) 2) เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชน นำเสนอความคิดเห็นการออกแบบและปรับปรุงการดำเนินงาน ให้บริการ สื่อสาร ให้คำแนะนำปรึกษา ด้วยวาจาไพเราะในการพูดคุยด้วยเหตุและผล (ปิยวาจา) 3) มอบหมายตามความถนัดของฝ่ายงานและบุคคลที่มีความเต็มใจเป็นผู้รับผิดชอบโครงการดังกล่าว พร้อมทั้งจัดพื้นที่ให้ความรู้เกี่ยวกับงานสัมพันธ์ชุมชนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ออกแบบปฏิทินการดำเนินงานที่ชัดเจนก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชน (อัตถจริยา) 4) มอบหมายผู้รับผิดชอบในการติดตามและประเมินผล รายงานผลและสรุปผลการดำเนินงานเพื่อหาแนวทางการดำเนินการให้สำเร็จตามเป้าหมายของสถานศึกษาและร่วมแก้ปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน ด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน (สมานัตตตา)

2. การประชาสัมพันธ์ มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) สถานศึกษาดำเนินการโดยประชุมครูบุคลากรที่เกี่ยวข้อง แต่งตั้งคณะกรรมการตามคำสั่งให้มีผู้รับผิดชอบชัดเจน ประชุมวางแผนงานอย่างชัดเจน และมีข้อมูลที่น่าเชื่อถือเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนและชุมชนให้ได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน (ทาน) 2) สถานศึกษาสนับสนุนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรผู้รับผิดชอบได้อบรมเกี่ยวกับงานประชาสัมพันธ์เพื่อให้มีบุคลากรมีความรู้ความเชี่ยวชาญ และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ภาษาในการประสานงานอย่างเหมาะสมไม่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร (ปิยวาจา) 3) นำเสนอ

ข่าวสาร และกิจกรรมในโรงเรียนทุกสัปดาห์ไปใช้ในการประชาสัมพันธ์ของโรงเรียนในช่องทางที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ นอกจากเป็นประโยชน์แก่นักเรียนและชุมชนแล้ว หน่วยงานอื่นสามารถนำไปประยุกต์ปรับใช้ได้ (อรรถจริยา) 4) กำหนดแนวปฏิบัติในการติดตามประเมินผลการประชาสัมพันธ์ โดยนำผลการสรุปมาวิเคราะห์ ทั้งที่ปฏิบัติได้ดีถูกต้องและที่ต้องพัฒนาปรับปรุง เพื่อหาแนวทางการดำเนินการให้สำเร็จและปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงาน มีวิธีการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นอย่างไร เพื่อให้เกิดปัญหาน้อยที่สุด ตามเป้าหมายของโรงเรียนอย่างต่อเนื่องเป็นไป (สมานัตตตา)

3. การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) สถานศึกษาดำเนินการวางแผนประชุม ครู บุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำความเข้าใจถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่นเพื่อดำเนินการร่วมกันสนับสนุนทางด้านการเรียนรู้และทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนและโรงเรียน (ทาน) 2) สร้างแผนงานหรือโครงการร่วมเมื่อได้ข้อสรุปจากการประชุมร่วมกัน ระบุเป้าหมาย กำหนดเวลา และทรัพยากรที่ต้องการให้ชัดเจน การดำเนินงานตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกับหน่วยงานอื่น ไม่แสวงหาผลกำไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน (อรรถจริยา) 3) สถานศึกษาและหน่วยงานอื่นร่วมกันจัดกิจกรรมเพื่อสังคมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและชุมชนตามแผนงานที่วางไว้ร่วมกัน ผู้รับผิดชอบประสานงานกับหน่วยงานภายนอก ชุมชน ผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเป็นมิตรมีความเป็นกัลยาณมิตร รู้จักกาลเทศะในการพูด (ปิยวาจา) 4) มอบหมายผู้รับผิดชอบและกำหนดแนวปฏิบัติในการติดตามประเมินผล และประเมินผลการดำเนินงานของโครงการที่ทำร่วมกัน เพื่อวัดผลสำเร็จและประโยชน์ที่ได้รับ รวมถึงจุดที่ต้องปรับปรุง นำสภาพปัญหามาอภิปรายร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะและร่วมกันปรับปรุงหาแนวทางดำเนินการให้สำเร็จตามเป้าหมายด้วยความเที่ยงตรงและโปร่งใส เป็นกลางรู้จักยืดหยุ่นตามเหตุการณ์ และอ่อนตัวตามเหตุการณ์นั้น ๆ ไม่ตึงเกินไปหรือไม่หย่อนเกินไป (สมานัตตตา)

4. การได้รับการสนับสนุนจากชุมชน มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) สถานศึกษาดำเนินการวางแผนโดยการประชุมผู้รับผิดชอบและบุคคลที่เกี่ยวข้องสำรวจทรัพยากรที่โรงเรียนต้องการและประเมินทรัพยากรในชุมชน สำรวจว่าชุมชนมีทรัพยากรใดที่สามารถแบ่งปันหรือร่วมสนับสนุนได้ เพื่อกำหนดนโยบายแนวปฏิบัติ วางแผนการดำเนินการสนับสนุนจากชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและเกิดประโยชน์แก่นักเรียนมากที่สุด (อรรถจริยา) และ 2) ดำเนินการเป็นไปตามปฏิทินและแผนการดำเนินงาน จัดให้มีพื้นที่หรือช่องทางในการประสานข้อมูลข่าวสารจากชุมชนมายังทางโรงเรียนหรือจากครูบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องในช่องทางที่หลากหลาย เพื่อดำเนินงานและใช้ทรัพยากรที่ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน (ทาน) 3) จัดทำข้อตกลงการใช้ทรัพยากรเพื่อให้ชัดเจนในเงื่อนไขและวิธีการใช้ รวมถึงความรับผิดชอบในการดูแล จัดพื้นที่ให้ผู้รับผิดชอบได้อธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติต่างๆ กำหนดกรอบเวลาหรือกำหนดปฏิทินในการดำเนินการรับการสนับสนุนจากชุมชน ให้เวลาตรงกับกับผู้รับผิดชอบเพื่อการประสานข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจน การสื่อสารระหว่างผู้รับผิดชอบกับชุมชนให้สื่อสารกันด้วยกัลยาณมิตรใช้คำพูดที่ไพเราะและพฤติกรรมที่เหมาะสม (ปิยวาจา) 4) มอบหมายผู้รับผิดชอบและกำหนดแนวปฏิบัติในการติดตามประเมินผล โดยนำผลการสรุปมาวิเคราะห์ อภิปรายร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข้อเสนอแนะการดำเนินงานทั้งที่ปฏิบัติได้ดีถูกต้องและที่ต้องพัฒนาปรับปรุง หาแนวทางการดำเนินการให้สำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียน นำเสนอผลการดำเนินงานในที่ประชุมโดยการสะท้อนผลรายงานความก้าวหน้าด้วยความเที่ยงธรรม ปราศจากอคติเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตน (สมานัตตตา) สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยดังในภาพที่ 1

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2566). สังคหวัตถุ 4 ธรรมแห่งการเกื้อกูลกันและกัน. แหล่งที่มา http://www.culture.go.th/culture_th/ewt_news.php?nid=5921&filename=i. สืบค้นเมื่อ 15 สิงหาคม 2566.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิก.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ 2560. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิก.
- จริยพร แต่งชุด. (2564). แนวทางการบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของศูนย์การศึกษาพิเศษ เครือข่าย 7. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นาวัน แกละสมุทร. (2562). การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ของโรงเรียนวัดใหญ่บ้านบ่อ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญธิดา แก้วทอง. (2564). แนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ของบุคลากรตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปัญญา วงคุณทรัพย์. (2559). การสร้างสัมพันธ์กับชุมชนของโรงเรียนวัดวังเป็ด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิษณุโลก เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระครูประภัสร์ธรรมาภิรักษ์ จันเขียด. (2561). การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โรงเรียนบ้านชะอวด. (2564). รายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา ประจำปี 2564. นครศรีธรรมราช: โรงเรียนบ้านชะอวด.
- วาสนา ชูแสง. (2557). การดำเนินงานการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตราชบุรีบูรณะกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- วิภา คนหาญ. (2559). การพัฒนาการดำเนินงานความสัมพันธ์กับชุมชน โรงเรียนบ้านเหล่าหมี่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). รายงานการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนเครือข่าย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำเร็จ สุพร. (2549). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนางานความสัมพันธ์กับชุมชนโรงเรียนบ้านสงเปือย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

**ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูพี่เลี้ยง
ที่มีต่อกรอบคิดตติยัตด้านการคิดออกแบบของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์**
**THE IMPACT OF DESIGN THINKING-BASED LEARNING ACTIVITIES IN
THE CONTEXT OF MENTOR TEACHER SUPERVISION ON THE DESIGN
THINKING MINDSET OF PRESERVICE SCIENCE TEACHERS**

¹ศราวุธ รามศรี Sarawut Ramsri ²สลา สามิภักดิ์ Sara Samiphak

^{1,2}จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Chulalongkorn University, Thailand

Corresponding Author E-mail: sarawut.ramsri@pibool.ac.th

Article Received: May 26, 2025. Revised: August 23, 2025. Accepted: August 25, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากลอบคิดตติยัตด้านการคิดออกแบบของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศ และ 2) เปรียบเทียบระดับกรอบคิดตติยัตก่อนและหลังการจัดกิจกรรม กลุ่มเป้าหมายคือ นักศึกษาครุสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไปชั้นปีที่ 4 จำนวน 4 คน ซึ่งกำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วย แผนกิจกรรมการเรียนรู้ตามกระบวนการคิดออกแบบ และแบบประเมินกรอบคิดตติยัตด้านการคิดออกแบบ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและคะแนนการพัฒนาเชิงสัมพัทธ์ (G Score)

ผลการวิจัยพบว่า 1) กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูพี่เลี้ยงสามารถพัฒนากลอบคิดตติยัตด้านการคิดออกแบบของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์ได้ โดยเฉพาะในมิติความเชื่อในความร่วมมือและการมองโลกในแง่ดีที่เพิ่มขึ้นจนเต็มศักยภาพ 2) กรอบคิดตติยัตด้านการคิดออกแบบของนักศึกษาครุวิทยาศาสตร์หลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมกิจกรรมทุกมิติ โดยมีค่า G Score เท่ากับ 1.0
คำสำคัญ: การคิดออกแบบ, กรอบคิดตติยัตด้านการคิดออกแบบ, การนิเทศโดยครูพี่เลี้ยง

Abstract

This research aimed to (1) develop the design thinking mindset of preservice science teachers through design thinking-based learning activities within a mentoring context, and (2) compare the levels of their design thinking mindset before and after implementing these activities. The target group consisted of four fourth-year preservice teachers majoring in general science who were undertaking their teaching practicum at secondary schools. The research instruments included a set of learning activities based on the design thinking process and a design thinking mindset assessment. Data were analyzed using descriptive statistics and relative gain scores (G Scores).

The findings revealed that: 1) The design thinking-based learning activities, conducted under the supervision of mentor teachers, effectively enhanced the preservice science teachers' design thinking mindset. This was particularly evident in the dimensions of

belief in collaboration and optimism, both of which reached their full potential. 2) The preservice science teachers' design thinking mindset after participating in the activities was higher than before across all dimensions, with a G Score of 1.0, indicating full potential development.

Keywords: Design Thinking, Design Thinking Mindset, Mentor Teacher Supervision

บทนำ

ในปัจจุบันการผลิตและพัฒนาครูมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับคุณภาพการศึกษา เนื่องจากครูเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับครูวิทยาศาสตร์ ที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ซับซ้อนและต้องใช้ทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2561; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564) ประเทศต่าง ๆ เช่น ฟินแลนด์และสิงคโปร์ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูผ่านกระบวนการฝึกปฏิบัติจริง (Darling-Hammond, 2017; Martí-Centelles and Rubio-Magnieto, 2014) โดยได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ครูที่เลี้ยงเป็นผู้เอื้อกระบวนการฝึกฝนทักษะการสอนในบริบทห้องเรียนจริง ครูที่เลี้ยงจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างทักษะและทัศนคติที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานสอนจริงให้นักศึกษาครู ในช่วงฝึกประสบการณ์วิชาชีพ (Shulman, 1987; Taba, 1962) โดยเฉพาะในด้านการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องเชื่อมโยงกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนจริง แต่ปัญหาที่มักพบคือ นักศึกษาครูจะออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยไม่ได้อิงวิเคราะห์ผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทำให้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบไม่สอดคล้องกับบริบทห้องเรียนและไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง (วิชญาดา นวนิจบำรุง, 2561)

การคิดออกแบบ (Design Thinking) ได้รับการยอมรับว่าเป็นกระบวนการที่สามารถช่วยให้ครูที่เลี้ยงและนักศึกษาครูพัฒนาแนวคิดและทักษะในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ (IDEO, 2015) กระบวนการนี้เริ่มต้นจากการทำความเข้าใจผู้เรียน (Empathize) เพื่อค้นหาความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของผู้เรียน ก่อนจะพัฒนาแนวทางแก้ไขผ่านการระดมไอเดีย (Ideate) สร้างต้นแบบ (Prototype) ทดสอบ (Test) และสะท้อนผล (Reflect) อย่างเป็นระบบ (IDEO, 2015) กระบวนการคิดออกแบบจะไม่เกิดประสิทธิผลสูงสุด หากนักศึกษาคูขาดกรอบคิดติดยึด (Mindset) ที่สอดคล้องกับกระบวนการนี้ โดย Dweck และ Yeager (2019) ได้ระบุความสำคัญของกรอบคิดติดยึดไว้ว่า การมีกรอบคิดแบบเติบโต (Growth Mindset) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้นักศึกษาครูสามารถมองเห็นความล้มเหลวเป็นโอกาสในการเรียนรู้ และกล้าทดลองทำในแนวทางใหม่ๆ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สอดคล้องกับกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบ (Design Thinking Mindset) ที่เน้นการเรียนรู้จากความผิดพลาด (Learning through Failure) การสร้างสรรค์แนวทางใหม่ (Creative Confidence) และการมีความยืดหยุ่นต่อการแก้ปัญหา (Resilience) (IDEO, 2015) ดังนั้น การพัฒนากรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบนี้จึงไม่เพียงแต่ช่วยให้นักศึกษาครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางได้ดีขึ้น แต่ยังเสริมสร้างความมั่นใจในการออกแบบและการสอนอย่างเป็นระบบ

ผู้วิจัยในฐานะครูที่เลี้ยงจึงได้พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้กระบวนการคิดออกแบบในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผู้วิจัยจะนิเทศนักศึกษาครูในฐานะกระบวนการ (Facilitator) ที่กระตุ้นให้

นักศึกษาครูวิเคราะห์ผู้เรียนผ่านเครื่องมือการคิดออกแบบ เพื่อให้เกิดการสะท้อนคิดในแต่ละขั้นตอน โดยกิจกรรมนี้มุ่งพัฒนารอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบ ได้แก่ การยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการออกแบบ (Human-Centered Design) ความเชื่อในความร่วมมือและความหลากหลาย (Collaboration) การมองโลกในแง่ดีและการพัฒนาให้ดีขึ้น (Optimism) ความตระหนักและความมั่นใจในความสามารถ (Creative Confidence) (Dosi et al., 2018; พรภัทร จตุพร, 2565; กษิตศ ครุทางคะ, 2564) การปฏิบัติและการสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบนี้จะช่วยให้นักศึกษาครูสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีการคิดออกแบบกับการปฏิบัติจริงในชั้นเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังช่วยให้นักศึกษาครูพัฒนาทักษะการคิดออกแบบที่ฝังลึกอยู่ในพฤติกรรมและทัศนคติ ซึ่งเป็นการเตรียมความพร้อมในการออกแบบการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง (Dweck, 2006; IDEO, 2015)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูพี่เลี้ยง
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูพี่เลี้ยง

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (One-group pretest-posttest design) เพื่อวัดผลของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูพี่เลี้ยงที่มีต่อการรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบของนักศึกษาครู กลุ่มตัวอย่างจำนวน 4 คน ได้รับการวัดก่อนเข้าร่วมกิจกรรม และได้รับการวัดอีกครั้งหลังจากสิ้นสุดกิจกรรม ข้อมูลที่เก็บรวบรวมถูกวิเคราะห์โดยใช้คะแนนการพัฒนาเชิงสัมพัทธ์ (G Score) ในการวิจัยที่มีการวัดผลก่อนและหลังการทดลอง การใช้เพียงค่าคะแนนดิบหรือความแตกต่างระหว่างคะแนนก่อนและหลัง (posttest – pretest) อาจไม่สะท้อนขนาดของการพัฒนาได้อย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะเมื่อคะแนนก่อนการทดลองของผู้เรียนแตกต่างกันมาก การใช้คะแนนการพัฒนาเชิงสัมพัทธ์ หรือ G Score (Normalized Gain Score) จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมในการวัดการเปลี่ยนแปลงของผู้เรียนแต่ละราย โดยสะท้อนถึงสัดส่วนของการพัฒนาที่เป็นไปได้ทั้งหมดทำให้สามารถเปรียบเทียบความก้าวหน้าเชิงสัมพัทธ์ในแต่ละด้านหรือแต่ละบุคคลได้อย่างแม่นยำและเป็นธรรม แม้ว่าคะแนนก่อนการทดลองจะไม่เท่ากัน (Hake, 1998) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มเป้าหมายการวิจัย

เป้าหมายในการวิจัยนักศึกษาครูสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป ชั้นปีที่ 4 ที่กำลังฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ณ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งหนึ่งในจังหวัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 คน โดยคนแรกได้รับมอบหมายให้จัดกิจกรรมเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คนที่สองได้รับมอบหมายให้จัดกิจกรรมเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการเรียนไม่เน้นคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์ คนที่สามได้รับมอบหมายให้จัดกิจกรรมเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 แผนการเรียนไม่เน้นคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์ คนที่สี่ได้รับมอบหมายให้จัดกิจกรรมเรียนรู้ในรายวิชาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 แผนการเรียนไม่เน้นคณิตศาสตร์-วิทยาศาสตร์

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูพี่เลี้ยง

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ระดับกรอบคิดตติยิ์ด้านการคิดออกแบบ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูพี่เลี้ยง และ 2) แบบประเมินกรอบคิดตติยิ์ด้านการคิดออกแบบ

4. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

4.1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูพี่เลี้ยง 1) ศึกษาหลักการคิดออกแบบด้วยวิธีการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ โดยผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ที่ต้องเป็นการนำการคิดออกแบบไปใช้ในบริบททางการศึกษา เมื่อข้อมูลที่ได้เริ่มซ้ำกัน ผู้วิจัยจึงสรุปว่าข้อมูลมีความอิ่มตัว และเพื่อยืนยันว่าข้อมูลที่รวบรวมมามีความอิ่มตัวแล้วตามที่ผู้วิจัยสรุป ผู้วิจัยจึงดำเนินการทบทวนวรรณกรรมเพิ่มเติม โดยมุ่งเน้นการค้นหางานวิจัยที่ใช้แนวทางการทบทวนวรรณกรรมเชิงระบบ โดยการตรวจสอบความซ้ำซ้อนของข้อมูลและการยืนยันข้อมูลในหลายแหล่ง จากการเปรียบเทียบข้อมูลกับงานวิจัยในลักษณะดังกล่าว พบว่าเอกสารหลายฉบับมีการกล่าวถึงการใช้กระบวนการคิดออกแบบและเครื่องมือซ้ำกันอย่างชัดเจน โดยไม่มีการนำเสนอเครื่องมือหรือกระบวนการใหม่ที่แตกต่างจากกรอบเดิม โดยผลการวิจัยที่ผู้วิจัยนำมาเปรียบเทียบเพื่อยืนยัน ได้แก่ งานวิจัยของ Yoon (2023) Razali et al. (2022) Lin et al. (2025) Baran and AlZoubi (2024) และ Micheli et al. (2019) 2) วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบและเลือกขั้นตอนการจัดกิจกรรมการคิดออกแบบ โดยผู้วิจัยเลือกขั้นตอนการคิดออกแบบตามแนวคิดของ Standford d. school เนื่องจากผู้วิจัยจากการพิจารณาเชิงโครงสร้างของขั้นตอนการคิดออกแบบแล้ว พบว่า ขั้นตอนการคิดออกแบบ Standford d.school สามารถทำหน้าที่เป็นกรอบอ้างอิงพื้นฐานในการเทียบเคียงและออกแบบกิจกรรมที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลางได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีขั้นตอนการทำความเข้าใจผู้เรียนแยกออกมาอย่างชัดเจน ทำให้นักศึกษาครูซึ่งยังขาดประสบการณ์ภาคสนาม ใช้ขั้นนี้ในการฝึกการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนได้ 3) ผู้วิจัยเลือกเครื่องมือการคิดออกแบบโดยมีเกณฑ์การเลือก 2 เกณฑ์ได้แก่ เกณฑ์แรกผู้วิจัยพิจารณาว่าเครื่องมือการคิดออกแบบมีความสอดคล้องหรือส่งเสริมหลักการคิดออกแบบที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ไว้จากวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องหรือไม่ และเกณฑ์ที่ 2 ผู้วิจัยพิจารณาว่าสามารถนำไปใช้สามารถนำไปใช้ควบคู่กับกิจกรรมหรือภารกิจที่ครูต้องดำเนินการเป็นประจำ เช่น การดูแลนักเรียน การเก็บข้อมูลผู้เรียน การพูดคุยในชั้นเรียน หรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง 4) จัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูพี่เลี้ยง 5) หาคุณภาพของเครื่องมือโดยการนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 6 ท่านประเมิน โดย 3 ท่านประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ (IOC) และอีก 3 ท่านประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4.2 แบบวัดกรอบคิดตติยิ์ด้านการคิดออกแบบ 1) ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับกรอบคิดตติยิ์ด้านการคิดออกแบบ โดยจากการศึกษาพบว่างานวิจัยของ Rauth et. al (2010), Dosi et. al (2018) และ Vignoli et. al (2023) ได้รวบรวมและเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินกรอบคิดตติยิ์ด้านการคิดออกแบบไว้หลากหลายองค์ประกอบ อย่างไรก็ตามในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกเฉพาะองค์ประกอบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการคิดออกแบบ สำหรับการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และส่งเสริมให้นักศึกษาครูสามารถนำกระบวนการดังกล่าวไปพัฒนาตนเองในอนาคตได้เท่านั้น ผลการวิเคราะห์พบว่า

องค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการพัฒนานักศึกษาครูในกระบวนการคิดออกแบบ ได้แก่ (1) การยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการออกแบบ (2) ความเชื่อในความร่วมมือและความหลากหลาย (3) การมองโลกในแง่ดีและการพัฒนาให้ดีขึ้น และ (4) ความตระหนักและมั่นใจในความสร้างสรรค์ 2) ผู้วิจัยสร้างแบบวัดกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบจาก 5 องค์ประกอบนี้ ซึ่งวิธีการประเมินกรอบคิดติดยึดที่พบมากที่สุด คือ การใช้มาตราประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert rating scale) แบบวัดกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบในครั้งนี้จึงมีลักษณะเป็นแบบวัดที่เป็นแบบมาตราประมาณค่า 3 ระดับ มีทั้งหมด 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบวัด และตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบ 3) หาคุณภาพของเครื่องมือโดยการนำแบบวัดกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินดัชนีความสอดคล้องของแบบวัดกับวัตถุประสงค์ (IOC) และนำผลไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 4) นำแบบวัดกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบ ที่ผ่านการตรวจสอบคัดเลือกและปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาครูที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจำนวน 67 คน จาก 4 มหาวิทยาลัยเพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบวัดโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) โดยแบบวัดกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 แปลค่าได้ว่า มีค่าความเชื่อมั่นสูงมาก

5. การดำเนินการทดลอง

5.1 ผู้วิจัยให้นักศึกษาครูกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ทำแบบวัดกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบ

5.2 ผู้วิจัยนำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูที่เลี้ยง ไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบโดยกิจกรรมในขั้นแรก ขั้นการทำความเข้าใจผู้เรียน (Empathize) ผู้วิจัยจะให้นักศึกษาครูสังเกตผู้เรียนระหว่างการทำกิจกรรมในรายวิชาวิทยาศาสตร์ส่วนในขั้นอื่น ๆ ได้แก่ ขั้นการตั้งกรอบโจทย์การเรียนรู้ (Define) ขั้นการระดมไอเดียเพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ (Ideate) ขั้นการพัฒนาตัวต้นแบบการเรียนรู้ (Prototype) และขั้นการทดสอบและปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ (Test) ผู้วิจัยจะใช้คาบชุมนุมการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ในจัดกิจกรรมโดยนักศึกษาแต่ละคนจะปฏิบัติกิจกรรมนี้เพื่อออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้รายชั่วโมงจำนวน 1 หน่วยการเรียนรู้

5.3 หลังจากผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูที่เลี้ยง จนนักศึกษาครูทุกคนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ครบ 1 หน่วยแล้ว ผู้วิจัยวัดระดับกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบหลังการปฏิบัติกิจกรรม แล้วเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ผล

6. สถิติและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนก่อนการทดลองและคะแนนหลังการทดลองโดยใช้คะแนนการพัฒนาเชิงสัมพัทธ์ (G Score)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูที่เลี้ยง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัยมีดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การพัฒนากรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบของนักศึกษาครุวิทยาสาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูพี่เลี้ยง

องค์ประกอบ	ช่วงเวลา	μ	S.D.
การยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง	Pre	14.50	0.58
	Post	15.00	0.00
ความเชื่อในความร่วมมือ	Pre	13.75	1.50
	Post	15.00	0.00
การมองโลกในแง่ดีและพัฒนาให้ดีขึ้น	Pre	14.00	0.00
	Post	15.00	0.00
ความตระหนักและมั่นใจในความสร้างสรรค์	Pre	14.25	0.96
	Post	15.00	0.00
คะแนนรวม	Pre	56.50	2.65
	Post	60.00	0.00

จากตารางที่ 1 พบว่า ในด้านการยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางในการออกแบบ (Human-Centered Design) ผลการประเมินก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม (Pre) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 14.50 (S.D. = 0.58) ซึ่งหลังการเข้าร่วมกิจกรรม (Post) ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 15.00 โดยไม่มีการกระจายตัวของข้อมูล (S.D. = 0.00) การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาทักษะการออกแบบที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลางอย่างสม่ำเสมอและครอบคลุมในกลุ่มนักศึกษาครู ด้านความเชื่อในความร่วมมือ (Collaboration) ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม (Pre) มีค่าเฉลี่ย 13.75 (S.D. = 1.50) หลังการเข้าร่วมกิจกรรม (Post) ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 15.00 (S.D. = 0.00) ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมที่เน้นการทำงานร่วมกันและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในบริบทการนิเทศมีส่วนสำคัญในการพัฒนาแนวคิดการร่วมมือกับผู้อื่นของนักศึกษาครู ซึ่งสามารถลดความแตกต่างระหว่างบุคคลได้อย่างชัดเจน สำหรับด้านการมองโลกในแง่ดีและการพัฒนา (Optimism) ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม (Pre) ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 14.00 (S.D. = 0.00) และหลังการเข้าร่วมกิจกรรม (Post) ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 15.00 (S.D. = 0.00) ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าทักษะการมองโลกในแง่ดีและการพัฒนาตนเองมีการพัฒนาในระดับที่สอดคล้องกันในกลุ่มนักศึกษาครูทั้งหมด ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จของกิจกรรมในการกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ในด้านความตระหนักและมั่นใจในความสร้างสรรค์ (Creative Confidence) ผลการประเมินก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม (Pre) มีค่าเฉลี่ย 14.25 (S.D. = 0.96) หลังการเข้าร่วมกิจกรรม (Post) ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 15.00 (S.D. = 0.00) การเปลี่ยนแปลงนี้แสดงให้เห็นถึงการเสริมสร้างความมั่นใจในความสามารถในการสร้างสรรค์ของนักศึกษาครูผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่สนับสนุนการแสดงออกทางความคิดและการทดลองแนวคิดใหม่ๆ ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและได้รับการสนับสนุนให้กล้าทดลองทำสิ่งใหม่ ๆ สุดท้าย ในส่วนของ คะแนนรวม ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม (Pre) ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 56.50 (S.D. = 2.65) และหลังการเข้าร่วมกิจกรรม (Post) ค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็น 60.00 (S.D. = 0.00) ผลการเปรียบเทียบคะแนนรวมสะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาทั้งในด้านทักษะการคิดออกแบบและกรอบคิดติดยึดในทุกองค์ประกอบอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งแสดงถึงความสำเร็จในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูพี่เลี้ยง โดยเฉพาะการสร้าง

บรรยากาศการเรียนรู้ที่เน้นการร่วมมือ การสร้างสรรค์ และการรับฟังความคิดเห็นจากผู้ใช้ (Human-Centered Approach)

2. ผลการเปรียบเทียบพัฒนาการรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบของนักศึกษาครุวิทยาสาสตร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูพี่เลี้ยง ในการวิเคราะห์ผลการพัฒนาการรอบคิดติดยึดที่มีคะแนนการทดสอบก่อนการทดลอง (Pretest) ไม่เท่ากัน ในการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ครั้งนี้ผู้วิจัยจึงใช้คะแนนการพัฒนาเชิงสัมพัทธ์ (G Score) เพื่อประเมินการพัฒนาของนักศึกษาในแต่ละด้าน ผลการวิจัยแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์คะแนนการพัฒนาเชิงสัมพัทธ์ (G Score) ของนักศึกษาครุวิทยาสาสตร์ในแต่ละองค์ประกอบของกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบ

นักศึกษา	องค์ประกอบกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบ				Mean g Score
	HC* (g Score)	CO* (g Score)	OP* (g Score)	CC* (g Score)	
01A	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0
02A	-	-	1.0	-	1.0
03A	-	1.0	1.0	1.0	1.0
04A	1.0	-	1.0	-	1.0
ค่าเฉลี่ย	1.0	1.0	1.0	1.0	1.0

*HC คือ Human-Centered CO คือ Collaboration OP คือ Optimism CC คือ Creative Confidence

จากตารางที่ 2 พบว่า จากตารางข้างต้น แสดงผลการวิเคราะห์คะแนนการพัฒนาเชิงสัมพัทธ์ (G Score) ของนักศึกษาครุวิทยาสาสตร์ในแต่ละด้านของกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบ ได้แก่ Human-Centered (HC), Collaboration (CO), Optimism (OP), และ Creative Confidence (CC) ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า G Score ในทุกด้านมีค่า เท่ากับ 1.0 ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาในระดับสูงและเต็มศักยภาพในทุกองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นด้านการยึดมนุษยเป็นศูนย์กลาง (HC) ความร่วมมือ (CO) การมองโลกในแง่ดี (OP) หรือความมั่นใจในความสามารถ (CC) ค่าเฉลี่ย G Score รวม (Mean G Score) ของนักศึกษาครูทั้ง 4 คน เท่ากับ 1.0 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาย่างสม่ำเสมอในทุกด้านอย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการเรียนรู้ที่ออกแบบมาเพื่อส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศของครูพี่เลี้ยง

อภิปรายผลการวิจัย

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศสำหรับครูพี่เลี้ยง พบว่า สามารถช่วยให้ นักศึกษาครูพัฒนาการรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ผลการประเมินเชิงเปรียบเทียบยังแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาครูสามารถนำขั้นตอนการคิดออกแบบไปใช้ในการวางแผนกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นนี้จึงส่งผลต่อการพัฒนาการรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบของนักศึกษาครูในทุกองค์ประกอบ โดยผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัยในแต่ละองค์ประกอบของกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบ ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาครูมีพัฒนาการด้านการยึดมนุษยเป็นศูนย์กลางเพิ่มขึ้นภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างชัดเจน โดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 14.50 เป็น 15.00 และมีค่าความแปรปรวนหลังการจัดกิจกรรมเท่ากับศูนย์ สะท้อนถึงแนวโน้มการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกันของผู้เรียน นอกจากนี้ ค่า G Score

ที่เท่ากับ 1.0 ยังแสดงให้เห็นว่านักศึกษาครูสามารถพัฒนาได้เต็มศักยภาพในองค์ประกอบนี้ ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานของพรภัทร จตุพร (2563) ที่ชี้ว่า การยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดที่ครูควรได้รับการพัฒนาในบริบทการคิดออกแบบ โดยเฉพาะผ่านเครื่องมืออย่าง Interview for Empathy และ Context Mapping ซึ่งช่วยให้ครูเข้าใจมุมมองของผู้เรียนได้ลึกซึ้งขึ้น เช่นเดียวกับงานของกษิตศรุตทางคะ (2562) ที่พบว่า การฝึกฝนการรับฟังผู้เรียนในสภาพจริงช่วยให้ครูปรับทัศนคติจากการมองตนเองเป็นศูนย์กลางไปสู่การออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง เมื่อขยายสู่บริบทต่างประเทศ งานของ Henriksen, Gretter and Richardson (2020) รายงานว่า การใช้กระบวนการคิดออกแบบในรายวิชาครุศาสตร์ทำให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของการฟัง ความเห็นอกเห็นใจ และการเข้าใจปัญหาจากมุมมองของผู้เรียน ซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของกรอบคิดครูยุคใหม่ ขณะที่ Dosi, Rosati and Vignoli (2018) เน้นว่า การยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางไม่ได้พัฒนาได้จากการเรียนรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียว แต่ต้องอาศัยการเรียนรู้ผ่านบริบทจริงที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการของผู้ใช้โดยตรง ในการศึกษาครั้งนี้ นักศึกษาครูได้ใช้เครื่องมืออย่าง Empathy Map และ POV Statement เพื่อฝึกวิเคราะห์มุมมอง ความรู้สึก และความต้องการของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้นักศึกษาครูมีทัศนคติที่ไวต่อบริบท และสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับผู้ใช้อย่างยิ่งขึ้น ซึ่งนับเป็นพัฒนาการสำคัญของกรอบคิดการยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง

นักศึกษาครูมีพัฒนาการด้านความร่วมมือเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรม โดยมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 13.75 เป็น 15.00 และมีค่าความแปรปรวนหลังการเรียนรู้เท่ากับศูนย์ ขณะที่ค่า G Score เท่ากับ 1.0 สะท้อนถึงการพัฒนาในระดับสูงของผู้เรียนทุกคน ซึ่งบ่งชี้ว่ากิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบในบริบทการนิเทศมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทัศนคติและพฤติกรรมการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของพรภัทร จตุพร (2563) ที่พัฒนาเครื่องมือการคิดออกแบบเพื่อส่งเสริมครูนักคิดออกแบบ โดยพบว่าความร่วมมือเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักของกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบที่ครูมีความต้องการจำเป็นสูง และเครื่องมืออย่าง Brainwriting กับ Feedback Capture Grid มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างมีระบบ ขณะที่ กษิตศรุตทางคะ (2562) ก็เสนอว่า การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมภายใต้เป้าหมายร่วมกัน จะช่วยให้ครูพัฒนาทักษะการฟัง ยอมรับความเห็นต่าง และนำแนวคิดของผู้อื่นมาต่อยอดอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งแนวโน้มนี้ปรากฏในพฤติกรรมของนักศึกษาครูที่เข้าร่วมกิจกรรมในการวิจัยครั้งนี้เช่นกัน เมื่อขยายผลสู่บริบทนานาชาติ งานของ Dosi, Rosati and Vignoli (2018) ระบุว่าความร่วมมือเป็นหนึ่งในกรอบคิดสำคัญของการออกแบบที่สามารถพัฒนาได้ผ่านการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็นโดยไม่กลัวการถูกตัดสิน (psychological safety) and Koh, Chai et al. (2017) ยังเน้นย้ำว่า การมีวัฒนธรรมการทำงานเป็นในกระบวนการคิดออกแบบจะส่งผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงกรอบคิดของผู้เรียน กรณีศึกษาของนักศึกษาครูในการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การใช้เครื่องมือที่ส่งเสริมการสื่อสารและการให้ข้อมูลย้อนกลับ รวมถึงการสะท้อนคิดร่วมกับครูพี่เลี้ยงอย่างเป็นระบบ ล้วนเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาความร่วมมือได้อย่างมั่นคงและต่อเนื่อง

นักศึกษาครูมีพัฒนาการด้านการยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางเพิ่มขึ้นหลังการเข้าร่วมกิจกรรมโดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 14.50 เป็น 15.00 และค่าความแปรปรวนหลังการจัดกิจกรรมเท่ากับศูนย์ ขณะที่ค่า G Score เท่ากับ 1.0 สะท้อนถึงการพัฒนาเต็มศักยภาพในผู้เรียนทุกคน ผลลัพธ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่ากิจกรรมที่ออกแบบให้ผู้เรียนมีโอกาสฟังเสียงของผู้ใช้ เช่น การใช้ Empathy Map และ POV Statement มีส่วนช่วยให้

นักศึกษาครูตระหนักถึงบริบท ความต้องการ และมุมมองของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นรากฐานของการคิด ออกแบบที่ยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของพรภัทร จตุพร (2563) ที่พบว่า ครูส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาแนวคิดด้านความเข้าใจผู้เรียน (Empathy) มากที่สุด โดยเฉพาะเมื่อใช้เครื่องมือ อย่างการสัมภาษณ์และแผนผังบริบท เพื่อเข้าถึงประสบการณ์ของผู้เรียนอย่างแท้จริง ขณะเดียวกัน Cook-Sather (2006) และ Brown and Katz (2011) ชี้ให้เห็นว่า การรับฟังและสะท้อนมุมมองของผู้เรียนผ่าน กิจกรรมที่ออกแบบโดยครูเอง ช่วยเปลี่ยนมุมมองของครูจาก “ผู้ถ่ายทอด” ไปเป็น “ผู้เข้าใจ” ซึ่งส่งผลให้เกิด การออกแบบที่ตรงความต้องการของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ งานของวิภาวี ศิริลักษณ์ (2561) ซึ่งศึกษา การพัฒนากรอบคิดทางบวกของครูโดยใช้กระบวนการวิจัยการออกแบบ (Design Research) และการศึกษา ประสบการณ์ผู้ใช้ ก็ชี้ว่าการเข้าใจผู้เรียนอย่างลึกซึ้งเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของกรอบคิดครูที่มีความเชื่อมโยงกับ การยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางโดยตรงแนวโน้มนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Henriksen, Gretter and Richardson (2020) ที่ชี้ว่า การฝึกครูให้ใช้กระบวนการคิดออกแบบผ่านการเฝ้าดู วิเคราะห์ และเข้าใจผู้เรียน เป็นเครื่องมือสำคัญในการปรับเปลี่ยนบทบาทครูในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับข้อเสนอของ Dosi, Rosati and Vignoli (2018) ที่ระบุว่า การพัฒนากรอบคิดการยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางต้องอาศัยสถานการณ์ จริงที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ใช้ ไม่ใช่เพียงการเรียนรู้เชิงทฤษฎีเท่านั้น ผลการวิจัยในครั้ง นี้จึงสะท้อนว่า การออกแบบกิจกรรมโดยใช้เครื่องมือที่เน้นการเข้าใจผู้เรียนอย่างมีโครงสร้าง มีส่วนช่วยหล่อ หลอมกรอบคิดติดยึดด้านนี้ของนักศึกษาครูได้อย่างชัดเจนและทั่วถึง

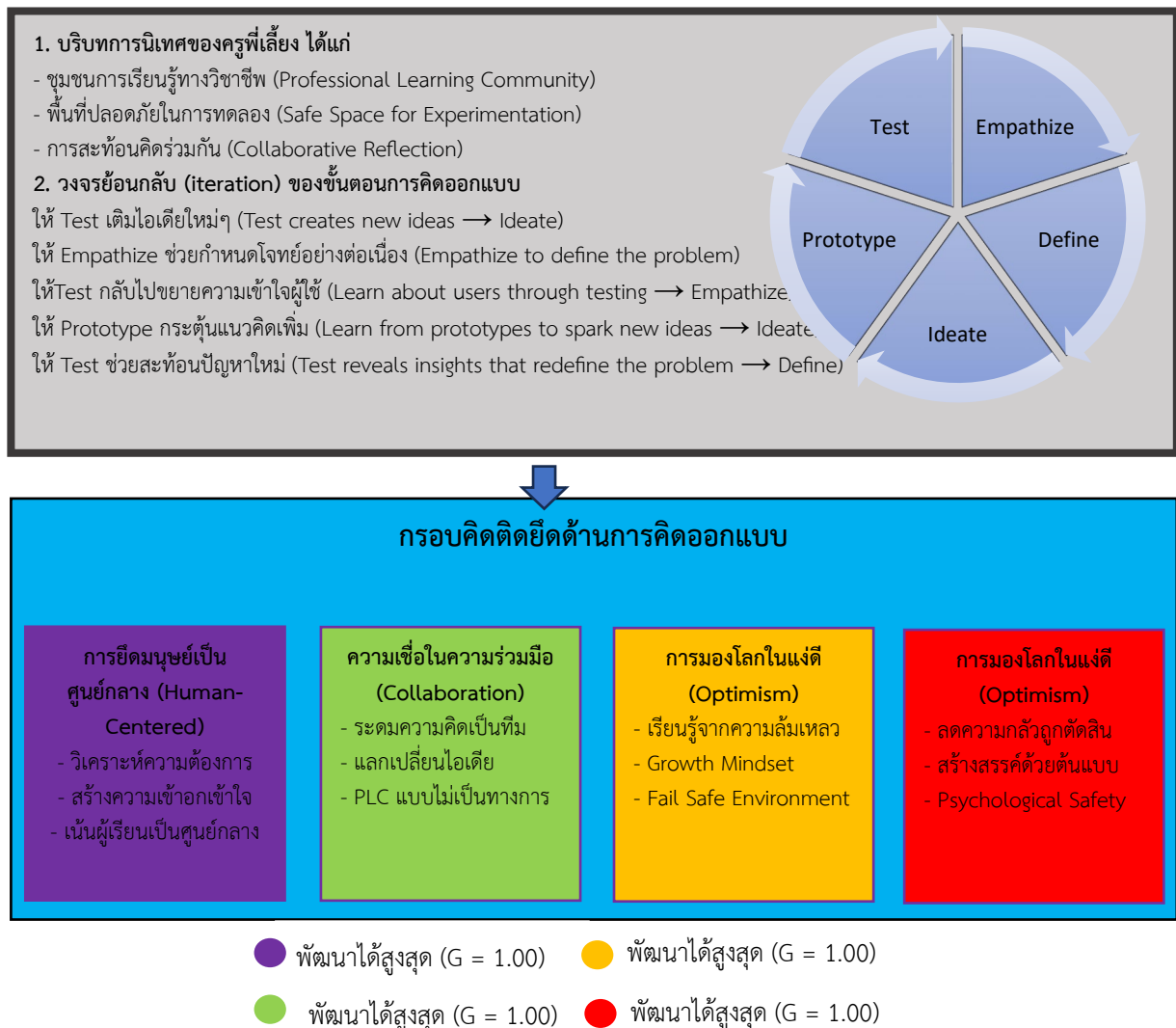
พัฒนาการด้านความมั่นใจในความสามารถในการสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหลังการเข้าร่วมกิจกรรม โดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 14.25 เป็น 15.00 และมีค่าความแปรปรวนลดลงเหลือศูนย์ ขณะที่ค่า G Score เท่ากับ 1.0 แสดงถึงการพัฒนาเต็มศักยภาพในผู้เรียนทุกคน ซึ่งสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงที่มั่นคงในด้าน ทักษะคิดและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกเชิงสร้างสรรค์อย่างเปิดเผย กิจกรรมที่ให้นักศึกษาครูได้ ทดลองออกแบบต้นแบบ (prototype) และนำเสนอแนวคิดของตนโดยไม่ถูกตัดสินในเชิงลบ มีส่วนสำคัญใน การสร้างพื้นที่ปลอดภัยที่เอื้อต่อการพัฒนาความมั่นใจในการคิดและลงมือทำสิ่งใหม่ ๆ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับ ข้อเสนอของพรภัทร จตุพร (2563) ที่ชี้ว่า ความมั่นใจในการสร้างสรรค์เป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่ครูยังขาด และสามารถพัฒนาได้เมื่อมีโอกาสทดลองคิด ทดลองทำ และได้รับการสนับสนุนทางอารมณ์จากเพื่อนร่วมงาน หรือพี่เลี้ยง เช่นเดียวกับข้อเสนอของกษิตี ศรุตางคะ (2562) ซึ่งเน้นว่า การสร้างพื้นที่ให้ครูได้ลงมือทำจริง ภายใต้การสนับสนุนเชิงบวก เป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนากรอบคิดด้านนี้ นอกจากนี้ งานวิจัยของวิภาวี ศิริลักษณ์ (2561) ซึ่งมุ่งส่งเสริมกรอบคิดทางบวกของครูก็สะท้อนว่า ความกลัวการผิดพลาดเป็นอุปสรรคต่อ ความมั่นใจในความคิดของตน และสามารถลดลงได้เมื่อครูได้มีโอกาสสะท้อนความรู้สึกผ่านกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นประสบการณ์ผู้ใช้ เช่นเดียวกับแนวคิดของ IDEO (2015) ที่ชี้ว่า ความมั่นใจในการสร้างสรรค์ไม่ได้เป็น คุณสมบัติโดยกำเนิด แต่สามารถเสริมสร้างได้ผ่านการฝึกฝนในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการลองผิดลองถูก ขณะที่ Dosi, Rosati and Vignoli (2018) ระบุว่า การสร้างนวัตกรรมเกิดขึ้นได้จากการกล้าที่จะทดลอง และ มีกลไกการสะท้อนอย่างต่อเนื่องเป็นแรงผลักดัน ส่วนงานของ Henriksen, Gretter and Richardson (2020) พบว่า การให้ผู้เรียนออกแบบกิจกรรมโดยมีโอกาสนำเสนออย่างสร้างสรรค์ เป็นปัจจัยที่ช่วยพัฒนาความมั่นใจ ในการคิดนอกกรอบของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรณีของนักศึกษาครูในการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า เมื่อมีโอกาสนำเสนอแนวคิดต่อผู้อื่น ทดลองใช้ต้นแบบ และได้รับคำแนะนำในเชิงสนับสนุน นักศึกษาจะเกิด ความเชื่อมั่นในความคิดของตนมากขึ้น และกล้าแสดงออกทางวิชาชีพในลักษณะที่หลากหลายยิ่งขึ้น

พัฒนาการด้านการมองโลกในแง่ดีและการพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างชัดเจนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมโดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 14.00 เป็น 15.00 และมีค่าความแปรปรวนหลังกิจกรรมเท่ากับศูนย์ ขณะที่ค่า G Score เท่ากับ 1.0 แสดงถึงการพัฒนาเต็มศักยภาพในกลุ่มผู้เรียนทั้งหมด ผลลัพธ์นี้สะท้อนว่า นักศึกษาครูเกิดทัศนคติเชิงบวกต่อความสามารถของตนในการเผชิญและแก้ไขปัญหา สามารถเรียนรู้จากความผิดพลาด และมีแนวโน้มที่จะมองสถานการณ์ที่ท้าทายว่าเป็นโอกาสในการเติบโต ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของกรอบคิดด้านการคิดออกแบบ ผลลัพธ์ดังกล่าวสอดคล้องกับข้อค้นพบของพรภัทร จตุพร (2563) ซึ่งระบุว่า ครูมักมีกรอบคิดที่ยึดติดกับความกลัวความล้มเหลว แต่สามารถพัฒนาความเชื่อว่าตนเองสามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้ เมื่อได้รับการฝึกฝนผ่านกิจกรรมที่เน้นการลองผิดลองถูกและการสะท้อนคิดอย่างเป็นระบบ เช่นเดียวกับ กษิดิศ ครุทางคะ (2562) ที่ชี้ว่า ความเชื่อในศักยภาพของตนเองในการออกแบบการเรียนรู้ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ แต่เป็นสิ่งที่ต้องสร้างผ่านกระบวนการที่มีเป้าหมายและการสนับสนุนจากผู้อื่นอย่างต่อเนื่องในการทำงานร่วมกัน งานของวิภาวี ศิริลักษณ์ (2561) เน้นย้ำว่า การสร้างกรอบคิดทางบวกของครูเริ่มจากการเปิดโอกาสให้ครูได้เห็นความสำเร็จเล็กๆ จากการลงมือทำจริง ซึ่งเป็นฐานของการเสริมสร้างความเชื่อมั่นและการมองโลกในแง่ดี โดยแนวคิดเรื่องมุมมองโลกในแง่ดีในการเรียนรู้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Dweck (2006) เรื่องกรอบคิดติดยึดแบบเติบโต (Growth Mindset) ที่ชี้ว่าผู้เรียนที่เชื่อว่าความสามารถของตนพัฒนาได้จะมีแนวโน้มเปิดรับความท้าทายมากขึ้น ขณะที่ Dosi, Rosati and Vignoli (2018) มองว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาอย่างสร้างสรรค์และยืดหยุ่นเป็นหนึ่งในคุณลักษณะสำคัญของนักออกแบบ และสามารถพัฒนาได้ผ่านกระบวนการคิดออกแบบอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ Henriksen, Grotter and Richardson (2020) ยังเสนอว่า การมีพื้นที่เรียนรู้ที่ยอมรับความไม่สมบูรณ์และเปิดโอกาสให้ทดลอง ทำให้ครูเกิดความมั่นใจว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นไปได้และนำไปสู่ทัศนคติที่พร้อมปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง กรณีของนักศึกษาครูในการศึกษานี้สะท้อนให้เห็นว่า การออกแบบกิจกรรมให้มีลำดับความท้าทายที่เหมาะสม และมีการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นเชิงบวกในทุกขั้นตอน มีส่วนช่วยเสริมสร้างกรอบคิดเชิงบวกที่มั่นคงและต่อเนื่อง

เมื่อพิจารณาร่วมกันในภาพรวม กิจกรรมที่พัฒนาขึ้นในการศึกษารุ่นนี้จึงไม่เพียงตอบสนองต่อความจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาครูรายบุคคล แต่ยังสอดคล้องกับกรอบแนวคิดทางทฤษฎีและผลการวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศที่เน้นว่า การพัฒนากรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบ เป็นเงื่อนไขสำคัญในการสร้างครูที่มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง มีความเข้าใจผู้อื่น และมีความกล้าในการริเริ่มทางวิชาชีพ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนากรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบของนักศึกษาครูวิทยาศาสตร์ สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดออกแบบกับการพัฒนากรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบ โดยเป็นการบูรณาการแนวคิดการคิดออกแบบเข้าสู่การปฏิบัติหน้าที่ประจำของครู โดยใช้ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นพื้นที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนและสะท้อนคิดร่วมกัน ผลการวิเคราะห์ G Score สะท้อนให้เห็นว่ากรอบคิดติดยึดด้านการมองโลกในแง่ดีและด้านความเชื่อในความร่วมมือ มีการพัฒนาสูงสุด ขณะที่ด้านการยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลางและด้านความมั่นใจในความคิดสร้างสรรค์ ยังต้องการการพัฒนาเพิ่มเติม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถาบันผลิตครูควรส่งเสริมให้ครูพี่เลี้ยงและนักศึกษาคูรร่วมกันออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการคิดออกแบบ ภายใต้การนิเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างกรอบคิดติดยึดด้านการคิดออกแบบ โดยเฉพาะในด้านการมองโลกในแง่ดีและความร่วมมือที่ผลการวิจัยชี้ว่ามีการพัฒนาสูงสุด

1.2 ในการจัดกิจกรรมชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community) ควรมีการส่งเสริมให้ใช้เครื่องมือการคิดออกแบบอย่าง Empathy Map POV Statement Feedback Capture Grid และ Reflection Sheet เพื่อส่งเสริมการสะท้อนคิดร่วมกันในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ลดหลอมทัศนคติการทำงานแบบร่วมมือและการยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง

1.3 ผลการวิจัยชี้ว่า แม้ค่า G Score จะอยู่ในระดับสูง แต่ด้านความมั่นใจในความสามารถในการสร้างสรรค์ยังมีข้อจำกัดในการพัฒนาย่างมีนัยสำคัญ จึงควรมีการออกแบบกิจกรรมที่เน้นการ ทดลอง ล้มเหลวอย่างปลอดภัย (Fail-safe environment) เพื่อให้นักศึกษาล้าคิด ล้าทำ และไม่กลัวการถูกตัดสิน

1.4 ในมิติของการยึดมนุษย์เป็นศูนย์กลาง ควรส่งเสริมให้นักศึกษาครูฝึกฝนทักษะการเก็บ ข้อมูลผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยครูพี่เลี้ยงควรมีบทบาทเป็นผู้ร่วมคิด (Co-designer) มากกว่าผู้ประเมิน เพื่อเสริมพลังการเรียนรู้ร่วมกันที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการขยายกลุ่มตัวอย่างและเปรียบเทียบข้ามบริบทวิชา เนื่องจากการวิจัยนี้มีขนาด กลุ่มตัวอย่างจำกัดและอยู่ในวิชาวิทยาศาสตร์เท่านั้น การศึกษาครั้งต่อไปควรเปรียบเทียบกับกลุ่มนักศึกษาครู จากสาขาวิชาอื่น เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย หรือสังคมศึกษา เพื่อศึกษาความแตกต่างของผลลัพธ์ในแต่ละ บริบทการเรียนรู้

2.2 ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงเชิงลึกในระยะยาว (Longitudinal Study) เพื่อให้เห็น พัฒนาการของกรอบคิดที่ดีในมิติเวลา ควรดำเนินการวิจัยในลักษณะติดตามผลระยะยาว ทั้งในช่วงฝึก ประสบการณ์วิชาชีพ และช่วงที่นักศึกษาครูเริ่มต้นทำงานจริงในฐานะครูมืออาชีพ

2.3 วิเคราะห์อุปสรรคเชิงจิตวิทยาและบริบทที่ขัดขวางการพัฒนาความมั่นใจในความ สร้างสรรค์ โดยการศึกษาเชิงลึก (In-depth Study) ถึงอุปสรรคที่ส่งผลต่อความมั่นใจในการสร้างสรรค์ของ นักศึกษาครู เช่น ความกลัวการถูกตัดสิน วัฒนธรรมการเรียนรู้แบบลำดับขั้น หรือความเคยชินกับแนวปฏิบัติ แบบเดิม ซึ่งอาจขัดขวางการเปิดรับการเปลี่ยนแปลงเชิงสร้างสรรค์

2.4 พัฒนาเครื่องมือประเมินกรอบคิดที่ดีด้านการคิดออกแบบที่หลากหลายและมีความ เฉพาะบริบททางการศึกษา โดยเครื่องมือวัดที่ใช้ในการประเมินกรอบคิดที่ดีในครั้งต่อไป ควรมีลักษณะ ผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เช่น แบบวัดพฤติกรรม (Behavioral checklist) และแบบ สะท้อนคิด (Reflection journal) เพื่อให้สามารถวัดการเปลี่ยนแปลงที่ซับซ้อนได้ครอบคลุมยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กษิดิศ ครุฑทองคะ. (2562). การพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการนำผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาสู่การปฏิบัติ ในห้องเรียนโดยใช้การคิดออกแบบของครู: การวิจัยการนำสู่การปฏิบัติถึงการออกแบบ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรภัทร จตุพร. (2563). เครื่องมือการคิดออกแบบเพื่อส่งเสริมครูนักคิดออกแบบ: การวิจัยการคิดออกแบบ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิษญาดา นวนิจำรุง. (2561). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ วิทยาศาสตร์และการปฏิบัติการสอนของนิสิตครูวิทยาศาสตร์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิภาวี ศิริลักษณ์. (2561). การวิจัยการออกแบบและการศึกษาประสบการณ์ผู้ใช้เพื่อพัฒนาหลักการออกแบบ และต้นแบบการส่งเสริมกรอบคิดทางบวกด้านการวิจัยของครู. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2561). *มาตรฐานการเรียนรู้วิทยาศาสตร์*.
กระทรวงศึกษาธิการ: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579*. กระทรวงศึกษาธิการ:
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Baran, B. and Al-Zoubi, A. (2024). Developing pre-service teachers' design thinking skills through a professional learning community. *Thinking Skills and Creativity*, 51.
- Brown, T. (2008). Design thinking. *Harvard business review*, 86(6), 84–92.
- Brown, T. and Katz, B. (2011). Change by design. *Journal of product innovation management*, 28(3), 381-383.
- Cook-Sather, A. (2006). Sound, presence, and power: “Student voice” in educational research and reform. *Curriculum inquiry*, 36(4), 359-390.
- Darling-Hammond, L. (2017). Teacher education around the world: What can we learn from international practice? *European Journal of Teacher Education*, 40(3), 291-309.
- Dosi, C., Veestraeten, M. and Faes, K. (2018). Developing a design thinking mindset: A case study in higher education. *The International Journal of Management Education*, 16(3), 456–467.
- DuFour, R. (2004). What is a "professional learning community"? *Educational leadership*, 61(8), 6-11.
- Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. Random House.
- Dweck, C. S. and Yeager, D. S. (2019). Mindsets: A view from two eras. *Perspectives on Psychological science*, 14(3), 481-496.
- Hake, R. R. (1998). Interactive-engagement versus traditional methods: A six-thousand-student survey of mechanics test data for introductory physics courses. *American Journal of Physics*, 66(1), 64–74.
- Henriksen, D., Gretter, S. and Richardson, C. (2020). Design thinking and the practicing teacher: Addressing problems of practice in teacher education. *Teaching Education*, 31(2), 209-229.
- IDEO. (2015). *Design thinking for educators*. IDEO.
- Kelley, T. and Kelley, D. (2013). *Creative confidence: Unleashing the creative potential within us all*. Crown Business.
- Koh, J. H. L., Chai, C. S. and Lim, W. Y. (2017). Teacher professional development for TPACK-21CL: Effects on teacher ICT integration and student outcomes. *Journal of educational computing research*, 55(2), 172-196.
- Lin, C. J., Metoyer, S. C. and Lee, H. S. (2025). Supporting elementary teachers’ collective design thinking with epistemic tools. *Journal of Research in Science Teaching*, 62(1), 4-27.

- Martí-Centelles, S. and Rubio-Romero, J. (2014). Initial teacher training through practicum: Voices of external supervisors. *Teaching and Teacher Education*, 41, 61-69.
- Micheli, P., Wilner, S. J., Hussein, R. and Pestell, N. (2019). Design thinking as an approach to problem-solving in higher education: An exploratory case study. *Journal of Management Development*, 6(2).
- Rauth, I., Köppen, E. and Jobst, B. (2010). Design thinking: An educational model towards creative confidence. *ISPIM Conference Proceedings*. International Society for Professional Innovation Management (ISPIM).
- Razali, N. A., Johari, R. J. and Jaafar, N. I. (2022). Design Thinking Process Skills among Students in Solving Real-World Problems. *Sustainability*, 14(21).
- Shulman, L. S. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. *Harvard educational review*, 57(1), 1-23.
- Taba, H. (1962). *Curriculum development: Theory and practice*. Harcourt, Brace & World.
- Vignoli, M., Marcolin, C. and Rossi, P. G. (2023). Design Thinking Assessment in Education: A Systematic Literature Review. *Education Sciences*, 13(5), 493.
- Yoon, J. (2023). Design Thinking for Elementary Preservice Teachers' Lesson Planning. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 21(1), 219-238.

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่
องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
PUBLIC PARTICIPATION IN PREVENTION AND RESOLUTION OF DRUG
PROBLEMS IN BANG PHLI YAI SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION,
BANG PHLI DISTRICT, SAMUT PRAKAN PROVINCE

¹ธัญยาภัทร์ นีลธรรมโรจน์ Thanyapat Neenthamaroj

²ปณณธร หอมบุญมา Pannathorn Hombunma

^{1,2}มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author E-mail: Neen.nouch@gmail.com

Article Received: May 03, 2025. Revised: August 20, 2025. Accepted: August 21, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ 2) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี เริ่มต้นจากการวิจัยเชิงปริมาณ และตามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีวิจัยเอกสารและสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 2) สภาพปัญหา อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) แนวทางการส่งเสริมการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย (1) แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ควรส่งเสริมการสรรหาบุคลากรเข้ามาเป็นจิตอาสา การสรรหาบุคลากรเข้ามาดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นหาทางออกด้วยกัน (2) แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมสนับสนุนให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ การสอดส่องดูแลความเรียบร้อย การแจ้งเบาะแสผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รมรณรงค์ให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่ (3) แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ควรส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ส่งเสริมในเรื่องคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน การนำกฎหมายมาบังคับใช้อย่างจริงจังในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ และ (4) แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ควรส่งเสริมให้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะแนวทางการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ประชาสัมพันธ์ให้ทราบผลการดำเนินการในกิจกรรม ควรมีการดำเนินการแจ้งผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้มีการติดตามการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ประชาชนในพื้นที่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการ

ตรวจสอบการดำเนินโครงการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดรวมถึงจัดทำแบบสำรวจความพึงพอใจ
ในกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่

คำสำคัญ: การดำเนินงาน, การมีส่วนร่วมของประชาชน, ยาเสพติด

Abstract

This research article aims 1) to study the level of public participation in preventing and solving drug problems in Bang Phli Yai Subdistrict Administrative Organization, Bang Phli District, Samut Prakan Province. 2) To study the problem of public participation in preventing and solving drug problems in the area of Bang Phli Yai Subdistrict Administrative Organization, Bang Phli District, Samut Prakan Province, and 3) To study the guidelines for promoting public participation in preventing and solving drug problems in the area of Bang Phli Yai Subdistrict Administrative Organization, Bang Phli District, Samut Prakan Province. Samut Prakan is a mixed method research, starting with quantitative research and followed by qualitative research using documentary research and in-depth interviews with key informants, analyzing data and summarizing according.

The research results found that; 1) The overall level of public participation in preventing and solving drug problems is at a moderate level. 2) The overall problems and obstacles to public participation in preventing and solving drug problems are at a high level. 3) Guidelines for promoting prevention and solving drug problems in the area of Bang Phli Yai Subdistrict Administrative Organization, Bang Phli District, Samut Prakan Province. When considering each aspect, it can be summarized as follows: (1) Guidelines for promoting participation in decision-making found that it should promote the recruitment of volunteers, recruit personnel to carry out activities to prevent and solve drug problems, support people in the community to participate in expressing their opinions to find gold together. (2) Guidelines for promoting participation in operations found that it should promote participation and support people in the area to cooperate with various agencies, monitor order, report clues of people involved in drugs and drug-related offenses, and campaign to provide knowledge to people in the area. (3) Guidelines for promoting participation in receiving benefits found that it should promote local people to cooperate in preventing and solving drug problems, promote people's quality of life, safety of life and property, and seriously enforce the law in implementing activities to prevent and solve drug problems in the area. (4) Guidelines for promoting participation in evaluation found that it should promote participation in expressing opinions, suggesting guidelines for preventing and solving drug problems, publicize the results of the activities, and continuously report the results of the activities. Support monitoring of the work of government officials. Local people should participate in inspecting the implementation of drug prevention and solving projects, including conducting satisfaction surveys on drug prevention and solving activities in the area.

Keywords: Operating, Public Participation, Narcotics

บทนำ

ปัจจุบันประเทศต่างๆ ทั่วโลกต่างตระหนักดีว่ายาสเสพติดเป็นภัยคุกคามบ่อนทำลายทั้งความมั่นคงของประเทศ สังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนสุขภาพอนามัยของพลเมือง ผู้ติดยาสเสพติดล้วนมีสุขภาพร่างกายที่ทรุดโทรมต้องดิ้นรน และกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้เสพยาเสพติดในปริมาณที่มากและหลายครั้งร้ายแรงขึ้นเรื่อยๆ นานเข้าก็กลายเป็นคนที่ขาดวินัย ขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคมส่งผลให้ครอบครัวชุมชนและสังคมอ่อนแอลงตามลำดับ เกิดปัญหาสังคมในด้านต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย อาทิเช่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาที่ใช้ความรุนแรงในการตัดสินใจ ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น รัฐบาลทุกยุคทุกสมัย ได้กำหนดให้การป้องกัน และการแก้ไขปัญหายาสเสพติดเป็นนโยบายสำคัญที่ต้องดำเนินการให้บรรลุผลสัมฤทธิ์แต่ยาสเสพติดไม่เคยจางหายไปจากสังคมในปัจจุบันยังคงดำรงการแพร่ระบาดในกลุ่มผู้เกี่ยวข้องกับยาสเสพติด (อุทัย เอี่ยมศรี, 2558)

จากสถิติปัญหายาสเสพติดในเขตพื้นที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่ทำให้ประชาชนในบริเวณพื้นที่ไม่มีความปลอดภัยในการดำรงชีวิตประจำวัน เกิดความหวาดกลัว หวาดระแวงในภัยจากเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น เช่น ตัวอย่างคดีตำรวจล่อซื้อยาสเสพติดกลางซอยบางแล่ง อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ เป็นเหตุการณ์ที่พ่อค้ายาไหวตัวทัน เจ้าหน้าที่ใช้อาวุธปืนยิงสกัดรถ เสี่ยงปืนดังสนั่นซอยคมกระกระสุนปืนพุ่งเจาะฝาบ้านประชาชนในละแวกพื้นที่เกิดเหตุ วันที่ 6 ตุลาคม 2560 เวลา 01.00 น. ผู้สื่อข่าวรายงานว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจ สภ.บางพลี อ.บางพลี จ.สมุทรปราการ เข้าตรวจสอบเหตุการณ์ยิงกันที่ซอยวัดบางโกลงบริเวณหน้าตลาดเรือบิน ตำบลบางโกลง อำเภอบางพลี ที่เกิดเหตุพบรถยนต์กระบะยี่ห้อมิซูบิชิ ไทรตัน สีดำ หมายเลขทะเบียน ขอ 5700 กทม. ถูกยิงที่บริเวณด้านขวาจำนวน 4 นัด กระชกแตก โดยกระสุนไม่ทราบขนาดส่วนคนที่อยู่ในรถคันดังกล่าวได้วิ่งไปขึ้นรถแท็กซี่หลบหนี จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ตำรวจ เล่าว่าเหตุที่ยิงกัน เป็นเหตุการณ์ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสืบสวน ได้ทำการล่อซื้อยาสเสพติดชนิดยาบ้า จำนวน 400 เม็ด และรับมอบยากันภายในซอย อบต.บางโกลง แต่คนร้ายได้เกิดไหวตัวทันก่อน เจ้าหน้าที่จึงตัดสินใจเอารถเข้าขวางและยิงสกัดล้อรถของคนร้าย แต่รถคันดังกล่าวยังขับหลบหนีมาในซอยไกลกว่า 3 กม. จนกระทั่งยางรถที่บิดมาไม่สามารถไปต่อได้ จึงทิ้งรถหลบหนีไป ผู้เห็นเหตุการณ์เล่าว่า คนร้ายได้ขึ้นรถแท็กซี่ที่หน้าตลาดเรือบินไม่ทราบเส้นทางหลบหนี เบื้องต้นเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ประสานเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐานมาตรวจสอบรถคันดังกล่าว พร้อมทั้งตรวจสอบกล้องวงจรปิดในที่เกิดเหตุ เพื่อนำตัวผู้ต้องสงสัยมาสอบสวนและดำเนินคดีตามกฎหมายต่อไป (สำนักข่าวเวิร์คพอยท์ทูเดย์, 2560)

จากคดีดังกล่าวข้างต้นที่กล่าวถือเป็นปัญหาร้ายที่ส่งผลต่อสังคมไทยส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนเป็นปัญหาที่สร้างความไม่สงบให้แก่สังคม สร้างความเดือดร้อนต่อชีวิตและทรัพย์สิน อีกทั้งอาจเพิ่มความรุนแรงเป็นการก่อการร้าย โดยมีรูปแบบการก่ออาชญากรรมในลักษณะปล้นชิงทรัพย์ เป็นต้น อีกทั้งการแก้ไขปัญหายาจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องยังขาดประสิทธิภาพและไม่สามารถแก้ไขได้ทันทั่วถึง หรือยังแก้ไขไม่ถูกจุดรวมถึงขาดความร่วมมือจากชุมชน และประชาชนในพื้นที่ส่งผลให้เกิดความเสียหายและความสูญเสียต่อเนื่องถึงความรุนแรงอยู่อย่างไม่จบสิ้น ปัญหาติดยาสเสพติดจึงเป็นปัญหาสำคัญที่หน่วยงานทุกภาคส่วนของรัฐ รวมถึงประชาชนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ต้องแก้ไขให้หมดไปอย่างเร่งด่วนที่สุด

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาสเสพติดในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาสเสพติดของเขตพื้นที่ตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ และนำผลวิจัย

ครั้งนี้ มาปรับใช้ในการประสานการป้องกันและแก้ไขปัญหาในพื้นที่แพร่ระบาดของเสพติดอื่นๆที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methodology) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3 กลุ่ม และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ รวมทั้งสิ้น 16,268 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชากรในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 390 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยด้วยการใช้สูตรของ Taro Yamana (1973)

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) ผู้ใหญ่บ้านองค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ จำนวน 6 คน 2) เจ้าหน้าที่ตำรวจ ผู้ได้รับมอบหมายให้กำกับดูแล และรับผิดชอบเกี่ยวกับกิจกรรมการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดในชุมชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอ บางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 2 คน 3) ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ จำนวน 2 คน

3. การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วยแบบสอบถามเป็นคำถามแบบเลือกตอบ (Check List) และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi Structured interview) ที่สร้างขึ้นโดยมีคำถามหลักครอบคลุมประเด็นในเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้แล้วนำไปปรับปรุงแก้ตามคำแนะนำ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 390 ตัวอย่าง และทำการติดต่อ

เพื่อสัมภาษณ์อธิบายถึงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการขออนุญาตหมาย
วันเวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ เพื่อให้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีโอกาสเตรียมตัว เตรียมข้อมูล และความ
คิดเห็นล่วงหน้าเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและครบถ้วน โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิง
ลึกถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหาร
ส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยเน้นการพูดคุยแบบเจาะลึกเป็นกันเองและอัด
เทปคำสัมภาษณ์ หลังจากนั้นจึงทำการถอดเทปเป็นเอกสารคำสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อความประมวลผลและ
สังเคราะห์เนื้อหา

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่
องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 390 ตัวอย่าง นำข้อมูลไป
ประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ
วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์
และสังเคราะห์เนื้อหา สรุปลักษณะพบเพื่อถอดประเด็นเนื้อหาที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การสรุปผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่องค์การ
บริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็น
รายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหาร
ส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดใน พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัด สมุทรปราการ โดยภาพรวม		S.D.	ระดับ
	$\bar{X}$		
1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	2.68	0.41	ปานกลาง
2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	2.65	0.42	ปานกลาง
3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	2.66	0.40	ปานกลาง
4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	2.69	0.43	ปานกลาง
ภาพรวม	2.67	0.37	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดใน
พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ภาพรวม ในภาพรวมอยู่ใน
ระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.67$, S.D.=0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย
ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{x} = 2.69$, S.D.=0.43) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{x} = 2.68$,
S.D.=0.41) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{x} = 2.66$, S.D.=0.40) และ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ
($\bar{x} = 2.65$, S.D.=0.42) ตามลำดับ

2. สภาพปัญหา อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.68$, $S.D.=0.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ระดับปัญหา อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม

ปัญหา อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวม		S.D.	ระดับ
	$\bar{X}$		
1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ	3.59	0.42	มาก
2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	3.63	0.41	มาก
3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	3.74	0.45	มาก
4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	3.76	0.42	มาก
ภาพรวม	3.68	0.35	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัญหา อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ภาพรวมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.68$, $S.D.=0.35$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{x}=3.74$, $S.D.=0.45$) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{x}=3.76$, $S.D.=0.42$) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ($\bar{x}=3.63$, $S.D.=0.41$) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ($\bar{x}=3.59$, $S.D.=0.42$)

3. แนวทางการส่งเสริมการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

3.1 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ควรส่งเสริมสรรหาบุคลากรเข้ามาเป็นจิตอาสาเข้ามาดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นหาทางออกด้วยกัน สนับสนุนให้ผู้นำชุมชนเยาวชนมีส่วนร่วมรับรู้ปัญหาของชุมชนตนเอง

3.2 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ สอดส่องดูแลความเรียบร้อย ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแจ้งเบาะแสผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รวมถึงรณรงค์ให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่ เกี่ยวกับโทษของยาเสพติดภายใน

3.3 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่ เป็นกำลังสำคัญในเรื่องสนับสนุนให้ประชาชนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ส่งเสริมในเรื่องคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน สร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน เยาวชน ชุมชนด้วยการประชาสัมพันธ์การมีมาตรการร่วมกันของชุมชน และการนำกฎหมายมาบังคับใช้อย่างจริงจัง

3.4 แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น เสนอแนะแนวทางการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดประชาสัมพันธให้ทราบผลการดำเนินการในกิจกรรม ควรมีการดำเนินการแจ้งผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้มีการติดตามการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ประชาชนในพื้นที่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินโครงการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดรวมถึงจัดทำแบบสำรวจความพึงพอใจในกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ อภิปรายผลการวิจัยรายด้านดังนี้

1.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่าอยู่ในระดับปานกลางประชาชนส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น การร่วมกันรณรงค์โครงการที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติด การหาเบาะแสของปัญหาเสพติดในพื้นที่ สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ William (1976) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงาน พัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันกับประชาชนใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชน และสอดคล้องกับการวิจัยของอิศเรศ เลิศวิไล (2562) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเท่านั้น ส่วนด้านการกำหนดนโยบายเป็นเรื่องของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

1.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องการเข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับยาเสพติด การร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ร่วมกันปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ประชาสัมพันธ การตั้งจุดตรวจ/สกัด เฝ้าระวังติดตาม สนับสนุนด้านการเงินและอุปกรณ์ รวมถึงให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของ French and Bell (1984) กล่าวว่า มนุษย์มีความต้องการและมีความหวังในการใช้เหตุผลของตนเองและใช้ความพยายามปฏิบัติงานในองค์การให้ดี และสอดคล้องกับการวิจัยของเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร (2559) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมที่ใช้ช่วยชุมชนลักษณะปฏิบัติการและเครือข่ายชุมชนลักษณะแนวร่วมเข้ามาปรับใช้โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมปฏิบัติงานกับเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อปราบปรามอาชญากรรมและรักษาความสงบเรียบร้อยของชุมชน สนับสนุนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยจัดตั้งเป็นองค์กรหรือมูลนิธิต่างๆ เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมกันรับผลประโยชน์ และประเมินผลมาตรการต่างๆ ที่ตนได้มีส่วนร่วมสร้างขึ้น

1.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ถ้าเป็นผลประโยชน์โดยตรงกับตนเองไม่มีส่วนใหญ่ผลประโยชน์จะอยู่กับส่วนรวม ผลที่ได้รับคือหมู่บ้าน/ชุมชนมีความน่าอยู่ยิ่งขึ้นซึ่งเป็นสิ่งที่ดีสำหรับหมู่บ้าน/ชุมชน ทำให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาอาชญากรรมลดน้อยลง เด็กหรือเยาวชนที่เคยติดยาเสพติด เมื่อได้รับการบำบัดและกลับมาสู่สังคมแล้วสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติ ซึ่งเป็นผลประโยชน์ที่ดีแก่สังคมนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีความต้องการของ Maslow (1970) อธิบายไว้ว่า ในขณะที่ความต้องการขั้นหนึ่งได้รับการตอบสนองพอสมควรแล้วความต้องการที่สูงขึ้นถัดไปจะทำหน้าที่เป็นแรงผลักดันที่จูงใจให้มนุษย์ทำงาน และสอดคล้องกับการวิจัย

ของธเนศ เกษศิลป์ (2562) ที่พบว่า การจัดสภาพทั่วไปของชุมชนมุ่งสนับสนุนให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการป้องกันชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของตนเอง ส่วนรวมให้พ้นจากปัญหาอาชญากรรมเป็นการลดช่องว่างและโอกาสในการก่ออาชญากรรมได้อีกทาง

1.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งการประเมินส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้ประเมินกันเอง แต่บางกลุ่ม ได้แก่ ผู้นำหมู่บ้าน/ชุมชน กลุ่มอาสาสมัคร เจ้าหน้าที่ภาครัฐ จะเป็นกลุ่มที่มีการประเมินติดตามผล โดยการลงพื้นที่ฟังเสียงตอบรับจากประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับ Szentendre (1996) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเป็นเรื่องเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินประสิทธิผลของโครงการ กิจกรรมต่างๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการอย่างต่อเนื่องต่อไป ประชาชนจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการคิดเกณฑ์ในการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นขั้นตอนการวางแผนต่อไป

2. ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรคของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยอภิปรายผลการวิจัยรายด้านได้ดังนี้

2.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่าอยู่ในระดับมาก เนื่องจากชุมชนเป็นสังคมเมืองส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในโรงงานอุตสาหกรรม การเข้าถึงทำได้ยาก การสรรหาบุคลากรมาเป็นจิตอาสาเพื่อดำเนินการในการป้องกัน เป็นเรื่องที่ยากเพราะต่างคนต่างทำงาน ประชาชนไม่กล้าแจ้งปัญหาที่แท้จริง ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในต่างพื้นที่เข้ามาอาศัยเป็นจำนวนมาก สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1977) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นการมีส่วนร่วมการแสดงออกด้านความคิดเกี่ยวกับการจัดระบบ หรือกำหนดระบบโครงการ เป็นการประเมินปัญหาหรือทางเลือกที่จะสามารถเป็นไปได้ที่จะนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนา โดยการประเมินสภาพที่เป็นอยู่และสาเหตุของปัญหา

2.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า ปัญหา อุปสรรคที่สำคัญ คือ ชาวชุมชนไม่มั่นใจในความปลอดภัย เกรงกลัวผลกระทบที่ตามมากลัวตนเองได้รับความเดือดร้อนหรือมีผลกระทบทางครอบครัวของตัวเอง และผู้มีอิทธิพลภายในชุมชนกลัวเกิดความไม่ปลอดภัยหากแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับยาเสพติดในชุมชนให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจ การขาดงบประมาณสนับสนุนเนื่องจากการของบประมาณจะทำได้ก็ต่อเมื่อมีการจัดกิจกรรมขึ้น สอดคล้องกับการวิจัยของอริย์ธัช แก้วเกาสะบ้า (2562) ที่พบว่า แนวคิดของตำรวจชุมชนสัมพันธ์มาใช้ในการกำหนดนโยบาย โดยใช้หลักการผู้สนับสนุนซึ่งตำรวจจะต้องแสวงหาความร่วมมือในการสนับสนุนงานตำรวจจากชุมชนพื้นที่ แสวงหาการสนับสนุนจากการใช้ทรัพยากรในการปฏิบัติงานของชุมชนมาช่วยเหลืองานตำรวจ ถ้าเจ้าหน้าที่ตำรวจสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้นำชุมชนนั้นแล้วการจะปฏิบัติงานในโครงการต่างๆ ย่อมเป็นสิ่งที่ง่ายขึ้น

2.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า น่าจะเป็นในเรื่องของการได้รับข่าวสารหรือการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของประชาชน ความปลอดภัยในชีวิตของคนในชุมชน เนื่องจากเป็นชุมชนเมืองเขตอุตสาหกรรม ประชากรแฝงที่เข้ามาอยู่อาศัยโดยมิได้ย้ายทะเบียนบ้านเข้ามาอยู่ในพื้นที่ ส่งผลให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของอิทธิพร สินทรโก, อติติยาพร ไชยฤทธิ์ และนพร ขุนคำ (2563) ที่พบว่า ประชากรแฝงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ด้านความปลอดภัยของคนในชุมชนประชาชนจะได้รับผลกระทบจากปัญหาประชากรแฝงคือ ปัญหาด้านอาชญากรรม ด้านการจัดการขยะ และด้านสังคม ส่วนด้านเศรษฐกิจมีผลกระทบทางบวกและปัญหาด้านวัฒนธรรมประชากรแฝงไม่มีส่วนทำให้กระทบด้านวัฒนธรรม

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า การตรวจสอบการดำเนินโครงการการติดตามข้อมูลการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เช่น ฝ่ายปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจ ทหาร ฯลฯ ยังไม่ชัดเจนสามารถตรวจสอบได้เพราะยังขาดการประชุมชี้แจงผลการดำเนินงานปัญหา อุปสรรคหรือแนวทางแก้ไขปัญหาย่างต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมการป้องกัน และแก้ไขปัญหาสาเหตุในพื้นที่จากผู้นำหมู่บ้าน สอดคล้องกับการวิจัยของสมชาย หาญวังมั่ง (2559) ที่พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ในด้านการพบปะเยี่ยมเยียน การร่วมกิจกรรมด้านการศึกษา การวิเคราะห์สภาพปัญหาชุมชนด้านการประชุมวางแผนร่วมกับผู้นำชุมชนและประชาชน ด้านการเตรียมการจัดระบบงานและประเมินความพร้อม ด้านการแนะนำให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองและชุมชน ด้านการจัดระบบประสานความร่วมมือระหว่างประชาชนกับตำรวจ ด้านการติดตามผลและปรับปรุง

3. ผลการศึกษาแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาสาเหตุในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ โดยอภิปรายผลการวิจัยรายด้านได้ดังนี้

3.1 ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ พบว่า ควรสนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น หาทางออกด้วยกัน สนับสนุนให้ผู้นำชุมชน เยาวชนมีส่วนร่วมรับรู้ปัญหาของชุมชนตนเอง และร่วมตัดสินใจเพื่อเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชน การสรรหาบุคลากรเข้ามาเป็นจิตอาสา จัดให้มีสวัสดิการคุ้มครองในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งภาครัฐควรจัดสรรในเรื่องของสวัสดิการในการคุ้มครองเหล่าอาสาสมัครในชุมชนในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน เพื่อจะได้เป็นแรงจูงใจให้กับอาสาสมัครที่จะเข้ามาทำงานช่วยเหลือสังคมและชุมชนให้มีการพัฒนาให้ดีขึ้นไปตามลำดับ สอดคล้องกับการวิจัยของศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์ (2561) ที่พบว่า ทฤษฎีการขัดเกลา การขัดเกลาทางสังคมเป็นกระบวนการในการสร้างสมาชิกใหม่ให้กับสังคม มีกระบวนการในการพัฒนาคนและสร้างความเป็นตัวตน โดยใช้วิธีการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ทักษะคติ อุดมการณ์ บุคลิกภาพของสมาชิกในสังคมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง การจัดหางบประมาณเพิ่มเติมเฉพาะด้านมาช่วยส่งเสริมเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาเหตุในพื้นที่

3.2 ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ พบว่า สนับสนุนโดยให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในการสอดส่องดูแลความเรียบร้อย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแจ้งเบาะแสผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด และการกระทำผิดเกี่ยวกับยาเสพติด รณรงค์ให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่ เกี่ยวกับโทษของยาเสพติดภายในชุมชน ร่วมกันสนับสนุน เงิน วัสดุอุปกรณ์เพื่อมาดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาเหตุในพื้นที่ สอดคล้องกับการวิจัยของร้อยตำรวจเอกยงยุทธ อาจมล (2559) ที่พบว่า การแสวงหามาตรการในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมจึงมีความจำเป็นอย่างมาก เพื่อเป็นการลดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่เกาะเมืองอยุธยาเพื่อให้ปัญหาอาชญากรรมลดน้อยลงที่สุด การใช้มาตรการการนำความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับประชาชนเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมซึ่งเป็นมาตรการที่จะช่วยให้ปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ไม่มากนัก

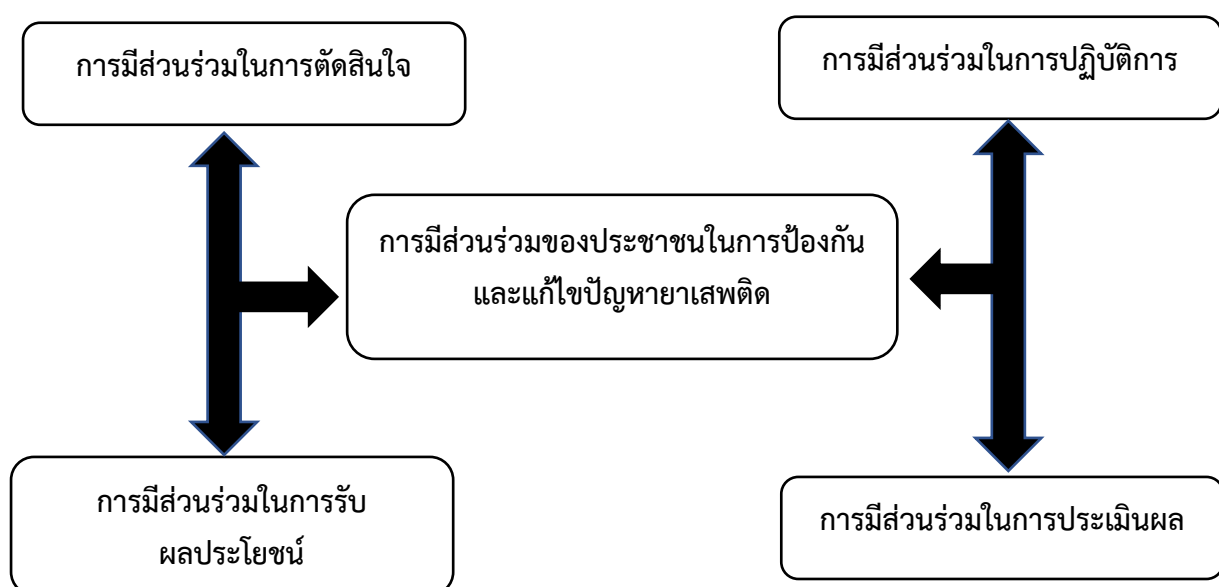
3.3 ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า ควรสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่เป็นกำลังสำคัญในเรื่องสนับสนุนให้ประชาชนในหมู่บ้านให้ความร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาเหตุส่งเสริมในเรื่องคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน สร้างความตระหนักรู้ให้กับประชาชน เยาวชน ชุมชนด้วยการประชาสัมพันธ์การมีมาตรการร่วมกันของชุมชน การจัดให้มีวิทยากรที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้กับประชาชนอยู่เสมอ การนำกฎหมายมาบังคับใช้อย่างจริงจังในการดำเนินกิจกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาสาเหตุในพื้นที่ สอดคล้องกับการวิจัยของสันทกฤษณ์

บุญช่วย (2561) ที่พบว่า ทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย การแสดงตัวตนของเจ้าหน้าที่ตำรวจโดยการจัดสายตรวจ แบ่งเขตกันตรวจตามพื้นที่ที่กำหนด เน้นการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อลดโอกาสในการกระทำความผิดของคนร้าย และสอดคล้องกับการวิจัยของพิมพ์ธรา พัสทุประดิษฐ์ และกิตติธนัท เลอวงค์รัตน์ (2563) ที่พบว่า ข้าราชการตำรวจต้องมีการบังคับใช้กฎหมายและกำหนดบทลงโทษแก่ผู้ที่กระทำความผิดอย่างเคร่งครัด ซึ่งจะช่วยลดการเกิดอาชญากรรม ลดความรุนแรงของปัญหา อีกทั้งควรมีการประสานงานการทำงานร่วมกันเพื่อให้งานมีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.4 ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า ควรสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นเสนอแนะแนวทางการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติด ประชาสัมพันธ์ให้ทราบผลการดำเนินการในกิจกรรม สนับสนุนให้มีการติดตามการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ประชาชนในพื้นที่ควรเข้าไปมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการดำเนินโครงการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ Cohen and Uphoff (1977) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในการประเมินผล เป็นการมีส่วนร่วมในการวัดผลและวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน รวมทั้งเป็นการค้นหาข้อดี และข้อบกพร่อง เพื่อหาแนวทางแก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป และเป็นการประเมินผลความสำเร็จหรือความล้มเหลวเป็นระยะ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ประกอบด้วย 4 ด้านที่สำคัญ คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลซึ่งถือว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา ยาเสพติด ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้ามามีส่วนในการส่งเสริมการอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้และสามารถส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละด้านมากยิ่งขึ้น
 - 1.2 การดำเนินกิจกรรมโครงการที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพลีใหญ่ อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ ควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินกิจกรรมระหว่างที่ดำเนินกิจกรรม และหลังจากดำเนินการเสร็จสิ้นแล้ว
 - 1.3 ชุมชนควรให้ความร่วมมือกับหน่วยของภาครัฐและเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติด เพื่อให้ประชาชนในชุมชนมีกิจกรรมร่วมกันช่วยกันคิดว่าปัญหายาเสพติดในชุมชนเป็นอย่างไร มีแนวโน้มอย่างไร เพื่อที่จะให้คนในชุมชนร่วมกันแก้ไขปัญหายา และควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ตามหมู่บ้าน วิทยุชุมชน ให้ความรู้ด้านโทษของยาเสพติด
 - 1.4 ควรจัดให้มีการประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น และรับฟังปัญหา ข้อเสนอแนะในเรื่องการแก้ไขปัญหายาเสพติด และนำมากำหนดเป็นกิจกรรมหรือโครงการในการดำเนินการ
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่อื่นๆ ในเชิงลึกเพื่อนำผลการศึกษามาเปรียบเทียบ และนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นข้อมูลที่เข้าไปส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดให้มากยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ธนศ เกษศิลป์. (2562). การพัฒนาต้นแบบการจัดสภาพแวดล้อมร่วมกับชุมชนเพื่อลดความเสี่ยงการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่สถานศึกษา:กรณีศึกษาในพื้นที่มหาวิทยาลัยมหิดล วิทยาเขตศาลายา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- พิมพ์ธรา พัสดุประดิษฐ์ และกิตติธนต์ เลอวงศ์รัตน์. (2563). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานรักษาความปลอดภัยนักท่องเที่ยวยของข้าราชการตำรวจในสังกัดกองกำกับการ 3 กองบังคับการตำรวจท่องเที่ยว. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. โรงเรียนนายร้อยตำรวจ.
- ร้อยตำรวจเอกยงยุทธ อากมล. (2559). การป้องกันอาชญากรรมและการดูแลความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะเมืองอยุธยา. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิลาวัฒน์ ชัยวงศ์. (2561). รายงานไทย: วิถีชีวิตท่ามกลางสังคมและวัฒนธรรมมลายู. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง.
- สมชาย หาญวังม่วง. (2559). บทบาทของผู้นำชุมชนในการป้องกันอาชญากรรมในพื้นที่อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สันทกฤษณ์ บุญช่วย. (2561). การพัฒนารูปแบบนวัตกรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการป้องกัน
อาชญากรรมในเขตภาคกลาง. ดุษฎีนิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักข่าวเวิร์คพอยท์ทูเดย์. (2560). ข่าวสดรายวัน. แหล่งที่มา <https://workpointtoday.com/> สืบค้นเมื่อ
6 ตุลาคม 2560.
- เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร.(2559).การมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราช
ภัฏมหาสารคามในเขตพื้นที่สถานีตำรวจภูธรเมืองมหาสารคาม. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัย
ราชภัฏมหาสารคาม.
- อธิภัทร สินทรโก, อุตติยาพร ไชยฤทธิ์ และนพร ชุนคำ. (2563). ผลกระทบและแนวทางแก้ไขปัญหาประชากร
แฝงขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรณีศึกษาเทศบาลตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัด
ฉะเชิงเทรา. การค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- อริย์ธัช แก้วเกาะสะบ้า. (2562). ตำรวจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการสำนักงานเลขาธิการสภา
ผู้แทนราษฎร.
- อิสเรศ เลิศวิไล. (2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ในเขตพื้นที่
เทศบาลเมืองอ่างศิลา อำเภอมือ จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัย
บูรพา.
- อุทัย เอี่ยมศรี. (2558). การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของพนักงานภาครัฐ และประชาชนในการแก้ไข
ปัญหาเสพติดของรัฐบาล กรณีศึกษาอำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. การค้นคว้าอิสระ
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- Cohen, J. M. and Uphoff, N. T. (1977). Rural development participation: Concept and measures
for project design implementation and evaluation. New York: Cornell University.
- French, W, L. and Bell, C. H. (1984). Organization Development: Behavioral Science
Interventions for Organization Improvement. 2nd ed. New Delhi: Prentice – Hall of
India Private.
- Maslow, A. H. (1970). Motivation and Personality. New York: Harper and Row.
- Szentendre. (1996). Public Participation Training Module. Hungary: The Regional Environmental
Center.
- William, E. (1976). Participation management: Concept theory and implementation. Atlanta:
Georgia State University.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An introductory analysis. 3th ed. New York: Harper & Row.

**การพัฒนาความสามารถอ่านเชิงวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ 5W1H**
**DEVELOPMENT ANALYTICAL READING SKILLS FOR MATHAYOM SUKSA 5
STUDENTS USING GAME-BASED LEARNING MANAGEMENT WITH THE 5W1H**

¹วันวิภา ภูจิน Wanwipa Pujean ²กาญจนา วิชญาปกรณ์ Kanchana Witthayapakorn
^{1, 2}มหาวิทยาลัยนเรศวร Naresuan University, Thailand
Corresponding Author E-mail: wanwipa59@gmail.com

Article Received: April 22, 2025. Revised: August 19, 2025. Accepted: August 21, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถอ่านเชิงวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียน โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ 5W1H เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ 5W1H โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ 5W1H โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองแบบ One-Group Pretest-Posttest Design ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนปางมะค่าวิทยา 1 ห้องเรียน จำนวน 56 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 1 ห้องเรียน จำนวน 25 คน โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างสุ่มแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาความสามารถอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ 5W1H 2) แบบทดสอบวัดความสามารถอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ 5W1H วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบ t-test dependent

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบความสามารถอ่านเชิงวิเคราะห์ พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 11.97, p = 0.000$) โดยผลต่างค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นถึง 8.32 2) ผลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ 5W1H โดยภาพรวม พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก

คำสำคัญ: ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์, นักเรียน, การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

Abstract

This research article aimed 1) to compare the analytical reading ability of Grade 11 students before and after learning through game-based learning integrated with the 5W1H questioning technique, and 2) to study the students' satisfaction toward the instructional management using game-based learning combined with 5W1H. The instructional approach was implemented using an experimental research design, specifically the One-Group Pretest-Posttest Design. The population consisted of 56 Mathayom Suksa 5 students from Pangmakha

Wittayakom School in the second semester of the 2024 academic year. The sample comprised 25 students from Mathayom Suksa 5/1, selected by purposive sampling. The research instruments included: 1) a learning management plan for developing analytical reading ability using game-based learning combined with 5W1H, 2) an analytical reading ability test, and 3) a student satisfaction questionnaire regarding the game-based learning integrated with 5W1H. Data were analyzed using mean, percentage, standard deviation, and dependent t-test.

The research findings revealed that 1) A comparison of analytical reading ability showed that students' post-test scores were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level of statistical significance ($t = 11.97$, $p = 0.000$), with a mean difference increase of 8.32. 2) The students' satisfaction with the learning management using game-based learning combined with the 5W1H approach was, overall, at a high level.

Keywords: Analytical Reading Skills, Students, Game-Based Learning Management

บทนำ

การสอนการอ่านในหลักสูตรการศึกษาปัจจุบันมุ่งพัฒนาทักษะการอ่านตั้งแต่ระดับพื้นฐาน เช่น การอ่านออกเสียง จนถึงระดับสูงคือการอ่านอย่างมีวิจารณญาณ โดยเน้นการอ่านเพื่อพัฒนาความคิดควบคู่ไปด้วย เนื่องจากโลกปัจจุบันเป็นยุคของการสื่อสารไร้พรมแดนที่มีข้อมูลข่าวสารจำนวนมากและแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องมีทักษะการคิดเพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับ ทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ถือเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดในยุคนี้ เพราะช่วยให้ผู้อ่านสามารถแยกแยะ วิเคราะห์ ตีความ และประเมินเนื้อหาที่อ่านได้อย่างถูกต้อง โดยใช้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผล การอ่านเชิงวิเคราะห์จึงไม่ใช่เพียงเพื่อความรู้หรือความเพลิดเพลิน แต่เพื่อเข้าใจเจตนาของผู้เขียนอย่างลึกซึ้งและรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวัชร เล่าเรียนดี (2552) ที่ระบุว่า การคิดเชิงวิเคราะห์คือความสามารถในการแสดงออกถึงความเข้าใจอย่างละเอียด โดยสามารถแจกแจงส่วนประกอบ วิเคราะห์ข้อมูล และนำมาสู่การตัดสินใจหรือสรุปอย่างเหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การเรียนการสอนทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ในระดับมัธยมศึกษายังประสบปัญหาในด้านประสิทธิภาพ โดยจากประสบการณ์ของผู้วิจัยและการสัมภาษณ์ครูผู้สอนภาษาไทย โรงเรียนปางมะค่าวิทยาคม พบว่า ปัญหาเกิดจาก 2 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ปัจจัยจากตัวผู้เรียน และปัจจัยจากการจัดการเรียนการสอนของครู ในด้านผู้เรียน พบว่า นักเรียนมักเสพข้อมูลจากสื่อโซเชียลที่มีเนื้อหาสั้น ไม่ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์หรือไตร่ตรองอย่างลึกซึ้ง อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีเพื่อความบันเทิงมากกว่าการเรียนส่งผลให้ขาดแรงจูงใจ ขาดความใส่ใจ และไม่เห็นความสำคัญของการเรียนรู้เชิงวิเคราะห์ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยจากครอบครัว สภาพแวดล้อม และสังคมที่ไม่เอื้อต่อการสร้างพฤติกรรมการอ่านที่ดี (สกุรัตน์ เจริญอินทร์พรหม, 2561) ในด้านของครูผู้สอน ส่วนมากยังคงใช้วิธีการสอนแบบดั้งเดิมที่เน้นการท่องจำและความเข้าใจพื้นฐาน ไม่ได้จัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์หรือฝึกฝนทักษะการอ่านอย่างเป็นระบบ ครูมักใช้คำถามปลายปิดที่เน้นความจำมากกว่าการวิเคราะห์ ซึ่งทำให้ผู้เรียนไม่สามารถพัฒนาความเข้าใจเชิงลึกได้อย่างแท้จริง ทั้งที่ทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นหัวใจสำคัญของการอ่านในศตวรรษที่ 21 (วัชร เล่าเรียนดี, 2552) การจัดการเรียนรู้ในวิชาภาษาไทยจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนจากการเน้นเนื้อหาวิชาการเพียงอย่างเดียวมาเป็นการส่งเสริม

ให้ผู้เรียนรู้จักการคิดวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูล และใช้ความคิดเชิงเหตุผล ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์เกิดผล ครูควรใช้วิธีการเรียนการสอนที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง (active learning) และสร้างกิจกรรมที่น่าสนใจ เช่น เกม สื่อวีดิทัศน์ หรือกิจกรรมกลุ่ม เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดยครูต้องตระหนักถึงบทบาทของตนในการสร้าง “นักคิด” ที่มีความสามารถเชิงวิเคราะห์และวิจารณ์ญาณในยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน

ในปัจจุบัน การจัดการเรียนรู้มีการเปลี่ยนแปลงจากการบรรยายเพียงอย่างเดียว มาเป็นรูปแบบที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยนิยมใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ระหว่างการเรียนในห้องเรียน (On-site) และการเรียนออนไลน์ (On-line) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความสนุกในการเรียนรู้ (เครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย, 2565) หนึ่งในวิธีการเรียนรู้ที่ได้รับความนิยม คือ การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game-Based Learning) ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยกระตุ้นความสนใจ สร้างแรงจูงใจในการเรียน และส่งเสริมทักษะต่างๆ เช่น การคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจ การบริหารจัดการอารมณ์ และการเคารพกติกาในสถานการณ์ต่างๆ (ทิศนา แหมมณี, 2550) เกมจึงไม่ได้เพียงสร้างความสนุก แต่ยังช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะที่จำเป็นทั้งในด้านวิชาการและสังคม ดังที่ ญัฐฐา ผิวนา (2563) พบว่า การใช้เกมร่วมกับเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนมากกว่าการเรียนแบบบรรยายเพียงอย่างเดียว เช่นเดียวกับ ญัฐพร สิงห์มณี ที่พบว่าการเรียนด้วยบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบใช้เกมเป็นฐานทำให้ผลสัมฤทธิ์และเจตคติของนักเรียนดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ขณะที่ ลดาวัลย์ แยมครวญ และศุภกฤษฎี นิวัฒนากุล (2560) อธิบายว่า เกมเพื่อการเรียนรู้เป็นสื่อสำคัญที่ช่วยพัฒนาทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและกระบวนการคิด โดยเกมคอมพิวเตอร์หรือเกมกระดานสามารถสร้างจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ และความพึงพอใจแก่ผู้เรียนได้ ขณะเดียวกัน ผู้สอนสามารถออกแบบเกมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนฝึกทักษะที่ต้องการได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ กฤดาภกร สีสารี (2561) ยังระบุว่า การเรียนรู้โดยใช้เกมสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งรายบุคคลและกลุ่ม ผ่านเกมรูปแบบต่างๆ เช่น ดิจิทัล เกมกระดาน หรือกิจกรรมที่เน้นการสังเกต วิเคราะห์ และสรุปความรู้อย่างสนุกสนาน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และใช้กระบวนการเล่นเพื่อเสริมสร้างทักษะอย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานถือเป็นกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียนยุคใหม่ เพราะช่วยสร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการมีส่วนร่วม พัฒนาทักษะการคิด และทำให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนรู้ซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ในการเรียนการสอนในหลากหลายบริบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การใช้คำถามถือเป็นเทคนิคสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมทักษะการคิด วิเคราะห์ ตีความ และสร้างความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะเทคนิคการตั้งคำถามแบบ 5W1H (Who, What, Where, When, Why, How) ซึ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ของผู้เรียน เนื่องจากช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะข้อมูล ตั้งคำถามเชิงลึก และจัดระบบความคิดได้อย่างเป็นระบบ การประยุกต์ใช้เทคนิคนี้ในกิจกรรมการเรียนรู้พบว่าผู้เรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เกิดการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญ เช่น งานวิจัยของดวงพร เฟื่องฟู (2560) พบว่า นักเรียนร้อยละ 81.25 ผ่านเกณฑ์การอ่านจับใจความหลังเรียน ด้วยเทคนิคนี้ ภัทรสุดา นาคสุข (2564) ชี้ให้เห็นว่า เทคนิค 5W1H ช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ผ่านการตั้งคำถามและค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ขณะที่ สุภาพร เหล่ารอด (2565) พบว่า การใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ทำให้นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สะท้อนให้เห็นว่า

เทคนิค 5W1H เป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการกระตุ้นความคิด วิเคราะห์ และส่งเสริมการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและมีคุณภาพ

จากปัญหาและแนวคิดที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H เนื่องจากพบว่า ครูส่วนใหญ่ยังใช้การสอนแบบเน้นการบรรยาย ซึ่งจำกัดโอกาสของผู้เรียนในการฝึกคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานจะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ กระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจในการเรียนรู้ พร้อมทั้งเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ผู้วิจัยจึงคาดหวังว่าการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบนี้จะช่วยพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ เจตคติ ทักษะ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียน โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ5W1H เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ5W1H

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นโดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองแบบ One-Group Pretest-Posttest Design โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนปางมะค่าวิทยาคม ตำบลปางมะค่า อำเภอลำดวนสุราชบุรี จังหวัดกำแพงเพชร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนปางมะค่าวิทยาคม ตำบลปางมะค่า อำเภอลำดวนสุราชบุรี จังหวัดกำแพงเพชร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร รวมนักเรียนทั้งหมด 25 คน โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ5W1H จำนวน 4 แผน ระยะเวลาในการสอน 13 ชั่วโมง 2) แบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ 5W1H จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังนี้ 1) สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์จากกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของจุดประสงค์ สาระสำคัญ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดผลประเมินผล และสื่อการเรียนรู้ 2) ดำเนินการทดสอบก่อนเรียนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5/1 โรงเรียนปางมะค่าวิทยาคม จำนวน 25 คน 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผน

ที่ออกแบบไว้ โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H รวมเวลาเรียนทั้งสิ้น 11 ชั่วโมง 4) ดำเนินการทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบชุดเดียวกับก่อนเรียน 5) ตรวจคำตอบและให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด 6) เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ 5W1H จำนวน 14 ข้อ และนำผลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อประกอบผลการวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำผลคะแนนมาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบวัดความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test dependent)

4.2 การวิเคราะห์แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ 5W1H โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานในแต่ละด้าน แล้วแปลผลของค่าเป็นระดับความพึงพอใจ โดยใช้เกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2545)

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ 5W1H ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 19.16 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.72 สูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 10.84 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 4.05 อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ก่อนและหลังเรียน โดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ 5W1H เพื่อพัฒนาความสามารถด้านการอ่านเชิงวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{D}$	t	Sig. (1-tailed)
ก่อนเรียน	25	30	10.84	4.05	8.32	11.97	0.000
หลังเรียน	25	30	19.16	2.72			

* มีนัยความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ต่อการพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ 5W1H พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.88 เมื่อพิจารณาเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ลำดับที่ 1 คือ การใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ 5W1H ในชั้นเรียนสามารถช่วยนักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.40 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82 ลำดับที่ 2 คือ เนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.36 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.81 และการใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ 5W1H ในชั้นเรียนกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนมากยิ่งขึ้น มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.36 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.81 ลำดับที่ 3 คือ นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเพื่อนและครูผู้สอน มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.32 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.85 และการประเมินผลมีการประเมินผลการเรียนของนักเรียนเป็นรายบุคคล และของกลุ่มมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.32 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.85 ลำดับที่ 4 คือนักเรียนได้นำความรู้และประสบการณ์ที่มีมาใช้ในการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ย

เท่ากับ 4.28 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.82 ลำดับที่ 5 คือนักเรียนพอใจกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้เกมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.93 และเนื้อหาทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ที่ดียิ่งขึ้นมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.83 ลำดับที่ 6 คือเนื้อหาที่เรียนสอดคล้องกับชีวิตประจำวันมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.96 และการใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ 5W1H ในชั้นเรียนทำให้นักเรียนสนุกสนานและมีความสุขในการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.96, นักเรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตัวเองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.20 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.87 ลำดับที่ 7 คือ เนื้อหาจัดเรียงลำดับได้อย่างเหมาะสม มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.80 และการประเมินผลครอบคลุมเนื้อหาที่เรียนมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.16 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.94 ลำดับที่ 8 คือ นักเรียนสามารถนำความรู้การอ่านเชิงวิเคราะห์ไปประยุกต์ใช้ได้มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.97 และลำดับสุดท้ายลำดับที่ 9 คือ ก็นักเรียนมีโอกาสรับทราบผลการเรียนรู้ของตนเองมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.08 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.97 ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ 5W1H

ข้อที่	รายการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1.	เนื้อหาที่เรียนเป็นเรื่องที่น่าสนใจ	4.36	0.81	มาก
2.	เนื้อหาที่เรียนสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน	4.20	0.96	มาก
3.	เนื้อหาจัดเรียงลำดับได้อย่างเหมาะสม	4.16	0.80	มาก
4.	เนื้อหาทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ที่ดียิ่งขึ้น	4.24	0.83	มาก
5.	นักเรียนได้นำความรู้และประสบการณ์ที่มีมาใช้ในการเรียนรู้	4.28	0.82	มาก
6.	นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างเพื่อนและครูผู้สอน	4.32	0.85	มาก
7.	นักเรียนพอใจกับกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยใช้เกม	4.24	0.93	มาก
8.	นักเรียนสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยตัวเอง	4.20	0.87	มาก
9.	นักเรียนสามารถนำความรู้การอ่านเชิงวิเคราะห์ไปประยุกต์ใช้ได้	4.12	0.97	มาก
10.	การใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ 5W1H ในชั้นเรียนกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนมากยิ่งขึ้น	4.36	0.81	มาก
11.	การใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ 5W1H ในชั้นเรียนสามารถช่วยนักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น	4.40	0.82	มาก
12.	การประเมินผลมีการประเมินผลการเรียน	4.32	0.85	มาก
13.	การประเมินผลครอบคลุมเนื้อหาที่เรียน	4.16	0.94	มาก
14.	นักเรียนมีโอกาสรับทราบผลการเรียนรู้	4.08	0.97	มาก
ภาพรวม		4.24	0.88	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

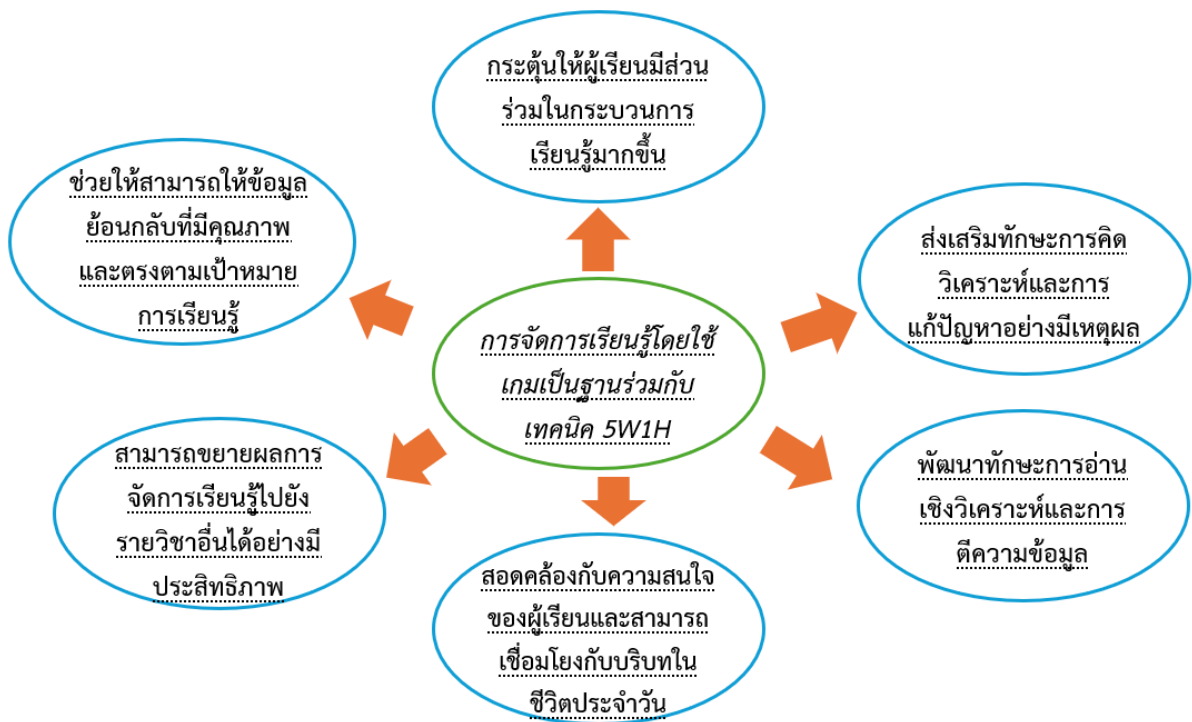
การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ 5W1H หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เป็นเพราะว่านักเรียนได้รับการพัฒนาการอ่านเชิงวิเคราะห์ จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ การวิเคราะห์ตัวละครในวรรณกรรมเรื่อง "มัทนะพาธา" บทความ ขาวและเหตุการณ์ประจำวัน บทอาขยานบทหลัก ร่วมกับการบูรณาการเทคนิค 5W1H (What, Who, Where, When, Why, How) เข้ากับกิจกรรมเกมช่วยให้นักเรียนสามารถจัดระเบียบความคิดและวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ในระดับสูงขึ้น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดของตนเองอย่างมีอิสระผ่านเกม เพื่อสร้างองค์ความรู้เพื่อนำมาสู่เนื้อหาในบทเรียน ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาการอ่านเชิงวิเคราะห์โดยมีเกมเป็นฐาน ให้นักเรียนฝึกตั้งคำถามและตอบคำถาม เพื่อเป็นการวิเคราะห์เรื่องที่นักเรียนอ่าน ฝึกให้นักเรียนตอบคำถามจากเรื่องที่อ่าน โดยคำถามเป็นคำถามง่ายๆ เช่น ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม อย่างไร เพื่อให้นักเรียนวิเคราะห์ข้อมูลจากเรื่องที่อ่านได้ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความเข้าใจในเรื่องที่อ่านแล้ว นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อีกทั้งยังช่วยให้การเรียนรู้ในห้องเรียนมีความสนุกสนาน นักเรียนเกิดความท้าทายในการเรียน ซึ่งครูมีการวัดผลประเมินผลที่หลากหลายระหว่างการจัดกิจกรรม และครูมีการวัดผลประเมินผลก่อนเริ่มกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ 5W1H ทำให้ครูทราบพัฒนาการพื้นฐานของนักเรียนแต่ละคนและส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีพัฒนาการอ่านเชิงวิเคราะห์ที่สูงขึ้น และมีการวัดผลประเมินผลหลังการจัดกิจกรรมเพื่อให้ทราบผลของการพัฒนาการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังจากการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ 5W1H มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.16 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.72 สูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.84 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 4.05 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ จันทรวงศ์ (2566) ที่พบว่า กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ Micro: bit มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีประสิทธิภาพเท่ากับ 75.56/73.89 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 75/75 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาพร เหล่ารอด (2565) ที่พบว่า ผลการเปรียบเทียบทักษะการอ่านจับใจความสำคัญของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H พบว่า นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre - test) เท่ากับ 14.56 คิดเป็นร้อยละ 72.80 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.69 และหลังจากการทำแบบทดสอบหลังเรียน (Post - test) มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 17.95 คิดเป็นร้อยละ 89.75 และจากการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (t-test) อยู่ที่ 12.70 คะแนนทักษะการอ่านจับใจความสำคัญหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอเทวราช มังคะละ (2565) ที่พบว่า การเปรียบเทียบความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับร่วมกับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ (GPAS 5 Steps) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ความสามารถในการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับร่วมกับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ (GPAS 5 Steps) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.17 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.93 สูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.28 และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.28 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ 5W1H พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.24 และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.88 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีทัศนคติในเชิงบวกและตอบสนองต่อการจัดการเรียนรู้รูปแบบนี้ได้เป็นอย่างดีเยี่ยม สาเหตุที่ผลลัพธ์ออกมาในระดับดีมากนั้น เป็นเพราะรูปแบบการเรียนรู้ที่ใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ 5W1H ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของนักเรียน เนื้อหาที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ไม่เพียงแต่น่าสนใจ แต่ยังสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน ซึ่งช่วยให้นักเรียนรู้สึกว่าการเรียนมีความเกี่ยวข้องกับตนเองและสามารถนำไปใช้ได้จริง นอกจากนี้ การจัดลำดับเนื้อหาอย่างเหมาะสมและการส่งเสริมทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ยังช่วยให้นักเรียนสามารถพัฒนาทักษะทางปัญญาได้ดียิ่งขึ้น รวมถึงการที่นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนและครู เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดความพึงพอใจในระดับสูง เพราะการมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจและรู้สึกสนุกสนานกับบทเรียน ในด้านการประเมินผล นักเรียนยังรู้สึกว่าการประเมินมีความครอบคลุมเนื้อหาที่เรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ทราบผลการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของการเรียนรู้เชิงรุกที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของ Prensky (2001) ที่กล่าวว่า เกมเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการสร้างแรงจูงใจและเพิ่มการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การออกแบบเกมที่เชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันและจัดลำดับเนื้อหาอย่างเหมาะสม ช่วยลดความรู้สึกเครียดและสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่สนุกสนาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hwang and Wu (2012) ที่พบว่า เกมสามารถเพิ่มความสุขและลดความกดดันในชั้นเรียนได้ การที่นักเรียนรู้สึกพึงพอใจสูงในด้านการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนและครู แสดงถึงการสร้างชุมชนการเรียนรู้ (Learning Community) ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ผ่านการสนทนาและการสะท้อนความคิด อย่างไรก็ตาม ประเด็นการรับทราบผลการเรียนรู้ของตนเองมีคะแนนต่ำสุด ซึ่งชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดในการให้ข้อมูลป้อนกลับที่ชัดเจนและทันทั่วถึง ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Hattie (2009) ที่กล่าวว่า ข้อมูลป้อนกลับที่มีคุณภาพช่วยส่งเสริมการควบคุมตนเอง (Self-regulation) และความตระหนักในพัฒนาการของผู้เรียน การประเมินผลที่ครอบคลุมเนื้อหาน้อยกว่าที่คาด อาจเกิดจากการออกแบบเครื่องมือประเมินที่ยังไม่ครอบคลุมทุกมิติของทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ หรือการขาดการสื่อสารผลการประเมินอย่างชัดเจน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาทักษะทางการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยผลการวิจัยสะท้อนว่า แนวทางดังกล่าวมีอิทธิพลเชิงบวกต่อหลายด้านสำคัญ ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ของเทคนิคการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ 5W1H

จากภาพที่ 1 เทคนิคการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ 5W1H มีอธิบายว่า

1. กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากขึ้น การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนาน ทำลาย และน่าสนใจ ทำให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจภายใน เกิดความรู้สึกร่วมในการเรียน และอยากมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งและยั่งยืน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง
2. ส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล เกมที่ออกแบบให้สอดคล้องกับเนื้อหาการเรียนรู้และบูรณาการร่วมกับเทคนิคการตั้งคำถาม 5W1H ช่วยฝึกให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีระบบ เรียนรู้การจัดลำดับเหตุผล การตั้งข้อสังเกต และการเชื่อมโยงข้อมูล นำไปสู่การแก้ปัญหาที่ซับซ้อนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. พัฒนาทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์และการตีความข้อมูล การใช้เทคนิค 5W1H (Who, What, Where, When, Why, How) ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนอ่านอย่างมีเป้าหมายและลึกซึ้ง สามารถแยกแยะข้อมูลหลักจากข้อมูลรอง วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแนวคิด และตีความเนื้อหาด้วยความเข้าใจที่แท้จริง ซึ่งเป็นหัวใจของการอ่านเชิงวิเคราะห์
4. สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนและสามารถเชื่อมโยงกับบริบทในชีวิตประจำวันเกมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้สามารถออกแบบให้มีเนื้อหาหรือสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกับชีวิตจริงของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนในห้องเรียนกับสิ่งที่พบเจอในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดความรู้สึกว่า "สิ่งที่เรียนมีความหมาย" และมีคุณค่า จึงเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น
5. ช่วยให้สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับที่มีคุณภาพและตรงตามเป้าหมายการเรียนรู้ การเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเกมร่วมกับคำถาม 5W1H เปิดโอกาสให้ครูประเมินผลระหว่างเรียนอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากการตอบ

คำถาม การสังเกตพฤติกรรม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทำให้สามารถให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ที่ตรงประเด็น ชัดเจน และทันเวลา ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. สามารถขยายผลการจัดการเรียนรู้ไปยังรายวิชาอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางการใช้เกมเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H ไม่จำกัดเฉพาะในรายวิชาภาษาไทยเท่านั้น แต่สามารถประยุกต์ใช้ในวิชาอื่นๆ เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา หรือแม้กระทั่งคณิตศาสตร์ โดยปรับเนื้อหาและบริบทของเกมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของวิชา นับว่าเป็นนวัตกรรมทางการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นสูง และสามารถนำไปใช้เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนในภาพรวม

สรุปว่า องค์ความรู้จากการวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาและออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ในห้องเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการส่งเสริมทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ การคิดอย่างมีเหตุผล และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนในยุคปัจจุบันและอนาคต

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการจัดการเรียนรู้โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับ 5W1H ครูผู้สอนควรเพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรม หรือลดกิจกรรมย่อยในแต่ละแผน เพื่อให้เหมาะสมกับการทำกิจกรรม

1.2 ในการนำเสนอชิ้นงาน หรือใบงาน ควรมีการนำเสนอแบบกลุ่ม เพื่อให้นักเรียนได้มีการวางแผนแบ่งหน้าที่ให้ทุกคนในกลุ่มมีส่วนร่วมและลดระยะเวลาในขั้นตอนการนำเสนอ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับเทคนิค 5W1H เพื่อพัฒนาความสามารถหรือทักษะด้านอื่นๆ ในรายวิชาภาษาไทย เช่น การเขียน การพูด เป็นต้น

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ร่วมกับเทคนิค 5W1H ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ โดยครูผู้สอนสามารถบูรณาการทักษะทางภาษาเข้ามาร่วมด้วย

เอกสารอ้างอิง

กฤตาภรณ์ สีหารี. (2561). มุมมองวิศวกรรมซอฟต์แวร์ต่อการเรียนรู้ด้วยเกมดิจิทัลสำหรับการศึกษาประเทศไทย 4.0. วารสารวิชาการพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 28(2), 477-488.

เครือข่ายการพัฒนาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรระดับอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย. (2565). การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน Game-Based Learning. แหล่งที่มา <https://active-learning.thailandpod.org/learning-activities/game-based-learning> สืบค้น 10 มีนาคม 2566.

จุฑารัตน์ จันทร์จิว. (2566). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานร่วมกับ Micro: bit เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงคำนวณ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ณัฐภา ผิวมา. (2563). การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานด้วยบูรณาการเทคโนโลยีเกมคอมพิวเตอร์. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 7(ฉบับพิเศษ), 1-15.

- ดวงพร เพื่องฟู. (2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมการอ่านจับใจความโดยใช้เทคนิค 5W1H เพื่อส่งเสริมการอ่าน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. วิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ติศนา แคมมณี. (2550). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ภัทรสุดา นาคสุข. (2564). การพัฒนาความสามารถทางการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้เทคนิคการสอน 5W1H ร่วมกับวรรณกรรมท้องถิ่นภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ลดาวัลย์ แยมครวญ และศุภกฤษฎี นิวัฒนากุล. (2560). การใช้เกมเพื่อการเรียนรู้สำหรับส่งเสริมทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *Journal of Information Science and Technology*, 7(1), 33-41.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2552). รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการคิด. พิมพ์ครั้งที่ 4 ฉบับปรับปรุง. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สกุลรัตน์ เจริญอินทร์พรหม. (2561). การพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้กลวิธี SQP2RS ร่วมกับแผนผังความคิด. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภาพร เหล่ารอด. (2565). การพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ โดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 5 STEPs ร่วมกับเทคนิค 5W1H ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อเทวราช มังคะละ. (2565). การพัฒนาความสามารถการอ่านเชิงวิเคราะห์ด้วยการออกแบบการเรียนรู้แบบย้อนกลับร่วมกับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการคิดขั้นสูงเชิงระบบ (GPAS 5 Steps) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.
- Hwang, G. J. and Wu, P. H. (2012). Advancing learning performance in a digital game-based learning environment by using an inquiry-based approach. *Computers & Education*, 59(2), 770-777.
- Prensky, M. (2001). *Digital game-based learning*. New York: McGraw-Hill.

**การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียน
ในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช**
**STRENGTHENING HUMAN RELATIONS IN THE ORGANIZATION BASED ON
SARANIYADHAMMA VI OF SCHOOLS IN THUGYAI CONSORTIUM UNDER THE
SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON SI THAMMARAT**

¹สายฝน จันทรศรีนวล Saifon Jansrinual

²พระครูเขมธรรมโฆสิต Phrakhrukhemathammakhosit

³บุญเลิศ วีระพรกานต์ Boonlert Wiraponkan

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: saifon.fon190529@gmail.com

Article Received: March 09, 2025. Revised: August 20, 2025. Accepted: August 21, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ 3) เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 15 คน สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 รูป/คน การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบประเมินการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรยังไม่เป็นระบบโดยการสื่อสารไม่ชัดเจนและการทำงานร่วมกันขาดความต่อเนื่อง บุคลากรไม่ได้แสดงความคิดเห็นหรือรับฟังความคิดเห็นจากกันและกัน รวมถึงสภาพแวดล้อมทั้งด้านสุขภาพกายและจิตยังไม่ดีเท่าที่ควร การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนและดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาให้ยั่งยืน 2) แนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ ประกอบด้วย (1) การเข้าใจตนเอง (2) การเข้าใจบุคคลอื่น (3) การเข้าใจสิ่งแวดล้อมกับหลักสาราณียธรรม 6 โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ประกอบด้วย การวางแผนการสร้างองค์ความรู้ การจัดกิจกรรมเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร และการติดตามและประเมินผล 3) การนำเสนอและประเมินแนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร

คำสำคัญ: การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์, องค์กร, หลักสาราณียธรรม 6

Abstract

This research article aimed to: 1) Study the state of human relations in the organizations of schools in Thungyai Consortium, 2) Explore the ways to enhance human relations in the organization based on the principles of Six Sāraṇiyadhamma of schools in Thungyai Consortium, and 3) Present and evaluate the approach for enhancing human relations in the organization based on the Six Sāraṇiyadhamma of schools in Thungyai Consortium. This is a qualitative research study, with data collected through in-depth interviews with 15 stakeholders, 5 experts, and 7 group discussion participants. Qualitative data were analyzed using content analysis.

The research findings revealed that: 1) The state of enhancing human relations in the organization was not yet systematic, with unclear communication and a lack of continuity in collaboration. Personnel did not share or listen to each other's opinions, and physical and mental environment was not as conducive as it should be. Therefore, enhancing human relations in the organization required careful planning and continuous implementation for sustainable development. 2) The approach to enhancing human relations in the organization, according to the Six Sāraṇiyadhamma principles of the schools in Thungyai Consortium, consisted of 1. Understanding oneself, 2. Understanding others, and 3. Understanding the environment, in accordance with the Six Sāraṇiyadhamma principles. The implementation steps included knowledge creation planning, organizing activities to enhance human relations in the organization, and monitoring and evaluating the results. 3) In presenting and evaluating the approach to enhancing human relations in the organization based on the Six Sāraṇiyadhamma principles, it was found that this was appropriate, feasible and useful for use in enhancing human relations in organizations.

Keywords: Strengthening Human Relations, Organizations, Six Sāraṇiyadhamma Principles

บทนำ

การสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรจำเป็นต้องทำความเข้าใจคำว่า “การศึกษา” ก่อน การศึกษาตามความหมายกว้าง หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่นำบุคคลเข้าสู่การดำรงชีวิตในสังคม หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นกระบวนการอบรมบ่มนิสัยให้มนุษย์สามารถประพฤติปฏิบัติตน และประกอบอาชีพการงานร่วมกับมนุษย์อื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม การศึกษาตามความหมายนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญของการอบรมบ่มนิสัยการกล่อมเกลางานสังคม การเตรียมตัวเพื่อให้บุคคลมีทักษะความรู้ความสามารถในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคต เป้าหมายของการศึกษา ดังที่กล่าวนี้มีไว้เพียงเพื่อประโยชน์ของคนแต่ละคนเท่านั้น แต่ต้องมุ่งไปสู่สังคมในภาพรวม คือการนำไปสู่สังคมที่เข้มแข็งมีเอกภาพ อันเนื่องมาจากสมาชิกของสังคมมีคุณภาพและร่วมสร้างประโยชน์ให้กับสังคมที่ตนอยู่อาศัยจึงถือได้ว่า ครูเป็นคนสำคัญในการสร้างเยาวชนที่ดีและสร้างอนาคตของประเทศและหาผลผลิตทางการศึกษาไม่มีคุณภาพ ครูก็ต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบด้วย อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญของการสร้างสะสมพลังของชาติ ชาติใดมี “ทุนทาง

สังคม” แข็งแกร่ง มีคุณภาพดีมาน้อยเพียงใด มีปริมาณมากแค่ไหนย่อมขึ้นกับคุณภาพของระบบการศึกษา (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2543)

การศึกษาเป็นกระบวนการให้และรับรู้และประสบการณ์ การปรับเปลี่ยนทัศนคติ การสร้างจิตสำนึก การเพิ่มพูนทักษะ การทำความเข้าใจให้กระจ่าง การอบรมปลูกฝังค่านิยม การถ่ายทอด ศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของสังคม การพัฒนาความคิดโดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้บุคคลมีความเจริญ งอกงามทางปัญญา มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม มีค่านิยมที่ดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ภาระหน้าที่ในองค์กรก็มีส่วนสำคัญในการการขับเคลื่อนให้องค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพนั้นคือการบริหารงานบุคคลกรเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของโรงเรียน ในการบริหารงานนั้นจำเป็นต้องใช้หลักการและวิธีการที่หลากหลายต่อการบริหารทรัพยากรทุกด้านให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรบุคคล โดยการบริหารสถานศึกษาอย่างเป็นธรรมและมีความเท่าเทียมทั้งในด้านขวัญกำลังใจ และสิ่งตอบแทน หรือแม้กระทั่งการสร้างแรงจูงใจต่างๆ ล้วนส่งผลต่อการบริหารทรัพยากรบุคคลในสถานศึกษาทั้งสิ้น ซึ่งหากสถานศึกษาใดที่มีปัญหาเกี่ยวกับมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร ย่อมส่งผลเสียต่อการบริหารงานบุคคลโดยภาพรวมตลอดจนก่อให้เกิดปัญหา ประกอบไปด้วย 1) การเข้าใจตนเอง 2) การเข้าใจบุคคลอื่น 3) การเข้าใจสิ่งแวดล้อม (รดาชม พรหมนิวาส, 2561) สิ่งเหล่านี้จะเป็นสิ่งที่ทำให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ การทำงานได้มนุษยสัมพันธ์จึงมีผลช่วยให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจในการประกอบธุรกิจการงานทำให้มีความสุขเพิ่มขึ้น

เพื่อพัฒนาการเสริมสร้างสัมพันธ์ในองค์กรจึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน เนื่องจากหลักธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตประจำวัน เพราะศาสนามีคุณค่าต่อมนุษย์ในด้านจิตใจ เป็นที่พึ่งทางใจให้มนุษย์ ผู้มีปัญหาสามารถนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาซึ่งตนนับถือและเลื่อมใสศรัทธานำพาชีวิตให้ไปสู่เป้าหมายที่ตนได้ตั้งไว้ ศาสนาจึงเป็นเสมือนประทีปส่องโลกให้สว่างไสวด้วยความรู้แจ้งและยังสอนให้มนุษย์รักสามัคคี มีความยุติธรรมต้องการปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้อง รักความเมตตากรุณาช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หลักธรรมที่การสร้างสัมพันธ์ในองค์กรสร้างความเข้าใจอันดี อยู่ร่วมการอย่างมีความสุข คือหลักสาราณียธรรม 6 คือธรรมที่ระลึกถึงกัน ช่วยเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ เป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นในสังคม 6 ประการ ดังนี้ 1) เมตตาภายกรรม ประพฤติดีต่อกัน 2) เมตตาวจีกรรม พูดดีต่อกัน 3) เมตตาภยกรรม คิดดีต่อกัน 4) สาธารณโภคี แบ่งปันต่อกัน 5) ศีลสามัญญตา เป็นแบบอย่างที่ดี 6) ทิฐุสามัญญตา รับฟังความคิดเห็น (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต), 2547) การนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการทำงานร่วมกันในองค์กร ยังไม่มีปรากฏเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน โรงเรียนและองค์กรขาดความเข้าใจที่ตรงกัน การมีแนวทางและหลักธรรมมาช่วยในการจัดการบริหารจึงมีส่วนสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ของคนในองค์กรได้ดียิ่งขึ้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ในมุมมองของผู้บริหารและครูในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มานั้นเป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาและเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาให้มีความสมบูรณ์เกิดผลดีแก่องค์กรและสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรในองค์กรได้อย่างแท้จริงและเป็น

ประโยชน์สูงสุดในการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราชต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่
2. เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและผู้ทรงคุณวุฒิ
 - 1.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนและตัวแทนครู
 - 1.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และพระภิกษุ
 - 1.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ 5 โรงเรียน ครูแนะแนว และพระภิกษุ
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
 - 2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สภาพมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่
 - 2.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่
 - 2.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง แบบสนทนากลุ่ม และแบบประเมินการสนทนากลุ่ม
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 3.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ เก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สภาพมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่
 - 3.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน โดยใช้ร่างแนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่
 - 3.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ใช้การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม เป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการสัมภาษณ์และการจัดสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมๆ กับการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพมนุษย์สัมพันธ์ในองค์กรของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ในองค์กรของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น และแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

4.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพในการจัดทำร่างแนวทางการเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร ตามหลักสารานุกรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สร้างเป็นแนวทางตามผลการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิตามกรอบแนวคิดในการวิจัย นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอในการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

4.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข และจัดทำแนวทางการเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร ตามหลักสารานุกรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ ดำเนินการโดยการนำความเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและจัดทำแนวทางการเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร ตามหลักสารานุกรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ ฉบับสมบูรณ์ สรุปผล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และนำเสนอข้อมูลที่ได้

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพมนุษย์สัมพันธ์ในองค์กรของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ มีดังนี้

1.1 การเข้าใจตนเอง บุคลากรยังขาดการสร้างมนุษย์สัมพันธ์ที่เพียงพอและต้องการการปรับปรุง โดยวิธีที่ใช้ในปัจจุบันคือการทำให้บุคลากรเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองผ่านคำสั่งหรือแบบสำรวจ ซึ่งยังไม่ชัดเจน การทำงานร่วมกันในองค์กรจึงขาดความเป็นระบบ

1.2 การเข้าใจบุคคลอื่น ในการทำงานร่วมกันบางครั้งบุคลากรไม่ยอมรับมุมมองที่แตกต่าง และใช้มติของเสียงส่วนมากเป็นหลัก ควรมีการประชุมที่ถี่ถ้วนถี่ถ้วนอาศัยเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดี

1.3 การเข้าใจสิ่งแวดล้อม โรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่มีความหลากหลายทางบริบทซึ่งบางบุคลากรยังไม่ปรับทัศนคติให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในองค์กร ทำให้การทำงานไม่ราบรื่น การมีสิ่งแวดล้อมที่ดีช่วยส่งเสริมสุขภาพกายและจิตที่ดีขึ้น แต่บางคนยังไม่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมในการทำงาน

2. แนวทางการเสริมสร้างมนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร ตามหลักสารานุกรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ ดังนี้

2.1 การเข้าใจตนเอง ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ตนเองและประเมินตนเอง ควรส่งเสริมให้บุคลากรในองค์กรประเมินทักษะและความสามารถของตนเองในด้านต่างๆ เพื่อเข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อน รวมถึงการปรับปรุงพัฒนาตนเองให้ดีขึ้น 2) การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ ส่งเสริมให้บุคลากรได้รับการอบรมในการรับรู้และควบคุมอารมณ์ เพื่อให้สามารถตัดสินใจและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ 3) การฝึกสติ จะช่วยให้บุคลากรมีสติในการทำงานและสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น ส่งผลให้สามารถทำงาน

ผู้บริหารและบุคลากรควรประชุมและวางแผนร่วมกัน รวมถึงให้ความสำคัญในการสื่อสารและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ด้านการเข้าใจบุคคลอื่น ในองค์กรที่มีการทำงานเป็นฝ่ายย่อยๆ การประชุมและการรับฟังความคิดเห็นยังไม่สม่ำเสมอ บางครั้งบุคลากรยังไม่ยอมรับมุมมองที่แตกต่าง การประชุมควรใช้วิธีการที่มีน้ำใจและไม่ใช้อารมณ์ การแก้ปัญหาคือการประชุมอย่างสม่ำเสมอและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ด้านการเข้าใจสิ่งแวดล้อม การทำงานในสภาพแวดล้อมที่ดีมีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากร โดยผู้บริหารต้องสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน และสนับสนุนกิจกรรมที่ช่วยปรับทัศนคติ เช่น การประชุมวางแผนและกิจกรรมพัฒนาทักษะ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์และการทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรเริ่มจากการประชุมและวางแผนร่วมกันระหว่างผู้บริหารและบุคลากร เพื่อเข้าใจความต้องการและปัญหาของทุกฝ่าย การจัดกิจกรรมเสริมสร้างความสัมพันธ์ เช่น งานเลี้ยงและการแข่งขันกีฬา ช่วยเพิ่มการเชื่อมโยงและการทำงานร่วมกัน การประชุมสม่ำเสมอและให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นสร้างสภาพแวดล้อมที่เปิดโอกาสให้พัฒนา องค์กรควรส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาทักษะและทัศนคติ บุคลากรจะมีความเข้าใจร่วมกันและผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างในการนำองค์กรสู่ความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรวัชร แสงจง (2562) ที่พบว่า มนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 คือ ด้านคุณลักษณะส่วนตัวและด้านความเข้าใจผู้อื่นและเมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา มีบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

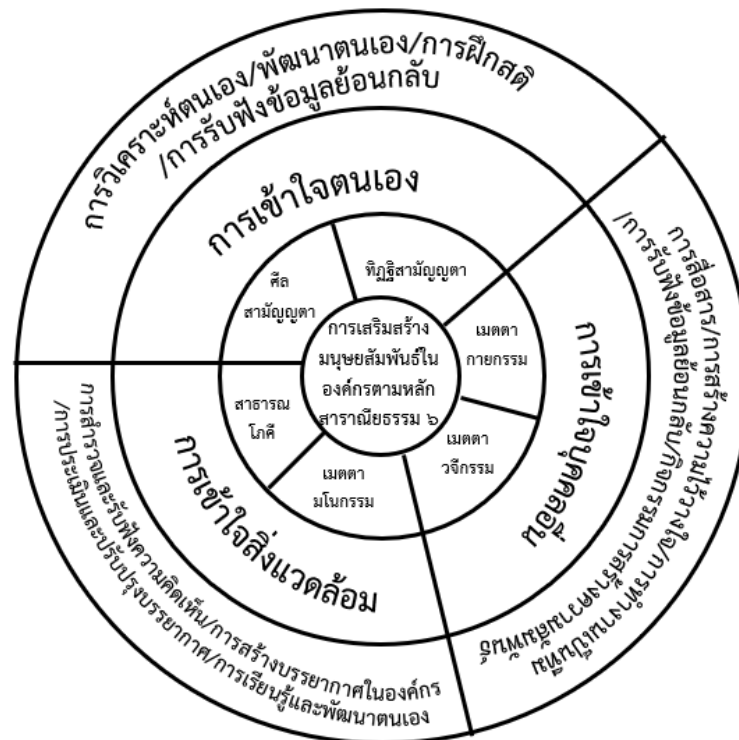
2. ผลการศึกษาแนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร ตามหลักสราณียธรรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ มีองค์ประกอบดังนี้ 1) การเข้าใจตนเอง 2) การเข้าใจบุคคลอื่น และ 3) การเข้าใจสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร โดยใช้หลักสราณียธรรม 6 ประกอบด้วย 1) เมตตาทายกรรม ประพฤติดีต่อกัน 2) เมตตาวจิกรรม พูดดีต่อกัน 3) เมตตาโมกรรม คิดดีต่อกัน 4) สาธารณโภคี แบ่งปันต่อกัน 5) ศีลสามัญญตา เป็นแบบอย่างที่ดี 6) ทิฏฐิสามัญญตา รับฟังความคิดเห็น เพื่อการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรให้บรรลุผลตามเป้าหมายต้องมีการนำหลักสราณียธรรม 6 มาใช้ ซึ่งจะช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและบุคลากรในองค์กร บุคลากรต้องมีการเข้าใจตนเอง โดยการวิเคราะห์และประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ การฝึกสติ และการรับฟังความคิดเห็นจากเพื่อนร่วมงาน การเข้าใจบุคคลอื่นในองค์กรก็มีความสำคัญ โดยการสื่อสารที่เปิดเผย การสร้างความไว้วางใจ และการรับฟังความคิดเห็นจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การเข้าใจสิ่งแวดล้อมในองค์กรช่วยส่งเสริมบรรยากาศการทำงานที่ดี ทำให้บุคลากรรู้สึกมีความสุขและปลอดภัย ผลลัพธ์ที่ได้จะช่วยพัฒนาองค์กรให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์จึงต้องการความร่วมมือระหว่างผู้บริหารและบุคลากรทุกคนในองค์กร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรตามหลักสราณียธรรม 6 เน้นการพัฒนาตนเองและความสัมพันธ์ในองค์กร โดยบุคลากรต้องเข้าใจตนเองและพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ รวมถึงการฝึกสติและรับฟังข้อมูลย้อนกลับจากเพื่อนร่วมงาน การเข้าใจบุคคลอื่นในองค์กรสำคัญต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสื่อสารที่เปิดเผยและการสร้างความไว้วางใจช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ในที่สุด การเข้าใจสิ่งแวดล้อมในองค์กรจะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ต้องการความร่วมมือจากทั้งผู้บริหารและบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนากร แสงทองทาบ (2564) ที่พบว่า การสร้างมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารกับชุมชนตามหลักสราณียธรรม 6 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย 1) การเข้าใจตนเอง ผู้บริหารควรศึกษาบทบาทหน้าที่ของตน

ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ แล้วนำคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าร่วมดำเนินการ โดยยึดหลักประโยชน์สุขของสังคมและชุมชน 2) การเข้าใจผู้อื่น ผู้บริหารควรรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อยอมรับหรือปฏิบัติต่อบุคคลตามความแตกต่างแล้วจัดฝึกอบรมความรู้ทักษะให้กับผู้ใต้บังคับบัญชาตามความถนัดของแต่ละบุคคล 3) การมีสภาพแวดล้อมที่ดีผู้บริหารควรพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้สะอาด ร่มรื่น ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้ และสามารถใช้ประโยชน์ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

3. ผลการศึกษาการนำเสนอและประเมินแนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ โดยมีองค์ประกอบดังนี้ 1) การเข้าใจตนเอง 2) การเข้าใจบุคคลอื่น 3) การเข้าใจสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรโดยใช้หลักสาราณียธรรม 6 คือ 1) เมตตาทายกรรม ประพฤติดีต่อกัน 2) เมตตาวจีกรรม พูดดีต่อกัน 3) เมตตาโมกกรรม คิดดีต่อกัน 4) สาธารณโภคี แบ่งปันต่อกัน 5) ศีลสามัญญตา เป็นแบบอย่างที่ดี 6) ทิฏฐิสามัญญตา รับฟังความคิดเห็น การนำหลักสาราณียธรรม 6 มาประยุกต์ใช้กับองค์ประกอบทั้ง 3 ด้าน สามารถดำเนินการได้ดังนี้ 1) การเข้าใจตนเอง เริ่มจากการการวิเคราะห์ตนเองและประเมินตนเองใช้หลักศีลสามัญญตา การพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์และการฝึกสติใช้หลักเมตตาโมกกรรม การรับฟังข้อมูลย้อนกลับใช้หลักทิฏฐิสามัญญตา 2) การเข้าใจบุคคลอื่น การสื่อสารอย่างเปิดเผยและการสร้างความไว้วางใจใช้หลักเมตตาวจีกรรม การรับฟังความคิดเห็นใช้หลักทิฏฐิสามัญญตา การสนับสนุนการทำงานเป็นทีมใช้หลักเมตตาทายกรรม การรับฟังข้อมูลย้อนกลับอย่างสร้างสรรค์ใช้หลักทิฏฐิสามัญญตา กิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ ใช้หลักสาธารณโภคี 3) การเข้าใจสิ่งแวดล้อม การสำรวจและรับฟังความคิดเห็น การประเมินและปรับปรุงบรรยากาศในองค์กร ใช้หลักทิฏฐิสามัญญตา การสร้างบรรยากาศในองค์กร การเรียนรู้และพัฒนาตนเองใช้หลักศีลสามัญญตา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า หลักสาราณียธรรม 6 เหมาะสำหรับเป็นหลักธรรมที่นำประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์และยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคลากรในองค์กร ดังนั้น ผู้บริหารและบุคลากรทุกคนในองค์กรจึงต้องร่วมมือกันปฏิบัติตามแนวทางเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรตามหลักสาราณียธรรม 6 และนำมาใช้ให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Muhammed and Sever Mustafa (2020) ที่พบว่า มนุษยสัมพันธ์ของมนุษย์เกิดขึ้นบนความเห็นอกเห็นใจและการเมตตา กล่าวคือ การสร้างความเป็นเจ้าของ การสร้างความไว้วางใจ การสร้างแรงจูงใจ การเข้าถึง การปรึกษาหารือ และแนวทางการฟื้นฟู การยอมรับ การให้บทบาทที่สมดุล และการเป็นตัวแทนอำนาจการเข้าใจบุคคลอื่นหรือการเข้าใจเพื่อนร่วมองค์กรโดยเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนเสนอความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อให้ข้อตกลงในการสื่อสารตรงกันและชัดเจน การสื่อสารต้องฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมงานด้วยความสนใจ ไม่ตัดสินล่วงหน้า และแสดงความรู้สึกและความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา หลังจากประชุมเสร็จต้องมีการสรุปมติและให้บุคลากรเซ็นรับทราบ เพื่อป้องกันปัญหาตามมามีขึ้นนี้อาจเป็นเพราะว่า การเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรตามหลักสาราณียธรรม 6 เป็นการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรที่มีหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความสัมพันธ์ของผู้บริหารและบุคลากร การทำงานมนุษยสัมพันธ์มีผลช่วยให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจในการทำงาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Serena Smith (2017) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจของโรงเรียนมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพในการทำงาน สำหรับรูปแบบความเป็นผู้นำพบว่า มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของครูในการตัดสินใจในองค์กร และประสิทธิภาพของการบริหารจัดการมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อผลผลิตงานในโรงเรียนและมีคำแนะนำบางประการแก่ผู้บริหารเพื่อกระตุ้นให้ครูมีส่วนร่วมในการอภิปรายที่สำคัญของโรงเรียนซึ่งจะกระตุ้นให้พวกเขาพัฒนาความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กรและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ เป็นการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ให้เกิดกับตัวบุคคลและในองค์กรประกอบด้วย 1) การเข้าใจตนเอง ประกอบด้วย การวิเคราะห์ตนเอง ใช้หลักศีลสามัญญตา การพัฒนาตนเองและการฝึกจิต ใช้หลักเมตตาตามโนกรรม รับฟังข้อมูลย้อนกลับ ใช้หลักทวิญญูสามัญญตา 2) การเข้าใจบุคคลอื่น ประกอบด้วย การสื่อสารและความไว้วางใจ ใช้หลักเมตตาวิจิตรกรรม การทำงานเป็นทีม ใช้หลักเมตตาภายกรรม การรับฟังข้อมูลย้อนกลับ ใช้หลักทวิญญูสามัญญตา กิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ ใช้หลักสาธารณโภคี 3) การเข้าใจสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย การสำรวจและการรับฟังความคิดเห็น/การประเมินและปรับปรุงบรรยากาศในองค์กรอย่างต่อเนื่อง ใช้หลักทวิญญูสามัญญตา การสร้างบรรยากาศในองค์กร/การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ใช้หลักศีลสามัญญตา สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช นำแนวทางการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร ตามหลักสาราณียธรรม 6 ไปใช้ในสถานศึกษาโดยประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจแนวทางดังกล่าว

1.2 สถานศึกษาที่นำการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร ตามหลักสาราณียธรรม 6 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขตทุ่งใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ไปใช้ควรมีการติดตามและประเมินผลการนำแนวทางไปใช้

1.3 สถานศึกษาอื่นสามารถนำงานวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาอื่นๆ เพื่อพัฒนาความมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร ตามหลักสารถีธรรม 6 ของสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาเรื่องการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร ตามหลักสารถีธรรม 6 ที่ส่งผลต่อคุณภาพมนุษยสัมพันธ์ในองค์กร

2.3 ควรศึกษาเรื่องประสิทธิภาพของการเสริมสร้างมนุษยสัมพันธ์ในองค์กรที่ส่งผลต่อคุณภาพของผู้ร่วมองค์กร

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กันตยา เพิ่มผล. (2546). การพัฒนาประสิทธิภาพในการทำงาน. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- กิจจา บานชื่น. (2560). มนุษยสัมพันธ์กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2543). ระบบบริหารจัดการเพื่อการจัดสรรทรัพยากรสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ที่สอดคล้องกับ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- ธนานนท์ แสงทองทาบ. (2564). การสร้างมนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารกับชุมชน ตามหลักสารถีธรรม 6 ของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธีรวัชร แสงจง. (2562). การศึกษามนุษยสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี.
- ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่. (2564). ภาวะผู้นำทางการศึกษา. นครศรีธรรมราช: โรงพิมพ์ดีชัย.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2547). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 12 กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รดาชม พรหมนิวาส. (2561). รูปแบบภาวะผู้นำแห่งตนและทักษะมนุษยสัมพันธ์ของผู้นำที่ส่งผลต่อความเหนียวแน่นของทีมงาน. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์.
- Muhammed and Sever Mustafa. (2020). School Principals and Human Relations = Okul Müdürü ve İnsani İlişkiler pegem Akademi. Educational Administration: Theory and Practice.
- Serena Smith. (2017). Application on Human Relations Theory in Primary Schools. Norderstedt Germany: GRIN Verlag.

การพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก DEVELOPING GEOGRAPHY COURSE FOR ENHANCING GLOBAL CITIZENSHIP

¹สิริณัฐ เวชกามา Sirinat Wetchakama ²ศุภณัฐ พานา Supanat Pana

³นาตยา ปิลันธนานนท์ Nataya Pilanthananond

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ Srinakharinwirot University, Thailand

Corresponding Author E-mail: [sirinat.wet@g.swu.ac.th](mailto:sirin.wet@g.swu.ac.th)

Article Received: May 25, 2025. Revised: August 20, 2025. Accepted: August 22, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 2) เพื่อประเมินคุณภาพรายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยขั้นตอนการวิจัยเริ่มจากการสร้างองค์ความรู้ที่ถูกต้องกับคณะครูที่เป็นผู้วิจัยร่วม จากนั้นร่วมกันพัฒนารายวิชา จัดทำโครงสร้างรายวิชา ออกแบบและพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ กำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อเพื่อการเรียนรู้ ภาระงานและการประเมินที่สอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลก เมื่อจัดทำสื่อรายวิชาเสร็จแล้วจึงดำเนินการสอบทานคุณภาพรายวิชาโดยผู้ทรงคุณวุฒิผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ขณะที่ขั้นตอนของการประเมินคุณภาพรายวิชา ได้ให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและนักวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 25 คน พิจารณาถึงความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของรายวิชาที่พัฒนาขึ้น การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำผลการประเมินคุณภาพรายวิชาจากมีส่วนได้ส่วนเสียและนักวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้อง จำนวน 25 คน มาคำนวณหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำผลที่ได้ไปแปลความหมายตามระดับคุณภาพที่กำหนดไว้

ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นั้นประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ ที่สัมพันธ์กับประเด็นระดับโลกใน 5 มิติ ซึ่งแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่บูรณาการคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลก กับมโนทัศน์สำคัญทางภูมิศาสตร์ที่ระบุไว้ในมาตรฐานและตัวชี้วัดอย่างสอดคล้องและสัมพันธ์กัน 2) ผลประเมินคุณภาพรายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอยู่ในระดับมีคุณภาพมากที่สุด

คำสำคัญ: ความเป็นพลเมืองโลก, รายวิชาภูมิศาสตร์, การพัฒนารายวิชา

Abstract

This research article aims to: (1) develop a geography course to enhance global citizenship for upper secondary students, and (2) evaluate the quality of the developed course. These objectives were addressed through a participatory action research (PAR) approach. The research process began with collaborative knowledge building among teachers as co-researchers, followed by the co-development of the course structure, design of learning

units, specification of learning outcomes, learning activities, instructional materials, assignments, and assessments aligned with the attributes of global citizenship. Upon completion of the course materials, a focus group of experts was consulted to review the course quality, leading to subsequent revisions based on their recommendations. For the final evaluation, 25 stakeholders and experts in relevant fields assessed the course in terms of accuracy, appropriateness, feasibility, and usefulness. Data were analyzed by calculating mean scores and standard deviations and interpreted based on predefined quality criteria.

The findings revealed that: 1) The developed course consists of five units corresponding to five dimensions of global issues. Each unit integrates learning outcomes that combine global citizenship attributes with key geographical concepts, consistent with curriculum standards and indicators. 2) The overall quality of the geography course was rated at the highest level.

Keywords: Global Citizenship, Geography Course, Course Development

บทนำ

ในช่วงเวลาที่ผ่านมาหลายทศวรรษที่กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงความรู้และเทคโนโลยีที่นำไปสู่การเป็นสังคมดิจิทัล ผู้คนเกิดการติดต่อเชื่อมโยงกันและพึ่งพาอาศัยกันในระดับโลกมากยิ่งขึ้น ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นเหตุที่ทำให้ผู้คนทั่วโลกมีความแตกต่างทางด้านความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และวัฒนธรรม (กนก จันทรา, 2561) นำมาสู่ความท้าทายและประเด็นปัญหาที่ซับซ้อนแก่ผู้คนในฐานะพลเมืองโลกที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการกับความท้าทายและประเด็นปัญหาเหล่านั้นเพื่อสามารถดำรงอยู่ในสังคมโลกได้อย่างยั่งยืน แนวคิดการสร้างพลเมืองโลกจึงได้รับการยอมรับในหลายองค์กรระดับสากลว่าเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างสันติภาพและพัฒนาโลกเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น โดย OXFAM (2015) องค์กรที่ทำงานด้านพลเมือง กล่าวถึง การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกจะช่วยสร้างคุณค่าให้กับโลกหลายอย่าง เช่น การสร้างความเข้าใจถึงความเป็นไปของโลก การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ความไม่อดทนหรือไม่เพิกเฉยต่อความหลากหลายที่เกิดขึ้นในสังคม ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคม นำมาสู่การผลักดันแนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองโลก หรือ Global Citizenship Education (GCE) ให้เกิดขึ้นในระดับนานาชาติ ซึ่งมีองค์กร UNESCO เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนแนวคิด โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้ มีส่วนร่วม และเชื่อมโยงตัวเองกับประเด็นโลก ในมิติทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนเปลี่ยนแปลงแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชีวิตของผู้เรียน ดังที่ อรรถพล ประภาสโนบล (2564) กล่าวได้ว่า แนวคิดการศึกษาเพื่อสร้างพลเมืองโลกเป็นการสร้างสำนึกการเป็นพลเมืองโลกผ่านความรู้ความเข้าใจ และส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับโลก โดยตระหนักเสมอว่ามนุษย์ทุกคนล้วนมีพันธะในการสร้างโลกและอนาคตที่ดีกว่าเดิม

สังคมศึกษา เป็นรายวิชาที่บูรณาการองค์ความรู้ทางด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองผ่านการจัดการศึกษาในโรงเรียน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล คำนึงถึงประโยชน์สาธารณะในฐานะพลเมืองประชาธิปไตยในโลกที่พึ่งพากัน โดยสังคมศึกษามีเป้าหมายสำคัญ

ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถนำองค์ความรู้เพื่อความเข้าใจโลกและชีวิตที่กว้างขวาง นำองค์ความรู้นั้นมาใช้ในการทำงานร่วมกัน การตัดสินใจ การแก้ปัญหาอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนมีส่วนร่วมทางสังคมเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้แก่ชุมชนและสังคมในฐานะพลเมืองโลก (Nation Council for the Social Studies, 2022) ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551) ที่กล่าวถึง วิสัยทัศน์ของหลักสูตรถึงการสร้างนักเรียนให้เป็นพลเมืองโลก (Global Citizen) โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก รวมทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในมาตรา 27 ยังระบุให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของ ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

กล่าวได้ว่า เป้าหมายและพันธกิจสำคัญของสังคมศึกษานั้นมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับเป้าหมายในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโลก ดังนั้นทั้งสังคมศึกษาและความเป็นพลเมืองโลกจึงมีเป้าหมายและพันธกิจที่สำคัญร่วมกัน นั่นคือ การพัฒนาผู้เรียนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เข้าใจความเป็นไปและความเชื่อมโยงของโลก ตลอดจนมีส่วนร่วมเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับสังคม ดังนั้นหากความเป็นพลเมืองโลกได้รับการสนับสนุนจากสังคมศึกษาจะช่วยให้ทั้งสองแนวคิดเป็นส่วนเติมเต็มซึ่งกันและกัน อีกทั้งเป็นกลไกสำคัญที่ควรดำเนินการ โดยนำรายวิชาสังคมศึกษาบูรณาการร่วมกับความเป็นพลเมืองโลกผ่านการพัฒนา รายวิชาสังคมศึกษาในปัจจุบันเพื่อให้เกิดคุณค่าและความยั่งยืนกับโลก

สำหรับสาระภูมิศาสตร์ ในฐานะเป็นสาระหนึ่งของสังคมศึกษา ถือเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องทั้งวิทยาศาสตร์ และสังคมศาสตร์ โดยมีเป้าหมายของการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์ คือ ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลก ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการสร้างวิถีการดำเนินชีวิต เพื่อให้รู้เท่าทันและปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หากนำแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกเข้ามาบูรณาการเพื่อให้สาระภูมิศาสตร์มีคุณค่าและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สาระภูมิศาสตร์จะต้องมีการเน้นและให้ความสำคัญกับการเตรียมพร้อมผู้เรียนให้รู้เท่าทันและปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของโลก อีกทั้งหากผู้เรียนมีความรู้เรื่องภูมิศาสตร์จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบนโลก เข้าใจระบบธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบและการตัดสินใจเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในฐานะพลเมืองโลก

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในระดับการศึกษาภาคบังคับของตรุณี จำปาทอง (2560) พบว่า ครูส่วนมากนิยมจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาตามหนังสือของสำนักพิมพ์เป็นหลักวัดและประเมินผลด้านองค์ความรู้มากกว่าทักษะการคิด และไม่มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนในลักษณะบูรณาการ สอดคล้องกับนาคยา ปลัณธนานนท์ (2564) ที่กล่าวถึงการพัฒนาวิชาในสถานศึกษาหลายแห่งมีลักษณะการอ้างอิงมาตรฐาน (standard-referenced) โดยการนำเอามาตรฐานตัวชี้วัดมาเทียบเคียงกับการออกแบบรายวิชาและการกำหนดหน่วยการเรียนรู้แบบข้อต่อข้อ นำสาระการเรียนรู้แกนกลางมากำหนดเนื้อหาที่ใช้สอนและจัดทำข้อสอบ พัฒนาหน่วยการเรียนรู้ โดยอาศัยหัวข้อของเนื้อหา (topic of content) หรืออาจเรียกชื่อว่า สาระการเรียนรู้ มากำหนดเป็นชื่อหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายกับหนังสือเรียนของสำนักพิมพ์ต่างๆ แต่ผู้สอนสามารถเพิ่มคุณค่าของหน่วยการเรียนรู้ได้

ด้วยการนำสาระการเรียนรู้ที่ผู้สอนสกัดมาจากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดมาผนวกเข้ากับเป้าหมายของการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้แล้วนำมากำหนดเป็นชื่อหน่วย จะทำให้ได้หน่วยการเรียนรู้ที่มีจุดเน้น (unit focus) ซึ่งหน่วยการเรียนรู้ในลักษณะนี้ จะมีความหมายและคุณค่าต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากผู้เรียนจะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมกับบริบทสถานการณ์แล้ว ยังสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติในฐานะพลเมืองโลกเพื่อการตระหนักรู้และมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการนำรายวิชาภูมิศาสตร์มาบูรณาการร่วมกับแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกเพื่อพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกันมากขึ้น อีกทั้งรายวิชาภูมิศาสตร์มีส่วนสำคัญที่จะช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและการส่งเสริมคุณลักษณะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันในสังคมโลก โดยผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีขอบเขตการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่กว้างมากกว่าผู้เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น มีพัฒนาการตามวัยที่สามารถใช้ความคิด เหตุผล และการตัดสินใจในระดับเดียวกับวัยผู้ใหญ่ (พิทักษ์ ปินใจ และสุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช, 2563) ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความเหมาะสมของช่วงวัยที่จะส่งเสริมผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองโลกที่มีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อนและสร้างการเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับโลก โดยผู้วิจัยจะทำการพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกด้วยสื่อรายวิชา (course materials) ที่สะท้อนถึงจุดเน้นและเป็นเป้าหมายสำคัญในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโลก ผู้เรียนยังคงได้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้ แต่เรียนแบบมีความหมาย ไปสู่เป้าหมายได้ชัดเจน อีกทั้งผู้วิจัยได้นำเสนอกระบวนการพัฒนารายวิชาบูรณาการความเป็นพลเมืองโลก จึงเป็นแนวทางสำหรับครูสังคมศึกษาและครูกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ในการพัฒนารายวิชาบูรณาการความเป็นพลเมืองโลกในลักษณะพหุวิทยาการเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม (value added) ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการเรียนรู้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. เพื่อประเมินคุณภาพรายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ประกอบด้วย

1. คณะกรรมการพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ ได้แก่ ข้าราชการครู ที่สอนรายวิชาภูมิศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 4 คน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนารายวิชาครั้งนี้

2. ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน ประกอบด้วย นักวิชาการ จำนวน 1 คน ผู้มีประสบการณ์ในการพัฒนารายวิชาสังคมศึกษา จำนวน 1 คน ศึกษานิเทศก์ จำนวน 1 คน คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 1 คน ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 1 คน และผู้แทนผู้ปกครองหรือชุมชน จำนวน 1 คน

ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้คอยชี้แนะแนวทางการพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกที่เกี่ยวข้องกับความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ ผ่านการสนทนากลุ่ม (Focus group)

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการสนทนากลุ่ม

2. ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของข้อคำถามที่ใช้โดยอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

3. ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม โดยผู้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 3 ท่าน คือ นักวิชาการวัดและประเมินผลทางการศึกษา 1 ท่าน นักวิชาการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษา 1 ท่าน และครูผู้สอน 1 ท่าน

4. คัดเลือกข้อคำถามที่มีผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาสูงกว่า 0.5 และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นตอนการเตรียมการก่อนพัฒนารายวิชา มีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดประชุมคณะกรรมการพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ เพื่อชี้แจงเหตุและความจำเป็นในการพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก และร่วมกันสะท้อนปัญหาที่พบเจอจากการจัดการเรียนรู้รายวิชาภูมิศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

2. ผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก

3. ผู้วิจัยนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประมวลเปลี่ยนแปลงกับคณะกรรมการพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์

ขั้นตอนการพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์และการสอบทานคุณภาพ มีขั้นตอน ดังนี้

1. พัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยนำคำอธิบายรายวิชาและโครงสร้างรายวิชาเดิมที่มีอยู่ยังคงไว้ซึ่งตัวชี้วัดตามมาตรฐานแกนกลางมาปรับเพิ่มในส่วนของการบูรณาการความเป็นพลเมืองโลกเข้าไปในคำอธิบายรายวิชาที่สะท้อนถึงจุดเน้นรายวิชาและจัดทำโครงสร้างรายวิชา

2. ออกแบบและพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ คำอธิบายหน่วย กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อเพื่อการเรียนรู้ ภาระงานและการประเมินที่สอดคล้องกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลก เพื่อเป็นแนวทางสำหรับครูสังคมศึกษาและครูกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ที่จะได้แนวทางการพัฒนารายวิชาบูรณาการความเป็นพลเมืองโลกในลักษณะพหุวิทยาการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะที่สำคัญของพลเมืองโลกให้แก่ผู้เรียน

3. การสอบทานคุณภาพรายวิชาเพื่อตรวจสอบคุณภาพของรายวิชาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะกรรมการพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์นำสื่อรายวิชาที่ได้จากกระบวนการเบื้องต้นเข้าสู่การสนทนากลุ่ม (Focus group) กับผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามข้อคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ระยะที่ 2 การประเมินผลรายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่

ผู้ประเมินคุณภาพรายวิชา ซึ่งมีหน้าที่พิจารณาความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และประโยชน์ของสื่อรายวิชา (course materials) ที่พัฒนาขึ้น รวมจำนวน 25 คน ตามแนวทางการกำหนดกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยของมารุต พัฒนา (2567) ประกอบด้วยผู้แทนครู จำนวน 6 คน ผู้แทนนักเรียน จำนวน 6 คน ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 คน ผู้แทนผู้ปกครองหรือชุมชน จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการ

จัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านความเป็นพลเมืองโลก จำนวน 3 คน และ คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 3 คน

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือวิจัย มีขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการประเมินผลรายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก จากนั้นกำหนดนิยามศัพท์เฉพาะของคุณภาพรายวิชา

2. สร้างแบบประเมินผลรายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกให้สอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ โดยใช้รูปแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ที่พิจารณาจากคุณภาพรายวิชา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านประโยชน์

3. ตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสมของข้อคำถาม โดยอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโท

4. ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามในแบบประเมินผล โดยผู้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ 3 ท่าน คือ นักวิชาการวัดและประเมินผลทางการศึกษา 1 ท่าน นักวิชาการพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษา 1 ท่าน และครูผู้สอน 1 ท่าน

5. นำข้อคำถามในแบบประเมินผลที่มีผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือมากกว่า 0.5 มาใช้ในแบบประเมินและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นตอนการประเมินผลรายวิชา มีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้ประเมินคุณภาพรายวิชาพิจารณาสื่อรายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก จากนั้นทำแบบประเมินคุณภาพรายวิชา โดยพิจารณา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านประโยชน์

2. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการประเมิน

3. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผลด้วยการหาค่าเฉลี่ยของข้อมูลที่ได้รับการประเมินผลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 25 คน และแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51 - 5.00 หมายถึง รายวิชาที่มีคุณภาพมากที่สุด

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51 - 4.50 หมายถึง รายวิชาที่มีคุณภาพมาก

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51 - 3.50 หมายถึง รายวิชาที่มีคุณภาพปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51 - 2.50 หมายถึง รายวิชาที่มีคุณภาพน้อย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.50 หมายถึง รายวิชาที่มีคุณภาพน้อยที่สุด

ขั้นตอนการสรุปผลการเรียนรู้ร่วมกัน มีขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดประชุมคณะกรรมการพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อนำเสนอผลการประเมินคุณภาพรายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก

2. ผู้วิจัยและคณะกรรมการพัฒนารายวิชาฯ ร่วมกันแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ถึงผลการประเมินคุณภาพของรายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก

3. ผู้วิจัยและคณะกรรมการพัฒนารายวิชาฯ ร่วมกันสะท้อนถึงการพัฒนาและกระบวนการดำเนินการพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก สามารถสรุปผลการดำเนินการวิจัย โดยนำเสนอตามประเด็นได้ ดังนี้

1.1 ผลการออกแบบและพัฒนารายวิชา คณะกรรมการพัฒนารายวิชาได้ร่วมกันสังเคราะห์ความเป็นพลเมืองโลก เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ ประกอบด้วย 6 คุณลักษณะ คือ การเข้าใจประเด็นระดับโลก (Global issue) ความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโลก (Sense of belonging) การคิดเชิงวิพากษ์และการใช้เทคโนโลยี (Critical Thinking and Technology) ความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วม (Responsibility and Participate) การตระหนักถึงคุณค่าของความหลากหลาย (Value diversity) และการตระหนักถึงคุณค่าของการพัฒนาที่ยั่งยืนและสิทธิมนุษยชน (Sustainable development and Human rights) จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และพัฒนาเป็นคำอธิบายรายวิชาที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก โดยเรียบเรียงด้วยถ้อยคำที่กระชับ มีความเป็นเหตุเป็นผล สื่อความสำคัญของรายวิชา สิ่งที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ ได้ลงมือปฏิบัติ ตลอดจนผลลัพธ์การเรียนรู้ที่นักเรียนจะได้รับการพัฒนาในรายวิชานี้

1.2 ผลการออกแบบและพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ คณะกรรมการพัฒนารายวิชาได้ออกแบบโครงสร้างรายวิชา โดยแบ่งเป็น 5 หน่วยการเรียนรู้ ที่สัมพันธ์กับการเข้าใจประเด็นระดับโลก (Global issue) ใน 5 มิติ ได้แก่ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการเมือง แล้วจึงกำหนดมโนทัศน์ (concept) หรือประเด็น (issue) ทางภูมิศาสตร์ที่จะเป็นจุดเน้นของหน่วยการเรียนรู้ (unit focus) เช่น หน่วยการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการเข้าใจประเด็นระดับโลก (Global issue) ด้านวัฒนธรรม จะใช้ประเด็น การอพยพและผู้ลี้ภัยเป็นจุดเน้น เป็นต้น จากนั้นคณะกรรมการพัฒนารายวิชาจะร่วมกันวิเคราะห์คุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกที่เกี่ยวข้อง เช่น ประเด็นการอพยพและผู้ลี้ภัย สามารถเชื่อมโยงกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโลก (Sense of belonging) และการตระหนักถึงคุณค่าของความหลากหลาย (Value diversity) ทำให้เมื่อพัฒนาคำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ จะใช้จุดเน้นของหน่วยการเรียนรู้ (unit focus) ร่วมกับมาตรฐานและตัวชี้วัด สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ที่เกี่ยวข้องมาถักทอร้อยเรียงอย่างสร้างสรรค์ และเรียบเรียงเป็นคำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ที่กระชับ เป็นเหตุเป็นผลสามารถสื่อถึงคุณค่าที่จะเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในหน่วยนั้น ๆ ได้ ขณะที่ชื่อหน่วยการเรียนรู้ได้มีการกำหนดโดยมุ่งเน้นให้สะท้อนถึงจุดเน้นและเป้าหมายของหน่วยการเรียนรู้ นั้น ๆ เช่น หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ร่วมใจรับมือภัยพิบัติ ที่สามารถสะท้อนจุดเน้น เรื่อง ภูมิรัฐศาสตร์โลก และเป้าหมายการเรียนรู้ เรื่อง การจัดการภัยพิบัติอย่างรับผิดชอบได้ชัดเจน จากนั้นจึงกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcomes) ที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกแก่นักเรียนผ่านการเรียนรู้ด้วยมโนทัศน์สำคัญทางภูมิศาสตร์ มีการกำหนดภาระงาน และออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเกิดศักยภาพตามที่กำหนดไว้ในผลลัพธ์การเรียนรู้ได้ ผ่านการฝึกคิด วิเคราะห์ ออกแบบ แก้ปัญหา และสร้างสรรค์ชิ้นงานในบริบททางภูมิศาสตร์ โดยกิจกรรมมีความหลากหลาย มีการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลไว้อย่างครบถ้วน ทั้งยังมีการรวบรวมสื่อการเรียนรู้ที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบไว้อย่างเหมาะสม

1.3 ผลการสอบทานคุณภาพรายวิชาและปรับปรุงแก้ไข ในการสอบทานคุณภาพรายวิชาได้ดำเนินการด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (focus group) กับผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ารายวิชามีคุณภาพดี ช่วยให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์อย่างมีความหมาย และยังช่วยส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกด้วย อย่างไรก็ดี ได้มีข้อเสนอแนะให้ปรับแก้ในส่วยรายละเอียดปลีกย่อย 3

ประเด็น คือ การเพิ่มประเด็นการเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์ให้ครอบคลุมประเด็นระดับโลก (Global issue) การปรับถ้อยคำในผลลัพธ์การเรียนรู้ และการปรับแก้รายละเอียดในบางกิจกรรมการเรียนรู้ให้สะท้อนการใช้เครื่องมือและกระบวนการทางภูมิศาสตร์อย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะ จากนั้นนำสื่อรายวิชา (course materials) ไปประเมินรายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกต่อไป

2. ผลการประเมินรายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก ผู้วิจัยได้สำรวจความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและนักวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้แทนครูสังคมศึกษา จำนวน 6 คน ผู้แทนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 6 คน ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 2 คน ผู้แทนผู้ปกครองหรือชุมชน จำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ จำนวน 3 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านความเป็นพลเมืองโลก จำนวน 3 คน และคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 3 คน เพื่อประเมินผลคุณภาพรายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก ผลปรากฏดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินคุณภาพรายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก

ที่	ประเด็นการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	สรุปผล
1. คำอธิบายรายวิชา				
1.1	คำอธิบายรายวิชา มีความเหมาะสม สะท้อนถึงจุดเน้นของรายวิชา	4.84	0.37	มากที่สุด
1.2	ครูสามารถนำไปประยุกต์ใช้จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นได้ตามความต้องการผู้เรียนและบริบทโรงเรียน	4.68	0.48	มากที่สุด
1.3	แสดงออกถึงแนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้เรียนในฐานะพลเมืองโลก	4.68	0.48	มากที่สุด
คุณภาพของคำอธิบายรายวิชา		4.73	0.29	มากที่สุด
2. โครงสร้างรายวิชา				
2.1	ขอบเขตของเนื้อหา (Scope) ครอบคลุมทั้งมิติทางภูมิศาสตร์และความเป็นพลเมืองโลกอย่างเหมาะสม	4.76	0.44	มากที่สุด
2.2	มีการจัดลำดับเนื้อหา (Sequence) อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับจุดเน้นของรายวิชา	4.64	0.57	มากที่สุด
2.3	การจัดสัดส่วนเวลาในแต่ละหน่วยการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.64	0.57	มากที่สุด
คุณภาพของโครงสร้างรายวิชา		4.68	0.42	มากที่สุด
3. หน่วยการเรียนรู้และคำอธิบายหน่วย				
3.1	หน่วยการเรียนรู้สามารถสื่อสารให้ผู้อ่านรับรู้ถึงเป้าหมายและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน	4.68	0.56	มากที่สุด
3.2	คำอธิบายหน่วยกระชับ และสามารถสื่อสารถึงภาพรวมของการจัด การเรียนรู้ในหน่วยนั้น ๆ	4.68	0.48	มากที่สุด
3.3	หน่วยการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับประเด็นระดับโลก และสะท้อนความเป็นพลเมืองโลกในมุมมองภูมิศาสตร์	4.88	0.33	มากที่สุด
คุณภาพของหน่วยการเรียนรู้และคำอธิบายหน่วย		4.75	0.28	มากที่สุด
4. ผลลัพธ์การเรียนรู้				
4.1	มีการระบุผลลัพธ์การเรียนรู้ชัดเจนสอดคล้องกับกิจกรรมและการประเมินผลในรายวิชา	4.88	0.33	มากที่สุด
4.2	ผลลัพธ์การเรียนรู้ครอบคลุมมิติที่สำคัญทางภูมิศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม	4.88	0.41	มากที่สุด
4.3	ผลลัพธ์การเรียนรู้ครอบคลุมการพัฒนาทักษะและกระบวนการทางภูมิศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม	4.64	0.49	มากที่สุด

ที่	ประเด็นการประเมิน	$\bar{x}$	S.D.	สรุปผล
4.4	ผลลัพธ์การเรียนรู้ครอบคลุมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกได้อย่างเหมาะสม	4.68	0.48	มากที่สุด
คุณภาพของผลลัพธ์การเรียนรู้		4.75	0.29	มากที่สุด
5. กิจกรรมการเรียนรู้				
5.1	กิจกรรมการเรียนรู้มีความหลากหลาย ยืดหยุ่น กระตุ้นการคิดวิเคราะห์ และการทำงานร่วมกัน	4.76	0.44	มากที่สุด
5.2	กิจกรรมการเรียนรู้มีความเชื่อมโยงกับประเด็นระดับโลก และส่งเสริมคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกแก่ผู้เรียน	4.76	0.44	มากที่สุด
5.3	กิจกรรมการเรียนรู้จัดเรียงลำดับได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้	4.88	0.33	มากที่สุด
คุณภาพของกิจกรรมการเรียนรู้		4.80	0.27	มากที่สุด
6. ภาระงาน				
6.1	การกำหนดภาระงานในแต่ละหน่วย มีความถูกต้อง เหมาะสม และสื่อความเข้าใจได้ชัดเจน	4.72	0.46	มากที่สุด
6.2	ภาระงานมีความหลากหลายและสะท้อนศักยภาพของผู้เรียนตามผลลัพธ์การเรียนรู้	4.80	0.41	มากที่สุด
6.3	ภาระงานสนับสนุนให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาโลกผ่านรอบคิดทางภูมิศาสตร์	4.80	0.41	มากที่สุด
คุณภาพของภาระงาน		4.77	0.30	มากที่สุด
7. เกณฑ์การประเมิน				
7.1	มีความชัดเจน สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลก	4.88	0.33	มากที่สุด
7.2	มีการใช้รูปแบบการประเมินที่หลากหลาย เหมาะสมกับช่วงวัยของผู้เรียนและเป้าหมายของรายวิชา	4.80	0.41	มากที่สุด
คุณภาพของเกณฑ์การประเมิน		4.84	0.31	มากที่สุด
8. ภาพรวมของหน่วยการเรียนรู้				
8.1	หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 โลกเปลี่ยนเราเรียนรู้ ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก ผ่านการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม	4.88	0.33	มากที่สุด
8.2	หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ปฏิสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก ผ่านการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม	4.72	0.54	มากที่สุด
8.3	หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เชื่อมโลกด้วยการค้า ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก ผ่านการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม	4.76	0.44	มากที่สุด
8.4	หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 อยู่ร่วมโลกอย่างยั่งยืน ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก ผ่านการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม	4.84	0.37	มากที่สุด
8.5	หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 ร่วมใจรับมือภัยพิบัติ ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก ผ่านการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม	4.84	0.37	มากที่สุด
คุณภาพภาพรวมของหน่วยการเรียนรู้		4.81	0.23	มากที่สุด
9. การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโลก				
9.1	รายวิชาส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้าใจความเชื่อมโยงของปัญหาระหว่างชุมชน ประเทศ และโลก	4.72	0.46	มากที่สุด

ที่	ประเด็นการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	สรุปผล
9.2	รายวิชาส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของโลก (Sense of belonging)	4.80	0.41	มากที่สุด
9.3	รายวิชาช่วยให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีวิจารณญาณ	4.76	0.44	มากที่สุด
9.4	รายวิชาช่วยให้ผู้เรียนรับผิดชอบตนเอง และมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม	4.76	0.44	มากที่สุด
9.5	รายวิชาส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของความหลากหลาย	4.64	0.49	มากที่สุด
9.6	รายวิชาส่งเสริมให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของการพัฒนาที่ยั่งยืนและสิทธิมนุษยชน	4.76	0.44	มากที่สุด
คุณภาพด้านการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองโลก		4.74	0.25	มากที่สุด
คุณภาพของรายวิชา		4.76	0.19	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการประเมินคุณภาพรายวิชาในภาพรวม อยู่ในระดับมีคุณภาพมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.19) โดยด้านที่มีผลการประเมินเฉลี่ยสูงสุด คือ เกณฑ์การประเมิน ($\bar{X} = 4.84$, S.D. = 0.31) ขณะที่ด้านซึ่งมีผลการประเมินเฉลี่ยน้อยสุด คือ โครงสร้างรายวิชา ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.42) ทั้งนี้ได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้ประเมินคุณภาพรายวิชา สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. บางหน่วยการเรียนรู้สามารถเพิ่มประเด็นการบูรณาการความเป็นพลเมืองโลกได้มากกว่าที่รายวิชาระบุไว้ เช่น หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ปฏิสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลง ที่จะบูรณาการความเป็นพลเมืองโลกด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของโลก (Sense of belonging) และการตระหนักถึงคุณค่าของความหลากหลาย (Value diversity) นั้น ด้วยภาระงานของหน่วยการเรียนรู้ คือ การออกแบบผังเมืองเพื่อทุกคน (City for All) ยังสามารถส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกด้านการตระหนักถึงคุณค่าของการพัฒนาที่ยั่งยืนและสิทธิมนุษยชน (Sustainable development and Human rights) ได้ จึงเสนอแนะให้เพิ่มการบูรณาการความเป็นพลเมืองโลกด้านนี้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ด้วย

2. การออกแบบภาระงานในบางหน่วยการเรียนรู้ อาจมีการเชื่อมโยงจากบริบทระดับท้องถิ่นสู่ประเด็นระดับโลก รวมถึงมีการมอบหมายให้นักเรียนได้เรียนรู้ในบริบทจริง ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนเกิดความตระหนัก และรับรู้ถึงสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในโลก

3. โครงสร้างรายวิชาขาดการระบุ หรือให้รายละเอียดของตัวชี้วัดอย่างชัดเจน ซึ่งจะแตกต่างไปจากแบบแผนปฏิบัติที่เคยทำกันมา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

การพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในครั้งนี้ เป็นการสร้างคุณค่าให้กับรายวิชาผ่านการออกแบบจัดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน เชื่อมโยงกับสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมการพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่ประสบความสำเร็จทั้งในเชิงกระบวนการและผลลัพธ์ กล่าวคือ มีกระบวนการของการพัฒนารายวิชาที่นำเอาศาสตร์ของการพัฒนารายวิชาภายใต้การจัดการศึกษาแบบอิงมาตรฐานมาประยุกต์ใช้เพื่อบูรณาการตัวชี้วัด ธรรมชาติของการเรียนรู้ ภูมิศาสตร์ และคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกอย่างกลมกลืนและสร้างคุณค่าการเรียนรู้แก่ผู้เรียน

ขณะเดียวกันรายวิชาที่พัฒนาขึ้นนั้นได้รับการประเมินจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและนักวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้องว่าเป็นรายวิชาที่มีคุณภาพในระดับมากที่สุด ซึ่งจากผลความสำเร็จดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการศึกษได้ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกผ่านรายวิชาภูมิศาสตร์ ถือเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับทิศทางการจัดการศึกษาในปัจจุบัน เนื่องจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) ได้ระบุว่าการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ในปัจจุบันไม่เพียงแต่มุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเข้าใจลักษณะทางกายภาพของโลกและปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิตเท่านั้น การจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ต้องพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถดำรงตนอยู่ในวิถีของการเป็นพลเมืองโลกที่ดี ตลอดจนเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้อง ดังนั้น การส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกผ่านรายวิชาภูมิศาสตร์จึงเป็นแนวทางที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน กล่าวคือ การนำแนวคิดความเป็นพลเมืองโลกเข้ามาบูรณาการจะช่วยให้สาระภูมิศาสตร์มีคุณค่าและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก อีกทั้งหากผู้เรียนมีความรู้เรื่องภูมิศาสตร์จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นบนโลก เข้าใจระบบธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบและการตัดสินใจเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในฐานะพลเมืองโลก ขณะเดียวกันผู้เรียนก็ได้รับการปลูกฝังคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลกผ่านกลไกการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อสร้างให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดีทั้งในระดับชุมชน ประเทศ และประชาคมโลก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมือง (Global Citizenship Education: GCED) อีกด้วย การวิจัยในครั้งนี้จึงวางกรอบการออกแบบและพัฒนารายวิชา โดยเริ่มจากการสังเคราะห์ข้อมูลฐาน (based – line data) เกี่ยวกับความสอดคล้องและการส่งเสริมระหว่างกันของการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลก ตามแนวคิดของ OXFAM (2015) และเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2560) จากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่สังเคราะห์ได้มาใช้ออกแบบและพัฒนารายวิชาผ่านการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ คำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การคัดเลือกสื่อเพื่อการเรียนรู้ การกำหนดภาระงาน และการวางแผนทางการประเมินผลผู้เรียน ทั้งนี้ ตลอดทั้งรายวิชาผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลก ทั้ง 6 คุณลักษณะ ผ่านประเด็นระดับโลกที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ อันจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์อย่างมีความหมาย มีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด ครอบคลุมการพัฒนาทักษะและกระบวนการทางภูมิศาสตร์อย่างเหมาะสม ตลอดจนเกิดกรอบคิดและตัดสินใจอย่างรับผิดชอบในฐานะพลเมืองโลก

2. การพัฒนารายวิชาภายใต้การจัดการศึกษาแบบอิงมาตรฐานอย่างสัมพันธ์กับบริบทเป็นหนึ่งในแนวทางที่จะช่วยให้ได้รายวิชาที่ตอบสนองกับบริบทของผู้เรียนอย่างเป็นพลวัต แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าการออกแบบและพัฒนารายวิชาที่ดำเนินการกันมาอย่างต่อเนื่องมีลักษณะที่เคร่งครัดและให้ความสำคัญกับการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่อ้างอิงกับตัวชี้วัดรายตัว นอกจากนี้ยังต้องครบถ้วนตามสาระความรู้ที่ระบุไว้ในสาระการเรียนรู้แกนกลาง ซึ่งแนวปฏิบัติดังกล่าว ถือเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในการนำเอามาตรฐานตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางมาสร้างข้อจำกัด ทำให้ไม่เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบรายวิชา โดยนายยา ปิณฑานนท์ (2564) ระบุว่า มาตรฐานการเรียนรู้ไม่ใช่สิ่งที่มาบังคับว่าผู้สอนจะต้องสอนอย่างไร ใช้ตัวอย่างเนื้อหาใดในการสอน กล่าวอีกนัยหนึ่ง “มาตรฐานการเรียนรู้ไม่ใช่หลักสูตร” ในทางกลับกัน การออกแบบหลักสูตรและการออกแบบรายวิชาต้องคำนึงถึงบริบทแวดล้อม สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต และประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งในประเทศไทยได้เริ่มมีงานวิจัยที่สร้าง

องค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและรายวิชาภายใต้การจัดการศึกษาแบบอิงมาตรฐาน โดยเฉพาะในทางด้านสังคมศึกษามีปรากฏอยู่หลายงาน (กรกฎ จิตรานุเคราะห์, 2565; ญัฐภัทร คล้ายสุวรรณ, 2566; นวลมรกต ทวีทอง, 2567) ซึ่งเป็นตัวอย่างของการออกแบบและพัฒนารายวิชาที่สร้างสรรค์และสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน การพัฒนารายวิชาภูมิศาสตร์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในครั้งนี้จึงเป็นการพัฒนารายวิชาพื้นฐานที่แตกต่างไปจากแบบปฏิบัติที่ดำเนินการกันมา โดยผู้วิจัยนำเอาประเด็นร่วมสมัย คือ การส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกมาบูรณาการกับตัวชี้วัดของสาระภูมิศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในลักษณะที่ส่งเสริมซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม แม้แนวปฏิบัติในการพัฒนารายวิชาครั้งนี้จะแตกต่างไปจากแบบแผนเดิม แต่ผลการประเมินคุณภาพรายวิชาจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและนักวิชาการในสาขาที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนถึงคุณค่าของรายวิชาที่ไม่เพียงแต่มุ่งสอนความรู้ให้ครบถ้วน แต่เป็นรายวิชาที่เชื่อมโยงความรู้กับบริบทโลกปัจจุบัน และเตรียมผู้เรียนให้มีความพร้อมสำหรับการเป็นพลเมืองในโลกแห่งอนาคต

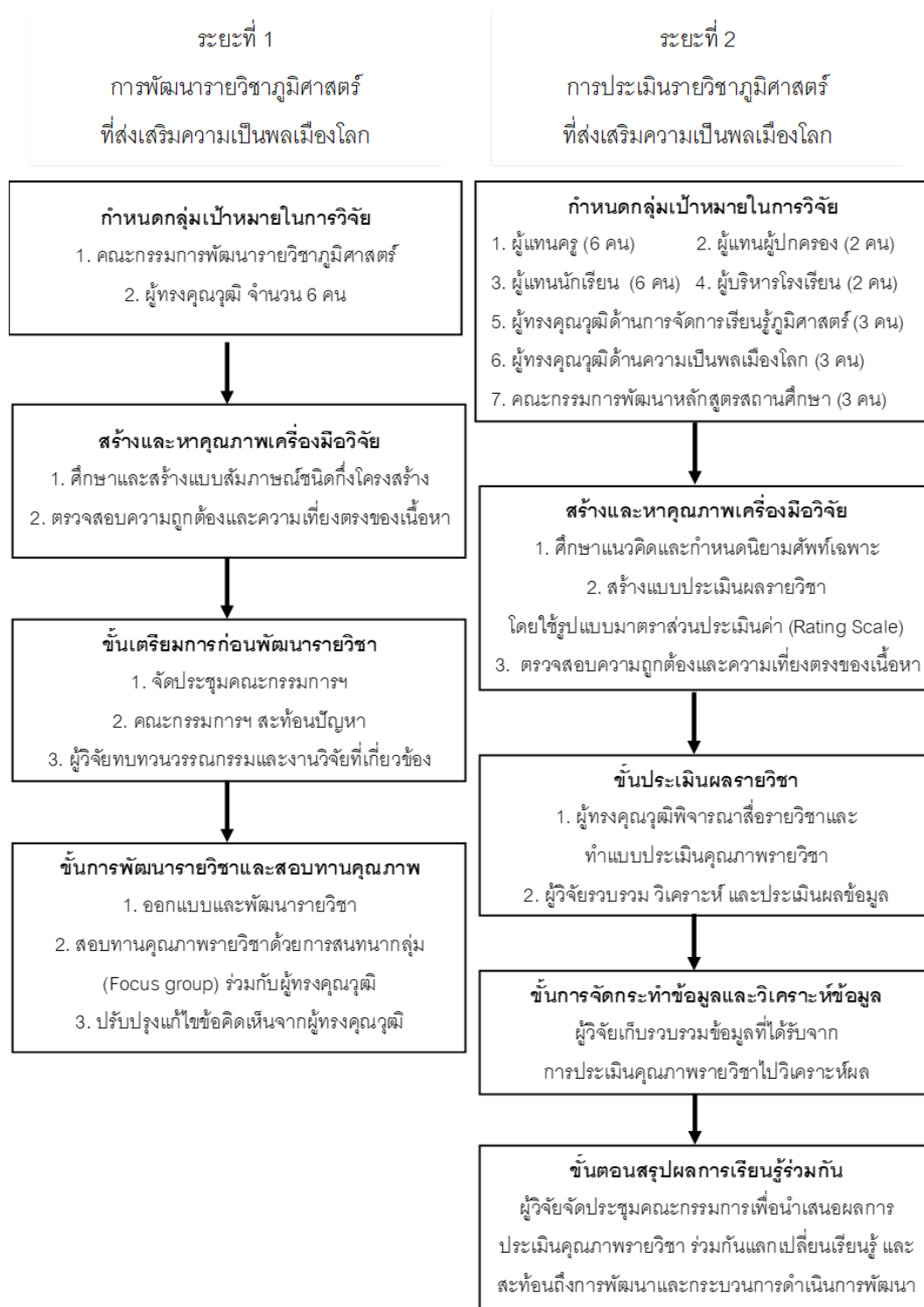
3. การออกแบบรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ให้มีคุณค่า โดยในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเริ่มต้นจากการพัฒนาคำอธิบายรายวิชาที่มีการเรียงเรียงอย่างกระชับเป็นเหตุเป็นผล สะท้อนถึงสิ่งที่นักเรียนจะได้เรียนรู้ และได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งแม้จะเป็นรูปแบบที่แตกต่างจากที่นิยมทำกัน แต่จากผลการศึกษาของญัฐภัทร คล้ายสุวรรณ (2566) ได้ชี้ว่าการพัฒนาคำอธิบายรายวิชาในลักษณะนี้สามารถสื่อสารให้ผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ทราบถึงความสำคัญและสิ่งที่จะได้เรียนรู้จากรายวิชาอย่างชัดเจน และยังเป็นการใช้มาตรฐานในลักษณะอิงมาตรฐาน (standard-based) ไม่ใช่อ้างอิงมาตรฐานรายตัวชี้วัด (standard-reference) จากนั้นจึงออกแบบโครงสร้างรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบโครงสร้างรายวิชาที่สัมพันธ์กับการเข้าใจประเด็นระดับโลก (Global issue) ใน 5 มิติ ได้แก่ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง จากนั้นนำประเด็น (issue) ทางภูมิศาสตร์มาเชื่อมโยงกับการทำความเข้าใจประเด็นระดับโลกในมิติต่างๆ เพื่อใช้เป็นจุดเน้นของหน่วยการเรียนรู้ (unit focus) ที่สามารถใช้เป็นแกนในการบูรณาการ จากนั้นจึงเรียงลำดับการเรียนรู้จากบริบทใกล้ตัวไปสู่บริบทที่มีความซับซ้อนในการทำทำความเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับนาคยา ปิลันธนาพันธ์ (2564) ที่ระบุว่า การจัดระบบหลักสูตรในแนวนอน (horizontal organization) หรือการกำหนดขอบข่ายเนื้อหา (Scope) ต้องคำนึงถึงการบูรณาการเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่มีความหมายและเกิดคุณค่าแก่ผู้เรียน ขณะที่การจัดระบบของหลักสูตรในแนวตั้ง (vertical organization) หรือลำดับการเรียนรู้ (Sequence) ต้องคำนึงถึงความสอดคล้องและต่อเนื่องของเนื้อหา เช่น เริ่มจากการเรียนรู้ในสิ่งที่ เป็นรูปธรรมก่อนแล้วค่อยๆ ยากขึ้น มีความเป็นนามธรรมมากขึ้น เมื่อได้โครงสร้างรายวิชาที่มีการกำหนดขอบข่ายเนื้อหา (Scope) และลำดับการเรียนรู้ (Sequence) อย่างเหมาะสมแล้ว ผู้วิจัยได้พัฒนาหน่วยการเรียนรู้ โดยนำเอาประเด็น (issue) ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นจุดเน้นของหน่วยการเรียนรู้ร่วมกับมาตรฐานและตัวชี้วัดที่สอดคล้องสัมพันธ์กัน มาเรียงเรียงเป็นคำอธิบายหน่วยการเรียนรู้ที่กระชับและระบุถึงความสำคัญของการเรียนในหน่วยการเรียนรู้นั้นๆ มีการกำหนดชื่อหน่วยที่สัมพันธ์กับประเด็นซึ่งเป็นจุดเน้น จากนั้นจึงกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning outcomes) ซึ่งในขั้นตอนนี้จะกำหนดโดยคำนึงถึงผลผลิตจากการเรียนรู้ ไม่ใช่สิ่งที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ การใช้ถ้อยคำและภาษามุ่งสะท้อนผลลัพธ์แบบองค์รวมและมีความยืดหยุ่นระดับหนึ่ง การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิด วิเคราะห์ และลงมือปฏิบัติ จนเกิดศักยภาพตามที่กำหนดไว้ในผลลัพธ์การเรียนรู้ การกำหนดภาระงานมุ่งให้นักเรียนได้คิด วิเคราะห์ ออกแบบ แก้ปัญหา และสร้างสรรค์ชิ้นงานที่เชื่อมโยงกับประเด็นระดับโลกในบริบททางภูมิศาสตร์ภายใต้สถานการณ์ บทบาท และเงื่อนไขเฉพาะ และมีการกำหนดเกณฑ์การประเมิน (Rubric scores) ที่สัมพันธ์กับการแสดงความสามารถ

ตลอดจนระดับของการจัดการหรือการทำงานนั้นๆ ให้สำเร็จอันทำให้รายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพตามแนวคิด Preservearticles.com (n.d.) และ Finley (2014) จนได้รับการประเมินให้มีคุณภาพระดับมากที่สุด

4. การพัฒนารายวิชาผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม โดยกระบวนการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (participatory action research) ที่สอนครูผู้สอนรายวิชาภูมิศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 4 คน เป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนารายวิชา ซึ่งกระบวนการนี้ทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลอย่างรอบด้านมาใช้เพื่อออกแบบและพัฒนารายวิชา นอกจากนี้ครูที่เป็นคณะผู้วิจัยร่วมยังได้เรียนรู้แนวทางในการพัฒนารายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ให้มีคุณค่า สอดคล้องกับบริบทและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต ไม่ยึดติดอยู่ภายใต้แบบปฏิบัติเดิมจนเข้าใจว่าเป็นแนวทางเดียวที่สามารถดำเนินการได้ นอกจากนี้รายวิชาที่พัฒนาขึ้นมานี้จะสามารถประสบความสำเร็จในการนำไปใช้จริง เนื่องจากผู้สอนทุกท่านได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการพัฒนารายวิชา เข้าใจตั้งแต่กระบวนการออกแบบและพัฒนารายวิชา และเห็นคุณค่าของรายวิชาที่พัฒนาขึ้น ทั้งยังสามารถนำความรู้และแนวปฏิบัตินี้ไปปรับใช้ในการพัฒนารายวิชาอื่นๆ ต่อไป ซึ่งสัมพันธ์กับผลการศึกษาของณัฐภัทร คล้ายสุวรรณ (2566) ที่ระบุว่า การพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) นั้นอาศัยประสบการณ์ของครูทุกท่านในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งเข้าใจในบริบทของผู้เรียนและสถานศึกษาจึงทำหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำหลักสูตรไปใช้จริง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนารายวิชาภายใต้การจัดการศึกษาแบบอิงมาตรฐานอย่างมีคุณค่า ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่นำมาตรฐานและตัวชี้วัดซึ่งเป็นเป้าหมายการจัดการศึกษาของประเทศมาเชื่อมโยงกับบริบทเฉพาะและสถานการณ์โลกในปัจจุบันผ่านการดำเนินการร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งมีกระบวนการดำเนินการพัฒนารายวิชา ที่สังเคราะห์ออกมาดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การพัฒนารายวิชาด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 การดำเนินการพัฒนารายวิชาในครั้งนี้ แม้จะเป็นการพัฒนารายวิชาเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับบริบทโลกปัจจุบัน และเป็นประโยชน์กับผู้เรียนในทุก

สถานศึกษา อย่างไรก็ตาม กระบวนการพัฒนารายวิชาครั้งนี้ยังคำนึงถึงบริบทเฉพาะ ทรัพยากร และข้อจำกัดของสถานศึกษาที่ผู้วิจัยได้พัฒนารายวิชาขึ้น การจะนำรายวิชานี้ไปปรับใช้จึงควรพิจารณาถึงความเหมาะสมเชิงบริบท หรืออาจนำกระบวนการพัฒนารายวิชาที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ไปปรับใช้เพื่อสร้างรายวิชาที่มีความสอดคล้องกับบริบทอย่างแท้จริง

1.2 การดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ได้บูรณาการเป้าหมายการศึกษาของประเทศที่ระบุไว้ในตัวชี้วัดเข้ากับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองโลก การจะนำรายวิชาไปสู่การวางแผนการจัดการเรียนการสอน การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละคาบ ต้องไม่ละเลยเป้าประสงค์นี้ แม้การกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้จะให้ความยืดหยุ่นในการออกแบบกิจกรรมรายคาบ แต่ก็ต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับภาระงานและผลลัพธ์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการดำเนินการวิจัยต่อ ในการนำรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้รายคาบเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ และประเมินผลจากการเรียนรู้เพื่อศึกษาถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรายวิชาที่พัฒนาขึ้น

2.2 ควรมีการนำการวิจัยลักษณะนี้ไปปรับใช้ในการพัฒนารายวิชาอื่นๆ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาของกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ตลอดจนบริบทของสถานศึกษาอื่นๆ เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับผู้ที่มีความสนใจได้ศึกษาเปรียบเทียบ

2.3 ควรมีการดำเนินการวิจัยในการรวบรวมสื่อและแหล่งเรียนรู้ทางภูมิศาสตร์ที่ช่วยส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลกในมิติต่างๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนครูและสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กนก จันทรา. (2561). การรู้เรื่องภูมิศาสตร์ : ถอดบทเรียนประสบการณ์การจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ในชั้นเรียนที่เสริมสร้างการรู้เรื่องภูมิศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรกฎ จิตรานุเคราะห์. (2565). การพัฒนารายวิชาประวัติศาสตร์เพื่อเสริมสร้างทักษะการประกอบการ. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 9(3), 361-375.
- ณัฐภัทร คล้ายสุวรรณ. (2566). การพัฒนาหลักสูตรสังคมศึกษาอิงวิสัยทัศน์สถานศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา, 34(3), 54-67.
- ดร.ณิ จำปาทอง. (2560). สภาพการจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ในระดับการศึกษาภาคบังคับ. วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ., 10(2), 121-135.
- นวลมรกต ทวีทอง. (2567). การพัฒนาหลักสูตรประวัติศาสตร์อิงสมรรถนะระดับชั้นมัธยมศึกษา. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(11), 1356-1366.
- นิตยา ปลั่งธนานนท์. (2564). สังคมศึกษา: ยุคมาตรฐานกำกับ. กรุงเทพมหานคร: โรงงานพิมพ์ที่ตั้ง.
- พิทักษ์ ปินใจ และสุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช. (2563). โมเดลการวัดความเป็นพลเมืองโลกของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 14(3), 77-87.

- มารุต พัฒนา. (2567). แนวคิดหลักการพัฒนาหลักสูตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง สาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อรรถพล ประภาสโนบล. (2564). Global Citizenship Education: เราจะสอนให้นักเรียนเป็นพลเมืองโลกได้อย่างไร. แหล่งที่มา <https://thepotential.org/knowledge/global-citizenship-education/>. สืบค้นเมื่อ 8 สิงหาคม 2567.
- Finley, T. (2014). Planning the Best Curriculum Unit Ever. From <https://www.edutopia.org/blog/planning-best-curriculum-unit-ever-todd-finley?crltpid=camp.fOnQQQTWtQH>. Retrieved August 8, 2024.
- Nation Council for the Social Studies. (2022). National Curriculum Standards for Social Studies: Introduction. From <https://www.socialstudies.org/standards/national-curriculum-standards-social-studies-introduction>. Retrieved August 8, 2024.
- OXFAM. (2015). Education for global citizenship a guide for schools. From <https://oxfamilibrary.openrepository.com/bitstream/handle/10546/620105/edu-global-citizenship-schools-guide-091115-en.pdf?sequence=11&isAllowed=y>. Retrieved August 8, 2024.
- Preservearticles.com. (n.d.). What are the Characteristics of Good Unit? From <https://www.preservearticles.com/articles/what-are-the-characteristics-of-good-unit/26561>. Retrieved August 8, 2024.

การสร้างสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง
เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
CREATING ANIMATION MEDIA FOR STUDYING SCIENCE ON WAVE AND
LIGHT TO ENCOURAGE UNDERSTANDING OF SCIENCE LEARNING
OF MATHAYOMSUKSA THREE

¹เพ็ญพิมล บุญชู Phenpimol Boonchu ²เชษฐ ศิริสวัสดิ์ Chade Sirisawat

³กิตติมา พันธุ์พุกษา Kittima Panprueksa

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยบูรพา Burapha University, Thailand

Corresponding Author E-mail: 63910093@go.buu.ac.th

Article Received: April 08, 2025. Revised: August 19, 2025. Accepted: August 21, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 ตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อศึกษาความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนก่อนและหลังเรียน 3) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจต่อสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมีกลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดทองคั้ง“ไพโรจน์ประชาสรรค์” ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 ห้องเรียน โดยการสุ่มห้องเรียนโดยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม จำนวน 40 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สื่อแอนิเมชันประกอบการเรียน แผนการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ แบบวัดความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ และแบบวัดความพึงพอใจต่อสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบประสิทธิภาพ E_1/E_2 การทดสอบทีแบบสองกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระจากกัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 88.36/85.17 2) ผลการศึกษาคะแนนความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.42 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 34.02 คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการศึกษาคะแนนความพึงพอใจของผู้เรียนต่อสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: สื่อแอนิเมชันประกอบการเรียน, ความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์, ความพึงพอใจต่อสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียน

Abstract

The purpose of this research are 1) To create an animation media for learning science on waves and light for Mathayom 3 students with an efficiency of E1/E2 according to the criteria of 80/80. 2) To study the understanding of learning science on waves and light that was organized by using animation media for learning before and after learning. 3) To study the level of satisfaction with animation media for learning science on the topic of waves and light for Mathayom 3 students. The sample consisted 40 in Mathayom 3 students 1 classroom of Wat Thong Kung "Pairoj Prachasan" School in the second semester of the academic year 2024, by using cluster random sampling technique. The research instruments included science learning animation media, the learning management plans of science, science learning understanding tests, and satisfaction measurement forms for science learning animation media on the topic of waves and light. The statistics used in data analysis included mean and standard deviation. E1/E2 Efficiency Test Dependent Sample t-test.

The results indicated that 1) The efficiency of the animation media for learning science on Waves and light, of Mathayom 3 students is 88.36/85.17 2) The understanding score before learning has an average of 17.42 and after has an average of 34.02, indicating that the post-learning score is higher than the pre-learning score 3) The satisfaction of the students with the animation media for learning science on Waves and light, of Mathayom 3 students in overall average is 4.51 at the highest level.

Keywords: Animation, The Understanding of Learning Science, Satisfaction to Animation Media

บทนำ

วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ซึ่งเป็นสังคมแห่งความรู้ (Knowledge based society) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อโลกปัจจุบันและอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคสมัยนี้ที่วิทยาศาสตร์ได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตของมนุษย์ทุกคน ทั้งในด้านการดำเนินชีวิต การเรียน การงานอาชีพ เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมถึงผลผลิตต่างๆ สิ่งเหล่านี้ล้วนต้องมีหลักวิทยาศาสตร์มาเกี่ยวข้องอยู่ตลอด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) วิทยาศาสตร์ในปัจจุบันเจริญก้าวหน้าควบคู่ไปกับเทคโนโลยีที่ช่วยให้มนุษย์พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิดเป็นเหตุเป็นผล คิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ วิจัย การสร้างแบบจำลอง มีทักษะสำคัญในการค้นหาความรู้ เรียกได้ว่า วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นตัวช่วยที่ทำให้ชีวิตของมนุษย์มีความสะดวกสบายและพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้น คนเราจึงจำเป็นต้องเรียนรู้และก้าวทันกับความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะมีความรู้และเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้น รวมถึงสามารถนำความรู้ไปใช้อย่างสร้างสรรค์ และมีคุณธรรมในชีวิตประจำวันและในแวดวงการศึกษาด้วย (กิดานันท์ มลิทอง, 2548)

ปัจจุบันวิทยาศาสตร์ศึกษาทั่วโลกต่างให้ความสำคัญต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเข้าใจในเนื้อหาสาระวิทยาศาสตร์ ความสามารถทางการคิด และความสามารถในการศึกษาหาความรู้ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ประชาชนมีความรู้พื้นฐานในการดำรงชีวิตอยู่บนโลกที่ได้รับผลกระทบจากวิทยาศาสตร์ในสังคม (Lonsbury and Ellis, 2002) ซึ่งขั้นแรกของการทำให้ความรู้ที่ได้รับมาเกิดประสิทธิภาพคือความเข้าใจ

โดยการพัฒนาความเข้าใจในธรรมชาติของวิทยาศาสตร์ปรากฏในเป้าหมายสำคัญของวิทยาศาสตร์ศึกษาอยู่เสมอ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์จึงต้องเน้นที่กระบวนการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ว่าผู้เรียนจะเกิดความเข้าใจในการเรียนอย่างแท้จริง (Fouad Abd-El-Khalick et al, 2017)

ในการศึกษาวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดของนักวิทยาศาสตร์ศึกษาและนักการศึกษาทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆ จิตวิทยาการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ จะเห็นได้ว่า ครูต้องใช้รูปแบบกระบวนการเรียนรู้ และกิจกรรมการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ได้การเรียนการสอนที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเข้าใจในเนื้อหาง่ายขึ้นและได้ฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อย่างแท้จริง ซึ่งการสร้างสื่อการสอนแอนิเมชันจะช่วยพัฒนาการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว โดย วิภา อุตมฉันท (2538) กล่าวว่า การใช้เทคนิคภาพเป็นความสามารถพิเศษของนักผลิตรายการ เพราะเทคนิคภาพที่ดีย่อมนำไปสู่รายการที่ดี เทคนิคภาพใช้ได้ดีกับบุคคลทุกเพศ ทุกวัย และเป็นเทคนิคที่ใช้ได้ดีกับการศึกษาทั่วไป ซึ่งเทคนิคการทำภาพเคลื่อนไหวหรือแอนิเมชัน เป็นเทคนิคภาพที่ได้รับความนิยมอย่างสูงในปัจจุบัน สอดคล้องกับธรรมศักดิ์ เอื้อรักสกุล (2547) ที่กล่าวว่า สื่อแอนิเมชันสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนทำให้เข้าใจในบทเรียนได้ง่าย และเข้าใจได้ตรงกัน เนื่องจากเห็นภาพเคลื่อนไหวในบทเรียนนั้นได้ชัดเจนมากกว่าจะเป็นเพียงตัวหนังสือหรือภาพนิ่ง

สื่อแอนิเมชัน คือ “การสร้างภาพเคลื่อนไหว” ด้วยการนำภาพนิ่งมาเรียงลำดับกัน และแสดงผลอย่างต่อเนื่องทำให้เกิดมองเห็นภาพที่มีการเคลื่อนไหวในลักษณะภาพติดตา การใช้สื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนเป็นวิธีที่ควรนำมาใช้อย่างยิ่งกับการเรียนการสอนในปัจจุบันเพื่อให้การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนนั้น สื่อแอนิเมชันประเภท 2 มิติ เป็นสื่อที่ได้รับความนิยมอย่างมาก สามารถจัดทำได้ด้วยตัวเองและที่สำคัญจะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ดีกว่าการเรียนรู้แบบบรรยายเพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาสื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน เชื่อมโยงกับเนื้อหาบทเรียนและประยุกต์ใช้ได้กับวิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้สูงสุด (ทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ, 2552)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างสื่อการสอนแอนิเมชันประกอบการเรียนมาใช้ในการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง เพื่อที่จะเปลี่ยนเนื้อหาจากนามธรรมให้มีความเป็นรูปธรรมทำให้ผู้เรียนเห็นภาพที่ถูกต้องและตรงกัน ลดความซับซ้อน เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้นและสามารถที่จะพัฒนาความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ และส่งผลให้นักเรียนสนุกกับการเรียน ไม่เบื่อหน่าย ฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลดีต่อการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ในระดับที่สูงขึ้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อศึกษาความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง โดยการใช้สื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
3. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจต่อสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research & Development) โดยดำเนินการตามรูปแบบ ADDIE Models 4 ขั้นตอน มีวิธีการวิจัยดังนี้

1. ขั้นตอนการวิเคราะห์ (Analysis: A)

1.1 ศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในด้านความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ด้วยการสัมภาษณ์ผู้สอนและผู้เรียน

1.2 ศึกษา แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียน ผู้วิจัยจึงเลือกสื่อแอนิเมชันมาใช้ในการวิจัยเพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งรูปแบบสื่อแอนิเมชันที่ผู้วิจัยเลือกใช้คือ สื่อแอนิเมชันประเภท Computer Animation แบบ 2 มิติ ที่สร้างจากโปรแกรม Adobe Photoshop และ Adobe Premiere Pro

1.3 ศึกษาแนวคิดหลักในวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ซึ่งวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ วัดดูประสงค์การเรียนรู้ และเวลาเรียน

2. ขั้นตอนการออกแบบและพัฒนา (Design & Development: D1 & D2)

2.1 ออกแบบสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิทยาศาสตร์เรื่อง คลื่นและแสง เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามกรอบแนวคิดในการออกแบบสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียน

2.2 ออกแบบการวัดและประเมินผล แบบประเมินคุณภาพสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียน โดยผู้วิจัยได้กำหนดสิ่งที่ต้องการวัดไว้ 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านการนำเสนอสื่อ และด้านภาพเคลื่อนไหวและเสียง

2.3 สร้างแบบประเมินคุณภาพสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนตามหลักที่กำหนดไว้ โดยแจกแจงรายละเอียดให้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการวัด ซึ่งแบบประเมินคุณภาพสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อสอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่างๆ โดยกำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับคุณลักษณะสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียน ได้ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 0.60 – 1.00

2.4 สร้างสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิทยาศาสตร์เรื่อง คลื่นและแสง เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 สื่อ ได้แก่ ชุด Magic of mechanic wave ชุดสเปกตรัม 7 สี คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้าสองแสง ชุด How to reflection ชุด How to refraction และชุด Light and bright โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพในด้านเนื้อหา ด้านการนำเสนอ และด้านภาพเคลื่อนไหวและเสียง แล้วนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขโดยใช้แบบประเมินคุณภาพแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ซึ่งสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนที่ได้มีค่าเฉลี่ยการประเมินคุณภาพ 4.55 อยู่ในระดับดีมาก

3. ขั้นตอนการทดลองใช้ (Implementation: I)

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดทองคั่ง “โพธิ์จันทน์ประชาสรรค์” ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 โรงเรียนวัดทองคั้ง “โพธิ์จรรย์ประชาสรรค์” ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 40 คน โดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

3.2.1 สื่อแอนิเมชันที่ผ่านการประเมินในขั้นตอนการออกแบบและพัฒนาแล้ว

3.2.2 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง คลื่นและแสง โดยออกแบบหน่วยการเรียนรู้ และกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ตามตัวชี้วัดให้สอดคล้องตามหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียน จำนวน 5 แผน ใช้เวลาสอนทั้งหมด 20 ชั่วโมง ดำเนินการจัดการเรียนการสอนแบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้นตอน ใช้ร่วมกับสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียน ที่จะแทรกอยู่ในชั้นต่างๆ ของแต่ละแผน จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.84 อยู่ในระดับดีมาก

3.2.3 แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์แบบเลือกตอบ 2 ชั้น โดยชั้นที่ 1 เป็นแบบปรนัย และชั้นที่ 2 เป็นอัตนัย (ให้เหตุผลในการตอบชั้นที่ 1) จำนวน 40 ข้อ ใช้จริง 20 ข้อ ให้ครอบคลุมเนื้อหาและวัตถุประสงค์การเรียนรู้ จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญพบว่าแบบทดสอบมีความสอดคล้องของแบบทดสอบกับวัตถุประสงค์มีค่าตั้งแต่ 0.60 – 1.00 ค่าความยากง่าย (P) มีค่าตั้งแต่ 0.35-0.80 และค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าตั้งแต่ 0.20 – 0.40 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ของข้อสอบทั้งฉบับอยู่ที่ 0.89

3.2.4 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียน แบ่งเนื้อหาการประเมินเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบสื่อ และด้านภาพและเสียง รวม 16 ข้อ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท์ จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญพบว่าแบบประเมินความพึงพอใจมีความสอดคล้องของรายการประเมินกับเนื้อหาที่มีค่าตั้งแต่ 0.60 – 1.00

3.3 การดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบการวิจัยทดลองแบบทดสอบก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล แนะนำขั้นตอนการทำกิจกรรมและบทบาทของนักเรียน ทำการทดสอบความเข้าใจก่อนเรียน (Pre-test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้น เมื่อสิ้นสุดบทเรียนจึงทำการทดสอบความเข้าใจหลังเรียน (Post-test) และให้นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจต่อสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียน นำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ต่อไป

4. ขั้นตอนการประเมินผล (Evaluation: E)

4.1 หาประสิทธิภาพของสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ใช้การหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาคะแนนวัดความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบผลความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียน ใช้สถิติ t-test แบบ Dependent Sample

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อแอนิเมชันประกอบการเรียน โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินเป็นช่วงคะแนน 5 ระดับ

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการสร้างสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้จำนวนร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของคะแนนทดสอบหลังเรียน เท่ากับ 85.17 และจำนวนร้อยละของคะแนนเฉลี่ยของคะแนนแบบฝึกหัดระหว่างเรียน เท่ากับ 88.36 สื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการสร้างสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ลักษณะของคะแนน	สาระการเรียนรู้	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	E	ค่าระดับประสิทธิภาพ (E_1/E_2)
คะแนนระหว่างเรียน	คลื่นกล	10	8.88	1.45	88.75	
	คลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า	10	9.05	1.43	90.50	
	การสะท้อนของแสง	10	8.33	1.58	83.25	
	การหักเหของแสง	10	8.50	1.41	85.00	
	ความสว่าง	10	9.43	1.13	94.25	
		50	44.18	6.12	88.36	88.36/85.17
คะแนนหลังเรียน		40	34.02	4.19	85.17	

2. การเปรียบเทียบคะแนนความเข้าใจในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ก่อนเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 17.42 และหลังเรียนด้วยสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียน มีค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 34.02 เมื่อนำคะแนนมาเปรียบเทียบพบว่าผลความเข้าใจในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการสอนด้วยสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การประเมินความเข้าใจในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

คะแนนวัดความเข้าใจ	n	$\bar{X}$	S.D	df	t	p(1-tail)
ก่อนเรียน	40	17.42	5.53	39.00	27.12*	.000
หลังเรียน	40	34.02	4.10			

*p < .05

3. การวิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียนต่อสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51, S.D = 0.55) โดยด้านที่ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านภาพและเสียง รองลงมาคือ ด้านเนื้อหา และด้านที่ผู้เรียนมีความพึงพอใจน้อยที่สุดคือ ด้านการออกแบบสื่อ

ตารางที่ 3 ผลการประเมินค่าความพึงพอใจของผู้เรียนต่อสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ด้านการประเมิน	$\bar{X}$	S.D	เกณฑ์การประเมิน
ด้านเนื้อหา	4.58	0.54	มากที่สุด
ด้านการออกแบบสื่อ	4.39	0.57	มาก
ด้านภาพและเสียง	4.60	0.53	มากที่สุด
ภาพรวม	4.51	0.55	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพของสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า มีประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 88.36/85.17 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพราะผู้วิจัยยึดหลักการหาประสิทธิภาพ E_1/E_2 (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2520) โดยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ (Analysis : A) 2) การออกแบบและพัฒนา (Design & Development : D1 & D2) 3) การทดลองใช้ (Implementation : I) 4) การประเมินผล (Evaluation : E) โดยทุกขั้นตอนได้ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญที่ช่วยประเมินคุณภาพของเครื่องมือ ให้มีคุณภาพที่เหมาะสมและถูกต้อง ก่อนที่จะนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจริง ทั้งนี้ การเรียนโดยสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนจะเป็นการจัดว่าเป็นวิธีเรียนที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอนที่มีคุณภาพได้อีกวิธีหนึ่ง โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สามารถพัฒนาสื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน เชื่อมโยงกับเนื้อหาบทเรียน จึงทำให้มีสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิมา เจริญผล (2560) ได้พัฒนาสื่อแอนิเมชันการประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สอนด้วยชุดการสอนก่อนเรียนและหลังเรียน และศึกษาความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 82.43/80.44 เป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. ผลการศึกษาความเข้าใจในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 คะแนนความเข้าใจก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.42 และคะแนนความเข้าใจหลังเรียนด้วยสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 34.02 แสดงว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 เพราะในการจัดการเรียนการสอนที่ใช้ร่วมกับสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนจะส่งเสริมให้นักเรียนได้มองเห็นเนื้อหาเป็นรูปธรรมมากขึ้น ทำให้นักเรียนเห็นภาพในเนื้อหาเรื่อง คลื่นและแสง ที่ชัดเจนและตรงกัน รวมทั้งยังสอดแทรกสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนเข้าไปในขั้นตอนต่างๆ ของการจัดการเรียนการสอน เช่น ขั้นสำรวจและค้นหาทำให้นักเรียนมีความตื่นตัวเนื่องจากความแปลกใหม่ของสื่อและเข้าใจในเนื้อหามากขึ้นเนื่องจากรายละเอียดของเนื้อหาที่แสดงผ่านสื่อแอนิเมชัน ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนได้ฝึกประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงให้เห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น รวมถึงได้ฝึกทักษะทางด้านการแสวงหาความรู้ การจัดการกับความรู้ การตีความหมายและลงข้อสรุป และทักษะการทดลอง โดยสาระการเรียนรู้ที่นักเรียนมีคะแนนความเข้าใจเฉลี่ยหลังเรียนสูงสุด คือ ความสว่าง เพราะเป็นเนื้อหาที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงได้ชัดเจนที่สุด และสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนมีความ

กระชับเหมาะสมกับเวลาเรียนและยกตัวอย่างได้ชัดเจน และสาระการเรียนรู้ที่นักเรียนมีคะแนนความเข้าใจเฉลี่ยหลังเรียนต่ำสุด คือ การสะท้อนของแสง เพราะมีเนื้อหาเยอะที่สุด และใช้เวลาในการเรียนนาน สื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนมีเวลาน้อยเกินไป ทำให้นักเรียนขาดความเชื่อมโยงบทเรียนกับเหตุการณ์จริง และทำให้ทักษะที่นักเรียนได้รับไม่มากพอ ดังที่ Philip and Chelsea (2019) ได้กล่าวว่า วิดีโอการสอนแบบเคลื่อนไหวช่วยเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ของนักเรียนรวมถึงการมีส่วนร่วมและความสนใจที่เพิ่มขึ้น ความเข้าใจที่ดีขึ้นและความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตต์วิสุทธิวิมุตติปัญญา และธีรพัฒน์ จันทร (2559) ที่ได้พัฒนาสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนเรื่อง โครงสร้างอะตอม สำหรับนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไปชั้นปีที่ 3 เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาหลังได้รับการเรียนรู้ด้วยสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนนี้ จากผลการวิจัย พบว่า ผลความรู้ความเข้าใจของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนต่อสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง คลื่นและแสง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจอยู่ที่ 4.51 อยู่ในระดับ “มากที่สุด” เพราะสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนสามารถดึงดูดความสนใจของนักเรียนทำให้เข้าใจในบทเรียนได้ง่าย เนื่องจากมีภาพเคลื่อนไหวที่เป็นตัวการ์ตูนและสร้างเรื่องราวในชีวิตให้อยู่รูปแบบของการ์ตูนแอนิเมชัน ทำให้นักเรียนรู้สึกไม่ตึงเครียดและเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในชีวิตจริงได้ง่าย อีกทั้งยังมีการตั้งชื่อตัวละครให้มีความตลกและสมัยใหม่ ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนานและไม่เบื่อหน่ายกับการเรียน จึงส่งผลให้นักเรียนรู้สึกสนุกและมีเจตคติที่ดีต่อการเรียน โดยด้านการประเมินที่นักเรียนมีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ด้านภาพและเสียง เพราะเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด และตัวละครมีความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน รวมถึงเสียงที่ประกอบในสื่อแอนิเมชันเป็นเสียงที่มีระดับ เสียงเอฟเฟกต์ เสียงพื้นหลังที่ดึงดูดนักเรียนได้อย่างดี และด้านการประเมินที่นักเรียนมีความพึงพอใจต่ำที่สุด คือ ด้านการออกแบบสื่อ เพราะสื่อที่สร้างออกมามีการเปลี่ยนฉากบ่อยครั้ง คู่มือที่ใช้ประกอบฉากไม่หลากหลายนัก รวมถึงข้อความบรรยายที่ไม่ได้ใส่ตลอดสื่อแอนิเมชัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของชัชฎา ขวรางกูร (2551) ได้ทำการพัฒนาและหาประสิทธิภาพสื่อวีดิทัศน์แอนิเมชันสามมิติ เรื่องระบบหมุนเวียนเลือด สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มที่ใช้สื่อวีดิทัศน์แอนิเมชันสามมิติ และกลุ่มควบคุมที่เรียนด้วยการเรียนปกติ พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนที่ใช้สื่อแอนิเมชันสามมิติ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด อยู่ในเกณฑ์ดีมาก

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยในครั้งนี้ คือ การใช้สื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนในการช่วยจัดการเรียนการสอน เป็นการนำเทคนิคภาพเคลื่อนไหวประเภทแอนิเมชันแบบ 2 มิติ ซึ่งมีเนื้อเรื่องอยู่ภายใต้ขอบเขตเนื้อหาวิทยาศาสตร์มาประกอบการเรียนตามเนื้อหาที่กำหนดไว้ และผู้สอนยังสามารถพัฒนาสื่อแอนิเมชันให้เหมาะสมกับผู้เรียนและเนื้อหา รวมถึงสามารถนำสื่อแอนิเมชันนี้ไปประยุกต์ใช้กับวิธีการสอนได้หลากหลายรูปแบบ ทำให้สื่อแอนิเมชันนี้มีประสิทธิภาพมากเพียงพอต่อการนำไปใช้

การจัดการเรียนรู้ด้วยสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนจะทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในการเรียนวิทยาศาสตร์ นั่นคือ ความสามารถของผู้เรียนที่จะอธิบาย ขยายความหรือเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์โดยใช้ถ้อยคำที่เป็นภาษาของตนเอง และสามารถที่จะแปลความหมาย ตีความหมาย หรือขยายความหมายข้อมูล จากเนื้อหาวิชาวิทยาศาสตร์ได้หลังจากได้เรียนรู้ด้วยสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียน

ความพึงพอใจของนักเรียนต่อสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนจะเป็นความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนในด้านความพอใจหรือทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียน ซึ่งหลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนแล้ว จะช่วยให้ นักเรียนรู้สึกสนุกต่อการเรียน มาถึงเครียด และทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนและเกิดการอยากเรียนรู้มากขึ้น

ดังนั้น ในองค์ความรู้ของการใช้สื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้เนื้อหาที่เห็นภาพได้ชัดเจน เข้าใจตรงกัน มีการประยุกต์บทเรียนให้เข้ากับชีวิตประจำวัน ซึ่งดำเนินเรื่องด้วยสื่อแอนิเมชันที่มีความเหมาะสมกับวัยของนักเรียน ไม่ตึงเครียด และสนุกสนาน ทั้งหมดนี้จะส่งผลให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในการเรียนอย่างแท้จริง สามารถแปลความ ตีความ และขยายความของเนื้อหาได้ อีกทั้งยังส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนและอยากเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรศึกษาเนื้อหาข้อมูลของสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนอย่างละเอียดเพื่อให้เกิดความเข้าใจและความเหมาะสมในช่วงเวลาที่ควรใช้สื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนในชั้นเรียน และสามารถนำไปใช้กับนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ในการทำแบบวัดความเข้าใจ พบว่า นักเรียนบางส่วนอาจจะไม่ดำเนินการตอบในส่วนของการให้เหตุผล ดังนั้น ครูควรอธิบายให้นักเรียนได้เห็นถึงประโยชน์ของการตอบแบบให้เหตุผลซึ่งจะช่วยลดข้อผิดพลาดในการหาคำตอบและทำให้นักเรียนมีความมั่นใจมากขึ้นในการทำแบบทดสอบครั้งต่อไป

1.3 ในการทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียน พบว่า นักเรียนบางส่วนจะไม่ระบุคำตอบที่ชัดเจนหรือตอบไม่ครบถ้วนตามที่โจทย์กำหนด ดังนั้น ครูควรเน้นย้ำให้นักเรียนระบุคำตอบให้ชัดเจนและตอบให้ครบถ้วนสมบูรณ์

1.4 ในการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อสื่อแอนิเมชัน ครูผู้สอนควรเปิดสื่อแอนิเมชันประกอบการเรียนทั้ง 5 สื่ออีกครั้ง เพื่อให้นักเรียนได้ทบทวนและทำความเข้าใจกับสื่อก่อนทำแบบประเมิน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรสร้างสื่อแอนิเมชันให้เวลาเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนในแต่ละบทเรียน เนื่องจากในแต่ละบทเรียนจะมีความยาวของเนื้อหาที่ไม่เท่ากัน การวิจัยในครั้งนี้พบว่าเนื้อหาใดที่มีความยาวของบทเรียนมากนักเรียนจะจดจำอยู่กับบทเรียนนั้นเป็นเวลานาน และการใช้สื่อแอนิเมชันประกอบการเรียน

เสริมเข้าไปในบทเรียน ทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสื่อแอนิเมชันที่มีความยาวมากจะทำให้ให้นักเรียนรู้สึกไม่เบื่อหน่ายในบทเรียนและสนุกสนานไปกับการเรียนมากกว่าสื่อแอนิเมชันที่มีความยาวน้อย

2.2 ควรมีสื่ออื่นๆ เพิ่มเติมในการจัดการเรียนการสอนร่วมกับการใช้สื่อแอนิเมชัน ประกอบการเรียนเนื่องจากในบางบทเรียนจะมีการเชื่อมโยงเหตุการณ์ในสื่อแอนิเมชันเข้ากับชีวิตจริง การวิจัยในครั้งนี้ มีการยกตัวอย่างถึงเหตุการณ์จริง เช่น เรื่อง การหักเหของแสง ที่ผู้เรียนยกตัวอย่างถึงหลอดที่วางตั้งอยู่ในแก้วน้ำ ภาพของหลอดที่มองเห็นจะไม่เสมอกันเนื่องจากการหักเหของแสง ดังนั้น การมีสื่อเพิ่มเติมจะทำให้ให้นักเรียนเห็นการเปรียบเทียบที่ชัดเจนและเข้าใจคำอธิบายและเนื้อหาบทเรียนได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิดานันท์ มลิทอง. (2548). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- จิตต์วิสุทธิ์ วิมุตติปัญญา และธีรพัฒน์ จินชร. (2559). การพัฒนาสื่อแอนิเมชัน 3 มิติ เรื่อง โครงสร้างอะตอม สำหรับนักศึกษาสาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป. รายงานผลการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.
- จิตรพร ลีละวัฒน์. (2556). รายงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน เรื่องการพัฒนาภารกิจปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างความคิดวิเคราะห์ให้กับนักศึกษาในรายวิชาการจริยธรรมทางธุรกิจ (BUS 400). กรุงเทพมหานคร: คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ชัชฎา ชวรางกูร. (2551). การพัฒนาวิดีโอแอนิเมชันสามมิติ เรื่อง ระบบหมุนเวียนเลือด สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2520). ระบบสื่อการสอน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชุดิมา เจริญผล. (2560). การพัฒนาชุดการสอนวิทยาศาสตร์ เรื่อง การถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาราชภัฏนครสวรรค์.
- ทวีศักดิ์ กาญจนสุวรรณ. (2552). เทคโนโลยีมัลติมีเดีย. กรุงเทพมหานคร: เคทีพี คอมพ์ แอนด์ คอนซัลท์.
- ธรรมศักดิ์ เอื้อรักสกุล. (2547). การสร้างภาพยนตร์ 2D อนิเมชัน. กรุงเทพมหานคร: มีเดีย อินเทลลิเจนซ์ เทคโนโลยี.
- วิภา อุดมฉันท. (2538). การผลิตรายการโทรทัศน์และวิดีโอทัศน์. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Abd-El-Khalick, F., Myers, J.Y., Summers, R., Brunner, J., Waight, N., Wahbeh, N., Zeineddin, A. A., and Belarmino, J. (2017). A longitudinal analysis of extent and manner of representations of nature of science in US high school biology and SCIENCE textbooks. *Journal of Research in Science Teaching*, 54(1), 82-120.
- Lonsbury, J. G. and Ellis, J. D. (2002). Science History as a Means to Teach Nature of Science Concepts: Using the Development of Understanding Related to Mechanisms of Inheritance. *Electronic Journal of Science Education*, 7(2), 1.
- Philip, E. and Chelsea, L. (2019). Animating student engagement: The impacts of cartoon instructional videos on learning experience. *Research in Learning Technology*, 27, 1-31.

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา
ในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
THE DEVELOPMENT OF THE CREATIVE LEADERSHIP BASED ON THE FOUR
VUDDHI-DHAMMA OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN CHA-UAT DISTRICT UNDER
NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

¹เสาวภา แจ่มจรัสศรีศิริ Saovapa Jamjaratsrisiri

²พระครูสุเมธปริยัติคุณ PhrakruSumethpariyatikul ³เกษมา ศรีสุวรรณ Kasama Srisuwan

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: Kasama0356@gmail.com

Article Received: April 06, 2025. Revised: August 20, 2025. Accepted: August 21, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เกี่ยวข้อง 15 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่างแนวทาง 5 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม 7 คน เพื่อประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 พบว่า ด้านการมีจิตนาการ ผู้บริหารเสริมสร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมการทำงานร่วมกัน เปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นและพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ แต่พบอุปสรรคการดำเนินงานล่าช้าและขาดความชัดเจน ทำให้เกิดความไม่มั่นใจและความขัดแย้ง ด้านการมีความยืดหยุ่น ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นและเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่สร้างสรรค์ แต่ยังพบปัญหาความล่าช้า การต่อต้าน และขาดการสนับสนุนจากบุคลากร ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม แต่ยังพบอุปสรรคจากการขาดความเข้าใจและทรัพยากรไม่เพียงพอ ด้านการไว้วางใจ ผู้บริหารยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างและส่งเสริมการทำงานอย่างยุติธรรม แต่ยังพบปัญหาการขาดความชัดเจน ทำให้เกิดความสับสนและไม่มั่นใจ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารสนับสนุนการเสริมสร้างทักษะและการทำงานเป็นทีม แต่ยังพบการขัดแย้งจากบุคลากรที่ต่อต้านความคิดสร้างสรรค์ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 ประกอบด้วย (1) การมีจิตนาการ (2) การมีความยืดหยุ่น (3) การมีวิสัยทัศน์ (4) การไว้วางใจ (5) การมีความคิดสร้างสรรค์ โดยประยุกต์ใช้หลักคุณธรรม 4 ประกอบด้วย (1) สัปปุริสสังเสาะ (การคบหาสัตบุรุษ) (2) สัทธัมมัสสวนะ (การสดับสัทธรรม) (3) โยนิโสมนสิการ (การทำในใจโดยแยบคาย) (4) ธัมมานุธัมมปฏิบัติ (การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม) และ 3) การนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำ

เชิงสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด พบว่า มีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์, หลักคุณธรรม 4, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were: 1) to study the current conditions in the development of the creative leadership of school administrators in Cha-Uat District, Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3, 2) to investigate the development of the creative leadership based on the Four Vuddhi-Dhamma of school administrators in Cha-Uat District, Nakhon Si- Thammarat Primary Educational Service Area Office 3, and 3) to propose guidelines for the development of the creative leadership based on the Four Vuddhi-Dhamma for school administrators in Cha-Uat District, Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3. This is qualitative research that collected data by using in-depth interviews with 15 involved persons about the participation condition, 5 experts in guideline creation, and 7 experts by using focus group discussion to evaluate feasibility, suitability, and utility. Data were analyzed qualitatively using content analysis.

The results showed that: 1) The current conditions in development of the creative leadership of school administrators in Cha-Uat district found that in terms of imagination, school administrators inspired and encouraged teamwork, providing teachers with opportunities to express their opinions and developing new innovations. However, obstacles included slow operations and a lack of clarity, leading to uncertainty and conflicts. Regarding flexibility, administrators listened to the opinions of personnel and were opened to change, resulting in creative development and a positive learning environment. However, challenges included delays in implementation, resistance, and a lack of support from school personnel. In terms of vision, administrators set clear and creative goals, ensuring a definite direction for operations while allowing school personnel to participate in achieving success. This fosters motivation and commitment among staff toward school development. Nevertheless, obstacles such as a lack of understanding among personnel, insufficient internal support, and limited resources hinder the full realization of the intended vision. In term of trust, administrators acknowledged differing viewpoints and promote fair organizational progress, leading to an improved working atmosphere. However, a lack of clarity sometimes caused confusion and uncertainty among staff. Concerning creativity, administrators emphasized skill and experienced enhancement among personnel while encouraging teamwork. This fostered openness to learning and continuous professional development. However, conflicts may arise due to resistance from personnel who opposed creative approaches. 2) The guidelines for the development of creative leadership based on Four Vuddhi-Dhamma principles of school

administrators in Cha-Uat district, under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3, These aspects included: Imagination, Flexibility, Vision, Trust, and Creativity. These elements were applied in conjunction with the Four Vuddhi-Dhamma, which consisted of (1) Sappurisasamseva (Associating with virtuous and wise individuals), (2) Saddhammassavana (Listening to and learning true wisdom), (3) Yonisomanasikāra (Thoughtful and analytical reflection), (4) Dhammānudhammapatipatti (Practicing the Dhamma in accordance with the Dhamma). 3) The proposed guideline for the development of the creative leadership based on the Four Vuddhi-Dhamma for school administrators in Cha-Uat district was found to be feasible, appropriate, and beneficial.

Keywords: Creative Leadership, Four Vuddhi-Dhamma Principles, School Administrators

บทนำ

การพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องอาศัยกำลังคนเป็นสำคัญ อันเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ การศึกษาจึงถือเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคน เพราะคนเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งกว่าทรัพยากรอื่นใดทั้งสิ้น ภายใต้กระแสแห่งโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและเทคโนโลยี มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาคนให้มีความสามารถ และมีคุณภาพอย่างเพียงพอต่อการดำเนินชีวิต พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 บัญญัติว่า การศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 39 ที่ระบุว่าให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าวให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ภายใต้การขับเคลื่อนในการปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนโดยผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

เพื่อให้ภารกิจสำเร็จได้จึงจำเป็นต้องมีผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่มีคุณภาพ ที่สามารถบริหารงานต่างๆ โดยเฉพาะผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เป็นความสามารถพิเศษของผู้นำที่แสดงออกถึงการมีความรู้ความสามารถ การแก้ปัญหาและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ มีการติดต่อประสานงานและพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานอย่างมีศักยภาพ มีความสามารถในการนำหรือจูงใจผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดการเรียนรู้ในองค์กร สมาชิกตระหนักในวิสัยทัศน์ ภารกิจ จนทำให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้บริหารในการดำเนินงานในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา มีหลักธรรมที่นำมาประยุกต์และบูรณาการเพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหารตามหลักคุณธรรม 4 (ดวงแข ข่านอก, 2559)

ในภาวะปัจจุบันการบริหารบุคคลตามหลักพุทธธรรมนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะคุณธรรมเป็นเครื่องที่เหนี่ยวรั้งให้บุคคลมีจิตใจประพฤติไปในทางที่ถูกที่ควร ส่งเสริมให้บุคคลนั้นเป็นที่

ยอมรับนับถือแก่ผู้ร่วมงาน ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดขวัญกำลังใจ รู้สึกมั่นคงในการปฏิบัติงาน ส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ โดยหลักธรรมที่ผู้บริหารควรยึดเป็นหลักในการปฏิบัติงานคือหลักคุณธรรม 4 ซึ่งนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งกับการบริหารบุคลากร ประกอบด้วย สัจสุจริต สัจจะ สัจธรรม สัจจะ โยนิโสมนสิการ คือ ธรรมอันมีปฏิบัติ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำควรนำหลักคุณธรรม 4 มายึดถือและนำมาปฏิบัติในการทำงาน เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในการทำงานร่วมกัน เกิดประโยชน์และเกิดผลดีต่อการทำงาน ทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ (ปาไลดา นามเสนาะ, 2566)

โรงเรียนในอำเภอชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ประกอบด้วย 4 กลุ่มเครือข่าย ซึ่งพบว่า ในบางสถานศึกษาประสบปัญหาด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทำให้ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษา รวมถึงการบริหารงานตามฝ่ายงาน ซึ่งด้านที่ส่งผลกระทบอย่างเห็นได้ชัดคือ ด้านการบริหารงานวิชาการ นักเรียนมีปัญหาด้านการอ่านการเขียนและการคิดคำนวณเพิ่มมากขึ้นเมื่อเทียบกับปีการศึกษาที่ผ่านมา จากภาพรวมของผลการทดสอบดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมยังไม่ประสบผลสำเร็จ ซึ่งไม่เป็นไปตามแผนที่สถานศึกษาได้วางไว้ จากผลกระทบดังกล่าวปัจจัยสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องพัฒนาการสอนครูผู้สอนด้วยทักษะและวิธีการต่างๆ อันจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ หากมีการใช้ทักษะภาวะผู้นำอย่างสร้างสรรค์ จะส่งผลโดยตรงให้ครูนั้นมีความสามารถในการพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่สูงขึ้นตามลำดับ กระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพนั้นจะทำให้งานบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3, 2566) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำ มีวิสัยทัศน์ มีการแก้ปัญหาและสร้างความไว้วางใจ ตลอดจนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดียอมนำพาไปสู่การบริหารสถานศึกษาบรรลุตามเป้าหมาย ดังนั้น ภาวะผู้นำจึงเป็นกลไกสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษาคุณภาพและประสิทธิภาพทางการศึกษา การผลักดันให้ผู้ร่วมงานร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งมาด้วยการคิดหลายมิติ รวมทั้งการคิดแก้ปัญหาเพื่อให้สามารถนำไปปรับใช้ให้เกิดความเหมาะสม รวมถึงเพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในองค์กรอันเกิดจากปัจจัยต่างๆ และส่งผลกระทบกันมาอย่างต่อเนื่อง จากปัญหาดังกล่าวได้รับการแก้ไขด้วยวิธีการที่ควร จะเกิดผลดีต่อการสร้างศักยภาพสูงสุดในการทำงาน การบริหารงานประสบผลสำเร็จและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ซึ่งเป็นงานวิจัยที่จะทำให้เห็นถึงภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปเป็นข้อมูลสารสนเทศ สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใช้ข้อมูลเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา มี 2 ขั้นตอน คือ

1) ศึกษาและสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา 2) สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหา ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และความถูกต้องของภาษา พร้อมทั้งหาคุณภาพเครื่องมือโดยวิเคราะห์หาค่า IOC คัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 แล้วนำไปสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 15 คน ดำเนินการนำรายละเอียดจากการสัมภาษณ์มารวบรวมเรียบเรียง และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีจินตนาการ 2) การมีความยืดหยุ่น 3) การมีวิสัยทัศน์ 4) การไว้วางใจ และ 5) การมีความคิดสร้างสรรค์ เพื่อจัดทำร่างแนวทาง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ตรวจสอบร่างแนวทางด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 รูป/คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจงและกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบประเมินการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การมีจินตนาการ 2) การมีความยืดหยุ่น 3) การมีวิสัยทัศน์ 4) การไว้วางใจ และ 5) การมีความคิดสร้างสรรค์ โดยประยุกต์ใช้หลักคุณธรรม 4 ประกอบด้วย 1) สัจปุริสสังเสวะ การคบหาสมาคมกับ ผู้ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ผู้มีความประพฤติดี ผู้มีคุณสมบัติความเป็นกัลยาณมิตร 2) สัทธัมมัสสวนะ การรับฟังคำแนะนำของกัลยาณมิตร การเอาใจใส่ใฝ่หาความรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง 3) โยนิโสมนสิการ การพิจารณาไตร่ตรองคิดอย่างรอบคอบ รู้จักคิดพิจารณาหาเหตุผลโดยวิธีถูกต้องเหมาะสม และ 4) อัมมานุสรมปฏิบัติ การปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามหลักธรรม สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของธรรมทั้งหลายที่สัมพันธ์กัน การปฏิบัติตามข้อกฎระเบียบอันดีงามของสังคม ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการบันทึกการสนทนากลุ่มตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3

1.1 การมีจินตนาการ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างแรงบันดาลใจ และส่งเสริมการทำงานร่วมกันในองค์กร โดยการเคารพและยอมรับความแตกต่างของบุคคล และเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วม แต่ยังมีอุปสรรค เช่น ความยืดหยุ่นที่อาจทำให้การดำเนินงานล่าช้า

และการขาดความชัดเจนในการไว้วางใจ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความไม่มั่นใจและความขัดแย้งในทีม นอกจากนี้ยังมีปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรที่จำเป็นในการพัฒนา

1.2 การมีความยืดหยุ่น ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีสภาพการดำเนินงานการมีความยืดหยุ่นช่วยให้การบริหารสามารถปรับตัวตามสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็วและไม่ยึดติดกับวิธีเดิมๆ การตัดสินใจที่รวดเร็วและการเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลงทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น แต่ยังมีอุปสรรค เช่น อาจเกิดจากความล่าช้าในการดำเนินงาน การต่อต้าน หรือขาดการสนับสนุนจากบุคลากรภายในโรงเรียน ซึ่งอาจทำให้เกิดความขัดแย้งและความล่าช้า

1.3 การมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและสร้างสรรค์ ช่วยให้การดำเนินงานมีทิศทางที่แน่นอน ทันท่วงที การเปิดโอกาสให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการสร้างความสำเร็จส่งผลมีแรงบันดาลใจในการทำงานและรู้สึกถึงความผูกพันกับการพัฒนาของโรงเรียน ปัญหาหลักที่พบคือจากการที่วิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้อาจไม่สำเร็จตามที่คาดหวัง เนื่องจากขาดความเข้าใจจากบุคลากร ขาดการสนับสนุนจากภายในองค์กร และทรัพยากรที่ไม่เพียงพอ ซึ่งอาจทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปตามเป้าหมาย

1.4 การไว้วางใจ ผู้บริหารสถานศึกษามีการยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่าง เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล และแสดงความจริงใจในการทำงาน ซึ่งส่งเสริมให้การทำงานในองค์กรมีความก้าวหน้าอย่างยุติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ช่วยลดความขัดแย้งในที่ทำงาน ส่งผลให้บรรยากาศการทำงานดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การดำเนินงานไม่ราบรื่น เช่น ความขาดความชัดเจนและโปร่งใสในการบริหาร รวมถึงการขาดความซื่อสัตย์ ซึ่งอาจทำให้เกิดความสับสนและความไม่มั่นใจจากบุคลากร จึงต้องใช้เวลาในการพิสูจน์และสร้างความเชื่อมั่น เพื่อการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

1.5 การมีความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาจะมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะและประสบการณ์ของบุคลากร พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีมาใช้ในการส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีม สนับสนุนการทำงานร่วมกันระหว่างทีมที่มีทักษะหลากหลาย และจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนา จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจและทันสมัย อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบคือความขัดแย้งต่อต้าน ภาระงานที่มากเกินไป และการขาดความรู้ความเข้าใจ ทำให้ครูขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาสถานศึกษา

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาสภาพและการศึกษาเอกสารในการดำเนินงานมาเขียนร่างแนวทางการดำเนินงานและได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จำนวน 5 คน เพื่อดำเนินการในการร่างแนวทางการดำเนินงาน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การมีจินตนาการ ความสามารถของผู้บริหารในการมองเห็นภาพอนาคตของสถานศึกษาที่แตกต่างและเป็นไปได้ ซึ่งอาจรวมถึงการคิดค้นแนวคิดใหม่ ๆ โปรแกรมการเรียนรู้ที่แปลกใหม่ หรือวิธีการจัดการที่แตกต่างออกไป เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น 2) การมีความยืดหยุ่น ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาที่สนับสนุนนำวิธีการที่แปลกใหม่มาใช้ในการปฏิบัติงาน มีความสามารถในการคิดหาคำตอบได้อย่างอิสระ ไม่หวั่นไหวกับสิ่งรอบข้าง สร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงาน ด้วยการบูรณาการวิธีการทำงานอย่างหลากหลาย มีความตื่นตัว กระฉับกระเฉงและคล่องแคล่วในการทำงาน 3) การมีวิสัยทัศน์ เป็นความสามารถของผู้บริหารในการการมองภาพรวมในอนาคต ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ

มองการณ์ไกล มองเห็นสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มองเห็นสถานการณ์ทุกมิติอย่างลึกซึ้ง พร้อมที่จะปรับเปลี่ยนเรียนรู้เปิดรับสิ่งใหม่ๆ สะท้อนภาพให้เห็นถึงสิ่งที่สมาชิกต้องการ 4) การไว้วางใจเป็นความสามารถของผู้บริหารในการต้องการสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาต่อสมาชิกในองค์การ รู้สึกเต็มใจหรือยินยอมที่จะร่วมกระทำตามข้อเสนอแนะบริหารด้วยยึดหลักการบริหารตามหลักสากล และ 5) การมีความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษามีความคิดและความสามารถที่จำเป็นในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องมีความสามารถในการจูงใจประสานงาน และมีความสามารถในการคิดหลายทิศทางที่นำไปสู่กระบวนการคิดในสิ่งแปลกใหม่ อันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์สร้างผลงานที่เกิดจากความคิดริเริ่มและแปลกใหม่สำเร็จ โดยประยุกต์ใช้หลักภูมิธรรม 4 ประกอบด้วย 1) สัมปยุตสังเสวะ การคบหาสมาคมกับ ผู้ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ผู้มีความประพฤติดี ผู้มีคุณสมบัติความเป็นกัลยาณมิตร 2) สัทธัมมัสสวนะ การรับฟังคำแนะนำของกัลยาณมิตร การเอาใจใส่ใฝ่หาความรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง 3) โยนิโสมนสิการ การพิจารณาไตร่ตรองคิดอย่างรอบคอบ รู้จักคิดพิจารณาหาเหตุผลโดยวิธีถูกต้องเหมาะสมและ 4) อัมมานัธมมปฏิบัติ การปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามหลัก สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของธรรมทั้งหลายที่สัมพันธ์กัน ดำเนินชีวิตถูกต้องตามธรรม การปฏิบัติตนตามข้อกฎระเบียบอันดีงามของสังคม

3. การนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักภูมิธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 โดยจัดการสนทนากลุ่มด้วยรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Meet ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของแนวทาง แนวทางการดำเนินงาน การติดตามและประเมินผล โดยผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักภูมิธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลข้อค้นพบที่สำคัญมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 พบว่า ด้านการมีจิตนาการ ผู้บริหารเสริมสร้างแรงบันดาลใจและส่งเสริมการทำงานร่วมกัน เปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นและพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ แต่พบอุปสรรคการดำเนินงานล่าช้าและขาดความชัดเจน ทำให้เกิดความไม่มั่นใจและความขัดแย้ง ด้านการมีความยืดหยุ่น ผู้บริหารรับฟังความคิดเห็นและเปิดใจรับการเปลี่ยนแปลง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาที่สร้างสรรค์ แต่ยังพบปัญหาความล่าช้า การต่อต้าน และขาดการสนับสนุนจากบุคลากร ด้านการมีวิสัยทัศน์ ผู้บริหารตั้งเป้าหมายที่ชัดเจนและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม แต่ยังพบอุปสรรคจากการขาดความเข้าใจและทรัพยากรไม่เพียงพอ ด้านการไว้วางใจ ผู้บริหารยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างและส่งเสริมการทำงานอย่างยุติธรรม แต่ยังพบปัญหาการขาดความชัดเจน ทำให้เกิดความสับสนและไม่มั่นใจ ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารสนับสนุนการเสริมสร้างทักษะและการทำงานเป็นทีม แต่ยังพบการขัดแย้งจากบุคลากรที่ต่อต้านความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของบุญรดา ทรงบุญศาสตร์ (2559) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ มี 4 ตัวบ่งชี้ด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล มี 4 ตัวบ่งชี้ด้านการมีความคิดสร้างสรรค์มี 4 ตัวบ่งชี้ ด้านการมีความยืดหยุ่นและปรับตัว มี 4 ตัวบ่งชี้ และการทำงานเป็นทีมมี 5 ตัวบ่งชี้ รวม 21 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่

ในระดับมาก 2. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากและวิธีการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่มีอันดับความต้องการมากที่สุดคือการศึกษด้วยตนเอง การประชุมเชิงปฏิบัติการและการฝึกอบรม

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีความจำเป็นต่อผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องยึดหลักคุณธรรม 4 ในการดำเนินงาน ประกอบด้วย 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การมีจินตนาการ 2) การมีความยืดหยุ่น 3) การมีวิสัยทัศน์ 4) การไว้วางใจ และ 5) การมีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีหลักธรรมในการบริหารงาน ให้เป็นไปได้อย่างบรรลุผลตามเป้าหมายของสถานศึกษา คือ หลักคุณธรรม 4 ประกอบด้วย 1) สัจปุริสสังเสวะ 2) สัทธัมมัสสวนะ 3) โยนิโสมนสิการ และ 4) ธัมมานุธัมมปฏิบัติ เพราะว่าเป็นแนวทางที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการแก้ปัญหาและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมและพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานอย่างมีศักยภาพ กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการนำหรือจูงใจผู้อื่นอย่างมีวิสัยทัศน์ทำให้เกิดการเรียนรู้ในองค์กร สมาชิกตระหนักในวิสัยทัศน์ ภารกิจ จนทำให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ สร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างให้บุคลากรแสดงความคิดสร้างสรรค์จะส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร และการมีอารมณ์ขัน พร้อมมองโลกในแง่ดีช่วยให้ทีมงานมีกำลังใจในการทำงานและพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การใช้หลักคุณธรรม 4 ในการบริหารสถานศึกษา ยังช่วยให้ผู้บริหารสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีมีจริยธรรม และนำไปสู่การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่ยั่งยืนโดยส่งผลกระทบเชิงบวกทั้งต่อองค์กรครูบุคลากรนักเรียน รวมถึงชุมชนและสังคมโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของไพรัช แซงแก้ว (2566) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาระดับศักยภาพครูในศตวรรษที่ 21 หลักคุณธรรม 4 ดังนี้ 1) หลักสัจปุริสสังเสวะ คือ การเลือกคบกับบุคคลที่มีปัญญาและคุณธรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาทักษะภาวะผู้นำ และสร้างแรงบันดาลใจในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างมีคุณธรรมและความยั่งยืน 2) หลักสัทธัมมัสสวนะ คือ การเปิดใจรับฟังคำแนะนำของกัลยาณมิตรและใฝ่หาความรู้ เพื่อเพิ่มพูนปัญญาและความสามารถในการบริหาร ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กรและนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อความสำเร็จที่ยั่งยืนขององค์กรและสังคม 3) หลักโยนิโสมนสิการ คือ การคิดอย่างเป็นระบบ พิจารณาอย่างรอบคอบ ใช้เหตุผลที่ถูกต้องในการตัดสินใจและคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน 4) หลักธัมมานุธัมมปฏิบัติ การปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม บริหารองค์กรด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรมส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีในองค์กรและพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างมั่นคงและยั่งยืน

3. ผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่ามีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ทุกองค์ประกอบ ซึ่งการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา จะต้องคำนึงถึงหลักการบริหารการศึกษาที่ถูกต้องมีคุณธรรม เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) การมีจินตนาการ 2) การมีความยืดหยุ่น 3) การมีวิสัยทัศน์ 4) การไว้วางใจ และ 5) การมีความคิดสร้างสรรค์ ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าการพัฒนาภาวะผู้นำสร้างสรรค์ตามหลักคุณธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ดำเนินการโดยผู้บริหารสถานศึกษานำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) สัจปุริสสังเสวะ การคบหาสมาคมกับ ผู้ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา

ผู้มีความประพฤติดี ผู้มีคุณสมบัติความเป็นกัลยาณมิตร 2) สัทธัมมัสสนะ การรับฟังคำแนะนำของกัลยาณมิตร การเอาใจใส่ใฝ่หาความรู้ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริง 3) โยนิโสมนสิการ การพิจารณาไตร่ตรองคิดอย่างรอบคอบ รู้จักคิดพิจารณาหาเหตุผลโดยวิธีถูกต้องเหมาะสม และ 4) อัมมานุอัมมปฏิบัติ การปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามหลัก สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของธรรมทั้งหลายที่สัมพันธ์กัน ดำเนินชีวิตถูกต้องตามธรรม การปฏิบัติตนตามข้อกฎระเบียบอันดีงามของสังคม โดยใช้แนวทางของวุฒิธรรม 4 ดังนี้ 1) สปัปฺริสสังเสวะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการเลือกคบหากับบุคคลที่มีปัญญาและคุณธรรม เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ พัฒนาทักษะภาวะผู้นำ และสร้างแรงบันดาลใจในการนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างมีคุณธรรมและความยั่งยืน 2) สัทธัมมัสสนะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการเปิดใจรับฟังคำแนะนำของกัลยาณมิตรและใฝ่หาความรู้เพื่อเพิ่มพูนปัญญาและความสามารถในการบริหาร ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร และนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อความสำเร็จที่ยั่งยืนขององค์กรและสังคม 3) โยนิโสมนสิการ ผู้บริหารสถานศึกษามีการคิดอย่างเป็นระบบ พิจารณาอย่างรอบคอบ ใช้เหตุผลที่ถูกต้องในการตัดสินใจ และคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน 4) อัมมานุอัมมปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษามีการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม บริหารองค์กรด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรม ส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีในองค์กร และนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิษฐา มะลิสุวรรณ (2562) ที่พบว่า แนวทางพัฒนาผู้บริหาร กศน. ในจังหวัดยะลาทุกระดับให้เป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้ ด้านจินตนาการ ผู้บริหารควรเป็นผู้เสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กร มีความเป็นกันเองในการทำงาน องค์กรไม่ควรเครียด ให้โอกาสและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ผู้บริหารควรมีความเชื่อมั่นที่จะสร้างสรรค์และพัฒนางานไปในรูปแบบใหม่ ปรับเปลี่ยนวิธีคิด กล้าตัดสินใจ สร้างศรัทธาให้ผู้ร่วมงานและภาคี ด้านความยืดหยุ่น ผู้บริหารต้องมีบุคลิกภาพเร็วต่อการปรับตัวตอบสนองสิ่งแวดล้อม มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวให้เข้ากับทุกสถานการณ์และเปิดใจรับสำหรับสิ่งใหม่ๆ และด้านวิสัยทัศน์ ต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถบริหารงานตามแผนงาน โดยใช้กลยุทธ์การบริหารงาน สามารถปฏิบัติงานบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ นอกจากนี้ การนำเอาหลักวุฒิธรรม 4 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีความสอดคล้องกับวิจัยของเจ้าอธิการณัฏฐพงษ์ กิตติสาโร (กันหา) (2562) พบว่า ความสัมพันธ์ของแนวทางการพัฒนาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนากับพระราชนิพนธ์เรื่องพระมหาชนก มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนาที่มีความครอบคลุมทั้งศีล สมาธิ ปัญญา ที่เห็นได้จากการที่พระมหาชนกได้เผชิญเหตุการณ์เรืออัปปางในมหาสมุทร โดยมีสติมั่นคงไม่หวั่นไหว เสียใจ ร้องไห้คร่ำครวญเหมือนปุถุชนทั่วไป ทรงพิจารณาหาทางแก้ไขเหตุการณ์จนสามารถรอดพ้นจากเหตุการณ์อันโหดร้ายได้และสอดคล้องกับหลักปัญญาวุฒิธรรม 4 อย่าง และสอดคล้องกับวิจัยของเอื้อมอร ชลวร (2553) ที่พบว่า การพัฒนาปัญญาเป็นการทำให้เกิดความเข้าใจชัดเจนขึ้นเพื่อนำมาจัดการกิจกรรมให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพในการดำเนินชีวิต แต่การพัฒนาปัญญาจะสำเร็จไม่ได้หากพบกับอุปสรรค คือ ตัณหา มานะ และทิฐิที่เป็นเครื่องสกัดกั้นความเจริญและแนวทางการพัฒนาปัญญาตามหลักไตรสิกขาเข้ากับแนวทางพัฒนาปัญญาตามหลักวุฒิธรรม

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 สามารถสรุป

องค์ประกอบได้ 5 ด้าน คือ 1) การมีจินตนาการ 2) การมีความยืดหยุ่น 3) การมีวิสัยทัศน์ 4) การไว้วางใจ และ 5) การมีความคิดสร้างสรรค์ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ คือ หลักกุศลธรรม 4 ประกอบด้วย 1) สัมปยุตตสังสวะ (การคบหาสัตบุรุษ) 2) วิสัทธัมมัสสวนะ (การสดับสัทธรรม) 3) โยนิโสมนสิการ (การทำในใจโดยแยบคาย) 4) อัมมานุสम्मปฏิบัติ (การปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม) สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักกุศลธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัย อธิบายได้ดังนี้ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ตามหลักกุศลธรรม 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราชเขต 3 ดังนี้

1. การมีจินตนาการ มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องกำหนดเป้าหมายที่สร้างสรรค์ โดยอาศัยแนวคิดจากผู้มีปัญญาและคุณธรรม รวมถึงระดมสมองร่วมกับทีมเพื่อขยายแนวคิด (สัมปยุตตสังสวะ) 2) ผู้บริหารสถานศึกษา เปิดรับคำแนะนำจากกัลยาณมิตร ใช้เทคโนโลยีและสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในองค์กร (วิสัทธัมมัสสวนะ) 3) ติดตามผลการดำเนินงานการประเมินผลผู้บริหารสถานศึกษา ควรใช้แนวคิดเชิงระบบและพิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อพัฒนางานอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ (โยนิโสมนสิการ) 4) ผู้บริหารสถานศึกษานำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงการดำเนินงาน ปรับปรุงแผนงานด้วยความโปร่งใส ยึดหลักคุณธรรม เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมเพื่อความยั่งยืนขององค์กร (อัมมานุสम्मปฏิบัติ)

2. การมีความยืดหยุ่น มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษานำแนวทางใหม่มาใช้อย่างรอบคอบ และรับฟังคำแนะนำจากผู้มีปัญญาและคุณธรรม เพื่อบริหารงานอย่างยืดหยุ่นระดมความคิดผ่านการวิเคราะห์ SWOT เพื่อกำหนดเป้าหมายและวางแผนกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และทักษะการแก้ปัญหา (สัปปุริสสังเสวะ) 2) ดำเนินกิจกรรมตามแผนปฏิบัติการประจำปี ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (สัทธัมมัสสวนะ) 3) ประเมินผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ประเมินผลการบริหารอย่างสม่ำเสมอ ด้วยเหตุผลเชิงระบบ รับฟังข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปปรับปรุงแนวทางการทำงาน (โยนิโสมนสิการ) 4) ผู้บริหารสถานศึกษานำข้อมูลที่ได้จากรายงานผลมาปรับปรุงกระบวนการอย่างโปร่งใส ยึดหลักคุณธรรม ให้โอกาสบุคลากรพัฒนาอย่างเท่าเทียม เพื่อความมั่นคงและยั่งยืนขององค์กร (ธัมมานุธัมมปฏิบัติ)

3. การมีวิสัยทัศน์ มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางเป้าหมายที่ชัดเจนสำหรับองค์กร โดยการเปิดโอกาสให้ครูทุกคนแสดงความคิดเห็นและเสนอแนวทางที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ของสถานศึกษามีการวางแผนเพื่อรองรับการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างทันทั่วถึง (สัปปุริสสังเสวะ) 2) ผู้บริหารสถานศึกษานำแผนงานไปปฏิบัติงานได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินงานตามเป้าหมายเดียวกัน ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือและการพัฒนาการดำเนินงานเป็นไปตามเป้าหมาย การบริหารงานของโรงเรียนเกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด (สัทธัมมัสสวนะ) 3) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการประเมินผลการดำเนินการของครูบุคลากรตามแผนที่วางไว้ การประเมินผลอย่างตรงไปตรงมา เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับข้อมูลที่ชัดเจนในการวิเคราะห์ผลลัพธ์และจุดที่ควรปรับปรุง (โยนิโสมนสิการ) 4) นำผลจากการวิเคราะห์และประเมินผลที่ได้รายงานต่อผู้เกี่ยวข้องทราบ ดำเนินการแก้ไขและปรับปรุงอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ทำให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (ธัมมานุธัมมปฏิบัติ)

4. การไว้วางใจ มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา จัดประชุมเพื่อวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางส่งเสริมความไว้วางใจช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในองค์กร การเลือกคบหาผู้ที่มีคุณธรรมและปัญญาช่วยสร้างเครือข่ายความร่วมมือและส่งเสริมการพัฒนาความสัมพันธ์ในองค์กร (สัปปุริสสังเสวะ) 2) เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและแสดงความคิดเห็น ช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสและความไว้วางใจ การพัฒนาระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยส่งเสริมความเข้าใจที่ตรงกันระหว่างผู้บริหารและบุคลากร (สัทธัมมัสสวนะ) 3) ติดตามผลของการดำเนินงาน โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับคณะครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความไว้วางใจนำเสนอข้อเท็จจริงที่ได้จากการประเมินผลโดยไม่ลำเอียง เปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและความไว้วางใจในองค์กร (โยนิโสมนสิการ) 4) ปรับปรุงแผนการบริหารให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของบุคลากรช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน การยึดหลักคุณธรรมและความยุติธรรมในการพัฒนาแนวทางบริหารช่วยส่งเสริมความโปร่งใส (ธัมมานุธัมมปฏิบัติ)

5. การมีความคิดสร้างสรรค์ มีการดำเนินการ 4 ขั้นตอน คือ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดประชุมร่วมกับครูและบุคลากร เพื่อเสริมสร้างทัศนคติที่เปิดกว้างต่อความคิดวิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาเพื่อหาแนวทางพัฒนาใหม่ ๆ (สัปปุริสสังเสวะ) 2) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมวัฒนธรรมการคิดสร้างสรรค์ภายในองค์กร เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงความคิดเห็นและทดลองแนวคิดใหม่ๆ ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และการพัฒนา (สัทธัมมัสสวนะ) 3) ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการกำหนดตัวชี้วัดด้านความคิดสร้างสรรค์ สร้างระบบติดตามผลที่เน้นการพัฒนาศักยภาพของครู เพื่อหาจุดแข็งและจุดที่ต้องปรับปรุงช่วยในการพัฒนาระบบงานและแนวทางให้ดีขึ้น (โยนิโสมนสิการ) 4) นำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนให้

เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น การพัฒนาแนวทางสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ช่วยเสริมสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริมให้บุคลากรมีความมั่นใจในการนำเสนอแนวคิดใหม่ๆ ผ่านการให้รางวัลช่วยกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ การวิเคราะห์แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงในอนาคตช่วยเตรียมองค์กรให้สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม (ธัมมานันท์ธัมมปฏิปัตติ)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามบริบทของสถานศึกษา
 - 1.2 สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการนำหลักคุณธรรม 4 มาปรับใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.3 งานวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการบริหารงานของสถานศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมอื่นเพื่อเปรียบเทียบผลของการนำหลักธรรมมาบูรณาการ
 - 2.2 ควรศึกษากลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 2.3 ควรมีการมีการศึกษาวิจัยการสร้างนวัตกรรมหรือการแสวงหาวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ ในการสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักคุณธรรม 4

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- ชนิษฐา มะลิสุวรรณ. (2562). การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในจังหวัดยะลา. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- จรัส อติวิทยาภรณ์. (2554). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- จันจิรา น้ำขาว. (2562). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เจ้าอธิการณัฏฐพงษ์ กิตติสโร (กันหา). (2562). แนวทางการพัฒนาปัญญาที่ปรากฏในพระราชนิพนธ์ เรื่อง พระมหาชนก. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ดวงแข ข่านอก. (2559). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา นครราชสีมา เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

- บุณรดา ทรงบุญศาสตร์. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปาลิดา นามเสนาะ. (2566). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีตามหลักคุณธรรม 4 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพรัช แสงแก้ว. (2566). แนวทางการพัฒนาระดับศักยภาพครูในศตวรรษที่ 21 ตามหลักคุณธรรม 4 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาวดี อนันต์นาวี. (2561). หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรภัทร ภูเจริญ. (2554). องค์การแห่งการเรียนรู้และการบริหารความรู้. กรุงเทพมหานคร: อริยชน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3. (2566). รายงานผลการดำเนินงานประจำปี 2566. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2554-2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- เสาวนีย์ สมบูรณ์ศิริรัตน์. (2562). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- เอื้อมอร ชลวร. (2553). การพัฒนาปัญญาในพระพุทธศาสนาเถรวาท. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง แรงและพลังงาน
โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์
DEVELOPMENT OF SCIENCE COMMUNICATION SKILLS AND LEARNING
ACHIEVEMENT OF PRATOMSUKSA 5 STUDENTS ON THE TOPIC OF
FORCE AND ENERGY BY USING PROBLEM-BASED LEARNING
INTEGRATED WITH CONCEPT MAPPING

¹ภูมัย อักพิน Pumai Aukepin ²หรรษกร วรรณะสาร Hassakorn Wattanasarn

³อนันต์ ปานศุภวัชร Anun Pansuppawat

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author E-mail: phumai1596@gmail.com

Article Received: May 12, 2025. Revised: August 21, 2025. Accepted: August 23, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน บูรณาการกับผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง แรงและพลังงาน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ 3) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โรงเรียนบ้านพังโคน (จำปาสามัคคีวิทยา) จำนวน 40 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าทีแบบกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง แรงและพลังงาน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.47/80.46 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ 2) ทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน, ผังมโนทัศน์, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์

Abstract

This research aims to 1) To develop a problem-based learning management plan with a conceptual structure of Prathomsuksa 5 students on the topic of Force and Energy to achieve the criteria of 80/80. 2) To compare science communication skills of Prathomsuksa 5 students before and after learning with problem-based learning Integrated with concept mapping. 3) Comparison of the learning achievement of Prathomsuksa 5 students before and after learning with problem-based learning Integrated with concept mapping. 4) To study the satisfaction of the Prathomsuksa 5 students with problem-based learning management Integrated with concept mapping. The sample, obtained through cluster random sampling, consisted of 40 Prathomsuksa 5 students, studying in the second semester of the 2024 academic year at Banpangkhoon (Chapasamakhiwitthaya) School. By group sampling, the statistics used in the research were mean, standard deviation. and independent group T-test statistics.

The results showed that 1) A problem-based learning Integrated with concept mapping of Prathomsuksa 5 students on Force and Energy. It is as efficient as 84.47/80.46, which meets the 80/80 Criterion. 2) The compare science communication skills for Prathomsuksa 5 students, school were significantly higher than before Level of .01. 3) The academic achievement of Prathomsuksa 5 students after school was significantly higher than before at the level of .01. 4) The students were satisfied with the problem-based learning combined with concept mapping at the highest level.

Keywords: Problem-Based Learning, Concept Mapping, Learning Achievement, Science Communication Skills

บทนำ

ปัจจุบันมนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ในศตวรรษที่ 21 เป็นยุคแห่งโลกาภิวัตน์ที่มีข้อมูล มีพัฒนาการ และความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี การสื่อสาร และคมนาคมมีการติดต่อสื่อสารที่กว้างขวางขึ้นและมีการแข่งขันสูง ดังนั้น มนุษย์จะดำรงชีวิตอยู่ในยุคนี้จำเป็นต้องมีความสามารถในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อความสำเร็จในการดำรงชีวิต ซึ่งความสามารถในการสื่อสารจำเป็นต้องมาควบคู่กับวิทยาศาสตร์ด้วย เนื่องจากความเป็นวิทยาศาสตร์จะสนับสนุนกันให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะการมีความรู้ความเข้าใจวิทยาศาสตร์ และการมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์อย่างถูกต้องจะช่วยให้การสื่อสารวิทยาศาสตร์เป็นไปอย่างมีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) วิทยาศาสตร์เป็นระบบที่มีการใช้เหตุผลในการคิดไตร่ตรองอย่างสม่ำเสมอ ดังนั้น การสื่อสารทางวิทยาศาสตร์จะทำให้ทั้งผู้สื่อสารได้ส่งข้อมูลด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสู่ผู้รับสารได้ครบถ้วนสมบูรณ์ การสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ผ่านคำพูดที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพจะส่งเสริมให้เกิดความคิดและมุมมองเกี่ยวกับโลกเพิ่มมากขึ้น สำหรับความสำคัญของการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ โปรแกรมจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของประเทศไทย (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560) ได้กำหนดเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนของสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีตาม

มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีจุดเน้นในการพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร การแสดงความคิดและการแลกเปลี่ยนความรู้ วิธีการนำแนวคิดหลักทางวิทยาศาสตร์ได้จากการทำกิจกรรมการเรียนรู้สื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจถูกต้องและชัดเจน การสื่อสารทางวิทยาศาสตร์กับการศึกษาวิทยาศาสตร์ โดยทั่วไปการศึกษาวิทยาศาสตร์เน้นไปที่การให้การศึกษา แต่สำหรับการสื่อสารวิทยาศาสตร์เน้นไปที่การทำให้คนทั่วไปมีส่วนร่วมในวิทยาศาสตร์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดให้ความสามารถในการสื่อสารอยู่ในสมรรถนะ สำคัญ 5 ประการของนักเรียน ซึ่งมีความสำคัญในการทำให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาในการถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจต่างๆ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และในทักษะศตวรรษที่ 21 ได้ระบุให้ทักษะความสามารถการสื่อสารเป็นทักษะการเรียนรู้ของนักเรียน จำเป็นต้องนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากในปัจจุบันมีข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก นักเรียนควรสืบสานให้มีประสิทธิภาพเพื่อถ่ายทอดข้อมูลได้อย่างถูกต้องในการสื่อสารที่ดีช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ได้เร็วยิ่งขึ้น

การจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในปัจจุบันยังไม่สามารถทำให้นักเรียนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาได้ เนื่องจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในภาพรวมยังอยู่ในระดับต่ำกว่ามาตรฐาน จากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test : O-NET) ซึ่งเป็นการประเมินคุณภาพการศึกษาของนักเรียน ปีการศึกษา 2566 ของสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน) พบว่า โรงเรียนบ้านพังโคน (จำปาสามัคคีวิทยา) จังหวัดสกลนคร มีคะแนนผลการทดสอบของ ช่วงชั้นที่ 2 ในรายวิชาวิทยาศาสตร์ปานกลาง เท่ากับ 39.22 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบกับคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 54.74 คะแนน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566) และมีผลการเรียนรายวิชาวิทยาศาสตร์เฉลี่ยต่ำกว่าวิชาอื่น โดยเปรียบเทียบ 4 วิชาหลักได้แก่ ภาษาไทยเฉลี่ย 54.17 คณิตศาสตร์เฉลี่ย 96.53 ภาษาอังกฤษเฉลี่ย 68.06 และวิทยาศาสตร์เฉลี่ย 28.47 และจากรายงานการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องแรงและพลังงาน จากข้อมูลข้างต้นอาจมีสาเหตุที่สำคัญคือนักเรียนขาดการทักษะการสื่อสารและทักษะการทำงานกลุ่ม หรือวิธีการแก้ปัญหา และวิธีจัดการเรียนการสอนของครูวิทยาศาสตร์ส่วนใหญ่มุ่งเน้นที่การสอนในเนื้อหาเพียงอย่างเดียว (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560) ดังนั้น บทบาทการสอนของครูควรมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองเป็นหลัก โดยใช้ปัญหาเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และคิดวิเคราะห์

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-based learning หรือ PBL) เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากแนวคิดตามทฤษฎีการเรียนรู้แบบสร้างสรรค์นิยม (Constructivism) โดยให้ผู้เรียนสร้างความรู้ใหม่จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในโลกเป็นบริบทของการเรียนรู้ (Learning Context) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา รวมทั้งได้ความรู้ตามศาสตร์ในสาขาวิชาที่ตนศึกษาไปพร้อมกันด้วย การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานจึงเป็นผลมาจากกระบวนการทำงานที่ต้องอาศัยความเข้าใจและการแก้ไขปัญหาเป็นหลัก ถ้ามองในแง่ของยุทธศาสตร์การสอน PBL เป็นเทคนิคการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เผชิญหน้ากับปัญหาด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะในการคิดหลายรูปแบบ เช่น การคิด วิเคราะห์ ประเมิน คัดกรอง การคิดสังเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ (ไพศาล สุวรรณน้อย, 2558)

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยใช้ผังมโนทัศน์พอ สามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบจัดระบบความคิดแล้วนำมาวิเคราะห์ เนื้อหาเพื่อสรุปออกมาเป็นเนื้อหาตามความเข้าใจของผู้เรียนช่วยเพิ่มความจำ สามารถตีความและตีกรอบ องค์ความรู้ได้อีกทั้งการเรียนโดยใช้ผังมโนทัศน์จะช่วยให้ผู้เรียนสนใจเรียนรับรู้และเรียนรู้ได้ดีขึ้น สามารถเรียนให้เข้าใจเนื้อหาได้ลึกซึ้ง มีเจตคติที่ดีต่อการเรียน และมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนในระดับที่ดีขึ้น ซึ่งจากปัญหาที่พบ คือ ผู้เรียนไม่สามารถจดจำเนื้อหาบทเรียน และไม่สามารถสรุปเนื้อหาจากบทเรียนได้อย่างเป็นลำดับขั้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจในการใช้ผังมโนทัศน์ในการสอนวิชาพลังงานและสิ่งแวดล้อมโดยการให้ผู้เรียนทำการสรุปเนื้อหาสาระสำคัญ โดยการใช้ผังมโนทัศน์ที่มีการระบายสีให้สวยงาม เพราะการใช้ผังมโนทัศน์เป็นการจัดกระบวนการคิดอย่างเป็นระบบพัฒนาศักยภาพทางสมองซึ่งจะช่วยกำหนดขอบข่ายของทักษะในด้านการเรียนรู้การใช้สมองในการปฏิบัติเป็นการเชื่อมโยงกระบวนการคิดอย่างต่อเนื่องสามารถเชื่อมโยงความรู้และกระบวนการคิดไปยังองค์ความรู้อื่นเพื่อให้เกิดเป็นความรู้ในองค์รวมเป็นความรู้ถาวรช่วยให้จำได้มากกว่าการท่องจำธรรมดา อีกทั้งผู้เรียนยังได้แสดงออกทางศิลปะมีความสุขสนุกสนานกับการเรียนส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นความสำคัญในการพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง แรงและพลังงาน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและได้ฝึกทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์และทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาวิทยาศาสตร์ที่สูงขึ้น และสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติใช้ในชีวิตประจำวันได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง แรงและพลังงาน ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์

สมมติฐานการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง แรงและพลังงาน มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. ทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
4. ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ อยู่ในระดับมากขึ้นไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านพังโคน (จำปาสามัคคีวิทยา) ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2567 อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 จำนวน 4 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 139 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านพังโคน (จำปาสามัคคีวิทยา) ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2567 อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 จำนวน 1 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมด 40 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบ่งกลุ่มโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง แรงและพลังงาน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ จำนวน 5 แผน 12 ชั่วโมง 1) แรงลัพธ์ (1) 2) แรงลัพธ์ (2) 3) แรงเสียดทาน 4) เสียง 5) เสียงกับการได้ยิน

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) แบบทดสอบวัดทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ เป็นแบบทดสอบแบบอัตนัย โดยมีบทความ แล้วตอบคำถามทางวิทยาศาสตร์ จำนวน 10 ข้อ 30 คะแนน 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ 30 คะแนน 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรม เรื่อง แรงและพลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ และ 4) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ เรื่องแรงและพลังงาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 20 ข้อ

3. วิธีรวบรวมข้อมูล

3.1 ดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ต่อสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

3.2 จัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์การทดลองใช้เครื่องมือเพื่อการทำวิจัย และติดต่อประสานงานกับผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านพังโคน (จำปาสามัคคีวิทยา)

3.3 ปฐมนิเทศชี้แจงข้อตกลงร่วมกันในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนเข้าใจ

3.4 ก่อนทำการทดลองกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และแบบวัดทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ แบบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ เรื่อง แรงและพลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

3.5 หลังจากจัดกิจกรรมการเรียนการสอนครบทุกแผน ผู้ศึกษาทำการทดสอบหลังเรียน (Post-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และแบบวัด

ทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ แบบอัตนัย จำนวน 10 ข้อ เรื่อง แรงและพลังงาน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อีกครั้งหนึ่ง โดยใช้ข้อสอบชุดเดิม

3.6 วัดความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดกิจกรรม การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ เรื่อง แรงและพลังงาน ด้วยแบบสอบถามความพึงพอใจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น หลังจากเรียนครบทุกแผนจากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูล

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

4.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ในลักษณะวิเคราะห์เนื้อหา

4.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ด้วยใช้สถิติพื้นฐาน ได้ โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที (t-test dependent)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ เรื่อง แรงและพลังงาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ตามเกณฑ์ 80/80 พบว่าประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1) คิดเป็นร้อยละ 84.47 และประสิทธิภาพผลลัพธ์ (E_2) คิดเป็นร้อยละ 80.46 ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ 84.47/80.46 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพ (E_1/E_2) ของการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน บูรณาการกับผังมโนทัศน์ เรื่อง แรงและพลังงาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

กระบวนการ/ผลลัพธ์	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	40	100	84.47	6.47	84.47
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	40	60	48.27	1.48	80.46
ประสิทธิภาพ E_1/E_2 เท่ากับ 84.47/80.46					

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ ก่อนเรียน และหลังเรียน ของนักเรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ เรื่อง แรงและพลังงาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สถิติทดสอบค่าทีแบบกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิเคราะห์ ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง แรงและพลังงาน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์

ทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	40	30	13.17	1.55	37.62**
หลังเรียน	40	30	24.05	0.96	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t .01; df = 39) = 2.43

จากตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง แรงและพลังงาน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ พบว่าคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ 13.17 และ 24.05 ตามลำดับ จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน เมื่อพิจารณาค่า t ที่ได้จากการคำนวณมีค่าเท่ากับ 37.62 เมื่อพิจารณาค่า t จากตาราง (df เท่ากับ 39) มีค่า t เท่ากับ 2.43 แสดงว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ เรื่อง แรงและพลังงาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ผลการทดสอบผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียน ที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ เรื่อง แรงและพลังงาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้สถิติทดสอบค่า t แบบกลุ่มที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t -test for Dependent Sample) ผลการวิเคราะห์แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง แรงและพลังงาน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	40	30	12.72	1.06	52.33**
หลังเรียน	40	30	24.22	1.09	

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (t .01; df = 39) = 2.43

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง แรงและพลังงาน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ พบว่าคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียน และหลังเรียน เท่ากับ 12.72 และ 24.22 ตามลำดับ จากคะแนนเต็ม 30 คะแนน เมื่อพิจารณาค่า t ที่ได้จากการคำนวณมีค่าเท่ากับ 52.33 และค่า t ที่ได้จากตาราง (df เท่ากับ 39) มีค่า t เท่ากับ 2.43 สรุปได้ว่า นักเรียนมีคะแนนทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ เรื่อง แรงและพลังงาน หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ผลของความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ เรื่องแรงและพลังงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.25 ซึ่งความพึงพอใจของนักเรียนทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับความพึงพอใจมากที่สุด ส่วนความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ เรื่องแรงและพลังงาน ในแต่ละด้านเรียงจากลำดับมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ด้านสื่อและอุปกรณ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 คะแนน ด้านการวัดและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.89 คะแนน ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 คะแนน และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 คะแนน รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลของความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ เรื่องแรงและพลังงาน โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้	4.75	0.07	มากที่สุด
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.75	0.08	มากที่สุด
ด้านสื่ออุปกรณ์	4.90	0.05	มากที่สุด
ด้านการวัดและประเมินผล	4.89	0.02	มากที่สุด
เฉลี่ยรวมทุกด้าน	4.82	0.25	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาแผนการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ เรื่อง แรง และพลังงาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 84.47/80.46 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 เป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 จากการที่แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพที่สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) คู่มือครูและหนังสือเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เพื่อให้ทราบถึงมาตรฐานและตัวชี้วัดอย่างละเอียด จากนั้นวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ภาระงาน และการวัดผลประเมินผลเพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่ สอดคล้องกับหลักสูตรและเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และแต่แผนการจัดการเรียนรู้ได้ออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ เน้นกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ทักษะใช้ทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ในการแสวงหาความรู้ เกิดทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์และสรุปความรู้ด้วยตัวเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของวรภรณ์ สีด่านิล (2550) ที่ผลการวิจัยพบว่า การสอนต้องคำนึงถึงทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ 8 ทักษะ คือ ทักษะการสังเกต ทักษะการวัด ทักษะการคำนวณ ทักษะการจำแนกประเภท ทักษะการหาความสัมพันธ์ระหว่างสเปกกับสเปส และสเปกกับเวลา ทักษะการจัดกระทำและสื่อความหมายข้อมูล ทักษะการลงความเห็นจากข้อมูล และทักษะการพยากรณ์ ต้องทำให้เกิดทักษะไปพร้อมๆ กัน จึงเกิดเป็นการเรียนรู้ที่ดีที่สุด นอกจากนี้ยังมีการนำสื่อสังคมออนไลน์เข้ามาช่วยให้นักเรียนในการสืบค้นข้อมูล เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ และสามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนได้เป็นอย่างดี และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ผ่านกระบวนการตรวจสอบ แก้ไข ปรับปรุง จากอาจารย์ที่ปรึกษา ผ่านการประเมินตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ผ่านการนำไปทดลองใช้กับผู้เรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อดูความเหมาะสมของเนื้อหาสาระการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ แบบทดสอบ เวลาในการจัดกิจกรรมนำข้อบกพร่องที่พบมาปรับปรุง แก้ไข ก่อนนำไปทดลองจริงกับกลุ่มตัวอย่าง พบว่า นักเรียนมีความสุข สนุกสนาน ตื่นเต้นกับกิจกรรมในการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ กับเพื่อน ทำให้นักเรียนมีความตั้งใจในการเรียน ตั้งใจทำกิจกรรมต่างๆ อย่างกระตือรือร้น สร้างผลงานออกมาได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้นักเรียนมีคะแนนระหว่างเรียนและหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด และสอดคล้องกับงานวิจัยของจริญญา ปรีชาวิภาส (2561) ที่พบว่า การพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่อง โจทย์ปัญหาอัตราส่วน สัดส่วนและร้อยละที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.53/81.33 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะว่าการจัดการเรียนรู้เน้นให้

ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงจากการใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่ใกล้ตัว เมื่อผู้สอนนำเนื้อหาไปสร้างลงผังมโนทัศน์จึงทำให้ดึงดูดความสนใจจากผู้เรียน สามารถค้นหาความรู้ได้ง่าย และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา

2. ผลการเปรียบเทียบทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง แรงและพลังงาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ พบว่า ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน มีคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 13.17 และมีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 24.05 แสดงว่า ทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยครูมีหน้าที่ให้คำแนะนำและกระตุ้นให้นักเรียนสืบค้นข้อมูล ปฏิบัติกิจกรรม และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยใช้สื่อผังมโนทัศน์ช่วยสร้างแรงจูงใจในการทำกิจกรรมของนักเรียนได้ลงมือทำในสิ่งใหม่ๆ สร้างบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้ ซึ่งการนำสื่อผังมโนทัศน์ใช้ประกอบในการเรียนการสอนจึงเป็นการพัฒนานักเรียนในหลายๆ ด้าน ซึ่งสามารถพัฒนานักเรียนให้มีทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ที่ดีขึ้น โดยเฉพาะข้อมูลที่เป็นภาพ บทสรุป ข้อความ มีความสำคัญที่จะทำให้นักเรียนพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนให้ดีขึ้น นอกจากนี้ นักเรียนยังสามารถสร้างผลงานเป็นกลุ่ม เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือทำ เกิดการเรียนรู้และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่ม ซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ สนุกสนาน ตื่นเต้น จะช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ดี และฝึกทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจนมีอิสระการออกแบบการทำงานจะช่วยให้เรียนรู้ได้มากและจำได้นาน สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรารัตน์ สันจรรรัตน์ และดุจเดือน ไชยพิชิต (2564) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนลงมือปฏิบัติจริงจะช่วยสร้างแรงจูงใจส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ การนำผังกราฟิกมาใช้ประกอบการเรียนการสอนจึงเป็นการพัฒนานักเรียนในทุกๆ ด้าน ทั้งความรู้ และทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของขจรศักดิ์ จำไทยสงค์, โกมินทร์ บุญชู และวิโรจน์ ตั้งวงศ์สกุล (2560) ที่พบว่า นักเรียนมีทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ตั้งปัญหาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีครูคอยให้คำแนะนำ นักเรียนได้ทดลองปฏิบัติจริงมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ ทำให้เชื่อมโยงความรู้และเป็นองค์ความรู้ของตนเองได้

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง แรงและพลังงาน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน เท่ากับ 15.66 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน เท่ากับ 24.50 แสดงว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ได้ลงมือสืบค้นด้วยตัวเอง เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจและเห็นภาพมากขึ้น และสืบค้นข้อมูลผู้วิจัยได้จัดทำเป็นแบบออนไลน์ได้ดึงดูดความสนใจจากนักเรียนเป็นอย่างมาก เช่น เว็บไซต์ ภาพ 3 มิติ วิดีโอ แบบจำลองออนไลน์ ซึ่งมีความพร้อมในการเรียนรู้ เกิดความตั้งใจกระตือรือร้นกับการจัดการเรียนรู้ทุกขั้นตอนส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น สอดคล้องกับการวิจัยของกิตติศักดิ์ ใจอ่อน และกตัญญูตา บางโท (2563) ที่พบว่า 1) หลังจากจัดกิจกรรมในแต่ละวงจรปฏิบัติการนั้นนักศึกษามีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพิ่มขึ้น โดยนักศึกษามีความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในระดับดีมาก 2) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของจริญญา ปรีชาวิภาส (2561) ที่พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนอยู่ในระดับต่ำและหลังเรียนอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากการสอน

โดยใช้ชุดกิจกรรมในการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ทำให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองอย่างถูกต้อง โดยอาศัยวิธีการ ตั้งคำถาม แก้ไขปัญหา อธิบายปัญหา นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายทำให้นักเรียนเพิ่มศักยภาพด้านสติปัญญาและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกขั้นตอน

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ เรื่อง แรงและพลังงาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ด้านสื่อและอุปกรณ์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 คะแนน แสดงให้เห็นว่าสื่อการเรียนรู้และอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมดึงดูดความสนใจ และสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการวัดและประเมินผลรู้มึค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.89 คะแนน แสดงถึงความชัดเจนของเกณฑ์การประเมิน และความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ ซึ่งอาจสะท้อนถึงความเป็นธรรม ความโปร่งใส และความเข้าใจง่ายของวิธีการประเมินผล ด้านเนื้อหาสาระการเรียนรู้ และด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากันที่ 4.75 ซึ่งถือว่าสูงมากเช่นกัน แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนเห็นว่าเนื้อหาที่จัดเตรียมไว้มีความน่าสนใจ เหมาะสมกับระดับความรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมได้ดี เนื่องจาก การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง มีการนำเอาผังมโนทัศน์ที่เข้ากับยุคสมัยใหม่มาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ ส่งผลทำให้นักเรียนเกิดความสนใจมาก พร้อมทั้งการออกแบบชิ้นงานโดยใช้การคิดและวาดรูป ทำให้นักเรียนมีอิสระในการออกแบบชิ้นงานด้วยตนเอง สอดคล้องกับการของรูดา จะปะเกีย (2558) ได้ทำการวิจัย เรื่อง ผลการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยา และความพึงพอใจของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับพึงพอใจมาก และยังสอดคล้อง กับงานวิจัยของสุกัญญา วราพุด (2564) ได้ทำการวิจัย การพัฒนาทักษะ กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยอาหารและสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก

จากเหตุผลดังกล่าวจึงสนับสนุนว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง แรงและพลังงาน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์เพื่อทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ ทำให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยผ่านสถานการณ์ปัญหาที่กำหนด มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก ในกลุ่ม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และลงมือปฏิบัติกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย โดยการจัดกิจกรรม การเรียนรู้มีการใช้ผังมโนทัศน์ประกอบ ทำให้ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียน อีกทั้งยังได้เรียนรู้ อย่างสนุกสนาน มีความสุข ในการเรียน ทำให้เข้าใจในเนื้อหาวิชาได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งรูปแบบของการจัดการ เรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ สรุปเป็นองค์ความรู้ในการจัดการเรียนรู้ไว้ 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดสถานการณ์ต่างๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมองเห็นปัญหา สามารถกำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่ผู้เรียนอยากรู้ อยากเรียนได้ และเกิดความสนใจในการค้นหาคำตอบ

ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจกับปัญหา ผู้เรียนทำความเข้าใจปัญหาที่ต้องเรียนรู้ซึ่งผู้เรียนจะต้องอธิบายสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้

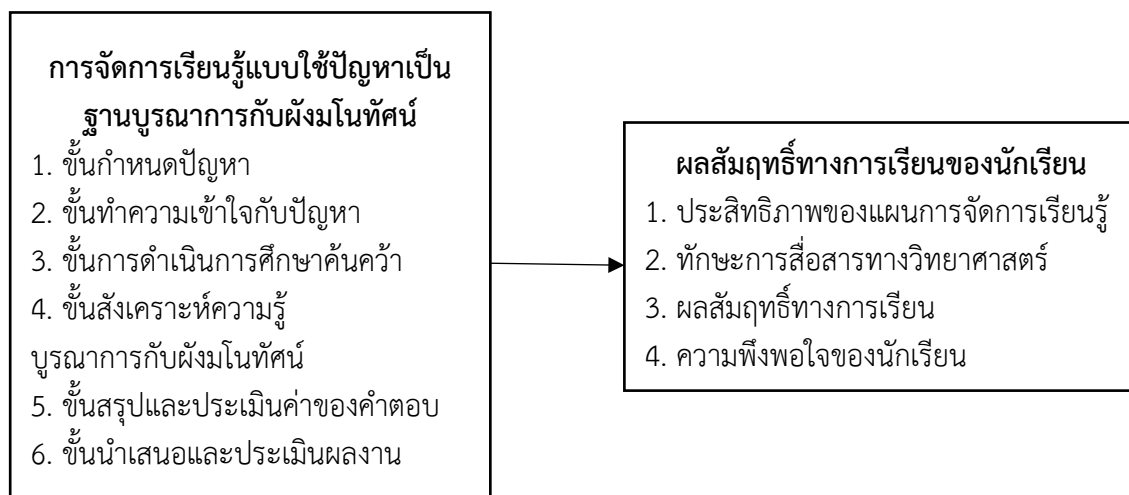
ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนกำหนดสิ่งที่ต้องเรียน ดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ด้วยวิธีการหลากหลาย

ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้บูรณาการกับผังมโนทัศน์ เป็นขั้นที่ผู้เรียนในกลุ่มได้ลงมือทำแผนภาพผังมโนทัศน์และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอภิปรายผลและสังเคราะห์ความรู้ เพื่อกำหนดแนวคิด วิธีการหาคำตอบ ความเหมาะสมหรือไม่เพียงใด

ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ ผู้เรียนแต่ละกลุ่มสรุปผลงานของกลุ่มตนเอง และประเมินผลงานว่าข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้ามีความเหมาะสม หรือไม่เพียงใด โดยพยายามตรวจสอบแนวคิดภายในกลุ่มของตนเองอย่างอิสระ ทุกกลุ่มช่วยกันสรุป องค์ความรู้ในภาพรวมของปัญหาอีกครั้ง

ขั้นที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระบบองค์ความรู้และนำเสนอเป็นผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย ผู้เรียนทุกกลุ่มรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาร่วมกันประเมินผลงาน

ทั้งนี้การใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีเนื้อหาสาระในแต่ละเรื่องที่มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับจุดประสงค์ ส่งผลให้นักเรียนมีความรู้ความคิดในการเข้าใจปัญหา สามารถอธิบายและสังเคราะห์ความรู้ออกมาในรูปแบบผังมโนทัศน์ได้และยังเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ เนื่องจากนักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้ปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถตัดสินใจโดยใช้เหตุผลมากขึ้น สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การพัฒนาทักษะการสื่อสารทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง แรงและพลังงาน โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน
บูรณาการกับผังมโนทัศน์

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ก่อนจัดการเรียนรู้ผู้สอนควรเตรียมความพร้อมโดยการเตรียมสภาพแวดล้อม วัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้การใช้คำถาม การกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน เพื่อให้กิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนมีประสิทธิภาพส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพ
 - 1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานบูรณาการกับผังมโนทัศน์เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ในแต่ละขั้นตอนของการจัดกิจกรรมต้องใช้เวลาเป็นอย่างมาก ผู้สอนอาจจะมีการยืดหยุ่นเวลาตามความเหมาะสมและให้สอดคล้องกับเวลาตามแผนที่กำหนด
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 การเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาในการปรับตัวร่วมการเรียนรู้แบบใหม่ ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนและอ่านบทความวิจัยที่เกี่ยวข้องในระดับชั้นอื่นๆ หน่วยการเรียนรู้อื่นๆ และรายวิชาอื่นๆ
 - 2.2 ควรศึกษางานวิจัยอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานกับการจัดการเรียนแบบปกติหรือการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีอื่นๆ เสนอแนะจากผลการวิจัยให้มีความเฉพาะเจาะจง/ที่เสนอแนะเป็นการจัดการเรียนรู้ทุกๆ ไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กิตติศักดิ์ ใจอ่อน และกตัญญูตา บางโท. (2563). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของนักศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 24(1), 99-109.
- ขจรศักดิ์ จำไทยสงค์, โกมินทร์ บุญชู และวิโรจน์ ตั้งวงศ์สกุล (2560). การพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับแนวคิดการศึกษาชั้นเรียน (Lesson study) เรื่องการประยุกต์ร้อยละชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. รายงานวิจัย. ภาควิชาคณิตศาสตร์คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- จริญญา ปรีชาวิภาช. (2561). ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) เรื่องโจทย์ปัญหาอัตราส่วนสัดส่วนและร้อยละ ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนศึกษานารีวิทยา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพศาล สุวรรณน้อย. (2558). การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รุสตา จะปะเกีย. (2558). ผลของการจัดการเรียนรู้แบบปัญหาเป็นฐานที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาชีววิทยาและความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- วราภรณ์ สีดำนิล. (2550). การพัฒนาทักษะกระบวนการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางคอนสตรัคติวิซึม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2566). รายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2563. กรุงเทพมหานคร: สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2560). การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สุกัญญา วราพุด, อรุณรัตน์ คำแห่งพล และถาดทอง ปานศุภวัชร. (2564). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หน่วยอาหารและสารเสพติด ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โดยการจัดการเรียนรู้ แบบใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วารสารวิชาการหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 13(37), 119-129.
- สุดารัตน์ สันจรรรัตน์ และดุจเดือน ไชยพิชิต (2564) การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และความสามารถในการแก้ปัญหา โดยใช้การจัดการเรียนรู้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) ร่วมกับผังกราฟิก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. Journal of Roi Kaensarn Academi, 6(7), 160-175.

**ผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์
ที่มีต่อเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
EFFECTIVENESS OF STEAM EDUCATION WITH SOCIAL MEDIA NETWORKS
PROMOTING SCIENTIFIC MIND TOWARDS SCIENCE
AMONG MATHAYOMSUKSA 1 STUDENTS**

¹ณัฐินี ขันทะสีมา Nuthinee Kantasima ²บุญฤดี อุดมผล Boonrudee Udomphol

^{1, 2}มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author E-mail: s65561806001@ssru.ac.th

Article Received: March 22, 2025. Revised: August 18, 2025. Accepted: August 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังจากรับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อออนไลน์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำนวน 34 คน ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 ได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Random sampling) โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ 2) แบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์

ผลการวิจัยพบว่า เจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สูงขึ้นกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: สะเต็มศึกษา, สื่อสังคมออนไลน์, เจตคติทางวิทยาศาสตร์

Abstract

The objectives of this study were to investigate the Scientific Attitudes of Mathayomsuksa 1 students after receiving learning management based on the STEAM Education approach with the use of online media. The sample in this study consisted of 34 students from Mathayomsuksa 1/2 at Nonsungsritani School, under the Secondary Education Service Area Office, Nakhon Ratchasima, who were studying in the first semester of the academic year 2024 and were selected through simple random sampling. The research instruments used were: 1) a lesson plan based on the STEAM Education approach with the use of social media. 2) a Scientific Attitudes Survey.

The results of this study revealed that: The Scientific Attitudes of Mathayomsuksa 1 students who received learning management based on the STEAM Education approach,

combined with the use of social media, showed a significant increase after the intervention compared to before, at a significance level of .05.

Keywords: STEAM Education, Social Media Network, Scientific Attitudes

บทนำ

วิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของทุกคน ทุกสิ่งในโลกนี้ รวมทั้งการทำเทคโนโลยี เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ที่มนุษย์ได้ผลิตขึ้น ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ มาใช้ในการอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตประจำวันและการทำงาน กระบวนการเหล่านี้เป็นส่วนของการนำองค์ความรู้ และทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และศาสตร์อื่นๆ มาประสานกันช่วยให้มนุษย์ได้พัฒนาวิธีคิด ทั้งความคิด เป็นเหตุเป็นผลคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์วิจารณ์ มีทักษะสำคัญในการค้นคว้าหาความรู้ใช้ความรู้และทักษะ เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนางานด้วยกระบวนการออกแบบเชิงวิศวกรรม มีความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ รวมทั้งสามารถค้นหาข้อมูลหรือสารสนเทศ ประเมินสารสนเทศ ประยุกต์ใช้ทักษะการคิดเชิงคำนวณและความรู้ ด้านวิทยาการคอมพิวเตอร์ สื่อดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อแก้ปัญหาในชีวิตจริงอย่างสร้างสรรค์ สามารถตัดสินใจโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายและมีประจักษ์พยานที่ตรวจสอบได้ วิทยาศาสตร์เป็นวัฒนธรรมของโลกสมัยใหม่ ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge-based society) ดังนั้นทุกคนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้รู้วิทยาศาสตร์เพื่อที่จะมีความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติและเทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้อย่างมีเหตุผลสร้างสรรค์และมีคุณธรรม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560; สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2565)

ผลการประเมิน PISA 2022 ของประเทศไทย พบว่า ผลการประเมินของนักเรียนไทยตั้งแต่ PISA 2000 จนถึง PISA 2022 พบว่า คะแนนเฉลี่ยด้านวิทยาศาสตร์ไม่มีความเปลี่ยนแปลงทางสถิติ แต่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าประเทศสมาชิก OECD โดยรวมผลการประเมิน PISA 2022 พบว่าคะแนนเฉลี่ยทั่วโลกมีค่าเฉลี่ยลดลงเมื่อเทียบกับ PISA 2018 ซึ่งเป็นผลกระทบวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ทุกประเทศต้องเผชิญกับการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน สำหรับระบบการศึกษาไทยยังมีช่องว่างของคะแนนระหว่างนักเรียนกลุ่มสูงกับนักเรียนกลุ่มต่ำที่กว้างมาก ดังนั้นจะต้องพัฒนาครูให้มีสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้ในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ทั้งในด้าน คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และการอ่าน เพื่อส่งเสริมทักษะที่จำเป็นในการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริง รวมทั้งพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนสื่อการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานและมีคุณภาพ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของสถานศึกษาทั่วประเทศ การประเมินการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ของ PISA เป็นการวัดความรู้ ความสามารถในการเชื่อมโยงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์ และแนวคิดทางวิทยาศาสตร์เข้าด้วยกัน สามารถอธิบายปรากฏการณ์ในเชิงวิทยาศาสตร์ที่เป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ผ่านกระบวนการสืบเสาะหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ และการแปลความหมายข้อมูลและใช้ประจักษ์พยานเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องในการดำเนินชีวิตที่ต้องพบเผชิญสถานการณ์หลากหลายทั้งเกี่ยวข้องกับตนเอง ท้องถิ่น ประเทศหรือสถานการณ์โลกที่ต้องใช้สมรรถนะ ความรู้ และเจตคติต่าง ๆ เป้าหมายหนึ่งของการศึกษาวิทยาศาสตร์ คือ การพัฒนานักเรียนให้เกิดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ทั้ง 6 ด้าน ดังนี้ 1) ความสนใจใฝ่ รู้หรืออยากรู้อยากเห็น 2) ความรับผิดชอบ ความมุ่งมั่น อดทน และเพียรพยายาม 3) ความมีเหตุผล 4) ความมีระเบียบและรอบคอบ 5) ความซื่อสัตย์ และ 6) ความใจกว้าง ร่วมแสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ซึ่งจะนำไปสู่ความสนใจในวิทยาศาสตร์ มีจิตใจเป็นวิทยาศาสตร์ ส่งผลให้สนใจในการหาความรู้และใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์อย่างเหมาะสม เพื่อตอบสนองและแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม จากการประเมินการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน (O-NET) วิชาวิทยาศาสตร์ โรงเรียนโนนสูงศรีธานี พบว่า ในปี 2565 คะแนนเฉลี่ย 32.95 คะแนน ในปี 2564 คะแนนเฉลี่ย 29.74 คะแนน ในปี 2563 คะแนนเฉลี่ย 31.06 คะแนน (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2566) จากการทดสอบดังกล่าวจะเป็นแนวโน้มคะแนนวิชาวิทยาศาสตร์ไม่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 อย่างต่อเนื่องทุกปี ซึ่งสาเหตุของปัญหาดังกล่าวเกิดจากการจัดการเรียนการสอนของครูที่มุ่งเน้นเนื้อหาและการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เน้นการท่องจำ ซึ่งในการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์มีนักวิชาการหลายท่านที่ได้ศึกษานวัตกรรม การสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ เช่น รูปแบบการสอนแบบโครงงาน เป็นรูปแบบการสอนที่ให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง และใช้ประสบการณ์ ความรู้ที่มีอยู่แก้ปัญหา รูปแบบการสอนสืบสอบของอัลเบอร์ตาเลิร์นนิ่ง (Inquiry Model Of Alberta Learning) เป็นรูปแบบการสอนที่ให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตัวเอง และเชื่อมโยงการเรียนรู้จากในห้องเรียนสู่นอกห้องเรียน รูปแบบการสอนแบบโมเดลชิปปา ซึ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ นักเรียนศึกษาค้นคว้าความรู้ด้วยตนเอง และมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกัน และกล้าแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็น รูปแบบการสอนแบบ EIMA เป็นรูปแบบการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ พัฒนาให้นักเรียนมีความรู้ และสามารถอธิบายโน้ตสโนได้ (ศิริรักษ์ บุญประเสริฐ และคณะ, 2559, สกลรัชต์ แก้วดี, 2560, จิตลดา เสงชัยโย, 2561, สุภาวดี เดชสุวรรณรัมย์, 2561) ซึ่งแนวทางในการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนจำเป็นต้องจัดรูปแบบการเรียนรู้ที่บูรณาการองค์ความรู้ต่างๆ ให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งผู้สอนต้องปรับปรุงพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยให้นักเรียนฝึกการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหาโดยการค้นพบความจริง นำไปสู่การค้นพบปัญหาและการค้นหาคำตอบ จากการสร้างกรอบแนวคิดการแก้ปัญหาอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์ซึ่งนักเรียนจะต้องตัดสินใจเลือกแนวทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหา (อารีวรรณ ทองสุ และคณะ, 2562) โดยการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ได้แก่ การเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEM Education) ดังที่ Yakman (2008) กล่าวว่า การเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการบูรณาการศาสตร์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีผ่านรูปแบบกระบวนการเรียนรู้เชิงวิศวกรรม ซึ่งนักเรียนเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยมีผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และผู้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ผ่านองค์ความรู้เดิมหรือองค์ความรู้ใหม่ที่มีในการสร้างนวัตกรรมจากสถานการณ์จริง จากนั้นได้มีการพัฒนาการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEM Education) เป็นการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ซึ่งบูรณาการด้านความรู้ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และศิลปะ (Art) ช่วยเสริมเรื่องความคิดสร้างสรรค์ สร้างแรงบันดาลใจ ความสุขในการเรียนรู้ ซึ่งทำให้นักเรียนมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ที่ดี สู่การเติบโตอย่างสมดุล (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2565) แนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ได้มีนักวิจัยนำไปใช้พัฒนานักเรียน ดังที่ เจนจิรา สันติไพบุลย์ และวิสูตร โพธิ์เงิน (2561) พบว่า การจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการสอนเชิงผลิตภาพ ส่งเสริมทักษะกระบวนการและความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และสอดคล้องกับที่ สุภัก โอพาพิริยกุล (2562) ได้ศึกษานวัตกรรมการศึกษาบูรณาการสู่การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบสะเต็มศึกษา (STEAM Education) พบว่า แนวทางการจัดการเรียนการสอนแบบสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ส่งเสริมให้นักเรียนมีทักษะ สมรรถนะ ตลอดจนบูรณาการการเรียนรู้ สู่การดำเนินชีวิตประจำวัน และต่อยอดองค์ความรู้ด้วยนวัตกรรมเพื่อพัฒนาและตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไปในศตวรรษที่ 21

สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทอย่างมากในปัจจุบัน เนื่องจากนักเรียนมีความสามารถในการใช้สังคมออนไลน์และผู้สอนสามารถนำสื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนรู้หลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งสอดคล้องกับสิริชญา พิมพ์ลา (2561) กล่าวว่า การใช้สื่อออนไลน์ในการจัดการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบ และสีสันหลากหลาย ช่วยเสริมสร้างทั้งความรู้และช่วยพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน สอดคล้องกับวรรณิสา หนูช่วย (2561) กล่าวว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ รู้สึกตื่นตัวกับบทเรียนใหม่ นักเรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และยังสร้างสรรค์ชิ้นงานหรือผลงาน โดยสื่อสังคมออนไลน์ที่นักเรียนใช้งานมากที่สุดสามอันดับ ได้แก่ YouTube รองลงมา Facebook Messenger และสุดท้าย Facebook ที่ทำให้นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับเบญจมาศ จิตรนอก และคณะ (2566) การพัฒนาฟีเจอร์ใหม่ (Feature) ที่เรียกว่า รีลส์ (Reels) ซึ่งจะมีลักษณะคล้ายกับ TikTok เป็นแพลตฟอร์มวิดีโอสั้นที่มีความยาวระหว่าง 15 - 60 วินาที ซึ่งเป็นช่องทางที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ที่ได้รับชม ให้สามารถสร้างสรรค์ และเผยแพร่เนื้อหาในรูปแบบวิดีโอสั้นที่น่าสนใจ (ปฤณ มุ่งประสิทธิชัย, 2565)

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีต่อเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะที่จำเป็นมุ่งให้นักเรียนพัฒนาตนเอง โดยบูรณาการเนื้อหาสาระในวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรม และศิลปะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi- experimental Research) และใช้แบบแผนการทดลองแบบมีกลุ่มทดลองกลุ่มทดสอบก่อนและหลังเรียน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี อำเภอนโนสูง จังหวัดนครราชสีมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา จำนวน 564 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนโนนสูงศรีธานี จำนวน 34 คน ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ รายวิชาวิทยาศาสตร์ 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 แผน รวม 18 ชั่วโมง

2.2 แบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ เป็นแบบวัดเกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดเห็นของนักเรียน โดยประเมิน 4 ด้าน จำนวน 16 ข้อ

3. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

3.1 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ รายวิชาวิทยาศาสตร์ 1 สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้าง ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) และศึกษาหลักสูตร จุดประสงค์ คำอธิบายรายวิชา รายวิชาวิทยาศาสตร์ 1 2) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้สาระวิทยาศาสตร์ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ประกอบไปด้วย 3 แผนการจัดการเรียนรู้ 3) นำแผนการจัดการเรียนรู้เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาสาระที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ความสอดคล้องระหว่างผลการเรียน เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรม 4) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและใช้ดุลยพินิจตรวจสอบความเที่ยงตรงของแผนการจัดการเรียนรู้ ผลการประเมินพบว่า แผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมมากที่สุด 5) ปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ 6) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้สอน (Try out) กับนักเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วนำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย

3.2 การสร้างแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้าง ดังนี้ 1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ตามวิธีของลิเคิร์ทและการวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ 2) ศึกษาและวิเคราะห์พฤติกรรมที่แสดงออกถึงเจตคติทางวิทยาศาสตร์ เพื่อใช้ในการกำหนดแนวทางในการสร้างแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ 3) สร้างแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ให้ครอบคลุมองค์ประกอบของเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งแต่ละด้านเป็นข้อความเชิงบวกและเชิงลบ 4) นำแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ที่สร้างขึ้นไปเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษา ตรวจสอบความเหมาะสมและความถูกต้อง เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข และให้ผู้เชี่ยวชาญที่จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมด้านภาษา และความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่ต้องการวัด ความตรงเชิงโครงสร้าง โดยประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับองค์ประกอบของแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ผลการประเมินคุณภาพของผู้เชี่ยวชาญผ่านเกณฑ์ประเมินแต่ละประเด็นมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป 5) นำแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ที่ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์คุณภาพแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ทั้งฉบับ โดยวิเคราะห์คุณภาพแบบวัดทั้งฉบับในด้านความเที่ยง ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของคอนบาร์ค ซึ่งมีค่าเท่ากับ 0.88 6) นำแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ก่อนการทดลอง นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ก่อนการจัดการเรียนรู้ (Pre-test) โดยใช้แบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ เป็นแบบวัดเกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกและความคิดเห็นของนักเรียน โดยประเมิน 4 ด้าน จำนวน 16 ข้อ

4.2 ดำเนินการทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ รายวิชาวิทยาศาสตร์ 1 กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 แผน รวม 18 ชั่วโมง

4.3 หลังการทดลอง นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ หลังการจัดการเรียนรู้ (Pre-test) โดยใช้แบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ฉบับเดียวกับที่ใช้ก่อนทดลอง วัดเกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดเห็นของนักเรียน โดยประเมิน 4 ด้าน จำนวน 16 ข้อ

5. สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

5.1 ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ 1) ค่าความตรงเชิงเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์และแบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ โดยหาค่าความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับเนื้อหา 2) วิเคราะห์คุณภาพแบบวัดทั้งฉบับในด้านความเที่ยง ด้วยสูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของคอนบาร์ค 3) เปรียบเทียบเจตคติทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยใช้การทดสอบ t-test 4) เปรียบเทียบเจตคติทางวิทยาศาสตร์ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์รายด้าน โดยใช้การทดสอบ t-test

6. การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบเจตคติทางวิทยาศาสตร์ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ t-test dependent samples

สรุปผลการวิจัย

การเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการทดลองที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์

ผลการศึกษาเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ จากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบวัดเจตคติทางวิทยาศาสตร์ ที่ประกอบด้วย พฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรู้สึกรักที่ของนักเรียน 4 ด้าน โดยภาพรวมเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน หลังจากการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ยอมรับสมมุติฐานการวิจัยข้อที่ 2 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนมีความสนใจใฝ่รู้ เป็นอันดับแรก นักเรียนมีความใจกว้างร่วมแสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น นักเรียนมีความซื่อสัตย์ และนักเรียนมีความมีเหตุผลตามลำดับ

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบคะแนนค่าเฉลี่ยเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์

การทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	t	df	p-value
ก่อนการทดลอง	34	2.85	0.19	15.07	33	.00*
หลังการทดลอง	34	3.54	0.21			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาเจตคติทางวิทยาศาสตร์รายด้าน ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

เจตคติทางวิทยาศาสตร์	n	df	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	p-value
			$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ความสนใจใฝ่รู้	34	33	2.78	0.29	3.55	0.24	12.48	.00*
2. ความมีเหตุผล	34	33	2.85	0.26	3.54	0.31	11.77	.00*
3. ความซื่อสัตย์	34	33	2.87	0.26	3.54	0.30	10.19	.00*
4. ความใจกว้างร่วมแสดงความคิดเห็น และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	34	33	2.90	0.25	3.55	0.35	9.45	.00*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาอภิปรายได้ดังนี้

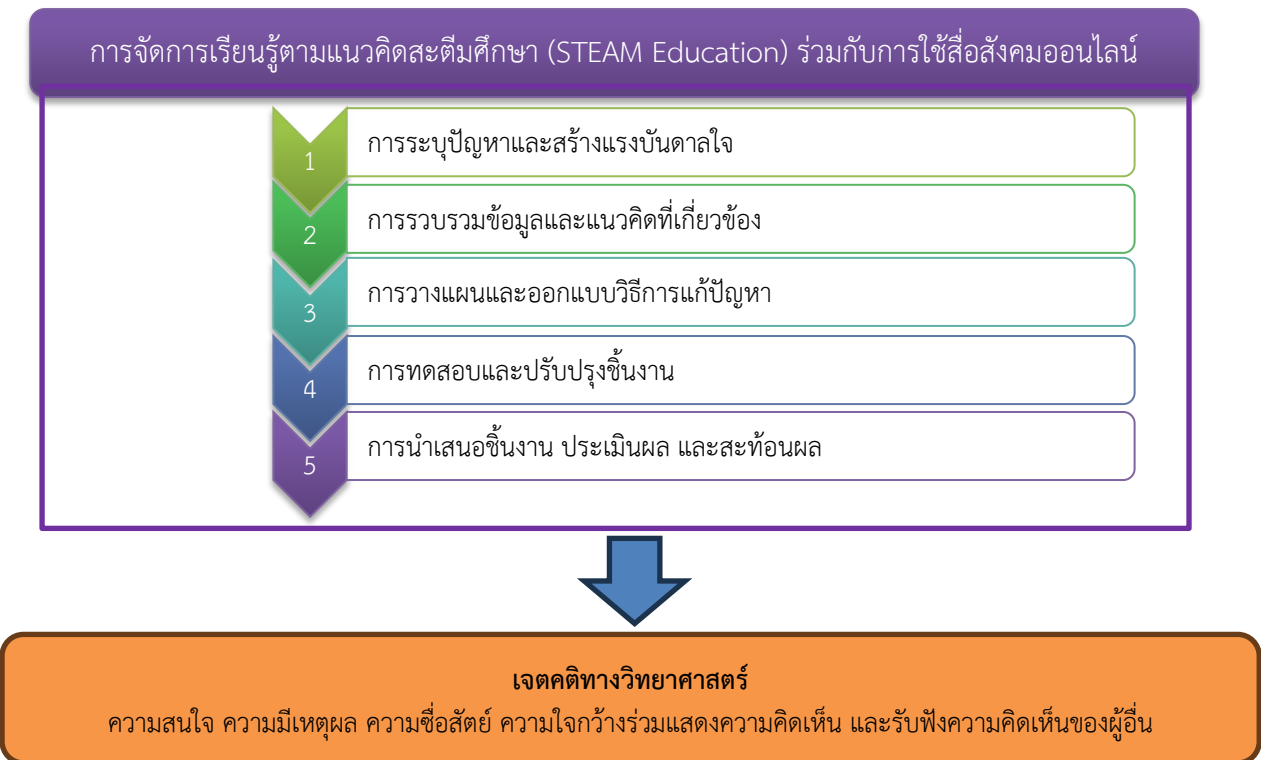
ผลการศึกษาเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อออนไลน์ พบว่า โดยภาพรวม เจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน หลังจากการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ยอมรับสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ลำดับที่ 1 นักเรียนมีความสนใจใฝ่รู้หรือความอยากรู้อยากเห็น นักเรียนมีความสนใจในสถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน โดยการศึกษาผ่านคลิป Reels ที่ผู้สอนเตรียม มีความกระตือรือร้นในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ที่บูรณาการองค์ความรู้ ความสามารถทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี มาใช้ในการแก้ปัญหาผ่านกระบวนการเชิงวิศวกรรม และการสร้างสรรค์ชิ้นงานผ่านการใช้ศิลปะ ผ่านการทดลอง ค้นคว้า สนทนา ซักถาม ฟัง อ่าน สอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนันท์ เกลี้ยงไธสง (2565) ที่ได้จัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมเจตคติทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน พิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเจตคติทางวิทยาศาสตร์ด้านความอยากรู้อยากเห็นสูงสุดโดยนักเรียนจะเกิดความตื่นเต้น สนุกสนานพร้อมกับเกิดการเรียนรู้ ผ่านการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งนักเรียนมีความสนใจใฝ่รู้จะเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนได้รับการพัฒนาและมีทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์สูงขึ้น สามารถแก้ไขปัญหาทางวิทยาศาสตร์ อย่างเป็นลำดับขั้นตอน การจัดการเรียนรู้ที่น่าสนใจ สร้างแรงจูงใจและเสริมแรงให้นักเรียน ทำให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิดได้รับประสบการณ์ของความสำเร็จ จะส่งเสริมให้นักเรียนมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์หลายด้าน ได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความรับผิดชอบและเพียรพยายาม ความมีเหตุผล ความซื่อสัตย์ ความมีระเบียบรอบคอบ ความใจกว้าง และยังส่งเสริมทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคม การเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศไทย ความมีวินัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ซึ่งจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการดำเนินชีวิต (ขวัญชนก มาตรา, 2561) ลำดับที่ 2 นักเรียนมีความใจกว้างร่วมแสดงความคิดเห็น ไม่ยึดมั่นในความคิดของตนเอง รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มในการระดมความคิดหรือข้อมูลในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ และสามารถรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ ข้อโต้แย้งหรือข้อคิดเห็นที่มีเหตุผลของผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญ และผู้รับชม ที่เข้าแนะนำและให้ข้อเสนอแนะผ่านคลิป รีลส์ (Reels) แล้วนำผลงานไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำหรือข้อมูลที่รวบรวมเพิ่มเติม ลำดับที่ 3 นักเรียนมีความ

ชื่อสัตย์ นักเรียนได้นำเสนอข้อมูลผ่านการระดมความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มโดยผ่านกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ ผ่านการระบุปัญหา การรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง การวางแผนและพัฒนา การทดสอบและประเมินผลการแก้ปัญหาและการนำเสนอผลลัพธ์ ตามข้อมูลจริงถึงแม้จะเป็นวิธีการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ที่แตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ และลำดับที่ 4 นักเรียนมีความมีเหตุผล นักเรียนสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสืบค้นข้อมูล ผ่านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ในการสืบค้นข้อมูล คำอธิบายต่างๆ ผ่านทางอินเทอร์เน็ต และเลือกใช้ข้อมูลอย่างสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ อีกทั้งยังใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ใช้งานคลิป รีลส์ (Reels) และนำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องหรือความสมเหตุสมผลของข้อมูลต่างๆ มาปรับปรุง พัฒนา จนได้ผลลัพธ์ตามเงื่อนไขของสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งสอดคล้องกับสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงษ์ เทศทอง (2564) ที่พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) เป็นแนวคิดที่กระตุ้นให้นักเรียนคิดค้นหาข้อมูลหาคำตอบอย่างเป็นลำดับผ่านการบูรณาการหลากหลายวิชาที่ได้เรียนมา ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์และเกิดทักษะการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และสามารถปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการร่วมกิจกรรม มีความสนใจและเห็นความสำคัญของวิทยาศาสตร์ การที่นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาต่าง ๆ ล้วนจะส่งผลดีต่อองค์ความรู้ความเข้าใจของนักเรียน ที่จะนำไปสู่การนำองค์ความรู้ในการต่อยอด เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระ โดยการที่นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อวิชาต่างๆ จะส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นด้วยเช่นกัน (ทิวกาญจน์ จันทรโสภา, 2560)

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้งานวิจัยครั้งนี้คือการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ที่บูรณาการวิชาวิทยาศาสตร์ (Science) เทคโนโลยี (Technology) วิศวกรรม (Engineer) ศิลปะ (Arts) และคณิตศาสตร์ (Mathematic) ที่ออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิดเป็นระบบและกระบวนการทำงานกลุ่ม จากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับทักษะการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน ร่วมกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ที่เป็นคลิปวิดีโอสั้นมีความยาวไม่เกิน 3 นาที ซึ่งเป็นฟีเจอร์ใหม่ (Feature) ที่อยู่บนแพลตฟอร์มเฟสบุ๊ก ที่เรียกว่า รีลส์ (Reels) เข้ามาใช้เป็นสื่อในการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) จากกิจกรรมที่หลากหลายและท้าทาย ทำให้เกิดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ซึ่งทำให้นักเรียนมีเจตคติทางวิทยาศาสตร์ที่ดี โดยมีกระบวนการจัดการเรียนการสอน 5 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 การระบุปัญหาและสร้างแรงบันดาลใจ กิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นนี้ เป็นขั้นที่ครูกระตุ้น สร้างแรงบันดาลใจ ความอยากรู้อยากเห็นในการหาคำตอบโดยให้นักเรียนวิเคราะห์ ระบุ สถานการณ์ปัญหาในชีวิตประจำวัน ผ่านคลิปวิดีโอ รีลส์ (Reels) ที่ผู้สอนเตรียมมา ขั้นที่ 2 การรวบรวมข้อมูลและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นนี้ เป็นขั้นที่นักเรียนแบ่งกลุ่มย่อย เพื่อศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูล และแนวคิดต่างๆ จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายหรือการทดลอง ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ระบุจากขั้นตอนที่ 1 เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกันในการเลือกวิธีการหรือแนวคิดที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาของสถานการณ์ ขั้นที่ 3 การวางแผนและออกแบบวิธีการแก้ปัญหา กิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นนี้ เป็นขั้นที่นักเรียนร่วมกันนำข้อมูลที่ได้ออกแบบและออกแบบวิธีการแก้ปัญหาของสถานการณ์ที่กำหนด โดยมีครูคอยชี้แนะและให้คำปรึกษา ขั้นที่ 4 การทดสอบและปรับปรุงชิ้นงาน กิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นนี้ เป็นขั้นที่นักเรียนนำชิ้นงาน มาทดสอบตามเงื่อนไขของสถานการณ์ โดยนักเรียนบันทึกการทดสอบผ่านคลิปวิดีโอ รีลส์ (Reels) เพื่อให้ครู และเพื่อนร่วมชั้นเรียน ได้ให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นนักเรียนกลุ่มที่นำเสนอ นำชิ้นงานไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำหรือข้อมูลที่รวบรวมเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ชิ้นงานที่สำเร็จ

และขั้นที่ 5 การนำเสนอชิ้นงาน ประเมินผล และสะท้อนผล กิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นนี้ เป็นขั้นที่นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอชิ้นงาน คลิปวิดีโอ รีลส์ (Reels) ที่บันทึกไว้จากขั้นที่ 4 มานำเสนอพร้อมชิ้นงานที่ปรับปรุงและทดสอบอีกครั้ง จากนั้นนำไปจัดทำคลิปวิดีโอ รีลส์ (Reels) นำเสนอหน้าชั้นเรียน เพื่อให้ครู และเพื่อนได้ประเมินและสะท้อนผล สรุปองค์ความรู้การวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

- ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - ผู้สอนควรออกแบบสถานการณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันที่เกิดขึ้น เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ศึกษา ค้นคว้ามาด้วยวิธีการต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
 - ผู้สอนควรกำหนดสถานการณ์ที่ใกล้ตัวนักเรียน และอุปกรณ์ที่สามารถหาได้ในท้องถิ่น และยกตัวอย่างประกอบ เพื่อฝึกให้นักเรียนได้คิด และปฏิบัติเพื่อค้นหาคำตอบ
 - ผู้สอนควรบริหารเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ เพราะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของ นักเรียนสามารถทำกิจกรรมให้ครบได้นั้นจะต้องอาศัยระยะเวลาค่อนข้างยาวนาน และในช่วงเวลาที่ต่อเนื่องกัน
- ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - ควรมีการวิจัยและพัฒนา เกี่ยวกับตัวแปรอื่นๆ ที่มีความสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้ตาม แนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) เช่น พัฒนาทักษะในการคิดสร้างสรรค์ ระดับชั้นอื่นๆ เป็นต้น
 - ควรมีการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดสะเต็มศึกษา (STEAM Education) ร่วมกับการใช้เทคโนโลยี ที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ขวัญชนก มาตรา. (2561). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสืบเสาะหาความรู้(5E)ร่วมกับการอ่านอย่างกระตือรือร้น (Active reading) หน่วยการเรียนรู้เรื่อง พลังงานแห่งแสง เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความสามารถในการอ่านและเจตคติทางวิทยาศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จิตลดา เสงชัยโย. (2561). การศึกษาเจตคติทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนแบบซิปปา. วารสารครุพิบูล มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม, 6(2), 273-282.
- เจนจิรา สันติไพบูลย์ และวิสูตร โพธิ์เงิน. (2561). การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามแนวคิด STEAM ร่วมกับการสอนเชิงผลิตภาพ เพื่อส่งเสริมทักษะกระบวนการ และความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(3), 69-85.
- ณัฐพงษ์ เทศทอง. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้สารวิทยาศาสตร์ตามแนวคิด STEAM เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างนวัตกรรมและเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของชั้นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทัศนนันท์ เกลี้ยงไธสง. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยสเต็มศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิวกาญจน์ จันทรโสภา. (2560). ปัจจัยด้านเจตคติทางวิทยาศาสตร์กับความสามารถในการคิดวิเคราะห์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัดหลวงวิทยา จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เบญจมาศ จิตรนอก ศรัณย์ธร ศศิธรณกรแก้ว และวราพรณ อภิสุภะโชค. (2566). อิทธิพลของพฤติกรรมการใช้อินสตาแกรม รีลส์ ความน่าเชื่อถือและปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ต่อความตั้งใจท่องเที่ยวของกลุ่มเจนเอเรชั่นวาย. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 10(3), 135-151.
- ปณณ มุ่งประสิทธิชัย. (2565). อิทธิพลของแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมในอินสตาแกรมรีลส์ต่อพฤติกรรมการซื้อสินค้าแฟชั่นของผู้บริโภค. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณนิสา หนูช่วย (2561). รูปแบบการเรียนโดยใช้โครงงานเป็นฐานด้วยสื่อสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมการรู้สิ่งแวดล้อมของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริรักษ์ บุญประเสริฐ, บัญญัติ ชำนาญกิจ และนวลศรี ชำนาญกิจ. (2559). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโครงงาน เพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาช่างอุตสาหกรรม. วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ, 6(11), 51-66.
- สกลรัชต์ แก้วดี. (2560). แรงจูงใจและการเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในห้องเรียนวิทยาศาสตร์. วารสารครุศาสตร์, 45(1), 245-260.

- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2546). การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มวิทยาศาสตร์ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). คู่มือครูรายวิชาพื้นฐานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. กรุงเทพมหานคร: เพชรเกษมพรินติ้ง.
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2557). คู่มือวัดผลประเมินผลวิทยาศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: เพชรเกษมพรินติ้ง.
- สำนักงานบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). แนวทางการจัดทำทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). ทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคต (Future Skill) เพื่อเตรียมการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (Disruption) ของโลกศตวรรษที่ 21 ผลการศึกษาและแนวทางการส่งเสริม. กรุงเทพมหานคร: เพชรเกษมพรินติ้ง.
- สิริชญา พิมพ์ลา. (2561). การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของ STEM โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุภัค โอฬารพิริยกุล. (2562). STEAM EDUCATION: นวัตกรรมการศึกษาบูรณาการสู่การจัดการเรียนรู้. วารสารวิจัยและพัฒนาหลักสูตร, 9(1), 1-16.
- สุภาวดี เดชสุวรรณรังษี. (2561). การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอน EIMA ที่มีต่อมโนทัศน์ความสามารถในการสร้างคำอธิบายทางวิทยาศาสตร์ เรื่อง สารในชีวิตประจำวันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วารสารบัณฑิตวิทยาลัยพิษณุพนธ์, 13(2), 223-232.
- อารีวรรณ ทองสุ, พัฒนสุข ชำนินอก และเสนอ ภริมจิตรผ่อง. (2562) สภาพการจัดการเรียนรู้ วิชาวิทยาศาสตร์ ที่ ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุสิตบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- Yakman, G. (2008). STEAM Education: an overview of creating a model of integrative education. From https://www.academia.edu/8113795/STEAM_Education_an_overview_of_creating_a_model_of_integrative_education Retrieved May 1, 2022.

**แนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักพหุสูตร 5
ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3**
**GUIDELINE FOR PROMOTING INFORMATION TECHNOLOGY FOR LEARNING
MANAGEMENT BASED ON THE FIVE BAHUSUTA OF TEACHER AT
BAN CHA-UAT SCHOOL UNDER NAKHON SI THAMMARAT
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3**

¹สันติภาพ พุทธิเนตร Santipap Puttinet ²พระครูพิจิตรศุภการ Phrakhruphichitsupakarn
³มะลิวัลย์ โยธารักษ์ Maliwan Yotharak
^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: joesweetslam@gmail.com

Article Received: May 05, 2025. Revised: August 21, 2025. Accepted: August 23, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด 2) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง 15 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่างคู่มือ 5 คน และสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด พบว่า การส่งเสริมและพัฒนาครู กำหนดวัตถุประสงค์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ และก้าวหน้าต่อยุคปัจจุบัน แต่ครูไม่เข้าใจในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูไม่ได้เข้ารับการอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้งและไม่ให้ความสนใจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ 2) แนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด ได้แก่ (1) การกำหนดนโยบาย (2) การจัดสรรทรัพยากรสนับสนุน (3) การพัฒนาครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (4) การส่งเสริม สนับสนุน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (5) การกำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยการประยุกต์ใช้หลักพหุสูตร 5 ประกอบด้วย (1) พหุสูตร ฟังมาก (2) ธตา จำได้ (3) วาจา ปฏิบัติ ท่องให้คล่องปาก (4) มนสาอนุเพชิตา พงให้ขึ้นใจจนสามารถสร้างภาพพจน์ขึ้นในใจ (5) ทิฏฐิยา สปฏิวิวิธา ขบให้แตกด้วยทฤษฎี 3) การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า เหมาะสม เป็นไปได้ เป็นประโยชน์ในการบริหารงานบุคคลตามหลักพหุสูตร 5 ของสถานศึกษา

คำสำคัญ: เทคโนโลยีสารสนเทศ, การจัดการเรียนรู้, หลักพหุสูตร 5

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the status of promoting the use of information technology for learning management of teachers at Ban Cha-Uat School, 2) study the guidelines for promoting the use of information technology for learning management according to the Five Bahusuta Principles of teachers at Ban Cha-Uat School, and 3) present the guidelines for promoting the use of information technology for learning management according to the Five Bahusuta Principles of teachers at Ban Cha-Uat School, Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3. This research was qualitative research. Data were collected through in-depth interviews with 15 relevant persons, in-depth interviews with 5 experts to draft the manual, and focus groups with 7 experts to evaluate the appropriateness, feasibility, and usefulness. Qualitative data were analyzed through content analysis.

The results of the study were as follows: 1) Support for the use of information technology for learning management of teachers at Ban Cha-Uat School found that the promotion and development of teachers, the objectives of using information technology for learning management and keeping up with the current era, but teachers did not understand the use of information technology. Teachers did not receive training in the use of information technology for learning management at least once per semester and were not interested in the use of information technology for learning management. 2) Guidelines for promoting the use of information technology for learning management to the Five Bahusuta Principles of teachers at Ban Cha-Uat School under the Office of the Primary Educational Service Area of Nakhon Si Thammarat Area 3, which the steps were as follows: (1) Policy determination, (2) Resource allocation, (3) Teacher development in information technology, (4) Promotion, support of information technology use, (5) Supervision, monitoring and evaluation by applying the Five Bahusuta Principles, consisting of (1) Bahussata, which means listening a lot (2) Dhatā, which means remembering, (3) Vacasāparicitā, which means reciting fluently, (4) Manasānupekkhitā, which means focusing until it becomes memorized until it can create an image in the mind, and (5) Dīṭṭhiyā Sapaṭividdhā, which means digesting with theory. 3) Presentation of guidelines for promoting the use of information technology for learning management to the Five Bahusuta Principles 5 of teachers at Ban Cha-uat School, Office of the Primary Educational Service Area of Nakhon Si Thammarat Area 3 found that it was appropriate, possible and beneficial for personnel management according to the Five Bahusuta Principles of educational institutions.

Keywords: Information Technology, Learning Management, Five Bahusuta Principles

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในยุคของการเรียนการสอนที่มีเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือนี้ ครูผู้สอนต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองและวิธีการสอน รวมถึงการเพิ่มพูนความรู้และทักษะของตน เพื่อสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการสอนแก่ผู้เรียนได้อย่างเต็มสมรรถภาพความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีการพัฒนาและใช้งานเทคโนโลยีกันอย่างแพร่หลาย และมีความสำคัญมากโดยใช้ในการติดต่อสื่อสารทั้งในประเทศ และต่างประเทศ มีการสื่อสารเชื่อมโยงผ่านระบบเครือข่ายเพื่อติดต่อสื่อสารสะดวกรวดเร็วมากขึ้นสามารถตอบโต้และสามารถแสดงข้อมูลภาพและเสียง รวมทั้งข้อความและลูกเล่นอีกมากมายในเวลาเดียวกัน ผ่านโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันต่างๆ ที่ออกแบบมาเพื่อรองรับการใช้งานของประชากรของแต่ละประเทศนั้นๆ โดยมีการใช้งานกันอย่างกว้างขวาง และเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตในปัจจุบัน การแข่งขันการพัฒนาเทคโนโลยีการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ที่มีการแข่งขันสูงและมีการพัฒนารุ่นใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องรวมถึงการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในด้านการศึกษาซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประชาชนไทยทุกคน ที่สามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้อย่างทั่วถึงเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษา ได้กล่าวถึงเทคโนโลยีทางการศึกษา ไว้ในหมวดที่ 9 มาตราที่ 63-69 ซึ่งมีเนื้อหาโดยสรุปกล่าวไว้ว่ารัฐจะต้องจัดสรรคลื่นความถี่ จัดหาสื่อ อุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องการสำหรับการจัดการเรียนรู้ มีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ พัฒนาบุคลากรทั้งผู้คิดค้นและผู้ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา และให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้รัฐบาลยังได้มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำนโยบายและแผนแม่บทเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ปัจจุบันได้พัฒนารอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งมีสาระสำคัญของนโยบายประการหนึ่งคือให้ความสำคัญกับการใช้ประโยชน์จาก ICT ในการลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสให้กับประชาชนในการรับประโยชน์จากการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกัน พร้อมทั้งกำหนดให้สถาบันการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต้องนำ ICT มาใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนการสอนเพิ่มมากขึ้น ปรับปรุงเนื้อหาที่เป็นสาระเสริมสร้างทักษะในการใช้ประโยชน์จาก ICT ที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ การดำรงชีวิต และการจ้างงานในศตวรรษที่ 21 โดยให้ความสำคัญกับทักษะ 3 ประการ คือ ทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT Literacy) การรอบรู้ เข้าถึง สามารถพัฒนาและใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Information Literacy) และการรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) การนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้เพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทำให้ระบบการบันทึกการจัดเก็บ การเรียกใช้ และแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างองค์กรหรือหน่วยงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้นตลอดจนใช้เป็นข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในการบริหารงานระดับต่าง และสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติได้ การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงจำเป็นในการปูพื้นฐานให้นักเรียนอย่างมั่นคง จริงจังและจริงจังในทุกด้านตามเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษา ซึ่งจำเป็นต้องสร้างความเข้มแข็งให้แก่สถานศึกษา (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2554)

ในยุคของการเรียนการสอนที่มีเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือ นั้น ครูผู้สอนต้องมีการปรับเปลี่ยนบทบาทของตนเองและวิธีการสอน รวมถึงการเพิ่มพูนความรู้และทักษะของตน เพื่อสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการสอนแก่ผู้เรียนได้อย่างเต็มสมรรถภาพ ดังนั้น ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในการพัฒนาการศึกษา ครูจึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้สอนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของผู้เรียนในปัจจุบันครูได้มีการนำเอาคอมพิวเตอร์มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างกว้างขวางใช้งานร่วมกับระบบอินเทอร์เน็ตจึงเป็นเทคโนโลยีทางการศึกษาที่สำคัญที่เข้ามามีบทบาทในการเรียนการสอน โดยที่ใช้คอมพิวเตอร์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในการสืบค้นหาข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา เช่น รายงานวิจัย การเรียนการสอนที่เผยแพร่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การสนทนาผ่านเครือข่าย ซึ่งล้วนแล้วเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ทั้งสิ้น (วรรณศร จันทโสลิศ, 2560)

พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนในการดำเนินชีวิตที่จะนำพาให้มนุษยชาติพบทางออกใดสำเร็จได้ด้วยดี (พระพุทธศาสนา) ยกความฉลาดในหัตถกรรมที่พระผู้มีพระภาคทรงถือเอาด้วยสิปปศัพท์” ความสำคัญในการศึกษาโบราณจารย์ท่านกล่าวไว้ว่า “มีปัญญาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน” พหูสูตรนั้นเป็นผู้ได้สดับมาก หมายถึงการได้ศึกษาเล่าเรียนมาก การมีความรู้ประสบการณ์มาก เรียกบุคคลผู้มีภาวะอย่างนั้นว่าพหูสูตร คือผู้ได้ศึกษาเล่าเรียนมาก ผู้มีความรู้มาก ผู้คงแก่เรียน นักปราชญ์ หนังสือบางฉบับเรียกว่า “หัวใจนักปราชญ์” พาส์จะเกิดจากการศึกษา และการศึกษาที่ดีเกิดจากการศึกษา 4 แบบ คือ ศึกษาด้วยการฟัง ด้วยการคิด ด้วยการสอบถาม และด้วยการจดจำบันทึกภารกิจสำคัญของการศึกษาก็คือ การฝึกอบรมบุคคลให้พัฒนาปัญญา ได้แก่ การช่วยให้บุคคลเกิดทัศนคติที่ถูกต้อง สามารถจัดการสิ่งที่เกิดขึ้นได้ด้วยการพัฒนาปัญญา และปัญญาเป็นความรู้ความเข้าใจที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลนั่นเองเท่านั้น (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2532)

เพื่อให้โรงเรียนบ้านชะอวดมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยจึงได้จัดทำแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหูสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เพื่อให้ผู้บริหาร คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกกลุ่มงานเข้าใจเทคโนโลยีสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งพบว่าคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านชะอวดได้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ แต่อาจไม่ครอบคลุมในการจัดการเรียนรู้นั้นผู้วิจัยจึงได้จัดทำแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหูสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ใช้หลักธรรม คือ หลักพหูสูตร 5 เข้ามาส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักพหูสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักพหูสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มี 6 ขั้นตอน คือ 1) สังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับสภาพการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ใช้เครื่องมือ คือ แบบสังเคราะห์เอกสาร 2) กำหนดประเด็นการร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกคือ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ จัดขึ้นมาเป็นแนวทางการร่าง 3) นำร่างแบบสัมภาษณ์สภาพการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 คน ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ 4) นำร่างแบบสัมภาษณ์ปรับปรุงตามคำแนะนำ 5) ปรับแบบสัมภาษณ์สภาพการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ 6) นำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนศึกษาแนวทาง คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ ร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยกำหนดประเด็นสำคัญในการสัมภาษณ์ คือ การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 จากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม 2) นำร่างคู่มือไปปรึกษาที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ 3) นำแนวทางที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงเนื้อหาตามข้อเสนอแนะที่สัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการนำเสนอ คือ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) นำร่างแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มาจัดทำเป็นแบบประเมิน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ 2) นำแบบประเมิน ที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย ความครอบคลุมขององค์ความรู้แนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 3) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อความกับนิยามศัพท์อีกครั้ง 4) นำข้อประเด็นคำถามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงทำเป็นฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม 5) แบบสนทนากลุ่ม ใช้ร่างแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ของตนเองที่ได้มาเป็นแนวทางสำหรับการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

1.1 การกำหนดนโยบาย โรงเรียนดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การกำหนดนโยบายการ กำหนดวัตถุประสงค์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ และมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้ก้าวหน้าต่อยุคปัจจุบัน แต่ครูไม่เข้าใจการกำหนดนโยบายของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูไม่ได้เข้ารับการอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้งและไม่ให้ความสนใจที่โรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมายการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้

1.2 การจัดสรรทรัพยากรสนับสนุน มีการแต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือครู เจ้าหน้าที่ ดูแล รักษาซ่อมบำรุงเครื่องและอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา บุคลากรที่รับผิดชอบระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่เพียงพอ อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาได้ บางอย่างก็เสียหายไม่สามารถซ่อมได้

1.3 การพัฒนาครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองในหลักสูตรต่างๆ ตามความสนใจครูพัฒนาตนเอง และเข้ารับการอบรมหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีแผนการพัฒนาฝึกอบรมครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ โรงเรียนไม่มีงบประมาณในการสนับสนุนให้ครูไปรับการอบรม อบรมมีโครงการเดิมๆ ทำให้ครูไม่มีความสนใจไม่ให้ความร่วมมือในการอบรมเมื่อโรงเรียนจัดอบรมและเมื่ออบรมเสร็จไม่มีการรายงาน หรือนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมมาต่อยอด ไม่นำมาใช้ในโรงเรียน

1.4 การส่งเสริม สนับสนุน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูใช้อินเทอร์เน็ตในการจัดการเรียนรู้ใช้สื่อดิจิทัล เช่น รูปภาพ เสียง วิดีโอ ในการจัดการเรียนรู้ มีการใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้โปรแกรม Microsoft Office ในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ครูบางคนไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ อินเทอร์เน็ตบางอาคารบางห้องเรียนไม่ทั่วถึงในการจัดการเรียนรู้ใช้สื่อดิจิทัล เช่น รูปภาพ เสียง วิดีโอ ในการจัดการเรียนรู้ การใช้คอมพิวเตอร์บางเครื่องไม่สามารถใช้งานได้ ครูไม่เปิดใจในการพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้

1.5 การกำกับ ติดตาม และประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูได้เสนอแนะแนวทางหรือแสดงความคิดเห็นในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ครูมีการรายงานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ผู้รับผิดชอบมีการติดตามการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ครูต้องรับข้อเสียของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ได้ ผู้รับผิดชอบไม่มีการติดตามการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ อย่างสม่ำเสมอ ครูควรมีส่วนร่วมในการกำกับและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้

2. แนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

2.1 การกำหนดนโยบาย ดำเนินการดังนี้ ผู้บริหาร ครู หัวหน้าฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ หัวหน้าวิชาการ และตัวแทนครูผู้ดูแลกลุ่มสาระการเรียนรู้ มาประชุมเพื่อกำหนดนโยบายการส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้หัวหน้าเทคโนโลยีสารสนเทศ

ได้พูดให้ครูทุกคนได้มีส่วนร่วมในการขบคิด และแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะ ผู้ร่วมรับผิดชอบนำผลการประเมิน มาสรุปผล รายงานผู้บริหาร มีการประชุมในการใช้นโยบายที่กำหนดขึ้น คือ ให้ครูในโรงเรียนมีการใช้เทคโนโลยีเพื่อวิเคราะห์ เป็นไปตามนโยบายของโรงเรียนการให้ผู้รับผิดชอบในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้อบรมรับฟังข้อเสนอแนะ ปัญหา อุปสรรคต่างๆ

2.2 การจัดสรรทรัพยากรสนับสนุน ดำเนินการดังนี้ ผู้บริหารมีการประชุมข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา โดยสร้างความเข้าใจ จัดลำดับความต้องการโดยการสำรวจเกี่ยวกับทรัพยากรด้านการจัดสรรทรัพยากร ผู้รับผิดชอบหัวหน้าฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ ดำเนินการจัดสรรทรัพยากร โดยจัดซื้อจัดหาอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ ซอฟต์แวร์ อินเทอร์เน็ต ร่วมกันดำเนินการจัดสรรทรัพยากรในทางที่เหมาะสม เมื่อได้ทรัพยากรมาแล้วดำเนินการให้ครูในโรงเรียนที่มีความชำนาญด้านคอมพิวเตอร์ได้มีการให้ความรู้ในการใช้การดูแลรักษาทรัพยากรกับครูผู้ใช้และครูผู้ดูแลทรัพยากรโดยรับฟังวิธีการใช้และการดูแลรักษาอย่าตั้งใจ โดยสามารถพูดถ่ายทอดให้กับครูคนอื่นได้ รวมไปถึงวิธีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างถูกต้องและนำความรู้ไปใช้ในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้อบรม

2.3 การพัฒนาครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ดำเนินการดังนี้ ผู้บริหารจัดประชุม บุคลากรเกี่ยวกับการพัฒนาครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมีการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการอบรมครู หัวหน้ากลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนได้เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้อบรมมาอบรมครูในโรงเรียน ผู้บริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรในสถานศึกษา ดำเนินการอบรมตามแผนหลักสูตรการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้อบรมให้เป็นไปตามกรอบที่วางไว้ ผู้รับผิดชอบแผนอบรมความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศดำเนินการติดตามและตรวจสอบอย่างถูกต้องและมีการประเมินผลหลังการอบรมตามแผน โดยใช้วิธีการประเมินผลหลังการอบรมตามแผน เพื่อให้ครูได้นำความรู้และทักษะที่ได้จากการอบรมไปใช้ในการจัดการเรียนรู้อบรมได้จริงและเพื่อให้เกิดผลสำเร็จจึงได้มีการติดตามนิเทศการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับนักเรียน

2.4 การส่งเสริม สนับสนุน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ดำเนินการดังนี้ ผู้บริหาร ครู หัวหน้าฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ หัวหน้าวิชาการ และตัวแทนครูผู้ดูแลกลุ่มสาระการเรียนรู้มาประชุมเพื่อรับทราบนโยบายการส่งเสริม สนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสร้างภาพพจน์ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนให้เด่นชัด เปิดโอกาสให้หัวหน้าเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นผู้นำเสนอสื่อดิจิทัล ได้แก่ สื่อการสอน พาวเวอร์พอยท์ ยูทูป แชนแนล GPT บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น โดยผู้เข้าร่วมประชุมต้องตั้งใจฟังในการนำเสนอ เพื่อให้สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอนแต่ละวิชา โดยผู้เข้าร่วมประชุมต้องนำไปขยายผลต่อครูในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทุกคน ให้ครูทุกคนร่วมกันขบคิด โดยนำเสนอผลที่ได้จากการประชุมมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน หัวหน้าฝ่ายเทคโนโลยี มีการส่งเสริมข้าราชการครูและบุคลากรที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนการสอนได้ดี โดยการมอบรางวัลเพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ สร้างแรงจูงใจในการพัฒนาการดำเนินงานให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไปในอนาคต

2.5 การกำกับ ติดตาม และประเมินผล ดำเนินการดังนี้ ผู้บริหารจัดประชุมครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อร่วมกันกำกับ ติดตาม และประเมินผล เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้อบรมของครูในโรงเรียนเพื่อนำข้อสรุป ผลการประเมิน ปัญหาหรือแนวการพัฒนา มาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน หัวหน้าฝ่ายเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนมีการออกแบบ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของครูภายในโรงเรียน ครูผู้ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน มีการถูกประเมินผลการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน โดยดูว่าการใช้เทคโนโลยีหรือจากการอบรมว่ามีความเชี่ยวชาญ

ขึ้นหรือไม่ ซึ่งจะช่วยทำให้ครูได้พัฒนาทักษะการสอนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นหลังจากถูกประเมินผล ผู้บริหารมีการสรุปผลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ โดยได้มีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่ว่าจะเป็นการจัดสรรทรัพยากร การอบรมครู เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสอดคล้องกับความต้องการของครูในการจัดการเรียนการสอนเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

3. การนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ผลการประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ของผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่มซึ่งทุกคนเห็นว่า แนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีความเหมาะสม ร้อยละ 100 มีความเป็นไปได้ร้อยละ 100 มีความเป็นประโยชน์ ร้อยละ 100 ทุกองค์ประกอบ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลข้อค้นพบที่สำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่ามี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบาย โรงเรียนดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การกำหนดนโยบายการ กำหนดวัตถุประสงค์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ และมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้ก้าวหน้าต่อยุคปัจจุบัน แต่ครูไม่เข้าใจการกำหนดนโยบายของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูไม่ได้เข้ารับการอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดการเรียนรู้อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้งและไม่ให้ความสนใจที่โรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมายการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ 2) การจัดสรรทรัพยากรสนับสนุน มีการแต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือครู เจ้าหน้าที่ ดูแล รักษาซ่อมบำรุงเครื่องและอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา บุคลากรที่รับผิดชอบระบบเทคโนโลยีสารสนเทศไม่เพียงพอ อุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาได้ บางอย่างก็เสียหายไม่สามารถซ่อมได้ 3) การพัฒนาครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารสถานศึกษามีการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาตนเองในหลักสูตรต่างๆ ตามความสนใจครูพัฒนาตนเอง และเข้ารับการอบรมหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ต่างๆ ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีแผนการพัฒนาฝึกอบรมครูในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ 4) การส่งเสริม สนับสนุน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ครูใช้อินเทอร์เน็ตในการจัดการเรียนรู้ใช้สื่อดิจิทัล เช่น รูปภาพ เสียง วิดีโอ ในการจัดการเรียนรู้ มีการใช้คอมพิวเตอร์ในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้โปรแกรม Microsoft Office ในการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ครูบางคนไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ อินเทอร์เน็ตบางอาคารบางห้องเรียนไม่ทั่วถึงในการจัดการเรียนรู้ใช้สื่อดิจิทัล เช่น รูปภาพ เสียง วิดีโอ ในการจัดการเรียนรู้ 5) การกำกับ ติดตาม และประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดโอกาสให้ครูได้เสนอแนะแนวทางหรือแสดงความคิดเห็นในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ครูมีการรายงานการใช้เทคโนโลยี ผู้รับผิดชอบมีการติดตามการใช้ ครูต้องรับข้อเสียได้ ผู้รับผิดชอบไม่มีการติดตามการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ

ครูควรมีบทบาทร่วมในการกำกับ สอดคล้องกับการวิจัยของอรอุษา ปุณยบุรณะ (2558) ที่พบว่า องค์ประกอบ การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสาธิตเป็นพหุองค์ประกอบ 5 องค์ประกอบ คือ 1) โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2 องค์ประกอบย่อย คือ การจัดการทรัพยากรและการจัดการระบบเครือข่าย 2) การจัดองค์การเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 2 องค์ประกอบย่อย คือ การจัดการโครงสร้างหน่วยงานและการบริหารทรัพยากรบุคคล 3) การวางแผนกลยุทธ์เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร 4) การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและบุคลากรเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 5) การควบคุม ติดตามและการประเมินผลเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และสอดคล้องกับการวิจัย ของวรรณศร ขอสกุลไพศาล (2560) ที่พบว่า องค์ประกอบการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่ผ่านการประเมินคุณภาพภายนอกรอบสามในระดับดีมาก เห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบการบริหารระบบสารสนเทศของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาที่ผ่านการประเมินคุณภาพ ภายนอกรอบสามในระดับดีมาก มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์

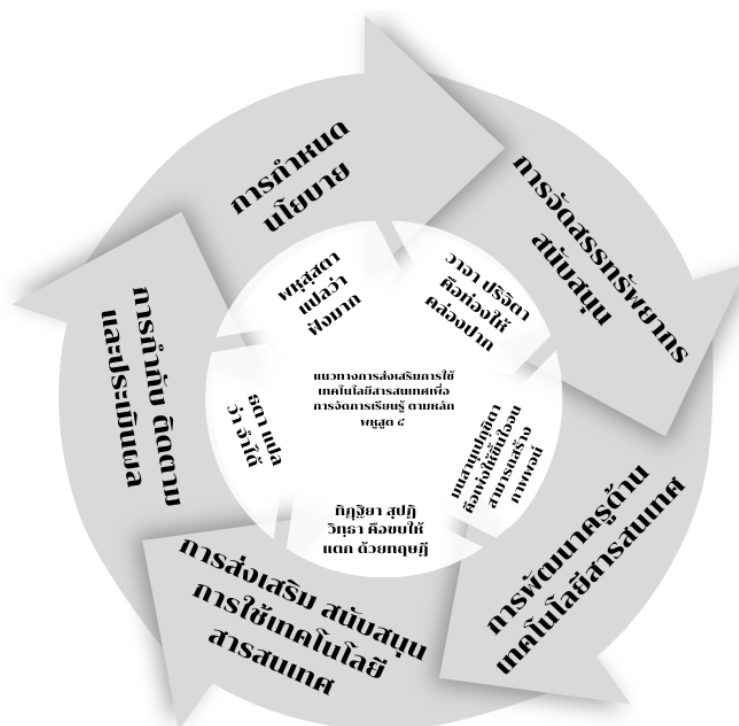
2. ผลการศึกษาแนวการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่าประกอบด้วย 1) การกำหนดนโยบาย 2) การจัดสรรทรัพยากรสนับสนุน 3) การพัฒนาครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) การ ส่งเสริม สนับสนุน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) การกำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยบูรณาการกับหลัก พหุสูตร 5 ประกอบด้วย 1) พหุสตา ฟังมาก เรียนมาก ท่องมาก รวบรวมข้อมูลได้มาก 2) ธตา จำได้ จำสาระสำคัญให้ได้ว่าสิ่งไหนที่ควรจำเมื่ออ่านหนังสือจบเล่มหนึ่งๆ ต้องจับประเด็นหลักให้ได้ แล้วนำความจำ ประเด็นหลักๆ มาขยายความได้ 3) วาจา ปฏิบัติ ท่องให้คล่องปาก สามารถหยิบมาใช้ได้ทันที 4) มนสา นึกขีตา พังให้ขึ้นใจจนสามารถสร้างภาพพจน์ขึ้นในใจ รู้ข้อความสำคัญๆ 5) ทิฎฐิยา สปฏิวิทธา ขบให้แตก แล้วสามารถ นำมาสรุปเป็นแนวคิดของตัวเองได้ นำไปประยุกต์ใช้ได้ ภาษาการศึกษาเรียกว่าได้ข้อสรุป แล้วนำมาประยุกต์ ใช้ได้บูรณาการกับหลักพหุสูตร 5 มีความเชื่อมโยงในการนำหลักธรรมมาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของจุฑามาศ กาญจนธรรม (2558) ที่พบว่า องค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีการเรียนรู้ เพื่อการบริหารจัดการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 คือ 1) การสร้างกำลังคนให้มีศักยภาพในการใช้เทคโนโลยีการ เรียนรู้ 2) การสนับสนุนการเรียนการสอนด้วยการใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้ 3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และ 4) การใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ในการบริหารจัดการ สอดคล้อง กับการวิจัยของวิไลพร พิทักษา (2559) ที่พบว่า 1) สภาพและปัญหาการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศใน สถานศึกษาโดยรวม สภาพการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศมีการปฏิบัติในระดับมาก 2) ผลการประเมิน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้ในสถานศึกษา พบว่า มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในระดับมาก และสอดคล้องกับการวิจัยของจิตรสินี ทองจำนงค์ (2557) ที่พบว่า ระดับความคิดเห็นการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ส่วนมากอยู่ในระดับเห็นด้วย เมื่อพิจารณาทางด้าน เรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ ด้านคุณภาพของสารสนเทศ ด้าน คุณภาพของระบบ และด้านการซึมซับเทคโนโลยี/นวัตกรรม ตามลำดับ เมื่อแยกพิจารณาในรายด้านของการ ยอมรับการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้

3. ผลการนำเสนอแนวการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า

ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคน เห็นว่ามีความเป็นไปได้ เหมาะสม เป็นประโยชน์และใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับการวิจัยของอรอุษา ปุณยบุรณะ (2558) ที่พบว่า องค์ประกอบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสาธิต 5 องค์ประกอบ คือ 1) โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารซึ่งมี 2) การจัดองค์การเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 3) การวางแผนกลยุทธ์เทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ 4) การกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารและครูในการใช้เทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ 5) การควบคุม ติดตามและการสรุปผลเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ และผลขององค์ประกอบการบริหารเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนสาธิต ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นสอดคล้องกันว่า องค์ประกอบของเทคโนโลยีการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนสาธิต มีความถูกต้อง เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ และสอดคล้องกับการวิจัยของ Bilyalova (2017) ที่พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศในโรงเรียนมัธยมศึกษา วัดดูประสงค์เพื่อศึกษาการประเมินจุดสำคัญของการใช้ เทคโนโลยีการจัดการเรียนการสอนในการสอนภาษาต่างประเทศในโรงเรียนมัธยมศึกษาและการพัฒนาเชิงปฏิบัติเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการสอนภาษาต่างประเทศโดยใช้เทคโนโลยี สรุปรูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาความสามารถด้านภาษาและการสื่อสารที่มีคุณภาพ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ แนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักพหุสูตร 5 ของครูโรงเรียนบ้านชะอวด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ในการดำเนินงานทั้ง 5 มาตรการ คือ 1) การกำหนดนโยบาย 2) การจัดสรรทรัพยากรสนับสนุน 3) การพัฒนาครูด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) การส่งเสริม สนับสนุน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 5) การกำกับ ติดตาม และประเมินผล โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ คือ หลักพหุสูตร 5 ประกอบด้วย 1) พหุสตา ฟังมาก 2) ธตา จำได้ 3) วาจา ปริจิตา ท่องให้คล่องปาก 4) มนสานุเปกขิตา พังให้ขึ้นใจจนสามารถสร้างภาพพจน์ขึ้นในใจ 5) ทิฏฐิยา สปุฏฐิวิธา ขบให้แตกด้วยทฤษฎี สรุปเป็นภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 โรงเรียนควรประชุมชี้แจงแนวทางให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจก่อนใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้
 - 1.2 โรงเรียนควรมีการติดตามและประเมินผลการนำแนวทางไปใช้เมื่อสิ้นปีการศึกษา
 - 1.3 สถานศึกษาอื่นที่นำแนวทางการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักทฤษฎี 5 ไปการประยุกต์ใช้ควรศึกษาบริบทความเหมาะสมของโรงเรียน
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักทฤษฎี 5 ของสถานศึกษา
 - 2.2 ควรศึกษาเรื่องส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักทฤษฎี 5 ที่ส่งผลต่อคุณภาพงานของบุคลากร
 - 2.3 ควรศึกษาเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการเรียนรู้ ตามหลักทฤษฎี 5 ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2554). กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ระยะ พ.ศ. 2554 – 2563 ของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนวิถีพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อุษาการพิมพ์.
- จิตรลีนี ทองจำนงค์. (2557). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการยอมรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของ พนักงานกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จุฑามาศ กาญจนธรรม. (2558). การพัฒนารูปแบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการบริหาร จัดการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. วารสาร ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 9(ฉบับพิเศษ), 109.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2532). มังคลัตถทีปนี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วรรณสร จันทโสไลต์. (2560). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในองค์กรกรณีศึกษา. วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- วิไลพร พิทักษา. (2559). รูปแบบการบริหารจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ.
- อรอุษา ปุณยบุรณะ. (2558). การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนสาธิต. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Albina Bilyalova. (2017). Ict in Teaching a Foreign Language in High School. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 237, 175-181.

**ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี**
**INNOVATIVE LEADERSHIP OF ADMINISTRATORS AND TEACHERS' QUALITY OF
WORK LIFE UNDER SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE PHETCHABURI**

¹ธัญพร กล่อมสกุล Thanyapohn Klomsakun ²วรกาญจน์ สุขสดเขียว Vorakarn Suksodkiew
^{1,2}มหาวิทยาลัยศิลปากร Silpakorn University, Thailand
Corresponding Author E-mail: klomsakun_t@silpakorn.edu

Article Received: April 29, 2025. Revised: August 21, 2025. Accepted: August 23, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี 2) ศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี จำนวน 19 แห่ง กำหนดผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 6 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 1 คน และครู จำนวน 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 114 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ตามแนวคิดของเมตคาล์ฟ (Metcalf) กับคุณภาพชีวิตในการทำงานตามแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ 3) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม, ผู้บริหาร, คุณภาพชีวิตในการทำงาน

Abstract

The purposes of this research were to determine 1) the innovative leadership of school administrators under Secondary Educational Service Area Office Phetchaburi 2) the quality of work life of teachers in educational institutions under Secondary Educational Service Area Office Phetchaburi and 3) the relationship between innovative leadership of school administrators and the quality of work life of teachers in educational institutions under Secondary Educational Service Area Office Phetchaburi. The sample group consisted of 19 educational institutions under Secondary Educational Service Area Office Phetchaburi. Six individuals were selected from each institution, including one school director, one deputy school director/assistant school director, one head of a subject group, and three teachers, totaling 114 respondents. The research instrument was questionnaire about innovative leadership based on Metcalf's concept and quality of work life based on the framework of the Office of the Civil Service Commission. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Pearson's product – moment correlation coefficient.

The research findings revealed that: 1) The overall level of innovative leadership among school administrators under Secondary Educational Service Area Office Phetchaburi was high. 2) The overall quality of work life of teachers in educational institutions under Secondary Educational Service Area Office Phetchaburi was also high. and 3) The relationship between innovative leadership of school administrators and the quality of work life of teachers in educational institutions under Secondary Educational Service Area Office Phetchaburi was found correlated in high level at .01 of statistical significance which was positive correlated.

Keywords: Innovative Leadership, Administrators, Quality of Work Life

บทนำ

สภาพสังคมในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อก้าวเข้าสู่สังคมแห่งการพัฒนาในทุกมิติ ทั้งนี้ สังคมปัจจุบันให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยี และนวัตกรรมมาใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวันเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับบุคคล และองค์กร รวมทั้งเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศ การพัฒนาประเทศที่สำคัญนั้นจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษา ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่การเป็นนักคิดและนักพัฒนาประเทศที่มีคุณภาพ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีความพลิกผันมากยิ่งขึ้นซึ่งการศึกษาจะเป็นเครื่องมือในการหล่อหลอมบุคคลให้พัฒนาตนเองนำไปสู่การเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่พร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) ทิศทางการจัดการศึกษาในยุคใหม่จึงมุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้สอดคล้องเพื่อรองรับโมเดลประเทศไทย 4.0 โดยอยู่ภายใต้แนวคิดการจัดการศึกษาในยุค 4.0 ที่มีการส่งเสริมให้ทั้งผู้บริหาร ครู และบุคลากรเกิดกระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ มีกระบวนการทาง

การศึกษาที่พัฒนาและทันสมัย มีแหล่งการศึกษาที่หลากหลายครอบคลุมความสนใจของผู้เรียน โดยผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้อื่นนอกเหนือจากสถานศึกษาได้ ทั้งจากสังคม ชุมชน สถานประกอบการ และสถาบันอื่นๆ มีทางเลือกที่หลากหลายสำหรับการเรียนรู้เพื่อเอื้อกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน (จิตติมาวรรณศรี, 2564) การนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการดำเนินงานด้านการศึกษายังเป็นการวางแผนเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเพื่อก้าวสู่การศึกษาในยุค 5.0 ที่มุ่งให้ความสำคัญกับการส่งเสริมด้านนวัตกรรม ทั้งนี้การวางรากฐานทางการศึกษาในอนาคตจึงต้องเปลี่ยนแปลงผ่านการปรับประยุกต์นำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาโดยนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารงานในทุกภาคส่วนของสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี นอกจากนี้ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงการพัฒนาก้าวหน้าเชิงนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในตนเองเพื่อนำมาสู่การขับเคลื่อนและพัฒนาองค์กรยุคใหม่ให้ประสบความสำเร็จอย่างมีคุณภาพ

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) ถือเป็นกระบวนการสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จะต้องนำมาใช้ในการบริหาร ซึ่งผู้นำจะต้องมีการสร้างวิสัยทัศน์ในการดำเนินงานที่ชัดเจน เชื่อมโยงวิสัยทัศน์เข้ากับความคิดริเริ่มเชิงกลยุทธ์ที่บรรลุผล อีกทั้งต้องมีการพัฒนาตนเองและสร้างทีมที่มีประสิทธิภาพโดยปลูกฝังให้ทุกฝ่ายในองค์กรใช้ความร่วมมือในการบริหารจัดการกับความท้าทายของงานหรือความเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรที่ต้องเผชิญ (Maureen Metcalf, 2013) การนำภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมาใช้ในการดำเนินงานในองค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการบริหารงานด้านบุคลากร โดยมีส่วนช่วยกระตุ้นให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ในการดำเนินงาน สามารถกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานร่วมกันเกิดสัมพันธที่ดีและความไว้วางใจกันในการทำงาน รวมทั้งสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้บุคลากรมุ่งมั่นดำเนินงานไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กุลชลี จงเจริญ, 2564) จะทำให้บุคลากรในองค์กรปรับตัวเพื่อแสวงหาแนวทางใหม่ๆ ในการพัฒนาเพื่อก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และวางรากฐานการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ ผู้บริหารที่ใช้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษานอกจากจะทำให้องค์กรมีวิสัยทัศน์ในการทำงานที่ชัดเจน และมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการภายในองค์กรแล้ว ภาวะผู้นำดังกล่าวยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูอีกด้วย ซึ่งคุณภาพชีวิตในการทำงานถือเป็นความรู้สึกที่ดีของบุคคลต่องานที่ทำอันมีผลจากระบบการบริหารจัดการของสถานศึกษา (นิติพล ภูตะโชติ, 2562) ครูจึงเป็นทรัพยากรสำคัญที่มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาในสถานศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ได้ดำเนินการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยดำเนินการตามกรอบนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 และทิศทางในการพัฒนาการศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาหน่วยงานและสถานศึกษาต้นสังกัดไว้ว่า เป็นองค์กรมาตรฐาน มุ่งพัฒนาบุคลากรและผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรมภายใต้วิถีคุณภาพเพื่อให้มีทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นแนวทางพัฒนาที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรียังได้วางรากฐานวิสัยทัศน์ที่ว่า องค์กรนวัตกรรม สร้างคนดี มีคุณภาพ โดยบริหารผ่านการมีส่วนร่วมของบุคคลทุกฝ่ายเพื่อนำไปสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ทั้งสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการโดยใช้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการขับเคลื่อนและพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการส่งเสริมให้สถานศึกษาทุกแห่งพัฒนาคุณภาพทั้งด้านผู้เรียน ครูผู้สอน และการบริหารจัดการอย่างต่อเนื่อง โดยมอบหมายให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำในการส่งเสริมสนับสนุนการใช้นวัตกรรมรูปแบบต่างๆ เพื่อบริหาร

จัดการ รวมทั้งมีการกำหนดนโยบายในการนิเทศติดตามผลการดำเนินการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาในสังกัดเพื่อรับฟังปัญหา พร้อมแนะนำแนวทางในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้กับครูในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด(สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี, 2566)

จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี เกี่ยวกับสภาพปัญหาสำคัญในการใช้นวัตกรรมสำหรับบริหารและพัฒนาสถานศึกษาสามารถสรุปภาพรวมได้ดังนี้ 1) ด้านของผู้บริหาร การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีความก้าวหน้าทางนวัตกรรมมากขึ้น ส่งผลให้ผู้บริหารต้องใช้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการเรียนรู้นวัตกรรมทางการบริหารเพื่อนำมาใช้รับมือกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอันเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา รวมทั้งต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวง หรือหน่วยงานต้นสังกัด แต่การวางแผนการดำเนินงานภายในสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นการวางแผนที่ใช้การคาดการณ์ความเป็นไปได้ล่วงหน้าผ่านการจัดทำแผนงานของสถานศึกษาตามปีงบประมาณ ดังนั้นในการปฏิบัติงานจริงต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินงานจึงส่งผลให้ไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรหรืองบประมาณทางการบริหารที่มุ่งเน้นการใช้นวัตกรรมได้ตามความต้องการจริง การกำหนดวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมการนำนวัตกรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานในสถานศึกษายังต้องใช้ระยะเวลาในการสร้างความเข้าใจและความตระหนักถึงความจำเป็นในการนำนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารจัดการให้กับครูและบุคลากรในสถานศึกษาทุกคนเกิดความเข้าใจตรงกัน รวมทั้งการนำเอานวัตกรรมมาใช้ในการปฏิบัติงานยังต้องมีการปรับให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมของสถานศึกษาแต่ละแห่ง เนื่องจากความพร้อมของสถานศึกษาและความพร้อมของบุคลากรมีความแตกต่างกันจึงส่งผลให้นวัตกรรมที่พัฒนาไม่ตอบสนองต่อความต้องการและความสามารถในการนำไปปฏิบัติจริง อีกทั้งในการสื่อสารกับครูบุคลากรในสถานศึกษาให้เกิดความเข้าใจและเห็นความสำคัญของการนำนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนางานยังต้องอาศัยช่องทางการสื่อสารที่มีความหลากหลายมากขึ้น และต้องใช้กลยุทธ์ในการสื่อสารที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากขึ้นจึงจะทำให้การดำเนินงานสามารถเป็นรูปธรรมได้ดียิ่งขึ้น 2) ด้านของครู ครูมีทักษะการเรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่แตกต่างกัน ซึ่งบางส่วนยังต้องเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจในการนำนวัตกรรมการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ๆ มาใช้ในการดำเนินงาน อีกทั้งครูยังมีการหน้าที่ทั้งด้านการสอน การดูแลนักเรียน และหน้าที่อื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย การจัดสรรเวลาระหว่างงานกับชีวิตของครูยังไม่สามารถที่จะจัดสรรได้ตามต้องการเนื่องจากไม่สามารถคาดการณ์ภาระงานที่จะต้องปฏิบัติได้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ไม่สามารถเรียนรู้นวัตกรรมใหม่ๆ ได้เต็มที่ และเป็นผลให้คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูลดลงไปด้วย นอกจากนี้สภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานก็มีส่วนสำคัญซึ่งสภาพแวดล้อมทางกายภาพบางส่วนยังไม่ค่อยเอื้อต่อการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนจึงส่งผลต่อการพัฒนานวัตกรรมสู่สถานศึกษา

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูอย่างมากอันเนื่องมาจากการพัฒนาสถานศึกษาที่ต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการศึกษายุคใหม่ที่มีการส่งเสริมและวางรากฐานนวัตกรรมการบริหารในองค์กร ซึ่งการส่งเสริมและกำหนดแนวทางให้ครู บุคลากรในสถานศึกษานำนวัตกรรมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียนและการทำงานย่อมส่งผลดีต่อการปฏิบัติงานของครูที่จะช่วยให้ระบบการทำงานมีความสะดวก รวดเร็ว ลดภาระงานของครูทำให้ครูสามารถจัดสรรเวลาชีวิตของตนเองได้ เกิดคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดีอันนำมาสู่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีของผู้เรียนและสถานศึกษา ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลเพื่อใช้พัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพเป็นลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี
2. เพื่อทราบคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนาโดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลการวิจัย
 - 1.1 ประชากร คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี จำนวน 22 แห่ง
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเปิดตารางประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 19 แห่ง จากนั้นผู้วิจัยใช้เทคนิคการเลือกตัวอย่าง (Sampling technique) ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)
 - 1.3 ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 6 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 1 คน และครู จำนวน 3 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 114 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามชนิดจัดลำดับคุณภาพ แบ่งเป็น 5 ระดับตามแนวคิดของ Rensis Likert (1961) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหากับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผ่านเทคนิค IOC (Index of Item objective congruence) มีค่าอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1974) โดยใช้เกณฑ์สัมประสิทธิ์แอลฟา (α – coefficient) ซึ่งผลการคำนวณพบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .981
3. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเองสำหรับสถานศึกษาที่สามารถดำเนินการได้ พร้อมประสานกับตัวแทนของสถานศึกษาต่างๆ ในการรับแบบสอบถามกลับคืน สำหรับสถานศึกษาที่ไม่สะดวกในการเดินทางใช้การประสานกับตัวแทนของสถานศึกษาและส่งแบบสอบถามผ่านช่องรับเอกสารของสถานศึกษาที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี เมื่อได้รับ

แบบสอบถามกลับคืนมาแล้วได้ดำเนินการตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้ววิเคราะห์ด้วยสถิติ ได้แก่ ความถี่ และร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_{xy}) ของเพียร์สัน (Pearson's product – moment correlation coefficient)

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี สรุปผลการวิจัยดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การสร้างวิสัยทัศน์และความรู้สึกจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลง	4.47	0.50	มาก	1
2. การสรรหาและการสร้างทีม	4.44	0.53	มาก	3
3. การวิเคราะห์สถานการณ์และจุดแข็ง	4.41	0.55	มาก	4
4. การวางแผนการดำเนินงาน	4.35	0.56	มาก	7
5. การสื่อสาร	4.39	0.56	มาก	5
6. การปฏิบัติและวัดผล	4.46	0.54	มาก	2
7. การปลูกฝังการเปลี่ยนแปลง	4.38	0.59	มาก	6
รวม	4.42	0.48	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ และความรู้สึกจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.50) ด้านการปฏิบัติและวัดผล ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.54) ด้านการสรรหาและการสร้างทีม ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.53) ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์และจุดแข็ง ($\bar{X} = 4.41$, S.D. = 0.55) ด้านการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.56) ด้านการปลูกฝังการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.59)

2. ผลการศึกษาคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = 0.45) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.44) รองมา คือ ด้านการทำงาน ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.45) ด้านส่วนตัว ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.56) และ ด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.60) สรุปผลการวิจัยดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดยภาพรวม

คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านการทำงาน	4.47	0.45	มาก	2
2. ด้านส่วนตัว	4.32	0.56	มาก	3
3. ด้านสังคม	4.49	0.44	มาก	1
4. ด้านเศรษฐกิจ	4.26	0.60	มาก	4
รวม	4.38	0.45	มาก	

3. ผลการศึกษาระดับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี สรุปผลการวิจัยดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

คุณภาพชีวิตในการทำงาน	ด้านการงาน	ด้านส่วนตัว	ด้านสังคม	ด้านเศรษฐกิจ	รวม
ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม					
การสร้างวิสัยทัศน์และความรู้สึกร่วมต่อการเปลี่ยนแปลง	.672**	.577**	.588**	.544**	.667**
การสรรหาและการสร้างทีม	.649**	.618**	.657**	.604**	.710**
การวิเคราะห์สถานการณ์และจุดแข็ง	.753**	.673**	.703**	.628**	.772**
การวางแผนการดำเนินงาน	.687**	.634**	.615**	.556**	.699**
การสื่อสาร	.658**	.558**	.585**	.602**	.676**
การปฏิบัติและวัดผล	.733**	.586**	.601**	.635**	.718**
การปลูกฝังการเปลี่ยนแปลง	.766**	.641**	.619**	.633**	.747**
รวม	.796**	.693**	.706**	.680**	.807**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูโดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r_{xy} = .807$) โดยมีความสัมพันธ์กันในลักษณะคล้ายตามกัน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับ สมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรีอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากมาจากผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรีตระหนักถึงความสำคัญของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการบริหารและ ขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงการศึกษาในยุค 5.0 โดยกำหนดวิสัยทัศน์ที่มุ่งเน้นการใช้ นวัตกรรมเพื่อบริหารการดำเนินงานในองค์กร รวมถึงอำนวยความสะดวกให้กับบุคลากรในสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของอาฟานดี คอลออาแซ (2566) ที่พบว่า ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตราวิวาส โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ใน ระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย ที่ตั้งไว้ว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพชรบุรีอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เพชรบุรี มีการพัฒนาการปฏิบัติงานในองค์กรที่มีระบบมากยิ่งขึ้น ทั้งมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมการ ปฏิบัติงานให้เอื้อต่อการดำเนินงานของครู มีการพัฒนาอุปกรณ์และเทคโนโลยีในการปฏิบัติงานที่ทันสมัยขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของปัทมวรรณ โชติกลาง (2566) ที่พบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เมื่อพิจารณาภาพรวมและรายด้านอยู่ ในระดับมาก

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตใน การทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ความสัมพันธ์ ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัย ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรีตระหนักถึงการ ปลุกฝังแนวคิดการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษา มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ ครูใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนานวัตกรรมลงสู่สถานศึกษา รวมทั้งให้ครูมีส่วนร่วมกำหนดวิสัยทัศน์การ ดำเนินงานและวางแผนด้านนวัตกรรมในสถานศึกษา มีการพัฒนาศักยภาพของครูด้านการพัฒนานวัตกรรม อย่างต่อเนื่องผ่านการอบรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการใช้นวัตกรรมเพื่อจัดการเรียนการสอน จัดสร รนวัตกรรมสำหรับการทำงานเพื่ออำนวยความสะดวกให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษาทั้งในด้านการจัดการ เรียนการสอน และการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายต่างๆ ส่งผลให้ครูเกิดความสะดวกสบายในการ ดำเนินงานจากการได้รับสนับสนุนอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการปฏิบัติงาน ทั้งสามารถลดภาระ การทำงานให้กับครูได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของพลธาวิณ วัชรธำรงค์ (2565) ที่พบว่า ภาวะผู้นำ เชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 มีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการสร้างวิสัยทัศน์และความรู้สึกจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลง ด้านการสรรหาและการสร้างทีม ด้านการวิเคราะห์สถานการณ์และจุดแข็ง ด้านการวางแผนการดำเนินงาน ด้านการสื่อสาร ด้านการปฏิบัติและวัดผล และด้านการปลูกฝังการเปลี่ยนแปลง มีความสัมพันธ์กับ คุณภาพชีวิตในการทำงานของครู ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการทำงาน ด้านส่วนตัว ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้ได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนการดำเนินงาน มีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ในลำดับสุดท้ายสามารถสะท้อนถึงการพัฒนาในอนาคตว่า ผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรีจำเป็นต้องออกแบบและวางแผนการดำเนินงานพัฒนานวัตกรรมสู่องค์กรให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยเริ่มจากการวางแผนศึกษาเรียนรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่สามารถนำมาใช้ในการบริหารงานในสถานศึกษาเพื่อตอบสนองการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น รวมทั้งวางแผนในการพัฒนาและส่งเสริมทักษะความรู้ความสามารถในการใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนของครู

1.2 ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านเศรษฐกิจ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตอยู่ในลำดับสุดท้าย สามารถสะท้อนถึงการพัฒนาในอนาคตว่า ผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี ควรมีการเพิ่มพูนองค์ความรู้ในด้านการ

บริหารจัดการเงินให้ครูได้เกิดความรู้ความเข้าใจมากยิ่งขึ้น รวมทั้งจัดสรรค่าตอบแทนและสวัสดิการต่างๆ ที่ครูพึงได้รับอย่างเป็นธรรม และเหมาะสม

1.3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรีมีการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อเตรียมพร้อมรับมือกับสถานการณ์ใหม่ที่อาจเกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน และนำไปสู่การเพิ่มคุณภาพชีวิตในการทำงานที่ดียังรอบด้านให้กับครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2.2 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา หรือสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กุลชลี จงเจริญ. (2564). นวัตกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จิตติมา วรณศรี. (2564). การบริหารจัดการศึกษายุคดิจิทัล. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.
- นิติพล ภูตะโชติ. (2562). พฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัทมวรรณ โชติกลาง. (2566). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารกับคุณภาพชีวิตในการทำงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พลธาวิณ วัชรทอรังรงค์. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของครูโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. วารสารวิชาการ วิจัย และนวัตกรรม มสธ, 2(1). 17-30.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี. (2566). วิสัยทัศน์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี. เพชรบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเพชรบุรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2566). สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2565 (IMD 2022). กรุงเทพมหานคร:21 เซ็นจูรี่.
- อาฟานดี คอลออาแซ. (2566). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานราธิวาส. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 3(4), 79 – 83.

- Krejcie, R.V. and Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement, 30, 607-610.
- Likert, Rensis. (1961). New Patterns of Management. Tokyo : McGraw – Hill Book company.
- Maureen Metcalf. (2013). Innovative Leaders Guide to Transforming Organizations. United States: Integral Publishers.

การบริหารจัดการสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2
THE SCHOOL MANAGEMENT AND LEARNER'S QUALITY UNDER RATCHABURI
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

¹ภัศราภรณ์ ลีลาเลิศ Patsaraporn Leelalert
²นุชนรา รัตนศิริประภา Nuchnara Rattanasiraprapha
^{1,2}มหาวิทยาลัยศิลปากร Silpakorn University, Thailand
Corresponding Author E-mail: leelalert_p@su.ac.th

Article Received: April 28, 2025. Revised: August 18, 2025. Accepted: August 21, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) การบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 2) คุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างคือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวน 101 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษา และคุณภาพผู้เรียน ตามแนวคิดของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 อยู่ในระดับมาก 2) คุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 อยู่ในระดับมาก 3) การบริหารจัดการสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์ลักษณะคล้อยตามกัน ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = 0.659$)

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, คุณภาพผู้เรียน, สถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to know 1) the school management under Ratchaburi primary educational Service Area Office 2 2) learner's quality under Ratchaburi primary educational Service Area Office 2 3) the relationship between the school management and learner's quality under Ratchaburi primary educational Service Area Office 2. The sample were 101 schools under Ratchaburi primary educational Service Area Office 2. The research instrument was a questionnaire concerning the school management and learner's quality on Office for National Education Standards and Quality Assessment (Public Organization). The

statistical used to analyze the data were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and Pearson's product moment correlation coefficient.

The research findings were as follows; 1) The school management under Ratchaburi primary educational Service Area Office 2 were at a high level. 2) Learner's quality under Ratchaburi primary educational Service Area Office 2 were at a high level. 3) There was a relationship between the school management and learner's quality under Ratchaburi primary educational Service Area Office 2 in overall had a middle positive correlation with statistical significance at .01 and correlation coefficient ($r_{xy} = 0.659$)

Keywords: Management, Learner's Quality, School

บทนำ

ประเทศไทยให้ความสำคัญด้านการศึกษาดังแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในการพัฒนาประเทศ เห็นได้ชัดจากการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติเพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 มุ่งเน้นการจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและมีความเสมอภาคกันในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการในสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาประเทศทุกๆ ด้าน นอกจากนี้กระทรวงศึกษาธิการมีความมุ่งหวังที่จะให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาในทุกมิติ โดยเน้นให้ผู้เรียน “เรียนดี มีความสุข” ใช้หลักการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้ไปสู่เป้าหมายดังกล่าวต้องอาศัยการบริหารจัดการในองค์กร การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนและมีทิศทางการปฏิบัติอย่างมีแบบแผน เพื่อให้บุคคลในองค์กรดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่ในปัจจุบันการศึกษาไทยยังคงมีจุดอ่อนที่ต้องได้รับการพัฒนาในหลายด้าน บุคคลสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีหน้าที่สำคัญในการวางแผนกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา กำหนดวิสัยทัศน์ มีเป้าหมายและทิศทางที่ชัดเจน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงและก้าวผ่านศตวรรษที่ 21 สู่โลกอนาคต มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เห็นได้ชัด จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ผู้นำจะต้องมีการพัฒนาและฝึกฝนตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง จึงต้องมีการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ดีมากขึ้นกว่าในอดีต มีกลยุทธ์ กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ของการบริหารจัดการเพื่อมุ่งพัฒนาผลลัพธ์ของการเรียนรู้ของผู้เรียน มีความสามารถในการสื่อสาร สร้างความเข้าใจ จูงใจและพัฒนาวิชาชีพบุคลากรในสถานศึกษา สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจในการบริหาร นำการเปลี่ยนแปลงคุณภาพสู่สถานศึกษา มุ่งมั่นให้บรรลุผลสำเร็จของวิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา และควรมีภาวะผู้นำทางวิชาการใช้ความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียน อันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และการบริหารจัดการอย่างมีคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมาภิบาล (ณิรดา เวชญาลักษณ์, 2567) โดยสอดคล้องกับมาตรฐานการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) กำหนดขึ้น ในมาตรฐานที่ 2 การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา

(สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2567) หากผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการที่ดี ทำให้การจัดการเรียนรู้ของครูมีประสิทธิภาพ และส่งผลโดยตรงต่อผู้เรียนทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพตรงตามมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษากำหนดและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ

หัวใจสำคัญของการศึกษา คือ “คุณภาพผู้เรียน” ซึ่งได้ระบุไว้อย่างชัดเจนในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 6 และในมาตรา 7 คุณภาพผู้เรียนจัดเป็นมาตรฐานบ่งชี้คุณภาพและความสำเร็จของสถานศึกษามาตรฐานหนึ่งตามมาตรฐานการศึกษาชาติที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดเกณฑ์การประกันคุณภาพภายนอกและตัวชี้วัดในการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ในมาตรฐานที่ 1 ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2567) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่ใช้เพื่อกำกับตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษาว่าดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพตามมาตรฐานการศึกษาหรือไม่ มากน้อยเพียงใด จากผลการศึกษาคุณภาพผู้เรียนในปัจจุบัน พบว่า ด้อยคุณภาพลง สาเหตุนี้ผู้ถูกกล่าวหามากที่สุดว่าเป็นคนผิดคือครู แต่การศึกษามิใช่ความรับผิดชอบของครูเพียงฝ่ายเดียว อิทธิพลที่ส่งผลกระทบต่อทั้งครูและผู้เรียนนั้นมีทั้งผู้บริหาร นโยบาย การบริหารจัดการด้านกายภาพ งบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ดังนั้น หากผู้บริหารสถานศึกษามีการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ดี มีการวางแผน กำหนดกลยุทธ์ที่ชัดเจน มีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีการบริหารจัดการทรัพยากรทั้งในและนอกสถานศึกษาจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ พัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษา รวมถึงมีการกำกับติดตามการดำเนินงานของสถานศึกษา สร้างเครือข่ายร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนในการจัดการศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาและดำเนินงานต่างๆ ได้ตามเป้าหมายส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและคุณภาพผู้เรียน

ปัจจุบันคุณภาพผู้เรียนทั้งในระดับชาติและนานาชาติมีคุณภาพต่ำลง จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 (2567) ได้แสดงถึงปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการสถานศึกษาและคุณภาพผู้เรียน คือ ด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมของสถานศึกษา รวมถึงนโยบาย ทิศทาง กลยุทธ์และแผนงานที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจสถานศึกษามีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนแต่ยังขาดการสื่อสารและการถ่ายทอดวิสัยทัศน์ในองค์กรที่ชัดเจน ส่งผลให้การดำเนินงานในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนยังไม่มีประสิทธิภาพ ด้านผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการ และบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล การเข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) มีผลการประเมินคุณภาพอยู่ในระดับปรับปรุง ผู้บริหารสถานศึกษายังขาดการสนับสนุนให้บุคลากรสร้างพฤติกรรมการทำงานร่วมกันในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพ และในด้านการใช้สื่อ อุปกรณ์ ระบบเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนจัดการการศึกษา อยู่ในระดับปรับปรุง สถานศึกษามีการสนับสนุนด้านการใช้สื่อ เทคโนโลยีในการจัดการศึกษามีการสนับสนุนเพียงเล็กน้อย ทำให้ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา รวมไปถึงคุณภาพผู้เรียนด้านการมีสมรรถนะตามหลักสูตร มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ (O-Net) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2565 มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศ และเมื่อเทียบปีการศึกษาก่อนหน้า รายวิชาคณิตศาสตร์และวิชาภาษาอังกฤษลดลงจากเดิม ในภาพรวมค่าเฉลี่ยลดลง ในทำนองเดียวกันผลการประเมินความสามารถด้านการอ่านการเขียนของผู้เรียน (RT) ด้านการอ่านออกเสียง มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าระดับจังหวัด และต่ำกว่าระดับภาค และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดอย่างมีวิจารณญาณ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อยู่ในระดับ

ปรับปรุง ในทำนองเดียวกันความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต การนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับปรับปรุง ด้านผู้เรียนสามารถนำตนเองในการเรียนรู้ ผู้เรียนยังไม่สามารถนำความรู้สู่ การปฏิบัติหรือสร้างสรรค์ผลงาน ชิ้นงาน นวัตกรรมต่างๆ ได้เป็นที่ประจักษ์ โดยความสามารถในการสร้าง นวัตกรรมเชื่อมโยงองค์ความรู้และประสบการณ์มาสร้างสรรค์สิ่งใหม่ อยู่ในระดับควรพัฒนา (สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2, 2567)

จากปัญหาข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าต้องมีการพัฒนาในด้านของคุณภาพผู้เรียนหลายด้าน โดยต้อง อาศัยการวางแผน การกำหนดกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษาของ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 เพื่อนำผลวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงคุณภาพการจัด การศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบการบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
2. เพื่อทราบคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2

สมมติฐานการวิจัย

1. การบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง
2. คุณภาพผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 อยู่ในระดับ ปานกลาง
3. การบริหารจัดการสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 มีความสัมพันธ์กัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ที่มีแผนแบบการวิจัยโดยใช้กลุ่ม ตัวอย่างเดียว ศึกษาสภาพการณ์ไม่มีการทดลอง โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
 - 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 145 แห่ง
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 108 แห่ง ซึ่งได้มาโดยผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตาราง ประเมินขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) แล้วเลือกตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่ง ประเภท (stratified random sampling) โดยจำแนกตามอำเภอ

2. ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และ 2) ครู จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 216 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaires) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ในเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา สูงสุด ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน โดยออกแบบเป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 การบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ตอนที่ 3 คุณภาพผู้เรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยแบบสอบถาม (Questionnaires) ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นคำถามที่มีเกณฑ์การให้คะแนนแบบรูบริค (Scoring rubric) มีเกณฑ์การให้คะแนนตามหลักการของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามภายใต้คำแนะนำและคำปรึกษาของอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและการปรับปรุงพัฒนา ไม่มีการเสนอแบบสอบถามต่อผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากใช้แบบสอบถามตามคู่มือที่ได้มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) โดยเสนอแบบสอบถามให้อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษา เพื่อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามตัวแปร เนื่องจากใช้แบบสอบถามตามคู่มือที่ได้มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) จึงไม่ต้องนำไปทดลองใช้ (try out) และไม่มีการคำนวณและวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (reliability) จากนั้นจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำนวน 108 แห่ง

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ให้ข้อมูล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน ประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ความถี่ และร้อยละ

5.2 การวิเคราะห์ระดับการบริหารจัดการสถานศึกษา หรือระดับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ มัชฌิมเลขคณิตและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยพิจารณาค่ามัชฌิมเลขคณิตเทียบกับเกณฑ์ ตามแนวคิดของ Best (1970)

5.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient : r_{xy}) (ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุขโข, 2559)

สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 สรุปผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารจัดการสถานศึกษา

ด้าน	การบริหารจัดการสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1	วิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมของสถานศึกษา (X_1)	4.33	0.64	มาก	1
2	นโยบาย ทิศทาง กลยุทธ์และแผนงานสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจ (X_2)	4.13	0.71	มาก	4
3	ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการและบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล (X_3)	4.23	0.66	มาก	2
4	แผนงานและการดำเนินงานด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา (X_4)	4.00	0.72	มาก	6
5	กระบวนการนิเทศการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ (X_5)	4.14	0.71	มาก	3
6	การใช้สื่อ อุปกรณ์ ระบบเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา (X_6)	4.23	0.70	มาก	2
7	การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ (X_7)	4.09	0.71	มาก	5
8	สวัสดิการ สวัสดิภาพ แนวทางการป้องกันโรค อุบัติภัย ภัยพิบัติ (X_8)	3.96	0.75	มาก	7
9	ระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียน (X_9)	4.13	0.66	มาก	4
10	การเสริมสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง องค์กร และชุมชน เพื่อความร่วมมือในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน (X_{10})	4.14	0.69	มาก	3
	รวม (X_{tot})	4.14	0.55	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานจากมากไปน้อย พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานจากมากไปน้อย คือ ด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมของสถานศึกษา มีค่ามัธยฐานมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการและบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล และด้านการใช้สื่อ อุปกรณ์ ระบบเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา ด้านกระบวนการนิเทศการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ ด้านการเสริมสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง องค์กรและชุมชนเพื่อความร่วมมือในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน ด้านนโยบาย ทิศทาง กลยุทธ์และแผนงานสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจ ด้านระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียน ด้านการจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ด้านแผนงานและการดำเนินงานด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และด้านสวัสดิการ สวัสดิภาพ แนวทางการป้องกันโรค อุบัติภัย ภัยพิบัติ มีค่ามัธยฐานน้อยที่สุด ตามลำดับ

2. คุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 สรุปผลดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลการวิเคราะห์ระดับคุณภาพผู้เรียน

ด้าน	คุณภาพผู้เรียน	($\bar{x}$)	(SD)	ระดับ	อันดับ
1	ผู้เรียนมีสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา (Y_1)	4.33	0.62	มาก	1
2	ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา (Y_2)	4.29	0.63	มาก	2
3	ผู้เรียนสามารถนำตนเองในการเรียนรู้ (Y_3)	3.97	0.67	มาก	3
	รวม (Y_{tot})	4.19	0.55	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า คุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 (Y_{tot}) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย คือ ผู้เรียนมีสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา มีค่ามัชฌิมเลขคณิตมากที่สุด ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา และผู้เรียนสามารถนำตนเองในการเรียนรู้ มีค่ามัชฌิมเลขคณิตน้อยที่สุด ตามลำดับ

3. การบริหารจัดการสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient) ระหว่างการบริหารจัดการสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

ตัวแปร	Y_1	Y_2	Y_3	Y_{tot}
X_1	.441**	.384**	.431**	.489**
X_2	.462**	.471**	.510**	.563**
X_3	.417**	.425**	.421**	.492**
X_4	.393**	.347**	.441**	.462**
X_5	.479**	.477**	.571**	.597**
X_6	.452**	.391**	.431**	.496**
X_7	.414**	.464**	.432**	.510**
X_8	.381**	.439**	.454**	.497**
X_9	.406**	.416**	.450**	.497**
X_{10}	.511**	.475**	.533**	.593**
X_{tot}	.552**	.545**	.594**	.659**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า การบริหารจัดการสถานศึกษา (X_{tot}) มีความสัมพันธ์กับคุณภาพผู้เรียน (Y_{tot}) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง ในลักษณะคล้อยตามกัน ($r_{xy} = .659$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการสถานศึกษา (X_{tot}) กับคุณภาพผู้เรียนรายด้าน (Y_1 - Y_3) พบว่า มีความสัมพันธ์ทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ในลักษณะคล้อยตามกัน และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพผู้เรียน (Y_{tot}) กับการบริหารจัดการสถานศึกษารายด้าน (X_1 - X_{10}) พบว่า มีความสัมพันธ์ทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ในลักษณะคล้อยตามกัน ในทำนองเดียวกันเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการสถานศึกษา (X_{1-10}) กับ คุณภาพผู้เรียน (Y_{1-3}) แต่ละด้านพบว่า มีความสัมพันธ์กันทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ในลักษณะคล้อยตามกัน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า การบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 เป็นผู้บริหารที่มีความสามารถในการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษา นำผลการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกและผลการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนและนำมาทำการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มีการใช้กลยุทธ์และวางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้ โดยใช้การบริหารงานอย่างมีส่วนร่วมระหว่างครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมพัฒนาการจัดการศึกษา เป็นผู้นำทางวิชาการในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา สื่อการสอน และกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ของบุคลากรภายในสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เปิดโอกาสให้คณะครูได้แสดงความคิดเห็นและนำผลไปตัดสินใจแก้ไขปัญหให้ตรงตามเป้าหมายของสถานศึกษา มีแผนงานในการพัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาชีพและทักษะใหม่ๆ ในการทำงาน มีความสามารถในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างไปถึงการส่งเสริมให้ครูจัดหาสื่อ เทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน โดยใช้กระบวนการนิเทศ กำกับ ติดตามผลการปฏิบัติงานครูและบุคลากรทางการศึกษานำไปสู่การช่วยเหลือ แนะนำและส่งเสริมให้เกิดคุณภาพการจัดการเรียนรู้ มีความสามารถในการกำหนดแผนการจัดการความเสี่ยง ความปลอดภัยและการดูแลคุ้มครองผู้เรียนในทุกด้านผ่านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และมีความสามารถในการเข้าถึงชุมชน ผู้ปกครอง สร้างเครือข่ายการร่วมมือในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของจิรัสสา ไสยแก้ว, บำรุง ศรีนวลปาน และกุสุมา ใจสบาย (2561) ที่พบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับการวิจัยของอำภา น้อยสนิท, พงนิย มั่งคั่ง และอำนาจ บุญประเสริฐ (2565) ที่พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติพงษ์ ศรีสาลี, ลินดา นาคโปย และพรทิพย์ อันเกษม (2567) ที่พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า คุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีนโยบายมุ่งส่งเสริม สนับสนุนให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้นั้นให้ผู้เรียนทุกช่วงวัยมีทักษะที่จำเป็นต่ออนาคตในศตวรรษที่ 21 มีสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา มีคุณลักษณะพื้นฐานตามพระบรมราโชบายด้านการศึกษา และมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จึงมีการกำหนดกรอบดำเนินงานเพื่อพัฒนาผลลัพธ์ของการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีสมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษาไว้อย่างชัดเจน ตามมาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) มาตรฐานที่ 1 ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ เป็นกรอบแนวทางที่ทำให้คณะครูสามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาผู้เรียนได้ตรงเป้าหมาย อีกทั้งในปัจจุบันมีการจัดการอบรมพัฒนาครูให้

มีการจัดทำสื่อการสอน การปรับปรุงแบบการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาความสามารถของผู้เรียนเน้นให้ผู้เรียนกล้าแสดงออก พัฒนาความสามารถในการสื่อสาร ใช้ภาษาในการถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความเข้าใจ พัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ อย่างชาญฉลาด ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยการนำความรู้จากการเรียนปรับประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน เกิดทักษะชีวิต ทักษะในการอยู่ร่วมกันในสังคม รู้จักการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม รู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยี ใช้งานอย่างถูกต้องและเหมาะสม และการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถวิเคราะห์ตนเองและความต้องการของตนเอง นำไปสู่การนำตัวเองในการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดตามความสนใจ ความถนัดด้วยวิธีการที่หลากหลายและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม นอกจากนี้สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 เน้นให้ความสำคัญกับชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์โดยการจัดกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ซึมซับวัฒนธรรมที่ดีงาม และการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กล่าวว่า คุณภาพผู้เรียน หมายถึง ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการวิชาการ ประกอบด้วยความสามารถในการอ่าน การเขียน การสื่อสาร การคิดคำนวณ การคิดประเภทต่างๆ การสร้างนวัตกรรม การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตร การมีความรู้ ทักษะพื้นฐาน และเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ที่เป็นค่านิยมที่ดีตามที่สถานศึกษากำหนด ความภูมิใจในท้องถิ่น และความเป็นไทย การยอมรับที่จะอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างและหลากหลาย รวมทั้งสุขภาวะทางร่างกายและจิตสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของอำภา น้อยสนิท, พงนิย มั่งคั่ง และอำนาจ บุญประเสริฐ (2565) ที่พบว่า คุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปณัฏฐา สุนทร มัจฉะ และกัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์ (2567) ที่พบว่า คุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวัชรระ บุญเลิศ, ศักดิ์สิทธิ์ ชัดติยาสุวรรณ และพิชัย สุริยะสุขประเสริฐ (2567) ที่พบว่า คุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยมีความสัมพันธ์ลักษณะคล้ายตามกันอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีระดับการบริหารจัดการสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก และคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน แสดงให้เห็นว่า การบริหารจัดการสถานศึกษาอยู่ในระดับใด คุณภาพผู้เรียนจะสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้กำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงานส่งเสริมสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน รวมไปถึงการนิเทศ กำกับ ติดตามครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของจิรัสสา ไสยแก้ว, บำรุง ศรีนวลปาน และกุสุมา ใจสบาย (2561) ที่พบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2 มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอำภา น้อยสนิท, พงนิย มั่งคั่ง และอำนาจ บุญประเสริฐ (2565) ที่พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2 มีความสัมพันธ์ลักษณะคล้ายตามกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติพงษ์ ศรีสาลี, ลินดา นาคโปย และพรทิพย์ อ้นเกษม (2567) ที่พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมกับคุณภาพผู้เรียน ในสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ลักษณะคล้ายตามกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยในครั้งนี้ คือ การบริหารจัดการสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ดังนี้

1. การบริหารจัดการสถานศึกษา ตามหลักการของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2567) ในมาตรฐานที่ 2 การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา มี 10 ตัวชี้วัด ได้แก่

1.1 วิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมของสถานศึกษา คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภายในภายนอกมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมของสถานศึกษาที่สะท้อนผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนตามหลักสูตรสถานศึกษา

1.2 นโยบาย ทิศทาง กลยุทธ์และแผนงานสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และพันธกิจ คือ สถานศึกษากำหนดนโยบาย ทิศทาง กลยุทธ์และแผนงานที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมของสถานศึกษา มีการบริหารงานอย่างมีส่วนร่วมระหว่างครู บุคลากรทางการศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถวัดความสำเร็จได้ มีการประเมินกลยุทธ์การบริหารเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการนำผลการประเมินคุณภาพภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งก่อนมาเป็นส่วนหนึ่งในการปรับปรุงพัฒนาตามข้อเสนอแนะอย่างเป็นรูปธรรม และรายงานผลการดำเนินงานต่อสาธารณชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำทางวิชาการและบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล คือ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีกระบวนการบริหารจัดการด้วยหลักธรรมาภิบาล สามารถสร้างแรงบันดาลใจและความร่วมมือของครูและบุคลากรทางการศึกษาในการปฏิบัติงานด้วยความรับผิดชอบ และรับฟังข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

1.4 แผนงานและการดำเนินงานด้านการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา คือ สถานศึกษาจัดทำแผนงานพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการดำเนินงานตามแผนงานในการพัฒนาความรู้ ทักษะวิชาชีพ การจัดการความเสี่ยง ความปลอดภัย และการดูแลคุ้มครองผู้เรียนจากการถูกรังแก และถูกคุกคามที่สอดคล้องกับสภาพและบริบทของสถานศึกษา

1.5 กระบวนการนิเทศการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบ คือ สถานศึกษามีการนิเทศและประเมินผลการปฏิบัติงาน นำผลการประเมินการปฏิบัติงานไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ และช่วยเหลือ แนะนำ ส่งเสริมกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างสม่ำเสมอ

1.6 การใช้สื่อ อุปกรณ์ ระบบเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา คือ สถานศึกษามีระบบเทคโนโลยีที่สนับสนุนการจัดการศึกษา มีการใช้สื่อ อุปกรณ์ที่เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครูและบุคลากรทางการศึกษา มีการประเมินผลการใช้ระบบเทคโนโลยี สื่อ อุปกรณ์และปรับปรุงพัฒนาอย่างเหมาะสมกับผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษา

1.7 การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ ปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ คือ สถานศึกษามีอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อม พื้นที่สำหรับทำกิจกรรมการเรียนรู้ สิ่งอำนวยความสะดวกที่เพียงพอ ปลอดภัย

ถูกสุขลักษณะ เหมาะสมต่อการจัดการเรียนรู้และสนับสนุนการพัฒนาตนเองของผู้เรียน มีแผนการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ มีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่ตรวจสอบได้ มีการประเมินความเสี่ยงตามบริบทสถานศึกษา ชักซ้อมขั้นตอนในการรักษาความปลอดภัยและปรับปรุงมาตรการการดำเนินงานทุกด้าน

1.8 สวัสดิการ สวัสดิภาพ แนวทางการป้องกันโรค อุบัติภัย ภัยพิบัติ คือ สถานศึกษามีการจัดสวัสดิการ โภชนาการที่ดี มีสถานที่รับประทานอาหาร ห้องน้ำถูกสุขลักษณะจัดสวัสดิภาพสำหรับผู้เรียน ตรวจสอบเฝ้าระวังสุขภาพ มีแนวทางป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของโรค ติดตามเฝ้าระวังป้องกันการเกิดอุบัติเหตุ มีการชักซ้อมขั้นตอนในการรักษาความปลอดภัยด้านภัยพิบัติร่วมกับผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีการปรับปรุงพัฒนาแนวทางการดำเนินการทุกด้าน

1.9 ระบบและกระบวนการช่วยเหลือผู้เรียน คือ สถานศึกษามีระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองผู้เรียน การส่งเสริมผู้เรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การส่งต่อผู้เรียนกรณีที่มีความจำเป็น

1.10 การเสริมสร้างเครือข่ายผู้ปกครอง องค์กร และชุมชน เพื่อความร่วมมือในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียน คือ สถานศึกษามีฐานข้อมูล มีการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอก สื่อสารให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ เกี่ยวกับการศึกษาและการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมและพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีการสร้างเครือข่ายสนับสนุนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินการร่วมกัน เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา

2. คุณภาพผู้เรียน ตามหลักการของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2567) ในมาตรฐานที่ 1 ผลลัพธ์ของการเรียนรู้ มี 3 ตัวชี้วัด ได้แก่

2.1 ผู้เรียนมีสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา คือ ผู้เรียนมีสมรรถนะตามหลักสูตรสถานศึกษา สามารถประยุกต์ใช้ทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ ในการพัฒนาการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การปรับตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา

2.2 ผู้เรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรสถานศึกษา คือ ผู้เรียนมีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย และมีจิตสาธารณะ รวมทั้งมีจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อม ประเพณีวัฒนธรรมไทย ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ และมีความพร้อมใช้ชีวิตในบริบทต่างๆ ของการเป็นพลโลก

2.3 ผู้เรียนสามารถนำตนเองในการเรียนรู้ คือ ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ผ่านกระบวนการคิด ตามความสนใจ ความถนัด ด้วยวิธีการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถประเมินการเรียนรู้ของตนเองได้ โดยสรุปองค์ความรู้การวิจัยดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารจัดการสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากการศึกษาการบริหารจัดการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ด้านสวัสดิการ สวัสดิภาพ แนวทางการป้องกันโรค อุบัติภัย ภัยพิบัติ มีค่ามัธยฐานเลขคณิตน้อยที่สุด ผู้บริหารควรมีการจัดสวัสดิการโภชนาการที่ดี สถานที่รับประทานอาหารและห้องน้ำถูกสุขลักษณะ และมีมาตรการในการป้องกันโรค อุบัติภัย และภัยพิบัติที่ชัดเจนเพื่อคำนึงถึงความปลอดภัยของนักเรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา

1.1 จากการศึกษาคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้านพบว่า ด้านผู้เรียนสามารถนำตนเองในการเรียนรู้ มีค่ามัธยฐานเลขคณิตน้อยที่สุด ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ นำไปสู่การปฏิบัติ รู้จักการวิเคราะห์ตนเองและ

การพัฒนานตนเองให้สำเร็จตามเป้าหมาย

1.2 จากการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 มีความสัมพันธ์กัน แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารมีการบริหารจัดการสถานศึกษาที่ดีมากเท่าใด คุณภาพผู้เรียนก็จะมีผลลัพธ์ในลักษณะคล้ายตามกัน ดังนั้นการบริหารจัดการสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานสถานศึกษาและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จึงควรมีการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นในการนำผลการประเมินคุณภาพมาใช้ในการวิเคราะห์สถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และค่านิยมของสถานศึกษา มีการใช้กลยุทธ์และแผนงานที่มุ่งเน้นพัฒนาผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งด้านสมรรถนะที่สำคัญ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ตามหลักสูตรสถานศึกษา โดยสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษา จัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ โดยผู้บริหารมีการนิเทศ กำกับ ติดตามผล และมีแนวทางการเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้ตรงตามเป้าหมายของสถานศึกษาและมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการสถานศึกษากับคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่พัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการสถานศึกษา

2.3 ควรศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ ศรีสาตี, ลินดา นาคโปย และพรทิพย์ อ้นเกษม. (2567). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 25(2), 1053.
- จิรัชสา ไสยแก้ว, บำรุง ศรีนวลปาน และกุสุมา ใจสบาย. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วารสารบัณฑิตศึกษา, 15(69), 161.
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2567). ภาวะผู้นำ แนวคิด ทฤษฎีเพื่อการประยุกต์ใช้ในการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปณัฏฐา สุนทรหมัจฉะ และกัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์. (2567). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา, 6(2), 290.
- วัชร บัญเลิศ, ศักดิ์สิทธิ์ ชัดติยาสุวรรณ และพิชัย สุริยะสุขประเสริฐ. (2567). การบริหารงานวิชาการที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วารสารรัชต์ภาคย์, 18(58), 372.
- ศิริชัย กาญจนวาสี, ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และดิเรก ศรีสุขโข. (2559). การเลือกใช้สถิติที่เหมาะสมสำหรับการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567. ราชบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. (2567). รายงานการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา (Self Assessment Report). ราชบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2567). คู่มือกรอบแนวทางการประกันคุณภาพภายนอก พ.ศ. 2567-2571 ฉบับสถานศึกษาและผู้ประเมินภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: การกิจส่งเสริมและพัฒนาสัมพันธ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี่.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- อำภา น้อยสนิท, พงนิย มั่งคั่ง และอำนาจ บุญประเสริฐ. (2565) การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 2. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 19(87), 22.
- Best, John W. (1970). Research in Education. New York: Prentice.
- Krejcie, Robert V. and Daryle W Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities". Educational and Psychological Measurement, 30(3), 607-610.

การประเมินโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1
THE EVALUATION OF THE BRIGHT LITTLE MINDS CARING FOR GOODNESS
PROJECT AT WATMOOKTHARA SCHOOL, NAKHON SI THAMMARAT
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

¹ณัฐธีรา แก้วแกมทอง Nutteera Kaewkaemthong
²นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ Nilrat Navakitpaiboon ³วีระยุทธ ชาทะกาญจน์ Werayut Chatakan
^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author E-mail: 6655701053@nstru.ac.th

Article Received: April 06, 2025. Revised: August 21, 2025. Accepted: August 23, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินระบบโครงการ (System Assessment) ประเมินการวางแผนโครงการ (Program Planning) ประเมินการนำไปใช้เพื่อการดำเนินโครงการ (Program Implementation) ประเมินการปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) และประเมินการยอมรับโครงการ (Program Certification) โครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร ครู โรงเรียนวัดมุขธารา จำนวน 20 คน นักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียนวัดมุขธารา จำนวน 185 คน รวม 205 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 แบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 แบบสอบถามด้านการประเมินระบบโครงการ และการวางแผนโครงการ ฉบับที่ 2 แบบสอบถามด้านการประเมินการนำไปใช้ ด้านการปรับปรุงโครงการ ฉบับที่ 3 แบบสอบถามด้านการประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

ผลการวิจัยพบว่า การประเมินโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ประเมินระบบของโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา โดยรวมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ส่วนที่ 2 ประเมินการวางแผนโครงการโดยรวมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ส่วนที่ 3 ประเมินการนำไปใช้ของโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธาราโดยรวมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ส่วนที่ 4 ประเมินการปรับปรุงโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี ได้แก่ ควรเพิ่มการประชาสัมพันธ์ให้น่าสนใจ ปรับปรุงการบันทึกคะแนนโดยใช้ระบบออนไลน์ ลดภาระครู ให้คะแนนอย่างเป็นธรรม มีกติกาชัดเจน เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนได้รับคะแนน ขยายผลสู่ครอบครัวให้พ่อแม่ร่วมสนับสนุน เช่น ให้คะแนนจากการช่วยงานบ้าน และส่วนที่ 5 ประเมินการยอมรับโครงการ โดยรวมมีความพึงพอใจผ่านเกณฑ์ทุกรายการประเมิน

คำสำคัญ: การประเมิน, โครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี, โรงเรียนวัดมุขธารา, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

This research article aims to assess the project system (System Assessment), project planning (Program Planning), project implementation (Program Implementation), project improvement (Program Improvement), and project certification (Program Certification) of the "The Evaluation of the Bright Little Minds Caring for Goodness Project at Watmookthara School Under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1" program. The sample group consisted of 205 participants, including 20 administrators and teachers, as well as 185 students and parents from Watmookthara School. The data collection tools comprised two parts. Part 1 included three sets of questionnaires: the first set focused on system assessment and program planning; the second set focused on program implementation and improvement; and the third set focused on program certification. Part 2 consisted of in-depth interview

The research found that the assessment of the "The Evaluation of the Bright Little Minds Caring for Goodness Project at Watmookthara School Under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1" comprised five parts. Part 1: The assessment of the project system showed the highest level of appropriateness. Part 2: The assessment of project planning was also at the highest level of appropriateness. Part 3: The assessment of project implementation showed the highest level of appropriateness. Part 4: The assessment of project improvement suggested increasing the attractiveness of public relations, improving score recording through an online system to reduce teachers' workload, ensuring fairness in scoring with clear rules, giving all students the opportunity to earn points, and expanding the project's impact to families by allowing parents to participate for example, awarding points for helping with household chores. Part 5: The assessment of project certification indicated overall satisfaction that met all evaluation criteria.

Keywords: Evaluation, The Bright Little Minds Caring for Goodness Project, Watmookthara School, Primary School

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการมีความตระหนักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพมีคุณธรรมจริยธรรมจึงมีนโยบายแนวทางการดำเนินการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการโดยให้หน่วยงานในสังกัดทุกแห่งวางระบบในการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนนักศึกษา ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่ดี เก่ง และมีความสุข ทั้งนี้ การที่จะดำเนินการดังกล่าวให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่ง ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน ดังนั้น โรงเรียนในฐานะที่เป็นสถานศึกษาย่อมมีหน้าที่ในการรับผิดชอบอบรมเสริมสร้างและปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมให้กับผู้ที่เข้ารับการศึกษาดังตรงมิใช่ให้ความรู้ทางด้านวิชาการแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะต้องจัดการศึกษาให้มีทั้งทางด้านวิชาการควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ดีงาม ดังคำกล่าวที่ว่า "ความรู้คู่คุณธรรม" พัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขในการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมต่อไป

ซึ่งในการจัดสิ่งแวดล้อมทางจริยธรรมในโรงเรียนนั้นไม่ได้เกิดประโยชน์เฉพาะนักเรียนเท่านั้นแต่รวมถึงสมาชิกทุกคนที่อยู่ในโรงเรียนด้วย (Bottery, 1993) ดังนั้น การใช้การศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมในสถานศึกษา จึงมีความสำคัญควบคู่ไปกับการพัฒนาในด้านความรู้และทักษะ ซึ่งการพัฒนาด้านเจตคติดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนใช้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพและเป็นไปในทางสร้างสรรค์เป็นคนดีของสังคมอย่างสมบูรณ์ต่อไปในอนาคต

โครงการหนุนน้อยวัยใส ใส่ใจความดี เป็นโครงการพัฒนานักเรียนให้มีคุณธรรมและจริยธรรมโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนมีจิตสำนึกในการสร้างคุณธรรม จริยธรรม ตลอดจนความซื่อสัตย์สุจริต ความกตัญญู ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และความรับผิดชอบ ด้วยการบูรณาการกิจกรรมต่างๆ ควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอนที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยการสร้างกลไกการประสานงานและปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษา วัด ผู้ปกครอง องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น และชุมชน การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียนเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่สุด ที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องให้ความสนใจ มีความตระหนักและร่วมมือกันพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายในการรณรงค์ให้ทุกหน่วยงานนำค่านิยมหลัก 12 ประการ ไปบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรการวัดและประเมินผลและในการสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อ ได้แก่ ความกตัญญูต่อ พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ การมีสติ รู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติ ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาป และคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง และเห็นชอบให้มีการจัดบันทึกความดีที่นักเรียนได้กระทำ โดยขอให้ทุกหน่วยงานจัดระบบของตนเองและมีการรับรองจากครูใหญ่และผู้อำนวยการโรงเรียนด้วยทั้งนี้ยังได้ให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) พิจารณาใช้ความดีเป็นส่วนหนึ่งในการรับเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา (สุทธศรี วงษ์สมาน, 2557)

สำหรับการดำเนินงานโครงการหนุนน้อยวัยใส ใส่ใจความดี ของโรงเรียนวัดมุขธารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ได้ดำเนินการภายใต้แนวคิดโรงเรียนคุณธรรม และน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาบูรณาการปรับใช้ให้เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียน โดยแนวคิดโรงเรียนคุณธรรม คือ มุ่งสร้างคนดีก่อนคนเก่ง ด้วยความเชื่อว่า ความดีสำคัญกว่าความเก่ง เมื่อนักเรียนมีคุณธรรมหรือคุณค่าความเป็นมนุษย์อยู่กับตัวแล้ว นักเรียนจะเป็นคนเก่งเองและยินดีที่จะใช้ความเก่งเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมต่อไป ส่วนการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผลการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำ นำมากำหนดเป็นเป้าประสงค์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่ต้องการ ดังนี้ 1) เป็นผู้มีคุณธรรม ปฏิบัติตนเป็นนักเรียนที่ดีของโรงเรียนและเป็นลูกที่ดีของพ่อแม่ 2) มีความรู้ทักษะ เจตคติเหมาะสมตามวัย และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ 3) มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง สุขภาพจิตดีรู้จักหลีกเลี่ยงสิ่งเสพติด และอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข 4) เป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข 5) รักบ้านเกิดและมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย โดยจัดกิจกรรมในการพัฒนาผู้เรียนตามโครงการหนุนน้อยวัยใส ใส่ใจความดี ของโรงเรียนวัดมุขธารา และได้เริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปลายปีการศึกษา 2565 และจากการที่โรงเรียนได้ดำเนินกิจกรรมตามโครงการหนุนน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนได้ขอรับการประเมินตามเกณฑ์การประเมินเพื่อเป็นโรงเรียนดีมีที่ยืน ยกกระดับโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.

ระดับ 2 ดาว โดยมีคณะกรรมการ ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ทำการประเมิน และได้ผ่านการประเมินกิจกรรมโรงเรียนดีมีที่ยืน ยกย่องโรงเรียน คุณธรรม สพฐ. ระดับ 2 ดาว ตามโครงการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2566 อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการกิจกรรมตามโครงการหนุนช่วยวัยใส ใส่ใจความดี จะส่งผลให้ โรงเรียนประสบผลสำเร็จมากมาย แต่ก็มีปัญหาในการดำเนินงานเช่นกัน เช่นการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียน กับชุมชน พบว่ายังขาดการวางแผนร่วมกัน ทำให้ไม่มีการสนับสนุนจากชุมชนเท่าที่ควรและการปฏิบัติงาน อย่างต่อเนื่องและจริงจังของคณะครูเป็นต้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1, 2567)

ดังนั้น เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องทราบผลการดำเนินงานของโรงเรียนว่า บรรลุตามวัตถุประสงค์ของ โครงการหนุนช่วยวัยใส ใส่ใจความดีหรือไม่ มีประโยชน์ต่อสังคมเพียงใด มีผลกระทบต่อสังคมอย่างไรสมควรที่ จะดำเนินโครงการต่อไปหรือจะต้องปรับปรุงแก้ไขประการใด และเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน ผู้รายงานจึงได้ดำเนินการประเมินผลการดำเนินการโครงการหนุนช่วยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดวัดมุขธารา ปีการศึกษา 2567 ขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินระบบของโครงการหนุนช่วยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
2. เพื่อประเมินการวางแผนของโครงการหนุนช่วยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
3. เพื่อประเมินการนำไปใช้เพื่อดำเนินของโครงการหนุนช่วยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
4. เพื่อประเมินการปรับปรุงของโครงการหนุนช่วยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
5. เพื่อประเมินการยอมรับของโครงการหนุนช่วยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร คือ ผู้บริหาร ครู นักเรียน ผู้ปกครอง โรงเรียนวัดมุขธารา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 จำนวน 442 คน
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหาร/ครู จำนวน 20 คน นักเรียน/ผู้ปกครอง จำนวน 185 คน รวม 205 คน โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย
2. เครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือ
 - 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบ่งเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 แบบสอบถาม จำนวน 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 แบบสอบถามด้านการประเมินระบบโครงการ และการวางแผนโครงการ จำนวน 26 ข้อ ฉบับที่ 2

แบบสอบถามด้านการประเมินการนำไปใช้ ด้านการปรับปรุงโครงการ จำนวน 15 ข้อ ฉบับที่ 3 แบบสอบถามด้านการประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ จำนวน 13 ข้อ และส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

2.2 ตรวจสอบเครื่องมือ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน หาคุณภาพของเครื่องมือโดยตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของข้อความแต่ละข้อที่ต้องการประเมิน (Index of Item Objective Congruence : IOC) คัดเลือกข้อที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะก่อนที่จะนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองมาตรวจสอบความสมบูรณ์ จากนั้นกรอกข้อมูล ลงในโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลและดำเนินการตามขั้นตอนวิเคราะห์ทางสถิติ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 1 นำข้อมูลจากแบบสอบถามทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่และร้อยละ นำเสนอในรูปแบบตาราง 2) วิเคราะห์ผลการประเมินโครงการหุ่นน้อยวัยใส ใส่ใจความดี นักเรียน 3 ส่วน ได้แก่ ระบบโครงการ การวางแผนโครงการ และการนำไปใช้ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอในรูปแบบตาราง การปรับปรุงโครงการ และการยอมรับโครงการ ส่วนคำถามปลายเปิด นำเสนอเป็นรายละเอียดสรุปเป็นข้อ การยอมรับโครงการส่วนคำถามแบบ 2 ตัวเลือก ใช้ค่าร้อยละของคำตอบ “ใช่” และ 3) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามการประเมินโครงการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีการแปลงข้อมูลจากค่าเฉลี่ย (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

การวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 2 ผู้ประเมินนำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการหุ่นน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธาราส่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 มาวิเคราะห์ โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) นำเนื้อหาที่ได้บันทึกมาถอดความทั้งที่เป็นคำพูด อากัปกิริยาและท่าทีของผู้ให้สัมภาษณ์ในขณะที่ทำการสัมภาษณ์ 2) ตีความและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อนำมาสังเคราะห์และจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ และ 3) นำข้อความของผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมาจัดเรียงให้เข้ากลุ่มเพื่อนำไปกำหนดเป็นปัจจัยในด้านต่างๆ ตามรูปแบบการประเมินของอัลคิน

5.สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

การประเมินระบบโครงการ การวางแผนโครงการ การนำไปใช้ของโครงการหุ่นน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธาราส่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่าการประเมินระบบ การประเมินการวางแผน และการประเมินการนำไปใช้ของโครงการหุ่นน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธาราส่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการประเมินโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธาราวาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ในส่วนของการประเมินระบบโครงการ การวางแผนโครงการ การนำไปใช้ของโครงการ

รายการประเมิน	n = 205		ระดับคุณภาพ
	$\bar{X}$	S.D.	
การประเมินระบบโครงการ	4.64	0.47	มากที่สุด
การประเมินการวางแผนโครงการ	4.59	0.47	มากที่สุด
การประเมินการนำไปใช้ของโครงการ	4.63	0.48	มากที่สุด

ผลการประเมินการปรับปรุงโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธาราวาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 สามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ข้อบกพร่อง ปัญหา และอุปสรรค ของโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี ดังนี้
1) ขาดความชัดเจนในการประชาสัมพันธ์ เช่น ไม่มีบอร์ด สื่อสิ่งพิมพ์ หรือเสียงตามสายที่ช่วยกระจายข้อมูลของโครงการ 2) การสื่อสารกิจกรรมโครงการยังไม่ทั่วถึง เช่น วิธีการสะสมคะแนน การบันทึกความดี และการแลกรางวัล 3) ระบบการบันทึกคะแนนด้วยกระดาษ ทำให้ยุ่งยาก ครูต้องกรอกข้อมูลเอง ใช้เวลามาก 4) เสี่ยงต่อความผิดพลาดและข้อมูลสูญหาย โดยเฉพาะในวันที่มีงานเร่งด่วน 5) คะแนนอาจถูกบันทึกไม่เป็นระบบ ทำให้ติดตามผลได้ยาก 6) นักเรียนไม่สามารถตรวจสอบคะแนนของตนเองได้แบบเรียลไทม์

ประเด็นที่ 2 ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไขและพัฒนา ดังนี้ 1) เพิ่มช่องทางประชาสัมพันธ์ เช่น สร้างเพจโครงการบนโซเชียลมีเดีย 2) โปสเตอร์อัปเดตนักเรียนที่ได้คะแนนสูงสุดประจำเดือน 3) จัดทำ Short Video แนะนำโครงการให้น่าสนใจ 4) ติดโปสเตอร์และป้ายข้อมูลในจุดที่มองเห็นง่าย เช่น หน้าห้องเรียน โรงอาหาร ห้องสมุด 5) ใช้ระบบอัตโนมัติในการบันทึกคะแนน เช่น Google Forms หรือแอปพลิเคชัน 6) ทำระบบบัตรสะสมคะแนนอัตโนมัติ โดยใช้ QR Code เพื่อแตะรับคะแนน

ประเด็นที่ 3 จุดเด่น จุดด้อย ของโครงการ

จุดเด่น: 1) สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนทำความดีอย่างต่อเนื่อง 2) ปลุกฝังจิตสำนึกแห่งความดีเป็นนิสัย 3) เสริมสร้างวินัยและความรับผิดชอบ 4) กระตุ้นให้นักเรียนตั้งเป้าหมายในการพัฒนาตนเอง 5) สร้างบรรยากาศที่ดีในโรงเรียน ด้วยการแข่งขันเชิงบวก 6) ระบบให้รางวัลช่วยสร้างแรงบันดาลใจและแบบอย่างที่ดี

จุดด้อย: 1) ความไม่เท่าเทียมในการให้คะแนน นักเรียนบางกลุ่มอาจได้เปรียบ 2) นักเรียนที่ไม่ค่อยมีบทบาท อาจรู้สึกไม่มีโอกาสได้รับคะแนน 3) ระบบบันทึกคะแนนมีความเสี่ยงต่อความผิดพลาดและข้อมูลสูญหาย

ประเด็นที่ 4 ผลกระทบของโครงการ

ด้านบวก: 1) ส่งเสริมพฤติกรรมดีและวินัยของนักเรียน 2) กระตุ้นให้นักเรียนช่วยเหลือกัน และสร้างความสามัคคีในโรงเรียน 3) ลดพฤติกรรมไม่เหมาะสม สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี 4) นักเรียนมีเป้าหมายในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 5) ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการส่งเสริมพฤติกรรมดีของลูก

ด้านลบ: 1) นักเรียนบางคนทำความดีเพื่อรางวัลมากกว่าความตั้งใจจริง 2) เมื่อไม่มีระบบคะแนนพฤติกรรมดีอาจลดลง 3) ความไม่เท่าเทียมในการให้คะแนนอาจทำให้นักเรียนบางคนหมดแรงจูงใจ

ประเด็นที่ 5 ผลที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด ดังนี้ 1) นักเรียนเริ่มทำความดีโดยสมัครใจ แม้ไม่ได้หวังผลตอบแทน 2) เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ เช่น ช่วยกันทำกิจกรรมเพื่อให้ทุกคนได้รับคะแนน 3) นักเรียน

แบ่งปันคะแนนให้เพื่อนอย่างมีน้ำใจ 4) พฤติกรรมดีของนักเรียนขยายไปถึงครอบครัวและชุมชน เช่น ช่วยงานบ้านโดยไม่ต้องบอก 5) บางครอบครัวนำแนวคิดโครงการไปประยุกต์ใช้ในบ้าน เช่น ระบบคะแนนแลกสิทธิพิเศษ

ผลการประเมินการยอมรับโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยรวมมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 97.79

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการประเมินโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา ส่วนที่ 1 การประเมินระบบโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา โดยรวมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาสภาพทั่วไปของโครงการ และวัตถุประสงค์ของโครงการ ทั้งสองด้านมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด พิจารณาสภาพทั่วไปของโครงการรายข้อ พบว่าสภาพทั่วไปของโครงการข้อที่มีผลการประเมินสูงสุดจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ วัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของ สพป. นครศรีธรรมราช เขต 1 และวัตถุประสงค์ของโครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของโรงเรียน พิจารณาวัตถุประสงค์ของโครงการรายข้อ พบว่า วัตถุประสงค์ข้อที่มีผลการประเมินสูงสุด ได้แก่ โครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี จัดทำขึ้นเพื่อให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริตซึ่งสภาพทั่วไปของโครงการ ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี สอดคล้องกับสำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2562) ที่กำหนดนโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 เป้าหมายข้อที่ 1 ผู้เรียนมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง มีหลักคิดที่ถูกต้อง และเป็นพลเมืองดี ของชาติมีคุณธรรมจริยธรรมมีค่านิยมที่พึงประสงค์มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น ซื่อสัตย์ สุจริต มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม สอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 (2567) ได้กำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษา พันธกิจข้อที่ 1 เสริมสร้างผู้เรียนให้ยึดมั่นในสถาบันหลักของชาติการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้วย “ศาสตร์พระราชา” เป้าหมายที่ 2 ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร และค่านิยมหลักของคนไทย 12 ประการ และมีทักษะชีวิต ตัวชี้วัดที่ 6 ที่ระบุให้ร้อยละ 100 ของผู้เรียน มีคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและค่านิยม 12 ประการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2567) ซึ่งโรงเรียนวัดมุขธารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ดำเนินโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี มีสภาพทั่วไปหลักการเหตุผล และมีวัตถุประสงค์ของสอดคล้องตามนโยบายของต้นสังกัดที่มุ่งพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมจึงมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

2. จากผลการประเมินโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา ส่วนที่ 2 ประเมินการวางแผนโครงการโดยรวมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าทุกข้อมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด รายการที่มีผลการประเมินต่ำสุด 3 อันดับสุดท้าย ซึ่งจะได้แก้ไขปรับปรุงอย่างเร่งด่วน ได้แก่ กิจกรรมของโครงการมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ความพร้อมของสถานที่ในการจัดโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี และความพร้อมของสื่อ/วัสดุ/อุปกรณ์ ที่ใช้ในการจัดโครงการ สอดคล้องกับ

การวิจัยของเบญจมาศ เมืองเกษม (2557) ที่พบว่า หลักการของธนาการความดีในระดับชุมชน เป็นการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียน นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการไม่เพียงแต่ได้รับการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมผ่านการสะสมคะแนนความดีเท่านั้น แต่ยังเกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียน คณะครู และผู้ปกครอง ซึ่งช่วยขับเคลื่อนสังคมในโรงเรียนให้มีระบบบริหารจัดการที่เป็นระเบียบ ส่งเสริมให้สมาชิกในโรงเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทำความดีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ การสะสมความดีในโครงการนี้สามารถมองได้ว่าเป็นกระบวนการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่ง ซึ่งช่วยให้ผู้เข้าร่วมโครงการเรียนรู้ว่าพฤติกรรมเชิงบวกสามารถส่งผลดีต่อสังคมโดยรวม นักเรียนที่เข้าร่วมโครงการจะได้ฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้มีจิตสาธารณะ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ และพร้อมช่วยเหลือผู้อื่น โดยกระบวนการดังกล่าวช่วยพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้สามารถเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงชุมชนของตนเอง เมื่อพิจารณาในภาพรวมของโรงเรียนและชุมชน จะเห็นว่า โครงการหนุนน้อยวัยใส ใส่ใจความดี สามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาวิถีชีวิตของนักเรียน ครู และผู้ปกครองให้มีทิศทางที่ดีขึ้น โดยอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ซึ่งสามารถนำไปสู่การพัฒนาสังคมในมิติที่กว้างขึ้น ไม่ว่าจะเป็นมิติด้านคุณธรรม จริยธรรม มิติเศรษฐกิจที่ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อทางการเงินผ่านแนวคิดการสะสมคุณงามความดี หรือแม้แต่มิติด้านสิ่งแวดล้อมที่ช่วยปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กิจกรรมของโครงการหนุนน้อยวัยใส ใส่ใจความดี จัดกิจกรรมส่งเสริมการทำความดีหลากหลายรูปแบบ โดยมีครูที่ปรึกษาเป็นผู้สังเกตพฤติกรรม มีผู้รับผิดชอบโครงการประสานงานเจ้าหน้าที่ วิทยากร ให้ความรู้ความเข้าใจในการทำกิจกรรม โดยร่วมกันวางแผนโครงการทั้งด้านกิจกรรมครูที่รับผิดชอบ สถานที่ และอุปกรณ์ต่างๆ จึงมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด

3. จากผลการประเมินโครงการหนุนน้อยวัยใส ใส่ใจความดี ส่วนที่ 3 การประเมินการนำไปใช้ของโครงการหนุนน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โดยรวมมีความเหมาะสมระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าผลการประเมินเฉลี่ยส่วนใหญ่ใกล้เคียงกันอยู่ในช่วง 4.61 – 4.69 รายการที่มีผลการประเมินสูงสุด ได้แก่ พฤติกรรมของนักเรียนด้านความประหยัด รู้จักใช้ทรัพยากรของส่วนตัวและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า รายการที่มีผลการประเมินต่ำสุด 3 อันดับสุดท้ายเท่ากัน ซึ่งจะได้แก้ไขปรับปรุงอย่างเร่งด่วน ได้แก่ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์โครงการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ การนำผลจากการนิเทศ ติดตามผลการดำเนินการมาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้บูรณาการโครงการ แม้ว่าโครงการจะมีเป้าหมายที่ชัดเจนและมีผลลัพธ์ที่ดีในด้านพฤติกรรมของนักเรียน แต่การเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการไปยังผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังคงเป็นจุดที่ต้องปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครอง ชุมชน และบุคลากรในโรงเรียนได้มากขึ้น (อรพรรณ ตูจินดา, 2558) นอกจากนี้ การใช้สื่อออนไลน์ และเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเผยแพร่ข้อมูลโครงการอาจช่วยให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขึ้นและเพิ่มความต่อเนื่องในการสื่อสารข้อมูล การนิเทศและติดตามผลเป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถนำมาใช้ปรับปรุงการดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของเบญจมาศ เมืองเกษม (2557) ระบุว่า การติดตามผลอย่างเป็นระบบสามารถช่วยระบุปัญหาและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้โครงการสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและเกิดผลลัพธ์ที่ยั่งยืน ดังนั้นการกำหนดระบบติดตามผลที่มีความเป็นรูปธรรม และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงโครงการ จะช่วยให้สามารถแก้ไขจุดอ่อนของโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกประเด็นที่สำคัญคือ การนำโครงการมาบูรณาการเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ในห้องเรียน ซึ่งเป็นแนวทางที่ช่วยให้โครงการมีผลกระทบเชิงลึกต่อพฤติกรรมของนักเรียน และสอดคล้องกับที่ นรินทร์ สังข์รักษา (2561) พบว่า การผสมผสานแนวคิดด้านคุณธรรมและ

จริยธรรมเข้ากับบทเรียน ช่วยให้นักเรียนสามารถนำหลักการเหล่านี้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเป็นธรรมชาติ ดังนั้น โรงเรียนควรจัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับแนวทางของโครงการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความต่อเนื่องและส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีของนักเรียนในระยะยาว

4. จากผลการประเมินโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี ส่วนที่ 4 การประเมินการปรับปรุงโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธาราว ในประเด็นข้อบกพร่อง ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไขและพัฒนา จุดเด่น จุดด้อย ผลกระทบของโครงการ และผลที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

4.1 ประเด็นที่ 1 ข้อบกพร่อง ปัญหา และอุปสรรค ของโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจ ความดี พบว่า ข้อบกพร่อง ปัญหา และอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพของโครงการ โดยประเด็นสำคัญที่พบ คือ การประชาสัมพันธ์โครงการที่ยังขาดความชัดเจน โรงเรียนวัดมุขธาราวยังไม่มีระบบประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ เช่น การใช้บอร์ดประชาสัมพันธ์ สื่อสิ่งพิมพ์ หรือเสียงตามสายเพื่อแจ้งข่าวสารเกี่ยวกับโครงการ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนและผู้ปกครองรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการได้น้อย หรืออาจไม่เข้าใจรายละเอียดเกี่ยวกับการสะสมความดี การบันทึกความดี การนำคะแนนมาแลกรางวัล และกติกาอื่นๆ ของโครงการ สอดคล้องกับนฤมล วิทยาวุฒิรัตน์ (2561) ที่ระบุว่า การประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึงจะส่งผลให้ผู้มีส่วนร่วมขาดความเข้าใจในรายละเอียดของโครงการ และลดโอกาสในการมีส่วนร่วม อีกปัญหาสำคัญที่พบ คือ ระบบการบันทึกคะแนนยังใช้วิธีการจดบันทึกลงกระดาษ ซึ่งทำให้เกิดความยุ่งยากและอาจเกิดข้อผิดพลาดได้ ครูต้องใช้เวลารวบรวมข้อมูล อาจเกิดการตกหล่นหรือสูญหายของข้อมูลได้ง่าย โดยเฉพาะในช่วงที่ครูมีภาระงานอื่นๆ ที่ต้องดำเนินการเร่งด่วน ส่งผลให้การติดตามผลเป็นไปได้ยาก และนักเรียนไม่สามารถตรวจสอบคะแนนของตนเองได้แบบเรียลไทม์ ปัญหานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของธนวัฒน์ สวัสดิ์ (2560) ที่ชี้ให้เห็นว่า การใช้ระบบบันทึกข้อมูลแบบแมนนวลในโครงการที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนมากนำไปสู่ความล่าช้าในการดำเนินการ ข้อมูลอาจเกิดข้อผิดพลาด และยากต่อการวิเคราะห์ผล แนวทางแก้ไขที่สามารถนำมาใช้เพื่อปรับปรุงโครงการ ได้แก่ การปรับปรุงช่องทางประชาสัมพันธ์ให้มีความหลากหลายและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น เช่น การติดบอร์ดประชาสัมพันธ์ในจุดที่นักเรียนและผู้ปกครองสามารถมองเห็นได้ชัดเจน การใช้สื่อออนไลน์ เช่น เพจ Facebook หรือ Line กลุ่ม เพื่ออัปเดตกิจกรรมและคะแนนสะสมของนักเรียนเป็นประจำ อีกทั้งควรนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการบันทึกคะแนน เช่น การใช้ Google Forms หรือแอปพลิเคชัน เพื่อให้การบันทึกข้อมูลรวดเร็ว แม่นยำ และสามารถตรวจสอบย้อนหลังได้ง่าย นอกจากนี้ ควรพิจารณาการใช้ระบบบัตรสะสมคะแนนแบบดิจิทัลหรือ QR Code เพื่อให้นักเรียนสามารถแตะบัตรและรับคะแนนได้อัตโนมัติ ลดภาระงานของครู และเพิ่มความสะดวกในการติดตามผล ดังนั้น การปรับปรุงระบบประชาสัมพันธ์และการใช้เทคโนโลยีในการบันทึกคะแนนจะช่วยลดข้อผิดพลาด ลดภาระงานของครู และทำให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นักเรียนสามารถตรวจสอบความก้าวหน้าของตนเองได้แบบเรียลไทม์ ซึ่งจะช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการสะสมความดี และทำให้โครงการบรรลุเป้าหมายในการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีของนักเรียนได้อย่างยั่งยืน

4.2 ประเด็นที่ 2 ข้อเสนอแนะ แนวทางแก้ไขและพัฒนาของโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี พบว่า การประชาสัมพันธ์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลการเข้าร่วมของนักเรียนและความสำเร็จของโครงการ ทั้งนี้ สื่อประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยกระตุ้นความสนใจ และสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนได้มากขึ้น การใช้ช่องทางออนไลน์ เช่น เพจโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี และการโพสต์อัปเดตนักเรียนที่มีคะแนนสูงสุดประจำเดือน จะช่วยสร้างความตื่นตัวและกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความมุ่งมั่นในการ

สะสมความดีมากยิ่งขึ้น แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับธนวัฒน์ สวัสดิ์ (2560) ที่พบว่า การใช้โซเชียลมีเดียในการประชาสัมพันธ์โครงการในโรงเรียนช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วมของนักเรียนและสร้างแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การใช้สื่อประชาสัมพันธ์แบบดั้งเดิม เช่น การติดโปสเตอร์และป้ายประชาสัมพันธ์ในจุดที่มองเห็นง่าย อาทิ หน้าห้องเรียน โรงอาหาร และห้องสมุด จะช่วยให้นักเรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลของโครงการได้สะดวกขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับรินทร์ สังข์รักษา (2561) ที่พบว่า การประชาสัมพันธ์ในพื้นที่ที่นักเรียนพบเห็นเป็นประจำส่งผลให้เกิดการรับรู้และความเข้าใจในโครงการมากขึ้น ในแง่ของการจัดการข้อมูล การนำระบบอัตโนมัติเข้ามาใช้แทนการบันทึกด้วยมือ เช่น Google Forms หรือแอปพลิเคชัน จะช่วยลดภาระของครู ลดข้อผิดพลาดในการบันทึกคะแนน และเพิ่มความสะดวกในการติดตามผล ซึ่งเป็นแนวทางที่ ธนวัฒน์ สวัสดิ์ (2560) ระบุว่า ระบบดิจิทัลช่วยให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นระบบมากขึ้น ลดความผิดพลาด และทำให้สามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์และพัฒนาโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งการใช้ระบบบัตรสะสมคะแนนอัตโนมัติ หรือ QR Code เพื่อแตะรับคะแนน จะช่วยให้การดำเนินโครงการสะดวกและรวดเร็วขึ้น นักเรียนสามารถตรวจสอบคะแนนของตนเองแบบเรียลไทม์ ซึ่งตรงกับแนวคิดของอรพรรณ ตูจินดา (2558) ที่กล่าวว่า การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้และพฤติกรรมของนักเรียนช่วยให้การติดตามผลมีความแม่นยำมากขึ้นและเพิ่มแรงจูงใจให้กับผู้เรียน ดังนั้น การประชาสัมพันธ์โครงการผ่านช่องทางที่หลากหลาย และการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบันทึกและติดตามผลคะแนน จะช่วยให้โครงการบรรลุเป้าหมายในการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

4.3 ประเด็นที่ 3 จุดเด่น จุดด้อยของโครงการ ได้แก่ จากการวิเคราะห์จุดเด่นและจุดด้อยของโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี พบว่า โครงการนี้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีของนักเรียนผ่านระบบการให้คะแนนและรางวัล ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถกระตุ้นแรงจูงใจและปลูกฝังพฤติกรรมเชิงบวกให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นักเรียนได้รับการส่งเสริมให้ปฏิบัติตามคุณธรรมและจริยธรรม เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น การรักษาระเบียบวินัย และการมีน้ำใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Skinner (1953) ที่กล่าวว่า การเสริมแรงเชิงบวก (Positive Reinforcement) สามารถกระตุ้นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นซ้ำได้ ส่งผลให้นักเรียนมีจิตสำนึกแห่งความดี และมองว่าการทำความดีเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การปฏิบัติ ไม่ใช่เพียงแค่หน้าที่ อีกหนึ่งจุดเด่นของโครงการ คือ การช่วยเสริมสร้างวินัยและความรับผิดชอบในหมู่นักเรียน เนื่องจากการสะสมคะแนนต้องอาศัยความสม่ำเสมอ นักเรียนจึงต้องตั้งเป้าหมายและควบคุมตนเองเพื่อรักษาพฤติกรรมที่ดีให้ต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญ งานวิจัยของ Deci and Ryan (1985) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการจูงใจแบบภายใน (Self-Determination Theory) ว่าการที่บุคคลมีเป้าหมายและสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้นั้น เป็นปัจจัยที่ทำให้พฤติกรรมดีคงอยู่ได้ในระยะยาว นอกจากนี้ โครงการยังช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในโรงเรียน การแข่งขันกันทำความดีทำให้เกิดสังคมที่มีมิตรภาพและความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ระบบรางวัลและการยกย่องนักเรียนที่ทำความดีช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดพฤติกรรมที่ดีอย่างแพร่หลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Kohn (1993) ที่ระบุว่า การให้รางวัลสามารถส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนา อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโครงการจะมีข้อดีหลายประการ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดที่ควรพิจารณาปรับปรุง จุดด้อยที่พบ คือ นักเรียนบางคนอาจได้รับคะแนนมากกว่าคนอื่น เช่น นักเรียนที่เป็นหัวหน้าห้อง ผู้นำกิจกรรม หรือเป็นที่ชื่นชอบของครู ในขณะที่นักเรียนที่ไม่ได้มีโอกาสแสดงออกบ่อยๆ อาจไม่ได้รับคะแนนสะสมเท่าที่ควร ปัญหานี้อาจทำให้เกิดความรู้สึกไม่ยุติธรรมและลดทอนแรงจูงใจของนักเรียนบางกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Lepper et al. (1973) ที่ชี้ให้เห็นว่า การให้

รางวัลที่ไม่เท่าเทียมกันอาจส่งผลกระทบต่อแรงจูงใจของผู้เรียน อีกหนึ่งปัญหาที่พบ คือ ระบบการบันทึกคะแนนที่ใช้กระดาษ อาจทำให้เกิดข้อผิดพลาด ข้อมูลสูญหาย หรือเกิดความล่าช้าในการบันทึกคะแนน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของโครงการ ปัญหานี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Dweck (2006) ที่ระบุว่า การให้ข้อมูลย้อนกลับที่รวดเร็วและแม่นยำเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาพฤติกรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น เพื่อให้โครงการมีประสิทธิภาพมากขึ้น ควรพิจารณาปรับปรุงระบบการให้คะแนนให้มีความยุติธรรมมากขึ้น เช่น การกระจายโอกาสให้นักเรียนทุกคนสามารถได้รับคะแนนจากการกระทำที่แตกต่างกัน และนำเทคโนโลยีมาใช้แทนการบันทึกด้วยมือ เช่น ระบบดิจิทัลหรือ QR Code เพื่อลดข้อผิดพลาดและเพิ่มประสิทธิภาพในการติดตามผลการดำเนินโครงการ

4.4 ประเด็นที่ 4 ผลกระทบของโครงการ ได้แก่ ผลกระทบในเชิงบวกที่เห็นได้ชัดคือ นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีขึ้นและมีระเบียบวินัยมากขึ้น เนื่องจากระบบการให้คะแนนช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดแรงจูงใจในการทำ ความดี การช่วยเหลือเพื่อน การรักษาความสะอาด และการมีน้ำใจต่อผู้อื่น ทำให้นักเรียนรู้สึกภาคภูมิใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอรรถพรณ ตูจันดา (2558) ที่กล่าวว่า การปลูกฝังคุณธรรมในเด็กควรใช้ระบบที่สร้างแรงจูงใจและช่วยให้เด็กตระหนักถึงคุณค่าของความดี ไม่ใช่เพียงแค่การบังคับ นอกจากนี้ บรรยากาศในโรงเรียนยังเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น นักเรียนมีความสามัคคีและมีการแข่งขันกันทำความดีมากกว่าการแข่งขันด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับนรินทร์ สังข์รักษา (2561) ที่กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณธรรมและการช่วยเหลือกัน จะช่วยลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนและเสริมสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ นอกจากผลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนแล้ว โครงการนี้ยังช่วยกระตุ้นให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนพฤติกรรมที่ดีของเด็ก ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของธวัชณ์ สวัสดิ์ (2560) ได้กล่าวว่า การสนับสนุนจากครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางอารมณ์และสังคมที่ดี ซึ่งแสดงให้เห็นว่า โครงการนี้สามารถส่งผลกระทบในระดับครอบครัวและช่วยสร้างเครือข่ายการสนับสนุนที่เข้มแข็งให้กับเด็ก อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโครงการจะมีข้อดีหลายประการ แต่ก็มีผลกระทบเชิงลบที่ต้องคำนึงถึง หนึ่งในประเด็นที่สำคัญคือแรงจูงใจที่อาจผิดพลาด นักเรียนบางคนอาจทำความดีเพียงเพื่อหวังคะแนนสะสมหรือรางวัล มากกว่าที่จะมาจากจิตสำนึกที่แท้จริง ดังที่ สาวิตรี ละเอียด (2564) กล่าวไว้ว่า การให้รางวัลเพื่อกระตุ้นพฤติกรรมเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ แต่ต้องออกแบบให้เหมาะสม มิฉะนั้นอาจทำให้เด็กมุ่งหวังผลตอบแทนมากกว่าคุณค่าของพฤติกรรมที่ดี ดังนั้น หากไม่มีระบบการให้คะแนนแล้ว พฤติกรรมที่ดีอาจลดลงหรือหายไป ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องระวัง อีกประเด็นที่ควรพิจารณา คือ ปัญหาความไม่เท่าเทียมในการให้คะแนน นักเรียนบางกลุ่ม เช่น หัวหน้าห้องหรือผู้นำกิจกรรม อาจได้รับคะแนนมากกว่าคนอื่น ทำให้เกิดความรู้สึกไม่ยุติธรรมและส่งผลกระทบต่อกลุ่มหมดกำลังใจ ดังที่ นฤมล วิทยาวุฒิรัตน์ (2561) ได้กล่าวว่า ระบบการประเมินที่ดีต้องมีความเป็นธรรมและให้โอกาสนักเรียนทุกคนได้แสดงศักยภาพของตน ดังนั้น การออกแบบระบบการให้คะแนนให้ครอบคลุมและเป็นธรรมมากขึ้นจะช่วยลดปัญหานี้ได้ นอกจากนี้ ปัญหาการบันทึกคะแนนแบบดั้งเดิมอาจทำให้เกิดข้อผิดพลาดและข้อมูลสูญหาย ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความน่าเชื่อถือของโครงการ ดังที่ ธวัชณ์ สวัสดิ์ (2560) กล่าวว่า การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในระบบการให้คะแนนจะช่วยลดข้อผิดพลาดและเพิ่มประสิทธิภาพของโครงการ ดังนั้น การใช้ระบบดิจิทัลหรือแอปพลิเคชันมาช่วยในการบันทึกคะแนนจะเป็นแนวทางที่ช่วยเพิ่มความแม่นยำและลดปัญหาดังกล่าว จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าโครงการหนุนน้อยวัยใส ใส่ใจความดี มีผลกระทบที่สำคัญต่อทั้งนักเรียน โรงเรียน และสังคม โดยมีข้อดีที่ช่วยส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีและพัฒนาบรรยากาศการเรียนรู้ในโรงเรียน แต่ในขณะเดียวกันก็ควรมีการปรับปรุงเพื่อให้เกิดความยุติธรรมและสร้างแรงจูงใจที่เหมาะสมเพื่อให้พฤติกรรมที่ดีดำรงอยู่ได้ใน

ระยะยาว หากสามารถพัฒนาให้ระบบการให้คะแนนมีความเป็นธรรมและส่งเสริมแรงจูงใจภายในมากขึ้น โครงการนี้จะสามารถเป็นต้นแบบที่ดีในการปลูกฝังคุณธรรมให้กับเยาวชนไทยได้อย่างยั่งยืน

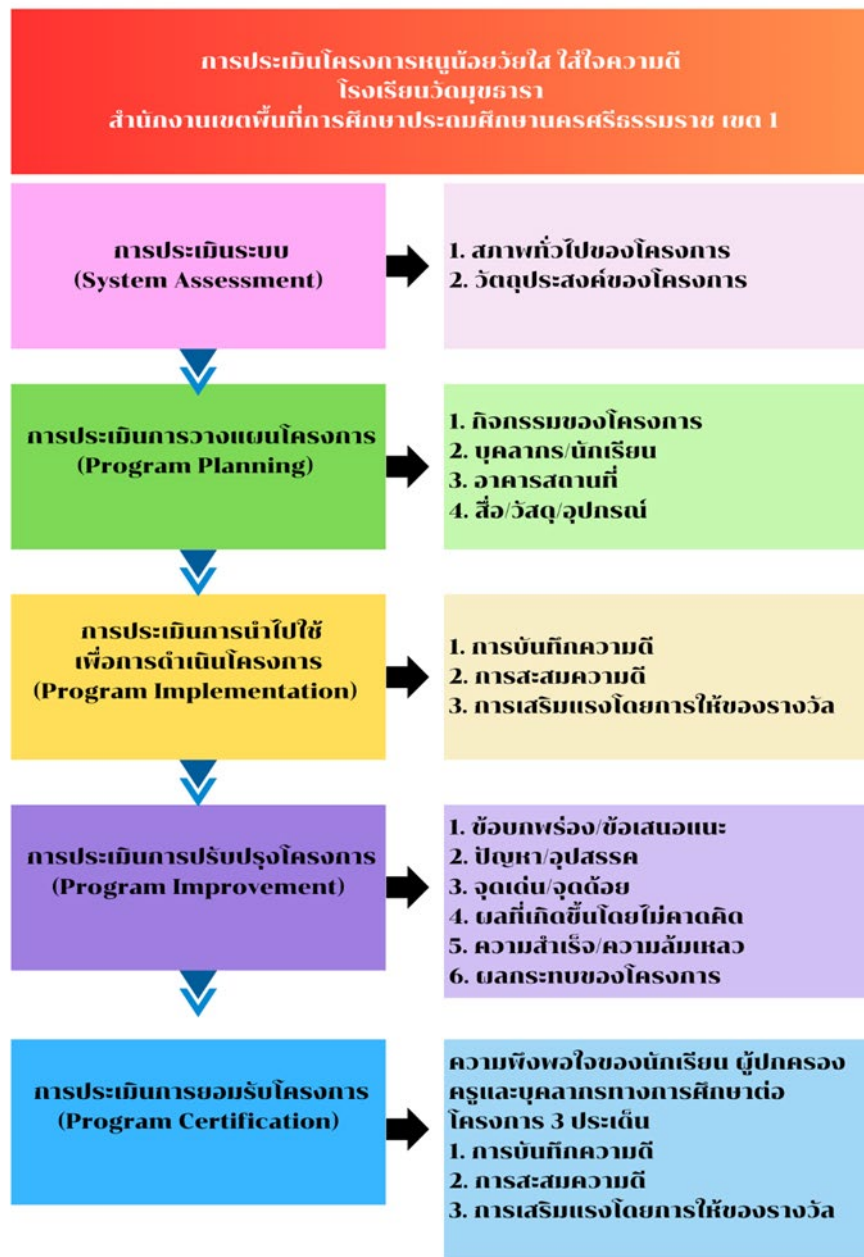
4.5 ประเด็นที่ 5 ผลที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนในระยะยาว ในช่วงแรกของการดำเนินโครงการ นักเรียนอาจทำความดีเพื่อหวังผลตอบแทนจากคะแนนสะสม แต่เมื่อเวลาผ่านไป นักเรียนกลับซึมซับพฤติกรรมเชิงบวกโดยไม่รู้ตัว และเริ่มทำความดีโดยไม่ต้องการรางวัลเป็นแรงจูงใจ สอดคล้องกับแนวคิดของนรินทร์ สังข์รักษา (2561) ที่ระบุว่า การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเด็กควรอาศัยกระบวนการฝึกฝนและการเสริมแรงทางบวกอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ยั่งยืน นอกจากนี้ เบญจมาศ เมืองเกษม (2557) ยังกล่าวว่า การให้รางวัลสามารถเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมพฤติกรรมที่ดี แต่ต้องมีการจัดการที่เหมาะสมเพื่อไม่ให้เด็กทำดีเพียงเพราะหวังรางวัลเท่านั้น อีกหนึ่งผลลัพธ์ที่น่าสนใจ คือ การส่งเสริมความสามัคคีในหมู่เด็กนักเรียน แม้ว่าโครงการจะออกแบบมาเพื่อให้รางวัลแก่บุคคลที่ทำความดี แต่กลับพบว่านักเรียนเริ่มช่วยกันทำกิจกรรมเพื่อให้ทุกคนได้รับคะแนนสะสมไปพร้อมกัน นักเรียนบางคนแบ่งปันคะแนนให้เพื่อนที่ต้องการรางวัลมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของธนวัฒน์ สวัสดิ์ (2560) ที่กล่าวว่า การสร้างแรงจูงใจแบบกลุ่มสามารถกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสามัคคีและช่วยเหลือกันในสังคมโรงเรียนมากกว่าการแข่งขันกันเพียงลำพัง นอกจากนี้ เบญจมาศ เมืองเกษม (2557) ยังระบุว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมความร่วมมือ ไม่ใช่การมุ่งเน้นการแข่งขันเพียงอย่างเดียว ผลกระทบของโครงการยังขยายออกไปสู่ครอบครัวและชุมชน หลายครอบครัวพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เช่น ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านโดยไม่ต้องร้องขอ หรือมีความอ่อนโยนต่อสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงหลักการของอรพรรณ ตูจจินดา (2558) ที่กล่าวว่า การส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนสามารถส่งผลกระทบต่อสังคมวงกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพฤติกรรมที่ดีถูกนำไปปฏิบัติที่บ้านและในชุมชน อย่างไรก็ตาม แม้ว่าโครงการนี้จะมีผลดีหลายประการ แต่ก็ยังมีข้อจำกัดบางประการที่ควรได้รับการปรับปรุง หนึ่งในปัญหาที่พบ คือ ความไม่เท่าเทียมในการให้คะแนน นักเรียนบางคนที่มีบทบาทในโรงเรียนอาจได้รับคะแนนมากกว่าผู้อื่น ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความรู้สึกไม่ยุติธรรม สอดคล้องกับสาวิตรี ละเอียต (2564) ที่กล่าวว่า การใช้ระบบรางวัลในโรงเรียนต้องมีความโปร่งใสและเป็นธรรม มิฉะนั้นอาจทำให้เกิดแรงจูงใจที่ผิดพลาด และทำให้นักเรียนบางกลุ่มหมดกำลังใจในการทำทำความดี อีกประเด็นที่ต้องพิจารณาคือ การทำให้พฤติกรรมที่ดีดำรงอยู่ได้แม้ไม่มีรางวัล ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของเบญจมาศ เมืองเกษม (2557) ที่เสนอว่า โรงเรียนควรพัฒนาแรงจูงใจภายในของนักเรียนให้มากขึ้น เพื่อให้เด็กนักเรียนทำความดีโดยสมัครใจมากกว่าการพึ่งพาแรงจูงใจภายนอก โครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี ได้พิสูจน์ให้เห็นว่า ระบบสะสมคะแนนสามารถส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีได้ทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้โครงการมีความยั่งยืน โรงเรียนควรพัฒนากลไกที่ส่งเสริมแรงจูงใจภายใน ปรับปรุงระบบให้คะแนนให้มีความเป็นธรรม และสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อให้การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

5. จากผลการประเมินโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา ส่วนที่ 5 การประเมินการยอมรับโครงการหนูน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา โดยรวมมีความพึงพอใจ ผ่านเกณฑ์ คิดเป็นร้อยละ 97.79 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า รายการที่มีความพึงพอใจมากที่สุด เท่ากัน 2 รายการ ได้แก่ นักเรียนมีสัมมาคารวะ และมีจิตสาธารณะ และรายการที่มีความพึงพอใจ 3 อันดับสุดท้าย ซึ่งจะได้ปรับปรุงแก้ไขเร่งด่วน ได้แก่ นักเรียนทำความดีเป็นประจำ นักเรียนมีความขยัน และเพื่อนๆ ในโรงเรียนสนับสนุนให้ทำความดี สอดคล้องกับแนวคิดของสาวิตรี ละเอียต (2564) ที่กล่าวว่า การปลูกฝังคุณธรรมในเด็ก

และเยาวชนต้องอาศัยการเสริมแรงทางบวกอย่างต่อเนื่องผ่านกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม จึงจะทำให้พฤติกรรมเหล่านั้นคงอยู่ได้ในระยะยาว โครงการจะได้รับผลตอบแทนที่ดี แต่ยังมีจุดที่ต้องได้รับการปรับปรุงเร่งด่วน ได้แก่ การทำความดีอย่างสม่ำเสมอ ความขยัน และการสนับสนุนจากเพื่อน ซึ่งเป็น 3 องค์ประกอบที่ได้รับคะแนนความพึงพอใจต่ำสุด สอดคล้องกับแนวคิดของสาคิตรี ละเอียด (2564) ที่กล่าวว่า การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรมต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมที่เกื้อหนุน เช่น การสนับสนุนจากเพื่อน ครอบครัว และโรงเรียน หากขาดแรงเสริมเหล่านี้ พฤติกรรมที่พึงประสงค์อาจไม่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง การทำความดีอย่างสม่ำเสมอเป็นเป้าหมายหลักของโครงการ แต่พบว่าไม่ได้เกิดขึ้นในกลุ่มนักเรียนทุกคน ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของธนวัฒน์ สวัสดิ์ (2560) ที่กล่าวว่า การเสริมสร้างพฤติกรรมเชิงบวกต้องมีกระบวนการกระตุ้นภายใน (Intrinsic Motivation) ควบคู่กับแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) หากนักเรียนทำความดีเพียงเพราะต้องการรางวัล เมื่อรางวัลหมดไป พฤติกรรมเหล่านั้นอาจลดลง ดังนั้น โรงเรียนควรพัฒนาแนวทางที่ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการทำความดีโดยไม่ต้องพึ่งพารางวัลเป็นหลัก ความขยันเป็นพฤติกรรมที่ส่งผลต่อความสำเร็จของนักเรียนในระยะยาว แต่ผลการประเมินชี้ให้เห็นว่าโครงการยังไม่สามารถกระตุ้นให้นักเรียนมีความขยันได้เท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนรินทร์ สังข์รักษา (2561) ที่ระบุว่า ความขยันต้องได้รับการปลูกฝังผ่านแบบอย่างที่ดี และต้องมีระบบสนับสนุนจากทั้งครูและผู้ปกครอง หากนักเรียนไม่ได้รับแรงจูงใจจากสิ่งแวดล้อมโดยรอบ พฤติกรรมความขยันอาจไม่เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ดังนั้น โรงเรียนอาจต้องพัฒนาแนวทางใหม่ เช่น การใช้ระบบพี่เลี้ยง (Mentoring System) หรือการตั้งเป้าหมายส่วนตัว (Goal Setting) เพื่อช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความพยายามและขยันมากขึ้น แม้ว่าการมีสัมมาคารวะและจิตสาธารณะจะได้รับคะแนนความพึงพอใจสูง แต่กลับพบว่า นักเรียนยังไม่ได้รับแรงสนับสนุนจากเพื่อนมากพอในการทำความดี ซึ่งอาจเกิดจากค่านิยมในกลุ่มเพื่อนที่ยังไม่ได้ส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวกอย่างเต็มที่ ดังที่ สาคิตรี ละเอียด (2564) อธิบายว่า เด็กและเยาวชนมีแนวโน้มที่จะปรับพฤติกรรมตามกลุ่มเพื่อน ดังนั้น หากกลุ่มเพื่อนส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการทำความดี เด็กที่อยากทำดีก็อาจขาดแรงจูงใจไปด้วย การแก้ไขปัญหานี้อาจต้องมีการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมการทำความดีร่วมกัน เช่น การทำงานเป็นทีม หรือการใช้ “เพื่อนช่วยเพื่อน” เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดพฤติกรรมที่ดีโดยอัตโนมัติ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การประเมินโครงการหนุนน้อยวัยใส ใส่ใจความดี โรงเรียนวัดมุขธารา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 โดยใช้รูปแบบการประเมินของอัลคิน ประเมินระบบโครงการ (System Assessment) ประเมินการวางแผนโครงการ (Program Planning) ประเมินการนำไปใช้เพื่อการดำเนินโครงการ (Program Implementation) ประเมินการปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) และประเมินการยอมรับโครงการ (Program Certification) สรุปองค์ความรู้การวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1.1 ควรขยายโครงการไปยังโรงเรียนอื่นๆ และปรับให้เหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน
- 1.2 ปรับปรุงระบบการให้คะแนนให้มีความยุติธรรมและครอบคลุมกลุ่มนักเรียนทุกระดับ
- 1.3 บูรณาการโครงการเข้ากับหลักสูตรการเรียนการสอน เช่น วิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรม
- 1.4 ใช้เทคโนโลยี เช่น แอปพลิเคชัน หรือ QR Code เพื่อช่วยบันทึกและติดตามคะแนนนักเรียน

1.5 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน เพื่อสนับสนุนพฤติกรรมเชิงบวกของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาผลกระทบในระยะยาวของโครงการว่าพฤติกรรมที่ดีของนักเรียนสามารถคงอยู่ต่อไปหรือไม่

2.2 เปรียบเทียบผลลัพธ์ของโครงการในโรงเรียนที่มีขนาดและบริบทที่แตกต่างกัน

2.3 ศึกษาแบบการเสริมแรงที่มีประสิทธิภาพที่สุดในการกระตุ้นพฤติกรรมที่ดีของนักเรียน

2.4 วิจัยปัจจัยที่ทำให้พฤติกรรมเชิงบวกเกิดขึ้นอย่างยั่งยืนโดยไม่ต้องพึ่งพารางวัล

2.5 พัฒนาเครื่องมือวัดพฤติกรรมที่มีมาตรฐานและแม่นยำมากขึ้น เพื่อประเมินผลโครงการได้อย่างถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

- ธนวัฒน์ สวัสดิ์. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการธนาคารความดี สถาบันการเงินชุมชน ตำบลหนองสาหร่าย อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2561) รูปแบบการจัดการธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขและการเปลี่ยนผ่านการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ด้วยการจัดการตนเอง. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 18(6), 1-23.
- นฤมล วิทยาวุฒิรัตน์. (2561). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนคลองเมือง พัทลุง. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2(4), 97-107.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร: บุญชม ศรีสะอาด.
- เบญจมาศ เมืองเกษม. (2557). การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ ธนาคารความดีเพื่อเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชนไทย. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สาวิตรี ละเอียด. (2564) การประเมินโครงการพัฒนาและส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านห้วยไทร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 1. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. (2567). แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ปีงบประมาณ 2567. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2567). แนวทางการพัฒนาผู้เรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ปีงบประมาณ 2567. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุทธศรี วงษ์สมาน. (2557). การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- อรพรรณ ตูจันทา. (2558). การประเมินโครงการธนาคารความดีโรงเรียนวัดปทุมวนาราม อำเภออุทุมพรพิสัย จังหวัดสุรินทร์. วารสารสังคมศาสตร์วิจัย, 6(1), 159.
- Bottery, M. (1993). The ethics of educational management. London: Cassell.
- Deci, E. L. and Ryan, R. M. (1985). Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. Plenum.
- Dweck, C. S. (2006). Mindset: The new psychology of success. Random House.
- Kohn, A. (1993). Punished by rewards: The trouble with gold stars, incentive plans, A's, praise, and other bribes. Houghton Mifflin.
- Lepper, M. R., Greene, D. and Nisbett, R. E. (1973). Undermining children's intrinsic interest with extrinsic reward: A test of the "overjustification" hypothesis. Journal of Personality and Social Psychology, 28(1), 129–137.
- Skinner, B. F. (1953). Science and human behavior. Free Press.

การพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
THE DEVELOPMENT ATTRIBUTE VOLUNTEER BY THE SCOUT ACTIVITY OF
BANPLAISOK SCHOOL UNDER SURATTHANI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

¹สุพัตชัย ฤทธิเดช Supatchai Rittidat

²พระครูเขมธรรมโฆสิต Phrakhrukhemathammakhosit

³บุญเลิศ วีระพรกานต์ Boonlert Wiraponkan

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: supatchai999@gmail.com

Article Received: March 02, 2025. Revised: August 19, 2025. Accepted: August 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนบ้านปลายศอก 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก และ 3) เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 15 คน สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน การสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์ แบบประเมินการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพคุณลักษณะด้านจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนบ้านปลายศอก 5 องค์ประกอบ (1) กตัญญูกตเวที มีนักเรียนบางส่วนจะต้องได้รับการร้องขอหรือมอบหมายงานให้จึงจะช่วยเหลือ (2) การช่วยเหลือผู้อื่น มีนักเรียนบางส่วนที่จะต้องร้องขอการช่วยเหลือหรือต้องให้การออกคำสั่งจึงจะมีการช่วยเหลือ (3) การแบ่งปันมีนักเรียนบางส่วนที่ไม่มีการแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น หรือแบ่งปันเฉพาะกลุ่มของตนเองเท่านั้น (4) การดูแลทรัพย์สินส่วนรวม มีนักเรียนบางส่วนใช้สิ่งของส่วนรวม ไม่ระมัดระวัง ไม่ทะนุถนอม ใช้งานแล้วไม่เก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย (5) การเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนมีการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำ ผ่านโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่นที่จัดขึ้นที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม แต่ถ้าหากเป็นการจัดกิจกรรมแบบเดิมที่มีการบรรยายความรู้ ให้นักเรียนนั่งอยู่กับที่จะทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายและไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรม 2) แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก มีองค์ประกอบดังนี้ 1) ชื่อเรื่อง 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ของแนวทาง 4) แนวทางการดำเนินงาน และ 5) การติดตามและประเมินผล โดยแนวทางประกอบด้วยคุณลักษณะจิตอาสา 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กตัญญู กตเวที 2) ช่วยเหลือผู้อื่น 3) แบ่งปัน 4) ดูแลทรัพย์สินส่วนรวม 5) เข้าร่วมกิจกรรม และกิจกรรมลูกเสือ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษายึดหลักสูตร 2) กิจกรรมพิธีการของลูกเสือ 3) กิจกรรมวิชาพิเศษลูกเสือ 4) กิจกรรมเดินทางไกลและแรมคืน และ 3) การนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือ

โรงเรียนบ้านปลายศอก พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือ

คำสำคัญ: คุณลักษณะจิตอาสา, กิจกรรมลูกเสือ, โรงเรียน

Abstract

This research article aimed to: 1) study the characteristics of volunteerism among students at Ban Plai Sok School, 2) explore ways to develop volunteerism characteristics through Scout activities at Ban Plai Sok School, and 3) present and evaluate methods for developing volunteerism characteristics through Scout activities at Ban Plai Sok School. This is a qualitative research study, with data collected through in-depth interviews with 15 stakeholders, in-depth interviews with 5 experts, and group discussions with 7 qualified individuals. The tools used included interview and group discussion evaluation forms. The data were analyzed qualitatively using content analysis.

The results of the study were as follows: 1) The characteristics of volunteerism among students at Ban Plai Sok School consisted of five components: (1) Gratitude: Some students need to be asked or assigned tasks before offering help. (2) Helping others: Some students only offered help when asked or when given direct instructions. (3) Sharing: Some students did not share things with others or only share with their own group. (4) Caring for communal property: Some students did not handle communal items carefully or properly store them after use. (5) Participation in activities: Students regularly participated in activities organized by the school or other agencies that benefit the school, community, and society. However, if the activity was a typical lecture, students may lose interest and not want to participate. 2) The approach to developing volunteerism characteristics through Scout activities at Ban Plai Sok School consisted of the following components: (1) Title, (2) Principles and rationale, (3) Objectives of the approach, (4) Implementation strategies, and (5) Monitoring and evaluation. The approach included 5 characteristics of volunteerism, which were: (1) Gratitude and thankfulness, (2) Helping others, 3) Sharing, 4) Taking care of public property, and (5) Participating in activities. The Scout activities consisted of 4 components: (1) Organizing Scout activities in the school based on the curriculum, (2) Scout ceremonies, (3) Special Scout subjects, and (4) Hiking and camping activities. 3) The presentation and evaluation of the approach to developing volunteerism characteristics through Scout activities at Ban Plai Sok School found that it was appropriate, feasible, and beneficial for use in developing volunteerism characteristics through Scout activities.

Keywords: Volunteer Characteristics, Scout Activities, School

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดหลักการการศึกษาไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และมีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต โดยสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2545) ตามมาตรา 24 ที่ได้กำหนดไว้ว่า “การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดและความแตกต่างของนักเรียน รวมถึงการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ใช้ทักษะในการแก้ไขปัญหาจริง โดยจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและมีการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ในส่วนของมาตรา 27 ได้กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งในด้านการเป็นพลเมืองที่ดี การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ รวมถึงการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น โดยการบูรณาการเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาของชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้นักเรียนมีทักษะในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การจัดการศึกษาในระบบลูกเสือ-เนตรนารี ตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้กิจกรรมลูกเสือมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาลูกเสือทั้งทางกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม (สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ, 2551) โดยมุ่งเน้นให้ลูกเสือมีความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกในการช่วยสร้างสรรค์สังคมให้เกิดความสามัคคี การทำงานร่วมกัน และมีการแบ่งปันสิ่งดีงามให้แก่ส่วนรวม ซึ่งส่งเสริมให้เกิดจิตสาธารณะ (จิตอาสา) โดยไม่หวังผลตอบแทน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การมีจิตสาธารณะ หมายถึง ความรู้สึกที่ผู้คนมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสถานการณ์ที่สร้างประโยชน์ให้แก่สังคม ชุมชน หรือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและกระตือรือร้น เช่น การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การดูแลสาธารณสมบัติ หรือการให้ความช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก โดยไม่หวังผลตอบแทนใดๆ

การปลูกฝังจิตสาธารณะในกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี เป็นการช่วยให้นักเรียนมีความเสียสละและตระหนักถึงการช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงจัง เช่น การรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือผู้เดือดร้อน หรือการร่วมมือในการพัฒนาชุมชนและสังคม เพื่อสร้างคุณค่าที่ดีในสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งตรงกับหลักการของการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนให้เป็นคนดี มีจิตสำนึกที่ดี และมีทักษะในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข กิจกรรมลูกเสือสามารถส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ เช่น การเห็นใจผู้อื่น การแบ่งปัน และการทำประโยชน์ให้ส่วนรวม (มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง, 2567) โดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบและมีจิตใจที่พร้อมช่วยเหลือสังคม

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ได้กำหนดแผนเพื่อปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมและเสริมสร้างจิตสาธารณะ โดยเน้นการพัฒนาเรื่องความซื่อสัตย์ วินัย และการมีส่วนร่วมในด้านสิ่งแวดล้อม ผ่านการจัดการเรียนการสอนที่บูรณาการความรู้ด้านศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเตรียมนักเรียนให้มีความพร้อมทั้งด้านสติปัญญาและคุณธรรม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3, 2566) ปัจจุบันนักเรียนส่วนใหญ่ของโรงเรียนบ้านปลายศอกมีจิตอาสาลดลง เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส Covid - 19 ทำให้วิถีชีวิตของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมไปอย่างสิ้นเชิง นักเรียนมีโลกส่วนตัวสูงขึ้น ติดโทรศัพท์มือถือ การปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างลดลง จนไม่เห็นความสำคัญของคนรอบข้าง ส่งผลให้นักเรียนมีจิตอาสาลดลงไปด้วยกิจกรรมลูกเสือ

เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ และเหมาะสมกับแต่ละช่วงวัยของนักเรียน ทั้งนี้ยังเน้นการเสริมสร้างความเข้าใจในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสร้างความรู้สึกรับผิดชอบที่ดี และมุ่งปลูกฝังให้นักเรียนมีจิตอาสาในการช่วยเหลือผู้อื่นและทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม นักเรียนได้เรียนรู้การแบ่งปันและเข้าใจถึงความสำคัญของการช่วยเหลือสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน ผ่านกิจกรรมที่ส่งเสริมให้พวกเขามีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม

ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญกับการพัฒนาคุณลักษณะทางสังคมและจิตใจของนักเรียน ผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือที่มุ่งฝึกฝนให้นักเรียนมีการการทำงานเป็นทีม สามารถช่วยเหลือผู้อื่น และสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม รวมทั้งการพัฒนาทักษะในการเป็นผู้นำและการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดความสามัคคีและความร่วมมือในสังคม กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะทางด้านร่างกายและจิตใจเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้พวกเขามีจิตใจที่ดี รู้จักแบ่งปัน และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพคุณลักษณะจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนบ้านปลายศอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพคุณลักษณะจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนบ้านปลายศอก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน
 - 1.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน
 - 1.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยใน 3 ขั้นตอน ดังนี้
 - 2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสร้างเครื่องมือ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดประเด็นการร่างกระบวนการแนวทาง 3) นำฉบับร่างแนวทางปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ 4) ปรับฉบับร่าง และนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและใช้เกณฑ์ในการวัดค่าดัชนี ค่า IOC เท่ากับ 1.00 และตรวจสอบความถูกต้องมาจัดทำฉบับสมบูรณ์ และนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป
 - 2.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 การสร้างเครื่องมือ 1) ร่างแบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะ จิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 จากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม และ 2) นำร่างแบบที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่มการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) นำฉบับร่างมาประเมินความเป็นไปได้ที่ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ 2) นำแบบประเมินความเป็นไปได้ ที่ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย ความครอบคลุมขององค์ความรู้ 3) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและให้อาจารย์ที่ปรึกษา 4) นำข้อคำถามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงทำเป็นฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 5) แบบสนทนากลุ่มใช้ฉบับร่างแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เป็นแนวทางสำหรับการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้ (1) ขั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถตอบปัญหาที่จะเข้าไปศึกษาได้ (2) ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก (3) ขั้นแนะนำตัวผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล (4) สัมภาษณ์รายบุคคลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดข้อความออกมาเรียบเรียงต่อไป

3.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก 1) ขั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ 2) ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ เชิงลึก 3) ขั้นแนะนำตัว ผู้วิจัยได้กำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ บันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดข้อความออกมาเรียบเรียงต่อไป

3.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ผู้วิจัยจัดการประชุมแบบสนทนากลุ่ม 1) ทำหนังสือแจ้งผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มพร้อมด้วยแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ 2) ดำเนินการประชุมกลุ่มสนทนาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอกตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนด 3) บันทึกผลการประชุมกลุ่มตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และข้อสรุป เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

4.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในคุณลักษณะจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนบ้านปลายศอก นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น และแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอผลการศึกษาสภาพ

4.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพในการจัดทำร่างแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก สร้างเป็นแนวทางตามผลการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิตามกรอบแนวคิดในการวิจัย นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอในการสนทนากลุ่ม

4.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทาง ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข และจัดทำแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก ดำเนินการโดยการนำความเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและจัดทำแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก ฉบับสมบูรณ์ สรุปผลและนำเสนอข้อมูลที่ได้

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

1.1 ด้านการกตัญญูกตเวที นักเรียนช่วยงานทั้งที่บ้านและโรงเรียนด้วยความเต็มใจ หรือเมื่อได้รับคำขอจากผู้ปกครองหรือครู โดยแสดงความเคารพและใช้ภาษาที่สุภาพ เช่น การไหว้หรือกล่าวขอบคุณ รวมถึงการช่วยเหลือเมื่อต้องการโดยไม่ต้องร้องขอ เช่น การทำงานบ้านเล็กๆ น้อยๆ หรือดูแลครูด้วยความเคารพ

1.2 ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น นักเรียนบางส่วนช่วยเหลือด้วยความสมัครใจ เช่น การยกของหรือให้กำลังใจ แต่บางคนต้องได้รับคำสั่งจากคุณครู จึงแสดงให้เห็นถึงความร่วมมือและน้ำใจในการช่วยเหลือผู้อื่น

1.3 ด้านการแบ่งปัน นักเรียนบางคนแบ่งปันสิ่งของให้เพื่อนด้วยความเต็มใจ เช่น อุปกรณ์การเรียน หรือขนม แต่บางครั้งอาจไม่เต็มใจเมื่อสิ่งของสูญหายหรือเสียหาย การแบ่งปันยังต้องพัฒนาให้เป็นอุปนิสัยที่ดีขึ้น

1.4 ด้านการดูแลทรัพย์สินส่วนรวม นักเรียนส่วนใหญ่ช่วยดูแลสิ่งของส่วนรวมอย่างประหยัดและทะนุถนอม แต่บางคนยังใช้สิ่งของโดยไม่ระมัดระวังทำให้เกิดความเสียหาย ซึ่งต้องเสริมสร้างจิตสำนึกให้ดีขึ้น

1.5 ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนมีการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ เช่น กีฬา ลูกเสือ และกิจกรรมประเพณีต่าง ๆ แม้ว่าบางครั้งจะเบี่ยงหน่ายในกิจกรรมที่เป็นการบรรยาย แต่พวกเขายังเข้าร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะ

2. แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีองค์ประกอบดังนี้ 1) ชื่อเรื่อง 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ของแนวทาง 4) แนวทางการดำเนินงาน และ 5) การติดตามและประเมินผล โดยแนวทางประกอบด้วย คุณลักษณะจิตอาสา 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กตัญญู กตเวที 2) ช่วยเหลือผู้อื่น 3) แบ่งปัน 4) ดูแลทรัพย์สินส่วนรวม 5) เข้าร่วมกิจกรรม และกิจกรรมลูกเสือ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษายึดหลักสูตร 2) กิจกรรมวิชาพิเศษลูกเสือ 3) กิจกรรมพิธีการของลูกเสือ 4) กิจกรรมเดินทางไกลและแรมคืน ซึ่งกิจกรรมลูกเสือทั้ง 4 กิจกรรมจะเน้นให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสา 1) ด้านการกตัญญู กตเวที เน้นกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การละเล่น และ

ประสบการณ์จริงในการช่วยเหลือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง คุณครูและผู้มีพระคุณ 2) ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น เน้นกิจกรรมเสริมทักษะการให้บริการและการช่วยเหลือผู้อื่น 3) ด้านการแบ่งปัน เน้นกิจกรรม การทำงาน ร่วมกันเป็นทีม มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน 4) ด้านการดูแลทรัพย์สินส่วนรวม เน้นกิจกรรมเสริมทักษะการ ซ่อมบำรุงรักษา สร้างจิตสำนึกให้เกิดความหวงแหนในทรัพย์สินของส่วนรวม 5) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม เน้นกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการ ความสนใจของนักเรียน เน้นกิจกรรมที่ตื่นเต้นท้าทายแปลกใหม่

3. การนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียน บ้านปลายศอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิในการ สนทนากลุ่มทุกคนเห็นว่า เป็นแนวทางที่เหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมให้เกิด คุณลักษณะจิตอาสาให้กับนักเรียน ได้แก่ 1) กตัญญู กตเวที 2) การช่วยเหลือผู้อื่น 3) การแบ่งปัน 4) การดูแล ทรัพย์สินส่วนรวม และ 5) การเข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้กิจกรรมลูกเสือ ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมลูกเสือของ สถานศึกษายึดหลักสูตร 2) กิจกรรมวิชาพิเศษลูกเสือ 3) กิจกรรมพิธีการของลูกเสือ และ 4) กิจกรรมเดิน ทางไกลและแรมคืน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตที่สำคัญ และสร้างความรับผิดชอบให้กับนักเรียนเพื่อ เติบโตเป็นบุคคลที่มีจิตใจดี พร้อมให้ความช่วยเหลือผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่ามี 5 องค์ประกอบ 1) ด้านกตัญญูกตเวที มีนักเรียนบางส่วนช่วยเหลือพ่อแม่ ผู้ปกครอง และคุณครูด้วยความเต็มใจ ขณะที่บางส่วนต้องได้รับการร้องขอ หรือมอบหมายงานให้ 2) ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น มีนักเรียนบางส่วนมีการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ แต่มี บางส่วนที่จะต้องร้องขอการช่วยเหลือ หรือต้องใช้การออกคำสั่งจึงจะมีการช่วยเหลือ หากช่วยเหลือแล้วจะ ช่วยเหลือโดยไม่มีการหวังผลตอบแทน 3) ด้านการแบ่งปัน นักเรียนมีการแบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สินอื่นๆ และ ช่วยแก้ปัญหา หรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่น แต่จะมีนักเรียนบางส่วน ที่ไม่มีการแบ่งปันสิ่งของให้กับผู้อื่น หรือ แบ่งปันเฉพาะกลุ่มของตัวเองเท่านั้น 4) ด้านการดูแลทรัพย์สินส่วนรวม มีนักเรียนบางส่วนช่วยกันสอดส่อง ดูแลทรัพย์สินของส่วนรวม ใช้สิ่งของส่วนรวมได้ถูกวิธีการใช้อย่างประหยัด และใช้อย่างทะนุถนอม แต่ก็มี นักเรียนบางส่วนใช้สิ่งของส่วนรวมไม่ระมัดระวัง ไม่ทะนุถนอม ใช้งานแล้วไม่เก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย 5) ด้านการ เข้าร่วมกิจกรรม นักเรียนมีการเข้าร่วมกิจกรรมเป็นประจำ ผ่านโครงการหรือกิจกรรมของโรงเรียนหรือ หน่วยงานอื่นที่จัดขึ้น ที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชนและสังคม แต่ถ้าหากเป็นการจัดกิจกรรมแบบเดิมๆ มีการบรรยายให้ความรู้ ให้นักเรียนนั่งอยู่กับที่จะทำให้นักเรียนเบื่อหน่ายและไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสภาพดังกล่าวเกิดจากความแตกต่างระหว่างครอบครัว แรงจูงใจและการพัฒนาอารมณ์ของ นักเรียนแต่ละคน บางคนอาจมีความเต็มใจในการช่วยเหลือหรือมีจิตอาสาโดยธรรมชาติ ขณะที่บางคนยังขาด ความตระหนักหรือประสบการณ์ในการช่วยเหลือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาจุฬาพงษ์ สนตมโน (ยาณะ) (2563) ที่พบว่า 1) สภาพการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอยะโยค จังหวัดกาญจนบุรีพบว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาทั้ง 3 ด้านโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านจิตอาสาต่อผู้อื่น ด้านจิตอาสาต่อสังคม ด้านจิตอาสาในตนเองตามลำดับ 2) วิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิต อาสาตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอยะโยค จังหวัดกาญจนบุรีสร้างจิตสำนึก ปลุกฝังตั้งแต่เด็กรับผิดชอบหน้าที่ของตนเองสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนในห้องเรียน เป็นเพื่อนที่ดีต่อกัน

ชักชวนไปในทางที่ดีมีกัลยาณมิตรที่จะคอยช่วยเหลือชักชวนกันทำความดี สร้างวินัยในตนเอง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย รู้ถึงขอบเขตของสิทธิ เสรีภาพหน้าที่ ความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม 3) แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตอาสาตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอยะโฮร์ จังหวัดกาญจนบุรีทำหน้าที่ได้รับมอบหมายประพฤติตัวให้เหมาะสมการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด ไม่เห็นแก่ตัว ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมกับชมรมโรงเรียน แบ่งปันเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้ใช้สมบัติของส่วนรวม มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย และสอดคล้องกับพระบัญชาของ แก้วมะนิวงศ์ (2559) ที่พบว่า สภาพปัญหาเกี่ยวกับการเสริมสร้างจิตอาสาตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 7 พบว่า ปัญหาส่วนใหญ่จะมีเวลาว่างไม่ตรงกัน การแก้ไขควรทำในคาบกิจกรรมที่มีการรวมตัวกันในสัปดาห์นั้นๆ ไม่รู้และเข้าใจหลักอิทธิบาท 4 ความต้องการเกี่ยวกับการเสริมสร้างจิตอาสาตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 7 พบว่า มีพฤติกรรมแสดงออกถึงการดูแลเอาใจใส่ช่วยเหลือหรือ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

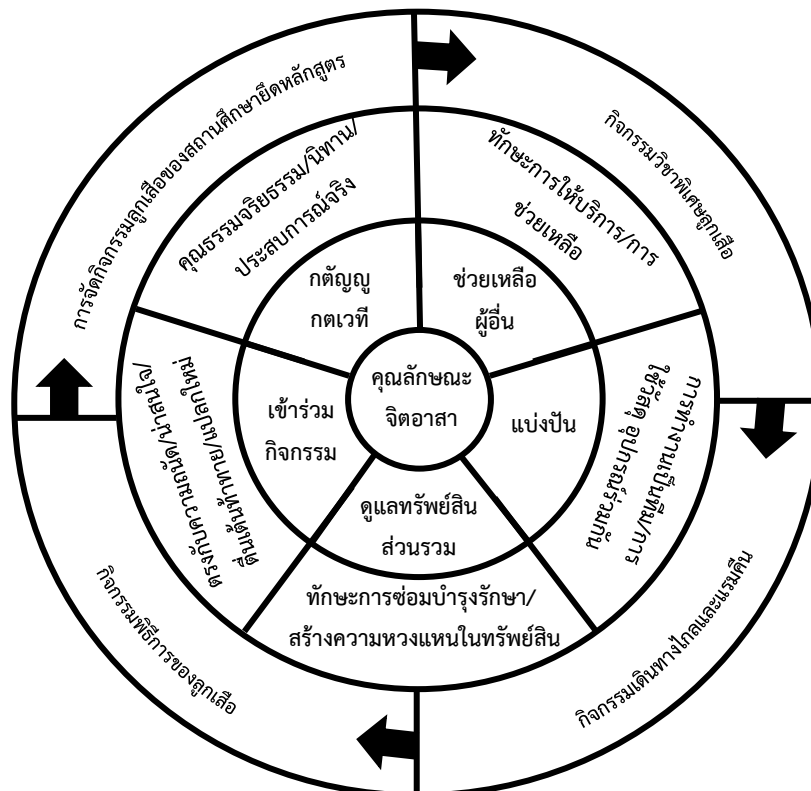
2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 มีองค์ประกอบดังนี้ 1) ชื่อเรื่อง 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ของแนวทาง 4) แนวทางการดำเนินงาน และ 5) การติดตามและประเมินผล โดยแนวทางประกอบด้วย คุณลักษณะจิตอาสา 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) กตัญญูตเวที 2) ช่วยเหลือผู้อื่น 3) แบ่งปัน 4) ดูแลทรัพย์สินส่วนรวม 5) เข้าร่วมกิจกรรม และกิจกรรมลูกเสือ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษายึดหลักสูตร 2) กิจกรรมพิธีการของลูกเสือ 3) กิจกรรมวิชาพิเศษลูกเสือ 4) กิจกรรมเดินทางไกลและแรมคืน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือเกิดขึ้นจากความต้องการพัฒนาคุณลักษณะและทักษะที่สำคัญในด้านจิตอาสาของนักเรียน เพื่อให้พวกเขามีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม โดยการใช้กิจกรรมลูกเสือที่มีโครงสร้างชัดเจนและสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะต่างๆ เช่น กตัญญูตเวที ช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปัน ดูแลทรัพย์สินส่วนรวม และการเข้าร่วมกิจกรรม รวมทั้งใช้การจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกันในทีมและการดูแลสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสาวิตรี ลามพันธ์ (2559) ที่พบว่า การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 32 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ด้านการสอบวิชาลูกเสือพิเศษลูกเสือ-เนตรนารี 9 ตัวบ่งชี้ ด้านการวัดผลประเมินผลกิจกรรมการสอน ลูกเสือ-เนตรนารี 6 ตัวบ่งชี้ ด้านการจัดกิจกรรมการสอนลูกเสือ-เนตรนารี 10 ตัวบ่งชี้และด้านการจัดกิจกรรมการอยู่ค่ายพักแรม 7 ตัวบ่งชี้ ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารจัดการกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดและผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของคู่มือแนวทางการบริหารจัดการกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับสรรพสิทธิ์ ศรีระวรรณ (2562) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารจัดการกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23 มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารจัดการกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านผู้บริหารโรงเรียน ด้านผู้กำกับลูกเสือ ด้านผลงานดีเด่น ด้านการจัดมวลกิจกรรมลูกเสือและด้านลูกเสือ

3. ผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายตอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ประกอบด้วยคุณลักษณะจิตอาสาประกอบด้วย 1) กตัญญู กตเวที 2) ช่วยเหลือผู้อื่น 3) แบ่งปัน 4) ดูแลทรัพย์สินส่วนรวม 5) เข้าร่วมกิจกรรม และกิจกรรมลูกเสือ ประกอบด้วย 1) การจัดกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษาหลักสูตร 2) กิจกรรมพิธีการของลูกเสือ 3) กิจกรรมวิชาพิเศษลูกเสือ 4) กิจกรรมเดินทางไกลและแรมคืน พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตอาสาผ่านกิจกรรมลูกเสือช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะจิตอาสา 5 ด้าน ได้แก่ กตัญญู กตเวที ช่วยเหลือผู้อื่น แบ่งปัน ดูแลทรัพย์สินส่วนรวม และการเข้าร่วมกิจกรรม โดยกิจกรรมลูกเสือมี 4 ประเภท ได้แก่ การจัดกิจกรรมตามหลักสูตร การจัดกิจกรรมพิธีการ กิจกรรมวิชาพิเศษ และกิจกรรมเดินทางไกลและแรมคืน พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลเพื่อประเมินความสำเร็จและปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสายฟ้า หาสีสุข (2563) ที่พบว่า การพัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีในสถานศึกษา ประกอบด้วย 4 ด้าน 21 แนวทาง ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมลูกเสือ 6 แนวทาง ด้านลูกเสือ 5 แนวทางด้านผู้กำกับลูกเสือ 5 แนวทางด้านผู้บริหาร 5 แนวทาง และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารกิจกรรม ลูกเสือ-เนตรนารี ในสถานศึกษา โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการวิจัยของกิตติยา แก้วผุดผ่อง (2563) ที่พบว่า ผลการพัฒนาคู่มือการบริหารงานกิจการลูกเสือในโรงเรียนประถมศึกษาเครือข่ายสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพุนพิน 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บทนำ 2) บทที่ 1 การบริหารงานลูกเสือกับผู้บริหาร 3) บทที่ 2 แนวทางการดำเนินงานลูกเสือในสถานศึกษา 4) บทที่ 3 พิธีการทางลูกเสือ 5) บทที่ 4 แนวทางการดำเนินการอยู่ค่ายพักแรม-แรมคืนและการสอนชั้นพิเศษ 6) บทที่ 5 การจัดกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษา ผลการประเมินความสอดคล้องของคู่มือ พบว่า ทุกข้อมีดัชนีความสอดคล้อง 1.00 และผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านรูปเล่ม ด้านการใช้ภาษา ด้านการออกแบบและด้านเนื้อหา 3) ผลการประเมินการใช้คู่มือการบริหารงานกิจการลูกเสือ พบว่า 1) ทักษะกระบวนการจัดการเรียนรู้วิชาลูกเสือของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานกิจการลูกเสือ ของผู้บริหาร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและ (3) ความพึงพอใจคู่มือการบริหารงานกิจการลูกเสือโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับการวิจัยของอรรถพล ส่งอัมพร (2564) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการลูกเสือของศูนย์เครือข่ายคุณภาพการศึกษาบางสะพานน้อย 3 (ไชยราช) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 พบว่า ควรจัดให้มีการเรียนการสอนกิจกรรมลูกเสือ โดยส่งเสริมให้ มีการฝึกทักษะต่างๆ ตามหลักสูตร เน้นให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมวัน สำคัญทางศาสนาและจิตอาสา ผู้บริหารต้องกำหนดโครงการให้ชัดเจนพร้อมทั้งการร่วมสนับสนุนทั้งทรัพยากรและบุคลากร ให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมลูกเสือร่วมกัน พร้อมทั้งมีการกำกับ ติดตาม การดำเนินงาน ผู้กำกับลูกเสือควรเข้าร่วมการอบรมพัฒนาตนเองเพื่อให้มีวุฒิทางลูกเสือ มีการร่วมวางแผนกิจกรรมลูกเสือให้สอดคล้องกับนโยบายและบริบท ด้านการจัดมวลกิจกรรมลูกเสือ ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมให้มีความ ทันสมัย บูรณาการทักษะ เพื่อเพิ่มความรู้ คุณธรรมและจริยธรรม c) สอดคล้องกับการวิจัยของรังสรรค์ เกิดศรี (2565) ที่พบว่า รูปแบบกิจกรรมลูกเสือเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมือง ของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ มี 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ปัจจัยนำเข้าในการบริหารกิจกรรมลูกเสือ และกระบวนการกิจกรรมลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ และคุณลักษณะความเป็นพลเมือง

ของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ผลการตรวจสอบรูปแบบกิจกรรมลูกเสือเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ มีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย คือ การพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 สรุปลงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า การพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนบ้านปลายศอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 เป็นการปลูกฝังให้เกิดคุณลักษณะจิตอาสา 1) ด้านกตัญญู กตเวที จะต้องเน้นกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม การเล่านิทาน และประสบการณ์จริงในการช่วยเหลือ พ่อแม่ ผู้ปกครอง คุณครูและผู้มีพระคุณ 2) ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น จะต้องเน้นกิจกรรมเสริมทักษะการให้บริการและการช่วยเหลือผู้อื่น 3) ด้านการแบ่งปัน จะเน้นกิจกรรมที่ทำงานร่วมกันเป็นทีม มีการใช้วัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน 4) ด้านการดูแลทรัพย์สินส่วนรวม จะต้องเน้นกิจกรรมเสริมทักษะการซ่อมบำรุงรักษา สร้างจิตสำนึกให้เกิดความหวงแหนในทรัพย์สินของส่วนรวม 5) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรม จะต้องเน้นกิจกรรมให้ตรงกับความต้องการของนักเรียน เน้นกิจกรรมที่ตื่นเต้นท้าทายแปลกใหม่ โดยใช้กิจกรรมลูกเสือ 4 อย่างได้แก่ 1) การจัดกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษาหลักสูตร 2) กิจกรรมวิชา

พิเศษลูกเสือ 3) กิจกรรมพิธีการของลูกเสือ 4) กิจกรรมเดินทางไกลและแรมคืน ซึ่งกิจกรรมลูกเสือทั้ง 4 กิจกรรมจะเน้นให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะจิตอาสา ดังภาพที่ 1

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 สถานศึกษาที่นำแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือไปใช้ ควรคำนึงถึงบริบทสถานศึกษา
 - 1.2 สถานศึกษาที่นำแนวทางการการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือไปใช้ ควรมีการติดตามและประเมินผลการนำแนวทางไปใช้
 - 1.3 สถานศึกษาอื่นสามารถนำงานวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาอื่นๆ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตอาสา
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 1.1 ควรมีการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตอาสา ด้วยกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษา
 - 1.2 ควรศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือ ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษา
 - 1.3 ควรศึกษาเรื่องประสิทธิภาพของการพัฒนาคุณลักษณะด้านจิตอาสาด้วยกิจกรรมลูกเสือ ที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินผลคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กิตติยา แก้วผุดผ่อง. (2563). การพัฒนาคู่มือการบริหารกิจการลูกเสือในโรงเรียน ประถมศึกษาเครือข่ายสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพูนพิณ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พระบุญกอง แก้วมะนิวงศ์. (2559). การเสริมสร้างจิตสาธารณะตามหลักอิทธิบาท 4 ของนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 7 โรงเรียนมัธยมตอนปลายบ้านมะนิลาด เมืองไชยบุรี แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตย ประชาชนลาว. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พระมหาจุฬาลงกรณ สอนมโน (ยาณะ). (2563). แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมจิตสาธารณะตามหลักพุทธธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง. (2567). ความหมายของ “จิตอาสา”. แหล่งที่มา <http://www.nitade.lpru.ac.th/2012/html/news9.html> สืบค้นเมื่อ 19 มีนาคม 2567.

- รังสรรค์ เกิดศรี. (2565). รูปแบบการบริหารกิจกรรมลูกเสือเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองของลูกเสือสามัญรุ่นใหญ่ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สรรพสิทธิ์ ศรีระวรรณ. (2562). การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 23. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สายฟ้า หาสีสุข. (2563). การพัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารี ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 4. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สาวิตรี ลามพัฒน์. (2559). การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการกิจกรรมลูกเสือ-เนตรนารีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. (2566). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. สุราษฎร์ธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานลูกเสือแห่งชาติ. (2551). พระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อรรถพล ส่งอัมพร. (2564). การบริหารงานกิจการลูกเสือของศูนย์เครือข่ายคุณภาพการศึกษาบางสะพานน้อย 3 (ไชยราช) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

THE ADMINISTRATOR'S COMPETENCY AND THE EFFECTIVENESS OF SCHOOL
UNDER RATCHABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

¹วรรณฤดี เฉลยจรรยา Wanrudee Chaloeichanya

²สงวน อินทร์รักษ์ Sangaun Inrak

^{1,2}มหาวิทยาลัยศิลปากร Silpakorn University, Thailand

Corresponding Author E-mail: chaloeichanya_w@silpakorn.edu

Article Received: April 02, 2025. Revised: August 19, 2025. Accepted: August 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทราบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 2) เพื่อทราบประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 3) เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย ขั้นที่ 2 การดำเนินการวิจัย และขั้นที่ 3 การรายงานผลการวิจัย โดยมีแผนแบบการวิจัยลักษณะกลุ่มตัวอย่างเดียว ศึกษาสภาพการณ์ไม่มีการทดลอง ใช้สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวน 108 แห่ง เป็นหน่วยวิเคราะห์ ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน ประกอบไปด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครู จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 216 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารตามแนวคิดของ Hellriegel, Jackson, and Slocum และประสิทธิผลของสถานศึกษาตามแนวคิดของ Lunenburg and Ornstein สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก 3) สมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงและมีลักษณะคล้อยตามกัน

คำสำคัญ: สมรรถนะ, ผู้บริหาร, ประสิทธิภาพ, สถานศึกษา

Abstract

This research aims to: 1) Examine the competency of school administrators of school under Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2 2) Evaluate the effectiveness of school under Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2 3) Investigate the relationship between the competency of school administrators and school effectiveness of school under Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2. This study employs a descriptive research design and follows three phases 1) Research project preparation 2) Research implementation 3) Research report presentation. The study utilizes a one-shot, non-experimental case study approach, analyzing 108 schools under the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2. Data were collected from two respondents per school, comprising one school director and one teacher, totaling 216 respondents. The research instrument employed was a questionnaire assessing administrator competency based on the conceptual framework of Hellriegel, Jackson, and Slocum, as well as school effectiveness based on the framework of Lunenburg and Ornstein. The statistical tools used for data analysis included Frequency, Percentage, Arithmetic mean, Standard deviation and Pearson's correlation coefficient.

The research findings indicate that 1) The overall competency of school administrators under the Ratchaburi Primary Educational Service Area Office 2 is at a high level 2) The overall effectiveness of schools under the same jurisdiction is also at a high level 3) The competency of school administrators has a statistically significant positive correlation with school effectiveness at the 0.01 level, indicating a strong and consistent relationship.

Keywords: Competency, Administrators, Effectiveness, Educational Institution

บทนำ

การศึกษาปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ กล่าวคือมุ่งมั่นพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยอย่างเท่าเทียม โดยเน้นการพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพพัฒนาและปฏิรูประบบการศึกษาเพื่อรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะที่สำคัญและจำเป็นในทุกด้านเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตจริง พร้อมทั้งนำเทคโนโลยีที่ทันสมัย มาใช้สนับสนุนการจัดการศึกษาในทุกมิติ นำสู่แนวทางการปฏิบัติคือการลดภาระครูและบุคลากรทางการศึกษา และลดภาระนักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อพัฒนา คนไทยทุกช่วงวัยให้ “ฉลาดรู้ ฉลาดคิด ฉลาดทำ” ซึ่งจะส่งผลให้คนไทยมีศักยภาพและพร้อมที่จะร่วมมือกันพัฒนาประเทศให้ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมไทย โดยมีแผนการศึกษาแห่งชาติและแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเป็นรากฐานในการดำเนินการ ซึ่งสถานศึกษาถือเป็นศูนย์กลางสำคัญที่ช่วยผลักดันแผนเหล่านี้ให้บรรลุผลสำเร็จตามกรอบการพัฒนาของสถานศึกษา ตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ มุ่งส่งเสริมพัฒนาบุคคลให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีวินัย รู้จักสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ ตระหนักในคุณค่าความสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

มีจิตสำนึกในการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม พร้อมทั้งรู้จักความพอเพียง มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตนเอง มีความรอบคอบ ระมัดระวัง และมีความซื่อสัตย์สุจริต (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การศึกษาไทยยังมุ่งพัฒนาให้บุคคลมีทักษะชีวิต ทักษะการเรียนรู้ และทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สามารถพัฒนาทักษะของตนเองให้สูงขึ้นหรือปรับเปลี่ยนทักษะตามความถนัดหรือความจำเป็น สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมไทยและสังคมโลกได้ดี การกระจายอำนาจในสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้สถานศึกษามีอิสระ มีความคล่องตัวในการตัดสินใจและบริหารจัดการในทุกด้าน ทั้งนี้การกระจายอำนาจดังกล่าวช่วยให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้โรงเรียนสามารถพัฒนาได้อย่างแท้จริง โดยการดำเนินงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเกิดขึ้นจากความร่วมมือของบุคลากรหลายฝ่ายผ่านกระบวนการบริหารที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้วิธีการบริหารจัดการที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา สถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนากระบวนการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ของสถานศึกษา เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ สถานศึกษาต้องเรียนรู้ ปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบันได้ (พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้, 2566) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องแสดงบทบาทความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ โดยทำหน้าที่พัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ด้วยความรู้ ความสามารถ ใช้ทักษะที่สร้างความเชื่อมั่นและเคารพนับถือ ซึ่งเป็นการเสริมสร้างสมรรถนะ (Competency) ในการบริหารงานให้สำเร็จ ผู้บริหารจึงควรพัฒนาสมรรถนะของตนเองให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน โดยการมีสมรรถนะที่มุ่งผลสัมฤทธิ์จะช่วยให้ผู้บริหารมีผลการบริหารที่ดี มีประสิทธิภาพเหนือกว่าผู้บริหารที่ขาดสมรรถนะ ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จให้กับสถานศึกษาการบริหารโรงเรียนเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหาร ซึ่งผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย โดยการกำหนดทิศทางการทำงาน มีการนำหลักการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา จากการศึกษาปัญหาการแปลงนโยบายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการไปสู่การปฏิบัติ กระทรวงศึกษาธิการได้ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมการบริหารจัดการเพื่อตอบสนองต่อความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ซึ่งได้ดำเนินการบริหารจัดการสถานศึกษา เพื่อรองรับความท้าทายเหล่านี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

จากรายงานผลการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 (2565) พบว่า มีการสังเคราะห์และสรุปผลการพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด โดยได้วิเคราะห์จุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนา รวมทั้งจัดทำเป็นสารสนเทศประจำปี เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการตรวจสอบคุณภาพ การวางแผนพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา มีการกำหนดมาตรการยกระดับคุณภาพการศึกษาจากการศึกษารายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาในปีการศึกษา 2566 พบว่าสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ได้ดำเนินการสังเคราะห์ผลการประเมินตนเองจากสถานศึกษา จำนวน 140 แห่ง โดยสรุปผลการประเมินคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวมพบว่า สถานศึกษามีคุณภาพอยู่ในระดับยอดเยี่ยม จำนวน 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5.71 ระดับดีเลิศ จำนวน 74 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 52.86 และระดับดี จำนวน 60 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 43.48 ผลการประเมินแยกตามมาตรฐานมีได้แก่ มาตรฐานที่ 1 คุณภาพผู้เรียน มีระดับยอดเยี่ยม 8 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 5.80 ดีเลิศ 74 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 52.86 ดี 58 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 41.43 มาตรฐานที่ 2 กระบวนการบริหารและการจัดการ

มีระดับยอดเยี่ยม 14 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 10.00 ดีเลิศ 92 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 65.71 ดี 34 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 24.29 มาตรฐานที่ 3 กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีระดับยอดเยี่ยม 14 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 10.00 ดีเลิศ 82 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 58.57 ดี 44 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 31.43 การพิจารณาจุดที่ควรพัฒนาในด้านคุณภาพผู้เรียน พบว่า จุดที่ควรพัฒนามากที่สุด คือ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์และวิจารณ์ญาณ คิดเป็นร้อยละ 35.04 รองลงมา คือ ความก้าวหน้าในผลการทดสอบระดับชาติ คิดเป็นร้อยละ 28.88 และความสามารถในการสร้างนวัตกรรม คิดเป็นร้อยละ 26.78 สำหรับกระบวนการบริหารและการจัดการจุดที่ควรพัฒนามากที่สุด คือ ระบบบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 21.30 และการพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียน คิดเป็นร้อยละ 9.45 ในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จุดที่ควรพัฒนามากที่สุด คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 12.09 รองลงมา คือ การฝึกทักษะการแสดงออกและการประยุกต์ใช้ความรู้ คิดเป็นร้อยละ 8.00 และการใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 7.86 เมื่อวิเคราะห์ผลการสังเคราะห์รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา พบว่ามาตรฐานที่ 2 เกี่ยวกับกระบวนการบริหารและการจัดการมีผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในระดับคุณภาพยอดเยี่ยมเพียง 14 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 10.00 ซึ่งเป็นค่าร้อยละที่ต่ำที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับระดับคุณภาพอื่นๆ ในมาตรฐานเดียวกัน จากการพิจารณาจุดที่มีปัญหาและจุดที่ควรพัฒนาในด้านนี้ คือ 1) ระบบบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษา 2) การดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย 3) การจัดเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ ในด้านมาตรฐานที่ 3 ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้ จุดที่มีปัญหาและควรพัฒนา คือ 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้เฉพาะสำหรับผู้ที่มีความจำเป็นและต้องการความช่วยเหลือพิเศษ 2) การฝึกทักษะการแสดงออกแสดงความคิดเห็น สรุปองค์ความรู้ และการประยุกต์ใช้ด้วยตนเอง 3) การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เมื่อพิจารณาจุดเด่นที่ควรได้รับการส่งเสริมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า ในด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ จุดเด่นที่พบมากที่สุด คือ การมีเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดอย่างชัดเจน รองลงมา คือ การจัดเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพตามลำดับ

จากปัญหาข้างต้น สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่า คุณภาพของการศึกษาทั้งด้านคุณภาพผู้เรียน คุณภาพของครู บุคลากรทางการศึกษา และคุณภาพของการบริหารจัดการสถานศึกษา เป็นปัญหาที่ สะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษาที่ควรได้รับการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเร่งด่วน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นบุคคลสำคัญที่มีส่วนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยการใช้ความรู้ความสามารถ ทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ว่าความสำเร็จสถานศึกษาต้องควบคู่ไปกับสมรรถนะที่ดีของผู้บริหารสถานศึกษาจะทำให้เกิดทั้งประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ซึ่งจากปัญหาข้างต้นทั้งในส่วนของสมรรถนะผู้บริหารกับประสิทธิผลยังไม่ดีเท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาวิจัยเรื่อง สมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประสิทธิผลและประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2
2. เพื่อทราบประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ที่มีแผนแบบการวิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่างเดียว ศึกษาสถานการณ์ไม่มีการทดลอง (The One Shot, Non-Experimental Case Study) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวน 147 แห่ง
2. กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 108 แห่ง ซึ่งได้มาโดยการเปิดตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (1970) แล้วเลือกตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)
3. ผู้ให้ข้อมูลผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาจำนวน 108 แห่งๆ ละ 2 คน ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษาจำนวน 1 คน และครู จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 216 คน
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียด ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น ที่เกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามในเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบจำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสำหรับแบบสอบถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นคำถามชนิดจัดอันดับคุณภาพ 5 ระดับ (Rating Scale) (Likert, 1992)
5. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาวรรณกรรมและแบบสอบถามที่เกี่ยวข้อง นำมาสร้างเป็นแบบสอบถามภายใต้คำแนะนำและคำปรึกษาของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและการปรับปรุงพัฒนา

ขั้นที่ 2 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขสำนวนภาษาตลอดจนเนื้อหาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามตัวแปร โดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ที่ต้องการวัด หรือ IOC (Index of Item-Objective Congruence) โดยความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือฉบับนี้ มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.8-1.0 จากนั้นจึงนำเครื่องมือที่ตรวจสอบเสร็จสิ้นแล้วมาปรับปรุงและจัดทำเป็นฉบับทดลองใช้

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 แห่ง คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวน 15 แห่ง แห่งละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 30 ฉบับ

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้รับคือมาคำนวณและวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ได้แก่ 1) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 2 เท่ากับ 0.939 2) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามตอนที่ 3 เท่ากับ 0.944 และ 3) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.952

ขั้นที่ 5 จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำแบบสอบถามไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวน 108 แห่ง รวมทั้งสิ้น 216 ฉบับ

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัยเพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์ในตำแหน่งปัจจุบัน ใช้ความถี่และร้อยละ

6.2 การวิเคราะห์สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ใช้มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำค่ามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนที่ได้มาเทียบกับเกณฑ์ ตามแนวคิดของ Best (1970)

สรุปผลการวิจัย

1. สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ สมรรถนะในด้านการวางแผนและการบริหารจัดการ และอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สมรรถนะในด้านการทำงานเป็นเป็นทีมสมรรถนะในด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย สมรรถนะในด้านการสื่อสาร สมรรถนะในด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ และสมรรถนะในด้านการบริหารจัดการตนเอง ตามลำดับ ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวม (X_{tot})

ด้าน	สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	สมรรถนะในด้านการสื่อสาร (X_1)	4.42	0.46	มาก	4
2.	สมรรถนะในด้านการวางแผนและการบริหารจัดการ(X_2)	4.51	0.40	มากที่สุด	1
3.	สมรรถนะในด้านการทำงานเป็นเป็นทีม(X_3)	4.44	0.50	มาก	2
4.	สมรรถนะในด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ (X_4)	4.40	0.45	มาก	5
5.	สมรรถนะในด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย (X_5)	4.42	0.41	มาก	3
6.	สมรรถนะในด้านการบริหารจัดการตนเอง (X_6)	4.39	0.42	มาก	6
	รวม (X_{tot})	4.43	0.36	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวม (X_{tot}) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.36) และเมื่อพิจารณา จำแนกตามรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน คือ สมรรถนะในด้านการวางแผนและการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.40) และอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ได้แก่ สมรรถนะในด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ สมรรถนะในด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.41) สมรรถนะในด้านการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.46) สมรรถนะในด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.45) และสมรรถนะในด้านการบริหารจัดการตนเอง ($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.42) ตามลำดับเมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า มีค่าระหว่าง 0.40 – 0.50 ซึ่งหมายความว่ามีการกระจายของข้อมูลน้อย แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ ภาวะผู้นำทางด้านการจัดการเรียนการสอน และอยู่ในระดับมาก 6 ด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา การทุ่มเทการทำงาน พันธกิจของสถานศึกษามีความชัดเจน ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างบ้านและสถานศึกษา บรรยากาศที่มีความคาดหวังที่สูง และมีการตรวจสอบติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ตามลำดับ ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวม (Y_{tot})

ด้าน	ประสิทธิภาพของสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1.	ความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา(Y_1)	4.45	0.52	มาก	2
2.	พันธกิจของสถานศึกษามีความชัดเจน(Y_2)	4.42	0.46	มาก	4
3.	ภาวะผู้นำทางด้านการจัดการเรียนการสอน (Y_3)	4.51	0.51	มากที่สุด	1
4.	บรรยากาศที่มีความคาดหวังที่สูง (Y_4)	4.41	0.44	มาก	6
5.	การทุ่มเทในการทำงาน (Y_5)	4.44	0.47	มาก	3
6.	มีการตรวจสอบติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ(Y_6)	4.40	0.52	มาก	7
7.	ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างบ้านและสถานศึกษา(Y_7)	4.42	0.52	มาก	5
	รวม (Y_{tot})	4.43	0.38	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวม (Y_{tot}) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D.= 0.38) และเมื่อพิจารณา จำแนกตามรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ได้แก่ ภาวะผู้นำทางด้านการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.51$, S.D.= 0.51) และอยู่ในระดับมาก 6 ข้อ โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.45$, S.D.= 0.52)

การทุ่มเทในการทำงาน ($\bar{X} = 4.44$, S.D.= 0.47) พันธกิจของสถานศึกษามีความชัดเจน ($\bar{X} = 4.42$, S.D.= 0.46) ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างบ้านและสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.42$, S.D.= 0.52) บรรยากาศที่มีความคาดหวังที่สูง ($\bar{X} = 4.41$, S.D.= 0.44) และมีการตรวจสอบติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 4.40$, S.D.= 0.52) ตามลำดับเมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) พบว่า มีค่าระหว่าง 0.44 – 0.52 ซึ่งหมายความว่ามีการกระจายของข้อมูลน้อย แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

3. สมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็น ความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงและมีลักษณะคล้ายตามกันตามลำดับ ดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

ตัวแปร	(Y ₁)	(Y ₂)	(Y ₃)	(Y ₄)	(Y ₅)	(Y ₆)	(Y ₇)	Y _{tot}
(X ₁)	.836**	.844**	.636**	.701**	.513**	.393**	.618**	.838**
(X ₂)	.467**	.445**	.304**	.386**	.203**	.119**	.230**	.396**
(X ₃)	.808**	.793**	.580**	.580**	.429**	.303**	.607**	.758**
(X ₄)	.683**	.793**	.534**	.715**	.514**	.417**	.622**	.768**
(X ₅)	.420**	.472**	.306**	.700**	.541**	.475**	.358**	.598**
(X ₆)	.593**	.617**	.504**	.858**	.527**	.430**	.484**	.735**
X _{tot}	.783**	.791**	.589**	.797**	.553**	.433**	.602**	.837**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า พบว่า สมรรถนะของผู้บริหาร (X_{tot}) กับประสิทธิผลของสถานศึกษา (Y_{tot}) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = 0.837$) ในลักษณะคล้ายตามกัน เมื่อพิจารณาสมรรถนะของผู้บริหารโดยภาพรวม (X_{tot}) กับประสิทธิผลของสถานศึกษารายด้าน (Y₁ – Y₇) พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในลักษณะคล้ายตามกันทุกด้าน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 อยู่ในระดับ ปานกลาง เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาในปัจจุบันนี้ เป็นผู้บริหารที่มีสมรรถนะสูงและมีความสามารถรอบ ด้าน ทั้งในด้านวิชาการการบริหารการมีภาวะผู้นำและการพัฒนาสถานศึกษาให้ก้าวหน้าทันสมัย ไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ซึ่งล้วนเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา การที่ผู้บริหารสามารถวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคได้อย่างถูกต้อง สามารถวางแผนการดำเนินงานที่สอดคล้องกับ สถานการณ์ปัจจุบันจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารและพัฒนาสถานศึกษา ได้ปฏิบัติงานโดยยึด

หลักการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และคำนึงถึงการพัฒนาสถานศึกษาอย่างรอบด้าน ผู้บริหารมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและบริบทของพื้นที่ ให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกันเป็นทีม ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็ง และสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความร่วมมือ มีส่งเสริมให้โรงเรียนเป็นพื้นที่แห่งความเข้าใจและเคารพในความหลากหลายทางวัฒนธรรม สนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มีการใช้การสื่อสารที่ชัดเจน ถูกต้อง และตรงประเด็น ทั้งในรูปแบบของวาจาและลายลักษณ์อักษร ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการสื่อสารเพื่อความสะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงบุคลากรทุกระดับ มีวางกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาที่ตอบสนองต่อนโยบายการศึกษาและความต้องการของชุมชน มีการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานของสถานศึกษา นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานและการพัฒนาการศึกษา ให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากรในบริหารเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ จัดลำดับความสำคัญของงานเพื่อให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลีภรณ์ คำภีระและศักดิพันธ์ ต้นวิมลรัตน์ (2565) ที่พบว่า สมรรถนะของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลพร ศรีอนันต์ (2561) ที่พบว่า สมรรถนะผู้บริหารโรงเรียนเอกชนจังหวัดนครปฐมโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของพิชามญช์ ลาวชัย (2564) ที่พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดย ภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ให้ความสำคัญในการดำเนินการของสถานศึกษา ทำให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ในด้านคุณภาพและปริมาณโดยใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารมีความเข้าใจว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงมุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านการสนับสนุนครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลายและเน้นการเรียนรู้แบบ Active Learning สนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองผ่านการอบรม สัมมนา และการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม มีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีมีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของโรงเรียน จัดให้มีมาตรการรักษาความปลอดภัยที่เข้มงวด เช่น การตรวจสอบบุคคลเข้า-ออก และการติดตั้งกล้องวงจรปิด ดูแลสภาพแวดล้อมของโรงเรียนให้สะอาดปลอดภัย และเหมาะสมกับการเรียนรู้ผู้บริหารตระหนักว่าความสำเร็จของสถานศึกษาเกิดจากความมุ่งมั่นและความรับผิดชอบของบุคลากรทุกคน เป็นผู้นำที่เป็นแบบอย่างในการทำงานอย่างขยันขันแข็งและทุ่มเท สร้างแรงจูงใจให้กับครูและบุคลากรทางการศึกษาในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถให้ความสำคัญกับการกำหนดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาของสถานศึกษาให้ชัดเจน จัดทำแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและบริบทของพื้นที่ รวมถึงผู้บริหารมีความตระหนักว่า ผู้ปกครองเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการศึกษา การสร้างความร่วมมือระหว่างบ้านและโรงเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็น มีการจัดให้มีการประชุมผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าของนักเรียนและแนวทางการพัฒนา มีการเปิดช่องทางการสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครองให้สะดวก เช่น ผ่านแอปพลิเคชันไลน์ ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่

ส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นและมุ่งมั่นในการเรียน ให้การสนับสนุนและส่งเสริมให้นักเรียนที่มีความสามารถพิเศษให้ได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและปลูกฝังทัศนคติที่ดีในการศึกษา การติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารให้ความสำคัญกับกระบวนการประเมินผลนักเรียนอย่างเป็นระบบ กำหนดระบบการวัดและประเมินผลที่ครอบคลุมทั้งก่อนเรียน ระหว่างเรียน และหลังเรียน มีการรายงานผลความก้าวหน้าของนักเรียนให้ครูและผู้บริหารได้รับทราบอย่างสม่ำเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของชนนิกานต์ อักติ (2567) ที่พบว่า ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคเหนือ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐชน นุรักษ์ (2566) ที่พบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของอาทิตย์ สันข์แก้ว (2567) ที่พบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรังเขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

3. จากผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า สมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์กัน เพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ มีความสามารถบริหารทรัพยากรได้อย่างชาญฉลาดและเป็นระบบ ทำให้เกิดการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรในสถานศึกษาดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยจากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 มีระดับสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่งผลให้ระดับของประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากตามไปด้วย ในทางกลับกันหากผู้บริหารสถานศึกษามีระดับสมรรถนะที่ต่ำ ย่อมส่งผลให้ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาลดลงเช่นกัน ดังนั้น สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การที่สถานศึกษาจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้นั้นจึงมีความจำเป็นต้องอาศัยผู้บริหารที่มีสมรรถนะรอบด้าน ได้แก่ สมรรถนะในด้านการสื่อสาร สมรรถนะในด้านการวางแผนและการบริหารจัดการ สมรรถนะในด้านการทำงานเป็นองค์กร สมรรถนะในด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ สมรรถนะในด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย และสมรรถนะในด้านการบริหารจัดการตนเอง เป็นสมรรถนะที่ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพสามารถพิจารณาได้จากประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา พันธกิจของสถานศึกษา มีความชัดเจนภาวะผู้นำทางด้านการจัดการเรียนการสอน บรรยากาศที่มีความคาดหวังที่สูง การทุ่มเทในการทำงาน การตรวจสอบติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างบ้านและสถานศึกษา จากที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญในนำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย บรรลุตามพันธกิจที่ตั้งไว้ หากผู้บริหารสถานศึกษา มีการพัฒนาสมรรถนะในด้านต่างๆ ให้อยู่ในระดับสูงขึ้นย่อมส่งผลให้เกิดการพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษาให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้นตามไปด้วย ดังนั้น

ผู้บริหารสถานศึกษาจึงไม่ควรละเลยต่อการพัฒนาตนเอง ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะ ที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การต่อยอดในการพัฒนาสถานศึกษาให้สามารถดำเนินงานหรือกิจกรรมต่างๆ ให้เป็นไปตามแผนงานที่วางไว้มีการกำกับติดตามผลอย่างต่อเนื่องจะทำให้สามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลีภรณ์ คำภีระ และศักดิพันธ์ ตันวิมลรัตน์ (2565) ที่พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับมากและมีลักษณะคล้ายตามกัน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ สมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 2 ประกอบด้วย

1. สมรรถนะผู้บริหารตามแนวคิดของของ Hellriegel, Jackson and Slocum (2008) ประกอบด้วย สมรรถนะ 6 ประการ ได้แก่

1.1 สมรรถนะในด้านการสื่อสาร (Communication Competency) คือ ความสามารถในการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้บริหารกับบุคคลอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการใช้ทักษะการสื่อสาร ทั้งในการพูด การตอบคำถาม การเขียน การแสดงออกทางท่าทางที่มีความเหมาะสมสามารถสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน การสื่อสารเหล่านี้ต้องสามารถตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาได้อย่างครบถ้วน รวมทั้งการฟัง การแสดงออกทางท่าทางที่มีความหมาย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักเหตุผลและความถูกต้อง การจัดการประชุมการนำเสนอข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ การเลือกใช้สื่อและเทคนิคการสื่อสารที่เหมาะสม รวมถึงการเจรจาต่อรองเพื่อจัดหรือบรรเทาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 สมรรถนะในด้านการวางแผนและการบริหารจัดการ (Planning and Administration Competency) คือ ความสามารถของผู้บริหารในการรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวมถึงการประเมิน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา กำหนดแนวทางในการแก้ไขอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องสามารถวางแผนการดำเนินงานโดยกำหนดวิธีการและลำดับความสำคัญของงานที่ต้องทำ รวมถึงการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังต้องสามารถจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพ บริหารจัดการการเงินและงบประมาณอย่างรอบคอบ รวมถึงการติดตามความคืบหน้า การประเมินผลของโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ภายในกรอบเวลาและทรัพยากรที่จำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.3 สมรรถนะในด้านการทำงานเป็นทีม (Teamwork Competency) คือ ความสามารถของผู้บริหารในการสร้าง พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารมีหน้าที่ในการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน รวมถึงการมอบหมายงานให้แก่สมาชิกแต่ละคนอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถของแต่ละบุคคล ผู้บริหารยังต้องสามารถสร้างบรรยากาศการทำงานที่สนับสนุน เกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อกระตุ้น สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษา ร่วมมือกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งต้องส่งเสริมการเรียนรู้พัฒนาตนเองของบุคลากรในสถานศึกษา เพื่อเสริมสร้างความสามารถและความยอมรับจากสมาชิกในองค์กรได้อย่างยั่งยืน

1.4 สมรรถนะในด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ (Strategic Action Competency) คือ ความสามารถของผู้บริหารในการวิเคราะห์ ประเมินกลยุทธ์ของสถานศึกษา รวมถึงการปรับโครงสร้าง

กระบวนการทำงานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในสถานศึกษา มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในพันธกิจ วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา สามารถกำหนดแผนปฏิบัติการที่เหมาะสมโดยใช้หลักการบริหารโครงการที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการควบคุม ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามกลยุทธ์ อย่างเป็นระบบเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างเป็นรูปธรรมและตรงตามข้อกำหนดที่วางไว้

1.5 สมรรถนะในด้านวัฒนธรรมที่หลากหลาย (Multicultural Competency) คือ ความสามารถของผู้บริหารในการปรับตัวให้สอดคล้องกับกระแสโลกาภิวัตน์ โดยการตระหนักถึงความสำคัญของการใช้บุคลากรในสถานศึกษา ทรัพยากรจากหลากหลายประเทศที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ผู้บริหารต้องสามารถรับรู้และวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในระดับโลก รวมถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมซึ่งส่งผลต่อสถานศึกษา รวมไปถึงความรู้ ความเข้าใจ ความเคารพต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสถานศึกษา ในระดับสากล พร้อมทั้งสามารถปรับตัวและดำเนินการในบริบทที่หลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 สมรรถนะในด้านการบริหารจัดการตนเอง (Self-Management Competency) คือ ความสามารถของผู้บริหารในการรู้จัก เข้าใจตนเอง มีความกระตือรือร้น มีแรงจูงใจในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างเต็มที่ ทุ่มทำงานอย่างจริงจังเพื่อความสำเร็จ สามารถอดทน ปรับตัวเมื่อเผชิญกับอุปสรรค ความล้มเหลวได้ นอกจากนี้ยังสามารถสร้างสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตส่วนตัวได้ดี มีความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ต่อตนเอง ต่อสถานศึกษา และต่อบุคลากรในสถานศึกษารวมถึงการพัฒนาตนเอง

2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษาตามแนวคิดของ Lunenburg and Ornstein (2022) ประกอบด้วย 7 ประการ ได้แก่

2.1 ความปลอดภัยและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา (A Safe and Orderly Environment) คือ ลักษณะของโรงเรียนควรมีความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อย พร้อมทั้งมีความปลอดภัยสูง มีมาตรการป้องกันอันตราย ไม่มีการกีดกันเชิงเหยียดในโรงเรียน และมีอาคารสถานที่รวมถึงแหล่งเรียนรู้ที่เพียงพอ ซึ่งเอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 พันธกิจของสถานศึกษามีความชัดเจน (A Clear School Mission) คือ ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษา มีส่วนร่วมในการกำหนดพันธกิจของโรงเรียน โดยมีเป้าหมายทางวิชาการที่ชัดเจนซึ่งทุกฝ่ายรับรู้และเข้าใจตรงกัน บุคลากรในสถานศึกษามีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานตามพันธกิจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีการจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินงานรวมถึงการกำหนดขั้นตอนในการประเมินผลและมีความรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินงานตามพันธกิจของโรงเรียน

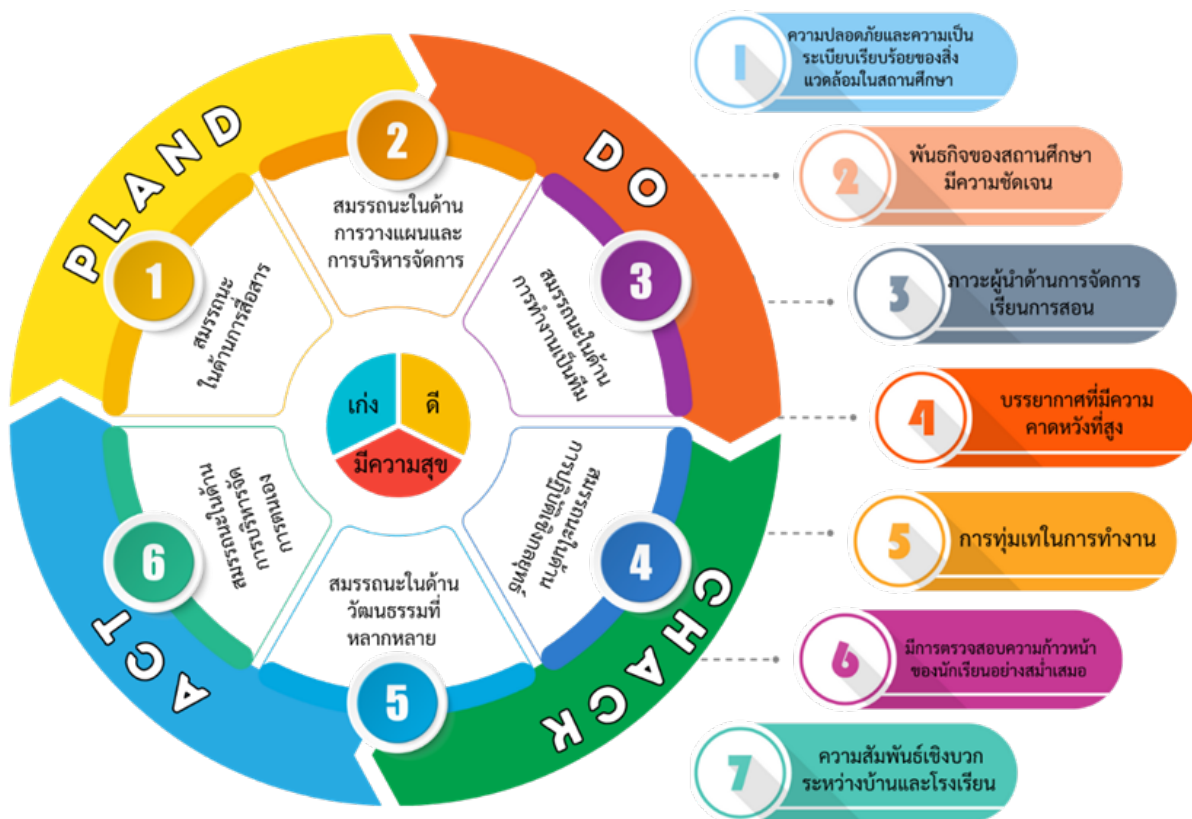
2.3 ภาวะผู้นำด้านการจัดการเรียนการสอน (Instructional Leadership) คือ การที่ผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจ มีภาวะผู้นำในการนำแนวทางการสอนที่มีประสิทธิภาพไปปรับใช้ เพื่อเป็นสำคัญในการพัฒนาบุคลากรในสถานศึกษา ให้มีความสามารถด้านวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพ มีการใช้สื่อเทคโนโลยีที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ มีความสามารถในการวัด ประเมินผลการเรียนการสอน และนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น พร้อมทั้งมีการรายงานผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับทราบอย่างต่อเนื่อง

2.4 บรรยากาศที่มีความคาดหวังที่สูง (A Climate of High Expectation) คือ การที่บุคลากรในสถานศึกษาแสดงให้เห็นว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถ มีสมรรถนะที่สำคัญตามที่หลักสูตรกำหนด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น นักเรียนมีความเชี่ยวชาญในทักษะพื้นฐาน มีระเบียบวินัย รู้สึกพึงพอใจในการเรียนโดยมีรางวัลและภาพความสำเร็จของสถานศึกษาที่ปรากฏชัดเจน

2.5 การทุ่มเทในการทำงาน (High Time on Task) คือ บุคลากรในสถานศึกษาแสดงถึงความมุ่งมั่น ตั้งใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่โดยมีความพึงพอใจในงานที่ทำ ทุ่มเทเพื่อประโยชน์ของโรงเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรมซึ่งช่วยฝึกฝนทักษะพื้นฐานอย่างมีประสิทธิภาพ

2.6 มีการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ (Frequent Monitoring of Student Progress) คือ บุคลากรในสถานศึกษามีการวัด ประเมินผลตามหลักสูตรอย่างมีระบบ โดยมีการประเมินความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอในสามช่วง ได้แก่ ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และ หลังเรียน ผลลัพธ์ที่ได้จะถูกนำมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพของนักเรียนแต่ละคนอย่างเหมาะสม มีการพัฒนาหลักสูตรโปรแกรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมของการจัดการศึกษา

2.7 ความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างบ้านและโรงเรียน (Positive Home-School Relations) คือ การสร้างความรู้ความเข้าใจที่ดีระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ถ้าผู้ปกครองชุมชนควรมีทัศนคติที่ดีพึงพอใจต่อสถานศึกษาก็จะส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สนับสนุนพันธกิจพื้นฐานของสถานศึกษา ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญในการช่วยให้สถานศึกษาประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยสรุปองค์ความรู้การวิจัยดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
 ประถมศึกษาราชบุรีเขต 2

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากเป็นอันดับสุดท้าย คือ สมรรถนะในการบริหารจัดการตนเอง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านสมรรถนะในการบริหารจัดการตนเอง โดยผู้บริหารต้องมีการเรียนรู้วิธีจัดลำดับความสำคัญของงาน กำหนดเวลาในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมการอบรมเกี่ยวกับการบริหารอารมณ์ แรงจูงใจ และการสร้างวินัยในตนเอง ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความเครียด เทคนิคผ่อนคลาย การดูแลสุขภาพจิต สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 แต่งตั้งผู้บริหารที่มีประสบการณ์มาเป็นพี่เลี้ยงให้กับผู้บริหารรุ่นใหม่เพื่อถ่ายทอดแนวคิดและเทคนิคการบริหารจัดการตนเองให้ผู้บริหารแต่ละคนกำหนดแผนพัฒนาตนเองรายบุคคล โดยเน้นไปที่การพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการตนเอง ส่งเสริมการใช้แอปพลิเคชันหรือซอฟต์แวร์ช่วยบริหารเวลา ใช้แนวคิดการบริหารที่ยืดหยุ่น ลดงานเอกสารที่ไม่จำเป็น เพื่อให้ผู้บริหารสามารถบริหารตนเองและองค์กรได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการสนับสนุนจัดทำโครงการพัฒนาผู้บริหารเป็นรายปี โดยเน้นหัวข้อที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการตนเอง มีการติดตามผลการพัฒนาของผู้บริหารอย่างเป็นระบบ ให้คำแนะนำเป็นรายบุคคล ส่งเสริมให้เกิดความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานของผู้บริหาร ซึ่งการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการตนเองของผู้บริหารจะช่วยส่งเสริมให้สถานศึกษาทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดปัญหาการบริหารที่ล่าช้า สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้านพบว่า มีการตรวจสอบติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตมากเป็นอันดับสุดท้าย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผู้บริหารต้องมีทักษะการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการติดตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ใช้ระบบวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนเพื่อช่วยตรวจสอบและวิเคราะห์แนวโน้มของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปฏิบัติตามแนวคิดว่าการติดตามไม่ใช่การตรวจสอบเพื่อหาความผิดพลาด แต่เป็นเครื่องมือพัฒนาและสนับสนุนนักเรียน ส่งเสริมให้ครูมีแนวทางในการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างเป็นระบบ ให้ครูที่ปรึกษาจัดทำแฟ้มสะสมผลงานของนักเรียนแต่ละคน ใช้เครื่องมือประเมินความก้าวหน้าหลากหลาย เช่น การประเมินผลสัมฤทธิ์ การสังเกตพฤติกรรม และแบบสำรวจการมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ใช้เทคโนโลยีช่วยติดตามผลการเรียนรู้ ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อให้เด็กช่วยกันพัฒนาตนเอง ในส่วนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้องมีการสร้างเกณฑ์มาตรฐานและตัวชี้วัดการติดตามผลการเรียนรู้ของนักเรียนกำหนดนโยบายให้ทุกโรงเรียนต้องมีระบบติดตามที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน เช่น การจัดทำรายงานความก้าวหน้ารายเดือน ส่งเสริมและสนับสนุนโครงการ PLC ของผู้บริหารและครูให้โรงเรียนได้แลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดีเกี่ยวกับการติดตามผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ซึ่งการพัฒนาการตรวจสอบติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอต้องอาศัยการพัฒนาผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควบคู่กันไปโดยเน้นการใช้ข้อมูลในการบริหารจัดการการพัฒนาแนวทางการติดตามผลที่เป็นระบบ และการสนับสนุนจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารให้สอดคล้องกับการเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษา เริ่มจากพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารผ่านการฝึกอบรมและการให้คำปรึกษาบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์ ติดตาม ประเมินผลการบริหารงานของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้โรงเรียนพัฒนาครู ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน และหาความร่วมมือจากชุมชน ภาคเอกชนเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษา จะทำให้เกิดผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ทั้งในด้านคุณภาพและปริมาณ โดยใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยพิจารณาจากคุณภาพผู้เรียน กระบวนการบริหารและการจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญสุตา อ่วมสะอาด. (2566). สมรรถนะของผู้บริหารกับการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 1. วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย, 5(2), 393-404.
- ชนิกานต์ อัครดี. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาคสุพรรณบุรี. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 9(2), 183-196.
- ณัฐชน นุรักษ์. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาคุณภาพภายในสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 9 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 10(2), 100-115.
- พระราชบัญญัติส่งเสริมการเรียนรู้. (2566). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 140. ตอนที่ 20 ก หน้า 60. (19 มีนาคม 2566).
- พิชามญช์ ลาวชัย. (2564). สมรรถนะของผู้บริหารกับการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(3), 1217-1218.
- มีศักดิ์ แสงศิลา. (2566). ความสัมพันธ์สมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 9(1), 62-73.

- วิไลพร ศรีอนันต์ (2561). สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลโรงเรียนเอกชนจังหวัดนครปฐม. วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 9(1), 14-24.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. (2565). การสังเคราะห์รายงานการ ประเมินตนเอง ของสถานศึกษา 2565. ราชบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). นโยบายการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อัญชลีภรณ์ คำภีระ และศักดิ์พันธ์ ต้นวิมลรัตน์. (2565). สมรรถนะของผู้บริหารกับประสิทธิผลของ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. วารสารสห วิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(4), 138.
- อาทิตยา สังข์แก้ว. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษากับ ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตรัง เขต 2. วารสาร การบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 7(1), 151-164.
- Best, John W. (1970). Research in Education. New York: Prentice, Inc.
- Hellriegel, Don, Susan E. Jackson and John W. Slocum. (2008). Managing: A Competency Based Approach. 11th ed. Singapore: Thomson South-Western.
- Likert, R. (1992). New Pattern of management. New York: Mcgraw – Hill.
- Lunenburg, Fred C. and Allen C. Ornstein. (2022). Educational Administration: Concepts and Practices. 7th ed. Belmont CA: SAGE Publishing.
- Robert V. Krejcie and Daryle W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. Educational and psychological measurement, 30, 607-610.

การพัฒนาคู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียน
ของโรงเรียนเกาะสมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
THE DEVELOPMENT OF AN OPERATIONS MANUAL INFORMATION SYSTEM FOR
STUDENT AFFAIRS ADMINISTRATIVE ENCOURAGEMENT IN KOHSAMUI SCHOOL
UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE
SURATTHANI CHUMPHON

¹พัชรินทร์ หนูพระอินทร์ Patcharin Nuprain ²มะลิวัลย์ โยธารักษ์ Maliwan Yotharak

³ปริชา สามัคคี Pricha Samakkhi

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: patcharin190@gmail.com

Article Received: March 30, 2025. Revised: August 19, 2025. Accepted: August 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย 2) เพื่อพัฒนาคู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย และ 3) เพื่อนำเสนอการใช้คู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง 15 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่างแนวทาง 5 คน และสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เพื่อประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย ถูกจัดอยู่ในพื้นที่ลักษณะพิเศษ ส่งผลให้มีการโยกย้ายบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และต้องมีการจัดสรรบุคลากรใหม่เพื่อเติมเต็มตำแหน่งว่าง โดยเฉพาะในฝ่ายบริหารงานกิจการนักเรียน ซึ่งมีหน้าที่ดูแล ติดตาม และช่วยเหลือนักเรียนในด้านแนะแนว กิจกรรม ปกครอง และสวัสดิการ เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรบ่อยครั้ง ทำให้การดำเนินงานขาดความต่อเนื่องและเกิดความล่าช้า ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการบริหารงานกิจการนักเรียน ซึ่งยังไม่ได้ดำเนินการอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร 2) คู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย ประกอบด้วย (1) งานแนะแนว (2) งานกิจกรรมนักเรียน (3) งานปกครอง (4) งานสวัสดิการนักเรียน ซึ่งทั้ง 4 ด้านได้มีการจัดระบบสารสนเทศในการบริหารงานกิจการนักเรียนอย่างเป็นขั้นตอน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ และการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ และ 3) การนำเสนอการใช้คู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่ามีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย

คำสำคัญ: คู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศ, งานบริหารกิจการนักเรียน, โรงเรียน

Abstract

This research aims to 1) study the student affairs administration of Koh Samui School, 2) develop a manual for information system operations to promote student affairs administration of Koh Samui School, and 3) present the use of the manual for information system operations to promote student affairs administration of Koh Samui School, Surat Thani-Chumphon Secondary Education Area Office. This research was conducted using qualitative methods by conducting in-depth interviews with 15 relevant persons, in-depth interviews with 5 experts to draft guidelines, and focus groups with 7 experts to assess feasibility, appropriateness, and usefulness. The qualitative data were analyzed using content analysis.

The research results found that: 1) The student affairs administration of Koh Samui School is located in a special area, resulting in continuous personnel transfers and the need to allocate new personnel to fill vacant positions, especially in the student affairs administration department, which is responsible for taking care of, monitoring, and assisting students in terms of guidance, activities, administration, and welfare. When personnel are changed frequently, operations are inconsistent and delayed, affecting the efficiency of student affairs administration. Which has not been implemented fully and efficiently as it should be. 2) Information system operation manual for promoting student administration of Koh Samui School, consisting of (1) guidance work (2) student activities work (3) administration work (4) student welfare work, all 4 areas have organized information systems for student administration in a systematic manner, namely, data collection, data verification, data processing, information storage, information presentation, and information application. And 3) Presentation of the use of the information system operation manual for promoting student administration of Koh Samui School, Surat Thani-Chumphon Secondary Educational Service Area Office, found that it is possible, appropriate, and useful in promoting student administration of Koh Samui School.

Keywords: Information System Operations Manual, Student Affairs Administration, School

บทนำ

การจัดการสถานศึกษายุคดิจิทัลนั้น ผู้บริหารสถานศึกษามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจระบบของสถานศึกษา การนำเทคโนโลยีสู่สถานศึกษา การบูรณาการเทคโนโลยีสู่ห้องเรียน ตลอดจนความต้องการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของสถานศึกษาเพื่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม สถานศึกษาในฐานะองค์กรเชิงระบบองค์กรหนึ่ง พบว่า ระบบหลักเป็นภาพใหญ่ภายในองค์กรจะมีระบบย่อยตามหน้าที่ เช่น ระบบข้อมูลสารสนเทศ ระบบการบริหารงบประมาณ ระบบการบริหารงานบุคคล ระบบบัญชีการเงิน ระบบสาธารณูปโภค ระบบการผลิต ระบบการแก้ไขเหตุวิกฤตหรือระบบการบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ฯลฯ เมื่อพิจารณาการบริหารภายในองค์กร มีกลไกหลักของการทำงานอย่างเป็นระบบดังต่อไปนี้ 1) ระบบสังคม (social system) คือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และ บุคลากรที่เกี่ยวข้องที่อยู่ร่วมกันเป็นระบบสังคมเพื่อปฏิบัติ

หน้าที่ในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน 2) ระบบเทคโนโลยี (technology system) คือ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีต่างๆ ที่นำมาใช้ในการทำงานหรืออำนวยความสะดวกในการทำงาน 3) สังคมเทคโนโลยี (socio-technological system) คือ ระบบที่เป็นส่วนของการบูรณาการกันระหว่างระบบสังคม และ ระบบเทคโนโลยี การใช้งานของคนที่อยู่ในระบบสังคม ดังเช่น สถานศึกษา ครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจะเป็นผู้ใช้ระบบเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการสถานศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2562)

ระบบข้อมูลสารสนเทศ (Information System) คือ ระบบที่อาศัยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามาจัดการกับข้อมูลในองค์กร เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย บุคลากร ฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ เครือข่ายการสื่อสาร และ ทรัพยากรด้านข้อมูล สำหรับจัดเก็บ รวบรวมปรับเปลี่ยน และ เผยแพร่สารสนเทศเพื่อมาใช้ประโยชน์ในองค์กร คำว่า “เทคโนโลยีสารสนเทศ” มีความหมายครอบคลุมการเชื่อมโยงระบบสารสนเทศด้วยเครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคมเข้าไปด้วย ซึ่งมีแนวโน้มการพัฒนาที่ไม่หยุดยั้งช่วยให้การติดต่อแลกเปลี่ยนสารสนเทศทำได้อย่างไร้ขีดจำกัด (ณัฐพันธุ์ เขจรนันท์, 2556) ระบบคอมพิวเตอร์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีสารสนเทศ มีการพัฒนาคอมพิวเตอร์ ให้มีขนาดเล็กลงแต่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์เข้ามามีบทบาทในสังคมทั้งในภาครัฐ และ ภาคเอกชน ทำให้กลายเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรต่างๆ ให้สามารถดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ มนุษย์ในยุคปัจจุบันได้รับความสะดวกในการใช้ชีวิตประจำวัน และยังช่วยพัฒนาศักยภาพการให้บริการประชาชนของภาครัฐ เพราะมีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การจัดเก็บเอกสารบางอย่างสามารถเก็บในลักษณะของเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ (File) และสามารถเผยแพร่บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือส่งทางอีเมลได้โดยสะดวก ทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า

การบริหารงานกิจการนักเรียนเป็นงานสำคัญและจำเป็นในการบริหารสถานศึกษา นอกเหนือจากการเรียนการสอนตามปกติซึ่งผู้บริหารให้ความสำคัญเป็นพิเศษและจะต้องคำนึงว่ายังมีส่วนสำคัญที่เกี่ยวกับนักเรียนอยู่อีกหลายด้าน เช่น การจัดบริการ และสวัสดิการต่างๆ ให้กับนักเรียน และการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างชีวิตของนักเรียนให้สมบูรณ์ขึ้น การบริหารกิจการนักเรียนคืองานส่งเสริม พัฒนา ควบคุม และ แก้ไขความประพฤติของนักเรียนให้อยู่ในระเบียบวินัย ก่อให้เกิด ความสงบเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกัน เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรการดำเนินงานการบริหารกิจการนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (นาราชนก กองทองกลาง, 2561) ทำให้เกิดประโยชน์ 6 ประการ คือ 1) ทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยในโรงเรียน 2) ส่งเสริมให้การเรียนการสอนผ่านเกณฑ์ มาตรฐานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา 3) นักเรียนแต่ละคนได้พัฒนาความรู้ความสามารถ เฉพาะตนเต็มตามศักยภาพ 4) นักเรียนที่มีปัญหาด้านต่างๆ ได้รับความช่วยเหลือและแก้ไขพฤติกรรมให้สามารถอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดีตามโครงการประกันคุณภาพระบบการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน 5) บุคลากรในโรงเรียนรู้จักควบคุมตนเองให้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข รู้จักการให้ 3 ประการและการรับมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน เป็นผู้นำ และผู้ตามที่ดี เข้าใจ และยอมรับกฎเกณฑ์ระเบียบข้อบังคับ และ 6) บุคลากรในโรงเรียนเข้าใจรูปแบบการปกครองระบอบ ประชาธิปไตยรู้จักใช้สิทธิและทำหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้อง

โรงเรียนเกาะสมุย ได้รับการกำหนดให้อยู่ในพื้นที่ลักษณะพิเศษ (พื้นที่เกาะ) ตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ เลขที่ ศธ 04006/ว2169 ลงวันที่ 9 มิถุนายน 2566 ซึ่งส่งผลให้เกิดการโยกย้ายบุคลากรในตำแหน่งงานอย่างต่อเนื่อง เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ซึ่งเป็นต้นสังกัดของโรงเรียน ได้จัดสรรบุคลากรเข้ามาเติมเต็มตำแหน่งว่าง

อย่างสม่ำเสมอ อย่างไรก็ตาม การโยกย้ายดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการติดตาม และ ดูแลนักเรียนที่บางครั้งต้องหยุดชะงักลง ระบบการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุยในปัจจุบันยังคงอาศัยการจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบแฟ้มเอกสาร โดยข้อมูลต่างๆ เช่น สถิติประจำวัน การเข้าร่วมกิจกรรม หรือการเข้าชั้นเรียน ถูกจัดเก็บไว้โดยครูที่ปรึกษา และ ฝ่ายกิจการนักเรียน หากผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา หรือผู้ปกครองต้องการเรียกดูข้อมูลเหล่านี้ การเข้าถึงข้อมูลมักประสบกับความยากลำบาก เนื่องจากต้องเปิดแฟ้มเอกสารทีละส่วน และดำเนินการบันทึกข้อมูลใหม่สำหรับรายงานผล นอกจากนี้ หากข้อมูลที่สำคัญไม่ได้รับการอัปเดต ครูผู้รับผิดชอบจำเป็นต้องสอบถามจากครูที่ปรึกษาหรือหัวหน้าระดับชั้นเพิ่มเติม ทำให้เกิดความล่าช้า และการทำงานที่ซ้ำซ้อน ด้วยข้อจำกัดดังกล่าว การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารงานกิจการนักเรียนจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนเกาะสมุยที่มีการหมุนเวียนบุคลากรอย่างต่อเนื่อง การนำระบบสารสนเทศสำหรับการบริหารงานใน 6 ขั้นตอนมาประยุกต์ใช้จะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานได้เป็นอย่างดี ระบบสารสนเทศที่ทันสมัยจะช่วยให้การจัดเก็บข้อมูล การติดตาม และการรายงานผลมีความสะดวก รวดเร็ว และมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น การพัฒนาและจัดทำคู่มือการดำเนินงานสำหรับระบบสารสนเทศนี้จะเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมให้การบริหารกิจการนักเรียนในโรงเรียนเกาะสมุยมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งานและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมและทันเวลา (โรงเรียนเกาะสมุย, 2567)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะพัฒนาคู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียน ของโรงเรียนเกาะสมุยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร เพื่อส่งเสริมการทำงานด้านการบริหารงานกิจการนักเรียนให้มีความทันสมัย รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้นซึ่งระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียนนี้ยังสามารถอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บข้อมูลต่างๆ ของนักเรียนและความจำเป็นของโรงเรียนเกาะสมุยต้องใช้สารสนเทศเพื่อประกอบการดำเนินงาน และกิจกรรมต่างๆ ของงานกิจการนักเรียน เช่น งานกิจกรรมนักเรียน งานแนะแนว งานสวัสดิการนักเรียน งานปกครอง งานสถิติสารสนเทศประจำวันของนักเรียน การส่งเสริมวินัยของนักเรียน การเข้าแถวร่วมกิจกรรม การเข้าชั้นเรียน และการรายงานสรุปผล เป็นต้น ดังนั้น การบริหารงานกิจการนักเรียนด้วยระบบสารสนเทศจึงส่งผลต่อการพัฒนาในทุกๆ ด้านเพื่อความทันสมัยความสะดวกและรวดเร็วในของการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อจัดการข้อมูลให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพในการใช้งานต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
2. เพื่อพัฒนาคู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร
3. เพื่อนำเสนอการใช้คู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนเกาะสมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ได้กำหนดดังนี้ 1) ร่างรูปแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาคู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ได้กำหนดดังนี้ 1) ร่างแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอคู่มือการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ได้กำหนดดังนี้ 1) นำเสนอแบบการสนทนากลุ่ม 2) รับข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม จากผู้ทรงคุณวุฒิ รวมทั้งหมดจำนวน 7 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง 3) ได้คู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยมีการดำเนินการแต่ละงานดังนี้

1.1 งานแนะแนวของโรงเรียนเกาะสมุย มีครูแนะแนว 2 คนที่จบด้านจิตวิทยา และการแนะแนว รับผิดชอบการสอนนักเรียน 1,400 คน ใน 46 ห้องเรียน แบ่งเป็นระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 -ม.3) และมัธยมศึกษาปลาย (ม.4 - ม.6) โดยมีการจัดกิจกรรมแนะแนวสัปดาห์ละ 1 คาบ ต่อหนึ่งห้องเรียน ในด้านการให้คำปรึกษานั้น งานแนะแนวจะอาศัยการสนับสนุนจากครูที่ปรึกษาเป็นหลัก ซึ่งช่วยดูแล และ ติดตามข้อมูลของนักเรียนแต่ละคน เช่น ผลการเรียน ข้อมูลส่วนตัว ทุนการศึกษา โดยการเก็บข้อมูลจะใช้แบบฟอร์มเอกสารต่างๆ เช่น แบบประเมินพฤติกรรม SDQ แบบประเมิน EQ และ แบบคัดกรองนักเรียนรายบุคคล ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะถูกจัดเก็บและดูแลโดยครูที่ปรึกษาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรเกิดขึ้นบ่อยครั้งส่งผลต่อการเก็บรักษาข้อมูลนักเรียน ทำให้ข้อมูลบางส่วนอาจสูญหายหรือขาดความต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการให้คำปรึกษาและสนับสนุนนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 โรงเรียนเกาะสมุย ตั้งอยู่ในพื้นที่พิเศษซึ่งมีการโยกย้ายบุคลากร และ ได้รับการจัดสรรบุคลากรบรรจุใหม่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปีการศึกษา ส่งผลให้การจัดกิจกรรมต่างๆ ขาดความต่อเนื่อง บุคลากรหรือผู้ที่รับผิดชอบกิจกรรมงานใหม่ต้องใช้เวลาในการทำความเข้าใจระบบงาน เอกสาร และข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับกิจกรรม ข้อมูลสูญหายหรือไม่สะดวกในการเรียกใช้ บางกิจกรรมจัดขึ้นในระยะเวลาที่กระชั้นชิด ขาดการวางแผนที่ดี การดำเนินงานจะต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างครูผู้รับผิดชอบ และ ทีมสภานักเรียน ซึ่งทำหน้าที่เป็นทีมสนับสนุน ทีมสภานักเรียนมีบทบาทสำคัญในการช่วยครูในการจัดกิจกรรม และยังทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการสื่อสาร และสร้างแรงบันดาลใจให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วม

1.3 โรงเรียนเกาะสมุย จัดโครงสร้างทีมงานฝ่ายปกครองอย่างชัดเจน ประกอบด้วย รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารทั่วไปทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา หัวหน้ากิจการนักเรียน และรองหัวหน้าฝ่ายกิจการนักเรียนซึ่งมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงาน โดยมีหัวหน้าระดับชั้น ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนวทำหน้าที่เป็นที่สนับสนุน โรงเรียนเกาะสมุยมีนักเรียน 1,400 คนที่แสดงถึงความหลากหลายทั้งในด้านความคิด ความสนใจ การดูแล และติดตามพฤติกรรมที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ของนักเรียนไม่มีความต่อเนื่อง เช่น ด้านวินัยและพฤติกรรมของนักเรียน อาทิ ทะเลาะวิวาท ขู่สาบ สารเสพติด การพนัน การขาดเรียนติดต่อกัน โดยไม่ทราบสาเหตุ เหล่านี้เป็นต้น ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนถูกจัดบันทึกไว้แล้วเก็บอยู่ในแฟ้มเอกสารซึ่งจัดทำโดยครูที่ปรึกษาหรือครูฝ่ายปกครอง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าใครมีหน้าที่ดูแลนักเรียนในขณะนั้นเกิดขึ้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงในผู้รับผิดชอบ เช่น การย้ายโรงเรียนหรือการเกษียณอายุราชการ ข้อมูลที่ถูกเก็บไว้ ก็อาจสูญหายหรือไม่มีการบันทึกอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการดูแลนักเรียนในระยะยาว

1.4 โรงเรียนเกาะสมุย มีแนวทางในการดูแลนักเรียนที่มุ่งเน้นถึงความเป็นอยู่ และความต้องการพื้นฐานของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่มีฐานะยากจน งานสวัสดิการนักเรียนให้ความสำคัญกับอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการเหมาะสมกับราคา นอกจากนี้ยังมีการดูแลสุขภาพผ่านห้องพยาบาล รวมถึงการประสานงานกับโรงพยาบาลในกรณีฉุกเฉิน เพื่อดูแลสุขภาพนักเรียนอย่างครบถ้วน เพื่อส่งเสริมโอกาสทางการศึกษา โรงเรียนจัดหาทุนการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีฐานะยากจนหรือมีผลการเรียนดีให้สามารถดำเนินการศึกษาต่อได้โดยไม่ประสบปัญหาทางการเงิน โรงเรียนเกาะสมุยมีการเยี่ยมบ้านนักเรียน 100 เปอร์เซ็นต์ เพื่อเป็นการดูแลติดตาม และรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างใกล้ชิดโดยครูที่ปรึกษา และมีการเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนตัว และความจำเป็นของนักเรียน จะบันทึกจัดเก็บไว้โดยครูที่ปรึกษา ข้อมูลดังกล่าวจะสูญหายตกหล่นหรือมีการบันทึกไม่ต่อเนื่องเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากร เนื่องจากโรงเรียนตั้งอยู่ในพื้นที่พิเศษที่มีการย้ายเปลี่ยนแปลงบุคลากรเป็นประจำทุกปีการศึกษา ขาดการส่งต่อของข้อมูลที่เป็นระบบ โอกาสในการช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนที่มีปัญหาครอบครัว แม้จะมีความยากลำบากในการเปิดเผยฐานะหรือปัญหาส่วนตัว โรงเรียนไม่สามารถให้ความช่วยเหลือหรือสนับสนุนได้ทันเวลา

2. การพัฒนาคู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียนของ โรงเรียนเกาะสมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร โดยมีระบบสารสนเทศมี 6 ขั้นตอน คือ การรวบรวมข้อมูล การตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ การนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การรวบรวมข้อมูล มีแนวปฏิบัติดังนี้ สถานศึกษาแต่งตั้ง บุคลากรผู้รับผิดชอบที่เหมาะสม มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ มีทักษะในการเก็บข้อมูล สร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลทั้งรูปแบบเอกสาร และไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ผ่าน ซอฟต์แวร์ โปรแกรมหรือแอปพลิเคชัน และสื่อสังคมออนไลน์ที่ทันสมัย กำหนดรายการ ข้อมูล และสารสนเทศที่สถานศึกษาจะต้องจัดเก็บจากแหล่งต่างๆ ตามหลักการ และ กรอบความคิด กำหนดวิธีการจัดเก็บ และสร้างเครื่องมือให้สอดคล้องกับลักษณะของข้อมูล และแหล่งข้อมูล กำหนดเวลาหรือปฏิทินในการจัดเก็บข้อมูลให้ชัดเจน มีการนำฮาร์ดแวร์ คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาอำนวยความสะดวกในการจัดเก็บให้สะดวก รวดเร็ว ผู้รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการด้านการประเมินผล และข้อเสนอแนะจากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อทราบว่า ปัญหาเกิดขึ้นมาจากสาเหตุใด

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบข้อมูล มีแนวปฏิบัติดังนี้ สถานศึกษาแต่งตั้ง บุคลากรผู้รับผิดชอบที่มีความละเอียดรอบคอบ ตรวจสอบความเป็นปัจจุบันของข้อมูล ตรวจสอบความเที่ยงตรงของสารสนเทศที่ต้องการ ตรวจสอบความถูกต้อง และแม่นยำของข้อมูล โดยทุกกระบวนการของการตรวจสอบข้อมูล ควรใช้ซอฟต์แวร์ โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันเข้ามาช่วยตรวจสอบผ่านฮาร์ดแวร์ อุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อความถูกต้อง สะดวก รวดเร็วในการตรวจสอบข้อมูล ผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบข้อมูลดำเนินการติดตามประเมินผลเพื่อนำข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบข้อมูลไปพัฒนาการตรวจสอบข้อมูลต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การประมวลผลข้อมูล มีแนวปฏิบัติดังนี้ สถานศึกษาแต่งตั้ง บุคลากรผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถ เนื่องจากการประมวลผลข้อมูลมีความจำเป็นต้องใช้ค่าสถิติเข้ามาใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ อัตราส่วน สัดส่วน ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประมวลผล ข้อมูล และสารสนเทศจะต้องจัดทำเฉพาะสารสนเทศที่หน่วยงานได้กำหนดขอบข่ายไว้ การนำฮาร์ดแวร์ ได้แก่ เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และ อุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้งานจะช่วยทำให้ประมวลผลข้อมูลได้เร็วขึ้น และควรนำซอฟต์แวร์ โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันด้านคณิตศาสตร์ และสถิติเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวก ผู้รับผิดชอบในการประมวลผลข้อมูล ดำเนินการติดตามประเมินผล และข้อเสนอแนะจากการประมวลผลข้อมูลเพื่อนำมาปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ตอนที่ 4 การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ มีแนวปฏิบัติดังนี้ สถานศึกษาแต่งตั้งบุคลากร ผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี มีความรู้ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะการใช้ซอฟต์แวร์ โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันในการนำเสนอทั้งรูปแบบออฟไลน์และออนไลน์เป็นผู้ดำเนินการนำเสนอข้อมูลโดยศึกษาวัตถุประสงค์ในการนำเสนอ เพื่อให้นำเสนอได้ตรงประเด็น กระชับ วิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายเพื่อเข้าใจธรรมชาติของผู้รับข้อมูลสารสนเทศ วางแผนการนำเสนอข้อมูล และ สารสนเทศ เตรียมเนื้อหาที่จะสื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้รับข้อมูลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ เพื่อผลิตสื่อประกอบการนำเสนอโดยมีการนำเสนอผ่าน ฮาร์ดแวร์ คอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ ตามความเหมาะสม ได้แก่ คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ สมาร์ททีวี ผู้รับผิดชอบดำเนินการติดตามประเมินผล และ ข้อเสนอแนะจากการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ เพื่อทราบว่ามีปัญหาเกิดขึ้นมาจากสาเหตุใด โดยเก็บข้อมูลผ่านเอกสารหรือแอปพลิเคชันผ่านช่องทางออนไลน์ตามความเหมาะสม

ขั้นตอนที่ 5 การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ มีแนวปฏิบัติดังนี้ สถานศึกษาแต่งตั้งบุคลากร ผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถด้านเทคโนโลยี มีความละเอียดรอบคอบ มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะการใช้ ซอฟต์แวร์ โปรแกรมหรือแอปพลิเคชันในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศทั้งรูปแบบออฟไลน์และ ออนไลน์ เลือกรูปแบบในการจัดเก็บส่วนที่เป็นข้อมูล และ ส่วนที่เป็นสารสนเทศไว้ใน ฮาร์ดแวร์ คอมพิวเตอร์ และ อุปกรณ์เทคโนโลยีต่างๆ อย่างมีระบบ เข้าถึง ข้อมูล และสารสนเทศ ได้สะดวกผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ดำเนินการติดตามประเมินผล และข้อเสนอแนะจากการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศเพื่อทราบว่ามีปัญหาเกิดขึ้นมาจากสาเหตุใด เก็บข้อมูลผ่านเอกสารหรือแอปพลิเคชัน และสื่อสารข้อมูลออนไลน์โดยใช้อุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนที่ 6 การนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ มีแนวปฏิบัติดังนี้ มีการวางแผนการนำข้อมูลสารสนเทศของฝ่ายต่างๆ ไปใช้ โดยสถานศึกษาแต่งตั้งบุคลากร ผู้รับผิดชอบอย่างเป็นทางการ ผู้นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ ต้องมีความรู้ และ ทักษะในการคัดเลือกข้อมูลสารสนเทศให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของการนำไปใช้ว่าจะต้องใช้เมื่อไร ช่วงเวลาใด ข้อมูล และสารสนเทศ มีการประมวลผล และจัดเก็บ ข้อมูล และสารสนเทศ โดยผู้ต้องการนำข้อมูลไปใช้สามารถเข้าถึงข้อมูลผ่าน ฮาร์ดแวร์ ที่ทันสมัย ได้แก่ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์แบบ

พกพา คอมพิวเตอร์แบบตั้งโต๊ะ โดยเลือกนำข้อมูลไปใช้ผ่านซอฟต์แวร์ ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ เช่น การประชาสัมพันธ์สถานศึกษาการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ การจัดทำจัดตั้งงบประมาณ เป็นต้น

3. ผลการนำเสนอคู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียน ของโรงเรียนเกาะสมุยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์ โดยมีคำแนะนำจากการสนทนากลุ่มดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผลสรุปจากการสนทนากลุ่มในขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล พบว่า มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์ โดยมีข้อเสนอแนะให้เพิ่มเติมในส่วนของคุณสมบัติของผู้รับผิดชอบในการรวบรวมข้อมูลให้ชัดเจน และระบุฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ที่นำมาใช้ในการรวบรวมข้อมูลให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3.2 การตรวจสอบข้อมูล ผลสรุปจากการสนทนากลุ่มในขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูล พบว่า มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์ มีข้อเสนอแนะในขั้นตอนการตรวจสอบข้อมูล คือ ความสำคัญของการตรวจสอบข้อมูลมาพอสังเขป ให้ระบุคุณสมบัติของผู้รับผิดชอบในการตรวจสอบข้อมูลให้ชัดเจน เช่น มีความละเอียดรอบคอบ มีทักษะการ ใช้งานคอมพิวเตอร์สารสนเทศตามภาระงาน ควรระบุชื่อ และคุณสมบัติของโปรแกรมหรือแอปพลิเคชันในการตรวจสอบข้อมูลให้ชัด และเพิ่มเติมในส่วนของการติดตาม และประเมินผล

3.3 การประมวลผลข้อมูล ผลสรุปจากการสนทนากลุ่มในขั้นตอนการประมวลผลข้อมูล พบว่า มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และ มีความเป็นประโยชน์ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ ควรมีการกล่าวถึงความหมาย ลักษณะ ความสำคัญของการประมวลผลข้อมูลมาพอสังเขป ให้ระบุในด้านของคุณสมบัติของผู้รับผิดชอบในการประมวลผลข้อมูลให้ชัดเจน ควรมีความรู้ความชำนาญด้านคณิตศาสตร์ และสถิติเนื่องจากการประมวลผลข้อมูลมีความเกี่ยวข้องกับสถิติพื้นฐาน และสถิติในระดับต่างๆ ในส่วนของฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ให้ระบุคุณสมบัติลงไปด้วย บางขั้นตอนของการประมวลผลข้อมูลยังไม่ชัดเจนให้ปรับให้ชัดเจน และเข้าใจง่ายขึ้น

3.4 การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ ผลสรุปจากการสนทนากลุ่มในการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ พบว่า มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม และมีความเป็นประโยชน์ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ ควรมีการกล่าวถึงความหมาย ลักษณะ ความสำคัญของการนำเสนอข้อมูลมาพอสังเขป ให้ระบุความรู้และทักษะของผู้ที่รับผิดชอบในการนำเสนอข้อมูลลงไปด้วย ควรมีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ และ โปรแกรมนำเสนอต่างๆ ทั้งระบบออฟไลน์ และออนไลน์ ระบุโปรแกรมที่ใช้และคุณสมบัติของโปรแกรมพอเข้าใจ ขั้นตอนในการนำเสนอข้อมูลในบางขั้นตอนอธิบายไม่ชัดเจน ข้ำซ้อน ให้ปรับให้กระชับ และ เข้าใจง่าย

3.5 การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ ผลสรุปจากการสนทนากลุ่มในขั้นตอนการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ พบว่า มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสม มีความเป็นประโยชน์ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ ควรมีการกล่าวถึงความหมาย ลักษณะ ความสำคัญของการจัดเก็บข้อมูลมาพอสังเขป ให้ระบุความรู้ความสามารถของผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บข้อมูล เพิ่มเติมในส่วนของฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ที่ใช้ให้ชัดเจน บางขั้นตอนของการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศยังไม่ชัดเจนควรปรับให้กระชับและเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

3.6 การนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ ผลสรุปจากการสนทนากลุ่มในขั้นตอนการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ พบว่า มีความเป็นไปได้ มีความเหมาะสมและมีความเป็นประโยชน์ มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคือ ควรมีการกล่าวถึงความสำคัญของการนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้พอสังเขป มีการระบุฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ที่จะนำมาใช้ให้ชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะ สมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า โรงเรียนเกาะสมุยได้รับการกำหนดให้เป็นพื้นที่ลักษณะพิเศษ (พื้นที่เกาะ) ตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งทำให้เกิดการโยกย้ายบุคลากรในตำแหน่งงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้น ทางเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี-ชุมพร ได้มีการจัดสรรบุคลากรเพื่อเติมเต็มตำแหน่งว่างอย่างสม่ำเสมอ การโยกย้ายบุคลากรที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งนั้นส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในด้านการติดตาม และ ดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและมีคุณภาพกับนักเรียนซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของมัลลิกา คูสิวิน (2558) ที่พบว่า สภาพปัญหาการบริหารงานกิจการนักเรียนในด้านบุคลากร พบว่า บุคลากรขาดความรู้ความสามารถเฉพาะด้านที่ตรงกับภาระงาน กิจการนักเรียน ผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมงานกิจการนักเรียน ด้านการบริหารจัดการ พบว่า โรงเรียนไม่เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการวางแผน การปฏิบัติและการประเมินผลต่างๆ ขาดการประชาสัมพันธ์และการประสานงาน เพื่อทำงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่น แนวทางการพัฒนาการบริหารงานกิจการนักเรียน ควรให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานการดำเนินงาน ควรมีคำสั่งแต่งตั้งชัดเจน ผู้บริหาร และครูควรให้ความสำคัญต่อการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ ควรส่งบุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนา ความรู้ความสามารถในงานกิจการนักเรียนให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการควบคุมควรมีการทำรายงานการดำเนินงานเสนอต่อผู้บริหารอย่างสม่ำเสมอ เพื่อตรวจสอบผลการดำเนินงานและควรสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครองที่มีต่อการดำเนินงานกิจการนักเรียน ด้านการปรับปรุงแก้ไข ควรมีผลการประเมินและผลการสำรวจเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบ และสอดคล้องกับการวิจัยของอดิศักดิ์ แพงผม (2561) ที่พบว่า ในสถานศึกษามีสภาพปัญหาในแต่ละด้านของระบบสารสนเทศอยู่ในระดับมาก สภาพการใช้ระบบสารสนเทศจริงในปัจจุบันอยู่ในระดับน้อย และความต้องการใช้ระบบสารสนเทศอยู่ในระดับมากที่สุดจึงได้พัฒนาโปรแกรมการพัฒนาระบบสารสนเทศ ซึ่งค่าความจำเป็นในการพัฒนาระบบสารสนเทศในแต่ละด้าน อยู่ในระดับปานกลาง โดยจัดทำเป็นแฟ้มข้อมูล 4 งาน ได้แก่ งานบริหาร วิชาการ งานงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป ทำให้คุณภาพของระบบสารสนเทศอยู่ในระดับมากที่สุดและผู้ใช้ระบบสารสนเทศมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ผลการพัฒนาคู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า การดำเนินงานระบบสารสนเทศ 6 ขั้นตอนที่สำคัญในการบริหารงานกิจการนักเรียน คือ 1) การรวบรวมข้อมูล 2) การตรวจสอบข้อมูล 3) การประมวลผลข้อมูล 4) การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ 5) การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศ 6) การนำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของภมร สุรพงษ์รัตน์ (2558) ที่พบว่า การพัฒนาโปรแกรมระบบสารสนเทศที่พบปัญหาในวงรอบที่ผ่านมา โดยปรับปรุงโปรแกรมระบบการออกแบบโปรแกรมใหม่ การทดสอบโปรแกรมในการใช้งาน จัดทำคู่มือการใช้งานระบบพบว่า การพัฒนาระบบในวงรอบนี้ทำให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจในระบบ สามารถใช้ระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ดูแลระบบ สามารถตรวจสอบดูแล และเรียกใช้ข้อมูลทันตามความต้องการ มีการกำหนดวิธีการรักษาความปลอดภัยของระบบ ทำให้โรงเรียนมีระบบสารสนเทศงานกิจการนักเรียนที่มีประสิทธิภาพ

3. ผลการนำเสนอการใช้คู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า คู่มือการดำเนินงานระบบสารสนเทศเพื่อการส่งเสริมงานบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนเกาะสมุย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีความเป็นไปได้ และความเหมาะสมในการบริหารจัดการข้อมูลของโรงเรียน แต่ยังมีข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ เช่น การกำหนดคุณสมบัติของผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจน การระบุฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ที่ใช้ในทุกกระบวนการ รวมถึงการปรับปรุงขั้นตอนการเก็บข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลให้กระชับและเข้าใจง่ายขึ้น การพัฒนาในด้านการตรวจสอบและประมวลผลข้อมูล รวมถึงการนำข้อมูลไปใช้เพื่อให้มีความแม่นยำและประสิทธิภาพสูงสุด ทั้งนี้การปรับปรุงคู่มือให้ครบถ้วนและชัดเจนจะช่วยให้การบริหารจัดการข้อมูลเป็นระบบและส่งเสริมการดำเนินงานของโรงเรียนตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของอัมรา กัลป์ปะ (2561) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียนวัดห้วยเหินยว “ปัญญสิริวิทยา” ด้านการรวบรวมข้อมูล การมีแนวปฏิบัติการจัดเก็บข้อมูลที่ดีและมีเครื่องมือที่อำนวยความสะดวกจะส่งผลให้การจัดเก็บข้อมูลมี ความเรียบร้อยเป็นหมวดหมู่และสะดวกต่อการนำมาใช้ประโยชน์ ด้านการตรวจสอบข้อมูลดำเนิน การแต่งตั้งคณะกรรมการในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลในแต่ละกลุ่มงานให้ชัดเจนอย่าง สม่าเสมอและมีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมหากข้อมูลไม่สมบูรณ์ ด้านการประมวลผลข้อมูล ควรมีการวางแผนและกำหนดเป้าหมายในการจัดกระทำกับข้อมูลสารสนเทศ จัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ หรือเครื่องมือที่ทันสมัยมาใช้ในการจัดกระทำหรือประมวลผลข้อมูล ด้านการนำเสนอข้อมูลและสารสนเทศ นำเสนอข้อมูลและสารสนเทศด้วยความชัดเจนกะทัดรัด จัดบริการข้อมูลและสารสนเทศ ตรงกับผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูลและสารสนเทศ และด้านการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศ ส่งเสริมให้มีการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศอย่างเป็นระบบหรือสนับสนุนงบประมาณให้มีวัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัย ในการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศอย่างเพียงพอ รวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลและสารสนเทศให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบโดยทั่วกันเพื่อให้ได้สารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้การวิจัย

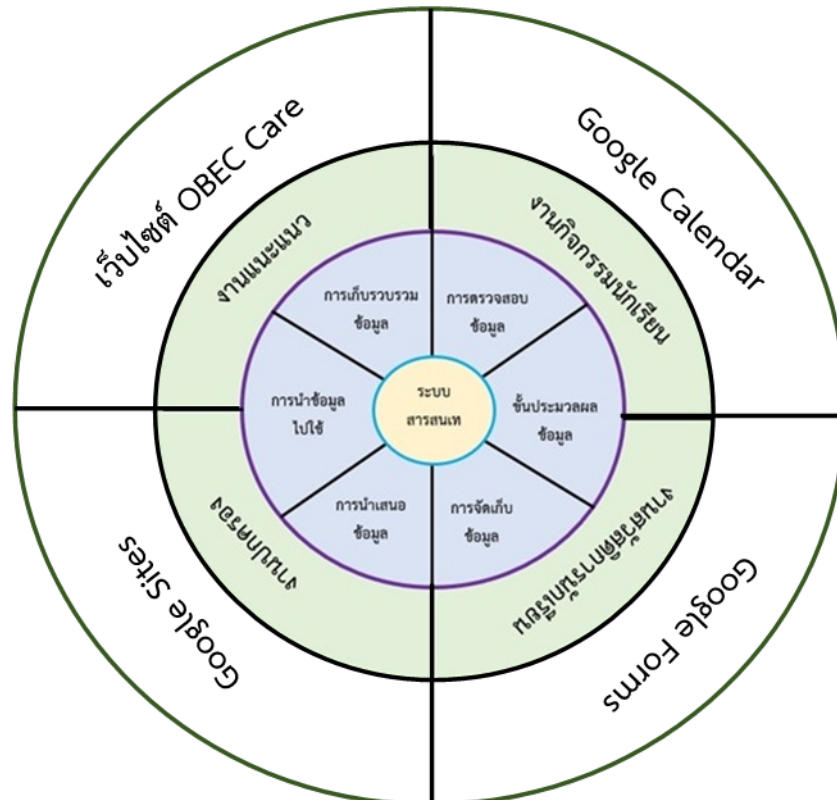
องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือการบริหารจัดการงานภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อลดภาระงานเอกสาร เพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงข้อมูล และส่งเสริมการดำเนินงานในแต่ละด้านให้มีความแม่นยำและเป็นระบบมากขึ้น จากการวิจัยพบว่า การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในงานแนะแนว กิจกรรมนักเรียน งานปกครอง และสวัสดิการนักเรียน ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและส่งผลดีต่อการบริหารโรงเรียนโดยรวม ดังนี้

1. ด้านงานแนะแนว ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ คือการใช้เว็บไซต์ OBEC Care ในการดูแลและช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ซึ่งเว็บไซต์นี้จัดทำขึ้นภายใต้การดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ทำให้สามารถติดตามข้อมูลนักเรียนได้สะดวกและเป็นระบบมากขึ้น

2. ด้านงานกิจกรรมนักเรียน ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ คือมีการนำ Google Calendar มาใช้เพื่อจัดการกิจกรรมนักเรียน ทำให้สามารถเห็นภาพรวมของกิจกรรมทั้งหมดได้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังมีระบบแจ้งเตือน ช่วยลดปัญหาการลืมกิจกรรมและสามารถวางแผนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ด้านงานปกครอง ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ คือการใช้เว็บไซต์ Google Sites ในการเก็บข้อมูลการขาด ลา มาสาย และการเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียน ข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในการบันทึกพฤติกรรมและตัดคะแนนความประพฤติได้อย่างเป็นระบบ อีกทั้งยังช่วยให้การประเมินผลรายบุคคลมีความแม่นยำมากขึ้น

4. ด้านสวัสดิการนักเรียน คำนึงองค์ความรู้ใหม่ คือการใช้ Google Forms และ Google Sheets ในการเก็บข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนเข้าสู่ระบบออนไลน์ ซึ่งช่วยลดความซ้ำซ้อนในการบันทึกข้อมูล ลดโอกาสเกิดข้อผิดพลาด และป้องกันการสูญหายของข้อมูลได้เป็นอย่างดี สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรปรับปรุงคู่มือการบริหารระบบสารสนเทศให้ทันสมัย โดยเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการใช้ AI และ Big Data เช่น วิธีการตั้งค่า AI ในการประเมินผลนักเรียน หรือขั้นตอนการใช้ระบบอัตโนมัติในการออกเอกสารทางการศึกษา

2.2 จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้ครูและบุคลากรทดลองใช้ AI ในงานบริหารจริง เช่น การใช้ AI วิเคราะห์แนวโน้มการลาออกของนักเรียน การใช้ระบบ AI ตรวจสอบและแจ้งเตือนปัญหาพฤติกรรมที่ผิดปกติ หรือการใช้ Chatbot ตอบคำถามนักเรียนและผู้ปกครอง

2.3 จัดสรรงบประมาณเพื่อลงทุนในอุปกรณ์ที่รองรับระบบ AI เช่น การติดตั้งกล้องอัจฉริยะที่สามารถตรวจจับอารมณ์นักเรียนในห้องเรียนเพื่อตรวจสอบสภาพจิตใจ หรือการใช้ Smart Attendance ที่เชื่อมโยงกับระบบข้อมูลกลาง

2.4 กำหนดระบบติดตามและประเมินผลที่มีเกณฑ์วัดผลชัดเจน เช่น การลดเวลาในการจัดทำเอกสารทางการศึกษาไม่น้อยกว่า 40% การเพิ่มประสิทธิภาพการตัดสินใจด้านบริหารงานบุคคลโดยใช้ AI วิเคราะห์ความเหมาะสมของบุคลากรแต่ละตำแหน่ง

2.5 นำผลวิเคราะห์ข้อมูลจาก AI ไปใช้ในการปรับปรุงแผนการศึกษา เช่น การให้ AI วิเคราะห์ข้อมูลย้อนหลัง 5 ปี เพื่อหาแนวโน้มด้านการเรียนของนักเรียนแต่ละกลุ่ม แล้วใช้ข้อมูลนี้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาหลักสูตรให้ตรงกับศักยภาพของนักเรียนในแต่ละโรงเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยการประยุกต์ใช้ AI เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนในยุคดิจิทัล

2.2 ควรทำการวิจัยการพัฒนาแพลตฟอร์ม AI สำหรับสนับสนุนการบริหารจัดการโรงเรียน

2.3 ควรทำการวิจัยแนวทางการใช้ AI และ Big Data ในการตัดสินใจเชิงนโยบายด้านการศึกษา

2.4 ควรทำการวิจัยการออกแบบและพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนอัจฉริยะโดยใช้ AI

2.5 ควรทำการวิจัยการใช้ AI เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดภาระงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์. (2556). ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- นาราชนก กองทองหลาง. (2561). ยุทธศาสตร์การบริหารงานกิจการนักเรียนโรงเรียนโนนสูงศรีธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- ภมร สุรพงษ์รัตน์. (2558). การพัฒนาระบบสารสนเทศงานบริหารกิจการนักเรียนโรงเรียนขอนแก่นพัฒนศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย, 5(2), 46-55.
- มัลลิกา คูสิวิน. (2559). แนวทางการบริหารกิจการนักเรียนของโรงเรียนบ้านป่าซางนาเงิน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- โรงเรียนเกาะสมุย. (2567). ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนเกาะสมุย. แหล่งที่มา <http://samuischool.ac.th/> สืบค้นเมื่อ 19 กันยายน 2567.
- สุกัญญา แซ่ม้อย. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดิศักดิ์ แพงผม. (2561). การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- อัมรา กัลป์ปะ. (2561). การจัดระบบสารสนเทศในโรงเรียนวัดห้วยเหินยว “บุญสิริวิทยา”. การค้นคว้าอิสระการศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
SCHOOL ADMINSTRATOR'S DECISION MAKING AND CURICULUM IN SCHOOL
UNDER KANCHANABURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

¹ศิริประภา อัคราภิชาติ Siraprapa Akkaraphichart

²นุชนรา รัตนศิริประภา Nuchnara Rattanasiraprapha

^{1, 2}มหาวิทยาลัยศิลปากร Silapakorn University, Thailand

Corresponding Author E-mail: Akkaraphichart_s@su.ac.th

Article Received: April 08, 2025. Revised: August 19, 2025. Accepted: August 21, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 2) การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 103 แห่ง ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน และครู จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 206 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาของการ์ดอน และการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษาตามแนวคิดของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ การค้นหาทางเลือก การวิเคราะห์สถานการณ์ การประเมินการตัดสินใจ การตัดสินใจ การกำหนดวัตถุประสงค์ และการประเมินทางเลือก ตามลำดับ 2) การบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การสรุปผลการดำเนินงานและการเขียนรายงาน การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ตามลำดับ 3) การตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในระดับสูง มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = 0.871$)

คำสำคัญ: การตัดสินใจ, การบริหารจัดการ, หลักสูตร

Abstract

This research was purposed to know 1) Decision of school administrators under the Kanchanaburi primary educational service office 1 2) Curriculum management in school under the Kanchanaburi primary educational service office 1 and 3) Relation between Decision of school administrators under the Kanchanaburi primary educational service area office 1. The samplings of this research were educational institution of educational institution under the Kanchanaburi primary educational service office 1 103 samplings, key performances were 2 per each educational institution consists of 1 of educational administrator and 1 teacher total 206. The research tool is questionnaire about decision making of educational administrators of Gordon, and curriculum administration follow by academic office and educational standards, the statistic are frequency, percentage, arithmetic middle, standard deviation and Pearson's correlation coefficient.

The result found that 1) Decision making of administrators of educational institution under the Kanchanaburi primary educational service office 1 overall and each aspect is at a high level arrange the arithmetic mean values from highest to lowest as follows searching for alternatives, situation analysis, decision evaluation, decision, setting objectives, and evaluating alternatives. 2) Curriculum administration of educational institution under the Kanchanaburi primary educational service office 1 overall and each aspect is at a high level arrange the arithmetic mean values from highest to lowest as follows planning for implementing the school curriculum, preparation of school curriculum, conclusion, operations and report writing, supervision, monitoring and evaluation, improving and developing the curriculum management process, implementation of curriculum management and preparation of educational institutions. 3) Decision making of administrators of educational institution under the Kanchanaburi primary educational service office 1 statistical significance as 0.01 at high level and correlation coefficient ($r_{xy} = 0.871$)

Keywords: Decision Making, Administration, Curriculum

บทนำ

สภาพการณ์ของสังคมไทยและสังคมโลกในปัจจุบันที่มีความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วก้าวเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่เริ่มมีความสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้อยู่ได้อย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดังนั้น สิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของคนในสังคมให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงคือการศึกษาที่พัฒนาผู้เรียนให้เหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันไป (ฐิยาพร กันตารณวัฒน์, 2565) การเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตจึงยิ่งสำคัญมากขึ้นกว่าเดิม ทั้งสำหรับการตัดสินใจของปัจเจกบุคคลและครัวเรือน ไปจนถึงองค์กรและสังคมโลกโดยรวมไม่ว่าจะเป็นในระดับท้องถิ่น ระดับประเทศ หรือระดับโลก ด้วยเหตุนี้เราจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งในรูปแบบของปรากฏการณ์ พฤติกรรม

สาเหตุและผลลัพธ์ของการเปลี่ยนแปลง รวมถึงเชื่อมโยงระหว่างเหตุการณ์และปัจจัยขับเคลื่อนต่างๆ การสร้างองค์ความรู้และเครื่องมือในการทำความเข้าใจและจัดการกับอนาคต จึงเป็นเรื่องจำเป็นสำหรับทุกคน ทุกองค์กรและทุกสังคมที่ต้องการวางแผนรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น (อภิวัฒน์ รัตนวราหะ, 2563) การบริหารองค์กรไม่ว่าจะเป็นองค์กรประเภทใด มีขนาดใหญ่หรือขนาดเล็กก็ตามต่างก็มีความเชื่อว่าทฤษฎีหลักการ และแนวคิดทางการบริหารมีความจำเป็นที่ผู้บริหารองค์กรหรือหัวหน้าหน่วยงานจะต้องศึกษาเรียนรู้ เพื่อจะได้นำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประเภทขององค์กรนั้นๆ ถึงแม้ว่าองค์กรทุกประเภทจะมีองค์ประกอบที่เหมือนกัน ก็จริง แต่ก็มีความแตกต่างกันในส่วนของการพยากรณ์ทางการบริหาร โดยเฉพาะบุคลากรและเป้าประสงค์ขององค์กร ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานทางการศึกษาซึ่งเป็นองค์กรที่มีความแตกต่างไปจากองค์กรธุรกิจอื่น และมีเป้าประสงค์เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่กำหนด (สงวน อินทร์รักษ์, 2566)

สถานศึกษามีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ จึงมีบทบาทสำคัญในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และดำเนินการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องสร้างความมั่นใจต่อผู้ปกครอง และชุมชนว่าผู้เรียนจะมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด และเกิดสมรรถนะสำคัญ ตลอดจนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร เพื่อให้บรรลุเจตนารมณ์ดังกล่าว สถานศึกษาจะต้องออกแบบหลักสูตรให้ครอบคลุมในส่วนที่เป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุถึงคุณภาพตามมาตรฐาน อันเป็นความคาดหวังที่กำหนดไว้ร่วมกันในการพัฒนาเยาวชนทุกคนในชาตินอกจากสถานศึกษาจะต้องพัฒนาหลักสูตรที่ครอบคลุมส่วนสำคัญดังกล่าวแล้วยังต้องมีการบริหารจัดการหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตร และโรงเรียนมีการส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสม (ชนสิทธิ์ สิทธิสุนเนิน, 2565) การบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษามีแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ ปัจจัยภายในและภายนอกสถานศึกษา เริ่มตั้งแต่การวางแผนการใช้หลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การสนับสนุนการใช้หลักสูตร การนิเทศและกำกับติดตาม และการประเมินการใช้หลักสูตร เป็นการบริหารจัดการหลักสูตรที่ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนในระดับขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อีกทั้งมีความรู้และทักษะที่จำเป็นสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าในยุคปัจจุบัน (ประเวศ เวชชะ, 2561)

สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 มีจำนวน 135 แห่ง โดยดำเนินการเร่งรัดปฏิรูปการศึกษาโดยการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงกำหนดแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566 - 2570) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงานขับเคลื่อนและพัฒนาการศึกษา มุ่งหวังเป็นองค์กรที่จัดและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาให้มีคุณภาพ โดยมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ นโยบายของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากการประชุมเชิงปฏิบัติการการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) และแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 ในการกำหนดทิศทางขององค์กร โดยผู้เข้าร่วมประชุมฯ ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ประธานเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตัวแทนคณะกรรมการ ก.ต.ป.น ครู และบุคลากรในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุรปวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) และสภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาสและ

อุปสรรค) ได้ข้อเสนอแนะว่าให้แต่ละโรงเรียนเร่งกวาดล้างและติดตามในเรื่องคุณภาพของนักเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ร่วมหาแนวทางในการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการหลักสูตรที่ยังไม่ตอบสนองตามเป้าประสงค์ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนมีพัฒนาการเหมาะสมตามช่วงวัยและมีคุณภาพ และในบางครั้งก็พบว่าผู้บริหารเองก็อาจมีการตัดสินใจที่ผิดพลาดได้ และยอมส่งผลกระทบต่อสถานศึกษา นักเรียน หรือถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่ย่อมทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่ไม่ดี ไม่ราบรื่นได้ อีกทั้งครูผู้ได้บังคับบัญชาที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง หรือนโยบายจากผู้บริหาร ดังนั้นการตัดสินใจสั่งการใดๆ จึงเป็นเรื่องสำคัญต้องคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมา และคำนึงถึงความสัมพันธ์ของโรงเรียนและชุมชนก่อนตัดสินใจสั่งการลงไป ผู้บริหารซึ่งถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษา มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการดูแล ควบคุม กำกับ และส่งเสริม สนับสนุนการจัดการเรียนการสอน และการทำงานในส่วนต่างๆ ของสถานศึกษาจึงต้องตระหนักถึงปัญหาต่างๆ และเร่งหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข โดยการตัดสินใจอย่างเป็นระบบและรอบคอบ เพื่อที่จะสามารถจัดปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาได้อย่างถูกต้อง ถูกวิธี และสร้างการยอมรับให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1, 2561)

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารไม่สามารถหลีกเลี่ยงบทบาทด้านการตัดสินใจในหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติด้านต่างๆ ได้ ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพการศึกษา ผลสัมฤทธิ์ การบริหารงานโรงเรียน ทั้ง 4 ฝ่าย ล้วนต้องเกิดการตัดสินใจทั้งสิ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1”

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
2. เพื่อทราบการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ข้างต้น ผู้วิจัยจึงกำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมโครงการวิจัย เป็นขั้นตอนการเตรียมโครงการอย่างเป็นระบบเริ่มตั้งแต่การศึกษาปัญหา การศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สืบค้นจากตำราเอกสาร ข้อมูลสารสนเทศ รวมทั้งงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อรวบรวมและเรียบเรียงข้อมูลในการจัดทำโครงร่างงานวิจัยเพื่อเสนอขอความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษากรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อเสนอขออนุมัติโครงร่างงานวิจัยจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยสร้างและปรับปรุงเครื่องมือตามขอบเขตของการวิจัยซึ่งได้รับความเห็นชอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วจึงนำไปทดลองใช้ โดยได้รับการตรวจสอบคุณภาพด้วยวิธีการหาความเชื่อมั่น แล้วนำไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด โดยขอหนังสือรับรองจากคณะศึกษาศาสตร์ เพื่อติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูล

จากสถานศึกษาต่างๆ ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้อง วิเคราะห์ และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล และขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนการจัดทำรายงานผลการวิจัยเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้อง แล้วนำคำแนะนำมาปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่อง เพื่อจัดพิมพ์รายงานผลการวิจัยที่สมบูรณ์เสนอต่อคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 135 แห่ง จำแนกเป็นโรงเรียนในอำเภอเมืองกาญจนบุรี จำนวน 50 แห่ง อำเภอท่าม่วง 40 แห่ง อำเภอด่านมะขามเตี้ย 26 แห่ง และอำเภอศรีสวัสดิ์ 19 แห่ง

2. กลุ่มตัวอย่างคือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการเปิดตารางประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 103 แห่ง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภทและจำแนกตามอำเภอ

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรพื้นฐาน เป็นตัวแปรที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงานในปัจจุบัน และประสบการณ์ในตำแหน่ง

3.2 ตัวแปรต้น เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาของ Gordon (2002) ดังนี้ 1) การวิเคราะห์สถานการณ์ 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ 3) การค้นหาทางเลือก 4) การประเมินทางเลือก 5) การตัดสินใจ 6) การประเมินการตัดสินใจ

3.3 ตัวแปรตาม เป็นตัวแปรที่เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีการบริหารหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2553) ดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา 3) การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา 4) การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร 5) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล 6) การสรุปผลการดำเนินงาน และการเขียนรายงาน 7) การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์ทำงานในตำแหน่ง มีลักษณะเป็นแบบตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ (forced choice)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{tot}) เป็นแบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ (Check list) สร้างตามแนวคิดของการ์ดอน (Gordon) โดยวัดการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ 1) การวิเคราะห์สถานการณ์ (X_1) 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ (X_2) 3) การค้นหาทางเลือก (X_3) 4) การประเมินทางเลือก (X_4) 5) การตัดสินใจ (X_5) 6) การประเมินการตัดสินใจ (X_6)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา (Y_{tot}) เป็นแบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ (Check list) สร้างตามแนวคิดของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้กล่าวถึงการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 ภารกิจ ดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา (Y_1) 2) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (Y_2) 3) การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร (Y_3) 4) การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร (Y_4) 5) การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล (Y_5) 6) การสรุปผลการดำเนินการและเขียนรายงาน (Y_6) 7) ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร (Y_7)

5. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือ

ขั้นที่ 1 ศึกษาวรรณกรรม หลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากตำราเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

ขั้นที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลกำหนดโครงสร้างตามความเหมาะสมเพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาของแบบสอบถาม แล้วดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามขอบเขตเนื้อหาที่กำหนด

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามที่สร้างเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา และภาษาที่ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขโดยใช้เทคนิค IOC

ขั้นที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้ (try out) เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถามกับผู้บริหารสถานศึกษา

ขั้นที่ 5 นำแบบสอบถามที่ได้กลับมาคำนวณหาความเชื่อมั่น (reliability) ตามวิธีการของครอนบัค (Cronbach, 1974) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient)

6. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

6.1 การวิเคราะห์สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ความถี่ และร้อยละ

6.2 การวิเคราะห์การตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารหลักสูตรสถานศึกษา ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามนำมาวิเคราะห์โดยใช้มัชฌิมเลขคณิตส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และนำมาหามัชฌิมเลขคณิตของคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของ Best (2006)

6.3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษาใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient: r_{xy}) โดยนำค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่คำนวณได้จากโปรแกรมสำเร็จรูปไปวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเกณฑ์

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การตัดสินใจของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการตัดสินใจของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวม

การตัดสินใจของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การวิเคราะห์สถานการณ์	4.48	0.39	มาก
2. การกำหนดวัตถุประสงค์	4.45	0.39	มาก
3. การค้นหาทางเลือก	4.48	0.37	มาก
4. การประเมินทางเลือก	4.44	0.30	มาก
5. การตัดสินใจ	4.47	0.35	มาก
6. การประเมินการตัดสินใจ	4.48	0.40	มาก
รวม	4.47	0.29	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ การค้นหาทางเลือก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.37) การวิเคราะห์สถานการณ์ ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.39) การประเมินการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.40) การตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.35) การกำหนดวัตถุประสงค์ ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.39) และการประเมินทางเลือก ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.30) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าอยู่ระหว่าง 0.30 – 0.40 มีการกระจายของข้อมูลน้อย แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน

2. ผลการวิเคราะห์การบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1

ตารางที่ 2 ค่ามัธยฐานเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวม

การบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา	4.44	0.44	มาก
2. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา	4.47	0.36	มาก
3. การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา	4.47	0.33	มาก
4. การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร	4.44	0.26	มาก
5. การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล	4.46	0.32	มาก
6. การสรุปผลการดำเนินงานและการเขียนรายงาน	4.47	0.40	มาก
7. การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร	4.45	0.30	มาก
รวม	4.46	0.25	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.25) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.33) การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.36) การสรุปผลการดำเนินงานและการเขียนรายงาน ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.40) การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.32) การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.30) การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.26) การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.44) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมีค่าอยู่ระหว่าง 0.26 – 0.44 มีการกระจายของข้อมูลน้อย แสดงว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นไปในทิศทางเดียวกัน

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

ตัวแปร	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆	Y ₇	Y _{tot}
X ₁	.807**	.660**	.660**	.294**	.565**	.540**	.520**	.804**
X ₂	.566**	.933**	.666**	.258**	.406**	.505**	.643**	.780**
X ₃	.597**	.659**	.830**	.280**	.458**	.483**	.554**	.756**
X ₄	.611**	.577**	.614**	.330**	.431**	.427**	.464**	.677**
X ₅	.522**	.538**	.435**	.249**	.297**	.355**	.445**	.560**
X ₆	.472**	.535**	.566**	.233**	.357**	.392**	.413**	.582**
X _{tot}	.747**	.820**	.789**	.341**	.526**	.567**	.637**	.871**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{tot}) กับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา (Y_{tot}) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = 0.871$)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม (X_{tot}) กับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา (Y₁ - Y₇) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า มีความสัมพันธ์กันทุกคู่ อยู่ในระดับปานกลางและสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .341 - .820 โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 3 อันดับแรก ได้แก่ การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม (X_{tot}) กับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (Y₂) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .820$) การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม (X_{tot}) กับการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร (Y₃) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .789$) และการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวม (X_{tot}) กับการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา (Y₁) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .747$) ตามลำดับ

พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษารายด้าน (X₁ - X₆) กับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษาโดยภาพรวม (Y_{tot}) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า มีความสัมพันธ์กันทุกคู่ อยู่ในระดับปานกลางกับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .560 - .804 โดยเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 3 อันดับแรก ได้แก่ การวิเคราะห์สถานการณ์ (X₁) กับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพรวม (Y_{tot}) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .804$) การกำหนดวัตถุประสงค์ (X₂) กับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพรวม (Y_{tot}) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .780$) การค้นหาทางเลือก (X₃) กับการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโดยภาพรวม (Y_{tot}) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .756$) ตามลำดับ

หากพิจารณาการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษารายด้าน (X₁ - X₆) กับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษารายด้าน (Y₁ - Y₇) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า อยู่ในระดับต่ำถึงสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .233 - .933 คู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงที่สุด คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ (X₂) กับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา (Y₂) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .933$) และคู่ที่มีความสัมพันธ์กันต่ำที่สุด คือ การประเมินการตัดสินใจ (X₆) กับการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร (Y₄) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ($r_{xy} = .233$)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่รออภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า “การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในการวางแผนการดำเนินงาน วิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ และกำหนดให้มีการประเมิน ทบทวนการตัดสินใจกับผู้เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ และกำหนดระยะเวลาการประเมินชัดเจน ผู้บริหารมีการค้นคว้าหาวิธีการประเมินและทางเลือกที่หลากหลายและทันสมัยและมีการออกแบบเครื่องมือการประเมินที่ตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นโอกาสและการคิดทบทวนครั้งสุดท้าย มีการปรับตัววัตถุประสงค์ และตรวจสอบทางเลือกให้แน่ชัด ผู้บริหารจึงตัดสินใจประเมินผลลัพธ์ที่เป็นไปได้เปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ มีการเชื่อมโยงข้อมูลและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการตัดสินใจ เพราะการตัดสินใจต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลและหน่วยงานหลายฝ่าย ดังนั้นจึงต้องวางแผนให้รัดกุมเพื่อจะช่วยให้การปฏิบัติที่เกิดขึ้น ดังที่กอร์ดอน (Gordon) กล่าวว่า การตัดสินใจที่ดีได้แก่ คุณภาพของการตัดสินใจ การตัดสินใจได้ในเวลา การยอมรับของผู้เกี่ยวข้อง และความเหมาะสมด้านจริยธรรม เป็นตัวกำหนดคุณสมบัติที่ดีของการตัดสินใจ การตัดสินใจขององค์กรจะมีคุณภาพหากการตัดสินใจนั้นส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานได้ตีความหมาย เสริมทันเวลา ทั้งนี้ การตัดสินใจที่มีคุณภาพสูงไม่จำเป็นจะต้องเป็นการตัดสินใจที่เหมาะสมที่สุด การตัดสินใจที่ทำให้เกิดความพึงพอใจหรือเป็นที่ยอมรับได้ภายใต้ข้อจำกัดเรื่องเวลา เงิน บุคคล ก็ถือว่าเพียงพอ ผู้บริหารต้องทำการตัดสินใจภายในเวลาที่กำหนด หากไม่ตัดสินใจภายใต้เงื่อนไขเวลาที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่างๆ จะส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างไม่มีประสิทธิภาพ ผู้ปฏิบัติงานจะเกิดปัญหาคับข้องใจไม่สบายใจ ดังนั้นแม้จะเป็นการตัดสินใจที่ดีที่สุดแต่เมื่อทำการตัดสินใจซ้ำเกินไปก็จะทำให้การตัดสินใจนั้นด้อยค่าไปทันที ผู้บริหารต้องพัฒนาตารางเวลาที่เหมาะสมเพื่อทำการตัดสินใจหลักและการตัดสินใจย่อยอีกมากมายที่จะตามมา การตัดสินใจที่ดีจะมีผลต่อเมื่อผู้ได้รับผลจากการตัดสินใจเข้าใจในการตัดสินใจ ยอมรับ การตัดสินใจ และสามารถนำการตัดสินใจไปปฏิบัติได้อย่างเหมาะสมทางจริยธรรม ผู้บริหารและผู้ทำการตัดสินใจอาจถูกประเมินการตัดสินใจโดยดูความเหมาะสมในแง่จริยธรรม ความเป็นไปได้ที่จะมีความขัดแย้งของผู้มีผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้อง หรืออาจเป็นความขัดแย้งทางด้านค่านิยม บางกรณีก็เป็นกรณีมีความครอบคลุมทางกฎหมายไม่ชัดเจน ซึ่งมักจะทำให้เกิดทางสองแพร่งทางจริยธรรมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมนิรัตน์ กมลพัฒนานันท์ (2561) ที่พบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของนิว ตาคม (2562) ที่พบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า “การบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 อยู่ในระดับปานกลาง” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาและบริหารจัดการหลักสูตรของสถานศึกษา เป็นผู้นำในการขับเคลื่อนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามแนวทางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและจุดเน้นของสถานศึกษา ให้การสนับสนุนงบประมาณในการจัดบรรยากาศของสถานศึกษาให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักสูตรสถานศึกษาไปสู่การจัดการเรียนรู้

ในชั้นเรียน นิเทศ กำกับติดตามการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ ด้วยการกำหนดปฏิทินในการดำเนินงาน ส่งเสริมให้มีการประเมินผลหลักสูตร แล้วนำไปปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรสถานศึกษาผ่านช่องทางต่างๆ ของสถานศึกษา พัฒนาตนเองเกี่ยวกับแนวคิดทางการศึกษา แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในสถานศึกษา และปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับวิทยาการที่เปลี่ยนแปลงไป ดังที่ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) ที่ระบุแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจหลักสูตร และเตรียมความพร้อมในการใช้หลักสูตร พิจารณาดังงบประมาณ อาคารสถานที่ การเตรียมบุคลากรเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร การวางแผนงานเพื่อใช้หลักสูตรอย่างละเอียดรอบคอบและมีขั้นตอน จะทำให้การใช้หลักสูตรประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โรงเรียนมีการส่งเสริมสนับสนุนการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติอย่างเหมาะสม เนื่องจากสถานศึกษาแต่ละแห่งมีบริบทและความพร้อมต่างกัน อีกทั้งความแตกต่างกันในด้านงบประมาณ ทรัพยากร สถานที่ และบุคลากร รวมทั้งผู้เรียนในสถานศึกษาแต่ละสถานศึกษาก็มาจากพื้นฐานครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมที่แตกต่างกัน ดังนั้นการวางแผนในการบริหารจัดการหลักสูตรจึงต้องพิจารณาให้สอดคล้องสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ ดังกล่าวด้วย นอกจากนี้ สถานศึกษาจะต้องมีการติดตาม ดูแลคุณภาพการบริหารจัดการหลักสูตรอย่างเป็นระบบและครบวงจร และนำผลจากการติดตาม กำกับดูแลคุณภาพนั้นมาพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไกรสร ปทุมไพโรจน์ (2566) ที่พบว่า การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับธาริตา สกลภัทรสกุล (2567) ที่พบว่า สภาพและแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 พบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 มีความสัมพันธ์กันในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อาจกล่าวได้ว่า ผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 มีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ครบถ้วน และชัดเจน นำไปสู่การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ตรงประเด็น มีการค้นหาทางเลือกใหม่ๆ และพัฒนาทางเลือกที่หลากหลาย อีกทั้งยังมีการจัดการความเสี่ยงที่อาจจะเกิดขึ้น บริหารจัดการสิ่งที่อาจจะก่อให้เกิดความล้มเหลว แล้วตัดสินใจเลือกทางเลือกที่มีความเป็นไปได้มากที่สุด ประเมินผลก่อนการตัดสินใจครั้งสุดท้าย สอดคล้องกับคู่มือส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคลของกระทรวงศึกษาธิการที่มีเงื่อนไขว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องบริหารจัดการและตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลมากกว่าสามัญสำนึก และจำเป็นต้องรวบรวม จัดระบบ และใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการบริหารและตัดสินใจให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ นอกจากนี้ในการบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล ผู้บริหารมีอำนาจอย่างอิสระ ขณะเดียวกันก็รับผิดชอบต่อผลการตัดสินใจของตนเองอย่างเต็มที่เช่นกัน จึงควรป้องกันข้อผิดพลาดเชิงกฎหมายและการตัดสินใจของตนเองจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาซึ่งเป็นกิจการสาธารณะที่มีผู้เกี่ยวข้องและได้รับผลจากการบริการจำนวนมาก โดยการบริหารและตัดสินใจด้วยความถูกต้องและก่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับบริการมากที่สุดมีการใช้องค์คณะบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาตัดสินใจให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับมณีนรัตน์ กมลพัฒนานันท์ (2561) ที่พบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา

ขั้นพื้นฐาน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์ในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่คล้อยตามกัน และยังสอดคล้องกับนิว ตามคม (2562) ที่พบว่า การตัดสินใจกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์ในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์ในลักษณะที่คล้อยตามกัน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากผลการวิจัย เรื่อง การตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ประกอบด้วย

1. การตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาของ Gordon (2002) ประกอบด้วย

1.1 การวิเคราะห์สถานการณ์ (Analyze the Situation) หมายถึง ขั้นตอนการระบุปัญหาอย่างชัดเจนเพื่อหาแนวทางแก้ไขหรือตัดสินใจในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยระบุข้อจำกัดของสถานการณ์นั้นและผลกระทบที่มีต่อการตัดสินใจ อีกทั้งเชื่อมโยงข้อมูลให้เกิดประโยชน์ ผู้บริหารควรทราบข้อมูลเฉพาะด้าน เช่น การเงิน เวลา พลังงาน และทรัพยากร ที่มีผลต่อการตัดสินใจ ซึ่งการวิเคราะห์สถานการณ์ต่างๆ จะทำให้ผู้ตัดสินใจสามารถกำหนดปัญหาแท้จริงเพื่อตัดสินใจได้

1.2 การกำหนดวัตถุประสงค์ (Set Objectives) หมายถึง ขั้นตอนกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุผลในการตัดสินใจ และทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถมองอย่างรอบด้านในการแก้ไขปัญหา และลดความเสี่ยงที่จะเกิดความล้มเหลวให้น้อยลง การกำหนดกรอบของปัญหามีผลต่อการแก้ไขปัญหามากที่สุด ผู้ตัดสินใจจึงจำเป็นต้องตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์อย่างรอบคอบ เป็นที่ยอมรับ และความเหมาะสมทางด้านจริยธรรม

1.3 การค้นหาทางเลือก (Search for Alternatives) หมายถึง ผู้ตัดสินใจจะต้องพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือทางเลือกที่เป็นไปได้ อันจะทำให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยปราศจากการเกิดผลลัพธ์ที่ไม่พึงประสงค์ บ่อยครั้งที่ผู้ตัดสินใจประเมินทางเลือกเร็วเกินไป มากกว่าจะพัฒนาทางเลือกที่หลากหลาย ทางเลือกที่มีความเป็นไปได้น้อยอาจจะนำมาสู่สิ่งที่ดีกว่า ผู้จัดการบางคนและพนักงานทั่วไปมักจะมองข้อมูลที่ตนมีอยู่ แต่กลับรวบรวมข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้อง หรือค้นหาข้อมูลซ้ำเกินไป ดังนั้นการตัดสินใจจึงควรเลือกแนวทางอย่างเหมาะสม

1.4 การประเมินทางเลือก (Evaluate Alternatives) หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้ตัดสินใจดำเนินการประเมินแต่ละทางเลือกเพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่ดี ก่อนอื่นผู้ตัดสินใจจะต้องระบุความเป็นไปได้ในแต่ละทางเลือก ซึ่งต้องพิจารณาถึงข้อแตกต่างด้านผลประโยชน์ ความเสี่ยง และผลเชิงลบที่อาจเกิดขึ้นของแต่ละทางเลือก ผู้ตัดสินใจมักจะเผชิญกับความขัดแย้งในสิ่งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ของทางเลือกที่หลากหลาย ก่อนจะนำไปสู่การตัดสินใจที่ดีที่สุด ผู้บริหารอาจจะประเมินทางเลือกโดยใช้วิธีการที่ไม่ซับซ้อน คือ การวิเคราะห์เชิงปริมาณ หรือการวิเคราะห์การถดถอย เพื่อให้เห็นความแตกต่างอย่างชัดเจน และนำไปปรับปรุงคุณภาพการตัดสินใจให้ดีขึ้น และความเป็นไปได้อันจะสำเร็จผลพร้อมทั้งสรุปคะแนนแต่ละทางเลือกและจัดลำดับ อย่างไรก็ตามผู้ตัดสินใจมักใช้การวิเคราะห์เชิงคุณภาพในการประเมินทางเลือกมากกว่า โดยอาศัยเหตุผลและประสบการณ์ของตน และเลือกแนวทางที่ดีที่สุด

1.5 การตัดสินใจ (Make the Decision) หมายถึง ขั้นตอนที่ผู้ตัดสินใจเลือกแนวทางที่ดีที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์โดยไม่มีข้อจำกัด จะสังเกตได้ว่าบางครั้งผู้ตัดสินใจจะเลือกทางเลือกที่ยอมรับได้

ซึ่งไม่ใช่การตัดสินใจที่ดีที่สุด เนื่องจากมีค่าใช้จ่ายสูง และในบางครั้งผู้ตัดสินใจต้องรับผิดชอบกับทางเลือกที่ล้มเหลวนั้น โดยไม่สามารถระงับสิ่งใดได้ ผู้บริหารอาจจะต้องรับผิดชอบการตัดสินใจนั้นมากกว่าสำหรับข้อผิดพลาดของเขา และอาจจะต้องรับผิดชอบมากขึ้นหากเชื่อว่าประสิทธิผลที่ต่ำนั้นสะท้อนถึงความสามารถของพวกเขา ซึ่งการปฏิบัติงานเพื่อส่วนรวมย่อมต้องรับผิดชอบมากกว่างานส่วนตัว

1.6 การประเมินการตัดสินใจ (Evaluate the Decision) หมายถึง ขั้นตอนก่อนการตัดสินใจครั้งสุดท้ายผู้บริหารหรือผู้ตัดสินใจควรทบทวนการตัดสินใจกับผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นโอกาสและการคิดทบทวนครั้งสุดท้าย มีการปรับให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และตรวจสอบทางเลือกให้แน่ชัด ผู้ตัดสินใจอาจจะประเมินผลลัพธ์ที่เป็นไปได้เปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. การบริหารจัดการหลักสูตรตามแนวคิดและทฤษฎีการบริหารหลักสูตรของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2553) ประกอบด้วย

2.1 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา หมายถึง การสร้างความตระหนัก จัดประชุมชี้แจงและพัฒนาบุคลากรทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีความรู้ มีความเข้าใจและเห็นความสำคัญเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา อีกทั้งสามารถจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และได้มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการแต่งตั้งกรรมการบริหารหลักสูตร มีการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ขอความร่วมมือจากทุกฝ่าย

2.2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การมีส่วนร่วมของบุคลากรในฝ่ายต่างๆ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของการจัดการศึกษาและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ การวิเคราะห์หลักสูตรต้องให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและสังคม มีการจัดงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรให้มีความสอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษา มีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านร่วมจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรได้อย่างเหมาะสม

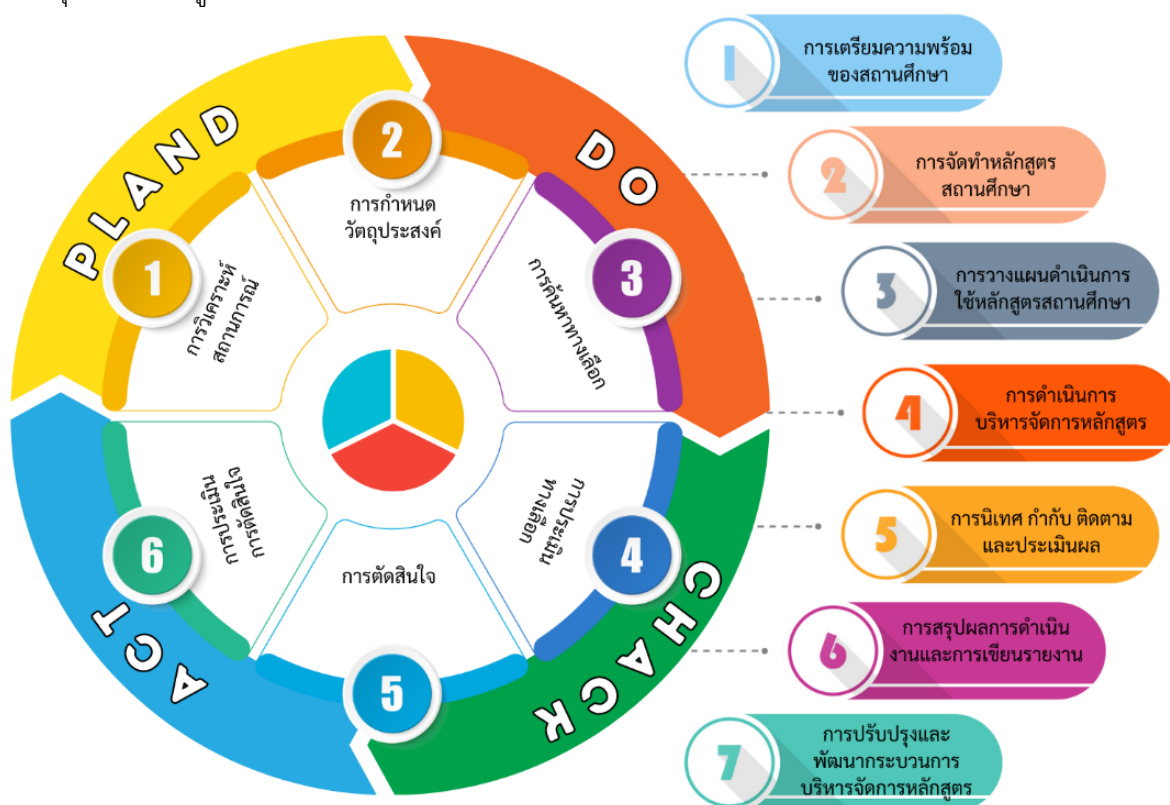
2.3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การเตรียมการหรือ วางแผนในการจัดสรรงบประมาณ อาคารสถานที่มีวัสดุอุปกรณ์ บุคลากร การจัดหาหรือ เลิกใช้ หรือมีการจัดทำสื่อและพัฒนาสื่ออย่างพอเพียง การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ วางแผนด้านการวิจัย การวัดและประเมินผล อีกทั้งผู้บริหารรวมถึงครูผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้มีการวางแผนด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้ หลักสูตรของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.4 การดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง การปฏิบัติงานตามแผนงาน ตามมาตรฐานและเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ การนำหลักสูตรไปใช้อย่างเป็นระบบมีขั้นตอนที่ถูกต้อง จัดครูและบุคลากรเข้าสอนตรงตามความรู้ความสามารถลักษณะงานที่ปฏิบัติ จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดระบบการวัดผลและประเมินผลตามสภาพจริงของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

2.5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล หมายถึง การที่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมมือกันจัดทำแผนงาน โครงการนิเทศ กำกับ ติดตาม พร้อมทั้งการประเมินผล การใช้หลักสูตรของสถานศึกษา จัดทำตัวชี้วัดความสำเร็จ จัดนิเทศภายในอย่างกัลยาณมิตรด้วยบรรยากาศของความร่วมมือแบบประชาธิปไตย ประเมินการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีการจัดทำรายงานการนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผลพร้อมนำไปเปรียบเทียบกับกลุ่มเป้าหมายอย่างต่อเนื่องเพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนา

2.6 การสรุปผลการดำเนินงานและการเขียนรายงาน หมายถึง การจัดเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การบันทึกและสรุปผล การจัดทำรายงาน การเผยแพร่ผลของการดำเนินงานด้านการบริหารหลักสูตรของสถานศึกษานั้น ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับทราบและจัดทำบันทึกการเผยแพร่ รับฟังข้อมูลย้อนกลับ

2.7 การปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร หมายถึง สถานศึกษาได้นำข้อมูลย้อนกลับและผลของการประเมินนั้นมาใช้ประกอบในการตัดสินใจมาปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา โดยสรุปองค์ความรู้การวิจัยดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา ไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพและบริบทของสถานศึกษา

1.2 สถานศึกษาควรศึกษารายละเอียดของกระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษาให้ชัดเจนและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างครบถ้วน

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาศักยภาพของตนเองทั้งด้านความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะความเป็นผู้นำ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรศึกษาการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ
- 2.2 ควรศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ
- 2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการหลักสูตรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- ไกรสร ปทุมไพโรจน์. (2566). การบริหารหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาน่าน เขต 2. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 9(2), 362-74.
- ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน. (2565). การพัฒนาหลักสูตร. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฐิยาพร กันตารณวัฒน์. (2565). จิตวิทยาการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: มินิเซอริส ซัพพลาย.
- ธาริดา สกลภัทรสกุล. (2567). สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาใน โรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. วารสารสมาคม พันธนาวิชาชีพอการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สบพท.), 6(2), 92 – 102.
- นิว ตาคม. (2562). การตัดสินใจกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 10(2), 440-451.
- ประเวศ เวชชะ. (2561). การบริหารหลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 4. เชียงราย: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- มณีนรัตน์ กมลพัฒนานันท์. (2561). การตัดสินใจของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน. วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, 8(2), 67-79.
- สงวน อินทร์รักษ์. (2566). ศาสตร์และศิลป์ทางการบริหารการศึกษา. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย ศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. (2561). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา กลุ่ม นโยบายและแผน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 1 ปีการศึกษา 2566. กาญจนบุรี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. (2566). รายงานผลการดำเนินงาน ประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2566. กาญจนบุรี: พรสวรรค์การพิมพ์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. (2566). รายงานการประชุมคณะกรรมการ ติดตาม ประเมินผลการศึกษาและนิเทศทางการศึกษา ครั้งที่ 1/2566. กาญจนบุรี: สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2553). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตร ตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อภิวัฒน์ รัตนวราหะ. (2563). อนาคตศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่: ลือคอินดีไซน์เวิร์ค.

- Lee J. Cronbach. (1974). *Essentials of Psychological Testing*. 3rd ed. New York: Harper and Row Publisher.
- John W. Best and James V. Kahn. (2006). *Research in Education* 10 ed. Boston: A&B Pearson.
- Judith R. Gordon. (2002). *Organizational Behavior: A Diagnostic Approach*. 7th. New Jersey: Prentice – Hall, Inc.

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5
ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1
DEVELOPMENT OF STRATEGIC LEADERSHIP BASED ON BALA 4 FOR SCHOOL
ADMINISTRATORS IN LANSKA NETWORK GROUP 5 UNDER NAKHON SI
THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

¹กชกร เกลี้ยงสง Kotchakorn Klaingsong

²พระครูสุเมธปริยัติคุณ Phrakhrusumetpariyattikun ³กษมา ศรีสุวรรณ Kasama Srisuwan

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: fangafngfang.10613@gmail.com

Article Received: March 23, 2025. Revised: August 20, 2025. Accepted: August 21, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพละ 4 และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง 15 คน ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่างแนวทาง 5 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์ ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาโดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เพื่อความเหมาะสม ประเมินความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา พบว่า การดำเนินงานของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาขาดการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ บุคลากรส่วนใหญ่ไม่เข้าใจแนวทางที่กำหนดและขาดการมีส่วนร่วม กลยุทธ์ที่ใช้ยังคงยึดแนวทางเดิมจากปีก่อนโดยไม่มีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน คุณลักษณะของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ (1) การกำหนดทิศทางขององค์กร (2) การปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม (3) การกำหนดกลยุทธ์ (4) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (5) การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ 2) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 5 องค์ประกอบกับหลักพละ 4 มาประยุกต์ใช้ร่วมกัน ประกอบด้วย (1) ปัญญาพละ ความรู้ความฉลาด (2) วิริยพละ ความเพียรพยายาม (3) อนุวัชพละ ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม (4) สังคหพละ ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และ 3) การนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยการสนทนากลุ่มด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน พบว่า

มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์, ผู้บริหารสถานศึกษา, พละ 4

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) study the current conditions in development of strategic leadership for school administrators, 2) investigate the development of strategic leadership based on the Four Bala principles, and to 3) propose guidelines for the development of strategic leadership based the Four Bala principles for school administrators in Lan saka Network Group 5 under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1. This is a qualitative research with 3 research steps: Step 1) Study of the developing strategic leadership status of administrator. The data were collected through in-depth interviews with 15 relevant participants. Step 2) Study the guidelines for developing of administrator strategic leadership based on the Four Bala principles through in-depth interviews with 5 experts to draft the guidelines. The data were analyzed using content analysis based on the interview format. Step 3) Presenting guidelines for the development of administrator strategic leadership based on the Four Bala principles through a panel discussion consisting of 7 experts to ensure appropriateness, assess feasibility, and evaluate potential benefits. Analyzing the data using content analysis based on the guiding questions for the focus group discussion.

The results showed that: 1) The state of strategic leadership among school administrators in the Lan Saka Network 5 revealed that school management lacked effective communication. Most personnel did not fully understand the established guidelines and had limited participation. The strategies employment remained unchanged from previous years, without adaptation to the current situation. Strategic leadership consisted of five key components: (1) setting the organization's direction, (2) ethical practice, (3) strategy formulation, (4) strategy implementation, and (5) strategy control and evaluation. 2) The development approach for strategic leadership among school administrators integrated the five components with the Four Bala principles, which included: (1) Paññā-bala – wisdom and intelligence, (2) Viriya-bala – perseverance and diligence, (3) Anavajja-bala – integrity and fairness, and (4) Saṅgaha-bala – good human relations. 3) The proposed development framework for strategic leadership based on the Four Bala principles was evaluated through a focus group discussion with seven experts. The findings indicated that the framework was appropriate, feasible, and beneficial for enhancing strategic leadership among school administrators within the Lan Saka Network 5 under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1.

Keywords: Strategic Leadership, School Administrators, Four Bala Principles

บทนำ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การศึกษาซึ่งประเทศไทยยุค 4.0 ต้องการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจไปสู่การสร้างมูลค่าและคุณค่าทางเศรษฐกิจ (Value-based Economy) และเศรษฐกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ซึ่งเป็นการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงใน 3 มิติสำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงจากการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ไปสู่สินค้าเชิงนวัตกรรม การเปลี่ยนแปลงจากการขับเคลื่อนประเทศภาคอุตสาหกรรมไปสู่การขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรม และการเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินภาคการผลิตไปสู่การเน้นภาคบริการที่มากขึ้นการนำประเทศไปสู่การเปลี่ยนแปลงจะต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในประเทศ โดยอาศัยการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพจะต้องเข้ารับการศึกษาศึกษาภาคบังคับ จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 45 ได้กำหนดไว้ว่ารัฐจำเป็นต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายสัมพันธ์กับวิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติที่ระบุว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาองค์กร ไปจนถึงการพัฒนาประเทศและโลกใบนี้ การที่จะสร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพขึ้นมาในสังคมได้นั้นหนึ่งในปัจจัยสำคัญมีความสำคัญในการกำหนดแนวทางและกรอบการจัดการศึกษาของ ประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดระเบียบการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจสามารถทำให้กระบวนการทั้งหมดอยู่ในวิถีทางเดียวกันและโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญต่อระบบการศึกษาเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กล่าวว่า การศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และมาตรา 39 ที่ระบุว่าให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไปไปยังคณะกรรมการ และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง หลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจดังกล่าว ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้บริหารสถานศึกษา ถือเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่สำคัญที่สุดในสถานศึกษาที่จะสามารถบันดาลให้การปฏิรูปการเรียนรู้ในโรงเรียนเกิดขึ้นได้สำเร็จอย่างสมบูรณ์ครบถ้วนในกระบวนการเพราะผู้บริหารโรงเรียน คือ ผู้นำ ที่จะชี้นำ สั่งการ และวางกรอบทิศทางการบริหารจัดการในด้านการบริหาร วิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไปในสถานศึกษาจะเกิดประสิทธิผลนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีลักษณะภาวะผู้นำสูง เพื่อให้สามารถปรับตัวให้เหมาะสมทันต่อการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคโลกาภิวัตน์ และเข้ากับทุกสถานการณ์ได้โดยใช้ความรู้ความสามารถให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงานการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ (อังศุมลีน กุลฉะ, 2561)

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นรูปแบบของผู้นำที่นำความเจริญก้าวหน้ามาสู่องค์กร ผู้นำขององค์กรหลายแห่งที่ประสบความสำเร็จล้วนมีความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ทั้งสิ้น ความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ เริ่มจากการมีคุณสมบัติสำคัญคือ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและนำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จตามขั้นตอนผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ต้องปรับเปลี่ยนทิศทาง วิธีการคิดและการบริหารแบบใหม่ที่สอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความพยายามในการวางแผนกลยุทธ์อย่างสมบูรณ์ที่ครอบคลุม

ภารกิจและขอบข่ายทั้งหมดของสถานศึกษา (นันทิยาภรณ์ หงส์เวียงจันทร์ และนิพนธ์ วรรณเวช, 2561) และที่สำคัญผู้นำเชิงกลยุทธ์จะต้องแสดงให้เห็นถึงการกำหนดทิศทางและการกระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจให้แก่สมาชิกที่เป็นกระบวนการพัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานไปสู่ระดับที่สูงขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้น ทำให้เกิดความตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของกลุ่ม จูงใจให้ผู้ร่วมงานเกิดความร่วมมือในการพัฒนาและดำเนินการใดๆ ให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่วางไว้ (พิมพ์พร จารุจิตร, 2559)

ภาวะผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่นำมาประยุกต์และบูรณาการเพื่อส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะที่ดีของผู้บริหาร ตามหลักพละ 4 คือกำลังแห่งคุณธรรม ซึ่งเป็นหลักที่ผู้นำพึงปฏิบัติและครอบคลุมถึงหลักครองตน ครองคน ครองงาน คือ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ปัญญาพละ ความฉลาดรอบรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เข้าใจในการบริหารตนเอง เข้าใจบริหารคนรอบข้าง รู้จิตของคนที่บริหารงานอย่างชาญฉลาด เป็นคนใฝ่ศึกษาหาความรู้อยู่ตลอด 2) วิริยพละ ความขยันหมั่นเพียรในหน้าที่มีความพยายามไม่เป็นคนเกียจคร้าน หมั่นประชุมเนืองนิตย์ มีความอดทนสูง ตั้งมั่นตั้งใจทำงาน เป็นคนจริงจัง เอาจริงเอาจัง อดทนต่อความเหน็ดเหนื่อยยาก ลำบาก 3) อนุวัชพละ การประพฤติตนดี พุทธิ คิทธิ ทำงานที่ไม่มีโทษไม่เบียดเบียนรังแกผู้อื่น ซื่อสัตย์อยู่ในศีลธรรม 4) สังคหพละ ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตทา ความโอบอ้อมอารี ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลทุกคน อหิงสา ยัมแย้มแจ่มใส พุดจาไพเราะไม่กระโชกโฮกฮาก ทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ประพฤติเป็นประโยชน์ชอบเสียสละช่วยเหลือส่วนรวม ชอบแบ่งปันสิ่งของ (พระมหาศรีธณู อุทยวโร, 2562)

เครือข่าย 5 อำเภอลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ รับผิดชอบกำกับดูแลส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 20 โรงเรียน ได้แก่ ไทยรัฐวิทยา 74 (ชุมชนบ้านคีรีวง) วัดสมอ วัดโคกโพธิ์สถิตย์ วัดจันทร์ ราษฎร์บำรุง บ้านสำนักใหม่ วัดสอ บ้านคดคอก วัดคีรีกันท์ บ้านร่อน บ้านสันยง ชุมชนลานสกา บ้านมะม่วงทอง วัดดินตอน วัดน้ำรอบ วัดวังหงส์ วัดเจดีย์รับผิดชอบจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งการบริหารงานออกเป็น 4 ฝ่ายงาน ได้แก่ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป แม้ว่าโรงเรียนมีโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน แต่ยังคงมีการทับซ้อนกันหลายหน้าที่ทำให้ขาดความชัดเจนในการปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามบทบาทที่ได้รับมอบหมาย ขาดความเข้าใจในการดำเนินงาน ไม่ได้เรียงตามลำดับความสำคัญของงาน และยังขาดความร่วมมือจากบุคลากรในการบริหารงาน 4 ฝ่าย บุคลากรขาดขวัญและกำลังใจในปฏิบัติงาน การดำเนินงานยังไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ไปในทิศทางเดียวกัน งบประมาณภายในโรงเรียนไม่เป็นไปตามแผนงานในโครงการ บางกิจกรรมได้รับงบประมาณไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรม ขาดการมีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การตัดสินใจที่ชัดเจนในการปฏิบัติงาน การกำหนดหน้าที่และการมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถส่งผลให้คุณภาพทางการศึกษาของนักเรียนไม่เป็นที่น่าพอใจ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1, 2566)

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพละ 4 ของโรงเรียนในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสถานศึกษา เสริมสร้างผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ อันจะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดของหน่วยงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา มี 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาและสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา 2) สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหา ความเที่ยงตรงตามเนื้อหา และความถูกต้องของภาษา พร้อมทั้งหาคุณภาพเครื่องมือ โดยวิเคราะห์หาค่า IOC คัดเลือกข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.60-1.00 ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยทั้งฉบับเท่ากับ 1.00 แล้วนำไปสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 15 คน ดำเนินการนำรายละเอียดจากการสัมภาษณ์มารวบรวมเรียบเรียง และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบภาวะผู้นำ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การกำหนดทิศทางขององค์กร 2) การปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม 3) การกำหนดกลยุทธ์ 4) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 5) การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ เพื่อจัดทำร่างแนวทาง โดยให้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน ตรวจสอบร่างแนวทางด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 รูป/คน ได้จากการเลือกแบบเจาะจงและกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือก ใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบประเมินการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพละ 4 ซึ่งประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดทิศทางขององค์กร 2) การปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม 3) การกำหนดกลยุทธ์ 4) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และ 5) การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ โดยประยุกต์ใช้หลักพละ 4 ประกอบด้วย 1) ปัญญาพละ คือ ความรู้ ความฉลาด 2) วิริยพละ คือ ความเพียรพยายาม 3) อนุวัชพละ คือ ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม 4) สังคหพละ คือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ซึ่งทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาตามแบบการสนทนากลุ่มตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า

1.1 การกำหนดทิศทางขององค์กร ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจผ่านการประชุมร่วมกับครูหัวหน้าฝ่ายงาน โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT เพื่อประเมินจุดแข็ง จุดอ่อน และบริบทของโรงเรียน แต่กระบวนการนี้ยังจำกัดเฉพาะบุคลากรบางส่วน ทำให้ครูส่วนใหญ่ไม่เข้าใจ หรือไม่รู้จักเป้าหมายและทิศทางของโรงเรียน ผู้บริหารควรสื่อสารเป้าหมายและวิสัยทัศน์ให้บุคลากรทุกคน รับทราบอย่างชัดเจน เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและปรับทิศทางของโรงเรียนให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

1.2 การปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการสร้างสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและครอบครัวของบุคลากร รวมถึงการเปิดโอกาสให้ครูทุกคนเข้าร่วมการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะอย่างเท่าเทียม แต่ยังมีปัญหาเรื่องขาดการรับฟังความคิดเห็นของครูในการปรับปรุงงาน และมองข้ามข้อเสนอจากชุมชนที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการพัฒนาโรงเรียน เกิดความไม่พอใจและลดความร่วมมือในองค์กรและชุมชน

1.3 การกำหนดกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษานำข้อมูลจากปีการศึกษาที่ผ่านมาในการกำหนดกลยุทธ์ใหม่ โดยเน้นการทำงานร่วมกันในรูปแบบทีมและการระดมความคิดเห็นจากหลายฝ่ายพร้อมทั้งกำหนดวิสัยทัศน์และตัวชี้วัดความสำเร็จที่สอดคล้องกับพันธกิจของโรงเรียน แต่ยังเกิดปัญหาเรื่องความซ้ำซ้อนของการดำเนินงานผู้บริหารควรสร้างตารางเวลาในการดำเนินงานที่ชัดเจน กำหนดช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสม

1.4 การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยมีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรายงานความคืบหน้าของงาน ซึ่งการแบ่งงานอิงตามภาระหน้าที่จากปีการศึกษาก่อนหน้านี้และมีการแต่งตั้งคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดการ แต่ยังเกิดปัญหาเรื่องปฏิทินการปฏิบัติงานของโรงเรียนมีความไม่ชัดเจน เนื่องจากการแทรกงานใหม่ที่ทำให้ต้องเลื่อนเวลาเดิม หรือส่งเอกสารที่กระชั้นชิด

1.5 การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการควบคุมติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าและปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ แต่พบปัญหาเกี่ยวกับความน่าเชื่อถือในการประเมินที่ลดลง บุคลากรดำเนินโครงการอย่างเร่งรีบ และขาดเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน

2. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักผล 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ 1) การกำหนดทิศทางขององค์กร ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานที่มีตัวแทนจากหลายฝ่ายเพื่อให้การดำเนินงานครอบคลุมทุกมิติ จากนั้นจัดประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้คณะทำงานสามารถกำหนดทิศทางของโรงเรียนได้อย่างเป็นระบบ พร้อมเปิดโอกาสให้ทุกคนแสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม และสรุปข้อมูลให้นำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม 2) การปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม ผู้บริหารต้องใช้ความรู้อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ส่วนรวม พร้อมพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ อดทน และไม่ใช้วิธีที่ผิดจริยธรรมในการบรรลุเป้าหมาย การบริหารงานต้องโปร่งใส เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม และสร้างความไว้วางใจผ่านความเข้าใจ เห็นอก

เห็นใจ และการส่งเสริมกำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา 3) การกำหนดกลยุทธ์ ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกำหนดกลยุทธ์ของโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือหลักในการวางแผนและตัดสินใจให้สอดคล้องกับเป้าหมายองค์กร ทั้งนี้มีการประชุมในบรรยากาศที่เปิดกว้างและสร้างสรรค์ พร้อมเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียม จากนั้นจึงร่างกลยุทธ์ที่ชัดเจน ยืดหยุ่น และเหมาะสมกับทรัพยากรที่มี พร้อมมอบหมายงานตามความเชี่ยวชาญของบุคลากรเพื่อให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ผู้บริหารแต่งตั้งคณะทำงานและจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมเพื่อขับเคลื่อนกลยุทธ์ของโรงเรียน พร้อมจัดประชุมให้บุคลากรร่วมระดมความคิดเห็น สร้างความเข้าใจและความสามัคคีภายในองค์กร จากนั้นจัดอบรมและกำหนดแผนปฏิบัติการรายปีที่โปร่งใส พร้อมติดตามผลอย่างต่อเนื่องเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน 5) การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมและประเมินผล โดยกำหนดบทบาทและเป้าหมายอย่างโปร่งใส พร้อมจัดประชุมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการประเมินแก่บุคลากร นอกจากนี้ ได้ออกแบบเครื่องมือติดตามที่หลากหลาย ติดตามผลตามระยะเวลา และนำเสนอข้อมูลเพื่อปรับปรุงแผนงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน โดยประยุกต์ใช้หลักผล 4 ประการด้วย 1) ปัญญาละ ความรู้ ความฉลาด 2) วิริยละ ความเพียร พยายาม 3) อนุวัชขพะละ ความซื่อสัตย์สุจริต ความยุติธรรม 4) สังคหพะละ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

3. การนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักผล 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา โดยจัดการสนทนากลุ่มด้วยรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Meet ซึ่งมีองค์ประกอบ คือ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ของแนวทาง แนวทางการดำเนินงาน การติดตามและประเมินผล โดยผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ และมีความเป็นประโยชน์

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลข้อค้นพบที่สำคัญมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาสภาพภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีคุณลักษณะทั้ง 5 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การกำหนดทิศทางขององค์กร ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเป้าหมายวิสัยทัศน์ และพันธกิจโดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ SWOT ร่วมกับการประชุมกับครูหัวหน้าฝ่ายงาน เพื่อวางแผนการบริหารจัดการโรงเรียนอย่างมีระบบ 2) ด้านการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม ผู้บริหารสถานศึกษา มีความเข้าใจในความสำคัญของการสร้างสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตครอบครัวของบุคลากร เพื่อเสริมสร้างสวัสดิภาพและประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเปิดโอกาสให้ครูทุกคนเข้าร่วมการฝึกอบรมอย่างเท่าเทียม 3) ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ผู้บริหารใช้ข้อมูลจากปีการศึกษาที่ผ่านมาในการกำหนดกลยุทธ์ใหม่ โดยเน้นการทำงานร่วมกันและการระดมความคิดเห็นจากหลายฝ่าย รวมทั้งการกำหนดวิสัยทัศน์และตัวชี้วัดความสำเร็จที่สอดคล้องกับพันธกิจของโรงเรียน 4) ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ผู้บริหารได้มีการกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน รวมถึงการจัดประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและติดตามความคืบหน้าของงาน โดยมีการแต่งตั้งคำสั่งอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการจัดการ 5) ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง โดยมีการใช้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าและปรับปรุงกระบวนการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของธีรพจน์ แนนเนียน (2564) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการนำพาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จ โดยผู้นำเชิงกล

ยุทธที่มีประสิทธิภาพควรมีทักษะสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ ทักษะด้านการกำหนดทิศทาง เพื่อสร้างเป้าหมายและวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ทักษะด้านการคิดและวางแผนเชิงกลยุทธ์ เพื่อกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม ทักษะด้านการดำเนินงานให้สำเร็จ โดยมุ่งเน้นการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ทักษะด้านการสร้างความสัมพันธ์กับทุกภาคส่วนในองค์กร เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและการทำงานเป็นทีม ทักษะด้านการสร้างพันธมิตร เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกองค์กร และ ทักษะด้านการพัฒนาผู้นำในปัจจุบันและอนาคต เพื่อสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาในระยะยาว ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของพยุงค์ดี ไชยเพชร (2565) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้ออกแบบและขับเคลื่อนองค์กรให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งต้องอาศัยทักษะสำคัญ ได้แก่ ทักษะด้านการกำหนดทิศทางขององค์กร เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่ชัดเจน ทักษะด้านการกำหนดกลยุทธ์โดยพิจารณาจากปัจจัยแวดล้อมและบริบทขององค์กรเพื่อพัฒนาแนวทางที่เหมาะสม ทักษะด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติผ่านการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและทักษะด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์เพื่อให้มั่นใจว่าการดำเนินงานเป็นไปตามแผนที่วางไว้และสามารถปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักผล 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 มีความจำเป็นต่อผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องยึดหลักผล 4 ในการดำเนินงาน 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) การกำหนดทิศทางขององค์กร 2) ด้านการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม 3) ด้านการกำหนดกลยุทธ์ 4) ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 5) ด้านการควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีหลักธรรมในการบริหารงานให้ เป็นไปได้อย่างบรรลุผลตามเป้าหมายของสถานศึกษา คือ หลักผล 4 คือ 1) ปัญญาผล มีความฉลาดรอบรู้ มองการณ์ไกล ผู้บริหารสามารถบริหารงานโดยใช้การวินิจฉัยเคราะห์อย่างรอบคอบ พร้อมทั้งมีความสามารถในการวินิจฉัยและตัดสินใจที่ดี ทำให้การดำเนินงานบรรลุเป้าหมายและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร 2) วิริยผล ผู้บริหารมีความเพียรพยายามนำสู่ความสำเร็จ ความขยันอดสาหัส บากบั่นเอาธุระ มีความเข้มแข็งอดทนความ มุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จไม่ทอดทิ้งไม่เลิกละทำงานได้อย่างสม่ำเสมอจนประสบความสำเร็จ มีความอาจหาญ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และความยากลำบากต่างๆ ในงาน 3) อนุวัชผล ความซื่อสัตย์ สุจริต ด้วยกาย วาจา และ จิตใจ มีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ไม่มีความลำเอียง ปฏิบัติงานด้วยความถูกต้อง คุณธรรมจริยธรรมอันดี งาม และถูกต้องตามระเบียบวินัย กติกา กฎหมายบ้านเมือง 4) สังคหผล มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีจิตที่สุภาพ อ่อนหวาน พูดให้เกิดแรงบันดาลใจและกำลังใจในการทำงานแก่ผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ วัฒนสุวรรณ ศรีใส (2564) ที่พบว่า การบริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารยึด ปัญญาผล หรือกำลังของความรู้และความสามารถในการดำเนินงานวิชาการเป็นหลัก เนื่องจาก งานวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียน ซึ่งต้องการการวางแผนและดำเนินการที่มีความรู้ลึกซึ้งและแม่นยำ นอกจากนี้ การบริหารงานงบประมาณยึดหลักอวัชผล หรือกำลังของความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อให้การจัดสรร งบประมาณเป็นไปอย่างโปร่งใสและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่าย ในขณะเดียวกัน การบริหารงานบุคคลต้อง อาศัย สังคหผล หรือกำลังของการสงเคราะห์และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อสร้างความร่วมมือและเสริมสร้าง ขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในองค์กร และหลักวิริยผล หรือกำลังของความเพียร จะช่วยให้การบริหารงาน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การบรรลุผลสำเร็จอย่างยั่งยืนในทุกด้านของการดำเนินงาน

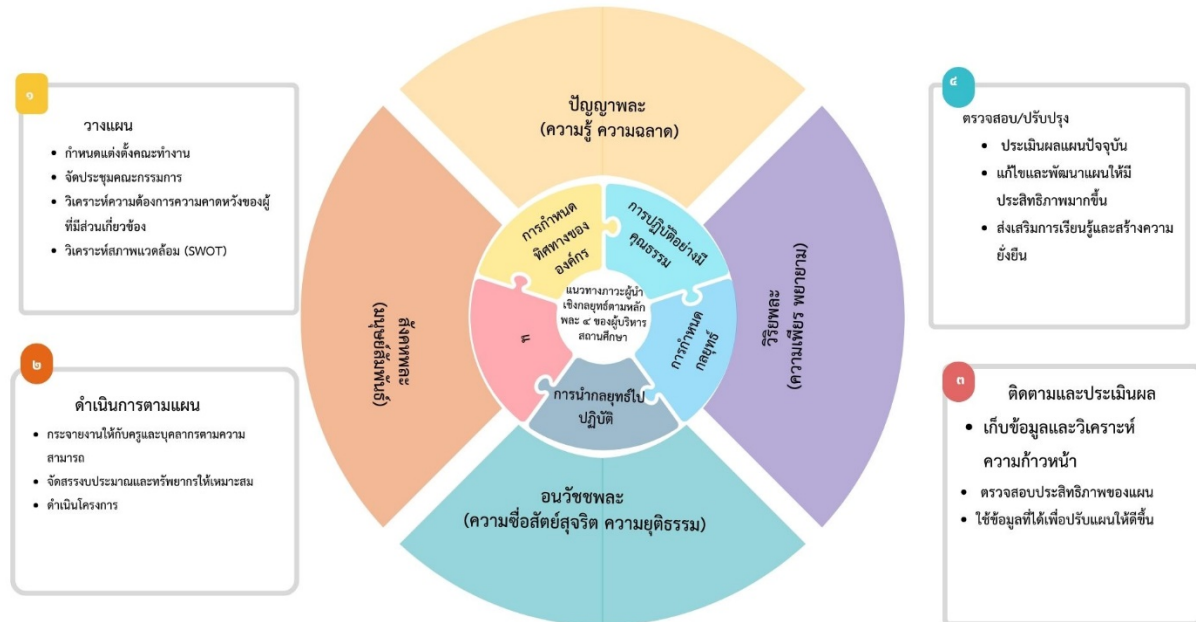
3. จากผลการนำเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักผล 4 ของผู้บริหาร สถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 พบว่า มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้และมีความเป็นประโยชน์ ทุกองค์ประกอบ ซึ่งภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

ตามหลักผล 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา จะต้องคำนึงถึงหลักการบริหารสถานศึกษาที่ถูกต้อง มีคุณธรรม เหมาะกับบริบทของสถานศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) การกำหนดทิศทางขององค์กร 2) การปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม 3) การกำหนดกลยุทธ์ 4) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 5) การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักผล 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ดำเนินการโดยผู้บริหารสถานศึกษานำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักผล 4 ได้แก่ 1) ปัญญาผล คือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถในการใช้สติปัญญาและความรู้ในการกำหนดเป้าหมาย ทิศทาง และแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 2) วิริยผล คือ ผู้บริหารมีความเพียรพยายามนำสู่ความสำเร็จ ความขยันอดทนสาหัส บากบั่นเอาธุระ มีความเข้มแข็งอดทนความมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ 3) อนุวัชผล คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต ด้วยกาย วาจา และ จิตใจ มีความบริสุทธิ์ ยุติธรรม ไม่มีความลำเอียง 4) สังคหผล คือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีวิถีที่สุภาพอ่อนหวาน พุดให้เกิดแรงบันดาลใจและกำลังใจในการทำงานแก่ผู้อื่น สอดคล้องกับการวิจัยของปริยกร อรุณจินดาตระกูล (2561) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถกำหนดเป้าหมายและแนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายการศึกษาและบริบทของโรงเรียน 2) ด้านการควบคุมองค์การอย่างสมดุล บริหารจัดการงานและทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและความเป็นอยู่ของบุคลากร 3) ด้านการสนับสนุนวัฒนธรรมองค์การที่มีประสิทธิภาพสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม และการพัฒนาตนเองของครูและบุคลากร 4) ด้านการมุ่งเน้น การปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม ปฏิบัติงานอย่างโปร่งใส ยุติธรรม และคำนึงถึงประโยชน์ของนักเรียนและโรงเรียนเป็นสำคัญ 5) ด้านการบริหารทรัพยากรในองค์กร ใช้ทรัพยากรของโรงเรียนอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ยังสอดคล้องกับการวิจัยของทศธรรม สารคำ (2564) ที่พบว่า การบริหารตามหลักผล 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรมีความรู้และมีความสามารถในการบริหารงานสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป เป็นอย่างมีประสิทธิภาพที่จะวางแผนและจัดการใช้ทรัพยากรทุกอย่างที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามความเหมาะสม 2) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความพากเพียรมุ่งมั่นขยันและมีความอดทนที่สูงในการบริหารสถานศึกษาตามขอบข่ายภาระหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้บริหารทุกประการจะต้องเป็นบุคคลที่มีความอดทนสาหัสในเรื่องการบริหารศึกษาอย่างมีส่วนร่วม 3) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่มีอคติในการบริหารสถานศึกษาของตนจะต้องเป็นผู้มีเทศการเรียนการสอนดังใกล้ชิดด้วยใจที่เต็มเปี่ยมคุณธรรม มีการสนับสนุนตรวจสอบการวัดและประเมินผลอย่างถูกต้องเที่ยงตรงตามระบบ 4) ผู้บริหารจะต้องมีความเสียสละแบ่งปันด้วยใจที่โอบอ้อมอารีมีวิสัยสุภาพไพเราะสงเคราะห์บุคลากรทุกคนและปฏิบัติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลายให้สมควรแก่ฐานะของตน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักผล 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 สามารถสรุปองค์ประกอบได้ 5 ด้าน คือ 1) การกำหนดทิศทางขององค์กร 2) การปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม 3) การกำหนดกลยุทธ์ 4) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ 5) การควบคุมและประเมินกลยุทธ์

โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ คือ หลักพละ 4 ประกอบด้วย 1) ปัญญาพละ 2) วิริยพละ 3) อนวัชชพละ 4) สังคหพละ สรุปลองค์ความรู้การวิจัยดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

จากภาพองค์ความรู้จากการวิจัย อธิบายได้ดังนี้

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเครือข่าย 5 ลานสกา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ดังนี้

1. การกำหนดทิศทางขององค์กร ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานที่มีส่วนร่วมจากหลายฝ่าย พร้อมทั้งจัดประชุมเพื่อกำหนดแผนงานและอธิบายบทบาทของแต่ละคน (ปัญญาพละ) โดยใช้วาทศิลป์ในการโน้มน้าวให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงความสำคัญของทิศทางองค์กร (สังคหพละ) นอกจากนี้ ผู้บริหารยังจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการวิเคราะห์ SWOT เพื่อให้คณะทำงานระบุจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของโรงเรียนได้อย่างเป็นระบบ (ปัญญาพละ) หลังการอบรม คณะทำงานใช้ผลการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง เป็นแนวทางกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแนวทางพัฒนาโรงเรียนระยะยาว โดยผู้บริหารเปิดโอกาสให้ทุกคนได้เสนอความคิดเห็นอย่างเต็มที่ (อนวัชชพละ) ผู้บริหารสรุปและเรียบเรียงข้อมูลให้อยู่ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย เพื่อนำไปปฏิบัติอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน (วิริยพละ)

2. การปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม ผู้บริหารใช้ความรู้อย่างถูกต้อง สร้างสรรค์ และเผยแพร่อย่างเท่าเทียม พร้อมพัฒนาตนเองต่อเนื่อง (ปัญญาพละ) มีความมุ่งมั่น ซื่อสัตย์ อดทน และไม่ใช้วิธีผิดจริยธรรม (วิริยพละ) บริหารงานโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วม (อนวัชชพละ) สร้างความไว้วางใจในองค์กรด้วยความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจ มอบหมายงานเหมาะสม และให้กำลังใจบุคลากร (สังคหพละ) เพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพและยั่งยืน 3. ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการกำหนดกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน (ปัญญาพละ) จัดประชุมในบรรยากาศ

สร้างสรรค์ ใช้วาจาสุภาพ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม (สังคหผละ) ใช้ผลการวิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็งเป็นเครื่องมือหลักในการวางแผน และออกแบบกลยุทธ์ที่ชัดเจน ยืดหยุ่น สอดคล้องกับทรัพยากรที่มี โดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการเสนอความคิดเห็นอย่างเท่าเทียม (อนวัชขผละ) ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน และมอบหมายงานตามความเชี่ยวชาญเพื่อให้ดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วิริยผละ)

4. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ ผู้บริหารแต่งตั้งคณะทำงานโดยคัดเลือกบุคลากรที่เหมาะสมและจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (ปัญญาผละ) จัดประชุมเปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมระดมความคิดเห็น ส่งเสริมความเข้าใจและความสามัคคีในองค์กร (สังคหผละ) พร้อมจัดอบรมเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับแผนกลยุทธ์และแนวทางปฏิบัติงาน (ปัญญาผละ) กำหนดแผนปฏิบัติการรายปีโดยอ้างอิงจากกลยุทธ์หลัก จัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส (อนวัชขผละ) จัดทำปฏิทินปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ และติดตามผลอย่างต่อเนื่อง พร้อมให้คำปรึกษาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน (วิริยผละ)

5. การควบคุมและประเมินกลยุทธ์ ผู้บริหารแต่งตั้งคณะกรรมการควบคุมและประเมินผล กำหนดบทบาท วัตถุประสงค์ และเป้าหมายอย่างโปร่งใส (อนวัชขผละ) จัดประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการวัดและประเมินผล (ปัญญาผละ) จัดทำปฏิทินปฏิบัติงานและเครื่องมือติดตามที่หลากหลาย เพื่อให้การติดตามมีประสิทธิภาพและโปร่งใส (อนวัชขผละ) ดำเนินการติดตามผลตามระยะเวลาที่กำหนด เพื่อให้มั่นใจว่ากลยุทธ์นำไปสู่ผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม (วิริยผละ) และนำเสนอผลการประเมินในที่ประชุมเพื่ออภิปรายและปรับปรุงให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษา (สังคหผละ)

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามบริบทของสถานศึกษา
 - 1.2 สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการนำหลักผล 4 มาปรับใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.3 งานวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการบริหารงานของสถานศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมอื่นเพื่อเปรียบเทียบผลของการนำหลักธรรมมาบูรณาการ
 - 2.2 ควรศึกษาเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธ ของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 2.3 ควรศึกษาเรื่องการบริหารงานการศึกษา ตามหลักผล 4

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- ทศธรรม สารคำ. (2563). การบริหารตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เลย-หนองบัวลำภู. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธีรพจน์ แบนเนียน. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ตามหลักทฤษฎีปาปนิคสูตรของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏ กลุ่มภาคเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นันทิยาภรณ์ หงส์เวียงจันทร์ และนิพนธ์ วรรณเวช. (2561). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี.
- ปรีयर อรุณจินดาตระกูล. (2561). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของโรงเรียนเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พยุงค์ดี ไชยเพชร. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- พระมหาศรีณญ อุทโยโร. (2562). ภาวะผู้นำตามหลักพละ 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิมพ์พร จารุจิตร. (2559). ภาวะผู้นำกับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- วันฉุวรรณ ศรีไสว. (2564). แนวทางการบริหารการศึกษาตามหลักพละ 4 ของสถานศึกษา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1. (2566). ข้อมูลเครือข่ายที่ 5 ลานสกา เอกสารข้อมูลพื้นฐานเครือข่ายที่ 5 ลานสกา. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครศรีธรรมราช เขต 1.
- อังศุมาลิน กุลฉะ. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

การพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือ โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1
DEVELOPMENT OF SELF-DISCIPLINE OF STUDENTS THROUGH SCOUT
ACTIVITIES, WAT PHRA MAHATHAT SCHOOL, UNDER THE OFFICE OF
THE PRIMARY EDUCATION AREA, NAKHON SI THAMMARAT, AREA 1

¹กฤตติยาพร เพชรชนะ Krittiyaphon Phetchchana

²พระครูสุเมธปริยัติคุณ Phrakhrusumetpariyatkhun ³เกษมา ศรีสุวรรณ Kasama Srisuwan

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: supatchai999@gmail.com

Article Received: March 26, 2025. Revised: August 19, 2025. Accepted: August 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพวินัยในตนเองของนักเรียน โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือ โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือ โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบบการสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ มุ่งเน้นคุณลักษณะสำคัญ ประกอบด้วยความอดทน ความรับผิดชอบ ความตั้งใจจริง ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเป็นผู้นำ ความมุ่งมั่น ความซื่อสัตย์ มีปัญหาที่พบคือโรงเรียนมีนักเรียนมากเกินพื้นที่ที่รองรับได้ เกิดความแออัด ครูดูแลไม่ทั่วถึง ทำให้ควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนได้ยาก สื่อเทคโนโลยีโซเชียลที่ไม่มีการกลั่นกรอง เด็กเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม 2) แนวทางการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ ประกอบด้วยความอดทน ความรับผิดชอบ ความตั้งใจจริง ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเป็นผู้นำ ความมุ่งมั่น ความซื่อสัตย์ โดยบูรณาการกับกิจกรรมการลูกเสือโดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ประกอบด้วย การวางแผน การดำเนินงาน การติดตาม การพัฒนาปรับปรุง และ 3) การนำเสนอแนวทางการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือ โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ พบว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือในโรงเรียนวัดพระมหาธาตุได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: วินัย, ความมีวินัยในตนเอง, กิจกรรมลูกเสือ, โรงเรียน

Abstract

This research article aimed to 1) study the self-discipline of students at Wat Phra Mahathat School, 2) study the ways to develop students' self-discipline through scout activities at Wat Phra Mahathat School under the Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 1, and 3) presenting guidelines for developing self-discipline in students through scout activities at Wat Phra Mahathat School, under the Office of the Primary Education Nakhon Si Thammarat Area 1. It is a qualitative research by conducting in-depth interviews with 15 stakeholders, in-depth interviews with 5 experts, and focus group discussions with 7 experts. The research tools were interview forms and focus group discussions. Data were analyzed using content analysis.

The research results found that: 1) the self-discipline of students at Wat Phra Mahathat School focused on important characteristics, including patience, responsibility, determination, self-confidence, leadership, determination, and honesty. Problems found: The school had more students than the area could accommodate, causing overcrowding. Teachers were not able to provide adequate care, making it difficult to control student behavior. Social media was not moderated, causing children to imitate inappropriate behavior. 2) Guidelines for developing self-discipline in students through scout activities at Wat Phra Mahathat School included: (1) Patience, (2) Responsibility, (3) Determination, (4) Self-confidence, (5) Leadership, (6) Determination, and 7) Honesty by integrating with scouting activities, the implementation steps included planning, implementation, monitoring and development and improvement. 3) The presentation of the guidelines for developing self-discipline in students through the scout activities of Wat Phra Mahathat School as all experts in the focus group agreed that it was appropriate, feasible, and beneficial for use in developing self-discipline in students.

Keywords: Discipline, Self-Discipline, Scout Activities, School

บทนำ

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 แผนนี้มุ่งพัฒนาให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ มีคุณธรรม จริยธรรม และความสามัคคี เพื่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสมดุลทั้งร่างกาย ความรู้ คุณธรรม และจิตสำนึกในความเป็นไทย เป้าหมายของแผน มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองเต็มศักยภาพ และมี 8 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใฝ่เรียนรู้ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน รักความเป็นไทย มีจิตสาธารณะ แนวทางการพัฒนา สร้างพื้นฐานชีวิตที่ดีผ่าน 5 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ บ้าน ชุมชน โรงเรียน เพื่อน และตัวตน ซึ่งหาก 4 องค์ประกอบแรกแข็งแรง ก็จะช่วยพัฒนา ตัวตนของเด็ก ได้ดี เน้นการควบคุมตนเอง (วินัยในตนเอง) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของบุคคล และความสงบสุขของสังคม ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2532)

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย และจิตสำนึกในการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข สมรรถนะสำคัญที่กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนมุ่งเน้น 1) ความสามารถในการสื่อสาร 2) ความสามารถในการคิด 3) ความสามารถในการแก้ปัญหา 4) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต 5) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี กิจกรรมเหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนได้นำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ มาพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีวินัย และมีจิตสาธารณะ รวมถึงสามารถดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ กิจกรรมลูกเสือ เป็นหนึ่งในกิจกรรมสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีม ความรับผิดชอบ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน ปฏิบัติ ประเมิน และปรับปรุงงาน ซึ่งจะสอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน รวมถึงบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนช่วยให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ทักษะชีวิต และคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ มีระเบียบวินัย รู้จักแก้ปัญหา และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียนและบริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

กระบวนการลูกเสือเป็นกระบวนการพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี ผ่านการฝึกอบรมและการศึกษา โดยไม่แบ่งแยกเชื้อชาติหรือศาสนา ถือเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของบุคคลทั้งด้าน ร่างกาย สติปัญญา จิตใจ และศีลธรรม เพื่อให้เยาวชนมีพฤติกรรมที่ดี ไม่เป็นปัญหาต่อสังคม และสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความหมาย หลักการสำคัญของกระบวนการลูกเสือ 1) ยึดมั่นในศาสนา เคารพและปฏิบัติตามกิจของตนอย่างจริงจัง 2) จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ พร้อมส่งเสริมสันติสุขทั้งในประเทศและระดับโลก 3) มีจิตอาสาและเคารพสิทธิของผู้อื่น ตระหนักถึงคุณค่าของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 4) พัฒนาคณะอย่างต่อเนื่อง 5) ยึดมั่นในคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ เป้าหมายตามพระราชบัญญัติลูกเสือ พ.ศ. 2551 มุ่งพัฒนาเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มีความรับผิดชอบ และช่วยสร้างสังคมที่สามัคคีและก้าวหน้า เพื่อความสงบสุขและมั่นคงของประเทศ โดยเน้นพัฒนาคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ เป็นคนช่างสังเกต มีระเบียบวินัย และพึ่งตนเองได้ มีความซื่อสัตย์ เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีจิตสาธารณะและช่วยเหลือสังคม ฝึกฝนทักษะและทำกิจกรรมที่เหมาะสม อนุรักษ์วัฒนธรรมและส่งเสริมความมั่นคงของชาติ กระบวนการลูกเสือมุ่งพัฒนาเยาวชนให้เป็น คนดี มีระเบียบวินัย มีจิตอาสา และช่วยสร้างสรรค์สังคม ผ่านการฝึกฝนทักษะ การพัฒนาตนเอง และการยึดมั่นในหลักคุณธรรม เพื่อความสงบสุขของประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ (2567) เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษที่มีจำนวนนักเรียนมากจนเกิดความแออัด ทำให้การดูแลของครูไม่ทั่วถึง และการเข้ามาของเทคโนโลยีและสื่อโซเชียลที่ไม่มี การกรอง ส่งผลให้เด็กเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เช่น การพูดจาไม่สุภาพ การทะเลาะวิวาท การบูลลี่ และการติดโทรศัพท์ แนวทางการแก้ปัญหา เพื่อแก้ปัญหานี้ กิจกรรมลูกเสือ ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียน เพราะกิจกรรมลูกเสือเน้น การฝึกระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ จิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดี และคุณธรรมจริยธรรม เป้าหมายของการศึกษา พัฒนานักเรียนให้มี ระเบียบวินัยในตนเอง ผ่านกิจกรรมลูกเสือ ปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม และความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข นำผลการศึกษาไปใช้พัฒนา คุณภาพนักเรียนและแนวทางการจัดกิจกรรมลูกเสืออย่างมีประสิทธิภาพ ให้ครูและบุคลากรทางการศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานักเรียนในอนาคต

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาวิสัยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาวิสัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ ช่วยแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และส่งเสริมให้นักเรียนเป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัย และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยหวังให้แนวทางนี้เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและพัฒนา นักเรียนในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาวิสัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสัยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาวิสัยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพวิสัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน
 - 1.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสัยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน
 - 1.3 ขั้นตอนการนำเสนอแนวทางการพัฒนาวิสัยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 รูป/คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยใน 3 ขั้นตอน ดังนี้
 - 2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสร้างเครื่องมือ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดประเด็นการร่างกระบวนการ 3) นำฉบับร่างแนวทางปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ 4) ปรับฉบับร่าง และนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและใช้เกณฑ์ในการวัดค่าดัชนี ค่า IOC เท่ากับ 1.00 และตรวจสอบความถูกต้องมาจัดทำฉบับสมบูรณ์ และนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป
 - 2.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแนวทางการพัฒนาวิสัยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 การสร้างเครื่องมือ 1) ร่างแบบสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนาวิสัยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 จากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม และ 2) นำร่างแบบที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2.3 ขั้นตอนการนำเสนอแนวทาง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม การสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) นำฉบับร่างมาประเมินความเป็นไปได้ที่ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ 2) นำแบบประเมินความเป็นไปได้ ที่ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย ความครอบคลุมขององค์ความรู้ 3) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและให้อาจารย์ที่ปรึกษา 4) นำข้อคำถามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงทำเป็นฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม 5) แบบสนทนากลุ่มใช้ฉบับร่างแนวทางการพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเอง ของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 เป็นแนวทางสำหรับการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้ 1) เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถตอบปัญหาที่จะเข้าไปศึกษาได้ 2) ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก 3) ขึ้นแนะนำตัวผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล 4) สัมภาษณ์รายบุคคลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดข้อความออกมาเรียบเรียงต่อไป

3.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทาง ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก 1) เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ 2) ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เกี่ยวข้องทั้ง 5 คน เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ เชิงลึก 3) ขึ้นแนะนำตัว ผู้วิจัยได้กำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ บันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดข้อความออกมาเรียบเรียงต่อไป

3.3 ขั้นตอนการนำเสนอแนวทาง ผู้วิจัยจัดการประชุมแบบสนทนากลุ่ม 1) ทำหนังสือแจ้งผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มพร้อมด้วยแนวทางการพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ เพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ 2) ดำเนินการประชุมกลุ่มสนทนาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนด 3) บันทึกผลการประชุมกลุ่มตามข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และข้อสรุป เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

4.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพ ผู้วิจัยศึกษาข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิสัยทัศน์ในตนเองของนักเรียนโรงเรียนบ้านวัดพระมหาธาตุ จากนั้นนำเสนอข้อมูลอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น เมื่อนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแล้ว ผู้วิจัยจึงสรุปและนำเสนอผลการศึกษาสภาพของปัญหา

4.2 ขั้นตอนการศึกษาพัฒนาแนวทาง ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากเอกสารและผลการศึกษาสภาพ นำข้อมูลที่ได้มาจัดทำร่างแนวทางการพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเองของนักเรียน โดยอ้างอิงจากผลการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ทรงคุณวุฒิ และใช้กรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นแนวทางหลัก จากนั้นนำเสนอร่างแนวทางต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อรับข้อเสนอแนะ และทำการปรับแก้ก่อนนำเสนอแก่กลุ่มสนทนาเพื่อพิจารณาเพิ่มเติม

4.3 ขั้นตอนการนำเสนอแนวทาง ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการสนทนากลุ่ม และนำมาปรับปรุงแนวทางการพัฒนาวิสัยในตนเองของนักเรียนให้สมบูรณ์ จากนั้นนำเสนอแนวทางที่พัฒนาแล้วเสนอแก่อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำขั้นสุดท้าย และจัดทำแนวทางที่เสร็จสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังได้จัดทำแนวทางการพัฒนาวิสัยในตนเองด้วยกิจกรรมลูกเสือของโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ พร้อมทั้งสรุปผลและนำเสนอข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการพัฒनावิสัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 สามารถแบ่งออกเป็น 7 ด้านหลักๆ ดังนี้ 1) ด้านความอดทน นักเรียนขาดความอดทนในการควบคุมตนเองในสถานการณ์ต่างๆ เช่น การยืนหน้าเสาธง การใช้ห้องสมุด 2) ด้านความรับผิดชอบ นักเรียนไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียน ไม่ตระหนักถึงหน้าที่ของตนเอง 3) ด้านความตั้งใจจริง นักเรียนขาดความใฝ่รู้ ขาดความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และมักไม่มีความสนใจต่อเรื่องที่กำลังศึกษาอยู่ 4) ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง นักเรียนขาดความมั่นใจในตนเองในการเรียนรู้เรื่องใหม่ๆ หรือฝึกฝนทักษะใหม่ๆ ไม่กล้าแสดงออก ไม่ปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ มีปัญหาเรื่องความสามัคคีและการทำงานเป็นทีม 5) ด้านความเป็นผู้นำ ไม่กล้าคิดหรือริเริ่มทำอะไรด้วยตนเอง มองโลกในแง่ร้าย ไม่มีแรงจูงใจ ขาดการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ไม่ยอมรับข้อผิดพลาดของตนเอง 6) ด้านความมุ่งมั่น ไม่ทุ่มเท และไม่พยายามทำอย่างเต็มที่ ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน 7) ด้านความซื่อสัตย์ ขาดจิตสำนึกเรื่องความถูกต้องและความละเอียดต่อการทำผิด

2. แนวทางการพัฒनावิสัยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือ โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยแบ่งเป็น 7 ด้านสำคัญ ดังนี้

2.1 ความอดทน ประยุกต์กับการจัดกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษาโดยหลักสูตรเรื่องคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ โดยกิจกรรมคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือที่จัดขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความอดทน มีดังนี้ กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เช่น ทำความสะอาดบริเวณวัดรอบโรงเรียน ฝึกให้นักเรียนมีความมุ่งมั่น รับผิดชอบ และอดทนต่อการทำงาน กิจกรรมแสดงความกตัญญู เช่น เยี่ยมเยียนผู้สูงอายุ ส่งเสริมความมีน้ำใจ ความตั้งใจจริง และการช่วยเหลือผู้อื่น กิจกรรมช่วยเหลือสังคม เช่น การช่วยเหลือผู้ประสบภัย การรับบริจาค ฝึกให้เกิดความซื่อสัตย์ ความอดทน และความเป็นผู้นำ

2.2 ความรับผิดชอบ ประยุกต์กับการจัดกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษาโดยหลักสูตรเรื่องเรียนรู้จากการกระทำ ได้แก่ กิจกรรมเดินทางไกล ฝึกให้นักเรียนรู้จักการจัดเตรียมสัมภาระ รับผิดชอบตนเอง และอดทนต่อการเดินทางไกล กิจกรรมสร้างค่ายพักแรม สร้างที่พักและเต็นท์ ฝึกความรับผิดชอบ การวางแผน และความเป็นผู้นำ กิจกรรมการประกอบอาหาร ฝึกการทำอาหารในสภาพแวดล้อมจริง ส่งเสริมความซื่อสัตย์ ความอดทน และความรับผิดชอบในหน้าที่

2.3 ความตั้งใจ ประยุกต์กับการจัดกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษาโดยหลักสูตรเรื่องระบบหมู่ สำหรับกิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมที่เกิดจากระบบหมู่ นำเสนอมีดังนี้ กิจกรรมสร้างเสาธงลอย ฝึกการผูกเงื่อนและการทำงานเป็นระบบหมู่ สร้างความอดทน ความมุ่งมั่น และความรับผิดชอบ กิจกรรมเกมเรือโรมัน ฝึกการทำงานเป็นทีม ส่งเสริมความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ และความตั้งใจจริง กิจกรรมเดินทางไกล ฝึกความเป็นผู้นำ อดทนต่ออุปสรรค และมุ่งมั่นทำภารกิจให้สำเร็จ

2.4 ความเชื่อมั่นในตนเอง ประยุกต์กับการจัดกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษาหลักสูตรเรื่องของระบบเครื่องหมายวิชาพิเศษ สำหรับกิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมที่เกิดจากการระบบเครื่องหมายวิชาพิเศษ นำเสนอมิ ดังนี้ กิจกรรมปลูกต้นไม้ ฝึกความรับผิดชอบ อดทนรอผลผลิต และสร้างความมั่นใจในการทำสิ่งต่างๆ กิจกรรมไฟไหม้จำลอง ฝึกการตัดสินใจและความกล้าหาญในสถานการณ์ฉุกเฉิน กิจกรรมพิธีมอบเครื่องหมาย สร้างความภาคภูมิใจและเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง

2.5 ความเป็นผู้นำ ประยุกต์กับการจัดกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษาหลักสูตรเรื่องระบบเครื่องหมายวิชาพิเศษ สำหรับกิจกรรมลูกเสือ การเรียนรู้ที่เกิดจากกิจกรรมกลางแจ้ง มีดังนี้ กิจกรรมสร้างที่พักฉุกเฉิน ฝึกความเป็นผู้นำในสภาวะกดดัน และการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า กิจกรรมหาอาหารในธรรมชาติ ฝึกความอดทน ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์ กิจกรรมนักผจญภัย ฝึกความมุ่งมั่น อดทน และความเชื่อมั่นในตนเอง

2.6 ความมุ่งมั่น ประยุกต์กับการจัดกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษาหลักสูตรเรื่องการเล่น (เกมต่างๆ) สำหรับกิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้จากการกระทำ ขอนำเสนอดังนี้ กิจกรรมเกมฝึกความสามัคคี เช่น เกมสะพานมนุษย์ เกมกู่ระเบิด ฝึกความมุ่งมั่น ความซื่อสัตย์ และความรับผิดชอบ กิจกรรมเกมฝึกความอดทน เช่น เกมวิ่งสามขา เกมข้ามสิ่งกีดขวาง ฝึกความอดทน ความตั้งใจจริง และการเป็นผู้นำ กิจกรรมฝึกไหวพริบ เช่น เกมจับคู่ภาพปริศนา เกมโอเอ็กซ์ ฝึกความคิดสร้างสรรค์และไหวพริบ

2.7 ความซื่อสัตย์ ประยุกต์กับการจัดกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษาหลักสูตรเรื่องกิจกรรมการชุมนุมรอบกองไฟ สำหรับกิจกรรมลูกเสือ กิจกรรมที่เกิดจากกิจกรรมการชุมนุมรอบกองไฟ นำเสนอดังนี้ กิจกรรมการชุมนุมรอบกองไฟ เช่น การร้องเพลง การเล่นเกม ส่งเสริมความเป็นผู้นำ ความมุ่งมั่น และความซื่อสัตย์ กิจกรรมแสดงละครสั้น ฝึกความรับผิดชอบ ความตั้งใจจริง และความมั่นใจในการแสดงออก

3. การนำเสนอแนวทางการพัฒनावินัยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือ โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 สรุปผลการนำเสนอและประเมินแนวทางการพัฒनावินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ พบว่า การสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนมีความเห็นว่ามีเหมาะสม เป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมให้เกิดการพัฒनावินัยในตนเองให้กับนักเรียน ประกอบด้วย 1) ความอดทน 2) ความรับผิดชอบ 3) ความตั้งใจจริง 4) ความเชื่อมั่นในตนเอง 5) ความเป็นผู้นำ 6) ความมุ่งมั่น 7) ความซื่อสัตย์ และกิจกรรมลูกเสือ ประกอบด้วย 1) คำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ 2) เรียนรู้จากการกระทำ 3) ระบบหมู่ 4) ระบบเครื่องหมายวิชาพิเศษ 5) กิจกรรมกลางแจ้ง 6) การเล่น (เกมต่าง ๆ) 7) กิจกรรมการชุมนุมรอบกองไฟ โดยมีข้อเสนอแนะ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างทักษะชีวิตที่สำคัญและสร้างความตระหนักเรื่องวินัยให้กับนักเรียนเพื่อเติบโตเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ มีทักษะที่ดี มีความพร้อมในการใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการพัฒनावินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนวัดพระมหาธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า นักเรียนมีปัญหาด้านวินัยในตนเอง ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ด้านหลักดังนี้: 1) ด้านความอดทน นักเรียนไม่สามารถควบคุมตนเองในกิจกรรมต่างๆ เช่น การยืนหน้าเสาธง การนั่งเรียน หรือทำการบ้านเป็นเวลานาน มีปัญหาในการควบคุมอารมณ์เมื่อถูกล้อเลียนหรือตำหนิ ควบคุมเสียงของตนเองไม่ดีพอ 2) ด้านความรับผิดชอบ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ

ของโรงเรียน และไม่สามารถส่งงานได้ตรงเวลา ไม่เข้าใจหน้าที่ของตนเองทั้งที่บ้านและโรงเรียน 3) ด้านความตั้งใจจริง นักเรียนส่วนใหญ่ขาดความใฝ่รู้ ไม่คิดถามคำถามหรือหาข้อมูลเพิ่มเติม ไม่มีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ และไม่คอยให้ความสนใจในเนื้อหาการเรียน 4) ด้านความเชื่อมั่นในตนเอง นักเรียนไม่มั่นใจในการเรียนรู้เรื่องใหม่ และไม่กล้าแสดงออกในกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ปฏิบัติตามตามสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองดี 5) ด้านความเป็นผู้นำ นักเรียนขาดความคิดริเริ่ม ไม่กล้าคิดหรือทำสิ่งใหม่ ๆ ด้วยตนเอง มองโลกในแง่ร้าย ไม่มีความมุ่งมั่นในการทำงาน ไม่เปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และมักไม่ยอมรับข้อผิดพลาดของตนเอง 6) ด้านความมุ่งมั่น นักเรียนไม่ทุ่มเทให้กับงานที่ได้รับมอบหมาย และไม่พยายามทำให้เต็มความสามารถ สนใจเฉพาะสิ่งที่ตนเองชอบเท่านั้น 7) ด้านความซื่อสัตย์ นักเรียนบางคนขาดความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการทำผิด บางกรณีอาจมีการถือเอาของของผู้อื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสภาพดังกล่าวเกิดจากความหลากหลายทางครอบครัวไม่ว่าจะเป็นการอบรมเลี้ยงดู การสอน การเข้าใจใส่ มารยาท การพูดจา ทักษะคิด ความเชื่อจึงส่งผลแสดงออกมาถึงตัวนักเรียนแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิ สิริพิศา (2560) ที่พบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมลูกเสือสามัญระดับประถมศึกษา ครูส่วนใหญ่มีการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม ให้เป็นพลเมืองดีของชาติ ครูกำหนดเนื้อหาเกี่ยวกับคำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ ระเบียบแถว และการผจญภัยและค่ายพักแรม ครูจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ครูวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และสอดคล้องกับการวิจัยของสมเกียรติ แก้วไธสง (2561) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดนโยบายในการเสริมสร้างระเบียบวินัยนักเรียน นักศึกษาด้วยกระบวนการลูกเสือส่งเสริม สนับสนุนให้ครูผู้สอนได้พัฒนาตนเองด้านลูกเสือเพื่อให้มีวุฒิทางลูกเสือที่สูงขึ้น ยกระดับความรู้ ความสามารถในการจัดกิจกรรมลูกเสืออย่างมีประสิทธิภาพ นิเทศ ติดตามการดำเนินการจัดกิจกรรมลูกเสือเพื่อเป็นการติดตามเป็นระยะๆ ทำให้สามารถช่วยเหลือ แก้ปัญหาในการดำเนินกิจกรรม และช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้รับผิดชอบกิจกรรมลูกเสือ ด้านครูผู้สอนต้องมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องหลักสูตรลูกเสืออย่างถูกต้อง จัดทำแผนการจัดกิจกรรมลูกเสือวิสามัญ และวางแผนร่วมกันในการจัดกิจกรรมลูกเสือตามหลักสูตรอย่างแท้จริง จัดการเรียนการสอนโดยสอดแทรกในรายวิชาต่างๆ ส่งเสริมให้ผู้เรียนลูกเสือใช้ความรู้ ทักษะและประสบการณ์จากการเรียนไปพัฒนานตนเอง จัดกิจกรรมเป็นฐานการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อเสริมสร้างระเบียบวินัยของนักเรียนนักศึกษา เช่น กิจกรรมออมเงิน (ประหยัด) กิจกรรมเข้าแถวหน้าเสาธง (ตรงต่อเวลา) ฝึกระเบียบแถว เข้าค่ายลูกเสือ จัดกิจกรรมอาสา บริการสังคม จิตอาสาต่อชุมชน เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและช่วยสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ด้านผู้เรียน กิจกรรมลูกเสือเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้เทคนิคการสอนยาวๆ ไม่ได้เน้นเรื่องของวิชาการเป็นหลัก จึงทำให้ผู้เรียนไม่เครียด มีความสุขในการเรียนการสอน โดยให้เด็กมีส่วนร่วมฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามของกลุ่ม กิจกรรมลูกเสือช่วยสร้างจิตสำนึกให้กับผู้เรียน สร้างแรงกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความอดทน มีระเบียบวินัยต่อตนเองและสังคม มีความซื่อสัตย์สุจริตสอนให้มีความกล้าแสดงออกและทำในสิ่งที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับการวิจัยของเรืองฉวี มีดินดำ (2558) ที่พบว่า ผลการศึกษาสภาพการบริหารกิจการลูกเสือ-เนตรนารี สามัญ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตการศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า สภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการจัดการองค์การและด้านการอำนวยการตามลำดับและมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดการบุคลากร ด้านการควบคุม ส่วนปัญหาการบริหารกิจการลูกเสือ - เนตรนารี สามัญ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงตามลำดับ คือด้านการวางแผน ด้านการอำนวยการ ด้านจัดการบุคลากร ด้านการควบคุม และด้านการจัดองค์การ

2. ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนานิยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือ โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยมีองค์ประกอบดังนี้

1) ชื่อเรื่อง 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์ของแนวทาง 4) แนวทางการดำเนินงาน 5) การติดตาม และประเมินผล โดยแนวทางประกอบด้วย การพัฒนานิยในตนเอง ประกอบด้วย 1) ความอดทน 2) ความรับผิดชอบ 3) ความตั้งใจจริง 4) ความเชื่อมั่นในตนเอง 5) ความเป็นผู้นำ 6) ความมุ่งมั่น 7) ความซื่อสัตย์และ กิจกรรมลูกเสือ ประกอบด้วย 1) คำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ 2) เรียนรู้จากการกระทำ 3) ระบบหมู่ 4) ระบบเครื่องหมายวิชาพิเศษ 5) กิจกรรมกลางแจ้ง 6) การเล่น 7) กิจกรรมการชุมนุมรอบกองไฟ ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะแนวทางการพัฒนานิยในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือเกิดขึ้นจากความต้องการพัฒนา คุณลักษณะและทักษะที่สำคัญในด้านวินัยของนักเรียน เพื่อให้พวกเขามีความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม โดยการใช้กิจกรรมลูกเสือที่มีโครงสร้างชัดเจนและสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษา เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ ต่างๆ เช่น ความอดทน ความรับผิดชอบ ความตั้งใจจริง ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเป็นผู้นำ ความมุ่งมั่น ความซื่อสัตย์ รวมทั้งใช้การจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสร้างแรงบันดาลใจและพัฒนาทักษะในการทำงาน ร่วมกันในทีมและการดูแลสังคม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุทธิ สี่พิกา (2560) ที่พบว่า แนวทางการจัดการ เรียนการสอนกิจกรรมลูกเสือสามัญ ระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย ด้านการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ ครูควรมุ่งเน้นการพัฒนาระเบียบวินัย คุณธรรม และการนำความรู้ไปใช้ ด้านการกำหนดเนื้อหาสาระการ เรียนรู้ ครูควรกำหนดเนื้อหาวิชาบังคับตามหลักสูตรไว้ในภาคเรียนที่ 1 และกำหนดเนื้อหาวิชาพิเศษไว้ในภาค เรียนที่ 2 ด้านวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูควรจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนรู้จากสถานการณ์จริง และมี เวลาเรียนอย่างน้อย 1 คาบต่อสัปดาห์ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย เช่น วิธีการสอนลูกเสือ 10 วิธี การใช้ระบบ หมู่ การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการจัดกิจกรรมกลางแจ้ง และด้านการวัดและประเมินผล ครูควรวัด และประเมินผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมลูกเสือ มีการประเมินทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ด้วยวิธีการที่ หลากหลายและชัดเจน สอดคล้องกับการวิจัยของเรืองฉนวน มีดินดำ (2558) ที่พบว่า 2) แนวทางการพัฒนาการ ลูกเสือสามัญในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น มีจำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์การ ด้านการจัดบุคลากร ด้านการอำนวยความสะดวก และด้านการ ควบคุม และสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยวุฒิ สังข์ขาว (2558) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารกิจกรรม ลูกเสือในสถานศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 41 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษามีดังนี้

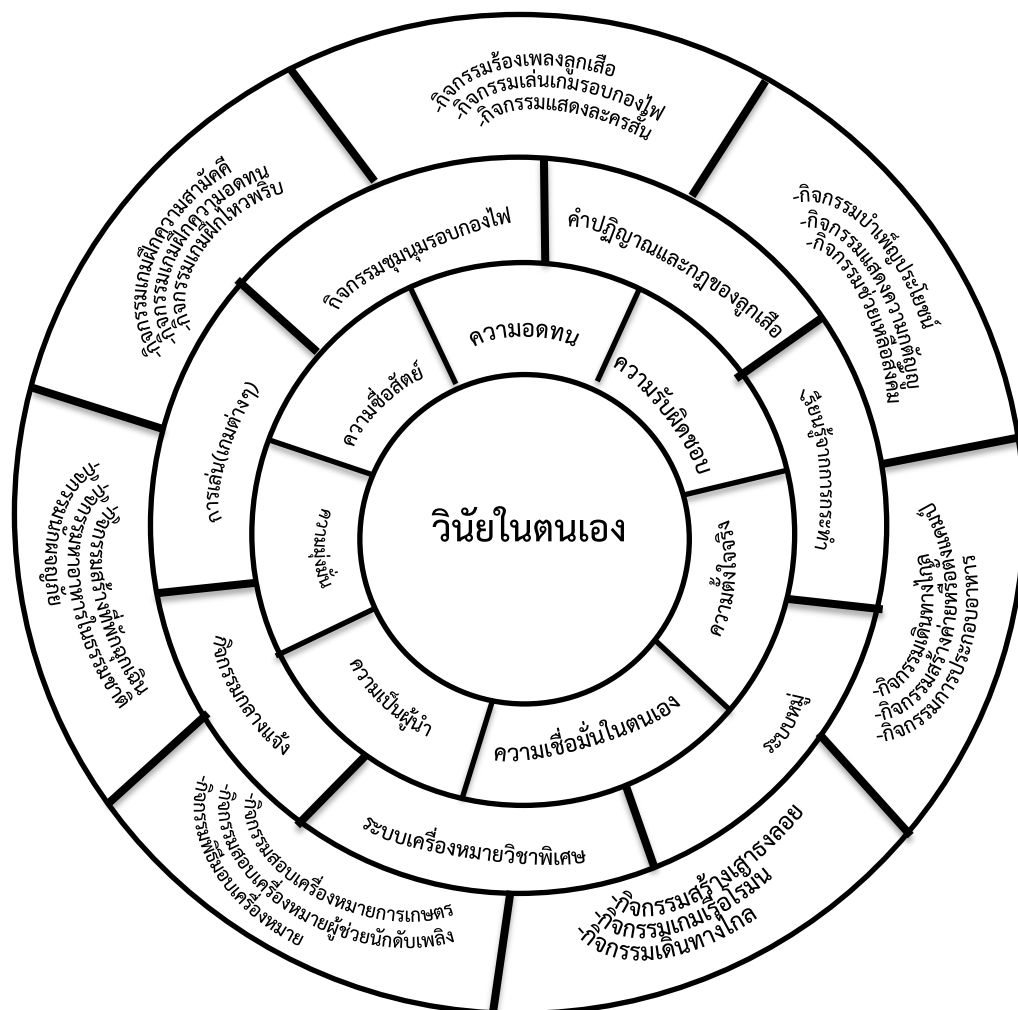
1) การจัดตั้งกลุ่มหรือกอง คือ กำกับติดตาม ประชุมชี้แจงนโยบายการจัดกิจกรรมลูกเสือ แต่งตั้งผู้รับผิดชอบที่ มีความรู้ด้านลูกเสือ จัดทำโครงสร้างการบริหาร จัดผู้กำกับระดับชุดแบบจี้ให้ครบทุกกอง และส่งเสริมให้เข้า ฝึกอบรมเพิ่มคุณวุฒิทางลูกเสือ 2) การบังคับบัญชาลูกเสือ คือ ส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพ ประกาศ เกียรติคุณ พิจารณาความดีความชอบประจำปี ในงานลูกเสือ ให้ครูเข้าร่วมกิจกรรมทางลูกเสือ วางแผน สนับสนุนงบประมาณ พัฒนาบุคลากรทางด้านลูกเสือ 3) การเรียนการสอนวิชาลูกเสือ คือ ส่งเสริมให้ครูเข้าใจ หลักสูตรลูกเสือจัดทำแผนฝึกอบรมลูกเสือแบบบูรณาการ วางแผนเลือกวิชาพิเศษลูกเสือ และสร้างความ ตระหนักให้ลูกเสือเห็นคุณค่า และประโยชน์ของการจัดกิจกรรมลูกเสือ 4) การเงินลูกเสือ คือ จัดทำแผน กำหนดกรอบงบประมาณ จัดประชุมรณรงค์ทุนภายนอกแก่ผู้รับผิดชอบกิจกรรมลูกเสือ และประชุมผู้จัดทำ ภารกิจการเงินและทรัพย์สิน สร้างความตระหนักให้ผู้รับผิดชอบ และจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องตามระเบียบ และ 5) การรายงานกิจกรรมลูกเสือ คือ มอบหมายให้มีผู้สังเกต การจัดกิจกรรมประจำสัปดาห์ ประชุม

กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน จัดให้มีห้องลูกเสือ เว็บไซต์ลูกเสือโรงเรียน จัดหมายข่าวถึงผู้ปกครอง จัดทำสรุปทุกครั้งที่จัดกิจกรรม และรายงานประจำปีตามระเบียบ

3. การนำเสนอแนวทางการพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือ โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้ การพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเอง ประกอบด้วย 1) ความอดทน 2) ความรับผิดชอบ 3) ความตั้งใจจริง 4) ความเชื่อมั่นในตนเอง 5) ความเป็นผู้นำ 6) ความมุ่งมั่น 7) ความซื่อสัตย์และกิจกรรมลูกเสือ ประกอบด้วย 1) คำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ 2) เรียนรู้จากการกระทำ 3) ระบบหมู่ 4) ระบบเครื่องหมายวิชาพิเศษ 5) กิจกรรมกลางแจ้ง 6) การเล่นเกม 7) กิจกรรมการชุมนุมรอบกองไฟ พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเองผ่านกิจกรรมลูกเสือช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะวิสัย 7 ด้าน ได้แก่ ความอดทน ความรับผิดชอบ ความตั้งใจจริง ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเป็นผู้นำ ความมุ่งมั่น ความซื่อสัตย์ โดยแลกิจกรรมลูกเสือ ประกอบด้วย คำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ เรียนรู้จากการกระทำ ระบบหมู่ ระบบเครื่องหมายวิชาพิเศษ กิจกรรมกลางแจ้ง การเล่นเกม กิจกรรมการชุมนุมรอบกองไฟ พร้อมทั้งมีการติดตามและประเมินผลเพื่อประเมินความสำเร็จและปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเองของนักเรียนต้องใช้ความร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่แท้จริง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องมีความรู้จริง เข้าใจจริงและเข้าถึงจริง ก็จะสามารถพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกพล กาญจนสำเร็จ (2560) ที่พบว่า คุณลักษณะของผู้บริหารโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านบุคลิกภาพ ด้านความเป็นผู้นำ และด้านวิชาการตามลำดับ ความสำเร็จในการบริหารกิจการลูกเสือ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านการรายงานกิจกรรมประจำปี ด้านการจัดบุคลากร ด้านการวางแผน ด้านการเรียนการสอน ด้านการเงินลูกเสือ และด้านการวัดและประเมินผล และสอดคล้องกับการวิจัยของสุรศักดิ์ ทิวกกร และสายสุดา เตียเจริญ (2562) ที่พบว่า การนำและการจัดการลูกเสือที่ดีของผู้บริหารโรงเรียนกับใหญ่่วงกุศลกิจพิทยาคม 1) การนำและการจัดการลูกเสือที่ดีของผู้บริหาร ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) แนวทางการพัฒนาการนำและการจัดการลูกเสือที่ดีของผู้บริหาร ควรจัดเวลาให้สอดคล้องกับการกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมลูกเสือ มีการบริหารงบประมาณ อย่างชัดเจนถูกต้อง มีการจัดการเรียนการสอน โดยใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการกำหนดทิศทางในการดำเนินการ ต้องจัดให้มีเอกสาร หลักสูตร แผน และคู่มือการปฏิบัติงาน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่ครบถ้วน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยคือการพัฒนาวิสัยทัศน์ในตนเองของนักเรียนด้วยกิจกรรมลูกเสือ โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 โดยมีองค์ประกอบ 2 ส่วน คือ วิสัยทัศน์ในตนเอง และกิจกรรมลูกเสือ ส่วนที่ 1 วิสัยทัศน์ในตนเอง ประกอบด้วย 1) ความอดทน 2) ความรับผิดชอบ 3) ความตั้งใจจริง 4) ความเชื่อมั่นในตนเอง 5) ความเป็นผู้นำ 6) ความมุ่งมั่น 7) ความซื่อสัตย์ และส่วนที่ 2 กิจกรรมลูกเสือ ประกอบด้วย 1) คำปฏิญาณและกฎของลูกเสือ 2) เรียนรู้จากการกระทำ 3) ระบบหมู่ 4) ระบบเครื่องหมายพิเศษ 5) กิจกรรมกลางแจ้ง 6) การเล่นเกม (เกมต่างๆ) 7) กิจกรรมการชุมนุมรอบกองไฟ โดยมีองค์ความรู้ประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การสร้างองค์ความรู้ 3) จัดกิจกรรม 4) การติดตามและประเมินผล เพื่อดำเนินการการจัดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อไป สรุปเป็นแผนภาพองค์ความรู้การวิจัย ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาที่นำแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะด้านวินัยด้วยกิจกรรมลูกเสือไปใช้ควรคำนึงถึงบริบทสถานศึกษา

1.2 สถานศึกษาที่นำแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะด้านวินัยด้วยกิจกรรมลูกเสือไปใช้ควรมีการติดตามและประเมินผลการนำแนวทางไปใช้

1.3 สถานศึกษาอื่นสามารถนำงานวิจัยนี้ ไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กับสถานศึกษาอื่นๆ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะด้านวินัย

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการพัฒนาคุณลักษณะด้านวินัยด้วยกิจกรรมลูกเสือของสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาเรื่องการการพัฒนาคุณลักษณะด้านวินัยด้วยหลักธรรมโอทิตา 4

2.3 ควรศึกษาเรื่องประสิทธิภาพของการพัฒนาคุณลักษณะด้านวินัยด้วยกิจกรรมลูกเสือที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- ชัยวุฒิ สังข์ขาว. (2558). แนวทางการบริหารกิจกรรมลูกเสือในสถานศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 ในการประชุมวิชาการและนำเสนอผลการวิจัยระดับชาติและนานาชาติ กลุ่มระดับชาติด้านการศึกษา ครั้งที่ 6.
- เรืองณวิน มีดินดำ. (2558). การพัฒนาแนวทางการบริหารกิจการลูกเสือ-เนตรนารีสามัญ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- โรงเรียนวัดพระมหาธาตุ. (2567). ข้อมูลนักเรียน. แหล่งที่มา http://wtschool.ac.th/datashow_215337 สืบค้นเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2567.
- สมเกียรติ แก้วไธสง. (2561). แนวทางการใช้กระบวนการลูกเสือสร้างระเบียบวินัยนักเรียนนักศึกษาในระดับอาชีวศึกษาของสถานศึกษาอาชีวศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- สุทธิ สี่พิก. (2560). แนวทางการจัดการเรียนการสอนกิจกรรมลูกเสือสามัญ ระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรศักดิ์ ทิวกวกร และสายสุดา เตียเจริญ. (2562). การนำและการจัดการลูกเสือที่ดีของผู้บริหารโรงเรียนกรับใหญ่ วังอนุสรณ์กิจพิทยาคม. วารสารรัชต์ภาคย์, 13(31), 254-264.
- เอกพล กาญจนสำเร็จ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารกับความสำเร็จในการบริหารกิจการลูกเสือ ตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

Learning Space : การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี A SELF-LEARNING AREA OR YOUTH IN NONTHABURI PROVINCE

¹พระครูโอภาสทนทกิตติ PhrakhruOpatnontakitti

²พระครูสมุห์ทอง ฐิตปณฺโญ (บุตรดี) PhrakhrusamuThong Thitapanyo (Butdee)*

³พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฒโน PhramahaYannawat Thitavaddhano

⁴อรุณรัตน์ วิไลรัตนกุล Aroonrad Wilairadtanakun ⁵มนัสนันท์ บุญปู Manassanan Boonpoo

^{1, 2, 3, 4, 5}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

*Corresponding Author Email: Thong.mcu@gmail.com

Article Received: May 02, 2025. Revised: August 25, 2025. Accepted: August 27, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อถอดบทเรียน Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทย 2) เพื่อพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี และ 3) เพื่อสร้างเครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี โดยมีดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหาร ครู ผู้บริหารศูนย์เยาวชน และผู้นำชุมชน Learning Space ต้นแบบ ณ โรงเรียนรุ่งอรุณ และศูนย์พัฒนาการแพทย์แผนไทยปัญญาวัฒน์ จำนวน 15 รูป/คน และเยาวชน และผู้มาใช้บริการคลินิกแพทย์แผนไทยวัดจันทร์ จำนวน 95 คน การสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 คน และเครื่องมือวิจัยคือแบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และแบบประชุมสนทนากลุ่มย่อย

สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการถอดบทเรียน Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทย จำนวน 2 แห่ง ได้แก่ รุ่งอรุณ ZERO WASTE ของโรงเรียนรุ่งอรุณ เป็นต้นแบบของการฝึกให้เด็กและเยาวชนไปลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สร้างความเป็นระเบียบวินัย เน้นให้เด็กและเยาวชนได้ฝึกฝนตนเองเพื่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์ และหาวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในการจัดการขยะต่อไปได้ และศูนย์พัฒนาการแพทย์แผนไทยปัญญาวัฒน์ เป็นต้นแบบของการฝึกให้เด็กและเยาวชนร่วมกันอนุรักษ์ รักษา และต่อยอดของการนวดตามแบบฉบับแพทย์แผนไทย ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทยที่มีมาตั้งแต่อดีต เด็ก เยาวชน เกิดสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี สร้างฮอโมนการเจริญเติบโต สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นที่แตกต่างจากตัวเอง เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ตลอดถึงสามารถศึกษา ปฏิบัติ พัฒนา ต่อยอดองค์ความรู้นำไปบูรณาการปรับใช้ในชีวิตประจำวันต่อยอดสร้างเป็นอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ จากการศึกษา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทย ทั้ง 2 แห่งเพื่อเป็นองค์ความรู้นำไปพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี 2) การพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ร่วมกับคณะกรรมการของวัดและผู้ที่เกี่ยวข้องและมีทักษะการนวดแบบแพทย์แผนไทยเพื่อนำไปพัฒนาวัดให้เป็น Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี โดยจากการสังเคราะห์ ถอดบทเรียน Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทยดังกล่าวข้างต้น นำไปพัฒนาเป็นคลินิกการแพทย์แผนไทยวัดจันทร์ หรือภูมิรเวชคลินิกแพทย์แผนไทย เพื่อเป็น

learning space for youth in Nonthaburi Province. The researchers worked with the temple committee and experts in traditional Thai medicine and massage to develop the temple into a youth self-learning space in Nonthaburi Province. By drawing on lessons from the model learning spaces mentioned previously, they transformed the "Wat Chan Thai Traditional Medicine Clinic" or also known as "Phumrawet Thai Traditional Medicine Clinic to be a learning area and encourage youth to learn Thai massage and develop it into a career to support themselves and their families. The process of developing the Wat Chan Thai Traditional Medicine Clinic as a self-learning space was evaluated by gathering opinions from youth and clinic service users. The results showed that all three aspects of the development were at a high level. 3) Creating a network of self-learning spaces for youth in Nonthaburi Province at the Bang Oi Chang Temple Museum, Nonthaburi Province. The network creation process included: 1) Realizing the need for a youth self-learning space network in the province. 2) Contacting temples that would be willing to join the network after making a joint decision. 3) Creating a shared commitment by inviting speakers on local culture, lifestyle, and wisdom to provide knowledge on developing a self-learning space. 4) Developing relationships by having the researcher continuously visit the Bang Oi Chang Temple abbot and other relevant people to strengthen the network. 5) Organizing joint activities, the researcher organized public relations activities for the network alongside the member temples and both public and private agencies.

Keywords: Learning Space, Youth, Network, Thai Traditional Medicine

บทนำ

“เด็ก” กับการเล่นเป็นสิ่งคู่กันมาตามธรรมชาติ เด็กเจริญเติบโตขึ้นมาพร้อมกับพัฒนาการเกี่ยวกับ “การเล่น” เด็กสามารถเล่นได้โดยไม่ต้องมีใครสอน ถ้าสังเกตให้ดีจะพบว่าเด็กสามารถเล่นของเล่นที่วางอยู่ตรงหน้าของเขาได้เอง โดยไม่จำเป็นต้องมีใครบอกหรือชี้แนะวิธีเกี่ยวกับการเล่น และเด็กแต่ละคนมีวิธีการเล่นของเล่นแตกต่างกันมีหลักฐานยืนยันว่าการเล่นมีส่วนสำคัญอย่างมากในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสมอง โดยการเล่นจะกระตุ้นให้มีการเพิ่มขึ้นของเซลล์สมอง

นิยามของคำว่า “Learning Space” รศ.ประภาภัทร นิยม อธิการบดีสถาบันอาศรมศิลป์ และผู้ก่อตั้งโรงเรียนรุ่งอรุณ ได้อธิบายไว้ว่า คำนี้เป็นคำใหม่ที่เกิดขึ้นหลังจากพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนเปลี่ยนแปลง จากการที่ผู้เรียนเป็นผู้รับฟังความรู้ สู่การที่ผู้เรียนลุกมาเป็นผู้ปฏิบัติการ บทบาทของครูปรับเปลี่ยนมาเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ให้ราบรื่น (Facilitator) เพราะฉะนั้นสภาพแวดล้อมบรรยากาศในการเรียนรู้จึงต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เมื่อเราปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางกายภาพให้สอดคล้องกับแนวคิดนวัตกรรมการเรียนรู้ (Learning Vision) ความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการเรียนรู้จะเกิดผลเร็ว เพราะสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นสิ่งที่หล่อหลอมพฤติกรรมของผู้คนโดยไม่รู้ตัว เราอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบไหน อารมณ์ความรู้สึกก็จะเปลี่ยนไปตามบรรยากาศ (ประภาภัทร นิยม, 2562)

ความเปลี่ยนแปลงด้านคุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์/วัตถุประสงค์การเรียนรู้ เป้าหมายในการจัดการเรียนการสอนก็เปลี่ยนไปจากการศึกษาแบบดั้งเดิมที่เน้นความสามารถในการจดจำเนื้อหาในสาขาวิชาเฉพาะทางแบบแยกส่วน มาเป็นการพัฒนาทักษะที่จำเป็นและมีความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นหัวข้อที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ดังที่ ภาคิเพื่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เสนอผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์สำหรับผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังนี้ 1) มีความรู้ในวิชาแกน อันประกอบด้วย ภาษาอังกฤษ การอ่านและศิลปะการใช้ภาษา ภาษาสำคัญของโลก ศิลปะ คณิตศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์การปกครองและหน้าที่พลเมือง 2) มีความรู้เกี่ยวกับประเด็นหัวข้อสำคัญในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ จิตสำนึกต่อโลก ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการด้านพลเมือง ด้านสุขภาพและด้านสิ่งแวดล้อม 3) มีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดเชิงวิพากษ์ และการแก้ปัญหา การสื่อสารและการทำงานร่วมมือ 4) มีทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ได้แก่ ความรู้พื้นฐานด้านสารสนเทศ ด้านสื่อ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 5) มีทักษะชีวิตและการทำงาน ได้แก่ ความยืดหยุ่นและความสามารถในการปรับตัว ความคิดริเริ่มและการขึ้นนำตนเอง ทักษะทางสังคมและการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ความมีผลิตภาพและรู้รับผิด ภาวะผู้นำและมีความรับผิดชอบ

นอกจากนี้ ยีน ภู่วรรณ (2556) ได้เสนอคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 คล้ายกันดังนี้ มีทักษะในการใช้สื่อใหม่ในการแสวงหาความรู้ มีทักษะในการสื่อสาร มีความสามารถในการทำงานเป็นทีม เข้าใจโลกและสิ่งแวดล้อม รู้จักตนเองและเข้าใจในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม มีทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา และคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต นอกจากนี้นักวิชาการอาทิ เช่น Anderson and Krathworth and Churches ยังได้ปรับเปลี่ยนสารบบของวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของ Bloom เพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของศตวรรษที่ 21 โดยสารบบดั้งเดิมของ Bloom เรียงลำดับทักษะทางพุทธิพิสัยจากระดับต่ำไปสูงดังนี้คือ ความรู้ ความเข้าใจ นำไปปฏิบัติได้ นำไปใช้ได้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินได้ ต่อมา Anderson and Krathworth (2001) เสนอสารบบด้านพุทธิพิสัยฉบับปรับปรุงจากต้นฉบับของ Bloom โดยเรียงลำดับทักษะทางพุทธิพิสัยจากระดับต่ำไปสูงดังนี้คือ จดจำได้ เข้าใจ นำไปปฏิบัติได้ วิเคราะห์ได้ ประเมินได้ และสร้างสรรค์ความรู้ได้ พร้อมเขียนรายการคำกริยา/พฤติกรรมที่เป็นตัวบ่งชี้ของพัฒนาการทางพุทธิพิสัยสำหรับแต่ละระดับพัฒนาการ

การจะสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นนั้นเป็นการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนรู้ให้เป็นมิตรกับผู้เรียน (Learning-friendly Environment) จึงเป็นสิ่งที่มองข้ามไม่ได้ การจัดพื้นที่ต้องให้มีความยืดหยุ่นเหมาะแก่การเรียนรู้หลากหลายรูปแบบมากขึ้น โดยคำนึงถึงทั้งการออกแบบให้เหมาะสมรวมถึงความสะดวกของพื้นที่ ผู้เข้าร่วมทุกท่านจึงได้สวมบทบาทเป็นมัณฑนากรนักออกแบบสถานการณ์การเรียนรู้ (Learning Space Designer) ปรับโฉมห้องเรียน กว่าครึ่งวันกับการปรับโฉม ไม่เพียงทำให้ห้องเรียนดูสวยงามและสะอาด แต่ยังแฝงไว้ด้วยมุมการเรียนรู้ต่างๆ ที่ครูได้คืนความเป็นเจ้าของให้นักเรียนแต่ละห้องถูกออกแบบโดยคำนึงถึงความต้องการในการใช้พื้นที่การเรียนรู้ตามแต่ละช่วงวัย รายละเอียดต่างๆ ภายในพื้นที่ถูกให้ความใส่ใจมากขึ้น จึงทำให้ทุกพื้นที่ในห้องมีความหมายต่อการเรียนรู้ เกิดเป็นพื้นที่ว่างให้ผู้เรียนได้คิดออกแบบการเรียนรู้ของพวกเขาเอง ยิ่งไปกว่านั้น การได้เริ่มลงมือทำ ยังทำให้ผู้เข้าร่วมได้เห็นว่าเราสามารถปรับเปลี่ยนพื้นที่ที่มีอยู่ได้โดยไม่ต้องใช้งบประมาณ เพียงแค่ออกแบบพื้นที่ใหม่จากสิ่งของที่มีอยู่ก็สามารถทำได้เช่นกัน และไม่ได้ใช้เวลาในการทำมากอย่างที่คิด จึงทำให้ผู้เข้าร่วมได้เห็นว่า Learning Space ไม่ใช่สิ่งที่จะต้องตายตัว สามารถปรับเปลี่ยนได้ง่าย ขอเพียงแค่การออกแบบเหล่านั้นจะสามารถเอื้ออำนวยความสะดวกการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนได้มากที่สุด สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่ไม่ควรมองข้ามและควรเป็นโจทย์ตั้งต้นในการออกแบบ

พื้นที่การเรียนรู้ (Learning Space) คือ การออกแบบให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนรู้ (Learning Vision) และกระบวนการ (Process) ทุกกิจกรรม ทุกการเล่นของเด็กล้วนสัมพันธ์กับพื้นที่ แต่ละพื้นที่ครูมีเป้าหมายเพื่อให้เด็กเรียนรู้เรื่องอะไร แล้วพื้นที่แบบไหนที่เอื้อให้การเล่น ทดลอง ลงมือทำของเด็กไปสู่การเรียนรู้ได้มากที่สุด เป็นโจทย์ที่ครูปฐมวัยจะต้องช่วยกันวิเคราะห์และออกแบบ อย่างสอดคล้องกับเป้าหมายหรือวิสัยทัศน์การเรียนรู้ (Learning Vision) เพื่อให้ทุกพื้นที่รอบตัวเด็กเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ (Learning Space) ทั้งพื้นที่ในห้องเรียนและพื้นที่นอกห้องเรียน

วัดในพุทธศาสนาซึ่งเป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันก็ยังเป็นสถานที่ให้ความรู้เป็นศูนย์กลางของชุมชนซึ่งในบริเวณวัดในอดีตเป็นลานศึกษา ลานแสดงศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าของสังคมมีมาก บทบาทของวัดที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ยังคงอยู่แต่บางพื้นที่ได้ลดน้อยถอยลง การนำพื้นที่วัด ลานวัดที่มีพื้นที่มาใช้สอยเป็นลานจัดกิจกรรม ลานแห่งการเรียนรู้จึงมีความสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นแหล่งรวมจิตใจของคนในชุมชน เป็นสถานที่ให้คนในชุมชนได้จัดกิจกรรมร่วมกัน

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นคุณค่าและประโยชน์เป็นอย่างยิ่งในการจัดพื้นที่วัดเป็น Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ให้แก่เยาวชนในจังหวัดนนทบุรีเพื่อใช้สอยพื้นที่วัดให้เกิดประโยชน์ สร้างโอกาสให้เยาวชนได้มีพื้นที่จัดกิจกรรมร่วมกัน พบปะ แสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ต่างๆ ที่เยาวชนได้ถนัด สร้างความสามัคคีให้เกิดกับคนในชุมชน สร้างวัดให้เป็นพื้นที่การเรียนรู้เหมือนในอดีตอีกครั้ง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อถอดบทเรียน Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทย
2. เพื่อพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี
3. เพื่อสร้างเครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการแบบผสมวิธีพหุระยะโดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 การถอดบทเรียน Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทย

การสัมภาษณ์เพื่อถอดบทเรียน Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ในระยะที่ 1 สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู ผู้บริหารศูนย์เยาวชน และผู้นำชุมชน Learning Space ต้นแบบ ณ โรงเรียนรุ่งอรุณ และศูนย์พัฒนาการแพทย์แผนไทยปัญญาวัฒน์ จำนวน 15 รูป/คน จำนวน 3 กลุ่ม กลุ่มผู้บริหาร ครูโรงเรียนรุ่งอรุณ จำนวน 2 คน กลุ่มผู้บริหารศูนย์พัฒนาการแพทย์แผนไทยปัญญาวัฒน์ และเจ้าหน้าที่ จำนวน 3 คน กลุ่มเยาวชนโรงเรียนรุ่งอรุณ จำนวน 5 คน และกลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 1) Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ และ 2) แนวทางการพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล เพื่อทำวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหาร ครู ผู้บริหารศูนย์เยาวชน และผู้นำชุมชน Learning Space ต้นแบบ ณ โรงเรียนรุ่งอรุณ และศูนย์พัฒนาการแพทย์แผน

ไทยปัญญาวัฒน์ 2) ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้บริหาร ครู ผู้บริหารศูนย์เยาวชน และผู้นำชุมชน Learning Space ต้นแบบ ณ โรงเรียนรุ่งอรุณ และศูนย์พัฒนาการแพทย์แผนไทยปัญญาวัฒน์ จำนวน 15 รูป/คน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัย ได้นำข้อมูลจากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) โดยผลการวิเคราะห์ที่ได้จะตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 ผลลัพธ์ที่รับจากการวิจัยในระยะที่ 1 คือ ได้ผลการถอดบทเรียน Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทย

ระยะที่ 2 การพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี การสนทนากลุ่มเพื่อพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัย ได้นำข้อมูลที่ได้มาพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี โดยกำหนดจัดทำเป็นคลินิกแพทย์แผนไทยวัดจันทร์ เมื่อได้แบบของ Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ฉบับร่างแล้ว ได้ออกแบบ Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรีโดยใช้การสนทนากลุ่ม

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม คือ เป็นการสนทนาพูดคุยกันประมาณ 10 รูป/คน ของกลุ่มปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้นำชุมชนในการพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี

เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย แนวคำถามหรือประเด็นที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี และ ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะในการพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 1 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) ขั้นตอนการเตรียมการประกอบด้วย การกำหนดวันการสนทนากลุ่ม การจัดทำกำหนดการสนทนากลุ่ม การจัดทำหนังสือเชิญประธานพร้อมคำกล่าวเปิด และคำกล่าวรายงานต่อประธาน การประสานงานเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ การขออนุมัติใช้สถานที่พร้อมโสตทัศนูปกรณ์ในการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และการจัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยแบบคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย 2) ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 1) การนำเสนอข้อสรุปร่าง Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี 2) การดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 3) การจดบันทึกรายละเอียดการสนทนากลุ่ม และข้อเสนอแนะ การบันทึกเสียงโดยใช้อุปกรณ์ การบันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง 4) การถอดเทปและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัย ได้นำข้อมูลจากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) โดยผลการวิเคราะห์ที่ได้จะตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 ผลลัพธ์ที่รับจากการวิจัยในระยะที่ 2 คือ ได้แบบจำลอง Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี

การพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ใช้การศึกษาด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยการนำข้อมูลจากการศึกษาในระยะที่ 1-2 มาพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรีแสดงรายละเอียดของการดำเนินการวิจัย ได้แก่ 1) รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องไปยังที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบ โดยผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้อง

รวบรวมเอกสารสำคัญในการขออนุญาตเปิดคลินิกครบถ้วนแล้วให้เอกสารกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด 2) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร เรียบร้อยแล้วรีบไปตรวจ กำหนดวันเพื่อเข้าตรวจคลินิกที่จะเปิดทำการ โดยมีบุคคลที่เป็นผู้ขอรับใบอนุญาต เปิดคลินิก ผู้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับคลินิก อยู่ครบพร้อมรับการตรวจ 3) เมื่อทำการตรวจเรียบร้อยแล้วจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดแล้ว ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องทำป้ายชื่อคลินิกพร้อมระบุเลขที่ใบอนุญาตให้ชัดเจน แล้วถ่ายภาพประกอบกับเอกสารที่จะยื่น ในขั้นตอนสุดท้าย พร้อมกับชำระค่าธรรมเนียม 4) โดยขั้นตอนการชำระค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้องกับการยื่นเรื่องขอ เปิดคลินิก แบบเบ็ดเสร็จ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องได้ชำระเมื่อขั้นตอนยื่นเอกสาร ตรวจสอบสถานที่ และได้รับ เลขที่ใบอนุญาตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

การกำหนดประชากร ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เยาวชน และผู้มาใช้บริการคลินิกแพทย์ แผนไทยวัดจันทร์ ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2566 ถึง 30 กันยายน 2566 จำนวน 95 คน โดยเจาะจงในการ คัดเลือกเพื่อเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเยาวชน และผู้มาใช้บริการคลินิกแพทย์ แผนไทยวัดจันทร์ ต่อการพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 2 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล เพื่อทำวิจัยจาก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากเจ้าอาวาสวัดจันทร์บาง กรวย ซอยบางกรวย-ไทรน้อย ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี 2) ผู้วิจัยลงพื้นที่วัดจันทร์บาง กรวย เพื่อพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี 3) การจัดบันทึก รายละเอียดพื้นที่ และข้อเสนอแนะ การบันทึกเสียงโดยใช้อุปกรณ์ การบันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง 4) การถอดเทปและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัย ได้นำข้อมูลจากขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล โดย หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) นำเสนอในรูปแบบตาราง ประกอบคำบรรยาย โดยมีการแปลผลคะแนน สำหรับการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ที่ ผู้วิจัยได้แปลความจากบุญชม ศรีสะอาด (2535) ดังนี้

ระยะที่ 3 การสร้างเครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัด นนทบุรีใช้

การศึกษาด้วยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยการนำข้อมูลจากการศึกษาในระยะที่ 2 มาสร้างเครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี โดยมีการดำเนินการวิจัยได้ ดังนี้

การสนทนากลุ่มเพื่อสร้างเครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนใน จังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัย ได้ร่วมกับเจ้าอาวาสวัดบางอ้อยช้าง และผู้ที่เกี่ยวข้องได้ประชุมเพื่อสร้างเครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ณ วัดบางอ้อยช้าง ตั้งอยู่ที่ 79 บ้านบางอ้อยช้าง คลองบางกอกน้อย หมู่ที่ 2 ซ.บางกรวย-ไทรน้อย 29 ถ.บางกรวย-ไทรน้อย ต.บางสีทอง อ. บางกรวย จ.นนทบุรีสร้างเครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี เป็นพิพิธภัณฑ์วัดบางอ้อยช้าง

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม คือ เป็นการสนทนาพูดคุยกันประมาณ 10 รูป/คน ของ กลุ่มปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนใน

จังหวัดนนทบุรี ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้นำชุมชนในการพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรีเป็นพิพิธภัณฑ์วัดบางอ้อยช้าง

เครื่องมือที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย แนวคำถามหรือประเด็นที่ใช้ในการสนทนากลุ่มแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 การสร้างเครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี และตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะในการสร้างเครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในระยะที่ 3 ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ 1) ขั้นตอนการเตรียมการ ประกอบด้วย การกำหนดวันการสนทนากลุ่ม การจัดทำกำหนดการสนทนากลุ่ม การจัดทำหนังสือเชิญประธานพร้อมคำกล่าวเปิด และคำกล่าวรายงานต่อประธาน การประสานงานเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ การขออนุมัติใช้สถานที่พร้อมโสตทัศนูปกรณ์ในการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ และการจัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วยแบบคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย 2) ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม ประกอบด้วย 1) การนำเสนอข้อมูลร่าง Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี 2) การดำเนินการสนทนากลุ่ม 3) การจดบันทึกรายละเอียดการสนทนากลุ่ม และข้อเสนอแนะ การบันทึกเสียงโดยใช้อุปกรณ์ การบันทึกภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่ง 4) การถอดเทปและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัย ได้นำข้อมูลจากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ด้วยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) โดยผลการวิเคราะห์ที่ได้จะตอบวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3 ผลลัพธ์ที่รับจากการวิจัยในระยะที่ 3 คือ ได้เครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ณ วัดบางอ้อยช้าง ตั้งอยู่ที่ 79 บ้านบางอ้อยช้าง คลองบางกอกน้อย หมู่ที่ 2 ซ.บางกรวย-ไทรน้อย 29 ถ.บางกรวย-ไทรน้อย ต.บางสีทอง อ.บางกรวย จ.นนทบุรีสร้างเครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี เป็นพิพิธภัณฑ์วัดบางอ้อยช้าง

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาถอดบทเรียน Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทย
 - 1.1 Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทย รุ่งอรุณ ZERO WASTE ของโรงเรียนรุ่งอรุณ 91 ถนนพระราม 2 แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร เป็นต้นแบบของการฝึกให้เด็กและเยาวชนไปลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สร้างความเป็นระเบียบวินัย เน้นให้เด็กและเยาวชนได้ฝึกฝนตนเองเพื่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์ และหาวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในการจัดการขยะต่อไปได้
 - 1.2 Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทยของศูนย์พัฒนาการแพทย์แผนไทยปัญญาวัฒน์ ซอยติวานนท์ 38 แยก 16 อำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี เป็นต้นแบบของการฝึกให้เด็กและเยาวชนร่วมกันอนุรักษ์ รักษา และต่อยอดของการนวดตามแบบฉบับแพทย์แผนไทย ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทยที่มีมาตั้งแต่อดีต เด็ก เยาวชน เกิดสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี สร้างฮอโมนการเจริญเติบโต สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นที่แตกต่างจากตัวเอง เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ตลอดถึงสามารถศึกษา ปฏิบัติ พัฒนา ต่อยอดองค์ความรู้นำไปบูรณาการปรับใช้ในชีวิตประจำวันต่อยอดสร้างเป็นอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้

จากการศึกษา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทย ทั้ง 2 แห่งเพื่อเป็นองค์ความรู้นำไปพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี

2. ผลการพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ในการพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรีผู้วิจัยได้ร่วมกับ คณะกรรมการของวัดและผู้ที่เกี่ยวข้องและมีทักษะการวาดแบบแพทย์แผนไทยเพื่อนำไปพัฒนาวัดให้เป็น Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี โดยจากการสังเคราะห์ ถอดบทเรียน Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทยดังกล่าวข้างต้น นำไปพัฒนาเป็น “คลินิกแพทย์แผนไทยวัดจันทร์ หรือ ภูมิเวชคลินิกแพทย์แผนไทย” เพื่อเป็นพื้นที่การเรียนรู้และส่งเสริมให้ เยาวชนเกิดการเรียนรู้การวาดแบบไทยและนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นอาชีพเลี้ยงตนเอง และครอบครัวได้ โดยมี กระบวนการพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี “คลินิกแพทย์แผนไทยวัดจันทร์” เลขที่ 27 หมู่ที่ 5 ถนนบางกรวย-ไทรน้อย ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

2.1 กระบวนการสร้าง Learning Space ได้แก่ 1) ประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี “คลินิกแพทย์แผนไทยวัดจันทร์” เพื่อสรุปพื้นที่และวิธีการดำเนินงานในการจัดตั้ง 2) รวมเอกสารที่เกี่ยวข้องไปยังที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบ โดยผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องรวบรวมเอกสารสำคัญในการขออนุญาตเปิดคลินิกครบถ้วนแล้วให้เอกสารกับสำนักงาน สาธารณสุขจังหวัด 3) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร เรียบร้อยแล้วรับใบ ตรวจ กำหนดวันเพื่อเข้าตรวจคลินิกที่จะเปิดทำการ โดยมีบุคคลที่เป็นผู้ขอรับใบอนุญาต เปิดคลินิก ผู้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับคลินิกอยู่ครบพร้อมรับการตรวจ 4) เมื่อทำการตรวจเรียบร้อยแล้วจากเจ้าหน้าที่ สาธารณสุขจังหวัดแล้ว ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องทำป้ายชื่อคลินิกพร้อมระบุเลขที่ใบอนุญาตให้ชัดเจน แล้ว ถ่ายภาพประกอบกับเอกสารที่จะยื่นในขั้นตอนสุดท้าย พร้อมกับชำระค่าธรรมเนียม 5) ชำระค่าธรรมเนียม การขอเปิดคลินิก แบบเบ็ดเสร็จทั้งสิ้น 1,250 บาท โดยผู้ที่เกี่ยวข้องได้ชำระเมื่อขั้นตอนยื่นเอกสาร ตรวจ สถานที่ และได้รับเลขที่ใบอนุญาตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว 6) จัดพื้นที่ Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเอง ของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี “คลินิกแพทย์แผนไทยวัดจันทร์”

2.2 เป้าหมายของพื้นที่ Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัด นนทบุรี ได้แก่ 1) มีพื้นที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคมไทยที่มีมาอย่างยาวนาน 2) เป็นพื้นที่ให้ เยาวชนได้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี สร้างฮอร์โมนการเจริญเติบโต (Growth Hormones) ลดความ เหนื่อยล้าพฤติกรรมติดจอของเยาวชน 3) เยาวชนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ตามหลักเหตุผล และหาวิธีการ แก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการฝึกปฏิบัติ 4) เด็ก เยาวชน ผู้ที่สนใจเกิดทักษะด้านการฟังและการ อธิบาย มีส่วนร่วมในการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ 5) เยาวชนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นที่ แตกต่างจากตัวเอง เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 6) เยาวชนมีความสามารถคิด สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ กับวิธีการใหม่ๆ และต่อยอดไปเป็นนวัตกรรมใหม่ๆ ในการประกอบอาชีพวาดแบบไทยได้

3. การสร้างเครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ติดต่อประสานงานกับพื้นที่เครือข่ายโดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกเครือข่าย ได้แก่ 1) เป็นวัดที่มีสถานที่สงบ ร่มรื่น พื้นที่เป็นสัดส่วน และมีแหล่งเรียนรู้ภายในวัด 2) เจ้าอาวาสเป็นพระ สังฆาธิการระดับรองเจ้าคณะจังหวัด จึงได้เครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชน ในจังหวัดนนทบุรีไปยังพิพิธภัณฑวัดบางอ้อยช้าง วัดบางอ้อยช้าง เลขที่ 79 บางกรวย-ไทรน้อย ตำบลบาง กรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยมีกระบวนการสร้างเครือข่าย ได้แก่ 1) การตระหนักถึงความจำเป็น

ในการสร้างเครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี 2) การติดต่อกับวัดที่จะร่วมเป็นเครือข่ายหลังจากตัดสินใจร่วมกัน 3) การสร้างพันธมิตรร่วมกัน โดยการเชิญวิทยากรทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตท้องถิ่นและภูมิปัญญา มาให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) การพัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกัน ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่พัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกับเจ้าอาวาสวัดบางอ้อยช้างและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง 5) การทำกิจกรรมร่วมกัน โดยในขั้นตอนนี้ทางผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรีร่วมกับวัดเครือข่ายและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาถอดบทเรียน Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทย จากการศึกษาถอดบทเรียน Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทยพบว่า

1.1 Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทย รุ่งอรุณ ZERO WASTE ของโรงเรียนรุ่งอรุณ 91 ถนนพระราม 2 แขวงท่าข้าม เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร เป็นต้นแบบของการฝึกให้เด็กและเยาวชนไปลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง สร้างความเป็นระเบียบวินัย เน้นให้เด็กและเยาวชนได้ฝึกฝนตนเองเพื่อให้เกิดการคิดวิเคราะห์ และหาวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ สามารถอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถพัฒนานวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในการจัดการขยะต่อไปได้

1.2 Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทยของศูนย์พัฒนาการแพทย์แผนไทยปัญญาวัฒน์ ซอยติวานนท์ 38 แยก 16 อำเภอเมืองจังหวัดนนทบุรี เป็นต้นแบบของการฝึกให้เด็กและเยาวชนร่วมกันอนุรักษ์ รักษา และต่อยอดของการนวดตามแบบฉบับแพทย์แผนไทย ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนไทยที่มีมาตั้งแต่อดีต เด็ก เยาวชน เกิดสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี สร้างฮอโมนการเจริญเติบโต สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นที่แตกต่างจากตัวเอง เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ตลอดถึงสามารถศึกษา ปฏิบัติ พัฒนา ต่อยอดองค์ความรู้นำไปบูรณาการปรับใช้ในชีวิตประจำวันต่อยอดสร้างเป็นอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ จากการศึกษา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทย ทั้ง 2 แห่งเพื่อเป็นองค์ความรู้นำไปพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี จากผลการวิจัยในเบื้องต้นสอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของพระครูกิตติญาณวิสิฐ และคณะ (2564) ที่พบว่า พื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษานำร่อง มีขั้นตอนการสร้าง โดยกำหนดแนวทางการปฏิบัติทั้ง 6 ขั้น คือ 1) กำหนดนวัตกรรม 2) สร้างนวัตกรรมและพัฒนานวัตกรรม 3) การหาประสิทธิภาพของนวัตกรรมการศึกษา 4) ขั้นตอนนวัตกรรมการทดลองใช้ 5) นำไปใช้ในสถานการณ์จริง 6) ประเมินผลการใช้นวัตกรรม และมีองค์ความรู้การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา พบ Model : 6744-Model ปัจจัยแห่งความสำเร็จ 6 ประการ ประกอบด้วย 1) การใช้หลักธรรมในการดำเนินการ 2) ปรับเปลี่ยนมุมมองหรือวิธีคิด 3) ฐานคิดในการพัฒนาสถานศึกษา 4) เชื่อมโยงวิถีชีวิต หรือวิถีชุมชน 5) บูรณาการฝึกภาคปฏิบัติ 6) การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย มี 7 กระบวนการ คือ 1) ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง 2) มีความต่อเนื่อง 3) เกิดเป็นอัตลักษณ์ 4) วิธีการบริหารจัดการบูรณาการหลักพุทธศาสนา 5) มีหลักในการคัดเลือกบุคลากร 6) การพัฒนาศักยภาพครู 7) ใช้จิตวิทยาเชิงบวก มี 4 สร้าง 1) คุณลักษณะของจิตอาสา 2) ให้เกิดพฤติกรรมใหม่ 3) ต้นแบบที่ดี 4) คนดีคนเก่ง และมี 4 พัฒนา 1) วิถีใจที่เปี่ยมไปด้วยกรุณา 2) วิถีชีวิตที่ใช้ในครอบครัว 3) วิถีชุมชนแห่งสติ 4) วิถีชีวิตใหม่ การพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษา พบว่า ต้องอาศัยองค์ประกอบที่มุ่งเน้นการเพิ่มผลสัมฤทธิ์และการลดความ

เหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ดังนั้นพื้นที่นวัตกรรมทางการศึกษาวิถีพุทธ จึงประกอบด้วย 1) กิจกรรมวิถีพุทธ พอเพียงใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน 2) กิจกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ 3) กิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปในบุญ และ 4) กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธ โดยการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือในการเชื่อมโยงองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. ผลการพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ร่วมกับคณะกรรมการของวัดและผู้ที่เกี่ยวข้องและมีทักษะการนวดแบบแพทย์แผนไทยเพื่อนำไปพัฒนาวัดให้เป็น Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี โดยจากการสังเคราะห์ ถอดบทเรียน Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทยดังกล่าวข้างต้น นำไปพัฒนาเป็น “คลินิกการแพทย์แผนไทยวัดจันทร หรือ ภูมิรเวชคลินิกแพทย์แผนไทย” เพื่อเป็นพื้นที่การเรียนรู้และส่งเสริมให้เยาวชนเกิดการเรียนรู้การนวดแผนไทยและนำไปพัฒนาต่อยอดเป็นอาชีพเลี้ยงตนเอง และครอบครัวได้ โดยมีกระบวนการพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี “คลินิกแพทย์แผนไทยวัดจันทร” เลขที่ 27 หมู่ที่ 5 ถนนบางกรวย-ไทรน้อย ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ คลินิกแพทย์แผนไทยวัดจันทร คือ

2.1 กระบวนการสร้าง Learning Space ได้แก่ 1) ประชุมผู้ที่เกี่ยวข้องด้านการพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี “คลินิกแพทย์แผนไทยวัดจันทร” เพื่อสรุปพื้นที่และวิธีการดำเนินงานในการจัดตั้ง 2) รวมเอกสารที่เกี่ยวข้องไปยังที่หน่วยงานผู้รับผิดชอบ โดยผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องรวบรวมเอกสารสำคัญในการขออนุญาตเปิดคลินิกครบถ้วนแล้วให้เอกสารกับสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด 3) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร เรียบร้อยแล้วรับใบตรวจ กำหนดวันเพื่อเข้าตรวจคลินิกที่จะเปิดทำการ โดยมีบุคคลที่เป็นผู้ขอรับใบอนุญาต เปิดคลินิก ผู้ดำเนินการเกี่ยวข้องกับคลินิกอยู่ครบพร้อมรับการตรวจ 4) เมื่อทำการตรวจเรียบร้อยแล้วจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดแล้ว ผู้ขอรับใบอนุญาตต้องทำป้ายชื่อคลินิกพร้อมระบุเลขที่ใบอนุญาตให้ชัดเจน แล้วถ่ายภาพประกอบกับเอกสารที่จะยื่นในขั้นตอนสุดท้าย พร้อมกับชำระค่าธรรมเนียม 5) ชำระค่าธรรมเนียมการขอเปิดคลินิก แบบเบ็ดเสร็จ โดยผู้ที่เกี่ยวข้องได้ชำระเมื่อขั้นตอนยื่นเอกสาร ตรวจสถานที่ และได้รับเลขที่ใบอนุญาตเป็นที่เรียบร้อยแล้ว 6) จัดพื้นที่ Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี “คลินิกแพทย์แผนไทยวัดจันทร”

2.2 เป้าหมายของพื้นที่ Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ 1) มีพื้นที่ส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคมไทยที่มีมาอย่างยาวนาน 2) เป็นพื้นที่ให้เยาวชนได้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี สร้างฮอว์โมนการเจริญเติบโต ลดความเนือยนิ่งพฤติกรรมติดจอของเยาวชน 3) เยาวชนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ตามหลักเหตุผล และหาวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการฝึกปฏิบัติ 4) เด็ก เยาวชน ผู้ที่สนใจเกิดทักษะด้านการฟังและการอธิบาย มีส่วนร่วมในการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ 5) เยาวชนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นที่แตกต่างจากตัวเอง เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ 6) เยาวชนมีความสามารถคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ กับวิธีการใหม่ๆ และต่อยอดไปเป็นนวัตกรรมใหม่ๆ ในการประกอบอาชีพนวดแผนไทยได้

จากผลการวิจัยนี้สอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของสมศักดิ์ บุญปูและคณะ (2564) ที่พบว่า พื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธเป็นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานกระบวนการเรียนรู้แบบพหุปัญญาบูรณาการความรู้และคุณธรรมจริยธรรมเชื่อมโยงกับภูมิสังคม ภูมิปัญญา และศิลปวัฒนธรรมไทย รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน สร้างสัมมาชีพ สร้างค่านิยมและจิตสำนึกที่ดี คำนึงถึงประโยชน์

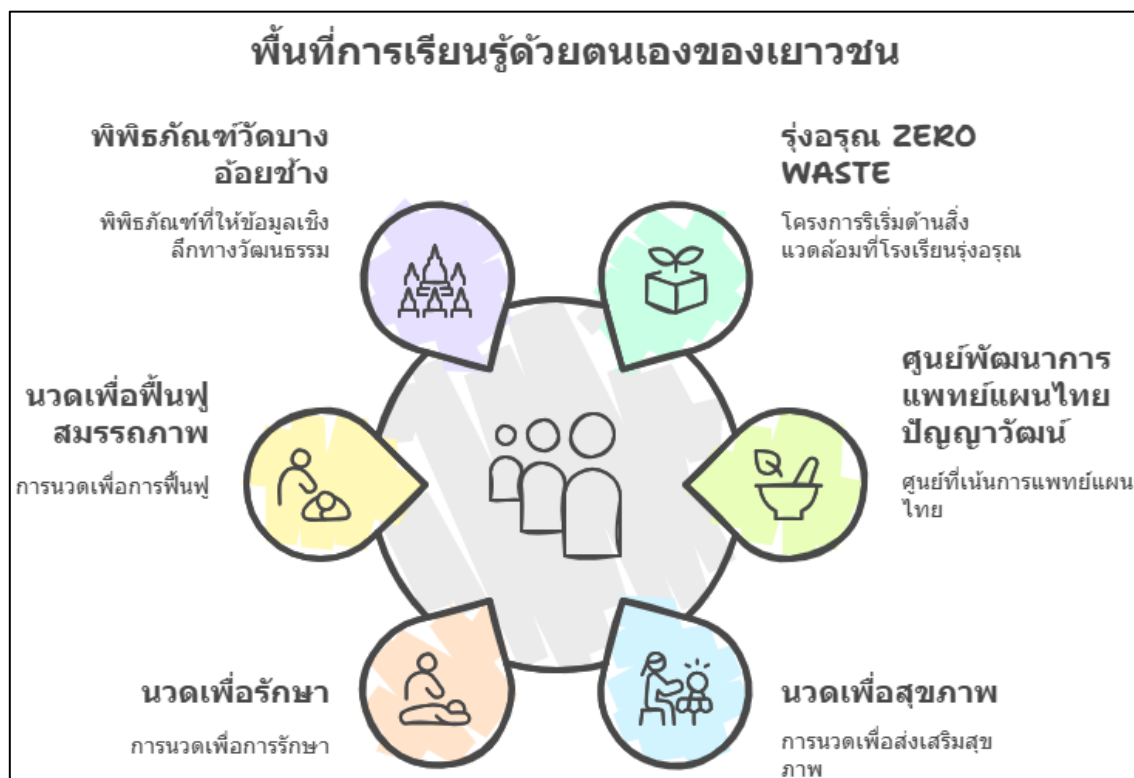
ส่วนรวม รับผิดชอบต่อสังคม โมเดล 6744-Model การสร้างพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถี ประกอบไปด้วยด้าน กายภาพคือ อาคารสถานที่ ห้องเรียน แหล่งเรียนรู้ สภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมบนพื้นฐานวิถีชีวิต ด้านการ เรียนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ จนถึงกระบวนการเรียนการสอน ด้านบรรยากาศและปฏิสัมพันธ์ ในการ ปฏิบัติต่อกันระหว่างอาจารย์ผู้สอนกับนิสิต และด้านการบริหารจัดการ ตั้งแต่การกำหนดวิสัยทัศน์ จุดเน้น การกำหนดแผนปฏิบัติการ การสนับสนุน ติดตาม ประเมินผล และพัฒนา ต่อเนื่อง ซึ่งการจัดสภาพในแต่ละ ด้าน จะมุ่งเพื่อให้การพัฒนาผู้เรียนตามวิถีพุทธ หรือตามระบบไตรสิกขา ดำเนินได้อย่างชัดเจนมีประสิทธิภาพ และจัดการเรียนการสอนนอกสถานที่เพื่อให้สอดคล้องด้านกายภาพ สภาพแวดล้อมที่ชวนให้มีจิตใจสงบ ส่งเสริม ปัญญา กระตุ้นการพัฒนาศรัทธา และศีลธรรม กิจกรรมพื้นฐาน วิถีชีวิต กระตุ้นให้การกิน อยู่ ดู ฟัง ดำเนิน ด้วยสติสัมปชัญญะ บูรณาการหลักไตรสิกขา และการพัฒนารูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ได้รูปแบบกิจกรรมวิถีพุทธพอเพียงใช้น้ำอย่างคุ้มค่าและวิถีเกษตรยั่งยืน รูปแบบกิจกรรมเดินด้วยเท้า ก้าวไปใน บุญ และรูปแบบการถ่ายทอดองค์ความรู้วิถีพุทธตามแผนงานกิจกรรม ใช้คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โดยใช้ศีล สมาธิ ปัญญาเป็นฐานในการเรียนรู้

3. ผลการการสร้างเครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัด นนทบุรีไปยังพิพิธภัณฑ์วัดบางอ้อยช้าง จังหวัดนนทบุรี โดยมีกระบวนการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วย 1) การ ตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างเครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนใน จังหวัดนนทบุรี 2) การติดต่อกับวัดที่จะร่วมเป็นเครือข่ายหลังจากตัดสินใจร่วมกัน 3) การสร้างพันธมิตร ร่วมกัน โดยการเชิญวิทยากรทางด้าน วัฒนธรรม วิถีชีวิตท้องถิ่นและภูมิปัญญา มาให้ความรู้เกี่ยวกับการ พัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเอง 3) การพัฒนาความสัมพันธ์ร่วมกัน ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่พัฒนาความสัมพันธ์ ร่วมกับเจ้าอาวาสวัดบางอ้อยช้างและผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการสร้างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง 5) การทำกิจกรรม ร่วมกัน โดยในขั้นตอนนี้ทางผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรีร่วมกับวัดเครือข่ายและหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน จาก ผลการวิจัยนี้สอดคล้องบางประการกับงานวิจัยของเกษม แสงนนท์และคณะ (2564) ที่พบว่า องค์ความรู้จาก การแสวงหาเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนความรู้ จากโรงเรียนวิถีพุทธ จนเกิดความเข้าใจและใช้ประโยชน์จาก ความรู้นั้น โดยมุ่งสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ที่ได้และพัฒนาเป็นนวัตกรรมใหม่ ที่เรียนรู้ได้ เป็นองค์ความรู้ที่ สามารถปฏิบัติได้ การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ ขยายความรู้จากพื้นที่นวัตกรรมห้องซี 500 ของคณะครุศาสตร์ไปตามโรงเรียนต่างๆ โดยเปิดให้เข้าชมและร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเกิดเครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การกิจกรรม หรือการเรียนการสอนแนวใหม่ สอนแบบบูรณาการของศาสตร์ทาง พระพุทธศาสนา นำไปพัฒนาตามโรงเรียนเพื่อเป็นเครือข่ายแหล่งเรียนรู้หรือพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ เป็นต้นแบบ และขยายผลเป็นเครือข่ายที่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภายในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตวิทยาลัยสงฆ์ทั่วประเทศ และเครือข่ายภายนอกองค์กร หน่วยงานราชการ และโรงเรียน โดยใช้คณะครุศาสตร์เป็นศูนย์กลางภาคินวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ โดยกระบวนการการสร้างเครือข่าย ประกอบด้วยองค์ความรู้ กรอบการจัดการองค์ความรู้ สร้างแบบจำลอง รูปแบบกิจกรรม สร้างนวัตกรรม ประยุกต์ใช้ และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้เรียนคิดที่จะคิดต่อไปเองได้ ผักผืนสะท้อน ความคิด ระลึกถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ต่างๆ ที่ผ่านไป ทำให้เกิดความตระหนักในสิ่งที่ได้เรียนรู้ ได้ เรียนรู้เชิงประจักษ์ (เห็นได้ด้วยตนเอง) ว่าตนเรียนรู้ได้อย่างไร และแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างไร การสะท้อน ความคิดนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก เพราะเป็นการฝึกฝนกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน ที่จะ ค่อยๆ สังสมประสบการณ์จากการคิดทบทวนสิ่งที่ตนเองได้ทำ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี เป็นพื้นที่ทางกายภาพ และพื้นที่เสมือนที่เยาวชนสามารถเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคมไทยที่มีมาอย่างยาวนาน เยาวชนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ตามหลักเหตุผล และหาวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการฝึกปฏิบัติ เกิดทักษะด้านการฟังและการอธิบาย มีส่วนร่วมในการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นที่แตกต่างจากตัวเอง เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีความสามารถคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ กับวิธีการใหม่ๆ และต่อยอดไปเป็นนวัตกรรมใหม่ๆ ในการพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี คนเก่งของสังคม พัฒนาประเทศชาติได้ เกิดเครือข่ายความร่วมมือกันระหว่างวัดและชุมชนในการสร้าง Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรีเป็นความร่วมมือและทำงานในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เสมือนการเปิดประตูสู่โลกภายนอก

Learning Space : การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรีเป็นการถอดบทเรียนจาก Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ต้นแบบในสังคมไทย รุ่งอรุณ ZERO WASTE ของโรงเรียนรุ่งอรุณและศูนย์พัฒนาการแพทย์แผนไทยปัญญาวัฒน์ และนำมาพัฒนาเป็น Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี “คลินิกแพทย์แผนไทยวัดจันทร์” เลขที่ 27 หมู่ที่ 5 ถนนบางกรวย-ไทรน้อย ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และขยายเครือข่ายพื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี ไปยังพิพิธภัณฑวัดบางอ้อยช้าง วัดบางอ้อยช้าง เลขที่ 79 บางกรวย-ไทรน้อย ตำบลบางกรวย อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เพื่อให้เยาวชนในจังหวัดนนทบุรีและผู้สนใจมีพื้นที่เรียนรู้ในชุมชนและสังคมอย่างยั่งยืน สรุปลงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 จากผลวิจัย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี เป็นพื้นที่ทางกายภาพ และพื้นที่เสมือนที่เยาวชนสามารถเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมของสังคมไทยที่มีมาอย่างยาวนาน เยาวชนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ได้ฝึกการคิดวิเคราะห์ตามหลักเหตุผล และหาวิธีการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบผ่านกระบวนการฝึกปฏิบัติ เกิดทักษะด้านการฟังและการอธิบาย มีส่วนร่วมในการพูดคุยและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นที่แตกต่างจากตัวเอง เพื่อให้งานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

1.2 จากการพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี สามารถขยายเครือข่ายความร่วมมือกันระหว่างวัดและชุมชนในการสร้าง Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรีเป็นความร่วมมือและทำงานในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน เสมือนการเปิดประตูสู่โลกภายนอก

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรนำการพัฒนา Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรีขยายไปสู่วัดทั่วประเทศเพื่อพัฒนาวัดให้เป็น Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนทุกจังหวัด เพราะวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน สามารถส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ที่สามารถถอดเทรคหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้

2.2 ควรศึกษากิจกรรมที่สร้างใน Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรี เพื่อต่อยอดกิจกรรมอื่นๆ ให้แก่เยาวชนในพื้นที่

2.3 ควรศึกษาเครือข่าย Learning Space พื้นที่การเรียนรู้ด้วยตนเองของเยาวชนในจังหวัดนนทบุรีขยายเครือข่ายเป็นความร่วมมือและทำงานในลักษณะที่เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันระหว่างวัด หน่วยงานราชการและเอกชนให้เกิดพื้นที่การเรียนรู้ที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- เกษม แสงนนท์ และคณะ. (2564). การสร้างเครือข่ายพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ. รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: ชมรมเด็ก.
- พระครูกิตติญาณวิสิฐ และคณะ. (2564). ศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา. รายงานวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประภาภัทร นิยม. (2562). การออกแบบ “Leaming Space” คือ การใช้พื้นที่ทุกส่วนให้มีคุณค่าต่อผู้เรียน. แหล่งที่มา https://www.scbfoundation.com/stocks/9f/file/1570783287h2kh69fpdf/Photo%20Story_Learning%20Space.pdf สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2566.
- ยีน ภู่วรรณ. (2564). รูปแบบการเรียนรู้วิถีใหม่ ชีวิตวิถีใหม่และความฉลาดทางดิจิทัล. แหล่งที่มา <https://www.learningdqc.ku.ac.th/course/?c=3&l=3>. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2566.
- ยีน ภู่วรรณ. (2556). เทคโนโลยีอุบัติใหม่ ในเอกสารประกอบการบรรยายการประชุมทางวิชาการนเรศวรวิจัย ครั้งที่ 9 มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- โรงเรียนรุ่งอรุณ. (2565). โรงเรียนรุ่งอรุณ. แหล่งที่มา https://www.roong-aroon.ac.th/?page_id=1865. สืบค้นเมื่อ 10 กันยายน 2566.
- สมศักดิ์ บุญปูและคณะ. (2564). การพัฒนารูปแบบพื้นที่นวัตกรรมการเรียนรู้วิถีพุทธ. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Anderson, L W and Krathwohl D R. (2001). A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. New York: Longman.

การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
THE DEVELOPING LOCAL CURRICULUM ACCORDING TO THE MARITIME ZONE
CURRICULUM IN THAILAND OF WAT MUKTHARA SCHOOL UNDER NAKHON SI
THAMMARAT PIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

¹ักดี พรหมแก้ว Pakdee Promkaew

²พระครูประโชติกิจจาภรณ์ Phrakhruprachotkichchaporn

³บุญเลิศ วีระพรกานต์ Boonlert Weeraponkan ⁴อภิจิตร ณ นคร Apijit NanaKhon

^{1, 2, 3, 4}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author E-mail: dee.promkaew@gmail.com

Article Received: March 01, 2025. Revised: August 18, 2025. Accepted: August 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนวัดมุขธารา 2) เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา และ 3) เพื่อประเมินหลักสูตรท้องถิ่นตามหลักสูตรเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่างหลักสูตร จำนวน 5 คน และประเมินหลักสูตรจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนวัดมุขธารามีเนื้อหาไม่ครอบคลุมกับบริบทของชุมชน ไม่สนองต่อความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน กิจกรรมการเรียนการสอนขาดความน่าสนใจ เอกสารประกอบหลักสูตรท้องถิ่นไม่ครอบคลุม เนื้อหาไม่เหมาะสมกับผู้เรียนและชุมชน 2) การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นจะมีขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นดังนี้ (1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (2) การออกแบบหรือร่างหลักสูตร (3) การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร (4) การตรวจสอบและทดลองใช้หลักสูตร (5) การนำหลักสูตรไปใช้ (6) การประเมินผลหลักสูตร โดยมีองค์ประกอบสำคัญ คือ (1) ความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น (2) วิสัยทัศน์ (3) เป้าประสงค์ (4) พันธกิจ (5) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน (6) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ (7) โครงสร้างเนื้อหา (8) โครงสร้างรายวิชา (9) แบบประเมินผลการเรียนรู้ (10) เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (11) แหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม และ 3) ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ เป็นประโยชน์ และยอมรับจากองค์กร โดยหลักสูตรเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นและบริบทของสถานศึกษาซึ่งเป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเล

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, หลักสูตรท้องถิ่น, หลักสูตรเขตทางทะเลของประเทศไทย

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the status of the local curriculum at Wat Mukthara School, 2) to develop a local curriculum on Thailand's maritime zones for Wat Mukthara School, and 3) to evaluate the local curriculum based on Thailand's maritime zones for Wat Mukthara School. This study employed qualitative research methodology. The process included three phases: 1) studying the current state of the curriculum through in-depth interviews with 15 key informants, 2) developing the curriculum through in-depth interviews with 5 key informants, and 3) evaluating the curriculum with 15 experts. Data were analyzed using inductive analysis.

The research findings revealed that: 1) The existing local curriculum at Wat Mukthara School was not comprehensive in addressing the community's context, nor did it meet the needs of students, parents, and the community. The teaching and learning activities lacked engagement, and the curriculum documents were incomplete, with content that was inappropriate for students and the community. 2) The curriculum development process consisted of six stages: (1) studying and analyzing fundamental data, (2) designing and drafting the curriculum, (3) preparing curriculum documents, (4) reviewing and piloting the curriculum, (5) implementing the curriculum, and (6) evaluating the curriculum. The key components of the local curriculum included: (1) curriculum significance, (2) vision, (3) objectives, (4) mission, (5) core competencies of learners, (6) desirable characteristics, (7) content structure, (8) subject structure, (9) learning assessment forms, (10) assessment and evaluation criteria, (11) additional learning resources. 3) The curriculum evaluation indicated that the curriculum was appropriate, feasible, beneficial, and accepted by relevant organizations. The curriculum was beneficial to the local community and aligned with the context of the school, which is located in a coastal area.

Keywords: Curriculum Development, Local Curriculum, Thailand's Maritime Zone Curriculum

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 4 การศึกษาหมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาทั้งบุคคลและสังคม ผ่านการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม และการสืบสานวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดความเจริญงอกงาม มาตรา 6 ระบุว่าการศึกษาควรมุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 24 กำหนดให้การเรียนรู้ต้องสอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ส่งเสริมทักษะคิดวิเคราะห์ และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง นอกจากนี้ยังต้องบูรณาการความรู้ในหลายด้านอย่างสมดุล พร้อมปลูกฝังค่านิยมที่ดี และส่งเสริมการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง มาตรา 29 กำหนดให้สถานศึกษาร่วมมือกับครอบครัวและชุมชน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภายในชุมชน ช่วยให้เกิดการพัฒนาและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเหมาะสมซึ่งจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของสังคมโดยรวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นแนวทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กและเยาวชนไทยมีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดช่วยให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างชัดเจนและมีทิศทางที่แน่นอน ท้องถิ่นและสถานศึกษาสามารถนำหลักสูตรไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของตนเอง เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาตนเองของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

หลักสูตรสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะตามศักยภาพสูงสุดของตนเอง โดยเน้นการเรียนรู้ที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และสร้างประสบการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข สถานศึกษามีหน้าที่นำหลักสูตรไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน โดยคำนึงถึงปัญหาสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เหมาะสมกับยุคสมัย จึงต้องออกแบบการเรียนการสอนตามมาตรฐานที่กำหนดไว้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน โดยใช้ทรัพยากรภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต หลักสูตรนี้ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสังคม และวัฒนธรรมของตนเอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและแก้ไขปัญหาต่างๆ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นมีความสำคัญ เนื่องจากสามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชนได้โดยตรง เปิดโอกาสให้ผู้ใช้หลักสูตรเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งช่วยให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นมากขึ้น นอกจากนี้ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานยังส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตรของตนเอง โดยนำจุดเด่นของชุมชนมาบูรณาการกับสาระการเรียนรู้ และใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มศักยภาพโดยอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่เหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

หลักสูตรเขตทางทะเลของประเทศไทยมุ่งเน้นให้เยาวชนไทยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเขตทางทะเล ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง ตลอดจนผลประโยชน์ของชาติทางทะเล เพื่อสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน เยาวชนจะได้เรียนรู้ผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรทางทะเลในท้องถิ่นของตน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูและพัฒนาให้เกิดความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ หลักสูตรนี้มีจุดเน้นสำคัญสามประการ ได้แก่ เขตทางทะเลของประเทศไทย ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และหน้าที่ของคนไทยในการปกป้องทะเลไทย เพื่อให้เยาวชนเห็นคุณค่าของทะเลไทยและร่วมรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565)

จากการศึกษาพบว่า หลักสูตรท้องถิ่นเป็นส่วนสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา ควรสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน ชุมชนปากนคร อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราชเป็นชุมชนชายฝั่งที่มีทรัพยากรทางทะเล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตามแนวทางเขตทางทะเลของประเทศไทย เพื่อเสริมความรู้ด้านทรัพยากรทางทะเล ผลประโยชน์ของชาติ และหน้าที่ของคนไทยในการปกป้องทะเลไทย โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ซึ่งช่วยให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการของชุมชน ครู นักเรียน และใช้เป็นแนวทางในการสอนของโรงเรียนวัดมุขธารา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนวัดมุขธารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1
3. เพื่อประเมินหลักสูตรท้องถิ่นตามหลักสูตรเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนวัดมุขธารา มี 2 ขั้นตอน คือ

1) ศึกษาและสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนวัดมุขธารา และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา 2) สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบรายละเอียดของเนื้อหา ความเที่ยงตรง และความถูกต้อง พร้อมทั้งหาคุณภาพเครื่องมือ โดยวิเคราะห์หาค่า IOC ซึ่งได้ค่าเฉลี่ยทั้งหมดเท่ากับ 1.00 แล้วนำไปสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ดำเนินการนำรายละเอียดจากการสัมภาษณ์มารวบรวมเรียบเรียง และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 โดยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ 1) ร่างหลักสูตรท้องถิ่นเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา จากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม 2) นำร่างหลักสูตรไปปรึกษาที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ 3) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน และปรับปรุงเนื้อหาตามข้อเสนอแนะที่สัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา โดยการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน 1) นำร่างหลักสูตรท้องถิ่นเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธาราที่ได้จากการร่างแนวทางมาจัดทำเป็นแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ 2) นำแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย ความครอบคลุมขององค์ความรู้ 3) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและให้อาจารย์ที่ปรึกษา 4) ประเมินหลักสูตรท้องถิ่นเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา เพื่อประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ 5) สรุปผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนวัดมุขธารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1

1.1 การดำเนินการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน หลักสูตรท้องถิ่นโรงเรียนวัดมุขธารามีสภาพไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน อีกทั้งไม่เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชนชายฝั่งในตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ขาดรากเหง้าท้องถิ่นและเรื่องราวที่ช่วยเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 การออกแบบและยกร่างหลักสูตร การดำเนินการออกแบบและยกร่างหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน มีการกำหนดเนื้อหาและเวลาเรียนในแต่ละระดับชั้นไม่ชัดเจน อีกทั้งหลักสูตรไม่ครอบคลุมบริบทของชุมชนชายฝั่งในตำบลปากนคร อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช กิจกรรมการเรียนการสอนไม่ดึงดูดความสนใจ และการวัดผลไม่ครบถ้วนตามเกณฑ์ที่กำหนด

1.3 การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตรท้องถิ่นมีองค์ประกอบไม่ครบ ขาดองค์ประกอบสำคัญ ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนในการเขียนแผนการสอน เกณฑ์การประเมินผลไม่เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินผล ขาดเครื่องมือในการประเมินหลักสูตร

1.4 การตรวจสอบและทดลองใช้หลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนมีการตรวจสอบหลักสูตรท้องถิ่น มีการวัดและประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น แต่เอกสารประกอบหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนไม่ครบองค์ประกอบ ไม่มีการปรับปรุงเนื้อหาของหลักสูตร

1.5 การนำหลักสูตรไปใช้ หลักสูตรท้องถิ่นมีความสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง แต่เอกสารประกอบหลักสูตรไม่ครบถ้วน ทำให้การนำหลักสูตรไปใช้มีความผิดพลาดในด้านเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ หลักสูตรขาดความสมบูรณ์ วิธีการวัดและประเมินผลไม่หลากหลาย

1.6 การประเมินผลหลักสูตรท้องถิ่น โรงเรียนมีการประเมินผลหลักสูตร แต่ขาดเครื่องมือที่ต้องใช้ในการตรวจสอบหลักสูตรท้องถิ่น และต้องเพิ่มเติมเนื้อหา กิจกรรมการเรียนในบางส่วนเพื่อให้ครอบคลุมกับบริบทพื้นที่ชายแถบทะเลและชายฝั่งในตำบลปากนคร อำเภอเมือง และจังหวัดนครศรีธรรมราช ต้องปรับปรุงเนื้อหาให้ทันสมัยตอบสนองความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน

2. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา พบว่า สามารถออกแบบหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับบริบทชุมชนปากนคร เนื้อหาของหลักสูตรเหมาะสมกับผู้เรียน โดยแต่ละระดับชั้นมีเนื้อหาจำนวน 6 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ลักษณะภูมิศาสตร์ทางทะเลและความสำคัญของทะเล 2) เขตทางทะเล 3) เขตปกครองทางทะเลชายจังหวัด 4) ประโยชน์ของทะเล 5) กฎหมายและหน่วยงานทางทะเล 6) หน้าที่ของคนไทยในการปกป้องทะเลไทยและผลประโยชน์ของชาติทางทะเล เป็นเนื้อหาที่เหมาะสม ตอบสนองความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน และหลักสูตรท้องถิ่นมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น 2) วิสัยทัศน์ 3) เป้าประสงค์ 4) พันธกิจ 5) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 7) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8) โครงสร้างเนื้อหา 9) โครงสร้างรายวิชาเขตทางทะเลชุมชนปากนคร 10) แบบประเมินผลการเรียนรู้ และ 11) เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ เป็นหลักสูตรที่มีองค์ประกอบครบถ้วน สมบูรณ์ มีความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน สามารถนำหลักสูตรไปใช้สอนได้

3. การประเมินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า 1) ผลการประเมินความเหมาะสมเมื่อพิจารณาตามรายการ พบว่า ระดับสูงสุด คือ พันธกิจ อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ คำอธิบายรายวิชา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 อยู่ในระดับมากที่สุด 2) ผลการประเมินความเป็นไปได้เมื่อพิจารณาตามรายการ พบว่า ระดับสูงสุด คือ เป้าประสงค์ อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ โครงสร้างเนื้อหาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 อยู่ในระดับมากที่สุด 3) ผลการประเมินความเป็นประโยชน์และการยอมรับขององค์กร พบว่า ระดับสูงสุด คือ วิสัยทัศน์ อยู่ในระดับมากที่สุด และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ คำอธิบายรายวิชา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลข้อค้นพบที่สำคัญมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนวัดมุขธารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 ไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน หลักสูตรที่มีอยู่ไม่ตอบสนองต่อบริบทของชุมชนทะเลและชายฝั่ง เนื้อหาไม่ครอบคลุม และเอกสารประกอบหลักสูตรยังไม่ครบถ้วน ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ขาดประสิทธิภาพ แม้ว่าหลักสูตรจะสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลาง และโรงเรียนมีการทดลองใช้และประเมินหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อแก้ไขจุดบกพร่อง และการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นต้องคำนึงถึงบริบทของพื้นที่ โดยส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืน ควรเพิ่มกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิณทกานต์ นิมมานุทย์ (2564) ที่พบว่า การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน นักเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน คือ ต้องการหลักสูตรที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาความรู้ในท้องถิ่นของตนเองผ่านผู้รู้ในท้องถิ่น ศึกษาประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น เลือกพื้นที่ที่เหมาะสม กิจกรรมการเรียนรู้ควรจัดโดยผู้เชี่ยวชาญ และใช้แบบทดสอบในการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของชิติพัทธ์ สุขเกษมศิลป์ (2564) ที่พบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง คหศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง คหศึกษา มีเนื้อหาไม่เหมาะสมกับตัวผู้เรียน ครู นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา และภูมิปัญญาท้องถิ่น มีความต้องการให้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการได้เรียนรู้ทฤษฎีตามหลักวิชาการปฏิบัติจริงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงโดยผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการดูแลนักเรียน นำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ส่งเสริมให้นักเรียนไม่ลืมท้องถิ่น รักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 จะมีขั้นตอนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ดังนี้ 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 2) การออกแบบหรือร่างหลักสูตร 3) การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร 4) การตรวจสอบและทดลองใช้หลักสูตร 5) การนำหลักสูตรไปใช้ 6) การประเมินผลหลักสูตร โดยการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นมีองค์ประกอบสำคัญ คือ 1) ความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น 2) วิสัยทัศน์ 3) เป้าประสงค์ 4) พันธกิจ 5) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 6) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 7) โครงสร้างเนื้อหา 8) โครงสร้างรายวิชาเขตทางทะเลชุมชนปากนคร 9) แบบประเมินผลการเรียนรู้ 10) เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 11) แหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม และหลักสูตรท้องถิ่นสร้างขึ้นจากความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นของตนเอง เนื้อหาของหลักสูตรมีความเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรเขตทางทะเลเป็นหลักสูตรที่ตรงกับบริบทของท้องถิ่น ซึ่งเป็นพื้นที่ชายฝั่ง และหลักสูตรมีองค์ประกอบที่สามารถนำไปใช้สอนได้ทันที สอดคล้องกับงานวิจัยของสุวัฒนา สงวนรัตน์ (2565) ที่พบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ในระดับโรงเรียน อำเภอท่าม่วง จังหวัดลพบุรี มีหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องการประดิษฐ์ดอกไม้จันทน์ มีคุณภาพเหมาะสม สอดคล้องกับโครงสร้างเนื้อหาของหลักสูตร สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของชฎานิช ช่วยบำรุง (2564) ที่พบว่า การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การถนอมอาหารจากผลไม้ท้องถิ่น ได้หลักสูตรที่มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์ 2) พันธกิจ 3) เป้าประสงค์ 4) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 5) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 6) หลักการ 7) จุดมุ่งหมาย 8) คำอธิบายรายวิชา

9) โครงสร้างรายวิชา/เวลาเรียน 10) แนวทางการจัดการเรียนรู้ 11) สื่อการเรียนรู้ และ 12) มีการวัดและประเมินผล มีการประเมินความเหมาะสมตามโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษา

3. ผลการประเมินหลักสูตรท้องถิ่นตามหลักสูตรเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 พบว่า ผลการนำประเมินหลักสูตรท้องถิ่นเขตทางทะเลประเทศไทย มีผลการประเมินความเหมาะสม ผลการประเมินความเป็นไปได้ และผลการประเมินความเป็นประโยชน์และการยอมรับขององค์กร โดยหลักสูตรมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) ความสำคัญของหลักสูตรท้องถิ่น 2) วิสัยทัศน์ 3) เป้าประสงค์ 4) พันธกิจ 5) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน 6) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 7) โครงสร้างเนื้อหา 8) โครงสร้างรายวิชาเขตทางทะเลชุมชนปากนคร 9. แบบประเมินผลการเรียนรู้ 10) เกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ 11) แหล่งเรียนรู้เพิ่มเติม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วน มีความเหมาะสม สอดคล้องในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหาในหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพิณทกานต์ นิมนานุทย์ (2564) ที่พบว่า ผลการประเมินผลในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนและผู้เกี่ยวข้องมีความคิดเห็นว่า ควรพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเน้นประวัติศาสตร์มะพร้าว ศาสนา ศิลธรรม อาชีพ และการเลือกพื้นที่ปลูกมะพร้าวในจังหวัดสมุทรสงคราม กิจกรรมการเรียนรู้ควรมีผู้เชี่ยวชาญท้องถิ่น การศึกษานอกสถานที่ และกิจกรรมที่หลากหลาย การประเมินผลใช้แบบทดสอบและการวัดความสามารถ หลักสูตรประกอบด้วยหลักการ จุดมุ่งหมาย แนวทางการจัดการเรียนรู้ การประเมินผล และแผนการสอน ครบถ้วน และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวทนา สงวนรัตน์ (2565) ที่พบว่า หลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วน มีความสอดคล้องในการจัดการเรียนรู้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นหลังเรียน ผู้ปกครองส่วนใหญ่พึงพอใจกับกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความสนใจ มีความสุข เห็นคุณค่าภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถต่อยอดความรู้เพื่อสร้างรายได้ให้ครอบครัว

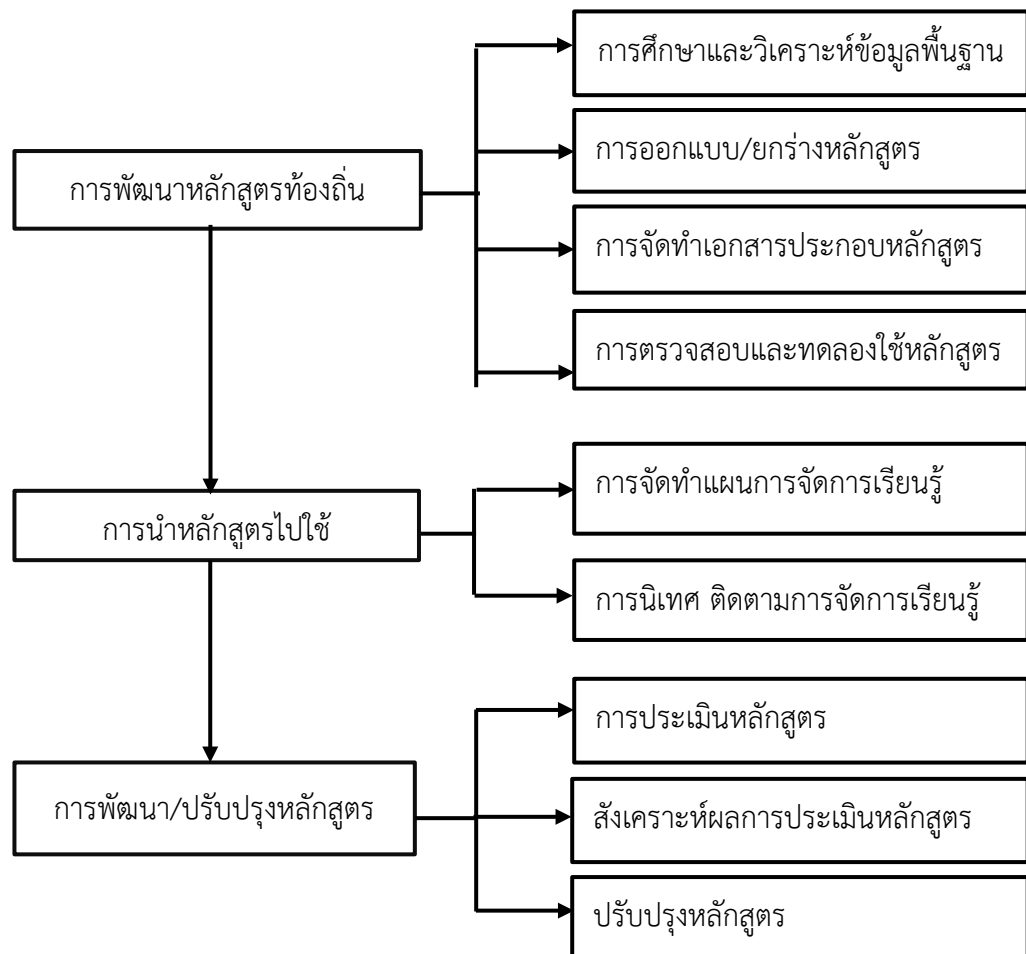
องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัย คือ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเขตทางทะเลประเทศไทยของโรงเรียนวัดมุขธารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 1 สรุปได้ดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นการดำเนินการศึกษาบริบทของชุมชนและวิเคราะห์ความต้องการของชุมชน 2) การออกแบบ/ยกร่างหลักสูตร เป็นการกำหนดเนื้อหา เวลาเรียน การวัดประเมินผลในการจบหลักสูตรแต่ละระดับชั้น 3) การจัดทำเอกสารประกอบหลักสูตร เป็นการจัดทำเอกสารประกอบให้ครบองค์ประกอบเพื่อความสะดวกในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การตรวจสอบและทดลองใช้หลักสูตร เป็นการตรวจสอบหลักสูตรก่อนนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

2. การนำหลักสูตรไปใช้ประกอบด้วย 1) การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ เป็นการกำหนดเนื้อหา กิจกรรมในการจัดการเรียนการสอนในแต่ละชั่วโมง 2) การนิเทศ ติดตามการจัดการเรียนรู้ เป็นการนิเทศ และติดตามหลังจากการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนรู้

3. การพัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตร ประกอบด้วย 1) การประเมินผลหลักสูตร เป็นการประเมินผลหลังจากการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน 2) สังเคราะห์ผลการประเมินหลักสูตร เป็นการสังเคราะห์ผลการประเมินผลการใช้หลักสูตรเพื่อปรับปรุงหลักสูตรหรือเปลี่ยนแปลงหลักสูตร 3) ปรับปรุงหลักสูตร คือการปรับปรุงเนื้อหาให้มีความเหมาะสม ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 สำนักเขตพื้นที่การศึกษาควรมีการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อนำไปขยายผลในสถานศึกษา
 - 1.2 สถานศึกษาควรมีการประชุมชี้แจงถึงขั้นตอนการจัดทำหลักสูตรให้ครูทุกคนทราบเพื่อปฏิบัติได้ถูกต้องตามแนวทางการดำเนินงาน
 - 1.3 สถานศึกษาควรมีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นของครูทุกปีการศึกษา
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน
 - 2.2 ควรศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อเป็นสถานศึกษาต้นแบบด้านการจัดการศึกษาตามหลักสูตรท้องถิ่น
 - 2.3 ควรศึกษาวิจัยความต้องการและความพึงพอใจของชุมชนต่อหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช 2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). กรอบเนื้อหาวิชาเขตทางทะเลของประเทศไทย ทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง และผลประโยชน์ของชาติทางทะเลระดับชั้นประถมศึกษา และสำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ระดับประถมศึกษา 2565. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชฎานิส ช่วยบำรุง. (2565). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา เรื่อง การถนอมอาหารจากผลไม้ท้องถิ่นจังหวัดระยอง สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ชิตีพัทธ์ สุขเกษมศิลป์. (2561). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง คชศึกษา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิณฑกานต์ นิมมานุทย์. (2564). การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาท้องถิ่นของเราด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุวัฒนา สงวนรัตน์. (2564). การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในระดับโรงเรียน อำเภอบางบาล จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริม
ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา
THE PRIORITY NEEDS ANALYSIS TO ENHANCE THE CONCEPT
OF SUBJECTIVE WELL-BEING FOR SECONDARY SCHOOLS

¹นิรชา โพธิ์พรมศรี Niracha Phopromsri
²พงษ์สิทธิ์ เพชรพล Ponglikit Petpon ³ธีรภัทร คุโลภาส Dhirapat Kulophas
^{1, 2, 3}จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Chulalongkorn University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Niracha.phoprom@gmail.com

Article Received: May 18, 2025. Revised: August 23, 2025. Accepted: August 25, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยมีตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 343 โรงเรียน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้น ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ และครู โรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 1,029 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้รับแบบสอบถามคืนกลับมา คิดเป็นร้อยละ 83.67 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified})

สรุปผลการวิจัย พบว่า การจัดลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงสุดที่สุด คือ ด้านการวัดและประเมินผล ส่วนด้านที่มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การบริหารวิชาการทั้ง 3 ด้าน มีคุณลักษณะตามแนวคิดความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดเหมือนกัน คือ ความรู้สึกเชิงบวกและลบ และความรู้สึกในชีวิตที่มีความหมาย ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย, การบริหารวิชาการ, ความต้องการจำเป็น, โรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

This research article was conducted using a survey research method. The objective of this research was to analyze the priority needs academic management to enhance the concept of Subjective Well-being for secondary schools. The sample used in this research included 343 secondary schools under the Office of the Basic Education Commission, Ministry of Education. All the samples were chosen by using the Multi-Stage random sampling method. The data were provided by 3 people of each school including the school director, the deputy director of the academic administration, the head of academic affairs, and

teachers with a total number of 1,029 people. The data were collected by using a 5 rating-scale questionnaire and 83.67% of the questionnaires were returned and analyzed by using frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, and Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}).

The findings revealed that the highest ranking of priority needs in academic management to enhance the concept of Subjective Well-being for secondary schools, are the assessment and evaluation area. Meanwhile, teaching management and learning process development area was rated as the least priority need rank. Considering each sub-item, it was found that throughout all the 3 areas of academic management, the kind of Subjective Well-being ranked with the highest index value of priority needs was positive and negative feeling. The sub-item within the Subjective Well-being which was rated with the highest index value was a sense of meaning in life.

Keywords: Subjective Well-Being, Academic Management, Priority Needs, Secondary Schools

บทนำ

ในการพัฒนาประเทศ เป้าหมายสำคัญในปัจจุบัน คือ การพัฒนาที่จะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีมีความสุข และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทั้งในระดับปัจเจกบุคคล คือให้ผลของการพัฒนานั้นเข้าไปถึงตัวคนอย่างเต็มที่เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ของไทยที่น้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักปรัชญานำทางในการขับเคลื่อนและวางแผนการพัฒนาประเทศให้เกิดประสิทธิผล ในการขับเคลื่อนพลวัตการพัฒนาประเทศในมิติต่างๆ ไปสู่เป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้ประเทศไทยสามารถสร้างสรรค์โอกาสจากความท้าทายภายนอก และสามารถเสริมสร้างความเข้มแข็งจากภายในประเทศให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคง สามารถบรรลุเป้าหมายในระยะ 20 ปี ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติตามกรอบระยะเวลาที่คาดหวัง มุ่งเน้นถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขด้วยความเสมอภาค มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อนำมาประมวลผลและกำหนดกรอบทิศทางพัฒนาประเทศนั้น ควรมุ่งไปในอนาคตให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ตลอดจนสามารถนำพาประเทศให้เติบโตต่อไปท่ามกลางความผันแปรที่เกิดขึ้น โดยการมุ่งสร้างความอยู่ดีมีสุขให้กับคนไทยทั้งร่างกาย จิตใจ เน้นการพัฒนาคุณภาพของคน และมีการพัฒนาประเทศโดยให้คนเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนา และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งหมายความว่า ประเทศไทยได้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของประชาชนอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างและคุณค่าอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาซึ่งเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของพัฒนาการด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคมของผู้เรียน ไม่เพียงแต่การจัดการเรียนการสอนให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเท่านั้น หากแต่ยังต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความอยู่ดีมีสุขอย่างสมดุล ทั้งในเชิงกายภาพ จิตใจ สังคม และโดยเฉพาะความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย (Subjective Well-Being) ซึ่งเป็นความรู้สึกพึงพอใจในชีวิตของตนเอง มีคุณค่าต่อการดำรงอยู่ และสามารถรับมือกับปัจจัยกดดันจากสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

การส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขในระบบการศึกษาไทย ได้รับการเน้นย้ำในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2562 (ฉบับที่ 4) ซึ่งได้ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ และมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งด้านปัญญา คุณธรรม จริยธรรม และการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม (มาตรา 6) อีกทั้งแนวทางการปฏิรูปการศึกษาระดับปัจจุบันยังเน้นเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้เรียนควบคู่ไปกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในระดับนานาชาติ องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่อง Well-being อย่างชัดเจน โดยระบุว่า "ความอยู่ดีมีสุขของผู้เรียน" (Student Well-Being) เป็นหนึ่งในเป้าหมายหลักของระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ ไม่ใช่เพียงแค่ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการ (OECD, 2017) โดยในรายงาน "The OECD Framework for Measuring Well-Being and Progress" ยังได้เสนอว่า Subjective Well-Being คือหนึ่งในตัวชี้วัดที่สะท้อนคุณภาพชีวิตของบุคคลได้อย่างลึกซึ้ง ทั้งด้านความพึงพอใจในชีวิต อารมณ์เชิงบวก/ลบ และความหมายในชีวิต งานวิจัยของ Diener, Oishi and Tay (2018) ยืนยันว่า ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยเป็นปัจจัยสำคัญที่เชื่อมโยงกับพฤติกรรมการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในเชิงบวก ขณะที่ Lyubomirsky, King and Diener (2005) พบว่าผู้เรียนที่มีความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยในระดับสูง มีแนวโน้มที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการที่ดีขึ้น และมีความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็งยิ่งขึ้นในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และจากบทความงานวิจัยของ Jason M. Bird and Robert S. Markle (2012) ศึกษาเรื่องการอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยในสภาพแวดล้อมของโรงเรียน บ่งชี้ว่า การอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยมีความเชื่อมโยงกับความสำเร็จทางวิชาการและการทำงานของโรงเรียนเชิงบวก โดยการที่จะมีผลต่อการเพิ่มความอยู่ดีมีสุขของนักเรียนนั้น คือการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมโรงเรียน การอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย (Subjective well-being) เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถคาดการณ์ได้ สม่่าเสมอว่าโรงเรียนจะมีผลลัพธ์เชิงบวก และจากบทความของ Ricarda Steinmayr, Anke Heyder, Christian Naumburg, Josi Michels and Linda Wirthwein (2018) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและการคาดการณ์รายบุคคลของความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยมีความเกี่ยวข้องกัน งานวิจัยที่ผ่านมาได้เสนอว่าบรรยากาศของโรงเรียน การรับรู้ความสามารถของนักเรียนเอง ความสนใจและการทดสอบความวิตกกังวล แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องกับความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในทิศทางเดียวกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งสองส่วนนี้ต่างมีบทบาทสำคัญในช่วงชีวิตของนักเรียน

ในบริบทของประเทศไทยงานวิจัยของเพ็ญศรี เจริญพานิช (2562) ชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนที่มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่บูรณาการเรื่องความสุข มีแนวโน้มที่จะช่วยลดปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน และส่งผลต่อการเรียนรู้เชิงบวก ขณะเดียวกัน งานวิจัยของชาวนิธิย์ เทียนสุวรรณ (2565) พบว่า ความสามารถของครูในการออกแบบการเรียนรู้เชิงความหมายมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับระดับความสุขของนักเรียนมัธยม อย่างไรก็ตามยังพบว่า การบริหารวิชาการในหลายโรงเรียนยังคงเน้นด้านผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเป็นหลัก ขาดการวางแผนเชิงระบบในการส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยในระดับหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ และการประเมินผล ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในมิติต่างๆ เพื่อหาแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังสามารถนำข้อมูลจากผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนในสถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความสุข มีความพร้อมที่ก้าวไปสู่การดำเนินชีวิต และการพัฒนาประเทศ

ในอนาคต โดยหวังว่าจะสามารถออกแบบกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนมัธยมศึกษาไทย และตอบสนองต่อเป้าหมายการศึกษายุคใหม่ที่เน้นความอยู่ดีมีสุขของผู้เรียนอย่างแท้จริง

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 1) ประชากร ได้แก่ โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 2363 โรงเรียน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนมัธยมศึกษาที่จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 343 โรงเรียน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้น (Multi -Stage random sampling) จัดสุ่มโรงเรียนตามขนาดโรงเรียน และสุ่มโรงเรียนด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย โดยกำหนดขนาดตัวอย่างโดยคำนวณจากสูตรขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามานะ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ผู้ให้ข้อมูลแต่ละโรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารและครู โรงเรียนละ 3 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ 1 คน และครู 2 คน จำนวน 343 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 1,029 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Questions) การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยมี 5 ขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อกำหนดประเด็นหลักในการสร้างแบบสอบถาม

2.2 จัดทำร่างแบบสอบถามและนำร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อปรับปรุงเนื้อหาและนำแบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) ความครอบคลุมของคำถามและความชัดเจนของการใช้ภาษา และนำผลการตรวจสอบความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิมาคำนวณหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Item-Objective Congruence Index: IOC) โดยมีเกณฑ์การตัดสินความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ คือ ใช้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป

2.3 ปรับปรุงข้อคำถามตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้ง และทดลองเก็บข้อมูล

2.4 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน โดยมีผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียนกลุ่มบริหารวิชาการ หรือหัวหน้าฝ่ายงานวิชาการ และครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น 30 คน และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยการคำนวณหา

ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Co-efficient) ของ Cronbach (1951) ผลการตรวจสอบพบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.989 จึงนำมาใช้เก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) (สุวิมล ว่องวานิช, 2550) แล้วนำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็น เรียงค่าดัชนีจากมากไปหาน้อย นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา จากการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}) แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าดัชนีลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการ เพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา

การบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	PNI _{modified}	ลำดับ
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.821	0.742	4.336	0.690	0.135	2
1.1 ความพึงพอใจในชีวิต	3.902	0.700	4.367	0.658	0.119	3
1) วิธีการคิดเกี่ยวกับชีวิต	3.911	0.711	4.362	0.664	0.116	2
2) การประเมินทางปัญญาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ	3.929	0.683	4.375	0.656	0.114	3
3) การประเมินคุณภาพชีวิตโดยรวม	3.866	0.706	4.364	0.654	0.129	1
1.2 ความรู้สึกเชิงบวกและลบ	3.711	0.804	4.280	0.755	0.153	1
1) การประสบกับอารมณ์และความรู้สึกเชิงบวกบ่อยครั้ง	3.831	0.742	4.374	0.661	0.142	2
2) การประสบกับอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบที่ไม่บ่อยครั้ง	3.591	0.866	4.186	0.849	0.166	1
1.3 ความรู้สึกในชีวิตที่มีความหมาย	3.849	0.722	4.360	0.657	0.133	2
1) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อตนเอง	3.869	0.711	4.384	0.650	0.133	2
2) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อผู้อื่น	3.813	0.745	4.367	0.668	0.145	1
3) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อสังคม	3.891	0.692	4.365	0.654	0.122	4
4) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติ	3.824	0.739	4.325	0.658	0.131	3
2. การจัดการเรียนการสอนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้	3.883	0.687	4.345	0.659	0.119	3
2.1 ความพึงพอใจในชีวิต	3.883	0.687	4.345	0.659	0.119	3
1) วิธีการคิดเกี่ยวกับชีวิต	3.917	0.681	4.348	0.665	0.110	3
2) การประเมินทางปัญญาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ	3.886	0.688	4.348	0.650	0.119	2
3) การประเมินคุณภาพชีวิตโดยรวม	3.845	0.693	4.339	0.664	0.128	1
2.2 ความรู้สึกเชิงบวกและลบ	3.781	0.750	4.281	0.746	0.132	1
1) การประสบกับอารมณ์และความรู้สึกเชิงบวกบ่อยครั้ง	3.847	0.705	4.341	0.665	0.129	2

การบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์		ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$PNI_{modified}$	ลำดับ
2) การประสบกับอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบที่ไม่บ่อยครั้ง	3.715	0.795	4.221	0.827	0.136	1
2.3 ความรู้สึกในชีวิตที่มีความหมาย	3.877	0.713	4.360	0.659	0.124	2
1) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อตนเอง	3.884	0.715	4.369	0.658	0.125	2
2) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อผู้อื่น	3.868	0.717	4.360	0.656	0.127	1
3) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อสังคม	3.894	0.704	4.372	0.669	0.123	3
4) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติ	3.864	0.717	4.339	0.655	0.123	3
3. การวัดและประเมินผล	3.800	0.762	4.324	0.718	0.138	1
3.1 ความพึงพอใจในชีวิต	3.810	0.742	4.327	0.689	0.136	3
1) วิธีการคิดเกี่ยวกับชีวิต	3.793	0.750	4.315	0.688	0.138	2
2) การประเมินทางปัญญาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ	3.826	0.744	4.323	0.686	0.130	3
3) การประเมินคุณภาพชีวิตโดยรวม	3.812	0.733	4.344	0.694	0.140	1
3.2 ความรู้สึกเชิงบวกและลบ	3.763	0.805	4.287	0.780	0.139	2
1) การประสบกับอารมณ์และความรู้สึกเชิงบวกบ่อยครั้ง	3.831	0.763	4.334	0.702	0.131	2
2) การประสบกับอารมณ์ความรู้สึกเชิงลบที่ไม่บ่อยครั้ง	3.696	0.848	4.239	0.858	0.147	1
3.3 ความรู้สึกในชีวิตที่มีความหมาย	3.825	0.737	4.359	0.685	0.140	1
1) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อตนเอง	3.814	0.732	4.341	0.684	0.138	3
2) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อผู้อื่น	3.836	0.752	4.388	0.668	0.144	1
3) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อสังคม	3.817	0.730	4.355	0.700	0.141	2
4) ความรู้สึกเกี่ยวกับการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าต่อประเทศชาติ	3.833	0.735	4.351	0.689	0.135	4

จากตารางที่ 1 ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวม พบว่า ค่าความต้องการจำเป็นของการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาทางด้านที่มีความจำเป็นสูง ได้แก่ การวัดและประเมินผล ($PNI_{modified} = 0.138$) และการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($PNI_{modified} = 0.135$) ส่วนค่าความต้องการจำเป็นที่ต่ำที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.119$) เมื่อพิจารณาการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษา รายด้านกับความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยรายด้าน พบว่า

ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผลการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นตามความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยรายด้าน พบว่า ค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ความรู้สึกเชิงบวกและลบ ($PNI_{modified} = 0.153$) ส่วนค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ความพึงพอใจในชีวิต ($PNI_{modified} = 0.119$)

ด้านการจัดการเรียนการสอนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ผลการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นตามแนวคิดความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยรายด้าน พบว่า ค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ความรู้สึกเชิงบวกและลบ ($PNI_{modified} = 0.132$) ส่วนค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ความพึงพอใจในชีวิต ($PNI_{modified} = 0.119$)

ด้านการวัดและประเมินผล ผลการวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นตามแนวคิดความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยรายด้าน พบว่า ค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ความรู้สึกในชีวิตที่มีความหมาย ($PNI_{\text{modified}} = 0.140$) ส่วนค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ความพึงพอใจในชีวิต ($PNI_{\text{modified}} = 0.136$)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวม พบว่า ด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ($PNI_{\text{modified}} = 0.138$) รองลงมา คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($PNI_{\text{modified}} = 0.135$) และสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตระหนักถึงความสำคัญของการมีระบบการวัดและประเมินผลที่มีคุณภาพ และการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองต่อบริบทของผู้เรียนและสังคมในปัจจุบัน ทั้งนี้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 24(5) ที่ระบุให้สถานศึกษาต้องมีการวัดผลประเมินผลและพัฒนาหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและเหมาะสมกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง และส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและชุมชน ซึ่งจากกฎหมายดังกล่าวงานวิชาการนับเป็นหลักของการบริหารสถานศึกษา เนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2553) การส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยในโรงเรียนมัธยมศึกษา ไม่เพียงขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับการบริหารวิชาการภายในโรงเรียน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผลนอกจากนี้ OECD (2017) รายงานว่า ความสามารถในการควบคุมชีวิตทางการศึกษา เช่น การมีส่วนร่วมในหลักสูตร และการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายชัดเจน ส่งผลต่อระดับความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยของนักเรียนในหลายประเทศ โดยนักเรียนที่รู้สึกว่าการเรียนมีความหมาย มีรายงานระดับความสุขที่สูงกว่า ในทำนองเดียวกัน Tian, Wang and Huebner (2015) พบว่า ความพึงพอใจในโรงเรียนซึ่งได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ทางการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและความสัมพันธ์เชิงบวกกับครู มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับ ความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

นอกจากนี้ การวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพสามารถสะท้อนคุณภาพการจัดการเรียนการสอนได้อย่างชัดเจน และช่วยให้ครูสามารถปรับปรุงวิธีการสอนได้เหมาะสมกับผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราภรณ์ แสงอรุณ (2564) ที่ระบุว่าการวัดและประเมินผลแบบองค์รวม (Holistic Assessment) ช่วยส่งเสริมความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองและความสุขในการเรียนของนักเรียน และการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพช่วยให้ครูสามารถสะท้อนกลับ (reflection) ต่อการสอนและปรับเปลี่ยนการเรียนรู้ให้เหมาะสมส่งผลต่อความพึงพอใจและความสุขของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางของ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ที่ให้ความสำคัญกับระบบการประเมินผลที่เป็นธรรมและพัฒนาได้จริง

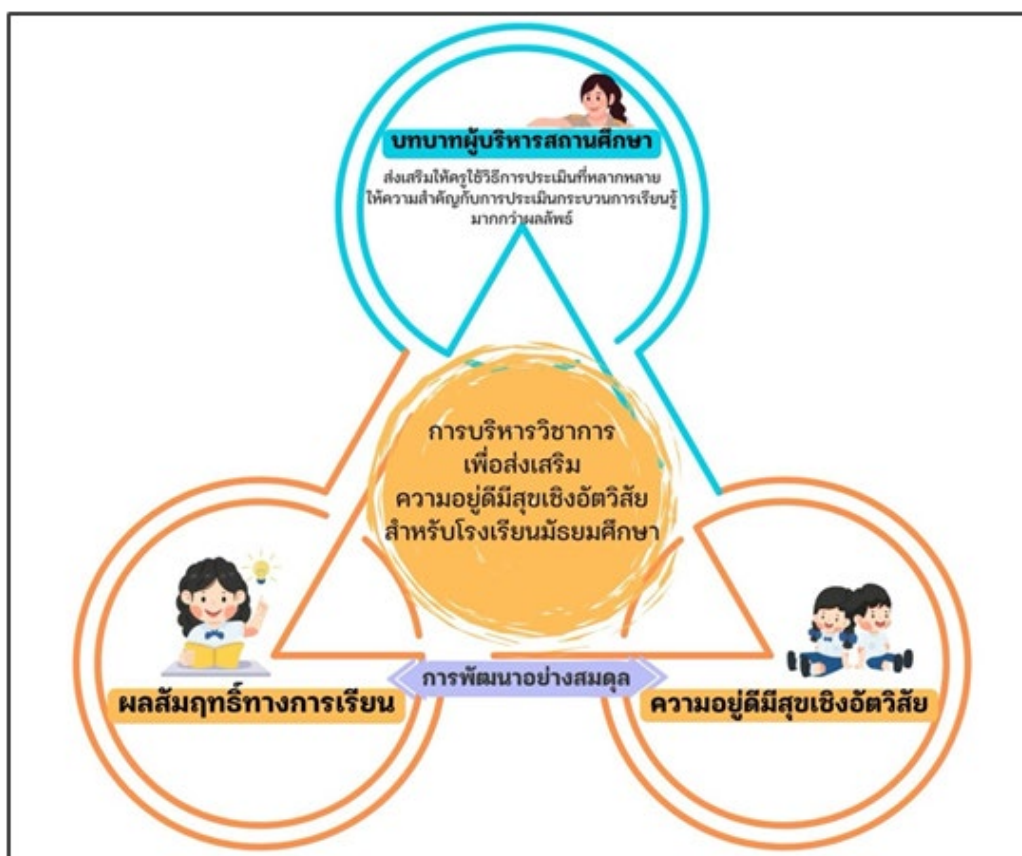
ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาก็มีความจำเป็นสูงเช่นกัน สะท้อนให้เห็นว่า โรงเรียนต้องการหลักสูตรที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของผู้เรียนเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านต่างๆ และสร้างความสุขในการเรียนรู้อย่างแท้จริง งานวิจัยของสิริพรรณ พงษ์พิทยากุล (2562) พบว่า การจัดทำหลักสูตร

สถานศึกษาที่มีความยืดหยุ่นและตอบโจทยความต้องการของชุมชน โดยมีส่วนร่วมของครู ชุมชน และผู้เรียน ช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริงมากยิ่งขึ้นส่งผลให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ดีขึ้นส่งผลต่อความพึงพอใจของนักเรียนและผู้ปกครองอย่างมีนัยสำคัญ

ในทางตรงกันข้าม ด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ การจัดการเรียนการสอนและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($PNI_{modified} = 0.119$) ซึ่งอาจให้ความหมายได้ว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่มีการดำเนินการด้านนี้ในระดับที่เพียงพอหรือเป็นระบบ จึงมีความต้องการเพิ่มเติมในระดับต่ำ อย่างไรก็ตาม ควรรักษาคุณภาพและส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างต่อเนื่อง เพื่อความยั่งยืนทางการศึกษาตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และแนวคิดความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพยังคงเป็นหัวใจหลักของการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนมีความจำเป็นในการดำเนินการให้มีการพัฒนาด้านการวัดและประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีสุขเชิงอัตวิสัย การวัดและประเมินผลเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการบริหารวิชาการ ซึ่งมีบทบาทไม่เพียงแต่เพื่อสะท้อนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนเท่านั้น หากยังเป็นกลไกที่สามารถช่วยสนับสนุนและส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยของนักเรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่เป็นช่วงวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การประเมินผลที่ดีควรเป็นมากกว่าการตัดสินหรือจัดลำดับผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการเท่านั้น แต่ควรมีบทบาทเชิงพัฒนา มุ่งเน้นไปที่การส่งเสริมการเรียนรู้ ที่ช่วยสร้างแรงจูงใจ ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง ความสามารถในการปรับตัว และความพึงพอใจในการเรียนของผู้เรียนร่วมด้วย และทำให้นักเรียนรู้สึกมีคุณค่าและประสบความสำเร็จในแบบของตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย (Diener et al., 1999) ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน และให้ความสำคัญกับการประเมินกระบวนการเรียนรู้มากกว่าผลลัพธ์เพียงอย่างเดียว เพื่อสะท้อนภาพรวมของความอยู่ดีมีสุขทางการศึกษาอย่างแท้จริง (Black and William, 1998) ยึดหลักการพัฒนาอย่างสมดุลระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาและความอยู่ดีมีสุขของผู้เรียนอันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตและคุณภาพการศึกษาที่ยั่งยืนในอนาคต ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ควรกำหนดนโยบายการพัฒนาด้านการวัดและประเมินผล เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้อยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัย ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน และให้ความสำคัญกับการประเมินกระบวนการเรียนรู้มากกว่าผลลัพธ์เพียงอย่างเดียว

1.2 ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลเชิงคุณภาพ ไม่เพียงแต่ส่งเสริมการเรียนรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตใจ อารมณ์ และสังคมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาทั้งด้านวิชาการและความสุขอย่างสมดุลในระยะยาว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาแนวทางหรือกลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาสถานศึกษา และกำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาการบริหารวิชาการของโรงเรียน

2.2 ควรวิจัยต่อยอดเกี่ยวกับการจัดทำกลยุทธ์การบริหารวิชาการเพื่อส่งเสริมความอยู่ดีมีสุขเชิงอัตวิสัยสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา หรือจัดทำเป็นคู่มือ แนวทางการพัฒนา เพื่อนำผลการวิจัยไปสู่การแก้ปัญหาและกำหนดแนวทางอย่างเป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กมล ภู่งาม. (2554). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์พับลิเคชั่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). กฎกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริการและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิราภรณ์ แสงอรุณ. (2564). การประเมินผลการเรียนรู้เชิงองค์รวมกับความสุขในการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา. วารสารวิจัยทางการศึกษา, 17(2), 45-60.
- ชาญวิทย์ เทียนสุวรรณ. (2565). การออกแบบการเรียนรู้เชิงความหมายกับความสุขของนักเรียนมัธยมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 45(1), 45-58.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2553). การบริหารวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก หน้า 1. (19 สิงหาคม 2542).
- พิชัย เสี่ยมจิต. (2541). เอกสารการสอนบริหารวิชาการขอบข่ายงานวิชาการ. อุบลราชธานี: สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- เพ็ญศรี เจริญพานิช. (2562). การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ส่งเสริมความสุขของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 -2579. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). มาตรฐานการศึกษาของชาติ 2561. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี.
- สิริพรรณ พงษ์พิทยากุล. (2562). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมของชุมชนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. วารสารครุศาสตร์, 47(3), 89-104.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2565). การบริหารวิชาการที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคพลิกผัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพลส.
- Alqefari, A. (2010). A Study of Programmes for Gifted Students in The Kingdom OF Saudi Arabia. The Kingdom OF Saudi Arabia: Brunel University. From <http://bura.brunel.ac.uk/bitstream/2438/4618/1/FulltextThesis.pdf> Retrieved January 10, 2023.
- Black, P. and Wiliam, D. (1998). Assessment and classroom learning. Assessment in Education: Principles, Policy & Practice, 5(1), 7-74.
- Diener, E., Oishi, S. and Tay, L. (2018). Advances in subjective well-being research. Nature Human Behaviour, 2(4), 253-260.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. and Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. Psychological Bulletin, 125(2), 276-302.
- Lyubomirsky, S., King, L. and Diener, E. (2005). The benefits of frequent positive affect: Does happiness lead to success? Psychological Bulletin, 131(6), 803-855.

- OECD. (2017). PISA 2015 Results (Volume III): Students' Well-Being. OECD Publishing.
- Taba, H. (1962). Curriculum Development: Theory and Practice. New York: Harcourt Brace and World.
- Tian, L., Wang, D. and Huebner, E. S. (2015). School-related social support and subjective well-being in school among adolescents: The role of self-system factors. *Journal of Adolescence*, 45, 138-148.
- World Economic Forum. (2017). Accelerating workforce reskilling for the fourth industrial revolution: An agenda for leaders to shape the future of education, gender and work. Geneva, Switzerland: World Economic Forum.
- World Health Organization. (2022). World health statistics 2022: monitoring health for the SDGs, sustainable development goals.

การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
THE LOCAL CURRICULUM ADMINISTRATION ON PARTICIPATION OF
EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN HUASAI NETWORK 1 UNDER NAKHON SI
THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

¹ชนิษฐา จันทรทอง Khanittha Chanthong

²พระครูสุเมธปริยัติคุณ PhrakruSumethpariyatikul ³เกษมา ศรีสุวรรณ Kasama Srisuwan

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: khanittha.chanthong.nst3@gmail.com

Article Received: March 27, 2025. Revised: August 18, 2025. Accepted: August 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง 15 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่างแนวทาง 5 คน และสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เพื่อประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า มีการแต่งตั้งบุคลากรทั้งภายในและภายนอกที่มีความเหมาะสมมาดำเนินงาน ซึ่งครูในตำแหน่งหัวหน้างานวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยมีคณะครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหลักสูตรท้องถิ่น ข้อมูลพื้นฐานที่รวบรวมเพื่อนำมาวิเคราะห์ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลขนาดเล็ก ข้อมูลไม่ได้สะท้อนถึงแนวโน้มและทิศทางการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ทำให้เนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่นไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในปัจจุบัน ครูบางคนยังขาดความรู้และทักษะในการออกแบบหลักสูตร อีกทั้งชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ มีการวัดและประเมินหลักสูตร โดยคณะครูผู้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรแต่ยังขาดความต่อเนื่องและเป็นระบบ 2) แนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ประกอบด้วย (1) การแต่งตั้งคณะกรรมการ (2) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการ (3) การจัดทำหลักสูตร (4) การนำหลักสูตรไปใช้ (5) การวัดและประเมินหลักสูตร (6) การปรับปรุงพัฒนา ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู และชุมชนร่วมการทำงานอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่องตามกระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (4) การมีส่วนร่วม

ร่วมในการประเมินผล และ 3) การนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า มีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาได้จริง

คำสำคัญ: การบริหาร, หลักสูตรท้องถิ่น, การมีส่วนร่วม, สถานศึกษา

Abstract

This research aims to 1) study the local curriculum administration of educational institutions in Huasai network 1. 2) study the approach to participatory local curriculum administration of educational institutions in Huasai network 1. 3) present the approach to participatory local curriculum administration of educational institutions in Huasai network 1 under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3. This study employs a qualitative research approach, collecting data through in-depth interviews with 15 stakeholders, expert interviews with 5 specialists to draft an approach, and focus group discussions with 7 experts to assess feasibility, appropriateness, and benefits. The qualitative data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that: 1) the local curriculum administration of educational institutions in Huasai network 1. The administration of the local curriculum involves the appointment of appropriate personnel, both internal and external, to oversee its implementation. The academic head teacher serves as the primary responsible person, while schoolteachers actively participate in the process. However, the basic data collected for curriculum development is limited to a small group of informants, which does not adequately reflect the trends and changes within the community. As a result, the content of the local curriculum does not align with the current transformations in the community. Additionally, some teachers lack the necessary knowledge and skills in curriculum design. Moreover, the community has minimal involvement in both the development and implementation of the local curriculum in the learning process. Although the curriculum is assessed by the group of teachers responsible for its development, the process of curriculum improvement and refinement lacks continuity and systematic implementation. 2) the approach to participatory local curriculum administration of educational institutions in Huasai network 1 under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3, consists of six key steps: 1. appointment 2. analysis 3. development 4. implementation 5. evaluation 6. revision, Effective implementation requires the collaboration of school administrators, teachers, and the community through a structured and continuous participatory process, which includes: 1. Participation in decision-making. 2. Participation in implementation. 3. Participation in benefits. 4. Participation in evaluation. And 3) the approach to participatory local curriculum administration of educational institutions in Huasai network 1 under Nakhon Si Thammarat

Primary Educational Service Area Office 3. was found to be feasible, appropriate, and beneficial for the actual implementation of participatory local curriculum administration in schools.

Keywords: Administration, Local Curriculum, Participation, Educational Institutions

บทนำ

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 27 ให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสารของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และมาตรา 29 ของพระราชบัญญัติฉบับเดียวกันมีการเน้นย้ำให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นสาระได้มาจากการวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่น ทั้ง 8 กลุ่มสาระและจากการศึกษาข้อมูล สารสนเทศ สภาพ ปัญหา การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน สังคม แล้วนำมากำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่นให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความรักและหวงแหนมรดกทางสังคม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา การแก้ปัญหาการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพในชุมชน และเพื่อให้สถานศึกษามีหลักสูตรท้องถิ่น สาระเพิ่มเติม หรือ รายวิชาเพิ่มเติม ที่พัฒนาจากความต้องการและสอดคล้องกับสภาพ สังคมท้องถิ่น ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลาง เปิดโอกาสให้นักเรียน ชุมชน สังคม เข้ามา มีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนาลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืนสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่น และสถานศึกษาได้มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

สถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นหน่วยงานทางการศึกษา ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีการส่งเสริมความเป็นเลิศให้กับผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ เสริมสร้างโอกาสและความเสมอภาค พัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพ โดยอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจะต้องอาศัยการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เน้นให้ผู้เรียนมีความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง เกิดความตระหนักมีจิตสำนึก มีความรู้ความสามารถในการอนุรักษ์สืบสาน เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญา โดยในปัจจุบันบางสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 ขาดการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ บางสถานศึกษามีหลักสูตรท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

ที่สอดคล้องกับเนื้อหาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และเปิดรายวิชาเพิ่มเติม แต่เมื่อพิจารณาแล้วหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าวยังไม่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต บริบทของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลง และหลักสูตรไม่ได้เกิดจากการสะท้อนความต้องการของท้องถิ่น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ในยุคปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพต่อไปในอนาคต (โรงเรียนวัดอิมอญ, 2563)

จากความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นมีความสำคัญในการที่จะเข้าถึงความต้องการของชุมชน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 มุ่งเน้นที่จะศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นและแนวทางในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นที่อาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในวางแผน ปรับปรุงแก้ไข ปัญหา ส่งเสริมพัฒนาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาภายในกลุ่มเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ และสนองต่อเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งหมดจำนวน 15 คน ซึ่งได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น 2) กำหนดประเด็นการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการ การจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การวัดและประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนา 3) นำร่างแบบสัมภาษณ์ประเด็นการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ 4) นำร่างแบบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา ให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) 5) ปรับแบบร่างประเด็นการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา เป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)) ผู้วิจัยดำเนินการนำรายละเอียดจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในการจัดทำร่างการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมจากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม 2) นำร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมไปปรึกษาที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ 3) นำร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยดำเนินการนำรายละเอียดจากการวิเคราะห์ข้อมูลทางการสัมภาษณ์เชิงลึกในการจัดทำแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอในการสนทนากลุ่มสนทนา

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมแก่ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) นำร่างแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มาจัดทำเป็นแบบประเมิน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ 2) นำแบบประเมินที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย ความครอบคลุมขององค์ความรู้ 3) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อความถามกับนิยามศัพท์อีกครั้ง 4) นำข้อประเด็นคำถามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงทำเป็นฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากนั้นนำความเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและจัดทำเป็นแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ฉบับสมบูรณ์สรุปผลและนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 สภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 มีกระบวนการดำเนินงาน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานบางขั้นตอน มุ่งให้หลักสูตรเป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง มีองค์ประกอบ 6 ด้านประกอบด้วย

1.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการ ในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษามีการจัดประชุม คณะครูในโรงเรียน เพื่อพิจารณากำหนดบทบาทและความรับผิดชอบต่างๆ โดยการเลือกบุคลากรทั้งภายในและภายนอกที่มีความเหมาะสมมาดำเนินงาน ซึ่งครูในตำแหน่งหัวหน้างานวิชาการจะได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบหลัก และคณะครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหลักสูตรท้องถิ่น หลังจากทีคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ได้รับการแต่งตั้งจากภายในแล้ว จะมีการนำเสนอรายชื่อให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อรับทราบและอนุมัติในที่ประชุมต่อไป

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการ โดยข้อมูลพื้นฐานที่นำมาวิเคราะห์ได้จากการรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาผ่านเครื่องมือ เช่น แบบสัมภาษณ์ โดยคณะครูจะนำข้อมูลที่เคยเก็บรวบรวมไว้มาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งข้อมูลที่ได้จำกัดอยู่ในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก เช่น ครู นักเรียน และผู้ปกครองบางกลุ่ม อีกทั้งข้อมูลไม่ได้สะท้อนถึงแนวโน้มและทิศทางการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในอนาคต ข้อมูลที่มีส่วนใหญ่มักจะเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ โดยยังไม่มีมีการพิจารณาภาพรวมเชิงคุณภาพจากมุมมองของชุมชนในวงกว้าง

1.3 การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้ครูผู้รับผิดชอบจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา ในกระบวนการจัดทำ ครูมีการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรยังขาดความสอดคล้องกับความเป็นจริง ศักยภาพ และความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาของหลักสูตรขาดการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในปัจจุบัน มีการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลของหลักสูตรแต่ยังไม่ชัดเจน ครูผู้รับผิดชอบจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำ อีกทั้งครูบางคนยังขาดความรู้และทักษะในการออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน

1.4 การนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนมีการเลือกนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้โดยให้ครู ซึ่งเป็นคนนอกพื้นที่ จัดการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติมและบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา ศิลปะ และการทำงานอาชีพ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นของตนผ่านกิจกรรมในชั้นเรียน ผู้ปกครองและปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้น้อยและยังไม่สามารถพานักเรียนทุกระดับชั้นไปเรียนรู้จากสถานที่จริงได้ อีกทั้งมีทรัพยากรสื่อการจัดการเรียนรู้ตามเนื้อหาของหลักสูตรที่จำกัด

1.5 การวัดและประเมินหลักสูตร โรงเรียนมีการประเมินหลักสูตรเพื่อหาข้อบกพร่อง โดยคณะครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสะท้อนภาพความสำเร็จหรือข้อบกพร่องในการใช้หลักสูตร ทำให้ทราบข้อดี ข้อเสีย โดยเริ่มจากการวางแผนการประเมิน เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผลการประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการประเมินและนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

1.6 การปรับปรุงพัฒนา ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีม มีการสนับสนุนการปรับปรุงหลักสูตร โดยคณะครูมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียนพูดคุยแลกเปลี่ยน

2. แนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 เป็นการดำเนินงานบริหารหลักสูตรท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อให้หลักสูตรเป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง รวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพบุคลากรในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมภายในของสถานศึกษาและเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมความยั่งยืนของท้องถิ่นต่อไป ซึ่งการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นมี 6 กระบวนการ ประกอบด้วย

2.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการ มีการประชุมเตรียมความพร้อมภายในสถานศึกษา เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดการคัดเลือกครูผู้รับผิดชอบงานและคัดเลือกบุคคลในชุมชนเป็นคณะทำงานโดยร่วมกำหนดคุณสมบัติ หน้าที่ความรับผิดชอบ บทบาทของแต่ละบุคคลในคณะกรรมการ และจัดประชุมชี้แจงและรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ตัวแทนจากชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นให้

ผู้เข้าร่วมประชุมเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่งตั้งตัวแทนคณะกรรมการจากชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยร่วมกันคัดเลือกตัวแทนชุมชนพิจารณาจากบุคคลที่มีบทบาทสำคัญหรือมีความรู้ความสามารถเฉพาะทางและเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป เมื่อได้คณะกรรมการจัดประชุมร่วมตัดสินใจวางแผนและกำหนดแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการ สถานศึกษาดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลโรงเรียน จำนวนและระดับชั้นของนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทรัพยากรการเรียนรู้ และข้อมูลครูผู้สอน ข้อมูลบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และทรัพยากรในชุมชน จุดเน้นของชุมชน จุดเด่น ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อมูลความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ และปัญหาของผู้เรียน ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา สัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการ นำมาประเมินผลเพื่อใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมายและตัดสินใจเลือกเนื้อหาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น จากนั้นคณะกรรมการร่วมกันจัดทำสรุปรายงาน ผลการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการและเผยแพร่ข้อมูลให้คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนรับทราบเพื่อสร้างความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตร

2.3 การจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาจัดประชุมเพื่อให้คณะกรรมการร่วมแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตร เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจออกแบบหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของชุมชน ทำให้หลักสูตรมีความเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น จากนั้นร่วมกันออกแบบหน่วยการเรียนรู้และกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการ และเลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการและความสนใจของนักเรียน และจัดทำร่างเนื้อหาหลักสูตร เช่น เป้าหมายการเรียนรู้ เนื้อหาวิชา วิธีการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และเครื่องมือประเมินผล นำเสนอร่างหลักสูตรให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็นและปรับปรุงร่างหลักสูตรตามคำแนะนำ

2.4 นำหลักสูตรไปใช้ โดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรประสานงานกับชุมชน ติดต่อกับปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือตัวแทนจากหน่วยงานท้องถิ่นที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงกับบริบทของท้องถิ่นเพื่อเชิญมาเป็นวิทยากรหรือผู้สอนในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง มีการจัดประชุมและชี้แจงรายละเอียดให้แก่ผู้สอน เกี่ยวกับโครงสร้างและเป้าหมายของหลักสูตรท้องถิ่น รวมถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนแต่ละระดับ เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้สอนในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม และผู้สอนร่วมกันการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในระหว่างดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นอย่างหลากหลาย ซึ่งสามารถนำหลักสูตรไปใช้ในรายวิชาเพิ่มเติม หรือรายวิชาที่สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่น นักเรียนจะได้สัมผัสกับเนื้อหาการเรียน และวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ซึ่งในระหว่างที่เรียนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็นได้ เพื่อได้ให้ทั้งข้อดี ข้อเสีย ความเหมาะสม จะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงหรือประเมินการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นมากขึ้น โดยคณะกรรมการร่วมดำเนินการติดตามการใช้หลักสูตรอย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ผ่านเทคนิควิธีการที่หลากหลาย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเพื่อตรวจสอบกระบวนการจัดการเรียนการจัดการเรียนรู้และการใช้หลักสูตรในท้องถิ่นว่าเป็นไปตามแนวทางและมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่

2.5 การวัดและประเมินผล สถานศึกษามีการประชุมคณะกรรมการเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับกระบวนการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยการประชุมนี้จะประกอบไปด้วยการอธิบายวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของการประเมิน เกณฑ์และตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินผลการ

เรียนรู้ การร่วมกันตัดสินใจในการวางแผนการประเมิน เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผลการประเมิน รวมถึงวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสมกับการประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ ครบถ้วนทุกด้าน และมีการรายงานผลการประเมินต่อชุมชน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดยจะแสดงข้อมูลจากการประเมินที่มีทั้งจุดแข็งและจุดที่ควรปรับปรุง รวมถึงผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรนั้นๆ หลังจากการนำเสนอผลการประเมิน คณะกรรมการจะเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

2.6 การปรับปรุงพัฒนา มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาหลักสูตร เพื่อสำรวจปัญหาและจุดบกพร่องของหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ร่วมกันตัดสินใจ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การประชุมนี้มีการใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลเป็นฐานในการอภิปราย ซึ่งจะช่วยให้คณะกรรมการเห็นภาพรวมของจุดเด่น จุดด้อย และสิ่งที่ควรปรับปรุงอย่างชัดเจน การอภิปรายจะเน้นไปที่การระบุปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการจัดการเรียนรู้ การจัดสรรทรัพยากร การเลือกสื่อการเรียนการจัดการเรียนรู้ และวิธีการประเมินผล เพื่อหาวิธีการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงหลักสูตรให้ตอบโจทย์ผู้เรียนในพื้นที่มากที่สุด จากนั้นจะดำเนินการปรับปรุงหรือเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นตามผลการพิจารณาของคณะกรรมการ เพื่อให้ผลประโยชน์ที่ผู้เรียนและชุมชนจะได้รับจากหลักสูตรที่มีคุณภาพและมีความหมายต่อชีวิตจริง เมื่อปรับปรุงพัฒนาแล้วจะเสนอหลักสูตรต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเห็นชอบ เมื่อได้รับความเห็นชอบจะเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับหลักสูตร ทุกฝ่ายมั่นใจว่าหลักสูตรมีคุณภาพ สามารถนำมาใช้จัดการเรียนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนและชุมชนจะได้รับผลประโยชน์ จากการนำหลักสูตรไปต่อยอดในชีวิตประจำวัน

3. การนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า แนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 มีองค์ประกอบ 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการ 2) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสภาพปัญหาและความต้องการ 3) การจัดทำหลักสูตร 4) การนำหลักสูตรไปใช้ 5) การวัดและประเมินผล 6) การปรับปรุงพัฒนา จากการจัดสนทนากลุ่ม (FOCUS GROUP) ผู้ทรงวุฒิจำนวน 7 คน มีความเห็นว่าแนวทางดังกล่าว เป็นไปได้ เหมาะสม และเป็นประโยชน์ ในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลข้อค้นพบที่สำคัญมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า สภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 มีกระบวนการดำเนินงาน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานบางขั้นตอน มุ่งให้หลักสูตรเป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียนผ่านคณะกรรมการบริหารหลักสูตรซึ่งเป็นบุคลากรทั้งภายในและภายนอกที่ได้รับการพิจารณาแต่งตั้งตามความเหมาะสม โดยการดำเนินงานมีการนำข้อมูลพื้นฐานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษามาวิเคราะห์ ซึ่งข้อมูลที่ได้ยังจำกัดอยู่ในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ขาดข้อมูลภาพรวมเชิง

คุณภาพที่นำมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งในกระบวนการจัดทำหลักสูตร ครูมีบทบาทสำคัญในการรับผิดชอบจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยหลักสูตรยังขาดความสอดคล้องกับความเป็นจริง ศักยภาพ และความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาของหลักสูตรไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในปัจจุบัน มีการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลของหลักสูตรแต่ไม่ชัดเจน การนำหลักสูตรไปใช้ดำเนินการโดยให้ครูจัดการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติมและบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา ศิลปะ และการงานอาชีพ การนำผู้ปกครองและปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้อย่างน้อยและยังไม่สามารถพานักเรียนทุกระดับชั้นไปเรียนรู้จากสถานที่จริงได้ อีกทั้งมีทรัพยากรสื่อการจัดการเรียนรู้ตามเนื้อหาของหลักสูตรที่จำกัด มีกระบวนการวัดและประเมินหลักสูตร ดำเนินการโดยคณะครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนที่จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อสะท้อนภาพความสำเร็จหรือข้อบกพร่องในการใช้หลักสูตร มีพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตร แต่ขาดการรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อีกทั้งการดำเนินงานปรับปรุงพัฒนาขาดความต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของปานระพี มหาสาร (2563) ที่พบว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็กอยู่ในระดับน้อย และสภาพที่พึงประสงค์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการวิจัยของ Casto, Hope G (2016) ที่พบว่า ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนจะช่วยส่งเสริมการศึกษาของเด็กๆ พัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัว และทำให้ชุมชนมีชีวิตชีวาขึ้น โดยผู้วิจัยได้สำรวจโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบทที่มีความเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่นและฝ่ายบริหารเขตอย่างไร พบว่ามีการร่วมมือกันจัดกิจกรรมหลังเลิกเรียน กิจกรรมภาคฤดูร้อน ส่งเสริมการอ่านเขียน และช่วยให้เด็กๆ ปรับตัวเมื่อย้ายไปเรียนในระดับมัธยมต้น แต่อย่างไรก็ตามความร่วมมือดังกล่าวยังไม่ต่อเนื่อง และความร่วมมือนี้ยังมีอุปสรรค เช่น ข้อจำกัดด้านองค์กร เวลา ทรัพยากร ระยะทางที่ห่างไกล ซึ่งจะนำนักเรียนทั้งหมดไปกิจกรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่นเป็นเรื่องยาก การนำการเรียนรู้ออกไปสู่สถานที่จริงในชุมชนได้นั้นถือเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กๆ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไปพร้อมกัน

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่ามีความจำเป็นต้องมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อให้หลักสูตรเป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง รวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพบุคลากรในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมภายในของสถานศึกษาและเพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมความยั่งยืนของท้องถิ่น จำเป็นที่จะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการ โดยรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันคัดเลือกตัวแทนชุมชนพิจารณาจากบุคคลที่มีบทบาทสำคัญหรือมีความรู้ความสามารถเฉพาะทางมาร่วมตัดสินใจวางแผนและกำหนดแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ โดยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนและชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมายและตัดสินใจเลือกเนื้อหาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยออกแบบหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการของชุมชน และความสนใจของนักเรียน เพื่อให้ได้ร่างเนื้อหาหลักสูตร ที่จะนำเสนอต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็นและปรับปรุงให้กลายเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่ครู ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สามารถไปใช้จัดการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติม หรือรายวิชาที่สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่นได้ สำหรับการติดตามการใช้

หลักสูตร จะมีคณะกรรมการร่วมดำเนินการ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง นำไปสู่กระบวนการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสมกับการประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและครอบคลุมทุกด้าน ที่จะให้คณะกรรมการได้เห็นภาพรวมของจุดเด่น จุดด้อย ปัญหาและจุดบกพร่องของหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อหาวิธีการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ สามารถนำมาใช้จัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนและชุมชนจะได้รับผลประโยชน์ จากการนำหลักสูตรไปต่อยอดในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับการวิจัยของพระสมุห์ขวัญชัย ปัญญาโร (สาละรักษ์) (2561) ที่พบว่า ควรจัดให้มีการประชุมสัมมนาเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในสถานศึกษา ให้มีความรักความเอาใจใส่การปฏิบัติหน้าที่ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของครูผู้สอนในการศึกษาอย่างเต็มกำลัง เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างเป็นกัลยาณมิตร เพื่อสร้างเจตคติที่ดีต่อการมาเรียนของผู้เรียน ควรร่วมในการกำหนดกิจกรรมเพื่อสะท้อนความคิดเห็นการทำงานของสถานศึกษาและชุมชนแบบเป็นรูปธรรม ควรสนับสนุนการจัดอบรมแก่ผู้ปกครอง นักเรียน และครูอย่างสม่ำเสมอ และร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามลำดับ สอดคล้องกับการวิจัยของชยุตพงศ์ สมจริง (2565) ที่พบว่า แนวทางมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ประกอบด้วย 1) จัดตั้งคณะทำงาน 2) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 3) กำหนดจุดมุ่งหมาย 4) วิเคราะห์เนื้อหาสาระดำเนินการใช้หลักสูตร 6) ประเมินผลการใช้หลักสูตร 7) ทำการปรับปรุงแก้ไข เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุกปีการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และสอดคล้องกับการวิจัยของ Anne Marie FitzGerald (2019) ที่พบว่า การทำงานร่วมกับชุมชน: การเป็นผู้นำความร่วมมือในโรงเรียนชุมชน โมเดลโรงเรียนชุมชนเป็นกลยุทธ์ในการจัดการกับความไม่เสมอภาคทางการศึกษาและตามสถานที่ กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนแห่งหนึ่งในรัฐเพนซิลวาเนีย มีการตรวจสอบบทบาทของอาจารย์ใหญ่ที่นำไปสู่ความร่วมมือกับครอบครัวและองค์กรชุมชน การค้นพบแสดงให้เห็นว่าแนวทางของผู้อำนวยการโรงเรียนในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเกี่ยวกับผลลัพธ์ของนักเรียน คือ 1) การส่งเสริมประชาธิปไตยและขจัดความขัดแย้งที่มีประสิทธิผลโดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับโรงเรียน และช่วยกันหาทางออกเมื่อต้องเผชิญปัญหา 2) การสร้างและการรักษาความไว้วางใจซึ่งกันและกันอย่างยั่งยืน 3) สื่อสารซึ่งกันและกันเพื่อการสร้างสรรค์ผลงาน โดยมีการปลูกฝังการทำงานร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมมือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ คือ AADIER ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย “AADIER”

จากภาพที่ 1 มีอธิบายดังนี้

การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นการประมวลประสบการณ์ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตรงกับความต้องการ และสภาพปัญหาที่เฉพาะตัวของท้องถิ่น โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ และทักษะที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริง ปัญหา ความต้องการ สภาพแวดล้อม สังคม ทรัพยากร และภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นมีกระบวนการ โดยองค์ความรู้จากการวิจัย “AADIER” มีอธิบายดังนี้

การแต่งตั้งคณะกรรมการ (Appointment - A) หมายถึง การแต่งตั้งคณะหรือคณะทำงาน โดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษาควรประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วน ซึ่งควรประกอบด้วยหัวหน้างานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้รับผิดชอบปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น และทีมงานผู้ประสานงานกับวิทยากรท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการ (Analysis - A) หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการ เป็นการศึกษาสภาพของท้องถิ่นผ่านการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสำรวจความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งยังต้องพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนเองเพื่อปรับปรุงให้มีความพร้อมและนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดทำหลักสูตร (Development - D) หมายถึง การดำเนินการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่เป็นไปได้จริงและเหมาะสมกับผู้เรียน กำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ

สภาพท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน การกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลเพื่อวัดความสำเร็จของการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย และการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียนในชุมชนนั้นๆ

การนำหลักสูตรไปใช้ (Implementation - I) หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการเตรียมครูในรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครูมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามหลักสูตรได้อย่างเหมาะสมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมกันสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีการจัดหา เลือกใช้ทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้และจัดกระบวนการเรียนการสอนตามเนื้อหาในหลักสูตร มีการนำนักเรียนไปทัศนศึกษา และเรียนรู้จากสถานที่จริง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเกิดประสบการณ์ที่เป็นจริง

การวัดและประเมินผล (Evaluation - E) หมายถึง การพิจารณาว่าหลักสูตรสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดหรือไม่ และหากไม่สอดคล้องจะต้องมีการปรับปรุงหรือยกเลิกหลักสูตรนั้น ควรมีการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมมือในกระบวนการประเมิน โดยการจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินต้องสอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตรและมีความหลากหลายเพื่อประเมินผลอย่างครอบคลุม ผลการประเมินต้องนำเสนอออกมาเพื่อให้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป จะต้องรายงานออกมาเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินการตามหลักสูตรและการเรียนรู้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การปรับปรุงพัฒนา (Revision - R) หมายถึง การที่สถานศึกษาจะใช้ผลการดำเนินการและปัญหาข้อเสนอแนะต่างๆ จากการประเมินเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ต้องพิจารณาข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนเพื่อให้การดำเนินการปรับปรุงเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้หรือสื่อการเรียนรู้เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมให้เป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียน
 - 1.2 สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการนำหลักการมีส่วนร่วม มาปรับใช้ในการบริหารหลักสูตร
 - 1.3 งานวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กับการบริหารงานอื่นๆ ของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของหลักสูตรท้องถิ่นที่ได้จากการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังใช้หลักสูตร
 - 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้การเรียนรู้เข้าถึงง่ายและสอดคล้องกับยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- ชยุตพงศ์ สมจริง. (2565). แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา
เครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3.
วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปานระพี มหาสารโร. (2563). การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์
การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระสมุทรโชติชัย ปณฺญาวโร (สาลาร์ภ). (2561). การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ
สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษาตามหลักสัจพัตถ์ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย.
- โรงเรียนวัดอิมอญ. (2563). แผนพัฒนาการจัดการศึกษาโรงเรียนวัดอิมอญ พ.ศ. 2563 – 2566.
นครศรีธรรมราช: โรงเรียนวัดอิมอญ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่
แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Anne Marie FitzGerald. (2019). Working in and With Community: Leading for Partnerships in a
Community School. Leadership and Policy in Schools, 18(1), 511-532.
- Casto, Hope G. (2016). Just One More Thing I Have to Do: School-Community Partnerships.
School Community Journal, 26(1), 139.

การบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะอวด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
ADMINISTRATION OF POWER 10 SCIENCE PROJECTS BASE ON QUALITY
CONTROL CYCLE OF BANCHAUAT SCHOOL UNDER NAKHON SI THAMMARAT
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

¹สมคิด พรรณศักดิ์ Somkit Pannasak ²พระครูประโชติกิจจาภรณ์ PhrakhruPrachotkitchaphon

³บุญเลิศ วีระพรกานต์ Boonlert Wiraponkan

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: tiknet2010@gmail.com

Article Received: April 06, 2025. Revised: August 18, 2025. Accepted: August 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบของโรงเรียนบ้านชะอวด 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะอวด และ 3) เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะอวด ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง 15 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ 5 คน และสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบของโรงเรียนบ้านชะอวด ได้แก่ (1) การบริหารมาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ โรงเรียนมีการประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน วางแผนในการจัดสภาพแวดล้อม ทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โรงเรียนยังขาดครุภัณฑ์และอุปกรณ์วิทยาศาสตร์พื้นฐานบางส่วน และแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ซึ่งต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับโครงการ (2) การบริหารมาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนประชุมชี้แจงเน้นให้ครูสอนกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบสืบเสาะ ที่เน้นกระบวนการและองค์ความรู้ บูรณาการความรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี นักเรียนแต่ละคนมีความรู้พื้นฐานและความสนใจที่แตกต่างกันซึ่งยากต่อการเรียนรู้ที่นำความรู้มาบูรณาการ (3) การบริหารมาตรฐานด้านหลักสูตร ครูได้ออกแบบในรายวิชาเพิ่มเติมวิทยาศาสตร์พลังสิบ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีกิจกรรมที่หลากหลายเน้นการบูรณาการวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ เทคโนโลยี บางกิจกรรมนักเรียนขาดการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา ทำให้บูรณาการความรู้ได้ยาก 2) แนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะอวด ประกอบด้วย (1) การบริหารมาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ (2) การบริหารมาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้ (3) การบริหารมาตรฐานด้านหลักสูตร โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้ ประชุมวางแผน ดำเนินตามแผน มีการประเมินติดตามผล และการปรับปรุงและพัฒนา 3) การนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะอวด พบว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ สามารถนำไปใช้ได้เป็นประโยชน์ในการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะอวด

คำสำคัญ: โครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ, วงจรคุณภาพ, โรงเรียนบ้านชะอวด

Abstract

The objectives of this research were 1) study the current state of the Power 10 Science Project of Banchauat School. 2). explore management approaches for the Power 10 Science Project based on the quality control cycle of Banchauat School. 3) propose and evaluate the management approach guidelines for the Power 10 Science Project based on the quality control cycle of Banchauat School. This qualitative research collected data through in-depth interviews with 15 stakeholders, expert interviews on the management approach of the Power 10 Science Project with 5 individuals, and a focus group discussions with 7 experts. The data is analyzed using an inductive approach.

The results of the study revealed that. 1) Conditions of management of the Power 10 Science Project of Banchauat School. (1) management of learning resource standards found that the school holds meetings with the project committee to plan and organize an environment and resources that support learning. However, the school still lacks some basic scientific equipment and instructional materials, as well as on-site learning resources, which need to be improved to align with the project. (2) management of learning process standards found that the school holds briefing meetings emphasizing that teachers should teach scientific inquiry processes that focus on both methodology and knowledge. The approach integrates science, mathematics, and technology. However, students have different levels of prior knowledge and varying interests, making it challenging to integrate knowledge effectively into learning. (3) management of curriculum standards found that teachers have designed the additional subject Power 10 Science project and student development activities with a variety of tasks that emphasize the integration of science, mathematics, and technology. However, in some activities, students lack analytical thinking and problem-solving skills, making it difficult to integrate knowledge effectively. 2) Administration Guidelines for the Power 10 Science Project based on the quality control cycle of Banchauat School. (1) management of learning resource standards. (2) management of learning process standards (3) management of curriculum standards. The implementation process includes planning meetings, execution according to the plan, evaluation and monitoring, and improvement and development. 3) The presentation and evaluation the administration approach for the Power 10 Science Project based on quality control cycle of Banchauat School. The findings that the approach is appropriate, feasibie, and beneficial. It can be effectively applied to the administration of the Power 10 Science Project based on the quality control cycle of Banchauat School.

Keywords: Power 10 Science Project, Quality Control Cycle, Banchauat School

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มีประเด็นการปรับเปลี่ยนระบบการเรียนรู้ให้เอื้อต่อการพัฒนาทักษะสำหรับศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นการใช้ฐานความรู้และระบบคิดในลักษณะสหวิทยาการ อาทิ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และการตั้งคำถาม ความเข้าใจและความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ความรู้ทางวิศวกรรมศาสตร์และการคิดเพื่อหาทางแก้ปัญหา และความรู้ด้านคณิตศาสตร์และระบบคิดของเหตุผลและการหาความสัมพันธ์ การพัฒนาระบบการเรียนรู้เชิงบูรณาการที่เน้นการลงมือปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ปัจจุบันพบว่าการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สำหรับผู้เรียนระดับประถมศึกษา ที่ใช้วิธีการสอนในรูปแบบบรรยายให้ความรู้กับผู้เรียนมากกว่าที่จะให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ทำให้ผู้เรียนไม่ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และไม่สามารถคิดเชื่อมโยงว่าวิทยาศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตได้ (อารีวรรณ ทองสุ, 2562) โครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบเป็นโครงการที่มีเป้าหมายให้โรงเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อพัฒนาส่งเสริมศักยภาพผู้เรียน และสร้างโอกาสทางการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี ให้แก่นักเรียนทุกพื้นที่ที่มีโอกาสเรียนรู้เน้นการปฏิบัติจริงเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันมีโอกาสนในการทดลองและห้องปฏิบัติการที่ทันสมัยเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรวิทยาศาสตร์พลังสิบ โดยโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ ระดับประถมศึกษาเป็นความร่วมมือกันระหว่าง 4 หน่วยงานประกอบด้วย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ และสำนักงานที่ประชุมอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏ โดยดำเนินการขับเคลื่อนโครงการ ในปี พ.ศ. 2564 เริ่มจากจัดตั้งโรงเรียนศูนย์วิทยาศาสตร์พลังสิบ ระดับประถม จำนวน 100 ศูนย์ คัดเลือกจากทั่วภูมิภาค เพื่อให้โรงเรียนศูนย์วิทยาศาสตร์พลังสิบเหล่านี้ได้พัฒนาศักยภาพผู้เรียนด้านวิทยาศาสตร์คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถขยายผลความสำเร็จทางด้านวิชาการให้กับโรงเรียนในเครือข่ายอีกจำนวน 1,000 แห่งทั่วทุกภูมิภาคต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีเครือข่ายโรงเรียนวิทยาศาสตร์พลังสิบ ได้แก่ โรงเรียนบ้านชะอวด โรงเรียนหัวไทร เรือนประชาบาลและโรงเรียนบ้านห้วยหาร ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนเครือข่ายโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ ระดับประถมศึกษาของโรงเรียนบ้านหวดทอง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1 ทำให้โรงเรียนบ้านชะอวดได้รับการสนับสนุนข้อมูลด้านวิชาการ แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรโครงการ จากโรงเรียนศูนย์และได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูและบุคลากรความสามารถจัดการเรียนรู้ได้ตามแนวทางของโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบให้แก่ นักเรียน ในระดับประถมศึกษาปีที่ 4-6 ผ่านกระบวนการของหลักสูตรวิทยาศาสตร์พลังสิบ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3, 2567)

วงจรรคุณภาพ ประกอบด้วย ขั้นตอนการวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงและพัฒนา มาใช้ในการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรรคุณภาพ ในมาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ มาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้ มาตรฐานด้านหลักสูตร เพื่อให้การบริหารโครงการเป็นขั้นตอนและมีระบบที่ชัดเจนและทำให้โครงการ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่องการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการบริหารการศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบของโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
 - 1.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบของโรงเรียนบ้านชะอวด โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน
 - 1.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะอวด โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน
 - 1.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะอวด โดยใช้วิธีการสนทนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 7 คน
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยใน 3 ขั้นตอน ดังนี้
 - 2.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบของโรงเรียนบ้านชะอวด ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การสร้างเครื่องมือ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดประเด็นการร่างกระบวนการ 3) นำฉบับร่างแนวทางปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ 4) ปรับฉบับร่าง และนำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและใช้เกณฑ์ในการวัดค่าดัชนี ค่า IOC เท่ากับ 1.00 และตรวจสอบความถูกต้องมาจัดทำฉบับสมบูรณ์ และนำไปสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป
 - 2.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะอวด ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพ ของโรงเรียนบ้านชะอวด การสร้างเครื่องมือ 1) ร่างแบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพ ของโรงเรียนบ้านชะอวด จากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติมและ 2) นำร่างแบบที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ
 - 2.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะอวด เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม การสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) นำฉบับร่างมาประเมินความเป็นไปได้ที่ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ 2) นำแบบประเมินความเป็นไปได้ ที่ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย ความครอบคลุมขององค์ความรู้ 3) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและให้อาจารย์ที่ปรึกษา 4) นำข้อคำถามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงทำเป็นฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 5) แบบสนทนากลุ่มใช้ฉบับร่างแนวทางการบริหาร

โครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพ ของโรงเรียนบ้านชะอวด เป็นแนวทางสำหรับการให้ความเห็น และข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบของโรงเรียนบ้านชะอวด ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้ (1) เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถตอบปัญหาที่จะ เข้าไปศึกษาได้ (2) ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก (3) ขึ้นแนะนำตัวผู้วิจัยได้ ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล (4) สัมภาษณ์รายบุคคลเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการบันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดข้อความออกมาเรียบเรียงต่อไป

3.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพของ โรงเรียนบ้านชะอวด ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก 1) เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีคุณสมบัติ ตรงตามความต้องการ 2) ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้เกี่ยวข้องทั้ง 5 คน เพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ เชิงลึก 3) ขึ้นแนะนำตัว ผู้วิจัยได้กำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์บันทึกเสียง ถ่ายรูป สมุดบันทึก และถอดข้อความออกมาเรียบเรียงต่อไป

3.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วย วงจรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะอวด ผู้วิจัยจัดการประชุมแบบสนทนากลุ่ม 1) ทำหนังสือแจ้งผู้เข้าร่วม ประชุมกลุ่มพร้อมด้วยแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพ ของโรงเรียนบ้านชะ อวดเพื่อให้ความเห็นและข้อเสนอแนะ 2) ดำเนินการประชุมกลุ่มสนทนาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะ แนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพ ของโรงเรียนบ้านชะอวด ตามวัน เวลา และสถานที่ที่กำหนด 3) บันทึกผลการประชุมกลุ่มตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยฉบับนี้ ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การจัดสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการ วิเคราะห์แบบอุปนัย โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และข้อสรุป เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

4.1 ขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบของโรงเรียนบ้านชะอวด ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ ของโรงเรียนบ้านชะ อวด นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น และแก้ตามข้อเสนอแนะของ อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอผลการศึกษาสภาพ

4.2 ขั้นตอนการศึกษาแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพของ โรงเรียนบ้านชะอวด ผู้วิจัยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพในการจัดทำ ร่างแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพ ของโรงเรียนบ้านชะอวด สร้างเป็น แนวทางตามผลการสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิตามกรอบแนวคิดในการวิจัย นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอ ความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น และทำการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอใน การสนทนากลุ่ม

4.3 ขั้นตอนการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วย วงจรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะอวด ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข และจัดทำแนวทางการบริหาร โครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพ ของโรงเรียนบ้านชะอวด ดำเนินการโดยนำความเห็นและ

ข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข ปรัชญาอาจารย์ที่ปรึกษาและจัดทำแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์
พลังสืบด้วยวงจรคุณภาพ ของโรงเรียนบ้านชะอวด ฉบับสมบูรณ์ สรุปผลและนำเสนอข้อมูลที่ได้

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสืบของโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

1.1 การดำเนินการด้านทรัพยากรการเรียนรู้ สภาพการดำเนินการด้านทรัพยากรการเรียนรู้
ของโรงเรียนบ้านชะอวด โรงเรียนมีการประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน วางแผนในการจัดสภาพแวดล้อม
ทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โรงเรียนยังขาดครุภัณฑ์และอุปกรณ์วิทยาศาสตร์พื้นฐานบางส่วน และแหล่ง
เรียนรู้ในสถานศึกษา ซึ่งต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับโครงการ

1.2 การดำเนินการด้านกระบวนการเรียนรู้ สภาพการดำเนินการด้านกระบวนการเรียนรู้
โรงเรียนประชุมชี้แจงเน้นให้ครูสอนกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบสืบเสาะ ที่เน้นกระบวนการและองค์
ความรู้ บูรณาการความรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี นักเรียนแต่ละคนมีความรู้พื้นฐานและความ
สนใจที่แตกต่างกันซึ่งยากต่อการเรียนรู้ที่นำความรู้มาบูรณาการ

1.3 การดำเนินการด้านหลักสูตร สภาพการดำเนินการดำเนินการตามมาตรฐานด้าน
หลักสูตร ครูได้ออกแบบในรายวิชาเพิ่มเติมวิทยาศาสตร์พลังสืบ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีกิจกรรมที่
หลากหลายเน้นการบูรณาการวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ เทคโนโลยี บางกิจกรรมนักเรียนขาดการคิด
วิเคราะห์ การแก้ปัญหา ทำให้บูรณาการความรู้ได้ยาก

2. แนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสืบด้วยวงจรคุณภาพ ของโรงเรียนบ้านชะอวด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

2.1 การบริหารมาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ด้วยวงจรคุณภาพ สรุปได้ว่า การวางแผน
โดยผู้บริหารสถานศึกษาประชุมแต่งตั้ง คณะกรรมการบริหารทรัพยากรการเรียนรู้ วิเคราะห์ความต้องการ
ทรัพยากร การกำหนดเป้าหมายการจัดการทรัพยากรวางแผนจัดหาห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ที่มาตรฐาน
วางแผนให้เป็นห้องค้นคว้า มีหนังสือและสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายเพียงพอ วางแผนจัดหาระบบเทคโนโลยี
สารสนเทศ การปฏิบัติตามแผน ส่งเสริมการใช้ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ที่มาตรฐาน งานห้องแหล่งเรียนรู้
บริการเป็นห้องค้นคว้า งานเทคโนโลยีสารสนเทศ บริการระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพสูง
เพียงพอต่อการใช้งาน บริการคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่างๆ การตรวจสอบ ผู้รับผิดชอบของแต่ละงานของ
กลุ่มงานห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ งานห้องแหล่งเรียนรู้ และงานเทคโนโลยีสารสนเทศ ร่วมกันวิเคราะห์
ผลลัพธ์การใช้งานของทรัพยากรและติดตาม การปรับปรุงแก้ไข นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาปรับปรุงแก้ไข
ปัญหา พัฒนาทรัพยากรเพิ่มเติม

2.2 การบริหารมาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้ด้วยวงจรคุณภาพ สามารถสรุปได้ว่า การ
วางแผน โดยคณะผู้บริหารสถานศึกษาประชุมครูผู้สอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณิตศาสตร์ วางแผนการ
งานด้านกระบวนการเรียนรู้ จัดประชุมครูผู้สอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณิตศาสตร์ วิเคราะห์ความ
ต้องการของผู้เรียน วางแผนการเรียนรู้วิธีการสอน เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่หลากหลายเหมาะสม งานการ
วัดและประเมินผล จัดประชุมครูผู้สอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณิตศาสตร์ วางแผนการประเมินการ
เรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายเช่น ทักษะกระบวนการคิดวิเคราะห์ ทักษะกระบวนการวิทยาศาสตร์
การปฏิบัติตามแผน งานด้านกระบวนการเรียนรู้ ครูผู้สอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณิตศาสตร์จัดการ

เรียนรู้ วิธีการสอนแบบ Active Learning ใช้เทคโนโลยี ในการเรียนรู้และนวัตกรรมที่หลากหลายเหมาะสม การจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะที่เน้นองค์ความรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการความรู้แบบองค์รวม งานการวัดและประเมินผลเน้นการวัดและประเมินผลระหว่างเรียนเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนในการ พัฒนาศักยภาพ การตรวจสอบ ผู้รับผิดชอบของแต่ละงานด้านกระบวนการเรียนรู้ และงานการวัดและ ประเมินผลร่วมกันวิเคราะห์ ตรวจสอบนักเรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ของโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ การปรับปรุงแก้ไข ประชุมสะท้อนผลและนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์มาปรับปรุง แก้ไข งานด้านกระบวนการ เรียนรู้ และงานการวัดและประเมินผล เพื่อจะได้นำไปพัฒนากระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเพิ่ม ประสิทธิภาพการเรียนรู้

2.3 การบริหารมาตรฐานด้านหลักสูตรด้วยวงจรคุณภาพ สามารถสรุปได้ว่า การวางแผน โดยผู้บริหารสถานศึกษาประชุมหัวหน้าวิชาการครูผู้สอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี คณิตศาสตร์ งานจัดทำ โครงสร้างหลักสูตรวางแผนทำโครงสร้างหลักสูตรจากกรอบหลักสูตรวิทยาศาสตร์พลังสิบ ระดับประถมศึกษา (ป.4 - 6) พุทธศักราช 2564 การนำหลักสูตรไปใช้ วางแผน การจัดสาระการเรียนรู้และจำนวนชั่วโมงของ สาระการเรียนรู้ในหลักสูตรห้องเรียนโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบให้เป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 และงานประเมินและปรับปรุงหลักสูตรประชุม วางแผนการประเมินหลักสูตร การกำกับ ติดตาม และปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง การปฏิบัติตามแผน งานจัดทำโครงสร้างหลักสูตร จัดทำหลักสูตรวิทยาศาสตร์พลังสิบให้เหมาะสมกับบริบทโรงเรียนบ้านชะอวด การนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียน จัดทำสาระการเรียนรู้และกำหนดจำนวนชั่วโมงของสาระการเรียนรู้ในหลักสูตรห้องเรียนโครงการวิทยาศาสตร์ พลังสิบ งานประเมินและปรับปรุงหลักสูตรจัดทำ การกำกับ ติดตาม และปรับปรุงหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง การตรวจสอบ ผู้รับผิดชอบของแต่ละงานของกลุ่มงานจัดทำโครงสร้างหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ และงาน ประเมินและปรับปรุงหลักสูตร ตรวจสอบ โดยใช้เครื่องมือทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่มีมาตรฐานโดยให้ ผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมิน หลักสูตร การปรับปรุงแก้ไข นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ มาปรับปรุง แก้ไข พัฒนาหลักสูตรต่อเนื่องและส่งเสริมความยั่งยืนของหลักสูตร

3. การนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพ ของโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 โดยการสนทนา กลุ่ม พบว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารโครงการ วิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพ ของโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 ประกอบด้วย 3 มาตรฐานได้แก่ 1) การบริหารมาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ 2) การบริหารมาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้ 3) การบริหารมาตรฐานด้านหลักสูตร โดยมีขั้นตอน ดำเนินการดังนี้ ประชุมวางแผน ดำเนินตามแผน มีการประเมินติดตามผล และการปรับปรุงและพัฒนา โดยผู้วิจัยนำวงจรคุณภาพ ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการนำวงจรคุณภาพ มาใช้ในการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบจะทำให้การบริหาร โครงการประสบผลสำเร็จ บรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบของโรงเรียนบ้านชะอวด จากผลการศึกษา 3 มาตรฐาน ประกอบด้วย 1) มาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้สภาพการดำเนินการด้านทรัพยากรการเรียนรู้ของโรงเรียนบ้านชะอวด โรงเรียนมีการประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน วางแผนในการจัดสภาพแวดล้อม ทรัพยากรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โรงเรียนยังขาดครุภัณฑ์และอุปกรณ์วิทยาศาสตร์พื้นฐานบางส่วน และแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา ซึ่งต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับโครงการ 2) มาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้ สภาพการดำเนินการด้านกระบวนการเรียนรู้ โรงเรียนประชุมชี้แจงเน้นให้ครูสอนกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ แบบสืบเสาะ ที่เน้นกระบวนการและองค์ความรู้ บูรณาการความรู้วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และเทคโนโลยี นักเรียนแต่ละคนมีความรู้พื้นฐานและความสนใจที่แตกต่างกันซึ่งยากต่อการเรียนรู้ที่นำความรู้มาบูรณาการ และ 3) มาตรฐานด้านหลักสูตร ครูได้ออกแบบในรายวิชาเพิ่มเติมวิทยาศาสตร์ พลังสิบ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มีกิจกรรมที่หลากหลายเน้นการบูรณาการวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ เทคโนโลยี บางกิจกรรมนักเรียนขาดการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา ทำให้บูรณาการความรู้ได้ยาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าสภาพการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบของโรงเรียนบ้านบ้านชะอวด มีการสำรวจความต้องการของครูผู้สอน นักเรียน ถึงทรัพยากรการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการจัดการหลักสูตร ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของธาริดา สกลภัทรสกุล (2565) ที่พบว่า สภาพการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาส สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คือ ขั้นการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา รองลงมา คือ ขั้นการนำหลักสูตรไปใช้จัดการเรียนการสอน ขั้นการปรับปรุงพัฒนาหลักสูตร ขั้นการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษา และขั้นที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ขั้นการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการใช้หลักสูตร อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของกชนิกา มูลท่ง (2565) ที่พบว่า 1) กิจกรรมวิทยาศาสตร์นอกห้องเรียนสำหรับเด็กนักเรียนเป็นแผนการจัดกิจกรรมที่มีคุณภาพสามารถส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้อย่างเหมาะสม 2) ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนหลังการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์นอก ห้องเรียน พบว่า ค่าร้อยละของคะแนนทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน กลุ่มเป้าหมายทุกคนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือร้อยละ 70.00 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้หลังการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์นอกห้องเรียนสำหรับนักเรียน พบว่าร้อยละของคะแนนผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทุกคนสูง กว่าเกณฑ์ที่กำหนดคือร้อยละ 80.00

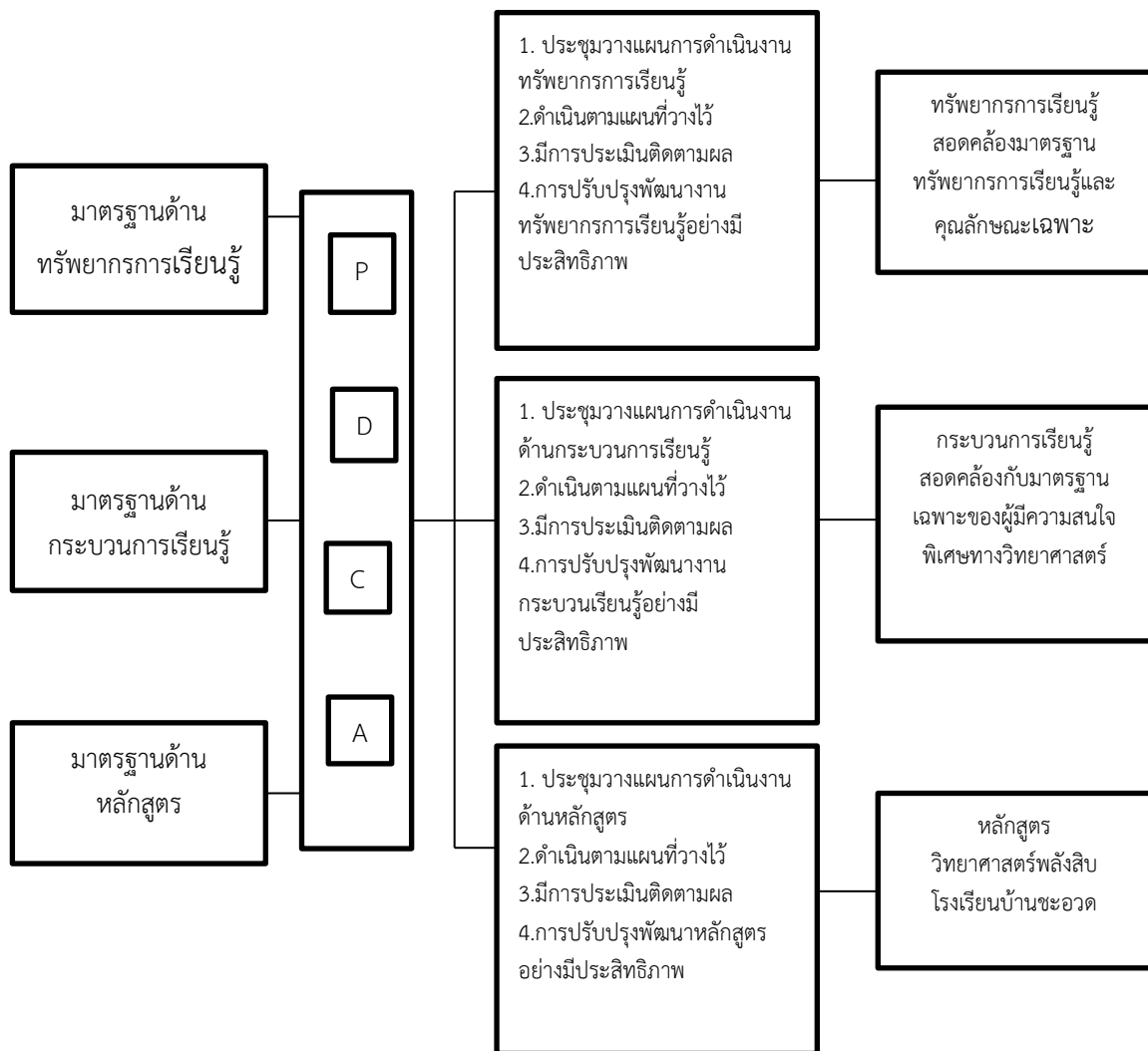
2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพ ประกอบด้วย 1) การบริหารมาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ 2) การบริหารมาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้ 3) การบริหารมาตรฐานด้านหลักสูตร โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้ ประชุมวางแผน ดำเนินตามแผน มีการประเมินติดตามผล และการปรับปรุงและพัฒนาทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพสามารถนำมาประยุกต์กับมาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ มาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้และมาตรฐานด้านหลักสูตรได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของณภัทร จาริกฤติ (2561) ที่พบว่า 1) งานบริหารหลักสูตรภาพรวมของการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ผู้ใช้หลักสูตรมีการปฏิบัติมากที่สุด โดยโรงเรียนมีการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพในด้านต่างๆ เช่น อาคารสถานที่ ห้องบริการสื่อ ศูนย์วิชาการ ห้องสมุด เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโครงการห้องเรียนพิเศษ (GIF TED) มีการปฏิบัติมากที่สุด 2) งานสอน พบว่า ภาพรวมของการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การทำความเข้าใจในหลักสูตรและ

ปรับให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นมีการปฏิบัติมากที่สุด โดยครูมีการศึกษาหลักสูตรโครงการห้องเรียนพิเศษ'(GIFTED) และปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนที่มีความสามารถด้านวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และภาษาอังกฤษ มีการปฏิบัติมากที่สุด

3. ผลการการนำเสนอและประเมินแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพ ของโรงเรียนบ้านชะอวด ผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นว่า มีความเหมาะสมมีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ ใช้เป็นแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพ ในทั้ง 3 มาตรฐาน ประกอบด้วย มาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ มาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้ และมาตรฐานด้านหลักสูตร ซึ่งการบริหารจัดการมาตรฐานทั้ง 3 มาตรฐานสามารถประสบผลสำเร็จได้ โดยการนำวงจรคุณภาพมาใช้ในการบริหารจัดการมาตรฐาน ประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติตามแผน 3) การตรวจสอบ 4) การปรับปรุงและแก้ไข ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบโดยใช้วงจรคุณภาพ ทำให้การบริหารเป็นขั้นตอนและมีระบบที่ชัดเจน สอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลี เกตุบำรุง (2561) ที่พบว่า 1) สภาพการบริหารจัดการการเรียนรู้ส่งเสริมศึกษาในสถานศึกษาภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก 2) การบริหารจัดการการเรียนรู้ส่งเสริมศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ คือองค์ประกอบที่ 1 วงจรเต็มมี ประกอบด้วย 1 วางแผน 2) ลงมือปฏิบัติ 3) ตรวจสอบ 4) ปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง องค์ประกอบที่ 2 การจัดการเรียนรู้ส่งเสริมศึกษา ประกอบด้วย 1) การสอนโดยใช้โครงงาน 2) การเรียนรู้แบบบูรณาการ 3) การออกแบบสถานการณ์ที่เน้นการแก้ปัญหา และ 3) ผลการประเมินการบริหารจัดการการเรียนรู้ส่งเสริมศึกษาในสถานศึกษาในภาพรวมด้านความเป็นประโยชน์และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ การบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพของโรงเรียนบ้านชะอวด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบที่ประกอบด้วย 3 มาตรฐานได้แก่ 1) การบริหารมาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ 2) การบริหารมาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้ 3) การบริหารมาตรฐานด้านหลักสูตร โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้ ประชุมวางแผน ดำเนินตามแผน มีการประเมินติดตามผล และการปรับปรุงและพัฒนาซึ่งการบริหารมาตรฐานด้านทรัพยากรการเรียนรู้ดำเนินการด้วยวงจรคุณภาพ ดังนี้ 1) มีการประชุมวางแผนการดำเนินงานทรัพยากรการเรียนรู้ 2) ดำเนินการปฏิบัติตามแผน 3) มีการประเมินติดตามผล 4) การปรับปรุงพัฒนางานทรัพยากรการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ทำให้ได้ผลลัพธ์ คือ ทรัพยากรการเรียนรู้สอดคล้องมาตรฐานทรัพยากรการเรียนรู้และคุณลักษณะเฉพาะ การบริหารมาตรฐานด้านกระบวนการเรียนรู้ดำเนินการด้วยวงจรคุณภาพ ดังนี้ 1) มีการประชุมวางแผนการดำเนินงานด้านกระบวนการเรียนรู้ 2) ดำเนินการปฏิบัติตามแผน 3) มีการประเมินติดตามผล 4)การปรับปรุงพัฒนางานกระบวนการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ได้ผลลัพธ์ คือ กระบวนการเรียนรู้สอดคล้องกับมาตรฐานเฉพาะของผู้มีความสนใจพิเศษทางวิทยาศาสตร์การบริหารมาตรฐานด้านหลักสูตรดำเนินการด้วยวงจร ดังนี้ 1) มีการประชุมวางแผนการดำเนินงานด้านหลักสูตร 2) ดำเนินการปฏิบัติตามแผน 3) มีการประเมินติดตามผล 4) การปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ได้ผลลัพธ์ คือ หลักสูตรวิทยาศาสตร์พลังสิบ โรงเรียนบ้านชะอวด ซึ่งสามารถเขียนเป็นองค์ความรู้จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพ ของโรงเรียนบ้านชะวอด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 โรงเรียนในเครือข่ายศูนย์โรงเรียนบ้านทวดทอง ที่นำแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามด้วยวงจรคุณภาพควรมีการประชุม วางแผนดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าว
 - 1.2 โรงเรียนที่นำแนวทางการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ ไปใช้ควรมีการติดตามประเมินผลเมื่อสิ้นปีการศึกษา
 - 1.3 โรงเรียนอื่นที่นำงานวิจัยนี้ไปประยุกต์ใช้ควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษานั้นๆ
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาคู่มือการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบด้วยวงจรคุณภาพ

2.3 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบตามหลักอริยสัจ 4

เอกสารอ้างอิง

- กชนิกา มูลทุ่ง. (2565). การส่งเสริมทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมวิทยาศาสตร์นอกห้องเรียน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ณภัทร จาริกฤติ. (2561). การศึกษาการใช้หลักสูตรโครงการห้องเรียนพิเศษ (GIFTED)”ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 13(4), 244.
- ธาริดา สกลภัทรสกุล. (2565). สภาพและแนวทางการบริหารหลักสูตรสถานศึกษาในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 1. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. (2567). คู่มือการบริหารโครงการวิทยาศาสตร์พลังสิบ. นครศรีธรรมราช: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.(2562) ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). คู่มือโรงเรียนศูนย์วิทยาศาสตร์พลังสิบ ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อัญชลี เกตุบำรุง. (2561). การบริหารจัดการการเรียนรู้สู่เต็มศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ, 6(7), 1-2.
- อารีวรรณ ทองสุ. (2562). สภาพการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่ส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 6(39), 177.

**ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบาย
ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา**
**NEEDS FOR DEVELOPING INNOVATIVE POLICYMAKING COMPETENCIES
OF PRIMARY SCHOOL ADMINISTRATORS**

¹ณัฐิกา นิตยาพร Nattika Nitayaphorn ²นันทรัตน์ เจริญกุล Nantararat Charoenkul

³พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ Pruet Siribanpitak

^{1, 2, 3}จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Chulalongkorn University, Thailand

Corresponding Author E-mail: nattika.nitayaphorn@gmail.com

Article Received: May 19, 2025. Revised: August 23, 2025. Accepted: August 25, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 57 แห่ง ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 347 คน และผู้บริหารการศึกษาจำนวน 57 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 404 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.976 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น

สรุปผลการวิจัยพบว่า ความต้องการจำเป็นสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายรายองค์ประกอบที่มีค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสามลำดับแรก ได้แก่ การคิดเชิงนวัตกรรมในการกำหนดนโยบาย (PNI Modified = 0.158) การทำงานกับหลักฐานอ้างอิงเพื่อการกำหนดนโยบาย ที่สามารถแก้ปัญหาและหรือการคาดการณ์อนาคตที่พึงประสงค์ (PN IModified = 0.155) และการประสานและร่วมมือในการดำเนินการกำหนดนโยบาย (PNI Modified = 0.131) และความต้องการจำเป็นสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบาย องค์ประกอบย่อยที่มีค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสามลำดับแรก คือ ด้านการคิดเชิงออกแบบนโยบาย ด้านการคิดเชิงออกแบบนโยบาย (PNI Modified = 0.171) รองลงมา การทำงานกับข้อมูล เพื่อการกำหนดนโยบาย (PNI Modified = 0.157) การใช้หลักฐานอ้างอิงสนับสนุน เพื่อการกำหนดนโยบาย (PNI Modified = 0.152)

คำสำคัญ: การกำหนดนโยบาย, การพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน, สมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบาย, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The objective of this research article was to study the priority needs for developing the policy innovation competency of primary school administrators. A quantitative research methodology was employed, with data collected from a sample population comprising 395 primary schools under supervision of the Office of Primary Education Service Areas, and 57 Directors of the Office of Primary Education Service Areas in which those schools are located. The respondents included 347 school principals and 57 educational administrators totally 404 participants. The research instrument used a questionnaire assessing both the current and desired states of policy innovation competency development among primary school administrators, with a reliability coefficient of 0.976. Data were analyzed by frequency, percentage, standard deviation, and priority needs analysis.

The research findings indicated that, in terms of prioritized needs for policy innovation competency by component, the top three areas were: Innovative thinking for policy formulation (PNI Modified = 0.158), Working with evidence, which included solving problems and/or envisioning desired future outcomes (PNI Modified = 0.155), and Collaboration (PNI Modified = 0.131). For the subcomponents with the highest development needs, the top three areas were: Innovative policy makers (PNI Modified = 0.171), Working with data for policymaking (PNI Modified = 0.157), and utilizing supporting evidence for policymaking (PNI Modified = 0.152)

Keywords: Policymaking, School Administrator Development, Policymaking Innovation Competency, Primary Schools

บทนำ

การบริหารประเทศ รัฐมีหน้าที่หลักในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในมิติต่างๆ และจัดบริการสาธารณะให้กับประชาชน อาทิเช่น การศึกษา การสาธารณสุข การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และจารีตประเพณีของท้องถิ่นและของชาติ การใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความคุ้มค่าไปพร้อมกัน ซึ่งการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องวางเป้าหมายในอนาคตที่พึงประสงค์เพื่อประโยชน์ในการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนไปพร้อมกัน การที่จะบรรลุเป้าหมายในการพัฒนาประเทศและการจัดทำบริการสาธารณะดังกล่าว มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมี “นโยบาย” เป็นแผนหรือแนวทางการบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของรัฐบาล เพื่อไปสู่สภาพที่พึงประสงค์และความกินดีอยู่ดีของประชาชน (นันทรัตน์ เจริญกุล, 2564) จากความสลับซับซ้อนของบริบททั้งภายในและภายนอกประเทศเรื่อยมา อาทิเช่น ทั่วโลกเกิดปัญหาที่ต้องเผชิญร่วมกัน จากวิกฤตของสิ่งแวดล้อมนำไปสู่ในปี พ.ศ. 2558 (ค.ศ. 2015) องค์การสหประชาชาติได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาขึ้นใหม่ โดยอาศัยกรอบแนวคิดที่มองการพัฒนาที่มีมิติ (Dimensions) ของเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ให้มีความเชื่อมโยงกัน เรียกว่า เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือ Sustainable Development Goals (SDGs) การพัฒนาเทคโนโลยีทำให้โลกเกิดการเปลี่ยนแปลง

อย่างพลิกผัน (technology disruption) มีความไม่แน่นอน (Uncertainty) ทำให้การวางแผนหรือการคาดการณ์ในอนาคตได้ยาก ภายใต้ข้อจำกัดของความชัดเจนของข้อมูล มีความซับซ้อน (Complexity) ในเชิงระบบ และมีความคลุมเครือ (Ambiguity) ที่เรียกว่า VUCA world อีกทั้งวิกฤตการณ์จากการแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (Covid -19) จึงเป็นความท้าทายของผู้กำหนดนโยบายในทุกระดับ โดยเฉพาะการกำหนดทิศทางของนโยบายในการพัฒนาประเทศและการจัดทำบริการสาธารณะต้องเผชิญกับการระบุดีปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนของสังคม ระบบและเครื่องมือในการบริหารของภาครัฐที่มีแนวโน้มจะใช้เทคโนโลยี การเปิดกว้าง และเครือข่ายก็มีสูงขึ้นเช่นกัน โจทย์ใหม่เหล่านี้จึงเป็นความท้าทายที่มีลักษณะที่ต้องใช้วัฒนธรรมใหม่ของการคิดเชิงอนาคต (Havas al.,2010) ผู้กำหนดนโยบายจึงจำเป็นต้องมีสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบาย เพื่อกำหนดทิศทางในอนาคตเท่าทันหรือก้าวล้ำต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (European commission, 2022)

การจัดแนวนโยบายแห่งของรัฐ ทั้งการตรากฎหมายและกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดหลักการไว้ในหมวด 6 แนวนโยบายแห่งรัฐ ซึ่งในหมวดดังกล่าว ได้กำหนดว่า ให้มียุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่างๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน ให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย, 2560) ซึ่งมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560 วันที่ 3 ธันวาคม 2562 และวันที่ 15 ธันวาคม 2563 เห็นชอบการจำแนกแผนออกเป็น 3 ระดับ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ซึ่งหน่วยงานราชการมีหน้าที่ในการจัดแผนระดับ 3 แผนปฏิบัติการด้าน แผนปฏิบัติราชการราย 5 ปี และรายปี ให้มีความสอดคล้องกับแผนระดับที่ 1 และแผนระดับที่ 2 ซึ่งเป็นเป้าหมายระดับประเทศดังกล่าว เช่นเดียวกันในด้านการศึกษา สถานศึกษา ที่เป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติการจะต้องนำแผนทั้งสามระดับเป็นการกรอบ เพื่อจัดทำนโยบายของสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาประเทศและมีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและบริหารจัดการศึกษาตามหลักการกระจายอำนาจทางการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) เรียกว่า “แผนเพื่อพัฒนาการศึกษา”

“แผนเพื่อพัฒนาการศึกษา” เป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางที่กำหนดทิศทางและเป้าหมายการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามวงจรคุณภาพ (PDCA) ภายใต้กรอบของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งเป็นผู้นำทางด้านวิชาและผู้บริหารสูงสุดของสถานศึกษา จะการดำเนินการร่วมกับสมาชิกในสถานศึกษา ตั้งแต่การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การขับเคลื่อนแผนลงสู่การปฏิบัติผ่านแผนปฏิบัติการรายปี การกำกับ ติดตาม ตรวจสอบให้เป็นไปตามแผนดังกล่าวนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) เพื่อประกันและสร้างความเชื่อมั่นต่อคุณภาพการจัดการศึกษาของแต่ละสถานศึกษาอันจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียน ครู รวมทั้งเชื่อมโยงต่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นในอนาคต

ที่ผ่านมา นโยบายของสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านคุณภาพการศึกษามีประเด็นปัญหา อาทิเช่น ผู้บริหารและครูในสถานศึกษายังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดทำมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ระบบการประกันคุณภาพค่อนข้างน้อยส่งผลให้มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการประกันคุณภาพและยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาไม่ชัดเจน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2565) การจัดแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนไม่เป็นแผนพัฒนาเชิงกลยุทธ์ ไม่ปรับแผนพัฒนา

การจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทโรงเรียนในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ ใช้แต่กิจกรรม/โครงการเดิมเสียส่วนมาก กิจกรรม/โครงการในแผนพัฒนาการจัดการศึกษา ไม่สอดคล้องกับงบประมาณที่เขียนไว้ ขาดความต่อเนื่องของการดำเนินงานในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน (มยุรี วรณ, 2563) นอกจากนี้ด้านนโยบาย: การบริหารจัดการนโยบายแบบมีส่วนร่วมยังไม่เป็นรูปธรรม ด้านบุคลากร: ครูขาดความรู้ความเข้าใจและความตระหนัก และด้านการขับเคลื่อนและการดำเนินงาน: การจัดทำมาตรฐานการศึกษาไม่สะท้อนบริบทของสถานศึกษา ขาดเครื่องมือและวิธีการประเมินที่มีคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน ขาดความพร้อมทางเทคโนโลยีเพื่อการสนับสนุนการประกันคุณภาพการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) รวมทั้งรยชาติรณะถาวร (2558) และคณิต ธิญญะภูมิ (2560) ได้ศึกษาปฏิบัติแต่ขาดกระบวนการที่เป็นแนวทาง ที่ชัดเจนไม่เป็นไปตามแผนที่กำหนด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นระดับที่สร้างพื้นฐานความเป็นมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างสมบูรณ์และสมดุลทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และวัฒนธรรม โดยเน้นการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) มีปัญหาคุณภาพการศึกษาที่สะท้อนสรุปผลการประเมินระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้านผลผลิตและผลลัพธ์การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในส่วนของการประเมินคุณภาพภายนอก ทั้ง 3 มาตรฐาน ซึ่งรวมถึงกระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษาของแผนพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ในเมือง และโรงเรียนขนาดเล็ก ต่างมีผลการประเมินระดับพอใช้และระดับปรับปรุงมากที่สุด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2566) ซึ่งมีความสวนทางทางทิศทางการพัฒนาการศึกษาที่ต้องการให้สถานศึกษาใช้นวัตกรรมทางการศึกษายกระดับคุณภาพการศึกษาในภาพรวม

ด้วยเหตุผลและความจำเป็นดังที่กล่าวมาข้างต้นจึงความจำเป็นที่ต้องมีการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้มีสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายเพื่อยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้มีความสอดคล้องทิศทางการพัฒนาของสากล ประเทศ และความต้องการจำเป็นของบริบทสถานศึกษา และชุมชน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีการศึกษากรอบแนวคิดการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาและได้มีการปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ โรงเรียนระดับประถมศึกษาศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 26,454 แห่ง

1.2 กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจากสูตรขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Confidence Interval) โดยผู้วิจัยยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนที่ $(e) \pm$

5% และทำการสุ่มโรงเรียน ด้วยการดำเนินการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Muti-Stage Random Sampling) โดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) เลือกกลุ่มจังหวัดทั้งหมด 18 กลุ่มจังหวัด และกรุงเทพมหานคร 1 กลุ่มจังหวัด รวมเป็น 19 จังหวัด เพื่อให้การกระจายของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในทุกพื้นที่ของประเทศ จากนั้นการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) โดยการจับฉลาก 1 จังหวัดในแต่ละกลุ่มจังหวัด และกรุงเทพมหานคร กำหนดจำนวนโรงเรียนตามจำนวนสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างครบทั้ง 18 กลุ่มจังหวัด และกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น 395 แห่ง และเลือกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Sample Random Sampling) ด้วยการใช้จังหวัดที่โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้นตั้งอยู่ จำนวน 57 เขต จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา 185 เขต ผู้ให้ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน และ ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียน

3. การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือวิจัย โดยกำหนดประเด็นหลักในการสร้างแบบสอบถาม สร้างแบบสอบถาม จากกรอบแนวคิดวิจัย และนิยามตัวแปร จากนั้นจัดทำร่างแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ในการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เป็นแบบตอบสองคู่ (Duel-response format) มีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบเครื่องมือวิจัย โดยนำแบบสอบถามเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านด้านนโยบายการศึกษาจำนวน 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิด้านด้านกลยุทธ์สถานศึกษา จำนวน 2 คน และผู้ทรงคุณวุฒิด้านด้านการสร้างเครื่องมือวิจัย จำนวน 1 คน เพื่อตรวจสอบค่าความตรง ของเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีสอดคล้อง (IOC: Index of item Objective Congruence) จากผลการตรวจสอบคุณภาพของข้อคำถามพบว่า ข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC มากกว่า 0.50 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกที่เหมาะสม และมีความตรงเชิงเนื้อหา สามารถนำไปใช้ได้ ก่อนนำเครื่องมือไปทดลองใช้ (Try Out) เก็บข้อมูล จากโรงเรียนประถมศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการ วิจัย จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาหาค่าความเที่ยง (reliability) โดยใช้วิธีการประมาณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) เพื่อตรวจสอบค่าความเที่ยงของ แบบสอบถามทั้งฉบับ ผลการตรวจสอบพบว่า แบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ เท่ากับ 0.960 จึงนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไป

4. การเก็บและรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือจากฝ่ายวิชาการงานหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อประสานขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่าง ข้างต้น จากนั้น จึงดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และติดตามและทำการตรวจแบบสอบถาม

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถาม โดยค่าสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยนำค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึง

ประสงค์ มาวิเคราะห์ค่าความต้องการจำเป็น Modified Priority Need Index (PNI modified) เพื่อระบุความต้องการจำเป็นจากสูตร PNI modified

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ลำดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา

สมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปรผล	$\bar{X}$	S.D.	แปรผล		
1. การคิดเชิงนวัตกรรมในการกำหนดนโยบาย (innovative thinking for policy formulation)	3.704	0.76	มากที่สุด	4.291	0.73	มากที่สุด	0.158	1
1.1 การคิดเชิงออกแบบนโยบาย	3.639	0.761	มากที่สุด	4.260	0.735	มากที่สุด	0.171	1
1.2 การต่อยอดทางความคิดในการกำหนดนโยบาย	3.770	0.755	มากที่สุด	4.322	0.726	มากที่สุด	0.146	5
2. การทำงานกับหลักฐานอ้างอิงเพื่อการกำหนดนโยบาย (work with evidence) ที่สามารถแก้ปัญหาและหรือการคาดการณ์อนาคตที่พึงประสงค์ (Be Futures Literate)	3.754	0.738	มากที่สุด	4.335	0.716	มากที่สุด	0.155	2
2.1 การทำงานกับข้อมูลเพื่อการกำหนดนโยบาย	3.740	0.728	มากที่สุด	4.329	0.724	มากที่สุด	0.157	2
2.2 การใช้หลักฐานอ้างอิงสนับสนุนเพื่อการกำหนดนโยบาย	3.767	0.749	มากที่สุด	4.342	0.709	มากที่สุด	0.152	3
3. การมีส่วนร่วมกับนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย (Engage with citizens and stakeholders)	3.908	0.801	มาก	4.397	0.709	มากที่สุด	0.125	5
3.1 ครอบคลุมความคิดอย่างมีส่วนร่วม	3.948	0.821	มากที่สุด	4.406	0.717	มากที่สุด	0.116	9
3.2 การดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมกับนักเรียนและผู้มีส่วนได้เสีย	3.869	0.778	มากที่สุด	4.389	0.701	มากที่สุด	0.134	7
4. การประสานและร่วมมือในการดำเนินการกำหนดนโยบาย (Collaboration)	3.922	0.771	มากที่สุด	4.436	0.690	มากที่สุด	0.131	3
4.1 ความคิดเชิงความร่วมมือกับผู้บริหาร	3.948	0.755	มากที่สุด	4.441	0.689	มากที่สุด	0.125	8

สมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI ^m odified	ลำดับ
	$\bar{X}$	S.D.	แปรผล	$\bar{X}$	S.D.	แปรผล		
4.2 การทำงานร่วมกันผู้ปฏิบัติงานในการกำหนดนโยบายให้บรรลุเป้าหมาย	3.896	0.787	มากที่สุด	4.431	0.692	มากที่สุด	0.137	6
5. การสื่อสารในการกำหนดนโยบาย (Communication)	3.922	0.773	มากที่สุด	4.420	0.698	มากที่สุด	0.127	4
5.1 กรอบคิดเชิงบวกในการสื่อสาร	4.019	0.755	มากที่สุด	4.458	0.687	มากที่สุด	0.109	10
5.2 การสื่อสารที่ทรงพลัง	3.832	0.773	มากที่สุด	4.396	0.699	มากที่สุด	0.147	4
5.3 การจัดการกับการสื่อสารที่บิดเบือน	3.916	0.780	มากที่สุด	4.406	0.707	มากที่สุด	0.125	8

จากตารางที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา โดยองค์ประกอบโดยรวมด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นลำดับแรก ได้แก่ การคิดเชิงนวัตกรรมในการกำหนดนโยบาย (innovative thinking for policy formulation) (PNI Modified = 0.158) รองลงมา ได้แก่ การทำงานกับหลักฐานอ้างอิงเพื่อกำหนดนโยบาย (work with evidence) ที่สามารถแก้ปัญหาและหรือการคาดการณ์อนาคตที่พึงประสงค์ (Be Futures Literate) (PNI Modified = 0.155) การประสานและร่วมมือในการดำเนินการกำหนดนโยบาย (Collaboration) (PNI Modified = 0.131) การสื่อสารในการกำหนดนโยบาย (Communication) (PNI Modified = 0.127) ส่วนด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด ได้แก่ การมีส่วนร่วมกับนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย (Engage with citizens and stakeholders) (PNI Modified = 0.125) และ ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา รายองค์ประกอบย่อย พบว่า ความต้องการจำเป็นสามลำดับแรก ได้แก่ ด้านการคิดเชิงออกแบบนโยบาย (PNI Modified = 0.171) รองลงมา การทำงานกับข้อมูล เพื่อกำหนดนโยบาย (PNI Modified = 0.157) การใช้หลักฐานอ้างอิงสนับสนุน เพื่อกำหนดนโยบาย (PNI Modified = 0.152) ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ กรอบคิดเชิงบวกในการสื่อสาร (PNI Modified = 0.109)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า ด้านที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสูงที่สุด ได้แก่ การคิดเชิงนวัตกรรมในการกำหนดนโยบาย (innovative thinking for policy formulation) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ European Commission (2022) ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีสมรรถนะด้านนวัตกรรมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุค VUCA (Volatility, Uncertainty, Complexity, Ambiguity) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการศึกษาในระดับประถมศึกษาซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต ผู้บริหารที่มีความสามารถ

ในการคิดเชิงออกแบบและนำนวัตกรรมมาใช้ในการกำหนดนโยบาย จึงสามารถวางแผนการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกยุคใหม่

ลำดับต่อมา คือ การทำงานกับข้อมูลและหลักฐานอ้างอิง (Work with Evidence) และการมีความรู้เท่าทันอนาคต (Futures Literacy) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Havas et al. (2010) ที่เสนอให้ผู้บริหารมีวัฒนธรรมใหม่ในการคิดเชิงอนาคต เพื่อกำหนดนโยบายที่มีฐานมาจากหลักฐานและข้อมูลจริง ไม่ใช่เพียงประสบการณ์หรือสัญชาตญาณเท่านั้น การมีทักษะด้านนี้ช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือในการบริหารจัดการ และสามารถตอบสนองต่อความซับซ้อนของบริบทการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างเหมาะสม

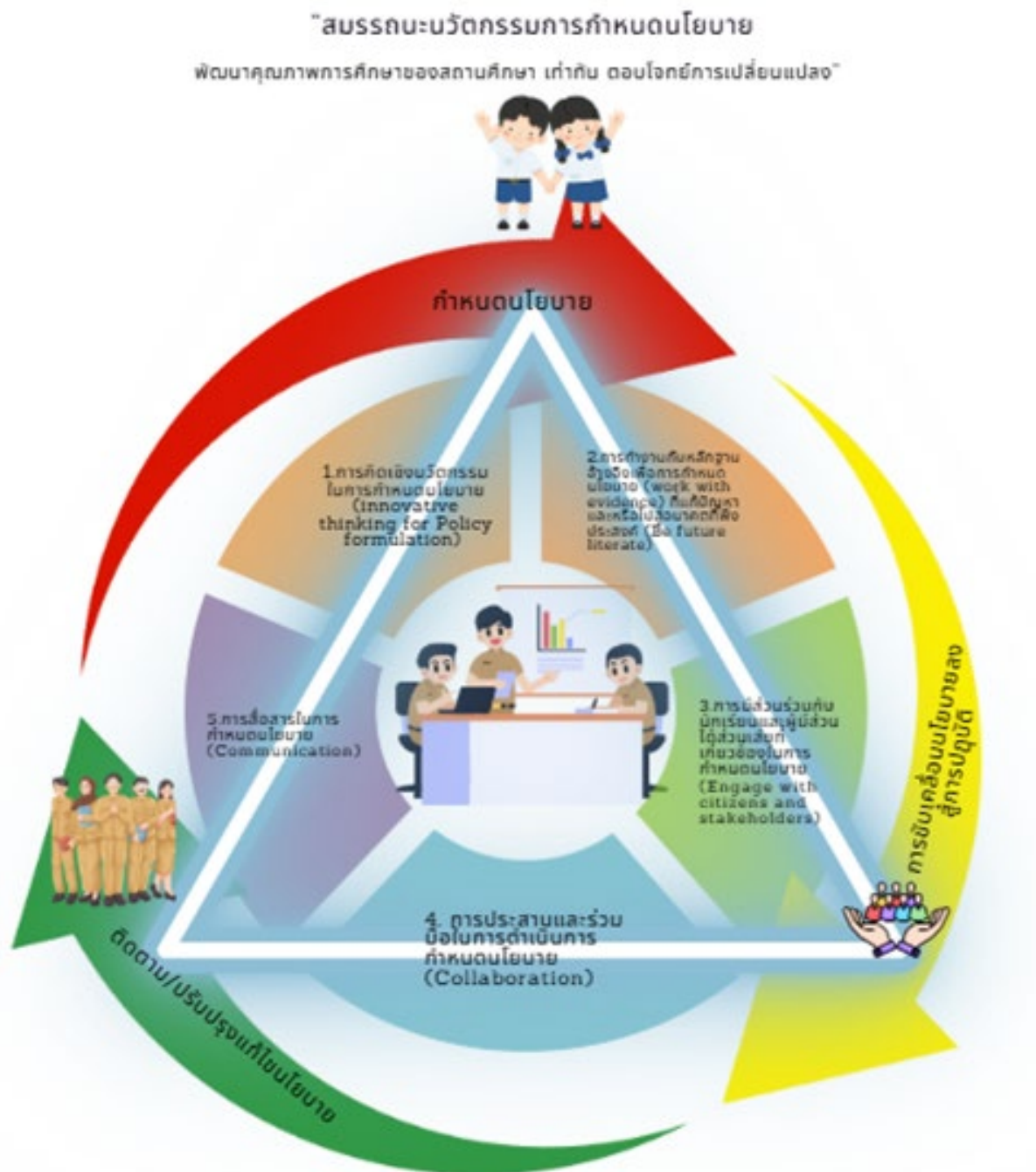
ด้านการประสานและร่วมมือ (Collaboration) และการสื่อสารเชิงนโยบาย (Communication) ก็มีความจำเป็นเช่นกัน โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาที่การบริหารเชิงมีส่วนร่วมและการสื่อสารระหว่างภาคีเครือข่าย เช่น ชุมชน ผู้ปกครอง และนักเรียน มีผลต่อการขับเคลื่อนแผนพัฒนาการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2561) ที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในการจัดการศึกษา

ขณะเดียวกัน สมรรถนะที่มีความต้องการจำเป็นน้อยที่สุด คือ การมีส่วนร่วมกับนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แม้ว่าจะมีระดับความจำเป็นที่น้อยกว่าด้านอื่นๆ แต่ก็ยังอยู่ในระดับ “มากที่สุด” แสดงให้เห็นว่า ทุกองค์ประกอบต่างมีความสำคัญและควรพัฒนาให้สมดุลเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะเชิงนวัตกรรมที่ครบถ้วน ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนอย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ รายละเอียดเชิงลึกขององค์ประกอบยังแสดงให้เห็นว่า “การคิดเชิงออกแบบนโยบาย” มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุดในระดับองค์ประกอบย่อย สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารต้องการเสริมสร้างทักษะในการวางโครงสร้างและภาพรวมของนโยบายอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิผล ส่วนที่มีความต้องการต่ำสุดคือ “กรอบคิดเชิงบวกในการสื่อสาร” ซึ่งแม้จะต่ำแต่ก็ยังอยู่ในระดับที่ควรพัฒนาเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำที่มีความสามารถในการโน้มน้าวและนำทีมได้อย่างสร้างสรรค์

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือ ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาสมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สามารถสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงวิชาการที่สำคัญ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบาย 2) การคิดเชิงออกแบบนโยบาย 3) การใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบาย 4) การประสานความร่วมมือและการสื่อสารเชิงนโยบาย 5) การมีส่วนร่วมของนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 6) ทิศทางการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในอนาคต สรุปดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการศึกษามีอธิบายดังนี้

1. สมรรถนะนวัตกรรมการกำหนดนโยบายเป็นคุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะในบริบทของโลกยุคใหม่ที่มีความผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ (VUCA world) ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องมีสมรรถนะในการกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงของโลกที่มีความรวดเร็วและพลิกผัน รวมถึงสามารถเชื่อมโยงนโยบายระดับชาติสู่บริบทของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ เพื่อสร้างคุณภาพการศึกษาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ทำให้ได้

เรียนตามความต้องการและความถนัด มีพื้นฐานในการประยุกต์ และต่อยอดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต

2. การคิดเชิงออกแบบนโยบาย (Policy Design Thinking) เป็นองค์ประกอบที่มีความจำเป็นสูงสุดในการพัฒนา สะท้อนให้เห็นว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะในการออกแบบนโยบายอย่างมีระบบ มีความคิดริเริ่ม และสามารถวางแผนทางการบริหารสถานศึกษาที่เหมาะสมกับปัญหาและบริบทเฉพาะของโรงเรียน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน

3. การใช้ข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบาย (Evidence-Based Policy) เป็นองค์ประกอบที่มีความจำเป็นลำดับรองลงมา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของการบริหารสถานศึกษาแบบมีและใช้เหตุผลทางวิชาการ (Rational Policymaking) โดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลในการวิเคราะห์ปัญหา กำหนดแนวทาง และตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ

4. การประสานความร่วมมือและการสื่อสารเชิงนโยบายเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายให้บรรลุผลตามเป้าหมาย โดยเฉพาะในระดับปฏิบัติการของสถานศึกษา ความสามารถในการทำงานร่วมกับบุคลากรในโรงเรียน ตลอดจนการสื่อสารให้เข้าใจง่ายและมีพลัง มีส่วนช่วยอย่างมากในการลดความขัดแย้ง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย เพื่อให้ไปสู่เป้าหมายร่วมกัน

5. การมีส่วนร่วมของนักเรียนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจะมีค่าความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งชี้ให้เห็นว่าด้านนี้ยังเป็นจุดที่ควรได้รับการส่งเสริมต่อไปในเชิงลึก เพื่อผลักดันแนวคิดนโยบายแบบมีส่วนร่วม (Participatory Policy) ซึ่งเป็นแนวโน้มสำคัญของการบริหารจัดการศึกษาในอนาคต

6. ทิศทางการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในอนาคต ควรเน้นไปที่การเสริมสร้างสมรรถนะเชิงนวัตกรรมในทุกมิติอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการฝึกอบรมที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง การใช้กรณีศึกษา และการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสามารถบูรณาการความรู้ ทักษะ และทัศนคติในเชิงนวัตกรรมเข้าด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ควรทำความเข้าใจสภาพปัญหาของโรงเรียน บริบททางการศึกษา การใช้ประโยชน์จากพหุฐานอ้างอิงที่มีความเป็นปัจจุบันร่วมกับผู้มีส่วนเสีย ได้แก่ ครู บุคลากรทางการศึกษา นักเรียน ชุมชน และเพิ่มเครือข่ายผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในพื้นที่ประยุกต์ใช้นวัตกรรม เช่น การใช้เครื่องมือในการดำเนินการ การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยี ในแต่ละกระบวนการของนโยบายอย่างมีระบบ ให้เป็นนโยบายที่มีความยืดหยุ่นและปรับตัวในกลยุทธ์ต่างๆ ให้เท่าทันกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ควรมีคณะครูผู้ร่วมก่อการในการดำเนิน ประสาน สื่อสาร เพื่อดำเนินการจัดทำ ขับเคลื่อน และนำนโยบายลงสู่การปฏิบัติ อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้พัฒนาการดำเนินการด้านนโยบายกลายเป็นวัฒนธรรมของสถานศึกษาที่สามารถปรับตัวและท้าทายต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาของนักเรียน ซึ่งเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเพื่อนำเสนอกลยุทธ์ในการพัฒนาสมรรถนะการกำหนดนโยบายของให้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อนำมาพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้มีสมรรถนะการกำหนดนโยบาย ซึ่งเปรียบเสมือนประตูด่านแรกในการการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับบริบท ความต้องการเชิงพื้นที่ และสภาพการณ์ที่มีความเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งผลต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชนโดยรวม

2.2 ควรมีการพัฒนานวัตกรรมการบริหารจัดการข้อมูลและหลักฐานเชิงประจักษ์ในการกำหนดนโยบาย (Evidence-Based Policy) ให้กับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์และจัดทำข้อมูลในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาเชิงอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กฎกระทรวงประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 (2561). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 135 ตอนที่ 11 หน้า 3. (23 กุมภาพันธ์ 2561).
- กนกพิชญ์ อุ่นคง. (2566). โรงเรียนเล็ก โรงเรียนใหญ่ แก้ปัญหาแบบไหนที่ตรงจุด?: มองหาทางออกใหม่ ให้การศึกษาไทยได้ไปต่อ. แหล่งที่มา <https://thepotential.org/social-issues/small-school/> สืบค้นเมื่อ 27 มีนาคม 2566.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2560 – 2564). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กิตติทัช เขียวฉะ อ่อน. (2566). การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา. แหล่งที่มา http://pws.npru.ac.th/kkittitach/system/20220206150847_117297ea68f50b69a3fae7308bc4e8a3.pdf สืบค้นเมื่อ 7 พฤษภาคม 2566.
- เก็จนกก เอื้อวงศ์. (2565). การนำนโยบายไปปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา: สมรรถนะและแนวทางการพัฒนา. ครุศาสตร์สาร, 16(1), 77-92.
- คณิต ธัญญะภูมิ. (2560) รูปแบบการนำนโยบายการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้สู่การปฏิบัติในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 11(3), 36-47.
- จรัส อติวิทยารณ. (2554). หลักการและทฤษฎีการบริหารการศึกษา. สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- จันทร์ทา มั่งคามี. (2562). การพัฒนาสมรรถนะบุคลากรสำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ภายใต้แนวทางการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่. แหล่งที่มา http://www3.ru.ac.th/mpa-abstract/files/2562_1597915712_6114832012.pdf สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2565.
- นัจภัก บูชาพิมพ์ และจิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย. (2561). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อมุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- นันทรัตน์ เจริญกุล. (2564). การบริหารนโยบายและกลยุทธ์การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์ (2555). ประเภทของสมรรถนะ. แหล่งที่มา <https://www.gotoknow.org/posts/501771>. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2566.
- นิลรัตน์ นวกิจไพฑูรย์. (2561). การพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสมรรถนะการวิจัยสำหรับนักศึกษา สาขาการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ. วารสารบัณฑิตศึกษา, 15(70), 65.
- แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. (2565). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 139 ตอนพิเศษ 258 ง หน้า 1. (1 พฤศจิกายน 2565).
- พงกะพรรณ ตะกลมทอง. (2555). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารระดับกลางสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏ อุตรธานี.
- พิสมัย ราชชมภู, ไชยา ภาวะบุตร และสุรัตน์ ดวงชาทม. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- มณี โพนแพงพา (2562). การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ในการประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 6 ประจำปี พ.ศ. 2562 “สังคมผู้สูงวัย: โอกาสและความท้าทายของ อุดมศึกษา.
- มยุรี วรวรรณ. (2563). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมวัด หนองแขม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มยุรี อนุมานราชธน. (2556). นโยบายสาธารณะ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580). (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 หน้า 1. (13 ตุลาคม 2561).
- รัตนา แซ่หล้า และคณะ. (2561). จากความท้าทาย สู่คุณภาพการศึกษาของประเทศไทย: กฎระเบียบ การ บริหารทรัพยากรและความเป็นผู้นำ. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเอเชีย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2564). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิต. กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- รุ่งทิพย์ แผลงฤทธิ์ (2557). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดทำแผนกลยุทธ์ของนักวิเคราะห์นโยบายและ แผน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(2), 92-103.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2555). วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์. (2561). การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ แนวความคิด กระบวนการในองค์การทาง การศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วิสต้า อินเทอร์เน็ต.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). คู่มือการฝึกอบรมสมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษา เล่มที่ 7 ชุดการฝึกอบรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เรื่อง การพัฒนาศักยภาพบุคลากร. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). การจัดแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เอ็นเอ็ดนาเทรตติ้ง.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2564). มาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. แหล่งที่มา https://otepc.go.th/th/content_page/item/3267-3-2564.html สืบค้นเมื่อ 24 มกราคม 2564.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2553). คู่มือการกำหนดสมรรถนะในราชการพลเรือน: คู่มือสมรรถนะหลัก. กรุงเทพมหานคร: ประชุมช่าง.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับประชาชน และเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ๆ ฉบับครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา. แหล่งที่มา <http://www.onec.go.th/th.php2/book/BookView/1896>. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2566.
- สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. (2547). แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency. กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- สุบรรณ ลาสา, ไพวุฒิ ลังกา และวิสุทธิ รัตรี. (2560). แนวทางการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- อัจฉรา สังคะวาลี. (2559). การพัฒนารูปแบบสมรรถนะของผู้บริหารการศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- European Commission. (2022). Foresight and policy innovation: Strategic foresight in policymaking. Publications Office of the European Union.
- European Commission. (2023). Science for Policy Report – Competences for Policymaking. From https://knowledge4policy.ec.europa.eu/projects-activities/competence-frameworks-policymakers-researchers_en. Retrieved Mar 8, 2023.
- Havas, A., Schartering, D. and Weber, M. (2010). The impact of foresight on innovation policy-making: Recent experiences and future perspectives. Research and Technology Management, 53(2), 33-41.
- OECD. (2017). Public Governance Reviews Skills for a High Performing Civil Service. From https://read.oecd-ilibrary.org/governance/skills-for-a-high-performing-civil-service_9789264280724-en#page7 Retrieved Mar 8, 2023.

**การปฏิบัติที่เป็นเลิศของระบบธนาคารหน่วยกิตในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี**
**BEST PRACTICE OF CREDIT BANKING SYSTEM IN SCHOOL UNDER THE
SECONDARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE PATHUMTHANI**

สุภกพร นิธิพัฒน์กาญจน์ Supakporn Nithipattanakarn
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

The Secondary Education Service Area Office Pathum Thani, Thailand

Corresponding Author E-mail: supakpornnithi@gmail.com

Article Received: May 18, 2025. Revised: August 25, 2025. Accepted: August 27, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อสังเคราะห์การปฏิบัติที่เป็นเลิศของระบบธนาคารหน่วยกิตในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี 2) เพื่อเสนอแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศของระบบธนาคารหน่วยกิตในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โรงเรียนละ 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวน 22 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และกลุ่มที่ 2 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิต ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โรงเรียนละ 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวน 22 คน ด้วยการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติที่เป็นเลิศของระบบธนาคารหน่วยกิตในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างและการจัดการ ด้านหลักเกณฑ์ ด้านวิธีการ ด้านกลยุทธ์ และด้านผลลัพธ์ 2) แนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศของระบบธนาคารหน่วยกิตในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี มี 8 ข้อ คือ (1) เชื่อมต่อนโยบายระบบธนาคารหน่วยกิตต่อยอดจากกระทรวงศึกษาธิการสู่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2) กำหนดบทบาทหน่วยงานทำหน้าที่ควบคุมมาตรฐานการเทียบโอนหน่วยกิตโดยพิจารณาหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และติดตามผลการเทียบโอนให้เกิดความก้าวหน้า (3) จัดทำเอกสารคู่มือหรือแนวปฏิบัติสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (4) จัดโครงการสร้างเสริมประสบการณ์วิชาชีพ ให้นักเรียนได้รับคำตอบแทนตามคุณวุฒิและสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง (5) สร้างความโดดเด่นของแต่ละเขตพื้นที่ ด้วยการกำหนดทิศทางและออกแบบหลักสูตรของสถานศึกษาขึ้นพื้นฐานให้มุ่งส่งเสริมความเป็นเลิศเฉพาะทาง (6) สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางโดยเป็นความร่วมมือด้านวิชาการจากองค์กรภาครัฐ มหาวิทยาลัย และสถานศึกษาขึ้นพื้นฐาน (7) ลดค่าใช้จ่ายด้านการเรียนให้กับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อจูงใจให้นักเรียนเข้าร่วมในระบบธนาคารหน่วยกิตมากยิ่งขึ้น (8) ต่อยอดการเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ทั้งในรูปแบบ Online และ On-Site สู่การเทียบโอนเข้าระบบธนาคารหน่วยกิตอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การปฏิบัติที่เป็นเลิศ, ระบบธนาคารหน่วยกิต, สถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) synthesize best practices of the credit bank system in school under the Secondary Education Service Area Office of Pathum Thani and 2) propose guidelines for best practices of the credit bank system in school under the Secondary Education Service Area Office of Pathum Thani. The key informants were divided into 2 groups as follows: Group 1: School administrators or deputy school directors in school under the Secondary Education Service Area Office Pathum Thani; 1 person per school, totaling 22 informants, using a semi-structured interview and Group 2: Teachers responsible for the credit bank system in school under the Secondary Education Service Area Office of Pathum Thani; 1 person per school, totaling 22 informants, using a focus group discussion and analyzed the data using descriptive analysis.

The research results found that 1) Best practices of the credit bank system in school under the Secondary Education Service Area Office of Pathum Thani consisted of 5 aspects: Structure and Management, Criteria, Methods, Strategies and Results. 2) Guidelines for best practices of the credit bank system in school under the Secondary Education Service Area Office of Pathum Thani consisted of 8 aspects: 1) Connecting the credit bank system policy from the Ministry of Education to the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. 2) Defining the role of the agency responsible for controlling the credit transfer standards by considering the curriculum, course descriptions, learning management, measurement and evaluation, and monitoring the transfer results to create progress. 3) Creating documents, manuals, or guidelines for related agencies. 4) Organizing projects to enhance professional experience, students receive compensation according to their qualifications and create motivation for self-development. 5) Creating the distinctiveness of each area by setting the direction and designing the curriculum to focus on promoting specialized excellence. 6) Supporting the development of personnel to have specialized knowledge and skills through academic cooperation from government organizations, universities, and basic education institutions. 7) Reducing the cost of education for basic education students to encourage them to participate in the credit bank system more. 8) Developing learning through learning resources, both online and on-site, to continuously transfer credits into the credit bank system.

Keywords: Best Practices, Credit Bank System, School

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 56 ได้กำหนดเป้าหมายและยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยจึงมุ่งเน้นที่การจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ พ.ศ. 2573 (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) ที่กำหนดทิศทางการพัฒนาของโลกในช่วงอีก 15 ปีต่อจากนี้ในเป้าหมายด้านการศึกษา (เป้าหมายที่ 4) ว่า "สร้างหลักประกันว่า ทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมและสนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้ตลอดชีวิต" โดยการสร้างโอกาสทางการศึกษาให้มีความสำคัญกับการเข้าถึงคนทุกกลุ่ม ทุกเพศ ทุกวัยด้วยการศึกษาที่มีคุณภาพเชื่อมโยงกับความต้องการของตลาดแรงงานและการแสวงหาความร่วมมือกับภาคเอกชนเพื่อเสริมสร้างทักษะและสมรรถนะ ในการประกอบอาชีพอย่างต่อเนื่องเพิ่มจำนวนเยาวชนและผู้ใหญ่ที่มีทักษะที่จำเป็นสำหรับการทำงานและการเป็นผู้ประกอบการการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญเติบโตด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องได้นั้น กำลังคนต้องมีความสามารถในการสร้างผลิตภาพ (Productivity) ที่สูงขึ้น การจัดการศึกษาจึงต้องสนับสนุนและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศให้มีความรู้และสมรรถนะสูงพร้อมทั้งปรับหลักสูตรการเรียนการสอนให้บูรณาการกับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากหลักการดังกล่าวส่งผลทำให้ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 กำหนดประเด็นเร่งด่วนที่ต้องรีบดำเนินการ โดยกำหนดให้ "โครงการเทียบโอนและพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System) ระหว่างการทำงานกับภาคการศึกษา" เป็นตัวอย่างโครงการเร่งด่วนภายใต้แผนงานการบูรณาการการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยสาระสำคัญของโครงการ กำหนดให้มีการพัฒนาระบบและกลไกในการเข้าสู่ระดับวุฒิที่มีความยืดหยุ่น หลากหลาย เพื่อให้บุคคลมีประสบการณ์หรือสมรรถนะจากการปฏิบัติงาน สามารถเทียบโอนหรือเติมเต็มเพื่อให้ได้รับการรับรองวุฒิ ผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนที่ได้จากการศึกษาในระบบและผลการเรียนรู้ที่ได้จากการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และจากประสบการณ์ของบุคคล มาเก็บสะสมไว้ในธนาคารหน่วยกิต สำหรับสาขาที่เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) ซึ่งแนวดำเนินการนี้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 3 มาตรา 15 ที่กล่าวถึงการจัดการศึกษาที่มี 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยโดยสถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบในรูปแบบหนึ่ง หรือทั้งสามรูปแบบก็ได้และการให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนได้สะสมไว้ระหว่างรูปแบบเดียวกัน หรือต่างรูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้นอกระบบตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงาน

จากแนวคิดดังกล่าวนำมาสู่การใช้ระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank System) ขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่ปี 2563 ซึ่งระบบธนาคารหน่วยกิต เป็นระบบที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถสะสมหน่วยกิตหรือผลการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ มาสะสมฝากไว้ในธนาคารหน่วยกิตของหน่วยงานที่รับผิดชอบ หรือของสถาบันอุดมศึกษา ในรูปของระเบียบสะสมหรือสมุดสะสมหน่วยกิต ซึ่งระบบดังกล่าวทำให้เกิดความยืดหยุ่นด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนได้มากกว่าการศึกษาในระบบตามหลักสูตรปกติ ไม่จำกัดระยะเวลาตายตัวในการเรียนรู้ ซึ่งในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยในเมืองไทยหลายแห่งได้เริ่มนำระบบ Credit Bank ไปเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนการสอน ซึ่งทำให้นักศึกษาไม่จำเป็นต้องเรียนต่อเนื่องครบ 4 ปี หากเรียนไปแล้วอยากออกไปทำงานไปสร้างธุรกิจแล้วค่อยกลับมาเรียนมหาวิทยาลัยก็จะเก็บหน่วยกิตไว้ให้และจะกลับมาเรียนเมื่อไรก็ได้โดยผล

การเรียนรู้ยังคงอยู่ ดังนั้น การจัดการศึกษาโดยใช้ระบบธนาคารหน่วยกิต จึงสามารถส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพิ่มโอกาสในการศึกษาให้แก่บุคคล สามารถสะสมและถ่ายโอนได้ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย หรือแม้แต่จากประสบการณ์และอาชีพ ตามหลักเกณฑ์เทียบโอนตามกรอบคุณวุฒิ

ระบบธนาคารหน่วยกิต ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในต่างประเทศว่าเป็นนวัตกรรมที่ช่วยยกระดับคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์และส่งเสริมการศึกษาแบบต่อเนื่องตลอดชีวิตให้กับคนในประเทศ ยกตัวอย่างประเทศที่ประสบความสำเร็จ อาทิ ประเทศออสเตรเลียที่เน้นการรับรองผลการเรียนรู้เดิม RPL (Recognition of Prior Learning) จากการเรียนรู้ทุกรูปแบบและจากประสบการณ์มาใช้นับเป็นหน่วยการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกับกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (AQF มีระบบเทียบโอนระหว่างสถาบันการศึกษาทั้งในและต่างประเทศทั้งก่อนเริ่มเรียนและระหว่างเรียน มีการประเมินคุณสมบัติของผู้เรียนขึ้นกับผลลัพธ์ทางการเรียนรู้เป็นต้น และในประเทศสาธารณรัฐเกาหลีใต้ก็เช่นกัน ที่มีการยึดหลักในการเชื่อมโยงกับทั้งกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ (Korean Qualification Framework) และคุณวุฒิวิชาชีพ (Vocational Qualification System) มีการรับรองผลการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งจากในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย รวมถึงประสบการณ์การเรียนรู้ สะสมหน่วยกิตได้จากหลายช่องทาง ทั้งจากการรับรองของหน่วยงาน จากการทดสอบ หรือจากการผ่านการอบรมต่างๆ

จังหวัดปทุมธานีได้มีการขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตอย่างจริงจัง เป็นพื้นที่นำร่องพัฒนา กลไกการขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิตในลักษณะ Sandbox ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2564 โดยมีการทำ บันทึกร่วมมือความร่วมมือ (MOU) ระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานีกับทาง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี เริ่มนำร่องในโรงเรียนมัธยมศึกษา 22 แห่งและมีมหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรีเป็นหน่วยงานผู้ทำหน้าที่พัฒนาแพลตฟอร์มระบบธนาคารสะสมหน่วยกิตให้ผู้เรียน สามารถนำผลการเรียนได้จากการศึกษาในระบบนอกกระบบ หรือจากการศึกษาตามอัธยาศัย และการเรียนรู้ จากประสบการณ์และอาชีพของแต่ละคนมาเก็บสะสมไว้ในธนาคารหน่วยกิตของสถาบันเพื่อรับ ประกาศนียบัตร วุฒิบัตร สัมฤทธิ์บัตรอนุปริญญาหรือปริญญาบัตร หรือตามหลักสูตรของสถาบันอุดมศึกษาได้ โดยไม่จำกัดอายุผู้เรียนคุณวุฒิผู้เรียน ระยะเวลาในการสะสมหน่วยกิต และระยะเวลาในการเรียนและใน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2567-2568 นี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ส่งเสริมการนำระบบ ธนาคารหน่วยกิตมาใช้ในการเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์ต่างๆของผู้เรียนในสถานศึกษาโดยได้ ประกาศเป็นนโยบายและจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 -2568 และนโยบายระยะเร่งด่วน (Quick win)ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ด้านการลดภาระ นักเรียนและผู้ปกครอง ในข้อที่ 3 ส่งเสริมระบบธนาคารหน่วยกิต (Credit Bank) โดยมีตัวชี้วัดการดำเนินงาน ได้แก่ 1) พัฒนาระบบการเทียบโอนความรู้และประสบการณ์เพื่อใช้ในการสะสมหน่วยกิตและผลการเรียนของผู้เรียนผ่านระบบธนาคารหน่วยกิต(Credit Bank) 2) พัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตดิจิทัล และ 3)เชื่อมโยง API ระหว่างสถานศึกษาหน่วยงานต้นสังกัดและระบบธนาคารหน่วยกิตแห่งชาติและให้สำนักเขตพื้นที่ การศึกษาทุกแห่งดำเนินการขับเคลื่อนอย่างจริงจังและมีการกำกับติดตามนโยบายในระยะเร่งด่วนอย่างต่อเนื่อง ทำให้เป็นที่น่าสนใจว่า การดำเนินการของสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปทุมธานีที่ได้มีการทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) กับมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี มีความก้าวหน้าและประสบความสำเร็จเป็นการปฏิบัติที่เป็นเลิศหรือไม่ อย่างไร และจะสามารถนำข้อค้นพบ เหล่านั้นมาใช้สร้างเป็นแนวทางการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานีได้ในลักษณะใด ดังนั้นจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาและสังเคราะห์การ

ปฏิบัติที่เป็นเลิศเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิตในสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานีที่เป็นโรงเรียนนาร่อง จำนวน 22 แห่งและนำผลที่ได้มากำหนดแนวทางการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตให้กับสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานีในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสังเคราะห์การปฏิบัติที่เป็นเลิศของระบบธนาคารหน่วยกิต ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
2. เพื่อเสนอแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศของระบบธนาคารหน่วยกิต ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาหรือรองผู้อำนวยการสถานศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โรงเรียนละ 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวน 22 คน และกลุ่มที่ 2 ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับระบบธนาคารหน่วยกิตในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี กำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) โรงเรียนละ 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูล จำนวน 22 คน
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม
4. การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยศึกษาเอกสารและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติที่เป็นเลิศและระบบธนาคารหน่วยกิตของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อกำหนดขอบเขตและประเด็นที่จะศึกษาในการกำหนดโครงสร้างเครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม รวบรวมข้อมูลที่ได้นำมาสังเคราะห์เนื้อหาเพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นการปฏิบัติที่เป็นเลิศของระบบธนาคารหน่วยกิตในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. การสังเคราะห์การปฏิบัติที่เป็นเลิศของระบบธนาคารหน่วยกิตของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

1.1 ด้านโครงสร้างและการจัดการ คือ 1) มีการใช้การจัดหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการศึกษาระดับอุดมศึกษา 2) มีความเป็นอิสระในการออกแบบและตัดสินใจในการเทียบโอนผลการเรียน 3) การเทียบโอนผลการเรียนในสถานศึกษาเป็นผลการเรียนในระดับอุดมศึกษาควรออกแบบและวางแผนร่วมกับมหาวิทยาลัย

1.2 ด้านหลักเกณฑ์ 1) ยึดถือหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการเทียบโอนตามระเบียบวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของสถานศึกษา 2) สื่อสารและทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของหลักสูตรและการเทียบโอนกับสถาบันอุดมศึกษาให้ชัดเจน

1.3 ด้านวิธีการ 1) จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินการ การประชุมวางแผนสร้างความเข้าใจแก่ผู้ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้เพิ่มเติมให้สอดคล้องตามหลักสูตร การวัดและประเมินผลอย่างยืดหยุ่นหลากหลาย การทบทวนแก้ไขปัญหาและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 2) จัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องตามบริบท โดยคำนึงถึงความคุ้มค่าและสถานะของผู้เรียน 3) ใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับมหาวิทยาลัย

1.4 ด้านกลยุทธ์ จูงใจด้วยทุนการศึกษา และชี้ให้นักเรียนเห็นถึงประโยชน์จากการเรียนในระบบธนาคารหน่วยกิต

1.5 ด้านผลลัพธ์ ผู้เรียนมีทักษะ ความรู้ ความสามารถที่เพิ่มขึ้นชัดเจน จากการเรียนในระบบธนาคารหน่วยกิต สามารถเทียบโอนผลการเรียนในระดับอุดมศึกษาได้สำเร็จ ย่นระยะเวลาเรียนในระดับอุดมศึกษาได้จริง ได้รับวุฒิการศึกษาที่เพิ่มขึ้น ได้โควตาเรียนต่อในสถาบันอุดมศึกษา รวมถึงการได้รับทุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา

2. แนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศของระบบธนาคารหน่วยกิตในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยจำแนกตามหลักทฤษฎี 4M ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารจัดการ (Management) 1) เชื่อมต่อนโยบายระบบธนาคารหน่วยกิตต่อยอด จากกระทรวงศึกษาธิการสู่กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม 2) กำหนดบทบาทหน่วยงานทำหน้าที่ควบคุมมาตรฐานการเทียบโอนหน่วยกิตโดยพิจารณาหลักสูตร คำอธิบายรายวิชาการ จัดการเรียน การวัดและประเมินผล และติดตามผลการเทียบโอนให้เกิดความก้าวหน้า 3) จัดทำเอกสารคู่มือหรือแนวปฏิบัติสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) จัดโครงการสร้างเสริมประสบการณ์วิชาชีพให้นักเรียนได้รับค่าตอบแทนตามคุณวุฒิและสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาตนเอง 5) สร้างความโดดเด่นของแต่ละเขตพื้นที่ด้วยการกำหนดทิศทางและออกแบบหลักสูตรของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มุ่งส่งเสริมความเป็นเลิศเฉพาะทาง

2.2 ด้านทรัพยากรบุคคล (Man) สนับสนุนการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางโดยเป็นความร่วมมือด้านวิชาการจากองค์กรภาครัฐ มหาวิทยาลัย และสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.3 ด้านงบประมาณ (Money) ลดค่าใช้จ่ายด้านการเรียนให้กับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อจูงใจให้นักเรียนเข้าร่วมในระบบธนาคารหน่วยกิตมากยิ่งขึ้น

2.4 ด้านวัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยี (Material & Technology) ต่อยอดการเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ทั้งในรูปแบบออนไลน์ (Online) และออนไซต์ (On-Site) สู่การเทียบโอนเข้าระบบธนาคารหน่วยกิตอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการศึกษาระดมความคิดเห็นการปฏิบัติที่เป็นเลิศของระบบธนาคารหน่วยกิตในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี พบว่า ในการปฏิบัติที่เป็นเลิศของระบบธนาคารหน่วยกิต มีลักษณะที่นำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังต่อไปนี้

1. ด้านโครงสร้างการจัดการ มุ่งเน้นการดำเนินการเทียบโอนภายในสถานศึกษาและเตรียมการสำหรับการใช้ข้อมูลเพื่อเทียบโอนในระดับการศึกษาที่สูงขึ้น โดยเกี่ยวข้องกับหลักสูตร 3 ประเภท ได้แก่

1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการเทียบโอนผลการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดขึ้นในรอบของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และที่แก้ไขเพิ่มเติม

โดยเกิดจากการจัดการศึกษา 3 รูปแบบได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ดำเนินการตามแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่ให้สิทธิ์สถานศึกษาในการเทียบโอนผลการเรียนของผู้เรียนจากสถานศึกษาได้ในกรณีต่างๆ ทั้งการย้ายสถานศึกษา การเปลี่ยนรูปแบบการศึกษา การย้ายหลักสูตร การออกกลางคัน และการขอกลับเข้ารับการศึกษาคือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ซึ่งหากสถานศึกษาดำเนินการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเหมือนกันแล้ว ย่อมไม่ใช่อุปสรรคต่อการเทียบโอนผลการเรียนเป็นของสถานศึกษาปลายทาง รวมถึงสถานศึกษาสามารถออกแบบการเทียบโอนได้อย่างอิสระและหลากหลายภายใต้หลักการพิจารณา คือ พิจารณาจากหลักฐานการศึกษาและเอกสารอื่นๆ ที่ให้ข้อมูลแสดงความรู้ความสามารถของผู้เรียน พิจารณาจากการทดสอบด้วยวิธีการต่างๆ ทั้งภาคความรู้และภาคปฏิบัติ และพิจารณาจากความสามารถและการปฏิบัติในสภาพจริง

1.2 หลักสูตรจากต่างประเทศ การเทียบโอนผลการเรียนของนักเรียนที่ศึกษาหลักสูตรต่างประเทศ หรือเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนไปเรียนในต่างประเทศ แล้วมีความประสงค์จะเปลี่ยนแปลงหรือย้ายกลับเข้ามาเรียนกับสถานศึกษาในรูปแบบการเรียนในระบบนั้น สถานศึกษามีอำนาจในการดำเนินการได้โดยปฏิบัติตามแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักการและแนวปฏิบัติการเทียบชั้นการศึกษาสำหรับนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ซึ่งสถานศึกษาสามารถดำเนินการในรูปของคณะกรรมการเทียบโอน จำนวนไม่น้อยกว่า 3 คน แต่ไม่ควรเกิน 5 คน ทำการเทียบโอนผลการเรียนจากหลักสูตรต่างประเทศ ที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด ผลการเรียนรู้ จุดประสงค์ หรือเนื้อหาที่สอดคล้องกันไม่น้อยกว่าร้อยละ 60 มาเทียบโอน และพิจารณาให้ระดับผลการเรียนสอดคล้องกับหลักสูตรของสถานศึกษา กรณีนักเรียนที่เข้าโครงการแลกเปลี่ยนต่างประเทศ หากต้องการเทียบชั้นการศึกษาต้องพิจารณาร่วมกันระหว่าง พื้นความรู้เดิมของนักเรียนก่อนเดินทาง หลักฐานการศึกษาที่ได้รับจากต่างประเทศเป็นใบแสดงผลการเรียนเป็นรายวิชาที่ได้รับการประเมินผลแล้ว และสถานศึกษาที่สำเร็จการศึกษามานั้นจะต้องเป็นสถานศึกษาของรัฐ หรือเป็นของเอกชนที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน จากรัฐบาลหรือองค์กรที่มีหน้าที่ในการรับรองมาตรฐาน หรือสถานศึกษาที่เปิดสอนตามหลักสูตรของรัฐจึงจะสามารถนำมาเทียบชั้นการศึกษาตามลำดับต่อเนื่องจากที่ได้เรียนอยู่ในประเทศไทยได้ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนต่อเนื่อง การเรียนซ้ำชั้น หรือการเรียนข้ามชั้นในต่างประเทศ

1.3 หลักสูตรระดับอุดมศึกษา คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีการออกหลักเกณฑ์และวิธีการเทียบโอนหน่วยกิตและผลการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2565 เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาใช้ผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นหลักสำคัญในการเทียบโอน โดยให้สถาบันอุดมศึกษาจัดทำรายละเอียดผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของรายวิชาที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะมีผู้ยื่นคำขอเทียบโอนเพื่อเป็นเกณฑ์เทียบเคียงในการพิจารณาโดยผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ต้องเทียบได้ตามมาตรฐานผลลัพธ์การเรียนรู้ของแต่ละระดับคุณวุฒิ ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา ซึ่งสามารถทดสอบและประเมินผลได้โดยวิธีการต่างๆ (คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา, 2565) ซึ่งข้อกำหนดที่กล่าวมานั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่สถาบันระดับอุดมศึกษาต้องกำหนดมาตรฐาน ตัวชี้วัดให้ชัดเจน สื่อสารสร้างความเข้าใจต่อสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงถ้าได้ร่วมออกแบบหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลแก่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นก็ย่อมได้รับความเชื่อมั่นเพียงพอที่สถาบันอุดมศึกษา จะนำไปเทียบโอนได้

และเพื่อแก้ไขปัญหาระบบธนาคารหน่วยกิตยังไม่ครอบคลุมในทุกคณะและทุกมหาวิทยาลัยนั้น ปัจจุบันได้มีการประกาศเร่งรัดขับเคลื่อนระบบธนาคารหน่วยกิต โดยพลตำรวจเอก เพิ่มพูน ชิดชอบ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีการเผยแพร่ราชกิจจานุเบกษาเป็นประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการดำเนินงานธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการอาชีวศึกษา ลงวันที่ 30 เมษายน 2567 และอยู่ระหว่างการพิจารณาเพื่อประกาศ (ร่าง) ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักเกณฑ์และแนวทางการดำเนินงานธนาคารหน่วยกิต ทั้งในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบการศึกษาในระบบ” โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระดับอาชีวศึกษา รูปแบบการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาระบบทวิภาคี โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และระดับการศึกษา ขั้นพื้นฐาน รูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยกรมส่งเสริมการเรียนรู้และการขับเคลื่อนตามกรอบนโยบายและยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ปี พ.ศ. 2563-2570 ที่มีเป้าประสงค์ด้านการพัฒนากำลังคนและสถาบันความรู้ เป้าหมายสำคัญหนึ่งคือการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและพัฒนาทักษะเพื่ออนาคต และแผนงาน/โครงการสำคัญ คือ โครงการพัฒนาระบบธนาคารหน่วยกิตแห่งชาติ (National Academic Credit Bank) จึงมีความเป็นไปได้ที่จะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้มหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่างๆ เข้าร่วมในระบบธนาคารหน่วยกิตมากขึ้นโดยลำดับจากเดิมที่มีมหาวิทยาลัยที่เข้าร่วมระบบธนาคารหน่วยกิต จำนวน 25 สถาบัน (กรุงเทพมหานคร, 2567) ส่วนปัญหาภาระด้านการเรียนที่มากจนเกินไปสำหรับนักเรียนนั้น หากเป็นเนื้อหาวิชาที่ได้รับการพิจารณามาตรฐานและตัวชี้วัดแล้วมีความใกล้เคียงกับรายวิชาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานก็สามารถปรับลดให้นักเรียนสามารถเทียบโอนจากรายวิชาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ แต่หากเกิดจากการที่เนื้อหาวิชามีความยากกว่าระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนจำเป็นต้องเรียนเพิ่มเติมมากขึ้น ส่วนนี้สถานศึกษาควรพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสม และควรเป็นทางเลือกให้กับนักเรียนที่มีความต้องการและมีความพร้อม เพราะความรู้และทักษะที่จะสามารถใช้เทียบโอนได้จะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดของมหาวิทยาลัยอย่างไรก็ตามนักเรียนไม่ควรถูกจำกัดสิทธิ์ในการเรียนด้วยเหตุผลด้านภาระด้านค่าใช้จ่าย

2. ด้านหลักเกณฑ์ หลักเกณฑ์ในการเทียบโอนผลการเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังคงดำเนินการได้ตามแนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ส่วนการเทียบโอนในระบบธนาคารหน่วยกิต ที่มีการออกประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการดำเนินงานธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2567 (ราชกิจจานุเบกษา, 2567) ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการเทียบโอนไว้โดยสังเขป ดังนี้

2.1 มาตรฐานของการเทียบโอนระบบธนาคารหน่วยกิต มีการกำหนดให้สถานศึกษาที่จะดำเนินโครงการตามระบบธนาคารหน่วยกิตจะต้องขึ้นทะเบียนเป็นธนาคารหน่วยกิตสถานศึกษา โดยคาดว่าจะไป เพื่อตรวจสอบมาตรฐานการดำเนินการเทียบโอนให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษามีการนิเทศ กำกับติดตาม และประกันคุณภาพของการดำเนินงานในลำดับต่อไป

2.2 หลักเกณฑ์ในการเทียบโอน กรณีเป็นการสะสมหน่วยกิตที่ได้จากการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การฝึกอบรม การรับรองมาตรฐานอาชีพ ประสบการณ์ที่เกิดจากการฝึกปฏิบัติ หรือการเรียนรู้จริงในที่ทำงานระหว่างการศึกษาหรือการประกอบอาชีพ สถานศึกษาต้องดำเนินการประเมินเป็นผลลัพธ์การเรียนรู้ตามกรอบคุณวุฒิแห่งชาติ ตามที่ สพฐ. สอศ. สช. และ สกร. ประกาศกำหนด ส่วนขั้นตอนหรือวิธีในการดำเนินการนั้นอยู่ระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงาน

คณะกรรมการอาชีวศึกษา กรมส่งเสริมการเรียนรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ซึ่งทำหน้าที่เป็น
ธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษา จัดทำประกาศรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน

2.3 กรอบเวลาและอายุของผลการเรียน มีการกำหนดไม่ให้นำเงื่อนไขของเวลามาใช้ในการ
สะสมหน่วยกิตและระยะเวลาในการศึกษา โดยการสะสมหน่วยกิตสามารถทำได้ตลอดชีวิตโดยไม่จำกัดอายุ
และคุณวุฒิของผู้เรียน

2.4 เอกสารรับรองการเทียบโอน สถานศึกษาจะต้องดำเนินการบันทึกผลการเรียนและ
ผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียนในธนาคารหน่วยกิต โดยหากผู้เรียนได้รับหน่วยกิตจากการลงทะเบียนเรียนใน
รายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาต่างๆ จากการศึกษาในระบบของสถานศึกษา ให้บันทึกผลการเรียนตามระดับคะแนน
ตัวอักษร หรือ แต้มระดับคะแนนที่สอบได้ และหากผู้เรียนได้รับหน่วยกิต จากการเทียบโอนจากการศึกษานอก
ระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย การฝึกอบรม การรับรองมาตรฐานอาชีพ ประสบการณ์ที่เกิดจากการฝึกปฏิบัติ
หรือการเรียนรู้จริง ในที่ทำงานระหว่างการศึกษาหรือการประกอบอาชีพ ให้สถานศึกษานับที่โดยไม่กำหนด
ระดับคะแนนตัวอักษรหรือแต้มระดับคะแนน หรืออาจจัดให้มีการประเมินใหม่เพื่อวัดระดับผลการเรียนและ
บันทึกผลการเรียนตามระดับคะแนนหรือแต้มระดับคะแนนที่สอบ โดยจัดทำหลักฐานข้อมูลประกอบการเทียบ
โอนบันทึกไว้ด้วย

สำหรับการดำเนินงานเทียบโอนหน่วยกิตและผลการศึกษาของสถาบันระดับอุดมศึกษา
มีสถาบันมีอิสระในการกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขในการเทียบโอนหน่วยกิตและผลการศึกษา
โดยต้องมีมาตรฐานไม่ต่ำกว่าหลักเกณฑ์ตามประกาศคณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา (คณะกรรมการ
มาตรฐานการอุดมศึกษา, 2565) ซึ่งหลักเกณฑ์การเทียบโอนการศึกษาในระบบ ระดับอนุปริญญาและปริญญา
ตรี จะต้องประกอบด้วย 1) เป็นรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาในหลักสูตรระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่าที่
คณะกรรมการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจตามกฎหมายรับรอง 2) รายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาที่จะนำมาขอ
เทียบโอนต้องมีสาระสำคัญครอบคลุมรายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาที่ขอเทียบโอน 3) ผลการเรียนในรายวิชา
หรือกลุ่มรายวิชาที่จะนำมาขอเทียบโอน จะต้องมีความไม่ต่ำกว่า 2.00 จากระบบ 4.00 หรือเทียบเท่า
4) รายวิชาหรือกลุ่มรายวิชาที่เทียบโอนจากต่างสถาบันอุดมศึกษาสามารถนำมาคำนวณแต้มระดับคะแนน
เฉลี่ยสะสมได้ ส่วนหลักเกณฑ์การเทียบโอนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จะต้อง
1) ผู้ขอเทียบโอนมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับผลลัพธ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ของรายวิชา
หรือกลุ่มรายวิชาที่จะขอเทียบโอน 2) ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ขอเทียบโอนไม่จำกัดระยะเวลาที่ใช้ในการเรียนรู้
และส่งผลประสบการณ์ในผลลัพธ์การเรียนรู้เรื่องนั้น แต่ต้องทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการของสาขาที่จะขอ
เทียบโอน (3) ผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เทียบโอนไม่สามารถมาคำนวณแต้มระดับคะแนนเฉลี่ยสะสมได้ซึ่งการเทียบ
โอนสำหรับการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ให้สามารถเทียบโอนได้
โดยรวมแล้วไม่เกินสามในสี่ของจำนวนหน่วยกิตรวมของหลักสูตรสำหรับระดับปริญญาตรี การเทียบโอน
ไม่สามารถต่อช่วงไปยังสถาบันอุดมศึกษาอื่นได้ และต้องระบุไว้ในใบแสดงผลการเรียนว่าเป็นรายวิชาหรือกลุ่ม
รายวิชาที่มีการเทียบโอน ดังนั้น เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า การเทียบโอนผลการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
เป็นการศึกษาในระดับอุดมศึกษาสามารถกระทำได้โดยไม่ขัดกับหลักเกณฑ์ที่ระบุในประกาศฉบับดังกล่าว

3. ด้านวิธีการ จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า การเทียบโอนผลการเรียนรู้อยู่ในสถานศึกษานั้น
สามารถดำเนินการได้โดยไม่เกิดปัญหา อันเนื่องมาจากความชัดเจนของแนวปฏิบัติที่ระบุอยู่ในคู่มือแนว
ปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ที่สถานศึกษาทุกแห่งยึดถือปฏิบัติ
รวมถึงความมีอิสระในการออกแบบและความยืดหยุ่นในการเทียบโอนผลการเรียนรู้อยู่ตามกรอบที่แนวปฏิบัติ

กำหนดให้ จะมีก็แต่การเทียบโอนผลการเรียนรู้ของสถานศึกษาสู่การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาด้วยธนาคารหน่วยกิต ซึ่งตามประกาศกระทรวงการอุดมศึกษาฯ (แนวทางการดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2562, 2562) ที่ให้มหาวิทยาลัยเป็นผู้กำหนดกระบวนการดำเนินการ หลักเกณฑ์และวิธีการต่างๆ บนมาตรฐานของสภาสถาบันอุดมศึกษา ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนและการกำหนดหลักสูตรสถานศึกษาที่จะร่วมกับธนาคารหน่วยกิต หากไม่เกิดการสื่อสารให้เกิดความเข้าใจตรงกันก็อาจทำให้เกิดอุปสรรคต่อการดำเนินการได้

สำหรับวิธีการจัดการเรียนรู้ของธนาคารหน่วยกิตตามที่ได้ค้นพบ มีวิธีการจัดการเรียนการสอนได้หลากหลายวิธี ซึ่งสถานศึกษาและสถาบันอุดมศึกษาควรพูดคุยวางแผนและพิจารณาถึงความสะดวก คำนวณค่าใช้จ่ายแต่ยังคงมาตรฐานให้ได้มากที่สุด โดยอาจเลือกใช้การจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ ทั้งการเรียนแบบถ่ายทอดสด (Live) หรือบันทึกเทป โดยมีครูประจำวิชาควบคุมการเรียนการสอนของนักเรียนในห้องด้วยเช่นกัน ทั้งนี้สามารถต่อยอดจากโครงการพัฒนามหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย เพื่อการจัดการเรียนการสอนในระบบเปิด (Thai-MOOC) ของสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมได้เช่นกัน นอกจากนี้สถานศึกษาและมหาวิทยาลัยยังสามารถแบ่งปันทรัพยากรร่วมกันได้ เช่น บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ ในรูปแบบของการทำการบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ(MOU) โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้ประสานความร่วมมือนี้

4. ด้านกลยุทธ์ กลยุทธ์ที่จะช่วยผลักดันธนาคารหน่วยกิตให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องใช้กลยุทธ์ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ โดยสอดคล้องกับคำตอบในวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ที่จะต้องผลักดันให้มหาวิทยาลัยทุกแห่งเข้าร่วม มีหน่วยงานที่รับผิดชอบทำหน้าที่ผลักดันระเบียบข้อตกลงต่างๆ อย่างชัดเจน การสร้างการรับรู้และตื่นตัวโดยให้เห็นถึงความจำเป็นในยุคสมัยปัจจุบัน รวมถึงกลยุทธ์ในระดับปฏิบัติการ คือ การจูงใจให้มหาวิทยาลัยเข้าร่วม การสร้างความร่วมมือในการกำหนดและพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับธนาคารหน่วยกิต รวมถึงต้องผลักดันให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนในระบบธนาคารหน่วยกิตด้วยเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการจูงใจด้วยใบรับรองเพื่อนำไปใส่ Portfolio การให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน การสร้างแรงจูงใจและทัศนคติที่ดีในการประกอบอาชีพและการได้รับคุณวุฒิทางวิชาชีพที่สูงขึ้น

5. ผลลัพธ์ มีโรงเรียนที่กล่าวถึงผลลัพธ์ที่ประสบความสำเร็จ ดังนี้ 1) นักเรียนมีทักษะ ความรู้ความสามารถที่เพิ่มขึ้นชัดเจน จากการเรียนในระบบธนาคารหน่วยกิต จำนวน 1 โรงเรียน 2) มีนักเรียนสำเร็จการศึกษาในระบบธนาคารหน่วยกิต จำนวน 2 โรงเรียน 3) นักเรียนสามารถเทียบโอนผลการเรียนในระดับอุดมศึกษาได้สำเร็จ จำนวน 1 โรงเรียน 4) นักเรียนสามารถย่นระยะเวลาเรียนในระดับอุดมศึกษาได้จริง จำนวน 3 โรงเรียน 5) นักเรียนได้รับวุฒิการศึกษาที่เพิ่มขึ้น จำนวน 6 โรงเรียน 6) นักเรียนได้โควตาเรียนต่อในสถาบันอุดมศึกษา จำนวน 5 โรงเรียน 7) นักเรียนได้รับทุนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จำนวน 2 โรงเรียน จากการดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2566 ผลลัพธ์ของการดำเนินการที่เห็นได้อย่างชัดเจนเป็นการปฏิบัติที่เป็นเลิศ พบว่า 1) นักเรียนได้รับวุฒิการศึกษาที่เพิ่มขึ้น โดยพบได้จากการทำระบบธนาคารหน่วยกิตร่วมกับวิทยาลัยเทคนิคอาชีว นักเรียนจะได้รับวุฒิ ปวช. ไปพร้อมกับวุฒิการศึกษาระดับ ม.6 หรือได้รับเป็นประกาศนียบัตรรับรองจากสถาบันการศึกษาเพื่อเป็นการรับรองความรู้เพื่อนำไปใช้ในการเทียบโอนและศึกษาต่อในสถาบันเหล่านั้น 2) นักเรียน ได้โควตาเรียนต่อในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งจำเพาะว่าเป็นโควตาของคณะที่ทำบันทึกการตกลงความร่วมมือ (MOU) กับสถานศึกษาเท่านั้น และหากนักเรียนมีผลการเรียนที่ดี ก็มีโอกาสดำเนินการทุนการศึกษาด้วยเช่นกัน 3) นักเรียนที่มีทักษะ ความรู้ ความสามารถที่เพิ่มขึ้นชัดเจน จากการเรียนใน

ระบบธนาคารหน่วยกิต พบในนักเรียนที่ศึกษาแผนการเรียนที่ส่งเสริมความสามารถเฉพาะทาง และได้รับการส่งเสริมด้านกิจกรรมและการแข่งขันจากสถานศึกษา

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือแนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศของระบบธนาคารหน่วยกิตในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี โดยมุ่งเน้นบทบาทในระดับกระทรวง และจำแนกตามหลักทฤษฎี 4M สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศของระบบธนาคารหน่วยกิตในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 ควรมีการปรับโครงสร้างของหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกันของหน่วยสะสมหน่วยกิตและหน่วยที่จะนำผลหน่วยกิตไปใช้ให้มีความเชื่อมโยงในหลักสูตรที่หลากหลาย
 - 1.2 ควรมีการจัดทำคู่มือโดยเฉพาะหลักเกณฑ์การเทียบโอนผลการเรียนรู้ในระบบธนาคารหน่วยกิตสู่การศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติเดียวกัน
 - 1.3 ควรมีการประชาสัมพันธ์การดำเนินการระบบธนาคารหน่วยกิตให้มากขึ้นเพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจสำหรับผู้เรียนและผู้ปฏิบัติ
 - 1.4 ควรมีการควบคุมมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของระบบธนาคารหน่วยกิตในสถานศึกษา เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสถาบันการศึกษาในรูปแบบอื่น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาระบบความเชื่อมโยงของการจัดการศึกษาระบบธนาคารหน่วยกิตในแต่ละระดับ

2.2 ควรศึกษาการดำเนินการระบบธนาคารหน่วยกิตในรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อสร้างการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม. (2566). กรอบประเด็นยุทธศาสตร์ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568. แหล่งที่มา <https://www.mhes.go.th/index.php/aboutus/stg-policy/10166-FrameWork-STG-2568.html> สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2567.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2567). เช็ก 25 มหาลัยเข้าร่วม ธนาคารหน่วยกิต เรียนได้ไม่จำกัดอายุ ใช้รับรองวิชาชีพ. แหล่งที่มา <https://www.bangkokbiznews.com/health/education/1124765> สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2567.
- คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา. (2565). เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการเทียบโอนหน่วยกิตและผลการศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการมาตรฐานการอุดมศึกษา.
- ชูชีพ พุทประเสริฐ. (2564). การปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice): สู่การพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษา. แหล่งที่มา http://www.cheffile.cmru.ac.th/curriculum/2564/graduate/graduate_curriculum3/SAR3/KPI3.2/3.2-2-1.pdf สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2567.
- ประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม เรื่อง แนวทางการดำเนินงานระบบคลังหน่วยกิตระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2562. (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนพิเศษ 274 ง หน้า 32. (8 พฤศจิกายน 2562).
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แนวทางการดำเนินงานธนาคารหน่วยกิตระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอาชีวศึกษา พ.ศ. 2567. (2567). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 141 ตอนพิเศษ 119 ง หน้า 15. (30 เมษายน 2567).
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2565). ธนาคารหน่วยกิต เปิดโอกาสการเรียนรู้สู่การยกระดับการศึกษาทุกช่วงวัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาระบบสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (20 มีนาคม 2545). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง หลักการและแนวปฏิบัติการเทียบชั้นการศึกษา สำหรับนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยน. แหล่งที่มา <https://lks.ac.th/wp-content/uploads/2022/07> สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2567.

ทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต BASIC WORK SKILL DEVELOPMENT IN THE DISRUPTION ERA FOR UNDERGRADUATE

¹ศุภกิตติ์ สรรค์พิพัฒน์ Suphakit Sanpipat ²อภิภา ปรัชญพฤทธิ์ Apipa Prachyapruit
^{1, 2}จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Chulalongkorn University, Thailand
Corresponding Author E-mail: Suphakit.sanpipat@gmail.com

Article Received: April 17, 2025. Revised: August 21, 2025. Accepted: August 23, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสังเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวกับทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผัน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย หัวหน้าฝ่ายบุคคลและเจ้าหน้าที่พัฒนาองค์กรและฝึกอบรมของหน่วยงานหรือบริษัท เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์ทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในยุคพลิกผันของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต วิเคราะห์ข้อมูลโดยความถี่และวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต พบทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต จำนวน 34 ทักษะ โดยทักษะที่มีความถี่สูงสุดอันดับแรก คือ ทักษะการคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ อันดับ 2 คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการปรับตัวได้รวดเร็วยืดหยุ่น และรับมือกับความเครียดและทักษะการใช้เทคโนโลยี ส่วนอันดับ 3 คือ ทักษะการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการจัดการตนเอง ทักษะการสื่อสาร ทักษะการรวมพลังทำงานเป็นทีม และทักษะด้านธุรกิจ 2) ผลการสัมภาษณ์สถานประกอบการเกี่ยวกับทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต มีจำนวน 19 ทักษะ โดยทักษะที่มีความถี่สูงสุดอันดับ 1 คือ ทักษะการสื่อสาร อันดับ 2 ทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และอันดับ 3 คือ ทักษะการคิดเชิงระบบ ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะเทคโนโลยี และทักษะการเรียนรู้สิ่งใหม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง

คำสำคัญ: ทักษะ, การทำงานพื้นฐาน, ยุคพลิกผัน, นักศึกษาปริญญาบัณฑิต

Abstract

This research aims to synthesize concepts related to fundamental work skills in the era of disruption. The sample group consists of HR executives, organizational development officers, and training officers from various agencies and companies. The research instruments include document analysis forms and interview forms, focusing on essential work skills for undergraduate students in this disruptive era. The data is analyzed using frequency analysis and Mayring's Qualitative Content Analysis method to systematically organize, present, summarize, interpret, and verify the accuracy of the findings.

The research results found that: 1) The study of documents on basic work skills in the era of change for graduate students identified 34 basic work skills. The skill with the

highest frequency was initiative and creativity skills, followed by analytical thinking skills, adaptability and flexibility skills, stress coping skills, and technology skills. Ranked third were complex problem-solving skills, critical thinking skills, self-management skills, communication skills, teamwork skills, and business skills. 2) The results of interviews with business establishments regarding basic work skills in the era of change for graduate students revealed 19 skills. The most frequently mentioned skill was communication skills, followed by analytical thinking skills and creative thinking skills. In third place were systems thinking skills, teamwork skills, technology skills, and the ability to learn new things and accept change.

Keywords: Skills, Basic Work Skills, Era of Disruptive, Graduate Students

บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานของการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมโลก มนุษย์ทุกคนนั้นจำเป็นที่จะต้องได้รับรวมถึงการศึกษา เพื่อให้เป็นพลเมืองที่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพและพัฒนาสังคมและประเทศชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พิชัยยุทธ สยามพันธกิจ, 2553) สามารถมีบทบาททั้งทางการเมือง สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ความเป็นพลเมือง คือ การเป็นสมาชิกของสังคมที่อิสรภาพควบคู่ไปกับความรับผิดชอบและมีสิทธิเสรีภาพควบคู่กับหน้าที่ โดยมีความสามารถในการยอมรับความแตกต่าง และเคารพกติกาในการอยู่ร่วมกันและพร้อมมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสังคม (ปริญญญา เทวานนฤมิตรกุล, 2555)

สังคมโลกปัจจุบันขับเคลื่อนด้วยกลไกของตลาดแรงงานของภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรมเพื่อขับเคลื่อนประเทศไปข้างหน้า พัฒนาการของเทคโนโลยี และระบบคอมพิวเตอร์และปัญญาประดิษฐ์ ทำให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคเทคโนโลยีพลิกผัน โดยการเปลี่ยนแปลงนี้ ทำให้เกิดผลกระทบตั้งแต่ระดับชุมชนไปจนถึงระดับโลก (ธนชาติ นุ่นนนท์, 2565)

ทักษะ (skill) หมายถึง ความชำนาญหรือความสามารถในการกระทำหรือการปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งอาจเป็นทักษะด้านร่างกาย สติปัญญา หรือสังคม ที่เกิดขึ้นจากการฝึกฝนหรือการกระทำบ่อยๆ (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2557) ทักษะการทำงานได้มีการกล่าวถึงอย่างมากมายในยุคนี้ ได้แก่ ทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่แบ่งออกได้เป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้พื้นฐาน (fundamental literacies) ด้านทักษะสมรรถนะ (competencies) และด้านทักษะที่ใช้ในการปรับตัวเข้ากับสภาพสังคม

มหาวิทยาลัยที่เป็นแหล่งรวมวิทยาการความรู้ พัฒนาทักษะ และเสริมสร้างลักษณะชีวิตควรมีบทบาทในการสร้างทักษะการทำงานให้แก่บัณฑิต การกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตตามเป้าหมายในการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยจึงควรสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลก (UNESCO, 2020) ทั้งนี้เพราะหากมหาวิทยาลัยละเลยและมองข้ามการสร้างทักษะการทำงานตามความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกก็จะทำให้บัณฑิตที่ผลิตออกมามีทักษะการทำงานที่ไม่ตรงตามความต้องการของภาคเศรษฐกิจ นำไปสู่การว่างงานของบัณฑิตในอนาคต

ปัจจุบันความต้องการด้านทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันเป็นประเด็นที่ถูกกล่าวถึงมากขึ้นเนื่องจากวิกฤตการณ์หลายด้านที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโลกอย่างรวดเร็ว เช่น วิกฤติทางภัยพิบัติทางธรรมชาติ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด - 19 วิกฤติสงครามและความขัดแย้งทางภูมิรัฐศาสตร์ วิกฤติความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ ซึ่งวิกฤติเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการทำงานของทุกคนอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

นอกจากนี้ นโยบายและแผนหลายฉบับยังกล่าวถึงทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผัน เช่น แผนอุดมศึกษา ระยะยาว 20 ปี (ปี พ.ศ. 2561 - 2580) ที่ระบุถึง ยุทธศาสตร์ที่ 1 ว่าด้วยการพัฒนาศักยภาพคน โดยมุ่งเน้น การพัฒนาองค์ความรู้และทักษะพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงสู่อนาคต พร้อมยกระดับคุณภาพ สมรรถนะของ กำลังคนให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในด้านการเสริมสร้างและพัฒนา ศักยภาพทุนมนุษย์ ที่ระบุว่า คนไทยต้องมีความนิยมที่ดี มีทักษะศตวรรษที่ 21 และมีสุขภาวะที่ดี การพัฒนาทักษะเป็นสิ่งสำคัญและ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการ เพื่อยกระดับมาตรฐานการอุดมศึกษาให้เทียบเคียงกับประเทศ พัฒนาแล้ว สนับสนุนการถ่ายทอดองค์ความรู้และนวัตกรรมอย่างกว้างขวาง ตามวัตถุประสงค์ของแผน อุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี ซึ่งมีเจตนารมณ์ในการพัฒนาและเปิดโอกาสการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาศักยภาพคนไทย ให้เกิดทักษะทางความคิด มีความสามารถทางวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนมีการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต และการพัฒนาศักยภาพและคุณภาพนักศึกษา เสริมสร้างความรู้และทักษะทางอาชีพให้พร้อมรับการ เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งมีการกำหนดเป้าหมายความสำเร็จ ด้วยการปรับปรุงกิจกรรมการพัฒนา นักศึกษาให้ทันสมัย ได้มาตรฐาน ครอบคลุมความรู้และทักษะในศตวรรษที่ 21 และพัฒนาทักษะการทำงาน และการแก้ปัญหา

จากความเป็นมาและความสำคัญของทักษะการทำงานของบัณฑิตที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึง ตระหนักและเล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนานิสิตนักศึกษาให้มีทักษะการทำงานที่จำเป็นในยุคพลิกผัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสังเคราะห์แนวคิดที่เกี่ยวกับแนวคิดทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษา ปริญญาบัณฑิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขั้นตอนการวิจัยเพื่อสัมภาษณ์และสังเคราะห์ทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับ นักศึกษาปริญญาบัณฑิตมีขั้นตอน ดังนี้

1.1 วิเคราะห์เอกสารและงานวิจัย เกี่ยวกับทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับ นักศึกษาปริญญาบัณฑิต โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ทำการศึกษาเอกสาร ตำรา หนังสือ วารสาร และงานวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับแนวคิดแนวคิดทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต 2) วิเคราะห์ ความถี่ 3) สรุปผลและนำเสนอตารางแจกแจงความถี่ของทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับ นักศึกษาปริญญาบัณฑิต

1.2 เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษา ปริญญาบัณฑิตจากการสัมภาษณ์สถานประกอบการในประเทศไทย ที่ได้รับรางวัลคุณภาพแห่งชาติ ประจำปี 2565 จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ 1) กลุ่มธุรกิจโรงกลั่นและการค้าน้ำมัน บริษัท บางจาก คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) 2) บริษัท เคาน์เตอร์เซอร์วิส จำกัด 3) ธนาคารออมสิน 4) กลุ่มธุรกิจโทรศัพท์เคลื่อนที่ในกลุ่ม บริษัททรู และ 5) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ โดยการสัมภาษณ์หัวหน้าฝ่ายบุคคลและเจ้าหน้าที่พัฒนาองค์กร และฝึกอบรม จำนวน 10 คน ตามขั้นตอนต่อไป 1) นำผลการวิเคราะห์เอกสารวิชาการและงานวิจัยเกี่ยวกับ ทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต รวมถึงเอกสารปฐมภูมิจาก สถานประกอบการจากการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 มาใช้พัฒนาแบบสัมภาษณ์ 2) สัมภาษณ์หัวหน้าฝ่ายบุคคล และ

เจ้าหน้าที่พัฒนาองค์กรและฝึกอบรม จำนวน 10 คน จากสถานประกอบการ 5 แห่ง 3) วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต โดยการแจกแจงความถี่และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และ 4) สรุปทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในยุคพลิกผันของนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

2. เครื่องมือในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 แบบวิเคราะห์เอกสารทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

2.2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยการวิเคราะห์ค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน มีค่าเท่ากับ 0.80

3. การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ ได้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รหัสรับรองเลขที่ COA No. 398/67 โครงการวิจัยที่ 670240

สรุปผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต สรุปผลการวิจัยดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การแจกแจงความถี่ทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

ลำดับ ที่	ทักษะ	World Economic Forum (2558)	วัดนาพร ระงับ ทุกซ์ (2563)	สอวช. (2563)	สำนักวิจัย และพัฒนา การศึกษา สำนักงานฯ (2564)	กมลพร กัลยาณมิตร (2564)	อนิรุทธิ์ ตุลสุข (2565)	ความถี่
1	ทักษะการคิดวิเคราะห์	✓	✓			✓		3
2	ทักษะความ กระตือรือร้นในการ เรียนรู้และมีกลยุทธ์ใน การเรียนรู้	✓						1
3	ทักษะการแก้ไขปัญหาที่ ซับซ้อน	✓			✓			2
4	ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์	✓	✓					2
5	ทักษะการคิดริเริ่มและ สร้างสรรค์	✓	✓		✓	✓	✓	5
6	ทักษะความเป็นผู้นำ และมีอิทธิพลต่อสังคม	✓						1
7	ทักษะการใช้เทคโนโลยี ติดตามและควบคุมงาน	✓						1

ลำดับ ที่	ทักษะ	World Economic Forum (2558)	พัฒนาพร ระงับ ทุกข์ (2563)	สอวช. (2563)	สำนักวิจัย และพัฒนา การศึกษา สำนักงานฯ (2564)	กมลพร กัลยาณมิตร (2564)	อนิรุทธิ์ ตุลสุข (2565)	ความถึ
8	ทักษะการออกแบบ เทคโนโลยีและการเขียน โปรแกรม	✓						1
9	ทักษะการปรับตัวได้ รวดเร็วยืดหยุ่น และ รับมือความเครียดได้ดี	✓				✓	✓	3
10	ทักษะการมีเหตุผล รู้จัก ใช้ความคิดแก้ไขปัญหา	✓						1
11	ทักษะการจัดการตนเอง		✓				✓	2
12	ทักษะการสื่อสาร		✓	✓				2
13	ทักษะการรวมพลัง ทำงานเป็นทีม		✓		✓			2
14	ทักษะการเป็นพลเมืองที่ เข้มแข็ง		✓					1
15	ทักษะการใช้เทคโนโลยี			✓	✓	✓		3
16	ทักษะความรู้ ภาษาอังกฤษ			✓				1
17	ทักษะการสร้าง เครือข่าย			✓				1
18	ทักษะด้านธุรกิจ			✓	✓			2
19	ทักษะความ กระตือรือร้น			✓				1
20	ทักษะการตลาด			✓				1
21	ทักษะมนุษยสัมพันธ์			✓				1
22	ทักษะการผลิตและเพิ่ม มูลค่าสินค้า			✓				1
23	ทักษะความรู้และการมี วินัยทางการเงิน			✓				1
24	ทักษะการบริหารจัดการ			✓				1
25	ทักษะการตลาด ออนไลน์			✓				1
26	ทักษะการล้มแล้วลุกเร็ว						✓	1
27	ทักษะการเข้าใจผู้อื่น						✓	1
28	ทักษะการติดตามการ เปลี่ยนแปลง						✓	1
29	ทักษะการมองเชิงระบบ						✓	1
30	ทักษะการตัดสินใจ						✓	1

ลำดับ ที่	ทักษะ	World Economic Forum (2558)	พัฒนาพร ระงับ ทุกซ์ (2563)	สอวช. (2563)	สำนักวิจัย และพัฒนา การศึกษา สำนักงานฯ (2564)	กมลพร กัลยาณมิตร (2564)	อนิรุทธิ์ ตุลสุข (2565)	ความถึ
31	ทักษะการปรับตัวให้เข้า กับวัฒนธรรมที่ หลากหลาย				✓			1
32	ทักษะการใช้ข้อมูล					✓		1
33	ทักษะความฉลาดทาง อารมณ์					✓		1
34	ทักษะการเรียนรู้ตลอด ชีวิต					✓		1

จากตารางวิเคราะห์ความถึของทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต พบว่า ทักษะที่มีความถึมากเป็น 3 อันดับแรก ดังนี้ อันดับที่ 1 คือ ทักษะการคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ (f = 5) อันดับที่ 2 คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการปรับตัวได้รวดเร็วยืดหยุ่นและรับมือความเครียดได้ดี และทักษะการใช้เทคโนโลยี (f = 3) ส่วนอันดับที่ 3 คือ ทักษะการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ทักษะการจัดการตนเอง ทักษะการสื่อสาร ทักษะการรวมพลังทำงานเป็นทีม และทักษะด้านธุรกิจ (f = 2)

2. ผลการสัมภาษณ์สถานประกอบการเกี่ยวกับทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต เป็นผลการสัมภาษณ์หัวหน้าฝ่ายบุคคลและเจ้าหน้าที่พัฒนาองค์กรและฝึกอบรมจากสถานประกอบการ 5 แห่ง สรุปข้อมูลดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการสัมภาษณ์แนวคิดทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

ลำดับ ที่	ทักษะการทำงาน พื้นฐานในยุคพลิกผัน สำหรับนักศึกษา ปริญญาบัณฑิต	หัวหน้าฝ่ายบุคคล					เจ้าหน้าที่พัฒนาองค์กรและฝึกอบรม					รวม
		กลุ่มธุรกิจโรงแรมและภัตตาคาร นันทนาการ (โรงแรม) ปอร์เช่ (โรงแรม)	บริษัทเคมส์เตอร์เรียลเอสเตท จำกัด	กลุ่มธุรกิจซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ กลุ่มบริษัท	ธนาคารออมสิน	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา	กลุ่มธุรกิจโรงแรมและภัตตาคาร นันทนาการ (โรงแรม) ปอร์เช่ (โรงแรม)	บริษัทเคมส์เตอร์เรียลเอสเตท จำกัด	กลุ่มธุรกิจซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์ กลุ่มบริษัท	ธนาคารออมสิน	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา	
1	ทักษะความคล่องตัว			✓								1
2	ทักษะแห่งการบริการ			✓								1
3	ทักษะการคิดเชิงระบบ			✓		✓				✓	✓	4
4	ทักษะการคิดวิเคราะห์		✓			✓			✓		✓	5
5	ทักษะการคิดริเริ่ม สร้างสรรค์					✓	✓	✓		✓		5
6	ทักษะการจัดการ					✓					✓	2
7	ทักษะการคิดประยุกต์					✓						1

ลำดับที่	ทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต	หัวหน้าฝ่ายบุคคล					เจ้าหน้าที่พัฒนาองค์กรและฝึกอบรม					รวม
		กลุ่มธุรกิจระดับและภาค ผู้นำบริษัท/องค์กร ปอต้นจกัฒน	บริษัท/องค์กร/วิสาหกิจ ปอต้นจกัฒน	กลุ่มธุรกิจ/วิสาหกิจ ปอต้นจกัฒน	สมาคม/สมาพันธ์	สมาคม/สมาพันธ์	กลุ่มธุรกิจระดับและภาค ผู้นำบริษัท/องค์กร ปอต้นจกัฒน	บริษัท/องค์กร/วิสาหกิจ ปอต้นจกัฒน	กลุ่มธุรกิจ/วิสาหกิจ ปอต้นจกัฒน	สมาคม/สมาพันธ์	สมาคม/สมาพันธ์	
8	ทักษะนวัตกรรม	✓					✓					2
9	ทักษะการปรับตัวและความยืดหยุ่น	✓	✓									2
10	ทักษะการสื่อสาร	✓	✓			✓	✓	✓	✓			6
11	ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น	✓					✓	✓	✓			4
12	ทักษะการจัดการตนเอง	✓							✓			2
13	ทักษะทางเทคโนโลยี		✓	✓			✓				✓	4
14	ทักษะการเรียนรู้จากผู้อื่น							✓				1
15	ทักษะความยืดหยุ่น								✓	✓		2
16	ทักษะด้านการจัดการทัศนคติ					✓				✓		2
17	ทักษะการเรียนรู้สิ่งใหม่ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง			✓	✓			✓			✓	4
18	ทักษะการคิดเชิงบูรณาการ		✓									1
19	ทักษะการมองกลยุทธ์ไปข้างหน้า					✓						1

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการสัมภาษณ์ทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต พบว่า ทักษะที่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำหรับทักษะมีความถี่สูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ อันดับที่ 1 คือ ทักษะการสื่อสาร ($f = 6$) อันดับที่ 2 คือ ทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะการคิดสร้างสรรค์ ($f = 5$) และ อันดับที่ 3 คือ ทักษะการคิดเชิงระบบ ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะเทคโนโลยี และทักษะการเรียนรู้สิ่งใหม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง ($f = 4$)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยที่มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์ที่ระบุตรงกันว่า ทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ที่มีความสำคัญ 3 อันดับแรก คือ ทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะการปรับตัวได้รวดเร็วยืดหยุ่น ซึ่งสอดคล้องกับบทความของอนิรุทธิ์ ตูลสุข (2565) ซึ่ง รายงานทักษะที่จำเป็นแห่งอนาคตของสำนักงานวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564) รายงาน Future of Jobs 2025 ของวีเล็ค ภูริวัชร (2568) ที่ระบุว่า ถึงทักษะที่จำเป็น คือ ทักษะการ

ปรับตัว เมื่อเข้าสู่ยุค BANI world นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ระบุตรงกันว่าทักษะที่มีความสำคัญรองลงมา ได้แก่ ทักษะเทคโนโลยี ซึ่งสอดคล้องกับแผนสมรรถนะบุคลากรในอนาคตของสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (2563) และผลงานของ กมลพร กัลยาณมิตร (2564) ที่ระบุทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19 ว่า การทำงานในตำแหน่งต่างๆ ต้องมีความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เมื่อเปรียบเทียบทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันเป็นรายปีจากผลการวิเคราะห์เอกสาร พบว่า ทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการปรับตัวได้รวดเร็วและยืดหยุ่น เป็นทักษะที่ถูกระบุถึงอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2558 จนถึงปี 2565 สะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับทักษะดังกล่าวต่อการทำงานในยุคพลิกผันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับบทความของอนิรุทธิ์ ตูลสุข (2565) ที่ระบุว่า ทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการปรับตัวได้รวดเร็วและยืดหยุ่น เป็นทักษะที่มีความจำเป็นสำหรับการปรับตัวในยุคพลิกผัน

3. เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลจากสถานประกอบการ 3 ประเภท คือ ธุรกิจการผลิตและจำหน่ายสินค้า ธุรกิจการบริการสื่อสาร และสถาบันทางการเงิน พบว่า ได้มีการกล่าวถึงทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในยุคพลิกผันของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาบัณฑิตจำนวน 19 ทักษะ โดยมีสังเกตว่า สถานประกอบการ ประเภทธุรกิจการผลิตและจำหน่ายสินค้าจะมุ่งเน้นทักษะนวัตกรรมและทักษะการปรับตัวและความยืดหยุ่น ส่วนธุรกิจการบริการสื่อสารจะมุ่งเน้นทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และทักษะทางเทคโนโลยี ขณะที่สถานประกอบการที่มีลักษณะสถาบันทางการเงินจะมุ่งเน้นทักษะการคิดเชิงระบบ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า หลักสูตรในมหาวิทยาลัยต้องเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาในด้านทักษะจำเป็นที่สำคัญให้เหมาะสมกับความต้องการตามลักษณะสถานประกอบการ นอกจากนี้เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของหัวหน้าฝ่ายบุคคลกับเจ้าหน้าที่พัฒนาพัฒนาองค์กรและการฝึกอบรมเกี่ยวกับทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต มีข้อสังเกตว่า ทักษะที่ระบุตรงกันอันดับแรก คือ ทักษะการสื่อสาร รองลงมา คือ ทักษะการคิดเชิงระบบ ทักษะคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะนวัตกรรม ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น แสดงถึงความจำเป็นของทักษะดังกล่าวต่อสถานประกอบการ

ขณะที่ทักษะที่หัวหน้าฝ่ายบุคคลกับเจ้าหน้าที่พัฒนาพัฒนาองค์กรและการฝึกอบรมให้ความสำคัญที่แตกต่างกัน มีดังนี้ อันดับแรก คือ ทักษะทางเทคโนโลยีและทักษะการเรียนรู้สิ่งใหม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง รองลงมาคือ ทักษะการจัดการ ทักษะการปรับตัวและความยืดหยุ่น ทักษะความยืดหยุ่น และทักษะด้านการจัดการทัศนคติ โดยหัวหน้าฝ่ายบุคคลจะมุ่งเน้นกำหนดคุณสมบัติของบุคลากรให้มีทักษะตามที่สถานประกอบการต้องการสำหรับการทำงานในปัจจุบัน เช่น การสรรหาและคัดเลือกบุคลากร การวางกลยุทธ์ด้านบุคลากรให้สอดคล้องกับเป้าหมายองค์กร ขณะที่เจ้าหน้าที่พัฒนาพัฒนาองค์กรและการฝึกอบรมจะมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะที่สถานประกอบการต้องการในอนาคตให้แก่บุคลากร เช่น การวิเคราะห์และวางแผนพัฒนาบุคลากร การจัดอบรมและกิจกรรมพัฒนาทักษะ การศึกษาและวิเคราะห์โครงสร้างองค์กร เพื่อนำเสนอแนวทางพัฒนา

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ ทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญต่อการทำงานในยุคพลิกผันโดยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะการทำงานที่มีความจำเป็นพื้นฐานต่อการทำงานในยุคพลิกผัน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ 1) ทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต จากผลการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผัน จำนวน 34 ทักษะ 2) ทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต จากผลการสัมภาษณ์สถานประกอบการ จำนวน 5 แห่ง พบทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผัน จำนวน 19 ทักษะ สรุปดังภาพที่ 1

ทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต	
ผลการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	ผลการสัมภาษณ์จากสถานประกอบการ
1) ทักษะการคิดวิเคราะห์	1) ทักษะความคล่องตัว
2) ทักษะความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และมีกลยุทธ์ในการเรียนรู้	2) ทักษะแห่งการบริการ
3) ทักษะการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน	3) ทักษะการคิดเชิงระบบ
4) ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์	4) ทักษะการคิดวิเคราะห์
5) ทักษะการคิดริเริ่มและสร้างสรรค์	5) ทักษะคิดริเริ่มสร้างสรรค์
6) ทักษะความเป็นผู้นำและมีอิทธิพลต่อสังคม	6) ทักษะการจัดการ
7) ทักษะการใช้เทคโนโลยีติดตามและควบคุมงาน	7) ทักษะการคิดประยุกต์
8) ทักษะการออกแบบเทคโนโลยีและการเขียนโปรแกรม	8) ทักษะนวัตกรรม
9) ทักษะการปรับตัวได้รวดเร็วยืดหยุ่น และรับมือความเครียดได้ดี	9) ทักษะการปรับตัวและความยืดหยุ่น
10) ทักษะการมีเหตุผล รู้จักใช้ความคิดแก้ไขปัญหา	10) ทักษะการสื่อสาร
11) ทักษะการจัดการตนเอง	11) ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น
12) ทักษะการสื่อสาร	12) ทักษะการจัดการตนเอง
13) ทักษะการรวมพลังทำงานเป็นทีม	13) ทักษะทางเทคโนโลยี
14) ทักษะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง	14) ทักษะการเรียนรู้จากผู้อื่น
15) ทักษะการใช้เทคโนโลยี	15) ทักษะความยืดหยุ่น
16) ทักษะความรู้ภาษาอังกฤษ	16) ทักษะด้านการจัดการทัศนคติ
17) ทักษะการสร้างเครือข่าย	17) ทักษะการเรียนรู้สิ่งใหม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง
18) ทักษะด้านธุรกิจ	18) ทักษะการคิดเชิงบูรณาการ
19) ทักษะความกระตือรือร้น	19) ทักษะการมองกลยุทธ์ไปข้างหน้า
20) ทักษะการตลาด	
21) ทักษะมนุษยสัมพันธ์	
22) ทักษะการผลิตและเพิ่มมูลค่าสินค้า	
23) ทักษะความรู้และการมีวินัยทางการเงิน	
24) ทักษะการบริหารจัดการ	
25) ทักษะการตลาดออนไลน์	
26) ทักษะการล้มแล้วลุกเร็ว	
27) ทักษะการเข้าใจผู้อื่น	
28) ทักษะการติดตามการเปลี่ยนแปลง	
29) ทักษะการมองเชิงระบบ	
30) ทักษะการตัดสินใจ	
31) ทักษะการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่หลากหลาย	
32) ทักษะการใช้ข้อมูล	
33) ทักษะความฉลาดทางอารมณ์	
34) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต	

ภาพที่ 1 ทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

จากภาพที่ 1 มีอธิบายดังนี้

ทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญต่อการทำงานในยุคพลิกผันโดยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทักษะการทำงานที่มีความจำเป็นพื้นฐานต่อการทำงานในยุคพลิกผัน ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. ทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต จากผลการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผัน จำนวน 34 ทักษะ ประกอบด้วย 1) ทักษะการคิดวิเคราะห์ 2) ทักษะความกระตือรือร้นในการเรียนรู้และมีกลยุทธ์ในการเรียนรู้ 3) ทักษะการแก้ไขปัญหาที่ซับซ้อน 4) ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ 5) ทักษะการคิดริเริ่มและสร้างสรรค์ 6) ทักษะความเป็นผู้นำและมีอิทธิพลต่อสังคม 7) ทักษะการใช้เทคโนโลยีติดตามและควบคุมงาน 8) ทักษะการออกแบบเทคโนโลยีและการเขียนโปรแกรม 9) ทักษะการปรับตัวได้รวดเร็วยืดหยุ่น และรับมือความเครียดได้ดี 10) ทักษะการมีเหตุผล รู้จักใช้ความคิดแก้ไขปัญหา 11) ทักษะการจัดการตนเอง 12) ทักษะการสื่อสาร 13) ทักษะการรวมพลังทำงานเป็นทีม 14) ทักษะการเป็นพลเมืองที่เข้มแข็ง 15) ทักษะการใช้เทคโนโลยี 16) ทักษะความรู้ภาษาอังกฤษ 17) ทักษะการสร้างเครือข่าย 18) ทักษะด้านธุรกิจ 19) ทักษะความกระตือรือร้น 20) ทักษะการตลาด 21) ทักษะมนุษย์สัมพันธ์ 22) ทักษะการผลิตและเพิ่มมูลค่าสินค้า 23) ทักษะความรู้และการมีวินัยทางการเงิน 24) ทักษะการบริหารจัดการ 25) ทักษะการตลาดออนไลน์ 26) ทักษะการล้มแล้วลุกเร็ว 27) ทักษะการเข้าใจผู้อื่น 28) ทักษะการติดตามการเปลี่ยนแปลง 29) ทักษะการมองเชิงระบบ 30) ทักษะการตัดสินใจ 31) ทักษะการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมที่หลากหลาย 32) ทักษะการใช้ข้อมูล 33) ทักษะความฉลาดทางอารมณ์ และ 34) ทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. ทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต จากผลการสัมภาษณ์สถานประกอบการ จำนวน 5 แห่ง พบทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผัน จำนวน 19 ทักษะ ประกอบด้วย 1) ทักษะความคล่องตัว 2) ทักษะแห่งการบริการ 3) ทักษะการคิดเชิงระบบ 4) ทักษะการคิดวิเคราะห์ 5) ทักษะคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 6) ทักษะการจัดการ 7) ทักษะการคิดประยุกต์ 8) ทักษะนวัตกรรม 9) ทักษะการปรับตัวและความยืดหยุ่น 10) ทักษะการสื่อสาร 11) ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น 12) ทักษะการจัดการตนเอง 13) ทักษะทางเทคโนโลยี 14) ทักษะการเรียนรู้จากผู้อื่น 15) ทักษะความยืดหยุ่น 16) ทักษะด้านการจัดการทัศนคติ 17) ทักษะการเรียนรู้สิ่งใหม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง 18) ทักษะการคิดเชิงบูรณาการ และ 19) ทักษะการมองกลยุทธ์ไปข้างหน้า

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิเคราะห์เอกสารและสัมภาษณ์สถานประกอบการเกี่ยวกับทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต ที่พบทักษะที่มีความสำคัญหลัก ได้แก่ ทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะการปรับตัวได้รวดเร็วยืดหยุ่น มหาวิทยาลัยควรพัฒนานักศึกษาปริญญาบัณฑิตให้มีทักษะดังกล่าวโดยใช้แนวทางดังต่อไปนี้ 1) มหาวิทยาลัยควรกำหนดทักษะเหล่านี้เป็นคุณสมบัติบัณฑิตที่พึงประสงค์และผลลัพธ์ที่คาดหวังของมหาวิทยาลัย 2) มหาวิทยาลัยควรส่งเสริมการพัฒนาอาจารย์ผู้สอนให้มีศักยภาพในการสอนสำหรับพัฒนานักศึกษาให้มีทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันให้กับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต 3) มหาวิทยาลัยควรร่วมมือกับสถานประกอบการในการพัฒนานักศึกษาปริญญาบัณฑิตให้มีทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันเพื่อตอบโจทย์ความต้องการของสถานประกอบการ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากข้อค้นพบเกี่ยวกับทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันที่มีความสำคัญ เช่น ทักษะการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะการคิดวิเคราะห์ และทักษะการปรับตัวได้รวดเร็วยืดหยุ่น ผู้วิจัยจึงเสนอให้มีการทำวิจัยเพื่อประเมินความต้องการจำเป็นของทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิตก่อนการพัฒนาหลักสูตร

2.2 จากข้อค้นพบความต้องการสถานประกอบการเกี่ยวกับทักษะการทำงานพื้นฐานในยุคพลิกผัน จำนวน 19 ทักษะ ผู้วิจัยเสนอให้ทำวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะที่จำเป็นต่อสถานประกอบการในยุคพลิกผันสำหรับนักศึกษาปริญญาบัณฑิต

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร กัลยาณมิตร. (2564). ทักษะจำเป็นแห่งอนาคตการทำงานยุคหลังโควิด-19. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 6(3), 163-176.
- ธนชาติ นุ่มนนท์. (2565, 1 มีนาคม). ปี 2565 เมื่อโลกก้าวเข้าสู่ยุค Digital Transformation 2.0. กรุงเทพธุรกิจ. แหล่งที่มา <https://www.bangkokbiznews.com/columnist/980464> สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2566.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. (2555). การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education). กรุงเทพมหานคร: นามิบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- พิชัยยุทธ์ สยามพันธกิจ. (2553). พลเมืองไทยแห่งอนาคตที่พึงปรารถนา. กรุงเทพมหานคร: นวสาส์นการพิมพ์.
- วัฒนชัย วินิจจะกุล. (2565). รื้อสร้างทักษะใหม่ในยุคพลิกผัน. แหล่งที่มา <https://www.thekommon.co/future-work-future-skill/>. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2565.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2020). สมรรถนะ เด็ก ไทย ใน ยุค โลก พลิก ผัน (VUCA World). ครูสภาวิทยากร, 1(1), 8-18.
- วิเลศ ฐริวัชร. (2568). 10 ทักษะจำเป็นในอนาคต บัณฑิต Future Human คนพันธุ์ใหม่. Chulalongkorn University (จุฬาในสื่อ). แหล่งที่มา <https://www.chula.ac.th/clipping/210879/>. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2568.
- สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา. (2563). สมรรถนะบุคลากรในอนาคตสำหรับ 12 กลุ่มอุตสาหกรรมเป้าหมาย (พ.ศ. 2563 - 2567). แหล่งที่มา <https://www.nxpo.or.th/th/report/5532/>. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2566.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2566). แผนด้านการอุดมศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนของประเทศ (พ.ศ. 2566-2570). แหล่งที่มา <https://www.ops.go.th/th/aboutus/strategic-policy/item/8417-2566-2570>. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2566.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2557). ทักษะ. แหล่งที่มา <http://legacy.orst.go.th/?knowledge=ทักษะ-๑๙-มีนาคม-๒๕๕๗> สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2566.

- อนิรุทธิ์ ตูลสุข. (2565) ต้องปรับตัวอย่างไร เมื่อเข้าสู่ยุค BANI world. แหล่งที่มา <https://www.coachforgoal.com/blog/topic/ต้องปรับตัวอย่างไร-เมื่อเข้าสู่ยุค-bani-world>. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2566.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO]. (2020). Education for sustainable development: A roadmap, UNESCO.
- Touahmia, M., Aichouni, M., Alghamdi, A., Kolsi, L. and Alzamil, H. (2020). A Foresight Study about the Skills and Competencies Needed for Quality Professionals in 2030: An Empirical Study of Saudi Arabia. Engineering, Technology & Applied Science Research, 10(5), 6176-6182.
- บงอร เสรีรัตน์. (2022). ครูกับการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 14(1), 1-11.
- Praornpit Katchwattana. (2021). 10 ทักษะจำเป็น World Economic Forum ย้ำชัด คนทำงานควรต้องมีในปี 2025 ถ้าไม่อย่างถูกดิสรัป. แหล่งที่มา <https://www.salika.co/2021/01/23/10-skills-world-economic-forum-2025/>. สืบค้นเมื่อ 10 มิถุนายน 2566.
- Chareonwongsak, K. (2024). Post-Crisis Nation-Building Strategies in the World of Flux. Journal of Nation-Building Research, 1(1), 11-25.
- Armstrong, M. (2020). Armstrong's Handbook of Human Resource Management Practice. Kogan Page.
- Ahmetova, S. D., Nevskaya, L. V. and Esaulova, I. A. (2021). Development of Universal Skills at the Russian Universities: Challenges and Experience. SHS Web of Conferences.

การพัฒนาโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้รายวิชาพระพุทธศาสนา
ของโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
DEVELOPMENT OF MODULES FOR USING INFORMATION TECHNOLOGY TO
PROMOTE BUDDHIST SUBJECT IN PRIMARY SCHOOLS WANG NOI DISTRICT,
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

¹ประวิทย์ ชัยสุข Phawit Chaisuk ²พีรวัฒน์ ชัยสุข Peravat Chaisuk
³พระสุรชัย สุรชัย PhraSurachai Surachayo ⁴อภิชาติ รอดนิยม Aphichart Rodniyom
⁵ถาวร ภูษา Dhaworn Bhusa ⁶พระครูสมุห์ทอง ฐิตปัญโญ PhrakhrusamuThong Thitapanyo*
⁷พระครูอุดมจารุวรรณ PhrakhruUdomcharuwan
⁸พระมหาวัฒนา โลสันตา PhramahaWattana Losanta
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
*Corresponding Author Email: Thong.mcu@gmail.com

Article Received: July 16, 2025. Revised: August 25, 2025. Accepted: August 27, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา 2) เพื่อพัฒนาโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา 3) เพื่อประเมินโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยการลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 316 คน การสัมภาษณ์ผู้บริหารและครู จำนวน 15 คน และการวิจัยเชิงปฏิบัติการกับครูโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 15 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย (1) หลักการ กระบวนการออกแบบและสร้างเนื้อหา การสอน หรือระบบการเรียนรู้ที่แยกเป็นส่วนย่อย เพื่อให้มีความยืดหยุ่น ใช้งานง่าย และตอบโจทย์การเรียนรู้เฉพาะด้าน หลักการสำคัญของการพัฒนาโมดูล ที่ส่งผลต่อโรงเรียนอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามองค์ประกอบที่สำคัญของโมดูล ชัดเจนและกระชับ เนื้อหาของโมดูลควรเข้าใจง่าย ไม่มีความซับซ้อนเกินไป และเน้นประเด็นสำคัญ มุ่งเน้นเป้าหมายการเรียนรู้ ทุกโมดูลควรเริ่มต้นด้วยเป้าหมายการเรียนรู้ที่ระบุชัดเจน เพื่อกำหนดแนวทางและผลลัพธ์ที่ต้องการ เชื่อมโยงกับความรู้เดิม โมดูลควรต่อยอดจากสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้วเพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ แบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยย่อย แบ่งเนื้อหาเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อช่วยลดภาระด้านการประมวลผลข้อมูลของผู้เรียนตามกรอบที่ตั้งเป้าไว้ คือ การเรียนผ่านระบบออนไลน์ การเรียนในห้องเรียน การเรียนแบบผสมผสานออนไลน์และออฟไลน์ การเรียน Home School (2) วัตถุประสงค์

การพัฒนาโมดูลที่ดีสามารถช่วยเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในแง่ของผู้เรียนและผู้สอน รวมถึงสนับสนุนการเติบโตในมิติของความรู้และทักษะได้อย่างต่อเนื่อง. วัตถุประสงค์ของการพัฒนาโมดูลมีเป้าหมายเพื่อสร้างเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ หรือระบบที่มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะด้านของผู้เรียนหรือผู้ใช้งาน (3) ระบบกลไก เทคโนโลยี ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เรียน กระบวนการทำงาน (4) วิธีการดำเนินงาน การวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา การทดลองและปรับปรุง การนำไปใช้ การประเมินผลและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (5) แนวทางการประเมินผล การประเมินคุณภาพเนื้อหา การประเมินกระบวนการเรียนรู้ การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การประเมินการใช้งานและเทคโนโลยี การประเมินผลกระทบ (6) เงื่อนไขความสำเร็จ (7) การนำไปใช้งาน และ 3) ผลการประเมินโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก สามารถนำไปพัฒนาโมดูลการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีกับการสอนหน่วยการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนากับครูในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

คำสำคัญ: การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ, การเรียนรู้, พระพุทธศาสนา, โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

This research article aimed to: 1) study the use of information technology to promote Buddhism lessons, 2) develop a module for the use of information technology to promote Buddhism lessons in primary schools, and 3) evaluate the module for the use of information technology to promote Buddhism lessons in primary schools in Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province. This research involved fieldwork and data collection. The research instruments used were a questionnaire survey of 316 teachers, interviews with 15 administrators and teachers, and action research with 15 primary school teachers. Quantitative data were analyzed using means, percentages, and standard deviations, and quantitative content analysis.

The results revealed that: 1) the use of information technology to promote Buddhism lessons in primary schools in Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, was at a high level overall. 2) The use of information technology to promote Buddhism lessons in primary schools in Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, consisted of (1) Principles, processes and the creation of teaching content or learning systems that were divided into sub-components to ensure flexibility, ease of use, and responsiveness to specific learning needs. The key principles of module development, which impacted schools in Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, were clearly and concisely defined based on the module's key components. The module content should be easy to understand, not too complex, and focus on the main points. Focus on learning goals. Every module should start with clearly stated learning goals to define the approach and desired outcomes and connecting with prior knowledge. Modules should build on what students already know to create new understanding. Dividing the content into small units and divide the content into

smaller parts to reduce the burden of information processing for students according to the targeted framework, namely online learning, classroom learning, blended learning online and offline, and home schooling. (2) Objectives, developing a good module could help increase the quality and efficiency of the learning process for both students and teachers, as well as support continuous growth in knowledge and skills. The objectives of module development aimed to create content, learning processes, or systems that were efficient and meet the specific needs of students or users. (3) Mechanisms, technologies, experts, learners, work processes. (4) Methods of operation, analysis, design, development, experimentation and improvement, implementation, evaluation and continuous improvement. (5) Evaluation guidelines, content quality evaluation, learning process evaluation, achievement evaluation, usability and technology evaluation, impact evaluation. (6) Success conditions. (7) Implementation. And 3) Evaluation results of the module using information technology to promote Buddhism lessons in primary schools in Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province were appropriate and feasible, and the benefits were at a high level. It could be used to develop a module for developing the use of technology in teaching Buddhism with teachers in primary schools in Wang Noi District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

Keywords: Use of Information Technology, Learning, Buddhism, Primary School

บทนำ

กระแสการเปลี่ยนแปลงในระบบการศึกษาที่ต้องปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนรู้ให้เข้าถึงผู้เรียนและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด จึงต้องปรับตัวมาใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่เรียกว่า OBEM หรือ Outcome-Based Education Module ซึ่งก็คือหน่วยของการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายเพื่อการันตีผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcome) และมีการออกแบบการเรียนรู้เป็น Module หรือ Modular-Based Education ที่เล็กลงมาและเฉพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น (EST KMUTT, 2565)

การกำหนดเรื่องที่จะสร้างบทเรียน ควรตัดสินใจว่าควรสร้างบทเรียนเรื่องใด ควรเลือกเรื่องที่ตนมีความถนัด ความสนใจและความรอบรู้เรื่องนั้นๆ กำหนดหลักการและเหตุผล เป็นการอธิบายถึงเบื้องหลังความเป็นมาของบทเรียน ความสำคัญของบทเรียน ขอบเขตของเนื้อหาการเรียนและความสัมพันธ์กับเรื่องอื่นๆ กำหนดจุดประสงค์ การกำหนดจุดประสงค์ของบทเรียนจะเป็นแนวในการเขียนเนื้อหาสาระการเรียน ตลอดจนกิจกรรมและสื่อต่างๆ ของโมดูล การกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมจึงเป็นการกำหนดเป้าหมายปลายทางที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่สามารถวัดได้ และกำหนดเกณฑ์ที่ใช้สำหรับพิจารณาผู้เรียนว่าบรรลุผลการเรียนในระดับที่น่าพอใจหรือยัง สรรวสือและแหล่งการเรียนรู้ ผู้สร้างโมดูลจะต้องศึกษาค้นคว้า ตำรา เอกสาร โสตทัศนูปกรณ์ต่างๆ เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมากำหนดกิจกรรมและสื่อการเรียนได้อย่างเหมาะสม วิเคราะห์ภารกิจ เป็นการวิเคราะห์ว่าบทเรียนนั้นๆ จะต้องอาศัยความรู้พื้นฐานและความสามารถใดมาก่อนบ้าง ระหว่างเรียนจะต้องเรียนรู้เรื่องอะไรบ้างจุดประสงค์แต่ละข้อจะต้องใช้กิจกรรมใดบ้าง และกิจกรรมเหล่านั้นควรมีลักษณะใด สร้างเครื่องมือประเมินผล เป็นการสร้างเครื่องมือประเมินผลก่อนเรียนและหลังเรียน โดยวัดทั้งส่วนที่เป็นความรู้และสมรรถภาพพื้นฐานที่จำเป็นต่อการเรียน รวมทั้งความรู้และ

สมรรถภาพพื้นฐานที่ครอบคลุมจุดประสงค์ของบทเรียน ปรับปรุงบทเรียน นำบทเรียนที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ พิจารณาตรวจสอบ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ (Sornnodon, 2567)

ระบบการเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (e-Learning) ได้เข้ามามีบทบาทและช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ทั้งส่งเสริมการเรียนการสอนในห้องเรียนและใช้เป็นระบบนำส่งเนื้อหาการเรียนการสอนทางไกล (ถนอม เลาหจรัสแสง, 2549) ซึ่งมีระบบการบริหารการเรียนรู้ (Learning Management System: LMS) ที่พัฒนาขึ้นเพื่อสนับสนุนการเรียนอิเล็กทรอนิกส์อย่างเป็นระบบ ปัจจุบันมีการพัฒนาระบบการบริหารการเรียนรู้ขึ้นมาใช้งานมากมาย ทั้งในรูปแบบเชิงพาณิชย์ (Commercial) และรูปแบบเปิดเผยซอร์สโค้ด (Open Source) รวมถึงระบบการบริหารการเรียนรู้ที่สถาบันการศึกษาพัฒนาขึ้นมาใช้เอง ในการเลือกใช้ระบบการบริหารการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ให้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับงบประมาณและความพร้อมในด้านต่างๆ ของสถาบันการศึกษาด้วย ทั้งนี้พบว่าสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ อีกทั้งระบบการบริหารการเรียนรู้ในรูปแบบเชิงพาณิชย์มีค่าใช้จ่ายก่อนข้างสูง จึงทำให้ระบบการบริหารการเรียนรู้ในรูปแบบเปิดเผยซอร์สโค้ดได้รับความนิยมสูงขึ้นเป็นลำดับ (ใจทิพย์ ณ สงขลา, 2550)

กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้กว้างมากขึ้นเทคโนโลยีสารสนเทศได้มีส่วนช่วยให้บุคคลได้มีโอกาสและทางเลือกในการเรียนรู้จากหลายช่องทางและหลากหลายรูปแบบ ทำให้การเรียนรู้มีความยืดหยุ่นทั้งเวลาและสถานที่ ตลอดจนสามารถเรียนรู้และรับรู้ข้อมูล ซึ่งเป็นการศึกษายุคใหม่ เพื่อตอบสนองยุคใหม่ โมเดลการจัดการศึกษาจะเปลี่ยนไปในลักษณะที่ก่อให้เกิดการทำงานร่วมกันบนโซเบอร์ผ่านอุปกรณ์สมาร์ตสมัยใหม่ ช่วยในการแสวงหาและเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากความรู้บนคลาวด์ได้ด้วยตนเองต่อยอดความรู้เดิม คิดและประยุกต์ใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์นำไปสร้างสรรค์เป็นผลงานได้ให้เหมาะกับตนเองสังคมตามสถานการณ์ (สุนันท์ สีพายและไพฑูรย์ สีนารัตน์, 2561) ปัญหาในชั้นวิกฤตที่สุดของการศึกษาไทย คือ คุณภาพการศึกษาที่ตกต่ำในทุกระดับ ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดแคลนครูผู้สอนและครูผู้สอนขาดทักษะประสบการณ์ในการสอน รวมถึงแหล่งเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรที่ไม่คุ้มค่า และขาดการวางแผนแก้ไขปัญหาย่างเป็นระบบ ซึ่งข้อมูลปัญหาดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาของการจัดการศึกษาไทย คือ การขาดแคลนครูผู้สอน และการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความสามารถและโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรและการแก้ปัญหาในโรงเรียนไม่เป็นระบบ ส่งผลให้คุณภาพการศึกษามีความแตกต่างกันระหว่างนักเรียนในเขตเมืองและเขตชนบท (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) ด้วยสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีการสื่อสารที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงเป็นโอกาสในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาที่จะนำเอาเทคโนโลยีการสื่อสารมาเสริมสร้างความเข้มแข็งหรือปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนการสอนในการจัดการศึกษา โดยการจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินงานเร่งด่วนเพื่อแก้ปัญหาคุณภาพการศึกษา โดยมีการจัดสภาพการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของครูอย่างครบถ้วน ทั้งกระบวนการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้น กระบวนการสร้างความรู้ จากการลงมือปฏิบัติ เนื้อหา ตลอดจนสื่อและอุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดเรียนการสอนอันจะเป็นพัฒนาการศึกษาไทยให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งได้กำหนดกรอบภาระงานออกเป็น 5 โมดูล ได้แก่ (1) ห้องเรียนคุณภาพ (2) คลังสื่อการสอน (3) ห้องสมุดดิจิทัล (4) การพัฒนาวิชาชีพครู และ (5) คลังข้อสอบ ทั้งนี้มุ่งเน้นให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สถานศึกษาและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกระดับสามารถนำการจัดการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศไปปรับหรือประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล, 2559)

บริบทพื้นที่โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในปัจจุบันมีรากฐานมาจากหลักสูตรทางพระพุทธศาสนาและแนวคิดทางการศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจหลักธรรม และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ หลักสำคัญในการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา ที่ต้องการใช้สื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วยเป็นบทเรียน เพื่อเป็นการสอดคล้องให้ผู้เรียนได้เข้าถึงกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา

ปัญหาที่พบในการจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาแม้ว่าการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาจะมีความสำคัญ แต่ก็ยังคงพบปัญหาหลายประการ ได้แก่ ปัญหาด้านหลักสูตรและเนื้อหา หลักสูตรเน้นท่องจำมากกว่าการปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตจริงขาดการบูรณาการกับศาสตร์อื่นๆ เช่น จิตวิทยาและปรัชญา ทำให้ขาดความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันบางเนื้อหาที่มีความลึกซึ้งเกินไปสำหรับผู้เรียนระดับต้น ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย ปัญหาด้านครูผู้สอน ครูผู้สอนขาดความรู้และทักษะในการถ่ายทอดหลักธรรมให้เข้าใจง่ายและนำไปปฏิบัติได้ขาดการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีเพื่อประยุกต์ใช้ในการสอนมีข้อจำกัดเรื่องจำนวนครู ส่งผลให้การเรียนการสอนไม่ทั่วถึง ปัญหาด้านสื่อการเรียนการสอนสื่อการสอนยังคงเป็นแบบดั้งเดิม ขาดสื่อที่ทันสมัยและดึงดูดความสนใจของผู้เรียนขาดสื่อการเรียนรู้ที่เป็นอินเทอร์แอคทีฟหรือมัลติมีเดียเพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้าใจ ปัญหาด้านผู้เรียน ผู้เรียนบางส่วนขาดความสนใจ เนื่องจากมองว่าเป็นวิชาที่เน้นท่องจำและไม่มีผลต่อชีวิตจริงมีอิทธิพลจากสื่อสมัยใหม่และวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้ความสนใจในพระพุทธศาสนาลดลง ปัญหาด้านบริบททางสังคมการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ให้ความสำคัญกับวัตถุนิยมมากขึ้น ทำให้แนวคิดทางศาสนาถูกลดความสำคัญลงระบบการศึกษาให้ความสำคัญกับวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากกว่าวิชาทางศาสนาแนวทางการแก้ไขปรับปรุงหลักสูตร ให้มีความเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวันมากขึ้น และส่งเสริมการปฏิบัติจริงพัฒนาครูผู้สอน โดยให้มีการอบรมเชิงปฏิบัติการและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอนพัฒนาสื่อการเรียนการสอน โดยใช้สื่อดิจิทัล เช่น แอปพลิเคชัน เว็บไซต์ และวิดีโอเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียนกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน ผ่านกิจกรรมที่สนุกสนาน เช่น ค่ายพุทธศาสนา กิจกรรมสวดมนต์และปฏิบัติธรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนในการสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนเข้าใจและเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนาในชีวิตประจำวัน

จากความเป็นมาและความสำคัญดังกล่าวคณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การนำโมดูลไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ประเมินผลก่อนเรียน โดยอาจใช้เป็นแบบทดสอบชนิดต่างๆ เพื่อทดสอบความรู้ ความสามารถและสมรรถภาพพื้นฐานของผู้เรียนแนะนำการใช้บทเรียน ผู้สอนแนะนำขั้นตอน การใช้สื่อการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ตลอดจนรายละเอียดต่างๆ ในโมดูลทำกิจกรรมตามบทเรียน ให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้และทำกิจกรรมด้วยตนเองตามขั้นตอนต่างๆ ในใบงานหรือบัตรคำสั่งที่กำหนดไว้ในบทเรียนให้เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษา สังคมและประเทศชาติมากยิ่งขึ้นทำให้เด็กและเยาวชนมีแหล่งเรียนรู้ที่ดี กระตุ้นการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อพัฒนาโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อประเมินโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจากกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือวิจัยคือ แบบสอบถาม ใช้เทคนิควิธีวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) แล้วนำเสนอผลการศึกษาตามแบบวิธีการศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive Research) เพื่อการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยาของผู้สอน ผู้วิจัยได้จัดแบ่งเนื้อหาตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1.1 การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูล จากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสารแสดงความสัมพันธ์ที่แสดงให้เห็นถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้ 1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 2) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งเน้นการสำรวจความพึงพอใจของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) เพื่อพัฒนาโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อประเมินโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 20 คน เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) พัฒนาโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของพัฒนาโมดูลศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่วมวางแผนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชา พระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร

ขั้นตอนที่ 2 ร่วมถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยคณะผู้วิจัยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับนักวิชาการ ทางด้านการใช้เทคโนโลยี พัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร

ขั้นตอนที่ 3 ร่วมรับผลประโยชน์โดยโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร สร้างโมเดลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ หลังจากผ่านการฝึกอบรม ส่งผลให้ครูเข้าใจสร้าง โมเดลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพิ่มมากขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 ร่วมติดตามประเมินผล เป็นการมีส่วนร่วมติดตามประเมินโมเดลการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร การดำเนินงานวิจัย และผลของการพัฒนาจากการดำเนินการไปแล้วว่าสำเร็จตาม วัตถุประสงค์หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรค และข้อจำกัดอย่างไร เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ทันที และนำ ข้อผิดพลาดไปเป็นบทเรียนในการดำเนินการต่อไป

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนด ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยทำการสำรวจศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ ส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร โดยกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่างไว้ดังนี้ 1) ประชากร ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร จำนวน 1,760 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร ซึ่งผู้วิจัยกำหนดโดยการเปิดตารางของ Krejcie and Morgan ที่ระดับความ ความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 316 คน และสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling)

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยศึกษาการพัฒนาโมเดลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ ส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร และประเมินโมเดลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน ประถมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร โดยทำการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้อำนวยการโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียน 2) กลุ่มรองผู้อำนวยการโรงเรียน ได้แก่ รองผู้อำนวยการโรงเรียน 3) กลุ่มครู ได้แก่ ครู 4) กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และจัดสนทนากลุ่ม เฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศ

2.3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ ได้แก่ ครูโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม จัดทำขึ้นเพื่อสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียน รายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร 1) ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์ทำงาน 2) ข้อมูลเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อ ส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร

3) ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.2 แบบสัมภาษณ์ มุ่งเน้นการสัมภาษณ์โมดูลศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่เกี่ยวข้องกับโมดูลประเมินโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีเนื้อหาสำคัญ เช่น 1) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) พัฒนาโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) ประเมินโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.3 แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ มุ่งเน้นการศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านโมดูลศึกษา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.4 ชุดปฏิบัติการวิจัย คณะผู้วิจัยจัดประชุมเชิงปฏิบัติการกับครูโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มุ่งเน้นโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยกำหนดเป็นชุดปฏิบัติการ 3 ชุด คือ 1) ชุดปฏิบัติการที่ 1 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2) ชุดปฏิบัติการที่ 2 โมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3) ชุดปฏิบัติการที่ 3 ตรวจสอบประสิทธิภาพของพัฒนาโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เน้นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมจากกลุ่มผู้ใช้บริการ โดยมีขั้นตอนการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) เลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ในการตอบวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป 2) แบบสอบถามตอนที่ 1 ซึ่งเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง โดยทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ แล้วนำมาเสนอในรูปตารางประกอบคำบรรยาย 3) แบบสอบถามตอนที่ 2 ซึ่งเป็นข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยทำการวิเคราะห์โดยคำนวณหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ คะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายข้อและรายด้าน และเฉลี่ยรวมทุกด้าน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณาค่าเฉลี่ยของคะแนน เพื่อให้เห็นระดับความคิดเห็นในแต่ละด้าน จากกลุ่มตัวอย่าง

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามเนื้อหา แล้วสรุปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลจากการวิเคราะห์จากเอกสาร ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ หลังจากนั้น ผู้วิจัยยืนยันความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยการให้บุคคลที่อยู่ในปรากฏการณ์ที่ศึกษาและบุคคลที่มีความรู้

เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษาตรวจสอบและรับรองความถูกต้อง โดยการแปลงข้อมูลพร้อมให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม ทักท้วงหรือยอมรับข้อมูลที่นำเสนอ ซึ่งการตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีนี้ ผู้วิจัยใช้กับข้อมูลเบื้องต้นและข้อมูลที่เป็นส่วนที่ผู้วิจัยได้ตีความแล้วนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญนำมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาและการนำเสนอภาพกิจกรรมและชุดองค์ความรู้ (หนังสือสรุปองค์ความรู้) และวิธีทัศน์บรรยากาศการสังเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่ให้ได้ผลเป็นเชิงประจักษ์ และนำผลไปใช้ประโยชน์ได้จริงในวงกว้าง โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับวิเคราะห์และสังเคราะห์นโยบายภาครัฐ นโยบายคณะสงฆ์ และบริบทต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อกลไกการบริหารจัดการงานวิจัยด้านพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนา

สรุปผลการวิจัย

1. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดอนจาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวม 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดอนจาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดอนจาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา		n = 316 คน			
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1.	ด้านการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต	4.00	0.68	มาก	2
2.	ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์	3.87	0.66	มาก	4
3.	ด้านการสร้างขีดความสามารถ	4.05	0.76	มาก	1
4.	ด้านการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม	3.92	0.61	มาก	3
ภาพรวม		3.96	0.55	มาก	

2. การพัฒนาโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดอนจาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

องค์ประกอบที่ 1 หลักการ กระบวนการออกแบบและสร้างเนื้อหา การสอน หรือระบบการเรียนรู้ที่แยกเป็นส่วนย่อย เพื่อให้มีความยืดหยุ่น ใช้งานง่าย และตอบโจทย์การเรียนรู้เฉพาะด้าน หลักการสำคัญของการพัฒนาโมดูล ที่ส่งผลต่อโรงเรียนอำเภอดอนจาน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามองค์ประกอบที่สำคัญของโมดูล ชัดเจนและกระชับ (Clarity and Brevity) เนื้อหาของโมดูลควรเข้าใจง่าย ไม่มีความซับซ้อนเกินไป และเน้นประเด็นสำคัญ มุ่งเน้นเป้าหมายการเรียนรู้ (Learning Objectives) ทุกโมดูลควรเริ่มต้นด้วยเป้าหมายการเรียนรู้ที่ระบุชัดเจน เพื่อกำหนดแนวทางและผลลัพธ์ที่ต้องการ เชื่อมโยงกับความรู้เดิม (Prior Knowledge Integration) โมดูลควรต่อยอดจากสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้วเพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ แบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยย่อย (Chunking) แบ่งเนื้อหาเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อช่วยลดภาระด้านการประมวลผลข้อมูลของผู้เรียนตามกรอบที่ตั้งเป้าไว้ คือ 1) การเรียนผ่านระบบออนไลน์ 2) การเรียนในห้องเรียน 3) การเรียนแบบผสมผสานออนไลน์และออฟไลน์ 4) การเรียน Home School

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ การพัฒนาโมดูลที่ดีสามารถช่วยเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในแง่ของผู้เรียนและผู้สอน รวมถึงสนับสนุนการเติบโตในมิติของความรู้และทักษะได้อย่างต่อเนื่อง วัตถุประสงค์ของการพัฒนาโมดูลมีเป้าหมายเพื่อสร้างเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ หรือระบบที่มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะด้านของผู้เรียนหรือผู้ใช้งาน

องค์ประกอบที่ 3 ระบบกลไก ระบบกลไกโดยมีโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอด่านช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ได้นำการพัฒนาโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอด่านช้าง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นกระบวนการและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในการออกแบบ พัฒนา และปรับใช้โมดูลให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งระบบกลไกเหล่านี้ช่วยให้การพัฒนามีโครงสร้างชัดเจนและตอบสนองต่อเป้าหมายที่ตั้งไว้ องค์ประกอบสำคัญของระบบกลไก ประกอบด้วย 1) เทคโนโลยี (Technology) แพลตฟอร์มและซอฟต์แวร์ที่ใช้ในการสร้างและนำเสนอโมดูล เช่น LMS, AR/VR, AI 2) ผู้เชี่ยวชาญ (Experts) ครูหรือบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะทาง เช่น นักพัฒนาเนื้อหา นักออกแบบกราฟิก และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน 3) ผู้เรียน (Learners) กลุ่มเป้าหมายที่โมดูลถูกพัฒนาขึ้นเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของโรงเรียน 4) กระบวนการทำงาน (Processes) ขั้นตอนและวิธีการที่ใช้ในการพัฒนาและบริหารจัดการโมดูล

องค์ประกอบที่ 4 วิธีการดำเนินงาน กระบวนการและองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในการออกแบบ พัฒนา และปรับใช้โมดูลให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งระบบกลไกเหล่านี้ช่วยให้การพัฒนามีโครงสร้างชัดเจนและตอบสนองต่อเป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยสามารถแบ่งเป็นขั้นตอนและองค์ประกอบดังนี้ 1) การวิเคราะห์ (Analysis) 2) การออกแบบ (Design) 3) การพัฒนา (Development) 4) การทดลองและปรับปรุง (Testing and Refinement) 5) การนำไปใช้ (Implementation) 6) การประเมินผลและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Evaluation and Continuous Improvement)

องค์ประกอบที่ 5 แนวทางการประเมินผล เป็นขั้นตอนสำคัญเพื่อให้มั่นใจว่าโมดูลมีคุณภาพ ตรงตามเป้าหมายการเรียนรู้ และเหมาะสมสำหรับกลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน แบบสอบถามออนไลน์ (Online Surveys) เช่น Google Forms, SurveyMonkey การสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussions) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้เรียนและผู้สอน ระบบวิเคราะห์ข้อมูล (Analytics Tools) ใช้แพลตฟอร์ม LMS เพื่อติดตามพฤติกรรมการเรียนและผลลัพธ์ เช่น จำนวนครั้งที่เข้าเรียน ความสำเร็จของกิจกรรมการประเมินผลการพัฒนาโมดูลควรดำเนินการอย่างรอบด้าน และเน้นการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและยกระดับคุณภาพของการเรียนการสอน ดังนี้ 1) การประเมินคุณภาพเนื้อหา (Content Evaluation) 2) การประเมินกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process Evaluation) 3) การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Learning Outcome Evaluation) 4) การประเมินการใช้งานและเทคโนโลยี (Usability and Technology Evaluation) 5) การประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation)

องค์ประกอบที่ 6 เงื่อนไขความสำเร็จ 1) เลือกเครื่องมือที่เหมาะสม เครื่องมือประเมินควรมีความน่าเชื่อถือและตรงกับวัตถุประสงค์ของการประเมิน 2) ใช้หลายวิธีการประเมินร่วมกัน การใช้หลายวิธีการประเมินร่วมกันจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและน่าเชื่อถือมากขึ้น 3) ให้ความสำคัญกับการนำผลการประเมินไปใช้ ผลการประเมินควรมีนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำอย่างเป็นรูปธรรม 4) สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และพัฒนา ส่งเสริมให้ผู้นำและสมาชิกในองค์กรเห็นความสำคัญของการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

องค์ประกอบที่ 7 การนำไปใช้งาน 1) การเรียนผ่านระบบออนไลน์ จัดเตรียมทรัพยากร ตรวจสอบว่าโมดูลและสื่อการเรียนทั้งหมดพร้อมใช้งาน เช่น ไฟล์เอกสาร วิดีโอ และแพลตฟอร์มการเรียนรู้ เป็นการใช้งานทดสอบการทำงานของระบบหรือแพลตฟอร์ม เช่น LMS (Learning Management System) เพื่อให้แน่ใจว่าทุกฟังก์ชันทำงานได้ปกติ ผูกอบรมหรือให้คำแนะนำแก่ผู้สอนเกี่ยวกับการใช้งานโมดูล รวมถึงการจัดการเนื้อหาและการประเมินผล 2) การเรียนในห้องเรียน ระบุผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการใช้งานโมดูล เช่น นักเรียนระดับชั้นหนึ่ง พนักงานในองค์กร หรือบุคคลทั่วไป สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเข้าร่วม เช่น การตั้งเป้าหมายรายสัปดาห์ การให้รางวัล หรือการแจ้งเตือนผ่านระบบ 3) การเรียนแบบผสมผสานออนไลน์และออฟไลน์ จัดเตรียมช่องทางช่วยเหลือ เช่น ระบบแชท อีเมล หรือฟอรัมออนไลน์ เพื่อช่วยแก้ปัญหาหรือให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน เปิดให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาและกิจกรรมต่างๆ ตามกำหนดการ 4) การเรียน Home School ผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง โดยมีคำแนะนำจากผู้ปกครองช่วยให้เพิ่มเติมเนื้อหาจากหน่วยการเรียนรู้รายวิชา

สรุปเป็นการพัฒนาโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การพัฒนาโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. การประเมินโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้นำการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ไปประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ กับครูในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

รายการ	ความเหมาะสม		ความเป็นไปได้		ความเป็นประโยชน์		ระดับเฉลี่ยรวม
	μ	σ	μ	σ	μ	σ	
1. หลักการ	3.73	0.96	3.75	0.96	3.76	0.96	มาก
2. วัตถุประสงค์	3.86	1.03	3.87	1.03	3.88	1.02	มาก
3. ระบบ กลไก	4.37	0.78	4.39	0.77	4.39	0.77	มาก
4. วิธีการดำเนินงาน	4.28	0.70	4.18	0.70	4.13	0.76	มาก
5. แนวทางการประเมินผล	4.08	0.79	4.08	0.79	4.12	0.77	มาก
6. เงื่อนไขความสำเร็จ	4.14	0.71	4.14	0.71	4.15	0.70	มาก
7.การนำไปใช้งาน	4.10	0.83	4.10	0.83	4.12	0.80	มาก
ภาพรวม	4.08	0.82	4.09	0.82	4.10	0.81	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของการพัฒนาโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ผลการการศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยรวมอยู่ในระดับมาก รายด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ครูยอมรับและศรัทธาในวิชาชีพครู ผู้วิจัย ได้นำผลดังกล่าวมาจัดลำดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เรียงลำดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดปทุมธานี ด้านที่น้อยที่สุด ได้ดังนี้ 1) ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยได้นำผลดังกล่าวมา กำหนดเป็น การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอลำดวน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรียงลำดับจากผู้ให้ข้อมูล คือ การถ่ายทอดสด พิธีกรรมหรือกิจกรรมทางศาสนา การบรรยายธรรมออนไลน์ บทความธรรมะ หนังสือเสียง วิดีโอการตบธรรมะ การสร้างแอปพลิเคชันสำหรับศึกษาพระพุทธศาสนา กลุ่มสนทนาธรรมผ่านแพลตฟอร์ม 2) ด้านการ

เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยได้นำผลดังกล่าวมากำหนดเป็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรียงลำดับจากผู้ให้ข้อมูล คือ ปรับตัวต่อความท้าทายในการเรียนรู้ชีวิตได้ยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการขยายพื้นที่ของวิธีเรียนรู้ไปสู่การเรียนรู้ สื่อออนไลน์ทำให้การเรียนรู้ไม่จำกัดแค่ในห้องเรียนหรือโรงเรียนเท่านั้น การปรับปรุงวิธีการสอน การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทำให้เกิดการปฏิรูปในหลายๆ ด้านของระบบการศึกษา 3) ด้านการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยได้นำผลดังกล่าวมากำหนดเป็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เรียงลำดับจากผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เรียนสามารถเข้าถึงข้อมูลสื่อออนไลน์ช่วยให้เรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาได้ง่าย ผู้เรียนศึกษาผ่านสื่อออนไลน์สามารถเข้าใจวิธีการใช้ชีวิตที่มีสติและปัญญา ผู้เรียนเข้าใจวิธีการเรียนรู้ผ่านสื่อออนไลน์ถึงหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ผู้เรียนสามารถเลือกเวลาและสถานที่ในการเรียนรู้ได้ตามสะดวก ผู้เรียนใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอเสียง แอนิเมชัน การบรรยายออนไลน์ และ 4) ด้านการสร้างขีดความสามารถ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยได้นำผลดังกล่าวมากำหนดเป็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เรียงลำดับจากผู้ให้ข้อมูล คือ การฝึกอบรม การศึกษาต่อเนื่อง การเรียนรู้จากประสบการณ์ การฝึกอบรม การศึกษาต่อเนื่อง การเรียนรู้จากประสบการณ์ เครื่องมือ เทคโนโลยี หรือข้อมูลที่เป็นในการเรียน การเสริมสร้างทัศนคติและความมั่นใจตัวผู้เรียน เครือข่ายและความร่วมมือระหว่างครูกับนักเรียน ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปิฎกภูมิ ชุมภู (2556) ที่พบว่า การพัฒนาโมดูลซอฟต์แวร์สำหรับประยุกต์ใช้การค้นคืนสารสนเทศในฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์โดยใช้ทฤษฎีหลักการค้นคืนสารสนเทศ (Information Retrieval) และการตรวจสอบความคล้ายของสตริง (Levenstein Distance) ผู้วิจัยเลือกใช้ระบบฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ MySQL ในการวิจัย และตัดคำเพื่อทำดัชนีของคำโดยใช้เทคโนโลยี ICU ของบริษัท IBM พร้อมทั้งได้นำไปติดตั้งใช้จริงบนฐานข้อมูลสรุปผลการรักษาของผู้ป่วยในของโรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่โดยงานวิจัยนี้สามารถอำนวยความสะดวกแก่ผู้ดูแลระบบที่ต้องการเพิ่มความสามารถการค้นคืนสารสนเทศในระบบฐานข้อมูลที่มีอยู่แล้วได้ จากการสำรวจกลุ่มผู้ใช้งานพบว่า ผู้ใช้ประเมินความพึงพอใจการใช้งานโมดูลที่พัฒนาขึ้นในระดับดี

2. ผลการการพัฒนาโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย (1) หลักการกระบวนการออกแบบและสร้างเนื้อหา การสอน หรือระบบการเรียนรู้ที่แยกเป็นส่วนย่อย เพื่อให้มีความยืดหยุ่น ใช้งานง่าย และตอบโจทย์การเรียนรู้เฉพาะด้าน หลักการสำคัญของการพัฒนาโมดูล ที่ส่งผลต่อโรงเรียนอำเภอดงเจริญ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามองค์ประกอบที่สำคัญของโมดูล ชัดเจนและกระชับ เนื้อหาของโมดูลควรเข้าใจง่าย ไม่มีความซับซ้อนเกินไป และเน้นประเด็นสำคัญ มุ่งเน้นเป้าหมายการเรียนรู้ทุกโมดูลควรเริ่มต้นด้วยเป้าหมายการเรียนรู้ที่ระบุชัดเจน เพื่อกำหนดแนวทางและผลลัพธ์ที่ต้องการ เชื่อมโยงกับความรู้เดิม โมดูลควรต่อยอดจากสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้วเพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ แบ่งเนื้อหาออกเป็นหน่วยย่อย แบ่งเนื้อหาเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อช่วยลดภาระด้านการประมวลผลข้อมูลของผู้เรียนตามกรอบที่ตั้งเป้าไว้ คือ การเรียนผ่านระบบออนไลน์ การเรียนในห้องเรียน การเรียนแบบผสมผสานออนไลน์และออฟไลน์ การเรียน Home School (2) วัตถุประสงค์ การพัฒนาโมดูลที่ดีสามารถช่วยเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในแง่ของผู้เรียนและผู้สอน รวมถึงสนับสนุนการเติบโตในมิติของความรู้และทักษะได้

อย่างต่อเนื่อง.วัตถุประสงค์ของการพัฒนาโมดูลมีเป้าหมายเพื่อสร้างเนื้อหา กระบวนการเรียนรู้ หรือระบบที่มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะด้านของผู้เรียนหรือผู้ใช้งาน (3) ระบบกลไก เทคโนโลยี ผู้เชี่ยวชาญ ผู้เรียน กระบวนการทำงาน (4) วิธีการดำเนินงาน การวิเคราะห์ การออกแบบ การพัฒนา การทดลองและปรับปรุง การนำไปใช้ การประเมินผลและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (5) แนวทางการประเมินผล การประเมินคุณภาพเนื้อหา การประเมินกระบวนการเรียนรู้ การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การประเมินการใช้งานและเทคโนโลยี การประเมินผลกระทบ (6) เงื่อนไขความสำเร็จ (7) การนำไปใช้งาน ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอุมพร จันโสภา (2556) ที่พบว่า การพัฒนาโมดูลเพิ่มเติมสำหรับ MOODLE เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอนออนไลน์” MOODLE เป็นโปรแกรมระบบอีเลิร์นนิ่งแบบโอเพนซอร์สที่ได้รับความนิยมมาก เนื่องจาก MOODLE มีฟังก์ชันหลายอย่างสนับสนุนระบบการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมต่างๆ อย่างไรก็ตามโปรแกรม MOODLE ยังมีคุณลักษณะหลายอย่างที่สามารถต่อยอดได้ จุดอ่อนบางอย่างของโปรแกรม MOODLE ยังมีอยู่แต่สามารถพัฒนาปรับปรุงต่อไปได้ ดังนั้นในงานวิทยานิพนธ์นี้จึงได้ทำการปรับปรุงพัฒนาต่อยอดโปรแกรม MOODLE ใน 2 ด้าน คือทางด้านการติดต่อประสานงานกับผู้ใช้ ที่ได้ผ่านการวิเคราะห์ ออกแบบและพัฒนาและมีการทดสอบด้วยวิธี KLM พร้อมทั้งทดสอบกับผู้ใช้งานจริง ส่วนอีกประเด็นหนึ่งในงานวิจัยนี้คือ บันทึกการใช้งานของโปรแกรม MOODLE มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียน โปรแกรม MOODLE ยังไม่มีโมดูลที่วิเคราะห์บันทึกการใช้งานเพื่อวัตถุประสงค์นี้ ดังนั้นงานวิทยานิพนธ์นี้จึงมีการพัฒนาโมดูลเพิ่มเติมในโปรแกรม MOODLE เพื่อวิเคราะห์บันทึกการใช้งานและแสดงพฤติกรรมของผู้เรียน โดยการแบ่งผู้เรียนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง โดยใช้ค่าตัวแปร 6 ตัว จากบันทึกการใช้งานของโปรแกรม MOODLE แล้วจึงทำการวิเคราะห์การถดถอยของตัวแปร แล้วจึงนำตัวแปรที่ได้จากการวิเคราะห์การถดถอยมาจัดกลุ่มผู้เรียนออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเสี่ยง กลุ่มเฝ้าระวัง และกลุ่มปกติ โดยใช้ อัลกอริธึม K-means โดยมีการทดสอบกับรายวิชาจริง

3. ผลประเมินโมดูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอสว่างวีรวัฒน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าตัวชี้วัดที่ชัดเจนว่า โมดูลการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ที่พัฒนาขึ้นนั้น ประสบความสำเร็จและได้รับการยอมรับเป็นอย่างดี จากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการประเมิน ซึ่งอาจเป็นได้ทั้งผู้เชี่ยวชาญ ครูผู้สอน หรือนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการในอำเภอสว่างวีรวัฒน์ ซึ่งผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพนม คลีฉายา (2562) ที่พบว่า การพัฒนาแบบเรียนด้วยตนเอง โมดูลเพื่อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา พัฒนาแบบเรียนด้วยตนเองโมดูลเพื่อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา และอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อแบบเรียน ดำเนินงานวิจัยตามขั้นตอนการพัฒนาแบบเรียน เริ่มต้นจากการวิเคราะห์บทเรียน (Analysis) จัดทำแผนการเรียนรู้ ออกแบบบทเรียนออนไลน์ (Design) ผลิตบทเรียน (Development) นำเข้าระบบบริหารจัดการเรียนการสอนออนไลน์ เปิดให้นักเรียนเข้าเรียนบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีจำนวนนักเรียนเข้าร่วมทดสอบบทเรียนรวม 155 คน จากโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่ นครราชสีมา อุบลราชธานี ตรัง และกรุงเทพมหานคร ประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ ด้วยแบบทดสอบก่อนและหลังเรียน วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังเรียน ประเมินผลสัมฤทธิ์ด้านทัศนคติต่อการเรียนรู้ด้านการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อบทเรียนด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกนักเรียนที่เรียนบทเรียนเสร็จสมบูรณ์จำนวน 29 คน และครูผู้ประสานงาน 2 คน จากโรงเรียนที่เข้าร่วมทดสอบบทเรียน

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้ คือ ำโมเดลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชา พระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปลงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 2 องค์ความรู้จากการวิจัยมีอธิบายได้ว่า

การพัฒนาโมเดลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อส่งเสริมบทเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย

1. ความพร้อมต่อการใช้เทคโนโลยี กระบวนการออกแบบและสร้างเนื้อหา การสอน หรือระบบการเรียนรู้ที่แยกเป็นส่วนย่อย เพื่อให้มีความยืดหยุ่น ใช้งานง่าย และตอบโจทย์การเรียนรู้เฉพาะด้าน หลักการสำคัญของการพัฒนาโมเดล ที่ส่งผลต่อโรงเรียนอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตามองค์ประกอบที่สำคัญของโมเดล ชัดเจนและกระชับ (Clarity and Brevity) เนื้อหาของโมเดลควรเข้าใจง่าย ไม่มีความซับซ้อนเกินไป และเน้นประเด็นสำคัญ มุ่งเน้นเป้าหมายการเรียนรู้ (Learning Objectives) ทุกโมเดลควรเริ่มต้นด้วยเป้าหมายการเรียนรู้ที่ระบุชัดเจน เพื่อกำหนดแนวทางและผลลัพธ์ที่ต้องการ เชื่อมโยงกับความรู้เดิม (Prior Knowledge Integration) โมเดลควรต่อยอดจากสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้วเพื่อสร้างความเข้าใจใหม่ แบ่งเนื้อหา

ออกเป็นหน่วยย่อย (Chunking) แบ่งเนื้อหาเป็นส่วนย่อยๆ เพื่อช่วยลดภาระด้านการประมวลผลข้อมูลของผู้เรียนตามกรอบที่ตั้งเป้าไว้

2. การประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การทดลองและปรับปรุง (Testing and Refinement) การทดลองใช้งาน (Pilot Testing) ทดลองใช้โมดูลกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาและระบบการเก็บข้อมูลและข้อเสนอแนะ (Feedback Collection) รวบรวมความคิดเห็นจากผู้เรียนและผู้สอนเพื่อนำไปปรับปรุง การปรับแก้ไข (Iteration) ปรับปรุงเนื้อหาและระบบตามผลการทดลองใช้งาน

3. การส่งเสริมให้ความรู้ เน้นเป้าหมายเฉพาะด้าน ออกแบบโมดูลเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจและปฏิบัติในหัวข้อหรือทักษะที่กำหนดได้อย่างลึกซึ้ง สร้างความเข้าใจที่ยั่งยืน ช่วยผู้เรียนจดจำและประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์จริง รองรับการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ให้ผู้เรียนสามารถจัดการเวลาและกระบวนการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มาตรฐานการเรียนรู้ สร้างโมดูลที่มีคุณภาพและมาตรฐานสอดคล้องกับหลักสูตรหรือวัตถุประสงค์การสอน เพิ่มความน่าสนใจ ใช้สื่อมัลติมีเดียและเทคโนโลยีเพื่อทำให้การเรียนรู้มีความหลากหลายและดึงดูดผู้เรียน ส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม กระตุ้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและเนื้อหา ตอบสนองต่อความแตกต่างของผู้เรียน พัฒนาโมดูลที่สามารถปรับแต่งได้ตามความสามารถ ระดับความรู้ และความสนใจของผู้เรียน เน้นความยืดหยุ่นในการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนสามารถเลือกเนื้อหาและวิธีการเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง เสริมทักษะและพัฒนาตนเอง ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้เพิ่มเติมในด้านที่ตนเองสนใจหรือต้องการพัฒนา

4. การนำเทคโนโลยีไปใช้ การนำไปใช้ (Implementation) การเผยแพร่ (Deployment) นำโมดูลเข้าสู่แพลตฟอร์มหรือระบบที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงได้ การฝึกอบรมผู้สอน (Instructor Training) จัดอบรมหรือให้คำแนะนำแก่ผู้สอนในการใช้โมดูล การสนับสนุนผู้เรียน (Learner Support) จัดเตรียมช่องทางช่วยเหลือ เช่น ระบบแชท คู่มือ หรือฟอรัมสนทนา โดยมีการนำไปใช้งาน ประกอบด้วย 1) การเรียนผ่านระบบออนไลน์ จัดเตรียมทรัพยากร ตรวจสอบว่าโมดูลและสื่อการเรียนทั้งหมดพร้อมใช้งาน เช่น ไฟล์เอกสาร วิดีโอ และแพลตฟอร์มการเรียนรู้ เป็นการใช้งานทดสอบการทำงานของระบบหรือแพลตฟอร์ม เช่น LMS (Learning Management System) เพื่อให้แน่ใจว่าทุกฟังก์ชันทำงานได้ปกติ ฝึกอบรมหรือให้คำแนะนำแก่ผู้สอนเกี่ยวกับการใช้งานโมดูล รวมถึงการจัดการเนื้อหาและการประเมินผล 2) การเรียนในห้องเรียน ระบุผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการใช้งานโมดูล เช่น นักเรียนระดับชั้นหนึ่ง พนักงานในองค์กร หรือบุคคลทั่วไป สร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเข้าร่วม เช่น การตั้งเป้าหมายรายสัปดาห์ การให้รางวัล หรือการแจ้งเตือนผ่านระบบ 3) การเรียนแบบผสมผสานออนไลน์และออฟไลน์ จัดเตรียมช่องทางช่วยเหลือ เช่น ระบบแชท อีเมล หรือฟอรัมออนไลน์ เพื่อช่วยแก้ปัญหาหรือให้คำแนะนำแก่ผู้เรียน เปิดให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาและกิจกรรมต่างๆ ตามกำหนดการ 4) การเรียน Home School ผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียนเนื้อหาได้ด้วยตนเอง โดยมีคำแนะนำจากผู้ปกครองช่วยให้เพิ่มเติมเนื้อหาจากหน่วยการเรียนรู้รายวิชา

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาควรส่งเสริมด้านการส่งเสริมให้ความรู้ ใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย เช่น เทคโนโลยีดิจิทัล เกมการเรียนรู้ และการสอนเชิงปฏิบัติ จัดการเรียนการสอนที่เน้นความเข้าใจและประยุกต์ใช้ความรู้

1.2 สถานศึกษาควรส่งเสริมความพร้อมต่อการใช้เทคโนโลยี เพื่อนำไปปรับปรุงและพัฒนาให้เหมาะสมกับนักเรียนและครู

1.3 สถานศึกษาควรส่งเสริมความพร้อมต่อการใช้เทคโนโลยี เพิ่มทักษะในการใช้เทคโนโลยีในกระบวนการสอน เช่น การออกแบบเนื้อหาออนไลน์ การใช้สื่อสตัทส์ หรือการวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้

1.4 หน่วยงานควรส่งเสริมด้านการนำเทคโนโลยีไปใช้ เพื่อให้ทั้งครูและนักเรียนพร้อมปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ๆ

1.5 ผู้บริหารควรส่งเสริมด้านการเรียนผ่านระบบออนไลน์ฝึกอบรมครู ให้มีทักษะในการออกแบบเนื้อหาและสอนออนไลน์ เช่น การใช้ซอฟต์แวร์สร้างสื่อหรือจัดการห้องเรียนเสมือนจริง ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง ผ่านการเข้าร่วมเวิร์กช็อป อบรม หรือการเรียนรู้ออนไลน์ของครู

1.6 ผู้บริหารควรมีการเรียนแบบผสมผสานออนไลน์ และออฟไลน์ให้โรงเรียนของแต่ละแห่ง โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการดำเนินการของโรงเรียนเรียนไว้อย่างชัดเจน มีการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนเพื่อกำหนดทิศทางการบริหารของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.7 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีความพร้อมต่อการใช้เทคโนโลยีในการพัฒนาและสร้างการส่งเสริมให้ความรู้ การนำเทคโนโลยีไปใช้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาด้านการนำเทคโนโลยีไปใช้ให้ผู้บริหารมีระเบียบข้อบังคับในการบริหารงานโรงเรียน มีการบริหารระบบการทำงานมีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจน

2.2 ควรศึกษาโครงสร้างการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีมีความชัดเจน เพื่อบูรณาการประยุกต์ใช้กับห้องเรียนได้จริง

2.3 ควรศึกษาโครงสร้างการพัฒนาวิธีการใช้แบบบูรณาการให้เข้ากับคนทุกวัย

เอกสารอ้างอิง

ใจทิพย์ ณ สงขลา. (2550). การออกแบบการเรียนการสอนบนเว็บในระบบห้องเรียน. กรุงเทพมหานคร: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ถนอมพร เลหาจรัสแสง. (2549). แนวโน้มและบทบาทของเทคโนโลยีทางการศึกษาในอนาคต. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2(3), 31-57.

ปิตุภูมิ ชุมภู. (2556). การพัฒนาโมดูลซอฟต์แวร์สำหรับประยุกต์ใช้การค้นคืนสารสนเทศในฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

พนม คลีฉายา. (2562). การพัฒนาแบบเรียนด้วยตนเอง โมดูลเพื่อการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษา. วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์, 23(2), 7-25.

ศูนย์พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยเทคโนโลยีการศึกษาทางไกล. (2559). แนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพ การศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT). กรุงเทพมหานคร : อักษรไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). สภาวะการศึกษาไทยปี 2559/2560 แนวทางการปฏิรูปการศึกษาไทยเพื่ก้าวสู่ยุค Thailand 4.0. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

สุนันท์ สipay และไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2561). เปลี่ยนผ่านการศึกษาไทยสู่การศึกษา 4.0. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 24(2), 13-27.

- อุมพร จันโสภา. (2556). การพัฒนาโมดูลเพิ่มเติมสำหรับ MOODLE เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียนการสอนออนไลน์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- EST KMUTT. (2565). การออกแบบการเรียนรู้เป็นโมดูล หรือ Modular-Based Education. แหล่งที่มา <https://www.ets.kmuttacth/post/learning-design-modular-based-data-visualization> สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2568.
- Sornnodon. (2567). การจัดการเรียนโดยใช้บทเรียนโมดูล (Induction Module). แหล่งที่มา <https://sornnodon.wordpress.com> สืบค้นเมื่อ 30 มีนาคม 2568.

การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ
ทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
โรงเรียนอนุบาลสถานสายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

THE DEVELOPMENT OF A LEARNING MANAGEMENT MODEL INTEGRATING THE
PHILOSOPHY OF SUFFICIENCY ECONOMY AND 21ST CENTURY LEARNING SKILLS
TO PROMOTE DESIRABLE CHARACTERISTICS OF LEARNERS AT SAN SAI YAI RAK
KINDERGARTEN SCHOOL, MUEANG KAEN PATTANA MUNICIPALITY,
CHIANG MAI PROVINCE

ณัฐยาน์ สนิ่นัด Natthaya Saninat

เทศบาลนครเชียงใหม่ Chiang Mai City Municipality, Thailand

Corresponding Author Email: ting.nat13@gmail.com

Article Received: June 24, 2025. Revised: August 25, 2025. Accepted: August 26, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสถานสายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยและพัฒนา ในลักษณะของการผสมผสานวิธี โดยมีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1 การวิจัย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สำหรับการออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนา เป็นการออกแบบและพัฒนาเป็นการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3 การวิจัย เป็นการนำไปใช้ การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ และขั้นตอนที่ 4 การพัฒนา เป็นการประเมินผลการประเมินและปรับปรุงรูปแบบการจัดการเรียนรู้

สรุปผลการวิจัยพบว่า 1) การที่จะพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีคุณลักษณะที่ต้องการนั้นต้องใช้หลักแนวคิดที่นำมาพัฒนาได้จริง คือ แนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง แนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง แนวคิดการส่งเสริมศักยภาพครู แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ แนวคิดสำคัญเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีหลักการว่าทักษะการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ และโดยมีผลการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมศักยภาพครูในการปลูกฝังคุณลักษณะพอเพียงแก่นักเรียน โรงเรียนอนุบาลสถานสายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีชื่อว่า ชื่อว่า 4A1E Model 2) การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโรงเรียนอนุบาลสถานสายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีชื่อว่า 4A1E Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้ (1) สร้างความตระหนัก (2) การกำหนดเป้าหมาย/ประเด็นพัฒนา (3) ฝึกปฏิบัติ/นำความรู้ไปใช้ (4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (5) การประเมินผล มีองค์ประกอบในการพัฒนา คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ

การปฏิบัติการสอนโดยการบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล 3) ผลศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่าความสามารถของครูในการเขียนหน่วยการเรียนรู้ ความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับดีมาก ส่วนความคิดของครูเห็นต่อการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนที่ได้เรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับดีเยี่ยม และความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก และ 4) ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 พบว่า ด้านความรู้ ความเข้าใจ ด้านทักษะการปฏิบัติ คุณลักษณะพอเพียงของผู้เรียน มีผลการประเมินจากทุกแหล่งประเมินพบว่า ค่าเฉลี่ยผลการพัฒนาในอัตราที่สูงขึ้น

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, ทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียน, ศตวรรษที่ 21, คุณลักษณะอันพึงประสงค์

Abstract

This research article aimed to develop a learning management model by integrating the sufficiency economy philosophy and 21st Century learning skills for students at San Sai Yai Rak Kindergarten School, Muang Kaen Phatthana Municipality, Chiang Mai Province. This research utilized a mixed-methods approach and involved four research steps: Step 1: Research, which analyzed basic data for designing the learning management model. Step 2: Development, which designed and developed the learning management model. Step 3: Research, which implemented the learning management model. Step 4: Development, which evaluated and refined the learning management model.

The research findings revealed that: 1) The individual development with the desired characteristics, practical concepts must be developed, namely, the concept of authentic learning management, the concept of self-directed learning, the concept of teacher empowerment, and the concept of integrated learning management. Key concepts related to the sufficiency economy philosophy and learning management. Integrating the sufficiency economy philosophy and 21st Century learning skills emphasized the principle that learning management skills could be developed. The result of this stage was the 4A1E Model, a framework developed and named by the researcher. 2) The 4A1E Model was the learning management model developed by this research. It integrated the sufficiency economy philosophy and 21st Century learning skills to foster desired student characteristics at San Sai Yai Rak Kindergarten. It consisted of 5 steps as follows: (1) raising awareness, (2) setting

goals/development issues, (3) practicing/applying knowledge, (4) exchanging knowledge, and (5) evaluating. The development of this model was supported by various components, including workshops, practical teaching sessions that integrated the new philosophy, and continuous supervision, monitoring, and evaluation. 3) The study's results on the use of the new learning management model found that teachers' abilities on writing learning units, writing lesson plans, and organizing learning activities that successfully integrated the sufficiency economy philosophy and 21st Century learning skills were at a very good level. The teachers' opinions on the application of the philosophy of sufficiency economy and learning skills of learners in the 21st century learning skills were at the highest level. The students' desirable characteristics of sufficient living, after learning with the integrated model, were rated as excellent. Additionally, the students' opinions on the learning management approach were at a high level. 4) The results of evaluation of the learning management model, which integrated the Sufficiency Economy Philosophy and 21st century learner learning skills found that in terms of knowledge and understanding, practical skills, and sufficiency characteristics of learners, the results of evaluations from all evaluation sources showed that the average development results were at a higher rate.

Keywords: Learning Management, The Philosophy of Sufficiency Economy, Learner Learning Skills, 21st Century, Desirable Characteristics

บทนำ

การศึกษา (Education) เป็นการเพิ่มศักยภาพของมนุษย์ ให้สามารถปฏิบัติงานที่มีความแตกต่างจากงานเดิมได้ การศึกษาเป็นกระบวนการในการพัฒนามนุษย์ ทั้งในฐานะที่เป็นมนุษย์โดยตัวของมันเอง และในฐานะที่เป็นทรัพยากร การศึกษาเป็นการพัฒนาคนที่อยู่บนพื้นฐานของความรู้ (knowledge-based) โดยการศึกษา มีลักษณะสำคัญ 3 ประการ คือ 1) การศึกษาเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปในแนวทางที่ปรารถนา 2) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้เป็นไปโดยจงใจ โดยมีการกำหนดจุดมุ่งหมายซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าสูงสุดไว้ 3) การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้กระทำเป็นระบบ มีกระบวนการอันเหมาะสมและผ่านสถาบันทางสังคมที่รับรองมอบหมายให้ทำหน้าที่ด้านการศึกษา (วิจิตร ศรีสะอ้าน, 2539)

ปัจจุบันการศึกษาไม่เพียงแต่จัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะความรู้เท่านั้น เพราะในสังคมยังคงให้ความสนใจกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เนื่องจากความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งสิ่งยั่วยุรอบตัวเช่นนี้ที่ส่งผลให้ผู้ปกครองที่เป็นบุคคลในสังคมนั้นเกิดความคาดหวังต่อการศึกษาของบุตรหลาน ดังนั้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความพร้อมต่อการเผชิญสิ่งต่างๆ ในอนาคตจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้บัญญัติถึงแนวทางการจัดการศึกษาหมวด 4 ตามมาตรา 22 ระบุว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมีสาระการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจรวมทั้งความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลจัดให้ผู้เรียน

เรียนรู้ด้วยวิธีต่างๆ ตามสติปัญญาและความสามารถของตนการจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถคุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อพัฒนาคนให้มีความ สมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุด ในด้านผู้เรียนได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทั้งหมด 8 ประการ ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการ ทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะใน ศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะและคุณลักษณะ 3Rs+8Cs3Rs ประกอบด้วย การอ่านออก (Reading) การเขียนได้ (Writing) และการคิดเลขเป็น (Arithmetic) ส่วน 8Cs ประกอบด้วย ทักษะด้านการคิดอย่างมี วิจารณญาณ และทักษะในการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการ สร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรมต่างกระบวน ทัศน์ (Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork, and Leadership) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communications, Information, and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) รวมทั้งความมีเมตตา กรุณา มีวินัย คุณธรรม จริยธรรม (Compassion) เช่นเดียวกับคุณภาพของ ประชากรไทยตามนโยบาย Thailand 4.0 ที่มุ่งพัฒนาประเทศด้วยรูปแบบการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วย นวัตกรรมให้เป็น Value-based Economy คือ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิต เน้นการใช้เทคโนโลยีและ นวัตกรรมเพื่อ เพิ่มมูลค่าสินค้าและบริการ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) จากที่กล่าวมาจะเห็น ได้ว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็นสิ่งที่สำคัญที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ความสำคัญที่จะให้สถานศึกษาพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนทุกคนซึ่งถือเป็นเกณฑ์การ ประเมินที่ครูผู้สอนต้องประเมินพัฒนาการของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรกำหนดการพัฒนา สำหรับนักเรียนนั้นขึ้นอยู่กับ การฝึกทักษะหรือลักษณะนิสัยที่ดี การจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย ปัจจัย สำคัญในการปลูกฝังทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียน ชุมชน สื่อมวลชน สภาพสังคม รวมทั้งทุกสิ่งรอบตัวนักเรียนได้สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมให้แก่ นักเรียนการศึกษาคือการสร้างคุณภาพชีวิตและสังคม โดยการบูรณาการระหว่าง ปัญญาธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรมเป็น การศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคนไทยทั้งปวง มุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็ก ปลูกฝังความเป็น สมาชิกที่ดีของสังคมตั้งแต่การศึกษาขั้นพื้นฐาน และพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพโดย ให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนสามารถพึ่งตนเองและ สามารถแข่งขันได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550) ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร ผู้สอน ผู้เรียน และผู้นำ ชุมชนต้องจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ เจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชให้กับนักเรียน ตลอดจนให้ความสำคัญในการปลูกฝังนักเรียนให้ยึดแนวทาง การดำรงชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันของตนเอง เมื่อผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ก็จะทำให้นักเรียนสามารถปรับตัวใน การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ถึงแม้ว่าจะเกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจอย่างไรก็ไม่สามารถส่งผล กระทบต่อผู้เรียนและชุมชนได้ (อังคณา ตุงคะสมิต และคณะ, 2554)

แต่เนื่องจากผลการประเมินคุณภาพการศึกษา โรงเรียนอนุบาลसानสายไยรัก เทศบาลเมืองเมือง แคนพัฒนา ได้รับการประกันคุณภาพภายนอก (พ.ศ. 2564-2568) ของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และ

ประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ผลรวมคะแนนประเมินสถานศึกษา มีคุณภาพระดับดี ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือสถานศึกษาควรเพิ่มเติมข้อมูลสารสนเทศใน SAR ให้มีความหลากหลาย และสมบูรณ์มากขึ้น ควรพัฒนาความรู้ของครูและบุคลากรทางการศึกษาทางด้านการจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เช่น นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อช่วยพัฒนาทักษะกระบวนการคิด และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ด้วยวิธีการทำงานเป็นกลุ่มอย่างเป็นระบบมีการประเมินตนเอง เพื่อนประเมิน/กลุ่มประเมิน ครูประเมิน และผู้ปกครองประเมินเพื่อปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสถานศึกษา ต่อไป

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารสถานศึกษาจึงได้นำเอาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ และแนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 มาปรับใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา การพัฒนาครูในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านสาระวิชาหลักและทักษะให้มีคุณลักษณะและทักษะที่จำเป็นในโลกศตวรรษที่ 21 ตามบริบทของสถานศึกษาซึ่งการจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิตและการพัฒนากำลังคน โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพ ครูผู้สอนจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดทักษะในการจัดการเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนและผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินงานวิจัยและสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสาธิตไทรบุรี เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสาธิตไทรบุรี เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสาธิตไทรบุรี เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสาธิตไทรบุรี เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่
4. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสาธิตไทรบุรี เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้
 - 4.1 การประเมินพัฒนาการการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านความรู้ความเข้าใจ
 - 4.2 การประเมินพัฒนาการการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรด้านทักษะปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ตามขั้นตอนของการวิจัยเป็น 4 ระยะ มีรายละเอียด ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัย (Research : R1) เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน (Analysis : A) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลसानสายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลसानสายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนทำวิจัย ได้แก่ 1) ข้อมูลพื้นฐานเป็นปัจจัยภายในโรงเรียนอนุบาลसानสายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้า เอกสารทางรายงาน แผนงาน ข้อมูลสถิติต่าง ๆ ของโรงเรียนอนุบาลसानสายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ย้อนหลัง 3 ปี ระหว่างปีการศึกษา 2564 - ปีการศึกษา 2566 2) จัดสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง โดยจัดสนทนาเพื่อศึกษาแนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 รวบรวมข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและการดำเนินงานทั้งในด้านการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร 3) วิเคราะห์หาสาเหตุที่ทำให้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลसानสายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ไม่บรรลุผล 4) ทบทวนและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา 5) กำหนดเป้าหมายคุณภาพครูและนักเรียน ตัวชี้วัดคุณภาพครู และคุณภาพผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.2 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหาร 1 คน ศึกษานิเทศ 1 คน คณะกรรมการสถานศึกษา 15 คน ครูผู้สอน 21 คน

ระยะที่ 2 การพัฒนา (Development : D1) เป็นการออกแบบและพัฒนา (Design and Development : D&D) การสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลसानสายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

2.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การสร้างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลसानสายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย 1) นำข้อมูลจากการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มจากการวิจัยขั้นตอนแรก และการประเมินความต้องการในรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลसानสายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มาร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียน

อนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ 2) ร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

2.2 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ครูโรงเรียนเทศบาลตำบลสันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน เพื่อใช้ในการประเมินคุณภาพของรูปแบบ

ระยะที่ 3 การวิจัย (Research : R2) เป็นการนำไปใช้ (Implement : I) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

ขั้นที่ 1 ดำเนินการอบรมเชิงปฏิบัติการตามหลักสูตรการอบรม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เป็นเวลา 3 วันๆ ละ 6 ชั่วโมง รวม 18 ชั่วโมง ณ ห้องประชุม โรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา

ขั้นที่ 2 ดำเนินการประเมินครูหลังการพัฒนา ในเรื่องรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์แก่นักเรียน ทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถด้านการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ขั้นที่ 3 ดำเนินการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ก่อนการพัฒนาโดยรวมรวมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้แบบประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

3.2 ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ 1) ประชากร ครูผู้สอนของโรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จำนวน 21 คน 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยบุคคล 3 กลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ นักเรียนผู้บริหารสถานศึกษา และศึกษานิเทศก์

ระยะที่ 4 การพัฒนา (Development : D2) เป็นการประเมินผล (Evaluation : E) ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่

4.2 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูผู้สอนของโรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จำนวน 21 คน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำรา วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับการออกแบบรูปแบบการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมศักยภาพครูในการปลูกฝังคุณลักษณะพอเพียงแก่นักเรียนโรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

1.1 การที่จะพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีคุณลักษณะที่ต้องการนั้นต้องใช้หลักแนวคิด ที่นำมาพัฒนาได้จริง คือ แนวคิดการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง แนวคิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง แนวคิดการส่งเสริมศักยภาพครู แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ แนวคิดคุณลักษณะพอเพียง แนวคิดสำคัญเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง แนวคิดสำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แนวคิดสำคัญเกี่ยวกับและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีหลักการว่าทักษะการจัดการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สามารถพัฒนาได้ โดยสิ่งสำคัญในการพัฒนา คือความรู้ (knowledge) และทักษะ (skill) การสอนโดยการบูรณาการทางตรงหรือทางอ้อม การบูรณาการให้กับผู้เรียนสามารถทำได้ในทุกขณะที่ผู้เรียนอยู่ในโรงเรียน และสามารถบูรณาการในเนื้อหาสาระ โครงการ/กิจกรรม สถานการณ์และเหตุการณ์จริงและสามารถนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไปเสริมสร้างคุณลักษณะพอเพียง ที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน เรื่องคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทย ที่กล่าวว่าคุณธรรมด้านความพอเพียงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสังคมไทยและสังคมโลกในสถานการณ์ปัจจุบัน

1.2 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมศักยภาพครูในการปลูกฝังคุณลักษณะพอเพียงแก่นักเรียนโรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้หลักการการมีทักษะในการจัดการเรียนรู้และทักษะการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจของครูผู้สอน และความสามารถในการนำไปปฏิบัติของครูผู้สอน องค์ประกอบของการพัฒนาให้ได้ผลดี คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งมีหลักสูตรการพัฒนา ใช้เวลาในการอบรม 2 วันรวม 12 ชั่วโมง และนำผลการอบรมไปใช้ปฏิบัติการจริงในการสอนปกติและการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ตนรับผิดชอบ โดยมีการนิเทศติดตามประเมินผล ตลอดระยะเวลาการวิจัยตามกระบวนการพัฒนาของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยประยุกต์ใช้ทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมศักยภาพครูในการปลูกฝังคุณลักษณะพอเพียงแก่นักเรียน ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นมีชื่อว่า ชื่อว่า 4A1E Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้ 4A1E Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) สร้างความตระหนัก (Knowledge Awareness) 2) การกำหนดเป้าหมาย/ประเด็นพัฒนา (Knowledge Aims) 3) ฝึกปฏิบัติ/นำความรู้ไปใช้ (Knowledge Application) 4)การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Allocation) 5) การประเมินผล (Evaluation) มุ่งองค์ประกอบในการพัฒนา คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การปฏิบัติการสอนโดยการบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล ผลการตรวจสอบคุณภาพด้านความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการพัฒนา ในภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

และความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด และผลการตรวจสอบคุณภาพของคู่มือการใช้รูปแบบ พบว่า โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในระดับมากที่สุด

1.3 ผลการอบรมเชิงปฏิบัติการพบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะพอเพียงแก่นักเรียน ไปบูรณาการในการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมากขึ้น ชัดเจนขึ้นและเป็นรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลก่อนและหลังการอบรมเชิงปฏิบัติการ มีผลการพัฒนาเพิ่มขึ้น และสามารถนำความรู้ไปออกแบบหน่วยการเรียนรู้ เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และเขียนโครงการ ที่ตนรับผิดชอบได้ และมีการร่วมมือร่วมใจในการพัฒนาครั้งนี้เป็นอย่างดี

1.4 ครูสามารถนำความรู้ที่ได้จากการอบรมตามกระบวนการของ 4A1E Model ไปใช้เป็นกระบวนการส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และจากผลการนิเทศติดตามพบว่า ผลการใช้ทำให้นักเรียนมีพัฒนาการการแสดงออกด้านคุณลักษณะพอเพียง พบว่ามีการพัฒนาขึ้น

2. ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีชื่อว่า 4A1E Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) สร้างความตระหนัก (Knowledge Awareness) 2) การกำหนดเป้าหมาย/ประเด็นพัฒนา (Knowledge Aims) 3) ฝึกปฏิบัติ/นำความรู้ไปใช้ (Knowledge Application) 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Allocation) 5) การประเมินผล (Evaluation) มุ่งประกอบในการพัฒนา คือ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การปฏิบัติการสอน โดยการบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 การนิเทศ กำกับติดตามและประเมินผล

3. ผลศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ที่พัฒนาแล้วไปทดลองใช้ นำเสนอในด้านต่างๆ ดังนี้

3.1 ความสามารถของครูในการเขียนหน่วยการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับดีมากเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ผู้เรียนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีการประเมินตามสภาพจริง มีมาตรฐาน/ตัวชี้วัด/ผลการเรียนรู้และคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีความเชื่อมโยงกันเหมาะสม

3.2 ความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดของแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า คือ สารการเรียนรู้ครอบคลุมด้านความรู้ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ สามารถปฏิบัติได้จริง

3.3 ความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับดีมาก เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า มีการ

สื่อสารการพูดในระหว่างจัดการเรียนรู้มีความชัดเจน อธิบาย/ขั้นตอนกิจกรรมเข้าใจง่ายแทรกหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการพูดในระหว่างจัดการเรียนรู้เข้าใจได้ง่ายและตรงประเด็น

3.4 ความคิดของครูเห็นต่อการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุดมีการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ส่งเสริมให้ผู้เรียนสังเคราะห์ความรู้ก่อให้เกิดความรู้ใหม่หรือสิ่งประดิษฐ์จากฝีมือของผู้เรียน ผู้เรียนสามารถนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

3.5 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอยู่อย่างพอเพียงของนักเรียนที่ได้เรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับดีเยี่ยม พบว่านักเรียนมีคุณลักษณะของการดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ มีคุณธรรม และมีภูมิคุ้มกันตัวเองที่ดี สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเพิ่มมากขึ้น

3.6 ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่านักเรียนเห็นคุณค่าและประโยชน์ของหลักเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้จริง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ แล้วพบว่า

4.1 ด้านความรู้ความเข้าใจ และด้านทักษะการปฏิบัติจากทุกแหล่งประเมิน มีค่าเฉลี่ยผลการพัฒนาในอัตราที่สูงขึ้นในระหว่างการประเมิน 2 ระยะ ส่วนใหญ่ในระยะที่ 1 ประเมินว่าอยู่ในระดับมากระยะที่ 2 อยู่ในระดับมากและมากที่สุด ทั้งนี้พบว่า ค่าเฉลี่ยพัฒนาการของทักษะการจัดการเรียนรู้ทั้ง 2 ด้านจากการประเมิน 2 ช่วงเวลา มีอัตราเพิ่มขึ้น

4.2 คุณลักษณะพอเพียงของผู้เรียน มีผลการประเมินจากทุกแหล่งประเมิน พบว่า ค่าเฉลี่ยผลการพัฒนาในอัตราที่สูงขึ้นในระหว่างการประเมิน 2 ระยะ ส่วนใหญ่ในระยะที่ 1 ประเมินว่าอยู่ในระดับมากระยะที่ 2 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์ พบว่า ค่าเฉลี่ยพัฒนาการของคุณลักษณะพอเพียงของผู้เรียนด้านอยู่อย่างพอเพียงจากการประเมิน 2 ช่วงเวลา มีอัตราเพิ่มขึ้นในระดับดีเยี่ยม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้พบผลการวิจัยสำคัญที่นำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมศักยภาพครู ในการปลูกฝังคุณลักษณะพอเพียงแก่นักเรียนโรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ มีชื่อว่า 4A1E Model ซึ่งแต่ละขั้นตอนล้วนมุ่งส่งเสริมให้ครูผู้สอนได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรของตนเอง ในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จากผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามีความสอดคล้องกัน แสดงว่ารูปแบบมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการ

จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยการบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะพอเพียงแก่นักเรียน และจากการสังเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องทำให้ได้รูปแบบที่สามารถพัฒนาให้ครูเกิดความรู้ความเข้าใจและความตระหนักในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันและสามารถถ่ายทอด โดยการบูรณาการเข้ากับกลุ่มสาระวิชา และกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ตนรับผิดชอบได้และครูยังเข้าใจการนำกระบวนการของรูปแบบทั้ง 5 ขั้นตอนไปใช้ในการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยเพื่อพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพิพิธธนวัติ สมคะณีย์ และประยูร แสงใส (2565) ที่พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการบูรณาการทั้งสองด้านเข้าด้วยกันเพื่อส่งเสริมศักยภาพของครูและปลูกฝังคุณลักษณะพอเพียงแก่นักเรียน ซึ่งรูปแบบดังกล่าวประกอบด้วยขั้นตอนหลัก ได้แก่ การเสนอข้อมูลความรู้ การคิดวิเคราะห์ การตรวจสอบ และการวัดและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการในรูปแบบ 4A1E Model การบูรณาการทั้งสองแนวทางนี้ช่วยให้ครูสามารถพัฒนาการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญที่พบว่ารูปแบบ 4A1E Model มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยการบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อปลูกฝังคุณลักษณะพอเพียงแก่นักเรียน

นอกจากนั้น การประเมินทักษะการสอน ทักษะการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร จากกิจกรรมตลอดกระบวนการพัฒนา รวมถึงการประเมินคุณลักษณะพอเพียงของผู้เรียน ยังมีความสอดคล้องงานวิจัยของพิพิธธนวัติ สมคะณีย์ และประยูร แสงใส (2565) ที่พบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงร่วมกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ช่วยเสริมสร้างทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูให้มีความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตรอย่างสร้างสรรค์และมีประสิทธิภาพ รวมถึงสามารถถ่ายทอดคุณลักษณะพอเพียงสู่ผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ การประเมินทักษะการสอน ทักษะการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรจากกิจกรรมตลอดกระบวนการพัฒนา รวมถึงการประเมินคุณลักษณะพอเพียงของผู้เรียน ยังมีความสอดคล้องกับผลการวิจัยดังกล่าว ซึ่งระบุว่า เมื่อครูได้รับการส่งเสริมผ่านกระบวนการพัฒนารูปแบบที่ชัดเจนและมีขั้นตอน ครูจะมีความเข้าใจที่ลึกซึ้งและสามารถนำหลักการไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นำไปสู่การปลูกฝังแนวคิดเรื่องความพอเพียงให้เกิดขึ้นจริงในพฤติกรรมของนักเรียน ส่วนในด้านองค์ประกอบของกระบวนการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมศักยภาพครูในการปลูกฝังคุณลักษณะพอเพียงแก่นักเรียนโรงเรียนอนุบาลสาสนายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแก่นพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ โดยผ่านกิจกรรมการพัฒนา 3 กิจกรรมได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งเป็นการอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรบูรณาการแบบสอดแทรกโดยเนื้อหาที่ตนเองรับผิดชอบ กิจกรรมหรือโครงการที่จัดขึ้น กิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการนับได้ว่าเป็นกระบวนการที่นำรูปแบบการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรมาพัฒนาครูผู้สอนได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิเชียร อินทรสมพันธ์ (2546) ที่ให้ความเห็นโดยสรุปเกี่ยวกับทักษะการจัดการสอนที่จำเป็นสำหรับครู ในการบูรณาการจริยธรรมประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ คือ การพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบูรณาการจริยธรรมในหลักสูตรโดยเริ่มจากการศึกษาข้อมูล

พื้นฐาน กำหนดหลักสูตรการจัดการเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล การนำหลักสูตรไปใช้ การประเมินผล หลักสูตรโดยมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎี รวมทั้งเทคนิควิธีที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งทิพา จันทร์วัฒนวงษ์ (2549) ที่พบว่า การปฏิบัติการสอนในสถานศึกษานั้น ในรูปแบบ ครูจะต้องปฏิบัติการสอนใน 1 ปีการศึกษา โดยมีการปฏิบัติการสอน และการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลจากศึกษานิเทศก์ และผู้บริหาร การปฏิบัติการสอนนี้ครูจะได้นำความรู้จากการอบรมเชิงปฏิบัติการ และยังสอดคล้องกับสมรรถภาพการสอนของครูในศตวรรษที่ 21 ที่ ชาริณี ตรีวรัญญ (2550) ได้กล่าวไว้ว่า สมรรถภาพการสอนที่สอดคล้องกับแนวคิดของการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือ ต้องมีความสามารถทำงานอย่างอิสระและทำงานร่วมกับผู้อื่นในการพัฒนาและประยุกต์ความรู้เพื่อช่วยให้ผู้เรียนที่แตกต่างกัน บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ได้ นอกจากนี้แล้วยังปฏิบัติจริงในสถานศึกษาและสอดคล้องกับการวิจัยของสุพรรณิ กุลภา (2547) ที่พบว่า ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เคยมีการรับรู้ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย ของการรับรู้เกี่ยวกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนที่มีค่ามาก 3 อันดับแรก พบว่าด้าน ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีแบบแผนความคิด รองลงมา ได้แก่ ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้และ ด้านการสร้างวิสัยทัศน์ ร่วมกันตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการคิดอย่างเป็นระบบสอดคล้องกับสาคร มหาหิงค์ (2555) ที่พบว่า แนวทางการขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา มีดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษา ควรศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา แด่งตั้งคณะทำงาน มีนโยบาย และวางแผนที่ชัดเจน พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวทางการขับเคลื่อน จัดทำ พัฒนา เผยแพร่แหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา และการกำกับ นิเทศ ติดตามอย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการจัดการเรียนการสอนควรสอดแทรก กิจกรรมการขับเคลื่อนในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และ หลักสูตรท้องถิ่น เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ประชุม อบรม ประชาสัมพันธ์ และสร้างเครือข่ายการขับเคลื่อน วางแผน จัดหา และใช้วัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และ 3) ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ควรจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะ อาชีพสอดแทรกกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในการแนะแนวการศึกษาของนักเรียนจัดบอร์ดนำเสนอผลงานของนักเรียน และมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมศักยภาพครูในการปลูกฝังคุณลักษณะพอเพียงแก่นักเรียนโรงเรียนอนุบาลสานสายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

2.1 ความสามารถของครูในการเขียนหน่วยการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับดีมาก ครูมีความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แสดงให้เห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาครูให้มีทักษะในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสิรินภา กิจเกื้อกูล (2554) ที่พบว่า นิสิตครูสามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับเนื้อหาหรือกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการอย่างมีประสิทธิภาพ และยังสอดคล้องกับการวิจัยของพิสิษฐ์ พุฒศรี (2551) ที่พบว่า ครูมีความรู้ด้านการทำวิจัยในชั้น เรียนอยู่ในระดับน้อย ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัยในชั้นเรียนมีความต้องการ พัฒนาตนเองและเห็นว่าโครงการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นโครงการที่ดีมีประโยชน์

กระบวนการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนประกอบด้วยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนให้คำปรึกษา ตรวจสอบ ประเมินผล รวบรวม และสังเคราะห์งานวิจัยแล้วตีพิมพ์ เผยแพร่ สรุปผลการดำเนินงานรับฟังข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ และใช้ระบบติดตามและประเมิน โครงการตรวจสอบผลสำเร็จของโครงการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนผลการใช้ยุทธศาสตร์ การพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนพบว่ามีความเหมาะสมสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการประเมินในแต่ละระยะหลังเข้าร่วมโครงการครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนสูง กว่าก่อนเข้าร่วมโครงการ

2.2 ความสามารถของครูในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุดครูมีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบครบถ้วนสัมพันธ์กัน แสดงให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาครูให้มีทักษะในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมากขึ้น สอดคล้องกับการวิจัยของอดิเทพ ทวลหอม (2565) ที่พบว่า ครูมีความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีองค์ประกอบครบถ้วนสัมพันธ์กัน

2.3 ความสามารถของครูในการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากที่สุดครูมีความสามารถในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ การบูรณาการทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะการสร้างสรค์นวัตกรรม ทักษะการร่วมมือทำงานเป็นทีม ทักษะการสื่อสารสารสนเทศ ปลูกฝังคุณลักษณะพอเพียง การเตรียมสื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แสดงให้เห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาครูให้มีทักษะในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการมากขึ้น สอดคล้องกับการวิจัยของยุวธิดา คำปวน (2560) ที่พบว่า แนวทางในการจัดการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมของเยาวชนในการพัฒนาทักษะสู่การเรียนรู้ในโลกแห่งอนาคต ได้แก่ ความสามารถพื้นฐาน การอ่าน (Reading) การเขียน (Writing) การคิดคำนวณ (Arithmetic) ความสามารถในการเรียนรู้ จัดการข้อมูลความรู้ใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นใหม่ตลอดเวลาด้วย Learning Skills (ทักษะการเรียนรู้) และ Leadership (ภาวะผู้นำ) ตลอดจนมีทักษะที่จำเป็น ได้แก่ ทักษะชีวิตและการทำงานทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม และทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ซึ่งทักษะต่างๆ ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 นี้สามารถส่งเสริมด้วยรูปแบบการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงความรู้กับประสบการณ์ในการที่จะไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตจริง พร้อมยกตัวอย่างกิจกรรมบูรณาการที่สามารถนำมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการให้ผู้เรียนสามารถใช้ทักษะการคิดเชื่อมโยงบูรณาการผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบลงมือทำ

2.4 ความคิดของครูเห็นต่อการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด โดยมีความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถสร้างความพึงพอใจในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการของตนเอง สอดคล้องกับการวิจัยของอารัญ เบ็ญอำมหาด, บรรจง เจริญสุข และสิริสวัสดิ์ ทองก้านเหลือง (2565) ที่พบว่า ครูมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาสมรรถนะในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการพัฒนาสมรรถนะครูอยู่ในระดับมาก ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของภักดี เอื้อราษฎร์ (2555) ที่กล่าวว่า หลังจากดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน จำนวน 6 ด้าน 18 ตัวชี้วัด ได้แก่ ความระมัดระวัง ความสุจริต ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความแบ่งปัน และมีความมีเหตุผล แล้ว ผลการดำเนินงานตามโครงการทำให้มีการเปลี่ยนแปลง

ตามที่คาดหวัง โดยนักเรียนมีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับการวิจัยของกมล แสงบุญ (2559) ที่พบว่า เมื่อจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะส่งผลให้เกิดคุณลักษณะขึ้นในตัวผู้เรียน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงส่งผลให้นักเรียนทุกคนที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ตามโครงการที่โรงเรียนจัดทำขึ้นสามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

2.6 ความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 อยู่ในระดับมากแสดงให้เห็นว่า รูปแบบที่พัฒนาขึ้นสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกพร ธรรมยศ (2564) ที่พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสเต็มศึกษาร่วมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.67 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับการวิจัยของธิดา วรฤทธิ์ และพิชาติ แก้วพวง (2567) ที่พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของภักดี เอื้อราษฎร์ (2555) ที่พบว่า หลังจากดำเนินการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน จำนวน 6 ด้าน 18 ตัวชี้วัด ได้แก่ ความระมัดระวัง ความสุจริต ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความแบ่งปัน และมีความมีเหตุผลแล้ว ผลการดำเนินงานตามโครงการทำให้มีการเปลี่ยนแปลงตามที่คาดหวัง โดยนักเรียนมีพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพิ่มขึ้นและบรรลุเป้าหมายทุกตัวชี้วัด นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2.7 ความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ว่า สามารถนำไปสอนได้จริงในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ สามารถปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับงานวิจัยของยาวเรศ ภักดีจิตร (2565) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน มีความต้องการให้มีการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบบูรณาการตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเห็นชอบของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และยังสอดคล้องกับการวิจัยของธงชัย ดีมูลพันธ์ และวรกาญจน์ สุขสดเขียว (2565) ที่พบว่า ผู้บริหารและข้าราชการครูเห็นควรมีการบูรณาการหลักสูตรท้องถิ่นกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและควรมีการเสริมสร้างผู้เรียนให้มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 โดยบูรณาการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเห็นชอบของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับการวิจัยของอัมพร เรืองศรี (2554) ที่พบว่า รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การสร้างความตระหนัก การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณลักษณะการนำไปประยุกต์ใช้และการประเมินผล และนักเรียนมีคุณลักษณะตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 โดยรูปแบบการพัฒนาสามารถพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันและ

สอดคล้องกับโครงการวิจัยคุณลักษณะและกระบวนการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในประเทศไทยของสายฤดีวรกิจโกคาทร และคณะ (2552) ที่พบว่า ในภาพรวมมีความเชื่อตรงกันว่าทำให้ดูเป็นแบบอย่างเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพสูงสุดและได้ผลที่สุด เพราะการทำให้ดูสร้างความน่าเชื่อถือมากกว่า การพูดให้ฟัง หรือการสอนด้วยวิธีอื่น และการปฏิบัติให้ดูสามารถสอดแทรกเข้าไปในชีวิตประจำวันทำให้เด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ทุกวันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งวิธีการนี้นับว่าเป็นการปลูกฝังที่เห็นผลได้จริงแม้ว่าจะต้องใช้เวลานานกว่าวิธีอื่นๆ

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน โรงเรียนอนุบาลसानสายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ สรุปลงภาพที่ 1

ภาพที่ 1 4A1E Model

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนโรงเรียนอนุบาลसानสายไยรัก เทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย การนำแนวคิด หลักการวัตถุประสงค์ องค์ประกอบของ โรงเรียนอนุบาลसानสายไยรัก มาพัฒนาการจัดการเรียนรู้โดยการบูรณาการแบบสอดแทรกตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจ กระบวนการจัดการเรียนรู้ผ่านการเชื่อมโยงเนื้อหาสาระ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แบบสอดแทรก 3 รูปแบบ คือ การสอดแทรกในเนื้อหาวิชาหลัก การสอดแทรกในกิจกรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ และการสอดแทรกในสถานการณ์/เหตุการณ์ปัจจุบัน รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีกระบวนการพัฒนาที่เรียกว่า 4A1E Model ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 การสร้างความตระหนัก (Knowledge Awareness) ขั้นตอนที่มุ่งให้ความรู้ ความเข้าใจ และความสำคัญกับหลักการเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และความตระหนักต่อการสอนบูรณาการแบบ สอดแทรกโดยขั้นนี้มุ่งจัดกิจกรรมการพัฒนาเพื่อให้ครูนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาทักษะการสอนของตนเอง

ขั้นที่ 2 การกำหนดเป้าหมาย/ประเด็นพัฒนา (Knowledge Aims) ขั้นตอนที่มุ่งให้ครูสามารถ กำหนดเป้าหมายหรือประเด็นการพัฒนาดตนเองเกี่ยวกับการสอนบูรณาการ แบบสอดแทรก ที่เกิดจากการ วิเคราะห์วิจารณ์คุณภาพของหน่วยการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ และการปฏิบัติการสอนบูรณาการ แบบสอดแทรก ทั้งจากการวิเคราะห์ของตนเอง จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเพื่อนครูและจากข้อเสนอแนะ

ขั้นที่ 3 การฝึกปฏิบัติ/นำความรู้ไปใช้ (Knowledge Application) ขั้นตอนที่มุ่งให้ครูนำหน่วยการ เรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นนำไปสู่การปฏิบัติจริงเน้นกระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนาการจัดการ เรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง

ขั้นที่ 4 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Allocation) ขั้นตอนที่มุ่งให้ครูนำความรู้ ประสบการณ์และข้อค้นพบที่ได้จากการใช้รูปแบบ มาแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กับเพื่อนครูและ นำมาพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองและนำไปสู่การพัฒนาทักษะการสอนต่อไป

ขั้นที่ 5 การประเมินผล (Evaluation) ขั้นตอนที่มุ่งให้ครูประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ของ ตนเองทั้งด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านทักษะปฏิบัติที่เกิดจากการออกแบบหน่วยการเรียนรู้และการเขียน แผนการจัดการเรียนรู้ และการปฏิบัติสอนบูรณาการแบบสอดแทรกพร้อมนำผลการประเมินทักษะการจัดการ เรียนรู้ จากกิจกรรมตลอดกระบวนการพัฒนา รวมถึงการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และทักษะการ เรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ไปใช้เพิ่มทักษะการจัดการเรียนรู้ของตนเอง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรนำกระบวนการของรูปแบบการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ โดยการบูรณาการ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของผู้เรียน ในการส่งเสริมศักยภาพครูในการปลูกฝังคุณลักษณะพอเพียงแก่นักเรียน ไปใช้กับ นักเรียนระดับปฐมวัยโรงเรียนโดยปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับวัยและระดับชั้น

1.2 ควรติดตามพฤติกรรมคุณลักษณะพอเพียงของนักเรียนที่ร่วมการวิจัยในครั้งนี้ว่าสามารถ แสดงพฤติกรรมด้านความพอเพียงได้จนเป็นค่านิยมและคุณลักษณะที่ถาวรติดตัวโดยไม่ต้องเตือน สามารถ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างและชี้แนะผู้อื่นให้ปฏิบัติตามได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของ ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรให้ครอบคลุม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กำหนดไว้

2.2 ควรมีการศึกษาในด้านพฤติกรรมที่แสดงออกบนพื้นฐานของหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงและทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียนที่มีความคงทน ยั่งยืน สามารถ ขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน และสังคม

2.3 ควรมีการศึกษาด้านพฤติกรรมที่แสดงออกบนพื้นฐานหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและ ทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กมล แสงบุญ. (2559). การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านคิดเป็น ทำเป็นของนักเรียนโรงเรียนบ้านดอนพะยอมโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชาโรณี ตรีวิทย์. (2550). การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน: แนวคิดและแนวทางสู่ความสำเร็จ. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 45(1), 299-319.
- ธงชัย ดีมูลพันธ์ และวรกาญจน์ สุขสดเขียว. (2565). การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษาในสหวิทยาการศึกษาวังสีทา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2. วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 28(2), 236-249.
- ธนิดา วรฤทธิ์ และพิชาติ แก้วพวง. (2567). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาบูรณาการร่วมกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองของนักเรียนประถมศึกษาตอนต้น. วารสารวิจัยและนวัตกรรมทางการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 4(2), 19-41.
- พิพิธธนวิ สมคะเณย์ และประยูร แสงใส. (2565). การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาตามแนวปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง ในศตวรรษที่ 21. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(1), 1233-1242.
- พิสิญ์ พุฒศรี. (2551). กระบวนการพัฒนาครูด้านการทำวิจัยในชั้นเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านโพแพง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ภักดี เอื้อราษฎร์. (2555). การเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน: การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กรณีโรงเรียนผดุงนารี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- มูลนิธิสถานบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. (2550). การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของภาคการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- ยุวธิดา คำปวน. (2560). การบูรณาการ: เส้นทางแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารการบริหารและ นิเทศการศึกษา, 8(1), 25-38.
- เยาวเรศ ภักดีจิตร. (2565). การพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่นบนฐานนครสวรรค์ศึกษาด้วยการ จัดการเรียนรู้ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษ ที่ 21 สู่การส่งเสริมการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 17(1), 61-76.
- รุ่งทิพา จันทน์วัฒนวงษ์. (2549). การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะการสอน สอดแทรกจริยธรรมของ ครูระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิจิตร ศรีสอาน. (2539). อนาคตการศึกษาไทยในสองทศวรรษหน้า. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชสมิเดีย.

- วิเชียร อินทรสมพันธ์. (2546). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพการบูรณาการจริยธรรม
ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับครูมัธยมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สาคร มหาสิงห์. (2555). การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 3(1), 12-19.
- สายฤดี วรกิจโกคาทร และคณะ. (2552). คู่มือปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในสถาบันศาสนาหน่วยงานของรัฐ
และเอกชน. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์พิมพ์ดี.
- สิรินภา กิจเกื้อกูล (2554) การพัฒนารูปแบบการสอนที่ส่งเสริมการบูรณาการหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสู่
การจัดการเรียนรู้ของนิสิตครูหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตวิชาชีพครู. Journal of Education
and Innovation, 13(3), 113-126.
- สิริวรรณ ศรีพล. (2550). การจัดการเรียนการสอนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุพรรณิ กุลภา. (2547). ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเลย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- อดิเทพ หวลหอม (2565) การพัฒนาบุคลากรด้านการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยยึดหลักศาสตร์
พระราชฯ สู่การเรียนรู้มุ่งสู่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้านแก้งอะฮวน อำเภอ
ตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารครุทรรศน์, 2(2), 47-55.
- อังคณา ตุงคะสมิต และคณะ. (2554). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.
วารสาร Veridian E-Journal, Silpakorn University, 4(2), 288-301.
- อัมพร เรืองศรี. (2554). การพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจ
พอเพียง. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อารัญ เบ็ญอำมหาด, บรรจง เจริญสุข และสิริสวัสดิ์ ทองก้านเหลือง (2565) การวิจัยเชิงปฏิบัติการพัฒนา
สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้ แบบบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนบ้าน
พารา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภูเก็ต. วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการ
บริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย (สพบท.), 6(1), 140-154.
- เอกพร ธรรมยศ (2564). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 เรื่องการแยกสาร
โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษาร่วมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

**การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช**

**THE COMMUNITY PARTICIPATION OF SCHOOL ADMINISTRATION BASED ON
THE ARIYASACCA 4 THEPHARATPHITAYASAN SCHOOL UNDER THE SECONDARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE NAKHON SI THAMMARAT**

¹กิตติญา ชัยฤกษ์ Kittitiya Chairerk ²เกษมา ศรีสุวรรณ Kasama Srisuwan

³พระครูสุเมธปริยัติคุณ Phrakhrusumetpariyattikun

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Kittiyachairerk@gmail.com

Article Received: March 01, 2025. Revised: August 29, 2025. Accepted: August 30, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 15 คน การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 รูป/คน มีเครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ประกอบด้วย (1) การบริหารวิชาการ (2) การบริหารงานบุคคล (3) การบริหารงบประมาณ (4) การบริหารทั่วไป โดยมีการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนโดยมีหลักการดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น (2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน (3) การมีส่วนร่วมในการประเมิน (4) การมีส่วนร่วมในการสนับสนุน 2) แนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 โรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การบริหารวิชาการ มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ (1) การพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ (2) การจัดทำทะเบียนและวัดผลประเมินผล (3) การบริหารกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน (4) การส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา (5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ (6) งานประกันคุณภาพการศึกษา ด้านที่ 2 การบริหารงานบุคคล มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ (1) งานวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง (2) งานสรรหาการบรรจุแต่งตั้งและออกจากราชการ (3) งานสารบรรณและเลขานุการฝ่าย (4) งานวินัยและการรักษาวินัย (5) งานสร้างเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ (6) งานประเมินผลการปฏิบัติงานและเลื่อนขั้นเงินเดือน (7) งานทะเบียนประวัติและเลื่อนวิทยฐานะ ด้านที่ 3 การบริหารงบประมาณ มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ (1) งานแผนและจัดตั้งงบประมาณ (2) การบริหารการเงิน (3) การ

บริหารบัญชี (4) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ (5) งานควบคุมภายในและบริหารความเสี่ยง ด้านที่ 4 การบริหารทั่วไป มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้ (1) งานอาคารสถานที่ (2) งานกิจการนักเรียน (3) งานอนามัย (4) งานประชาสัมพันธ์และสัมพันธ์ชุมชนมีการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนโดยมีหลักการดังนี้ (1) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น (2) การมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน (3) การมีส่วนร่วมในการประเมิน (4) การมีส่วนร่วมในการสนับสนุน โดยนำหลักพุทธธรรมมาเป็นกรอบในการดำเนินงาน คือ อริยสัจ 4 ได้แก่ (1) ทุกข์ การกำหนดปัญหา (2) สมุทัย การวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา (3) นิโรธการกำหนดเป้าหมาย (4) ขันมรรคกำหนดวิธีการแก้ปัญหา และ 3) การนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ พบว่ามีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความเป็นประโยชน์ และมีโครงสร้างตามองค์ประกอบสามารถนำไปใช้ได้

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา, การมีส่วนร่วมของชุมชน, หลักอริยสัจ 4

Abstract

This research aims to 1) study the state of school administration with community participation of Theparat Pittayasarn School, 2) study the school administration with community participation based on the principle of the Four Noble Truths of Theparat Pittayasarn School, and 3) present the school administration with community participation based on the principle of the Four Noble Truths of Theparat Pittayasarn School under the Office of the Secondary Education Service Area, Nakhon Si Thammarat. This research was conducted using qualitative research by conducting in-depth interviews with 15 relevant persons, interviews with 5 key informants, and focus group discussions with 7 experts. The research instruments were interview forms and focus group discussions. Data were analyzed using content analysis.

The research results found that: The research results found that: 1) The conditions of educational institution administration with community participation of Theparat Phittayasarn School, under the Office of the Secondary Education Service Area, Nakhon Si Thammarat, consisted of (1) academic administration (2) personnel administration (3) budget management (4) general administration. The administration of educational institutions with community participation was based on the following principles: (1) Participation in expressing opinions (2) Participation in work (3) Participation in evaluation (4) Participation in support. 2) Guidelines for educational institution administration with community participation based on the principle of the Four Noble Truths. Theparat Phittayasarn School, under the Office of the Secondary Education Service Area, Nakhon Si Thammarat, consisted of 4 aspects: Area 1: Academic administration, with the following operational guidelines: (1) Curriculum and learning process development (2) Registration and evaluation (3) Management of learning subject groups and student development activities (4) Promotion of educational management quality (5) Development of educational technology innovation media and learning resources (6) Educational quality assurance; Area 2: Personnel administration There are the following

operational guidelines: (1) Manpower planning and position determination (2) Recruitment, appointment and retirement from government service (3) Secretarial and divisional work (4) Discipline and maintenance of discipline (5) Efficiency enhancement work (6) Performance evaluation and salary increment work (7) Personnel record and promotion work. Part 3: Budget management has the following operational guidelines: (1) Budget planning and establishment work (2) Financial management (3) Accounting management (4) Material and asset management (5) Internal control and risk management. Part 4: General administration has the following operational guidelines: (1) Building and grounds work (2) Student affairs work (3) Health work (4) Public relations and community relations work. Educational institutions are administered with community participation based on the following principles: (1) Participation in expressing opinions (2) Participation in work (3) Participation in evaluation (4) Participation in support By using the principles of Buddhism as a framework for operations, namely the Four Noble Truths: (1) suffering, problem determination (2) origination, problem cause analysis (3) cessation, goal determination (4) the path, determining the method of problem solving, and 3) presenting the guidelines for school administration with community participation according to the principles of the Four Noble Truths of Theparat Phittayasarn School, it was found that it was appropriate, feasible, beneficial, and had a structure according to the components that could be applied.

Keywords: School Administration, Community Participation, The Four Noble Truths

บทนำ

การจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนถือเป็นกลไกที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและสร้างความเจริญมั่นคงให้แก่ชาติ ทั้งนี้เพราะประเทศไทยมีพุทธศาสนาชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เป็นพุทธศาสนาที่เน้นการสร้างคน พัฒนาคณะ เสริมสร้างศักยภาพ สร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยต่อการจัดการการศึกษาของไทยโดย พุทธศาสนาชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญเพื่อพัฒนาคณะในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็นคนดี เก่ง และมีคุณภาพโดยคนไทยมีความพร้อมทั้ง กาย ใจ สติปัญญา และพุทธศาสนาชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มีเป้าหมายการพัฒนาที่สำคัญที่ให้ความสำคัญกับการดึงเอาพลังของภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่น มาร่วมขับเคลื่อน โดยการสนับสนุนการรวมตัวของประชาชนในการร่วมคิดร่วมทำเพื่อส่วนรวม การกระจาย อำนาจและความรับผิดชอบไปสู่กลไกบริหารราชการแผ่นดินในระดับท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนในการจัดการตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับ การพัฒนาคณะตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 หน้าที่ของรัฐ มาตรา 54 คือ รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา ก่อนเข้ารับการศึกษาดำเนินการหนึ่ง เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่างๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและจัด

ให้มีการร่วมมือระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับและโดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริม และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพได้มาตรฐานสากล ทั้งนี้ เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่าการจัดการศึกษาควรมีความร่วมมือจากหลากหลายด้านเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา (นงลักษณ์ ยอดมงคล, 2561)

การบริหารตามหลักอริยสัจ 4 คือการนำความคิดการแก้ปัญหาตามขั้นตอนทั้ง 4 ของอริยสัจมาใช้ แก้ปัญหาขององค์กรโดยกลุ่มบุคคลระดับต่างๆ ขององค์กรมาร่วมคิดร่วมทำการแก้ปัญหาเรื่อง ประชาธิปไตยหรือธรรมาธิปไตยที่บุคคลในองค์กรและมีหลักวิธีการคิดการแก้ปัญหาอย่างมีระบบ เพื่อให้สำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกิจการหรือองค์กรนั้นๆ แล้วสังคมไทยก็มีหลักวิธีคิดเพื่อการบริหารอย่างมีระบบ เช่นกัน หลักวิธีคิดเพื่อการบริหารดังกล่าวนี้คือ การบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นหลักการคิด แก้ปัญหาในการบริหารงานของสถานศึกษาอย่างมีระบบ

โรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช มี ลักษณะภูมิประเทศบริเวณโดยรอบโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์โดยทั่วไป เป็นที่ราบเชิงเขา โดยด้านตะวันตก เป็นภูเขา ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประชากรไม่ค่อยมีความสัมพันธ์อันดี กับสถานศึกษาและไม่มีการประชุมหรือให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาร่วมกับโรงเรียนมากนัก โรงเรียน ซึ่งจำเป็นและต้องการจัดการศึกษาโดยอาศัยความร่วมมือจาก 3 ฝ่าย คือด้านผู้บริหาร ด้านครูผู้สอน และด้าน ชุมชน โดยต้องการเน้นให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาตามศักยภาพและบริบทของชุมชน ปัจจุบันโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช เป็น โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช รายล้อมด้วยชุมชนและมี พื้นที่สาธารณะซึ่งสามารถให้บริการให้กับชุมชนได้เข้ามาใช้ประโยชน์ในพื้นที่ได้แต่ยังขาดการสนับสนุน การ ประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก ตั้งแต่ประชากรในเขตพื้นที่โรงเรียน ไม่มีการตอบรับกับการจัดกิจกรรมต่างๆหรือ ขาดการส่งเสริม สนับสนุน ประชาสัมพันธ์ที่ดีเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ทำให้โรงเรียนขาดพื้นฐานในการ สนับสนุนในการพัฒนาด้านต่างๆ ทำให้การพัฒนาการของโรงเรียนด้านคุณภาพทางค่อนข้างไปในทิศทางที่ต่ำ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความเชื่อว่า การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม ของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 โรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จะเป็นแนวทางที่สามารถส่งเสริมและเพิ่มวิธีการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมระหว่าง โรงเรียนกับชุมชนในพื้นที่ได้มากขึ้น

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่องการบริหาร สถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช เพื่อจะได้นำผลการวิจัยไปปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาแนวทางการ บริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชน และผลวิจัยที่เกิดขึ้นจะสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ในสายงานด้านการบริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของ โรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ในการวิจัยขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแบบเจาะจง จำนวน 15 คน ในขั้นตอนการศึกษาสภาพในการวิจัยขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสถานศึกษา 2) การเก็บรวบรวมข้อมูล การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) มีขั้นตอน ดังนี้ (1) ขั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยพิจารณาว่าผู้ให้ข้อมูลนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ มีคุณสมบัติตรงตามความต้องการ สามารถตอบปัญหาที่ต้องการเกี่ยวข้องได้หรือไม่ รวมทั้งพิจารณาความเป็นไปได้ที่จะเข้าไปศึกษา (2) ผู้วิจัยหาหนังสือเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก (3) ขั้นแนะนำตัว ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นจึงกำหนดวันเวลาสัมภาษณ์ (4) สัมภาษณ์รายบุคคล โดยให้ความสำคัญกับความคิดเห็นในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล การศึกษาขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช มีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้ 1) ผู้วิจัยดำเนินการนำรายละเอียดจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ 2) นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น 3) ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอในผลการศึกษาสภาพ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

ในการวิจัยขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ จำนวน 5 คน ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ซึ่งมีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ มีดังนี้ ร่างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จากผลการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช และการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม เก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งมีลำดับขั้นตอน 1) ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตศึกษา ขอความร่วมมือไปยังผู้เชี่ยวชาญเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์เชิงลึก 2) ขั้นเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3) ขั้นแนะนำตัว ผู้วิจัยได้ส่งเอกสารขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล จากนั้นจึงกำหนดวัน เวลาสัมภาษณ์ 4) สัมภาษณ์รายบุคคล โดยให้ความสำคัญกับความคิดเห็นในทัศนะของผู้ให้ข้อมูล การศึกษาขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ มีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้ 1) ผู้วิจัย

ดำเนินการนำรายละเอียดจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดทำร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ 2) นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น 3) ปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอในการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 การนำแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช

ในการวิจัยขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ในขั้นตอนการนำเสนอ คือ แบบประเมินและการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือดังนี้ 1) นำร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในขั้นตอนที่ 2 มาจัดทำเป็นแบบประเมิน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ 2) นำแบบประเมิน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย ความครอบคลุมขององค์ความรู้ทั้งแบบแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 3) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามศัพท์อีกครั้ง 4) นำข้อคำถามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงทำเป็นฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม 5) แบบสนทนากลุ่ม ใช้ร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช เป็นแนวทางสำหรับการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา มีกระบวนการการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ทำหนังสือแจ้งผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มทราบพร้อมด้วยร่างแนวทาง 2) ดำเนินการสนทนากลุ่ม ตามวันเวลาและสถานที่กำหนด 3) บันทึกผลการสนทนากลุ่มตามความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม การศึกษาขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ ดังนี้ นำความเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข-ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และจัดทำแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ ฉบับสมบูรณ์สรุปผลและนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช ดังนี้

1.1 ด้านการบริหารวิชาการ 1) สภาพการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของชุมชน ชุมชนไม่มีช่องทางการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางที่เป็นความต้องการของชุมชน ทำให้ชุมชนไม่มีบทบาทในการแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางต่างๆที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนและชุมชน 2) สภาพการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของชุมชน สถานศึกษาขาดการให้ความร่วมมือจากทางชุมชนในการทำงานส่งผลกระทบต่อพัฒนานักเรียนในหลายด้าน โดยเฉพาะในกรณีที่ชุมชนไม่เข้าร่วมในการจัดกิจกรรมของสถานศึกษา 3) สภาพการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของชุมชน ชุมชนไม่เข้าใจในบริบทของระบบการศึกษา ขาดความรู้หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกระบวนการประเมินผลของสถานศึกษาในแต่ละด้าน ผลการประเมินไม่สามารถสะท้อนความเป็นจริง สถานศึกษาขาดการวางแผนขาดการกำหนดแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและการติดตามผลการประเมิน 4) สภาพการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนของชุมชน ในการสร้าง

บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในพัฒนาและการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในสถานศึกษา เช่น พื้นที่การเรียนรู้ ผู้มีความรู้เฉพาะทางเข้ามาเป็นวิทยากรหรือที่ปรึกษาให้กับโรงเรียน

1.2 ด้านการบริหารงานบุคคล 1) สภาพการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของชุมชน ขาดการจัดประชุมระหว่างบุคลากรในสถานศึกษากับผู้ปกครองและชุมชนที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล 2) สภาพการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของชุมชน สถานศึกษาไม่มีการเลือกตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีตัวแทนจากชุมชนเข้ามาร่วมเป็นคณะทำงานในการประเมินผลหรือให้คำปรึกษาในงานบริหารบุคคล 3) สภาพการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของชุมชน ชุมชนไม่เข้าใจงานการประเมิผลของบุคลากรในงานบริหารบุคคล 4) สภาพการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนของชุมชน สถานศึกษายังขาดช่องทางให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนสนับสนุนบุคลากรในสถานศึกษาในการปฏิบัติงาน

1.3 การบริหารงบประมาณ 1) สภาพการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของชุมชน ชุมชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณและโครงการต่างๆ 2) สภาพการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของชุมชน สถานศึกษาขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในงานบริหารงบประมาณ 3) สภาพการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของชุมชน ชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการประชุมหรือสรุปผลการดำเนินงานและงบประมาณที่ใช้ไปในการจัดกิจกรรม 4) สภาพการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนของชุมชน สถานศึกษาขาดประชาสัมพันธ์ล่วงหน้า ทำให้ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนไม่สามารถเข้าร่วมในการสนับสนุนได้อย่างเต็มที่

1.4 การบริหารงานทั่วไป 1) สภาพการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นของชุมชน สถานศึกษามีการสื่อสารที่ขาดประสิทธิภาพ ทำให้ชุมชนรู้สึกว่าคุณค่าความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของตนไม่ได้รับการพิจารณาหรือให้ความสำคัญ 2) สภาพการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของชุมชน ชุมชนไม่เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมจะช่วยในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนานักเรียนได้ 3) สภาพการมีส่วนร่วมในการประเมินผลของชุมชน การขาดข้อมูลและการสื่อสารที่ชัดเจน ชุมชนไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอเกี่ยวกับกิจกรรมหรือการตัดสินใจต่างๆ จะทำให้ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นถึงผลการประเมินงานได้ 4) สภาพการมีส่วนร่วมในการสนับสนุนของชุมชน ชุมชนไม่เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ไม่มีแรงจูงใจในการสนับสนุนสถานศึกษา การสื่อสารที่ไม่ชัดเจนระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ทศนคติที่ไม่ดีจากชุมชนที่มีต่อสถานศึกษา ทำให้ไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรม และสถานศึกษาขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. แนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตการศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช แนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สามารถสรุปได้ดังนี้ ดังนี้

2.1 ด้านการบริหารวิชาการ โรงเรียนสำรวจความต้องการของผู้เรียนและชุมชนโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ความต้องการของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ การจัดทำทะเบียนวัดและประเมินผล การบริหารกลุ่มสาระการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษาและแหล่งเรียนรู้ และการประกันคุณภาพการศึกษา (ทุกข) โดยให้ชุมชนเข้ามาร่วมประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนของโรงเรียนโดยการ SWOT เพื่อให้ทราบสภาพของปัญหาหรือจุดแข็งจุดอ่อนของโรงเรียนและสามารถตอบสนองกับความต้องการของนักเรียนและชุมชน (สมุทัย) มีการออกแบบหลักสูตรโดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย กำหนดเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการเรียนรู้ จัดทำทะเบียนนักเรียนและเกณฑ์การประเมิน กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการพัฒนา ออกแบบสื่อ เทคโนโลยีและจัดแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม ตามแนวทางที่วางไว้สอดคล้องกับมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา (นิโรธ) โดยนำชุมชนและนำปราชญ์ชาวบ้าน

มาร่วมในการปฏิบัติงาน ให้ตอบสนองความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นเป็นการสร้างภาคีเครือข่ายภาคชุมชนให้มีส่วนร่วมสนับสนุนในกระบวนการเรียนรู้ และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผล (มรรค)

2.2 การบริหารงานบุคคล สถานศึกษามีการวิเคราะห์ภารกิจและประเมินสภาพความต้องการกำลังคนกับภารกิจของสถานศึกษา ภายใต้กรอบของกฎระเบียบและข้อบังคับที่กำหนดไว้ โดยชุมชนสามารถให้ข้อเสนอแนะและความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของข้าราชการ ในการวางแผนอัตราากำลังและกำหนดการสรรหาการบรรจุแต่งตั้งและออกจาก งานสารบรรณและเลขานุการฝ่าย งานวินัยและการรักษาวินัย งานสร้างเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ งานประเมินผลการปฏิบัติงานและเลื่อนขั้นเงินเดือน งานทะเบียนประวัติและเลื่อนวิทยฐานะ ที่ยังคงเป็นปัญหา (ทุกข์) และจัดทำแผนอัตราากำลังที่ขาดแคลนในสาขาวิชาเพื่อสรรหาบุคลากรมาทดแทนในตำแหน่ง ที่ไม่เพียงพอ (สมุทัย) ซึ่งจัดทำแผนแสดงกำลังอัตราข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษาเสนอต่อผู้อำนวยการ มีการเชิญชุมชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในปฏิบัติงานในการการออกแบบตำแหน่งงาน และกำหนดคุณสมบัติที่เหมาะสมสำหรับแต่ละตำแหน่ง (นิโรธ) ดำเนินการเกี่ยวกับการขอปรับปรุงการกำหนดตำแหน่ง/ขอเลื่อนวิทยฐานะ/ขอเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขตำแหน่ง/ข้อกำหนดตำแหน่งเพิ่มจากข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา (มรรค)

2.3 การบริหารงบประมาณ การวางแผนและจัดตั้งงบประมาณ การบริหารการเงินการ บริหารบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ งานควบคุมภายในและบริหารความเสี่ยง กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณให้สอดคล้องกับเป้าหมายของสถานศึกษาโดยโรงเรียนต้องวิเคราะห์ความต้องการของสถานศึกษา(ทุกข์) และทำไมถึงมีความต้องการด้านนี้ (สมุทัย) โรงเรียนจัดทำแผนที่มีความชัดเจนเพื่อการใช้จ่ายงบประมาณในระยะยาวและระยะสั้น (นิโรธ) เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหรือการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน และคำนวณงบประมาณและจัดสรรงบประมาณตามประเภทกิจกรรมและกำหนดลำดับความสำคัญ (มรรค) และส่งแผนและงบประมาณให้กับหน่วยงานอนุมัติ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของแผนงานที่ควรเพิ่มกิจกรรมหรือโครงการที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนก่อนที่จะอนุมัติแผน

2.4 การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา การบริหารโดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม ในงานงานอาคารสถานที่ งานกิจการนักเรียน งานอนามัย งานประชาสัมพันธ์และงานสัมพันธ์ชุมชน สถานศึกษามีการสำรวจความต้องการในเรื่องการใช้งานพื้นที่ จำนวนห้องเรียนที่ต้องการ หรือพื้นที่สำหรับกิจกรรมต่างๆ (ห้องสมุด ห้องพยาบาล ห้องคอมพิวเตอร์) และเรื่องที่เป็นสภาพความต้องการและปัญหาของนักเรียน (ทุกข์) ว่ามีความจำเป็นมากน้อยแค่ไหน (สมุทัย) ออกแบบอาคารสถานที่ตามข้อกำหนดและความต้องการรวมถึงการคำนึงถึงความปลอดภัย (นิโรธ) นำเสนอแผนการก่อสร้างหรือการปรับปรุงอาคารสถานที่ต่อหน่วยงานที่ เพื่อขออนุมัติงบประมาณ โดยการจัดหางบประมาณและแหล่งทุน ส่วนนี้ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณในการลงทุนสร้าง หรือดำเนินการจัดกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษาเพื่อหารายได้ ตรวจสอบและรับมอบอาคารสถานที่สิ่งปลูกสร้างและบำรุงรักษาอาคารสถานที่ ตรวจสอบและประเมินผลการใช้งานอาคารโดยสอบถามความคิดเห็นจากครู นักเรียน และชุมชน เพื่อประเมินผล (มรรค)

3. ผลการนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามหลักอริยสัจ

4 โรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช จากการสนทนากลุ่มแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน ตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียน

เทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ให้ข้อสรุปว่า มีความเป็นไปได้ที่มีความเหมาะสมและมีความเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ 4 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ของแนวทาง 3) แนวทางการดำเนินงาน และ 4) การติดตามและประเมินผล

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยสำคัญนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช พบว่า สภาพการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชน มีอยู่ 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารวิชาการ สภาพการมีส่วนร่วมชุมชนไม่มีช่องทางการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางที่เป็นความต้องการของชุมชน ทำให้ชุมชนไม่มีบทบาทการแสดงความคิดเห็นหรือเสนอแนะแนวทางต่างๆ ที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนและชุมชน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของชุมชน สถานศึกษาขาดความร่วมมือของชุมชนในทำงาน ส่งผลกระทบต่อการพัฒนานักเรียนในหลายด้าน โดยเฉพาะในกรณีที่โรงเรียนไม่เข้าร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรม การประเมินผลของชุมชน ชุมชนไม่เข้าใจในบริบทของระบบการศึกษา ขาดความรู้หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ไม่สามารถสะท้อนความเป็นจริง โรงเรียนขาดการวางแผนกำหนดแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพและการติดตามผลและประเมินความสำเร็จของแนวทางที่นำมาปฏิบัติ และในการสนับสนุนของชุมชน เป็นสิ่งสำคัญในการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ชุมชนขาดการมีส่วนร่วมในพัฒนาและการสนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงเรียนเกี่ยวกับห้องสมุด สนามกีฬา พื้นที่การเรียนรู้ ผู้มีความรู้เฉพาะทางเข้ามาเป็นวิทยากรหรือที่ปรึกษาให้กับโรงเรียน 2) ด้านการบริหารงานบุคคล การจัดประชุมระหว่างบุคลากรในโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน และเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล มีการเลือกตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาที่มีตัวแทนจากชุมชน ในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของชุมชน การประชุมเพื่อฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการเรียนการสอนและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไม่ต่อเนื่อง 3) การบริหารงบประมาณ ชุมชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณและโครงการต่างๆ จึงไม่ทราบถึงการใช้จ่ายเงินอย่างโปร่งใส ในการปฏิบัติงานของชุมชน โรงเรียนไม่สามารถตอบสนองความต้องการและลำดับความสำคัญของชุมชนได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดความตึงเครียดและข้อจำกัดในการทำงานร่วมกัน เริ่มต้นจากการที่ข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณและการใช้จ่ายของโรงเรียนไม่ได้มีการเปิดเผยอย่างชัดเจน ในปัจจุบันการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาเป็นเรื่องสำคัญ แต่ในการประชุมเพื่อชี้แจงการใช้งบประมาณของโรงเรียนชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการประชุม มีผู้เข้าร่วมเพียงไม่กี่คนขาดประชาสัมพันธ์ล่วงหน้า ทำให้ผู้ปกครองและสมาชิกในชุมชนไม่สามารถเข้าร่วมในการสนับสนุนได้อย่างเต็มที่ 4) การบริหารงานทั่วไป โรงเรียนมีการสื่อสารที่ขาดประสิทธิภาพ ทำให้ชุมชนรู้สึกถึงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของตนไม่ได้รับการพิจารณาหรือให้ความสำคัญ ชุมชนขาดความเชื่อมั่น ในประโยชน์ของการเข้าร่วม ความไม่สม่ำเสมอและขาดความต่อเนื่องในการเข้าร่วมกิจกรรม การประชุมหรือหารือที่ไม่สามารถสร้างฉันทามติได้ ชุมชนและโรงเรียนไม่สามารถเข้าใจถึงหน้าที่และความสำคัญของแต่ละฝ่าย ชุมชนหลายกลุ่มไม่เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรมจะช่วยในการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาชุมชน ขาดข้อมูลและการสื่อสารที่ชัดเจน

หากประชาชนไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอเกี่ยวกับกิจกรรมหรือการตัดสินใจต่างๆ จะทำให้ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ การสนับสนุนของชุมชน ขาดความกระตือรือร้นจากชุมชน หลายคนไม่เห็นความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ไม่มีแรงจูงใจในการมีส่วนร่วม สอดคล้องกับการวิจัยของซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของปานระพี มหาสาร (2564) ที่พบว่า การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ด้านสื่อและอุปกรณ์สำหรับ การศึกษา ด้านเงินทุนสนับสนุน ด้านผู้เรียนหรือผู้ศึกษา ด้านครูผู้สอนหรือผู้ให้การเรียนรู้ ด้านสถานที่ ศึกษาและบรรยากาศแวดล้อม ด้านรูปแบบวิธีการเรียนรู้ด้านผู้บริหารและบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการ สนับสนุนการศึกษา และด้านเนื้อหาสาระในการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และสอดคล้องกับการวิจัยของปารณทัตต์ แสนวิเศษ (2555) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา มีโรงเรียนจำนวนหนึ่งที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างได้ผล และประสบความสำเร็จในการบริหารงานเป็นที่นิยมของผู้ปกครองและนักเรียน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องในการศึกษาจึงเป็นจุดสนใจในการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อพัฒนาการศึกษา

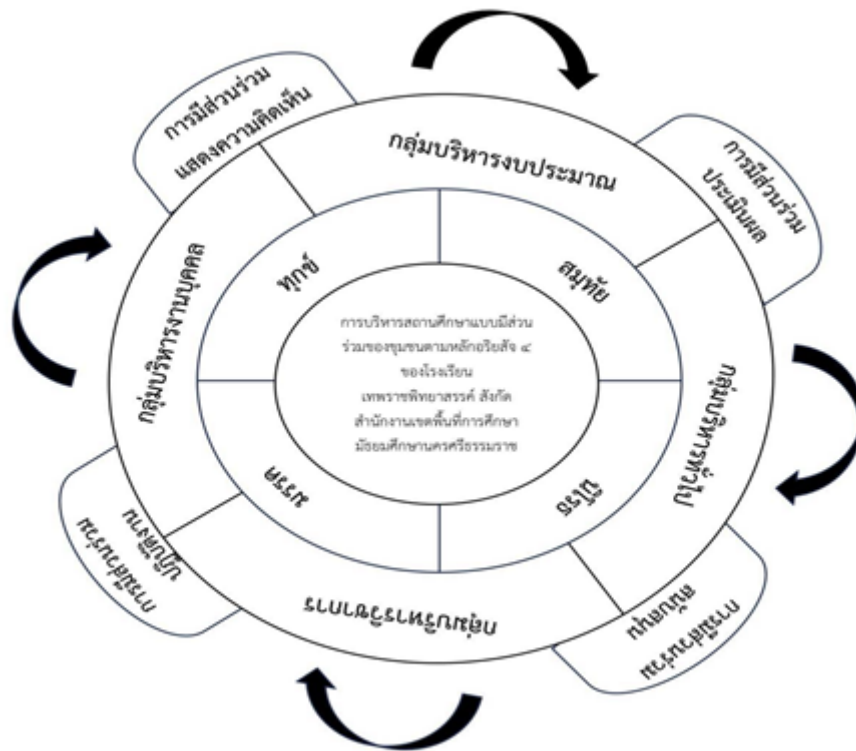
2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตการศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารงานวิชาการ งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษามุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็ปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผลประเมินผล รวมทั้งวัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ การบริหารงานวิชาการโดยการนำหลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการบริหารซึ่งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม จึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างความร่วมมือและการพัฒนาที่ยั่งยืน 2) การบริหารงานบริหารบุคคล เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา เพื่อดำเนินการด้านการบริหารงานบุคคลให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนา มีความรู้ ความสามารถ มีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติมี ความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ การบริหารงานบุคคลโดยการนำหลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการบริหารซึ่งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม จึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างความร่วมมือและการพัฒนาที่ยั่งยืน 3) การบริหารงานงบประมาณ เป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของโรงเรียน มุ่งเน้นความเป็นอิสระ ในการบริหารจัดการมีความคล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบได้ ยึดหลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานให้มีการจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จากบริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียนดำเนินการด้านการบริหารงานบุคลากรให้เกิดความคล่องตัว อิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา การบริหารงานงบประมาณโดยการนำหลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการบริหารซึ่งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม จึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างความร่วมมือและการพัฒนาที่ยั่งยืน 4) การบริหารงานทั่วไป เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวก

สะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษา มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลักโดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารงานทั่วไปโดยการนำหลักอริยสัจ 4 มาใช้ในการบริหารซึ่งเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม จึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการสร้างความร่วมมือและการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของรัตนพร รัตนสุวรรณ และคณะ (2564) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กรต่างๆ เป็นส่วนสำคัญในการจัดการศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามความต้องการของชุมชนโดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งคนดี และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่โรงเรียนจะเปิดโอกาสให้การ สนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามาส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากที่สุด และสอดคล้องกับการวิจัยของพระมหานันทพงษ์ ญาณกวี (ศรีโยธา) (2564) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาเป็นแนวทางแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษาที่ประกอบด้วย มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ มีส่วนร่วมในการประเมินผล และมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ของการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา ประกอบด้วยบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการเพื่อประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งจากลักษณะดังกล่าวนี้จะนำไปสู่การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นสังคมแห่งการร่วมมือ

3. ผลการนำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 โรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิทุกคนได้พิจารณาและเห็นว่าร่างแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ สอดคล้องกับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ ประกอบด้วย 1) ชื่อแนวทาง 2) หลักการและเหตุผล 3) วัตถุประสงค์แนวทาง 4) แนวทางการดำเนินงาน 5) องค์ความรู้จากการวิจัยแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธีรภัทร โคตรบรรเทา และคณะ (2563) ที่พบว่า แนวทางบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วม มีองค์ประกอบในด้านการตัดสินใจ ในการบริหารงานสถานศึกษาด้านการแสดงความคิดเห็น ในการบริหารงานสถานศึกษาด้านการประเมินผล ในการบริหารงานสถานศึกษาด้านการดำเนินการ ในการบริหารงานสถานศึกษาด้านการจัดสรรผลประโยชน์ ในการบริหารงานสถานศึกษา และด้านการรับผิดชอบในการบริหารงานสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระเจริญพงษ์ ธมมทิโป (วิชัย) (2556) ที่พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอริยสัจ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านทุกข์ (การมีส่วนร่วมศึกษาสภาพปัญหา) กับด้านมรรค (การมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการศึกษา) อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านสมุทัย (การมีส่วนร่วมวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา) กับด้านนิโรธ (การมีส่วนร่วมกำหนดเป้าหมายในการบริหารจัดการศึกษา) อยู่ในระดับปานกลาง

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครศรีธรรมราช สรุปองค์ความรู้จากการวิจัยดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักอริยสัจ 4 ของโรงเรียนเทพราชพิทยาสรรค์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 1) ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1) กลุ่มบริหารวิชาการ 2) กลุ่มบริหารงานบุคคล 3) กลุ่มบริหารงบประมาณ 4) กลุ่มบริหารทั่วไป มีแนวทางในการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีขั้นตอนกระบวนการตามหลักมีส่วนร่วมของชุมชน 4 หลักการดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 4) การมีส่วนร่วมในการสนับสนุน โดยใช้หลักอริยสัจ 4 มาใช้ร่วมมือกันดำเนินการพัฒนาแก้ไขปัญหาเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนการบริหารสถานศึกษา และเชื่อมโยงกับกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 1) ขั้นทุกข์คือการกำหนดปัญหา เป็นขั้นตอนของการร่วมระดมความคิดและทำความเข้าใจความกระจ่างเกี่ยวกับปัญหาขององค์กรหรือกิจการนั้นๆ บุคลากรที่เป็นผู้บริหารสูงสุด หรือกลุ่มบุคคลมาร่วมกันทำความเข้าใจความกระจ่างให้แจ่มชัดว่าปัญหาขององค์กรคืออะไร 2) ขั้นสมุทัยคือการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เมื่อทราบว่าจะอะไรคือปัญหาแล้วขั้นนี้เป็นการร่วมกันคิดวิเคราะห์ให้แจ่มชัดว่าปัญหาต่างๆ ขององค์กรนั้นมีสาเหตุเกิดจากอะไร เป็นสาเหตุที่เกิดจากภายใน หรือภายนอกองค์กร ฯลฯ เช่น บุคคลขาดคุณภาพ บุคคลขาดความรับผิดชอบเงินทุนไม่พอเพียง เครื่องมือและอุปกรณ์ล้าหลัง กฎระเบียบล้าหลัง เป็นต้น 3) ขั้นนิโรธคือการกำหนดเป้าหมาย หรือสิ่งที่จะให้เกิดขึ้นภายหลังแก้ปัญหาเป็นขั้นการกำหนดเป้าหมายที่เป็นรูปธรรม ทั้งด้านปริมาณ คุณภาพ เวลา การเงินที่สอดคล้องกับปัญหาและสาเหตุของปัญหา เป็นเป้าหมายที่สามารถสังเกตและวัดได้ในการแก้ปัญหาแต่ละปัญหา 4) ขั้นมรรคคือกำหนดวิธีการแก้ปัญหา

เป็นการร่วมกันวางแผน และลงมือดำเนินการตามแผนปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับปัญหา สาเหตุของปัญหาและเป้าหมายในการแก้ปัญหา ปัญหาหนึ่งๆ อาจมีวิธีแก้ปัญหาได้หลายวิธีแต่ละวิธีก็มีข้อดีข้อเสียข้อจำกัดต่างๆ เลือกวิธีที่ดีที่สุดที่ประหยัดเวลา และเงินทุนสามารถปฏิบัติได้นำไปใช้แก้ปัญหาได้จริง

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามบริบทของสถานศึกษา
 - 1.2 สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการนำหลักอริยสัจ 4 มาปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 1.3 งานวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาของสถานศึกษาที่สนใจ เพื่อพัฒนาการบริหารงานของสถานศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตามหลักธรรมอื่นเพื่อเปรียบเทียบผลของการนำหลักธรรมมาบูรณาการ
 - 2.2 ควรศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา
 - 2.3 ควรศึกษาเรื่องการบริหารสถานศึกษาตามหลักอริยสัจ 4

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2565). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- ธีรภัทร โคตรบรรเทา และคณะ. (2563). พัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษา กลุ่มที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 10(3), 151-161.
- นงลักษณ์ ยอดมงคล. (2561). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และแผนปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- ปานระพี มหาสารโร. (2564). การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปารณทัตต์ แสนวิเศษ. (2555). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา : การสร้างทฤษฎีฐานรากหลักสูตร. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พระเจริญพงษ์ ธมมทิโป (วิชัย). (2556). การบริหารแบบมีส่วนร่วมตามหลักอริยสัจ 4 ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหานันทพงษ์ ญาณกวี (ศรีโยธา). (2564). การมีส่วนร่วมในการบริหารทรัพยากรทางการศึกษา. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 8(4), 14-21.
- รัตนพร รัตนสุวรรณ และคณะ. (564). แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. วารสารวารสารพุทธสังคมวิทยาปริทรรศน์, 6(3), 1-16.

ภาวะผู้นำดิจิทัล: บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการศึกษาไทย DIGITAL LEADERSHIP: THE ROLE OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN DRIVING THAI EDUCATION

¹กฤตลักษณ์ รัตนเหมากุล Krittalak Rattanahemakul

²วุฒิชัย เนียมเทศ Wuttichai Niemted* ³เอกรินทร์ สังข์ทอง Ekkarin Sungthong

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ Prince of Songkla University, Thailand

*Corresponding Author E-mail: wuttichai.n@psu.ac.th

Article Received: May 02, 2025. Revised: August 20, 2025. Accepted: August 22, 2025.

บทคัดย่อ

การขับเคลื่อนการศึกษาไทยในยุค Thailand 4.0 เน้นการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน และการบูรณาการการศึกษาเข้ากับนวัตกรรม เพื่อสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพสูงและสามารถแข่งขันในระดับสากลได้ แผนการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570 ได้กำหนดทิศทางและแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญหลายประการ เพื่อให้การศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยสามารถตอบสนองต่อความต้องการของยุค Thailand 4.0 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การขับเคลื่อนการศึกษาตามแผนพัฒนานี้เป็นก้าวสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนไทยในยุคที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ โดยเน้นการสร้างระบบการศึกษาแบบองค์รวมที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 และการเตรียมพร้อมให้เยาวชนสามารถปรับตัวและเผชิญกับความท้าทายของโลกอนาคตแห่งยุคเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพในการบริหารยุคดิจิทัลต้องพึงพิงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนด้วยการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ดิจิทัลของบุคลากรในองค์กรและพหุองค์การการศึกษาไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์และพันธกิจที่กำหนดไว้ โดยภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วยคุณลักษณะ 5 ด้าน คือ 1) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล 2) การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ 3) มีความรู้ดิจิทัล 4) การสร้างนวัตกรรม และ 5) การสร้างภาพลักษณ์ และเครือข่ายความร่วมมือ

คำสำคัญ: การขับเคลื่อนการศึกษา, บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา, ภาวะผู้นำดิจิทัล, การบริหารยุคดิจิทัล

Abstract

The driving force behind Thai education in the era of Thailand 4.0 focuses on adapting to digital technology, developing essential skills for the 21st century such as creativity, critical thinking, problem-solving, and collaboration, as well as promoting lifelong learning. The use of technology in teaching and learning, alongside the integration of innovation into education, aims to create a highly capable workforce that can compete globally. The Basic Education Development Plan for 2023-2027 outlines several key directions

and approaches for educational reform to ensure that Thai basic education effectively responds to the demands of the Thailand 4.0 era.

The implementation of education according to this development plan is a significant step in preparing Thai youth for an era where technology and innovation play a crucial role in driving the country's society and economy. The focus is on creating a holistic education system that supports the development of skills and knowledge necessary for the 21st century and prepares young people to adapt to and face the challenges of a future digital technology-driven world effectively. Management in the Digital Era depends heavily on the role of school Administrators in driving progress by developing the digital learning skills of the staff within the organization and guiding the educational institution toward success in alignment with its vision and mission. The digital leadership of school administrators consists of five key characteristics: 1) Digital vision 2) Communication/Promotion 3) Digital knowledge 4) Innovation creation and 5) Image-building and network collaboration.

Keywords: Driving Education, The Role of School Administrators, Digital Leadership, Management in The Digital Era

บทนำ

ในปัจจุบัน โลกได้ก้าวเข้าสู่ยุคสังคมดิจิทัลหรือยุคเศรษฐกิจใหม่ (New economy) ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต ความจริงเสมือน (Virtual reality) ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial intelligence) และบล็อกเชน (Blockchain) ได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้น้อยอย่างมหาศาล ชีวิตประจำวันของคนในยุคดิจิทัลได้เปลี่ยนไปอย่างมาก การสื่อสารผ่านทางช่องทางดิจิทัล เช่น อีเมล โซเชียลมีเดีย และแอปพลิเคชันสื่อสารออนไลน์ กลายเป็นวิธีการที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ความสะดวกสบายที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัลยังทำให้การทำงานระยะไกล (Remote work) หรือการทำงานจากที่บ้านเป็นเรื่องที่เป็นไปได้และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การเข้าถึงข้อมูลและความรู้ก็เป็นเรื่องที่ยากดายน้อยขึ้น ด้วยการใช้เทคโนโลยีการค้นหาข้อมูลและการศึกษาออนไลน์

ในด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของโลก สินค้าและบริการทางดิจิทัล เช่น อีคอมเมิร์ซ (E-commerce) การธนาคารออนไลน์ และการบริการด้านสุขภาพผ่านทางเทคโนโลยีดิจิทัล กลายเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจใหม่ นอกจากนี้ การพัฒนาและการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big data) ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการตัดสินใจและพัฒนานโยบายในระดับต่างๆ ของสังคม

การศึกษายุคดิจิทัลได้สร้างความท้าทายและโอกาสใหม่ๆ ให้กับวงการการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัลที่จะขับเคลื่อนและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการพัฒนาการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดความสำเร็จของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

สำหรับทิศทางในการขับเคลื่อนการศึกษาไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่า การขับเคลื่อนการศึกษาไทยในยุค Thailand 4.0 เน้นการปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีดิจิทัล พัฒนาทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เช่น ความคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกัน พร้อมทั้งส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน และการบูรณาการการศึกษาเข้ากับนวัตกรรม เพื่อสร้างบุคลากรที่มีศักยภาพสูงและสามารถแข่งขันในระดับสากลได้ แผนการพัฒนาศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566-2570 (สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2564) ได้กำหนดทิศทางและแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญหลายประการ เพื่อให้การศึกษาขั้นพื้นฐานของไทยสามารถตอบสนองต่อความต้องการของยุค Thailand 4.0 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แผนงานหลักที่ได้รับการเน้นย้ำ ได้แก่ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การสร้างระบบการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่นและหลากหลาย การส่งเสริมทักษะด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี การส่งเสริมความเท่าเทียมและการเข้าถึงการศึกษา และการพัฒนาระบบประเมินและการวัดผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับยุคดิจิทัล

การขับเคลื่อนการศึกษาตามแผนพัฒนานี้เป็นก้าวสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับเยาวชนไทยในยุคที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ โดยเน้นการสร้างระบบการศึกษาแบบองค์รวมที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะและความรู้ที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21 และการเตรียมพร้อมให้เยาวชนสามารถปรับตัวและเผชิญกับความท้าทายของโลกอนาคตแห่งยุคเทคโนโลยีดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนดังกล่าว

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัล

ความเป็นผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญมากในยุคนี้ ต้องเข้าใจว่าผู้เรียนมีความเชื่อมโยงกับเทคโนโลยีในชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้มีความต้องการในการเปลี่ยนแปลงการใช้เทคโนโลยีในห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ (Blair, 2012) นอกจากนี้ จากการศึกษาของ AlAjmi (2022) พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลโดยตรงต่อการบูรณาการเทคโนโลยีในสถานศึกษาของตนเองและเป็นที่ยอมรับว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ทางเทคโนโลยีจะสามารถถ่ายทอดให้กับครูผ่านวิสัยทัศน์และการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนการศึกษาไปพร้อมๆ กันทุกภาคส่วน ฉะนั้น การเป็นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลจึงนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ในที่นี้จะกล่าวถึงความหมาย ความสำคัญ และคุณลักษณะภาวะผู้นำดิจิทัล ดังนี้

1. คำจำกัดความหรือความหมายภาวะผู้นำดิจิทัล

Sheninger (2025) ได้กล่าวถึง ภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital leadership) ไว้ว่า เป็นการผสมผสานอย่างลงตัวของกรอบความคิด พฤติกรรม และทักษะที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงและ/หรือปรับปรุงวัฒนธรรมของสถานศึกษาผ่านความช่วยเหลือของเทคโนโลยี ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ไม่ใช่หนักขึ้น) และบรรลุผลลัพธ์ที่ดีขึ้น

Hamzah et al. (2021) ได้กล่าวถึงภาวะผู้นำดิจิทัล (Digital leadership) ไว้ว่าการเป็นผู้นำในการสร้างการเปลี่ยนแปลงโดยใช้อุปกรณ์ดิจิทัลในด้านการจัดการการศึกษา ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องการให้ผู้ผู้นำเพิ่มความพยายามในการระดม นำไปใช้ และขับเคลื่อนการใช้อุปกรณ์ดิจิทัล เพื่อให้เป็นสื่อกลางในการสอนและการเรียนรู้ผ่านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา

จากคำจำกัดความดังกล่าว ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อาจหมายถึง พฤติกรรมของ ผู้บริหารสถานศึกษาที่แสดงออกถึงความสามารถในการวางแผนเชิงกลยุทธ์ วิสัยทัศน์ของสถานศึกษา พัฒนา ใช้ความรู้ ทักษะด้าน ICT เพื่อปรับปรุงวัฒนธรรมของสถานศึกษาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลให้เกิดนวัตกรรมที่ทำให้ การทำงานด้านการสอน การเรียนรู้ และบริหารจัดการองค์กรเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ความสำคัญและความเป็นมาภาวะผู้นำดิจิทัล

ยุคดิจิทัล กล่าวง่ายๆ ว่าเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร เป็นยุคที่ผู้คนจำนวนมากสามารถเข้าถึงข้อมูล จำนวนมากได้อย่างกว้างขวาง โดยส่วนใหญ่ผ่านเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ (Sezgin and Firat, 2024) ยุคดิจิทัล เริ่มต้นขึ้นเมื่อปี 1984 ที่เทคโนโลยี World Wide Web และการเชื่อมต่อแบบ TCP/IP ทำให้โลกมีความ ใกล้ชิดกันมากขึ้น จากนั้นนวัตกรรมต่างๆ ได้เปลี่ยนแปลงโลกอย่างต่อเนื่องจนยากจะจินตนาการถึงโลกที่ไม่มี อินเทอร์เน็ตโดยแบ่งเป็น 5 ยุค (สารโจน เลหาศิริ, 2560) ดังนี้

1. ยุค Desktop & Internet Era (1984 - ปัจจุบัน): เป็นยุคที่อินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ ส่วนบุคคลเริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญ โดยเริ่มต้นด้วยการใช้ระบบปฏิบัติการ Windows ในการทำงานและการ สร้างเว็บไซต์เพื่อเผยแพร่ข้อมูล จุดเด่นของยุคนี้คือการกำเนิดของ e-mail, e-commerce, และการใช้ โทรศัพท์มือถืออย่างแพร่หลาย การตลาดดิจิทัลในยุคนี้มุ่งเน้นที่ e-mail marketing, banner, SMS และ direct marketing

2. ยุค Mobile & Social (2000 - ปัจจุบัน): เป็นยุครุ่งเรืองของสมาร์ตโฟนและโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook และ Myspace ทำให้ผู้คนเชื่อมโยงกันมากขึ้นและเกิดวัฒนธรรม Blog ซึ่งเป็นที่นิยมอย่าง มาก การตลาดในยุคนี้มุ่งเน้นที่ Social media marketing และการใช้บริการพิเศษต่างๆ ของมือถือ

3. ยุค Content & Data (2004 - ปัจจุบัน): ยุคนี้เริ่มต้นพร้อมกับการพัฒนาของอุปกรณ์ที่สามารถผลิตเนื้อหาได้มากขึ้น เช่น กล้องมือถือ และการเปิดตัวของ Content platform อย่าง YouTube ทำให้เกิดการสร้างสรรค์เนื้อหาผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัล การตลาดในยุคนี้เน้น Content marketing และการใช้ ข้อมูลในการตัดสินใจ

4. ยุค Digital Experience (2013 - ปัจจุบัน): ยุคนี้เป็นยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลกลายเป็น รูปธรรมมากขึ้น มีการผลิต Smart devices ต่าง ๆ และการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ให้กับ ผู้บริโภค การตลาดเน้นไปที่การสร้างประสบการณ์ร่วมกับลูกค้า

5. ยุค Artificial Intelligence (2016 - ปัจจุบัน): เป็นยุคที่มนุษย์สามารถสร้าง ปัญญาประดิษฐ์หรือหุ่นยนต์ที่สามารถทำงานยากๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การตลาดในอนาคตจะใช้ประโยชน์ จากปัญญาประดิษฐ์ในการเข้าใจและตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค

สำหรับประเทศไทย กำลังพยายามที่จะปรับตัวให้ตามทันโลกยังต้องอาศัยเวลาทั้งภาครัฐ และเอกชนที่จะเร่งทำให้ Digital technology และ Data ต่างๆ สามารถทำงาน และนำมาใช้งานได้อย่างดีขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวทำให้การบริหารสถานศึกษาต้องปรับเปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน ผู้บริหาร สถานศึกษาในฐานะผู้นำจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนาตนเอง ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลจะเป็นผู้ที่ สามารถกำหนดทิศทาง เป้าหมายในการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทางเทคโนโลยี

3. ทฤษฎีและกรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะภาวะผู้นำดิจิทัล

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล (Digital Era) ซึ่งเป็นยุคที่ เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าทำให้มีความสะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลข่าวสาร และองค์

ความรู้ต่างๆ การจัดการศึกษาแบบดั้งเดิมต้องปรับเปลี่ยนซึ่งในการปรับเปลี่ยนดังกล่าวผู้บริหารสถานศึกษานับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงก็ทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นในยุคดิจิทัล ถ้าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในด้านดิจิทัลด้วยก็จะเป็นผลดีต่อการบริหารการศึกษา จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีของ Sheninger (2025), Rakovic et al. (2024), Sullivan (2017), Boomer (2018), Hensellek (2020) และ Zhu (2025) สามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดองค์ประกอบคุณลักษณะภาวะผู้นำดิจิทัลได้ 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (Digital vision) 2) การสื่อสาร/ประชาสัมพันธ์ (Communication) 3) มีความรู้ดิจิทัล (Digital knowledge) 4) การสร้างนวัตกรรม (Innovation) 5) การสร้างภาพลักษณ์ และเครือข่ายความร่วมมือ (Branding and network collaboration) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (Digital vision)

วิสัยทัศน์ โดยทั่วไปเป็นการมองการณ์ไกลและการมองเห็นอนาคตของผู้นำ เพื่อให้องค์กรเดินทางไปสู่ทิศทาง ที่ถูกต้อง มีความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ผู้นำจะมีความอยากรู้อยากเห็นที่จะค้นพบสิ่งใหม่ๆ สร้างแรงบันดาลใจที่จะทำงานร่วมกัน Zhu (2025) ซึ่งสอดคล้องกับ Hensellek (2020) กล่าวว่าการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัลจะเปลี่ยนทุกส่วนขององค์กร ผู้นำด้านดิจิทัลที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดจะมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเป็นอย่างไร และ Rakovic et al. (2024) ได้พูดถึงการเปลี่ยนแปลงเป็นดิจิทัล เน้นบทบาทของผู้จัดการในฐานะโค้ชและผู้อำนวยความสะดวก ในฐานะที่เป็นศูนย์บริการสำหรับพนักงาน ผู้จัดการควรรับประกันสภาพการทำงานที่เหมาะสม ขจัดอุปสรรคในการบรรลุเป้าหมาย และเริ่มมาตรการเชิงกลยุทธ์เชิงรุกด้วยการมองการณ์ไกลทั้งความต้องการ และสนับสนุนสมมติฐานความรับผิดชอบส่วนบุคคล

สำหรับวิสัยทัศน์ดิจิทัล Sullivan (2017) ได้กล่าวว่าเมื่อสร้างกลยุทธ์ดิจิทัล ให้ขยายแนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์ระยะยาวที่เทคโนโลยีใหม่นำมาเป็นการกระตุ้นและชักนำให้ผู้คนเห็นถึงความสำคัญของดิจิทัล เช่นเดียวกับ Zhong (2017) ได้ศึกษาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำดิจิทัลในบริบทของการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (K-12) ตามกรอบมาตรฐานการศึกษาของ International society for technology in education standards for administration (ISTE-A) ซึ่งตามมาตรฐาน ISTE-A ความเป็นผู้นำด้านดิจิทัล เป็นการสร้างแรงบันดาลใจและการนำการเปลี่ยนแปลงโรงเรียนผ่านเทคโนโลยี ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ (Visionary leadership) ประกอบด้วย 2 ตัวบ่งชี้ คือ วิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยีแบบบูรณาการและแผนเทคโนโลยีที่สนับสนุนโดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล เป็นการยอมรับการเปลี่ยนแปลง มองไกล และวางกลยุทธ์ด้วยข้อมูล ผู้บริหารตัดสินใจบนพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศดิจิทัลที่ทันต่อโลก และผู้บริหารมีการสร้างแรงบันดาลใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานในยุคดิจิทัลให้กับบุคลากรในองค์กร ซึ่งพฤติกรรมของผู้บริหารที่แสดงออกถึงการ ดำเนินงานในสถานศึกษา สามารถสร้างกลยุทธ์การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อส่งเสริมให้ครูและบุคลากรสามารถเรียนรู้ ปรับตัว พัฒนาตนเอง และสร้างนวัตกรรม

2. การสื่อสาร (Communication)

การสื่อสารในการทำงานนั้น รูปแบบการสื่อสารจะเป็นตัวสนับสนุนในการส่งมอบวิสัยทัศน์ไปสู่ผู้ปฏิบัติในการกำหนดทิศทางซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของผู้นำดิจิทัลในการบริหารจัดการให้เกิดการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง ผ่านการใช้แหล่งข้อมูลสารสนเทศและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ (Zhong, 2017) การสื่อสารตามคิดเห็นของ Sheninger (2025) ถือว่าเป็นบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครู ผู้เรียน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในเวลาจริงผ่านอุปกรณ์ที่หลากหลาย และไม่เป็นการ

สื่อสารทางเดียวหรือสองทาง โดยสามารถประชาสัมพันธ์หรือรายงานการดำเนินงานต่างๆ ผ่านทางช่องทางในการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ต่างๆ ที่มีความหลากหลาย ซึ่งเป็นการสื่อสารกับสาธารณชนด้วยกลยุทธ์ การดำเนินงานที่เรียบง่าย ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถให้ข้อมูลข่าวสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง และตอบสนองความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในยุคดิจิทัลได้อย่างทันทีทันใด

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การสื่อสาร เป็นการประชาสัมพันธ์ ผ่านช่องทาง สื่อสังคมออนไลน์ เฟซบุ๊ก Social media ต่างๆ ในการบริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสามารถให้คำปรึกษาและอำนวยความสะดวกในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแก่บุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสร้างเครื่องมือหรือช่องทางที่จะทำให้ครู ผู้เรียน หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีโอกาสแบ่งปันเรื่องราวในเชิงบวกที่เกี่ยวกับสถานศึกษาด้วย

3. มีความรู้ดิจิทัล (Digital knowledge)

Boomer (2018) กล่าวว่า ความรู้ดิจิทัลเป็นกระบวนการทางความคิด การเปลี่ยนแปลงจะต้องใช้ชุดทักษะ ชุดเครื่องมือ และความคิด ทักษะทางเทคนิค Zhong (2017) กล่าวถึงความเป็นพลเมืองดิจิทัลว่าต้องเกิดการเรียนรู้ยุคดิจิทัล โดยมีอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีอย่างเพียงพอ และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ Sheninger (2025) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความผูกพันและการเรียนรู้ของผู้เรียน (Student engagement or learning) รวมทั้งความสำเร็จของการจัดการศึกษา คือ การที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมออกแบบแนวทางการเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับผู้เรียนในยุคดิจิทัล ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำความเข้าใจการจัดการศึกษาควรสะท้อนถึงชีวิตจริง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และประยุกต์ใช้สิ่งที่พวกเขาได้เรียนรู้ให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ผู้บริหารที่มีความรู้ดิจิทัลนั้น ควรจะต้องมีความสามารถในการค้นหา ประเมิน ใช้ แบ่งปัน และสร้างเนื้อหาโดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สนับสนุนให้มีอุปกรณ์ เครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลให้สามารถใช้ เพื่อฝึกทักษะแก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดการศึกษาสะท้อนถึงชีวิตจริงและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และประยุกต์ใช้สิ่งที่พวกเขาได้เรียนรู้ด้านดิจิทัลให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

4. การสร้างนวัตกรรม (Innovation)

Boomer (2018) กล่าวถึงการสร้างนวัตกรรมว่า เป็นความเข้าใจ กระบวนการนวัตกรรม สอดคล้องกับ Zhu (2025) ที่กล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) สำหรับผู้นำว่า ผู้นำต้องมีความอยากรู้อยากเห็นที่จะค้นพบสิ่งใหม่ๆ ความเป็นผู้นำดิจิทัล มองว่าระบบราชการจะดำเนินการทางนวัตกรรม ความเข้าใจ และกระบวนการอย่างไรที่สร้างสรรค์ และ Rakovic et al. (2024) ได้แสดงถึงการพัฒนารูปแบบที่มีประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์นวัตกรรมที่เกิดจากการแปลงเป็นดิจิทัล ต้องการความคิดของผู้ประกอบการจากผู้จัดการ เพื่อให้สามารถรับประกันภาพรวมที่จำเป็น ส่วน Sullivan (2017) กล่าวว่ามีความเปิดกว้างในการเปิดรับเทคโนโลยีใหม่ๆ และใช้วิธีการที่ยืดหยุ่นในการปรับตัว ซึ่งจะช่วยให้นวัตกรรมเติบโตและขับเคลื่อนธุรกิจไปข้างหน้าในที่สุด การปรับปรุงสถานศึกษาและการพัฒนาความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร ครู และบุคลากร อย่างต่อเนื่องควรเน้นที่การใช้ประโยชน์จากการเชื่อมต่อกับเทคโนโลยี เพิ่มโอกาสในการปรับปรุงวิธีการทำงานหรือวัฒนธรรมของสถานศึกษาหลายๆ ด้าน (Sheninger, 2025) และนวัตกรรมการสอนของครู ควรส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนผ่านการหลอมรวมของเทคโนโลยีร่วมสมัยและทรัพยากรดิจิทัล ซึ่งต้องสนับสนุนให้ครูเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ทั้งด้วยตนเองและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันในรูปแบบชุมชนการเรียนรู้ เพื่อเพิ่มความสามารถด้านดิจิทัลมาสร้างนวัตกรรม (Zhong, 2017) ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า ผู้บริหารที่จะสร้างนวัตกรรมได้นั้น ควรสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัล และนวัตกรรมในการบริหารสถานศึกษา ส่งเสริมให้

ครู บุคลากรทางการศึกษามีการใช้ และสร้าง นวัตกรรม เทคโนโลยีดิจิทัลในการปฏิบัติงานและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน ใช้นวัตกรรมพัฒนาความเป็นมืออาชีพของครู บุคลากรทางการศึกษา และตนเองจนสร้างความยั่งยืนให้นวัตกรรมกลายเป็นวัฒนธรรม หรือรูปแบบการทำงานขององค์กร

5. การสร้างภาพลักษณ์ และเครือข่ายความร่วมมือ (Branding and network collaboration)

การสร้างภาพลักษณ์ (Branding) ในโลกธุรกิจมีความเข้าใจถึงคุณค่าของภาพลักษณ์หรือแบรนด์ และผลกระทบต่อผู้บริโภค สำหรับสถานศึกษาแล้ว ภาพลักษณ์หรือแบรนด์ คือ ความเชื่อมั่นในคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด ทั้งในปัจจุบัน และในอนาคต ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องสามารถใช้ประโยชน์จากเครื่องมือสื่อสังคมออนไลน์ในการสร้างภาพลักษณ์หรือแบรนด์ในเชิงบวกการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ (Professional growth or development) ด้วยการเพิ่มขึ้นของสื่อสังคมออนไลน์ สถานศึกษาไม่จำเป็นต้องเป็นโกดังเก็บข้อมูล ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ได้เอง เพื่อตอบสนองต่อความต้องการการเรียนรู้ที่หลากหลาย การจัดหาทรัพยากร การเข้าถึงความรู้ การรับความคิดเห็น การติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญทั้งนักการศึกษาและนักปฏิบัติ เพื่ออภิปรายเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และภาวะผู้นำ (Sullivan, 2017) ความร่วมมือเชิงกลยุทธ์การปรับปรุงระบบเป็นภาระหน้าที่ของผู้นำดิจิทัลในการบริหารจัดการให้เกิดการพัฒนาองค์กรอย่างต่อเนื่อง ผ่านการใช้แหล่งข้อมูลสารสนเทศและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มความสามารถของบุคลากรและความร่วมมือในการทำงานมากขึ้น การพัฒนาวิชาชีพ โอกาสในการเรียนรู้ดิจิทัล ชุมชนการเรียนรู้ดิจิทัลและความร่วมมือ จะต้องทำงานร่วมกันในการใช้ประโยชน์จากโอกาสในโลกดิจิทัล (Zhong, 2017) ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า การสร้างภาพลักษณ์และเครือข่ายความร่วมมือ เป็นความสามารถในการใช้ประโยชน์จากเครื่องมือสื่อสังคมออนไลน์ในการสร้างภาพลักษณ์หรือแบรนด์ของตนเอง สร้างเครือข่ายการเรียนรู้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยชุมชนการเรียนรู้โดยอาศัยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อสนับสนุนองค์กรให้ประสบความสำเร็จ

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษาเพื่อให้สามารถอยู่รอด และเหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคดิจิทัล (Digital era) ซึ่งเป็นยุคที่เทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้า ทำให้มีความสะดวกรวดเร็วในการสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลข่าวสาร และองค์ความรู้ต่างๆ การจัดการศึกษาแบบดั้งเดิมต้องปรับเปลี่ยนซึ่งในการปรับเปลี่ยดังกล่าวผู้บริหารสถานศึกษานับว่าเป็นบุคคลที่สำคัญยิ่ง ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงก็จำทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้นในยุคดิจิทัล ถ้าผู้บริหารสถานศึกษา มีภาวะผู้นำในด้านดิจิทัลด้วยจะเป็นผลดีต่อการบริหารการศึกษา

ความท้าทายในการบริหารสถานศึกษาไทยยุคดิจิทัล

1. การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและผลกระทบต่อการบริหารสถานศึกษา

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การบริหารสถานศึกษาไม่สามารถหยุดนิ่งอยู่กับที่ได้ ผู้บริหารต้องปรับตัวและปรับวิธีการบริหารให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและพฤติกรรมของผู้เรียน (สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 2564) การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในโรงเรียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดการการเรียนการสอน และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างแท้จริงเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน (จิตรรา สุขเจริญ, 2565)

1.1 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหาร การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องอาศัยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (ICT) เพื่อปรับปรุงกระบวนการบริหารจัดการ เช่น ระบบการจัดการข้อมูลนักเรียน การสื่อสารภายในโรงเรียน และการจัดการด้านการเรียนการสอนผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ การใช้ระบบคลาวด์ (Cloud computing) และฐานข้อมูล (Database management systems) ช่วยให้ข้อมูลสามารถเข้าถึงได้ง่ายและเป็นปัจจุบัน ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจและการวางแผนของผู้บริหาร

1.2 การพัฒนาครูและบุคลากรให้รู้เท่าทันเทคโนโลยี ในยุคดิจิทัล ผู้บริหารควรสนับสนุนการพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีของครูและบุคลากรในโรงเรียน เพื่อให้สามารถใช้เครื่องมือและทรัพยากรดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดอบรมและเวิร์คช็อปด้านการสอนออนไลน์ การใช้สื่อดิจิทัล และการบริหารจัดการชั้นเรียนผ่านระบบดิจิทัล เป็นสิ่งที่ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

1.3 การสนับสนุนการเรียนรู้แบบดิจิทัล ผู้บริหารควรสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการเรียนรู้แบบดิจิทัล เช่น การจัดหาอุปกรณ์เทคโนโลยีที่ทันสมัย การส่งเสริมการใช้แอปพลิเคชันและซอฟต์แวร์เพื่อการเรียนการสอน รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรที่ผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบดั้งเดิมและการเรียนรู้แบบออนไลน์ (Blended learning)

1.4 การสื่อสารและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน การใช้เทคโนโลยีในการสื่อสารกับผู้ปกครองและชุมชนเป็นสิ่งสำคัญในยุคดิจิทัล การใช้แพลตฟอร์มสื่อสารออนไลน์ เช่น เว็บไซต์ของโรงเรียน แอปพลิเคชันสำหรับผู้ปกครอง หรือระบบส่งข้อความอัตโนมัติ ช่วยให้ข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น

1.5 การวัดและประเมินผล การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการวัดผลการเรียนรู้และการประเมินผลทางการศึกษา เช่น การใช้ระบบออนไลน์ในการทดสอบและประเมินผล การติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนผ่านฐานข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก (Data analytics) ช่วยให้ผู้บริหารสามารถปรับปรุงแนวทางการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องอาศัยความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีจากผู้บริหาร รวมถึงการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้เทคโนโลยีในทุกด้านของการบริหารและการเรียนการสอน การบริหารที่มีประสิทธิภาพจะส่งผลให้โรงเรียนสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

2. ความพร้อมของสถานศึกษาและบทบาทของผู้บริหาร

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการกำหนดแนวทางการบริหารภายใต้กรอบภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน บทบาทของผู้นำสถานศึกษาคือการกำหนดทิศทางที่ชัดเจนในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาสถานศึกษา และการบริหารจัดการทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด (Fullan, 2013) การสร้างทักษะและความรู้ทางดิจิทัลที่แข็งแกร่ง การมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการทำงาน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการทำงานในองค์กรจะช่วยให้สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาและปรับตัวได้อย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัล การกำหนดนโยบายที่เป็นไปตามภาวะผู้นำดิจิทัลที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยสามารถขับเคลื่อนการศึกษาไปในทิศทางที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีลักษณะการนำพาสถานศึกษาให้เกิดความพร้อมไปสู่การพัฒนาการศึกษาที่ยั่งยืน ดังนี้

2.1 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้นำดิจิทัลจะมุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ที่ผสมผสานเทคโนโลยีเข้าไปในระบบการศึกษาอย่างกลมกลืน นโยบายที่เน้นการ

พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง อุปกรณ์ดิจิทัล และซอฟต์แวร์ที่ทันสมัย จะช่วยให้ทั้งครูและนักเรียนมีเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

2.2 การพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากร ผู้นำดิจิทัลจะให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะดิจิทัลของครูและบุคลากรทางการศึกษา การอบรมและพัฒนาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีใหม่ๆ จะช่วยให้ครูสามารถใช้เทคโนโลยีในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การส่งเสริมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมและยืดหยุ่น นโยบายที่เป็นไปตามภาวะผู้นำดิจิทัล จะสนับสนุนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและมีความยืดหยุ่นมากขึ้น การใช้แพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัลจะช่วยให้สามารถออกแบบหลักสูตรที่ปรับตามความต้องการและความสามารถของนักเรียนแต่ละคน ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน

2.4 การใช้ข้อมูลในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำดิจิทัลจะมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจและกำหนดนโยบายเชิงกลยุทธ์ ข้อมูลที่รวบรวมจากการวัดผลและการประเมินผลของนักเรียนจะช่วยให้สามารถปรับปรุงการเรียนการสอนและพัฒนาหลักสูตรได้ตรงจุด นอกจากนี้ยังช่วยในการจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5 การส่งเสริมความร่วมมือและการสื่อสารในระบบดิจิทัล การใช้เครื่องมือสื่อสารดิจิทัลในการสร้างความร่วมมือทั้งในระดับโรงเรียน ชุมชน และเครือข่ายการศึกษา ผ่านช่องทางดิจิทัลจะช่วยให้การแลกเปลี่ยนความรู้และการทำงานร่วมกันเป็นไปอย่างรวดเร็ว

2.6 การเตรียมความพร้อมนักเรียนสำหรับอนาคต ภาวะผู้นำดิจิทัลจะมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต เช่น ทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกับเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นการสร้างนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์

ดังนั้น การกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลในยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงจะช่วยให้การศึกษาสามารถปรับตัวและก้าวทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก นำไปสู่การสร้างระบบการศึกษาที่มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ และสามารถเตรียมความพร้อมให้กับนักเรียนในอนาคตได้อย่างดี

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้ภาวะผู้นำดิจิทัล

ในการขับเคลื่อนการบริหารคุณภาพการศึกษาในยุคปัจจุบัน หนึ่งในเป้าหมายหลักคือการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ดิจิทัลของผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการนำพาองค์กรการศึกษาไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์และพันธกิจที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและการพัฒนาทักษะของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) ดังนี้

1. การสร้างวิสัยทัศน์และการนำเสนอพันธกิจด้านดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเริ่มจากการสร้างวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการศึกษา และนำเสนอนโยบายหรือพันธกิจที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ วิสัยทัศน์นี้จะต้องเน้นที่การพัฒนาทักษะที่สำคัญ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการสร้างนวัตกรรม ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในยุคดิจิทัล

2. การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรด้านดิจิทัล ผู้บริหารต้องจัดให้มีการฝึกอบรมและพัฒนาความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้พวกเขามีทักษะที่ทันสมัยและสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังควรสนับสนุนให้ครูสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการวางแผนการสอนและการประเมินผลการเรียนรู้

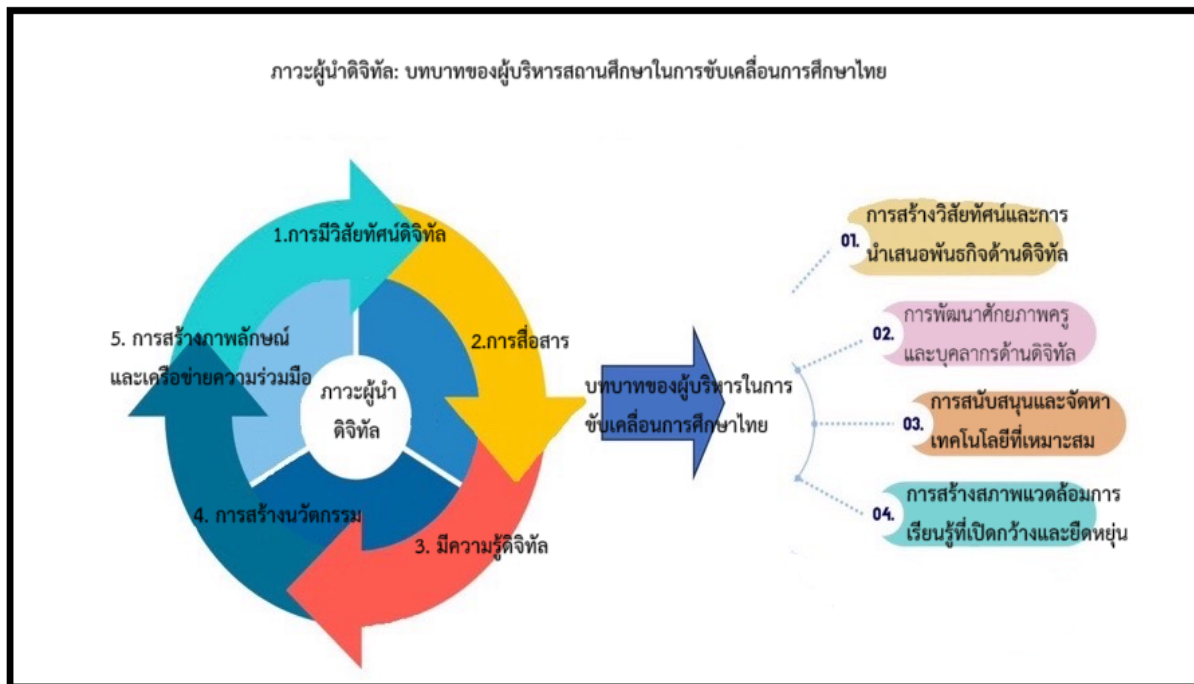
3. การสนับสนุนและจัดหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม หนึ่งในความท้าทายของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาในโรงเรียนคือการจัดหาและจัดการทรัพยากรเทคโนโลยีให้เพียงพอและเหมาะสม ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทในการจัดหาเครื่องมือและอุปกรณ์ที่ทันสมัย เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต อินเทอร์เน็ตความเร็วสูง รวมถึงซอฟต์แวร์และแพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้อย่างเท่าเทียม

4. การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เปิดกว้างและยืดหยุ่น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์และมีอิสระในการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยี สภาพแวดล้อมนี้ควรเปิดกว้างและยืดหยุ่นเพียงพอเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามจังหวะและความสนใจของตนเอง การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านโปรเจกต์ (Project-based learning) หรือการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับโลกดิจิทัลจะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะที่จำเป็นอย่างต่อเนื่อง

จากบทบาทที่สำคัญดังกล่าวของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการศึกษาในยุคดิจิทัลหลายประการที่เป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อน เนื่องจากการสร้างวิสัยทัศน์ การพัฒนาศักยภาพบุคลากร ตลอดจนการสนับสนุนเชิงดิจิทัล จะเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้การศึกษาพัฒนาไปสู่เป้าหมาย ฉะนั้น บทบาทในด้านต่างๆ ที่กล่าวข้างต้นจึงเป็นเรื่องที่ทำนายและมีความสำคัญอย่างยิ่ง ความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ดิจิทัลจึงเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้โรงเรียนและนักเรียนสามารถเติบโตและประสบความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งหมายความว่าผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัลนั่นเอง

บทสรุป

บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการศึกษาในยุคดิจิทัลเป็นเรื่องที่ทำนายและมีความสำคัญอย่างยิ่ง ความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ดิจิทัลจะเป็นกุญแจสำคัญที่ทำให้โรงเรียนและนักเรียนสามารถเติบโตและประสบความสำเร็จในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษาดังกล่าวให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งหมายความว่าผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัล ที่มีความสามารถและทักษะในการนำองค์กร โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการพัฒนาและขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จในยุคดิจิทัล โดยผู้ที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลจะต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้อย่างรวดเร็ว มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารจัดการองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กร สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำดิจิทัลไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในกระบวนการบริหารเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการเป็นผู้นำที่สามารถนำพาครูและนักเรียนเข้าสู่โลกการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม โดยต้องคำนึงถึงการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในด้านเทคโนโลยี การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น และการสร้างสรรค์นวัตกรรมในการศึกษา สรุปลผลการศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำดิจิทัล: บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการขับเคลื่อนการศึกษาไทย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). แผนการศึกษาชาติและนโยบายด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระบบการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิตรา สุขเจริญ. (2565). การเปลี่ยนแปลงในด้านการจัดการ การเรียนการสอน และการสร้างสภาพแวดล้อมดิจิทัลเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. วารสารการจัดการการศึกษา, 15(2), 45-60.
- สาโรจ เลาศิริ. (2560). นวัตกรรมและเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เทคโนโลยีและการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ. 2566 -2570). แหล่งที่มา <http://www.secondarytak.go.th/wp-content/uploads/2022/12/> สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2565.
- สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา. (2564). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล: การปรับตัวเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การศึกษาไทย.
- AlAjmi, M. K. (2022). The impact of digital leadership on teachers' technology integration during the COVID-19 pandemic in Kuwait. International Journal of Educational Research, 112.
- Blair, D. (2012). Educational leadership in the digital age: Integrating technology into learning. London: Educational Press.

- Boomer, L., G., (2018). 10 skills for digital leadership. From <https://www.accountingtoday.com/opinion/10-skills-for-digital-leadership-at-accounting-firms> Retrieved May 1, 2025.
- Fullan, M. (2013). The new meaning of educational change. California, USA: Teachers College Press.
- Hamzah, N., Nasir, M. and Wahab, J. (2021). The effects of principals' digital leadership on teachers' digital teaching during the Covid-19 pandemic in Malaysia. *Journal of Education and e-Learning Research*, 8(2), 216-221.
- Hensellek, S. (2020). Digital leadership: A framework for successful leadership in the digital age. *Journal of Media Management and Entrepreneurship*, 2(1), 55-69.
- Rakovic, L., Maric, S., Djordjevic Milutinovic, L., Vukovic, V. and Bjekic, R. (2024). The role of leadership in managing digital transformation: A systematic literature review. *E&M Economics and Management*, 27(2), 87-107.
- Sezgin, S. and Firat, M. (2024). Exploring the digital divide in open education: Digital divide in open education: A Comparative analysis of undergraduate students. *The International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 25(1), 109-126.
- Sheninger, E. (2025). 7 Pillars of digital leadership. International Center for Leadership in Education. From <https://leadered.com/pillars-of-digital-leadership/> Retrieved April 25, 2025.
- Sullivan, L. (2017). 8 Skills every digital leader needs. *Journal of Technology Development and Exchange*, 10(2), 55-77.
- Zhong, L. (2017). Indicators of digital leadership in the context of K-12 education. *Journal of Educational Technology Development and Exchange (JETDE)*, 10(1). 27-40.
- Zhu, P. (2025). Five key elements in digital leadership. From <https://futureofcio.blogspot.com/2015/01/five-key-elements-indigitalleadership.html>. Retrieved May 1, 2025.

การบริหารขับเคลื่อนสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ THE ADMINISTRATION AND ADVANCEMENT OF SMALL-SIZED SCHOOLS THROUGH THE USE OF ARTIFICIAL INTELLIGENC

สิริพร ผลประเสริฐ Siripon Phonprasert

โรงเรียนวัดบ้านลำนั่ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

Wat Ban Lumnung School, Phichit Primary Educational Service Area Office 1, Thailand

Corresponding Author E-mail: l_krunanny18@gmail.com

Article Received: June 05, 2025. Revised: August 23, 2025. Accepted: August 25, 2025.

บทคัดย่อ

ในบริบทของสถานศึกษาขนาดเล็กในประเทศไทย ซึ่งมีจำนวนมากกว่า 50% ของสถานศึกษาทั้งประเทศ โรงเรียนขนาดเล็กเหล่านี้มักประสบปัญหาในการจัดการด้านบุคลากร ทรัพยากร และการบริหารอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลที่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณและจำนวนครู การดำเนินงานของโรงเรียนต้องพึ่งพาความสามารถของผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นหลัก ซึ่งต้องรับบทบาทหลากหลาย ทั้งด้านการสอน การบริหาร และการประสานงานกับชุมชน ในขณะเดียวกัน กระแสการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โดยเฉพาะปัญญาประดิษฐ์ (AI) ได้เข้ามามีบทบาทในภาคการศึกษา โดยองค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้เสนอกรอบสมรรถนะ AI สำหรับนักเรียน ซึ่งสนับสนุนให้สถานศึกษาใช้ AI ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการสื่อสารกับชุมชน ซึ่งบทความนี้นำเสนอแนวทางการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กด้วยการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ ใน 5 ด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ การวางแผนและตัดสินใจ ความปลอดภัยของนักเรียน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีกรณีศึกษาจากโรงเรียนวัดบ้านลำนั่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1 ซึ่งใช้ AI Tools เช่น Dashboard, Chatbot, Predictive Analytics และ Generative AI มาสนับสนุนการวิเคราะห์ข้อมูล การวางแผน และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองอย่างเป็นระบบ ผลลัพธ์ที่ได้แสดงให้เห็นถึงการเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ความแม่นยำในการตัดสินใจ และความเชื่อมั่นของชุมชนที่เพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน โดยข้อเสนอในบทความนี้เน้นให้สถานศึกษาขนาดเล็กปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจากรูปแบบดั้งเดิมสู่ระบบการบริหารจัดการขับเคลื่อนฐานข้อมูล โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้ช่วยที่ “ฉลาด ยืดหยุ่น และโปร่งใส” เสริมสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา และออกแบบนโยบายด้านจริยธรรมเทคโนโลยี เพื่อให้สถานศึกษาขนาดเล็กสามารถพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับนักเรียนได้อย่างยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การบริหารขับเคลื่อน, สถานศึกษาขนาดเล็ก, ปัญญาประดิษฐ์

Abstract

In the context of small schools in Thailand—comprising over 50% of all educational institutions nationwide—these schools often face systemic challenges in managing personnel, resources, and operations, particularly in remote areas with limited budgets and insufficient teaching staff. The success of these schools largely depends on the principal's ability to perform multiple roles, including teaching, administration, and community coordination. Meanwhile, the rise of technology, especially Artificial Intelligence (AI), has increasingly influenced the education sector. UNESCO has proposed an AI competency framework for students, encouraging schools to adopt AI to enhance learning, management, and communication. This article presents a model for applying AI in five key areas: learning management, planning and decision-making, student safety, student support systems, and community engagement. A case study from Wat Ban Lam Nang School under Phichit Primary Educational Service Area Office 1 illustrates how tools like dashboards, chatbots, predictive analytics, and generative AI were used to support data analysis, strategic planning, and parental engagement. The results showed improved learning efficiency, decision-making accuracy, and strengthened community trust. The article advocates for a paradigm shift in small school administration—from traditional management to data-driven systems—with AI serving as a “Smart, Flexible, and Transparent” assistant, promoting lifelong learning among educators and establishing ethical technology policies to ensure sustainable quality education in the 21st century

Keywords: Administration and Advancement, Small-Sized schools, Artificial Intelligence

บทนำ

ในปัจจุบัน สถานศึกษาขนาดเล็กในประเทศไทยเผชิญกับความท้าทายหลากหลายด้านที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาโดยรวม ทั้งในด้านบุคลากร ทรัพยากร และการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565) ระบุว่า โรงเรียนขนาดเล็กซึ่งมีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 คนมีสัดส่วนกว่า 50% ของสถานศึกษาทั้งหมดในประเทศไทย โดยส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบท ห่างไกล ขาดแคลนงบประมาณและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญอย่างเพียงพอ ทำให้การบริหารจัดการภายในโรงเรียนต้องอาศัยผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีความสามารถรอบด้านและต้องแบกรับภาระหลายบทบาทในคนเดียวซึ่งความท้าทายที่สำคัญของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กคือการมีบุคลากรไม่เพียงพอทั้งด้านครูผู้สอนและเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุน ประกอบกับข้อจำกัดด้านงบประมาณ อุปกรณ์การเรียนการสอน และระบบสารสนเทศ ทำให้การจัดการเรียนรู้มักอยู่ในรูปแบบดั้งเดิมขาดความต่อเนื่องในการพัฒนา ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยตรง ยิ่งไปกว่านั้น การบริหารจัดการในรูปแบบที่กระจายอำนาจ ยังต้องพึ่งพาความสามารถของผู้อำนวยการโรงเรียนในการบริหารจัดการเชิงบูรณาการ ซึ่งในหลายกรณีไม่มีเครื่องมือหรือข้อมูลเพียงพอในการตัดสินใจเชิงนโยบายหรือจัดทำแผนพัฒนาที่ยั่งยืน

ในขณะเดียวกัน กระแสความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี โดยเฉพาะการพัฒนาและประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในภาครัฐและภาคการศึกษาอย่างกว้างขวาง หน่วยงานระหว่างประเทศอย่างองค์การยูเนสโก (UNESCO, 2023) ได้เสนอกรอบสมรรถนะด้านปัญญาประดิษฐ์สำหรับผู้เรียน ซึ่งสะท้อนถึงแนวโน้มที่สถานศึกษาทั่วโลกจะต้องปรับตัวเพื่อเตรียมความพร้อมให้เยาวชนสามารถใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างมีจริยธรรมและประสิทธิภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมให้สถานศึกษามีการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียน การวางแผนพัฒนาครู และการสื่อสารกับชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ สถานศึกษาขนาดเล็กในประเทศไทยจึงควรมุ่งเน้นการบริหารจัดการโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือสนับสนุนการทำงานของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อแก้ไขข้อจำกัดและเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาโรงเรียนอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะการใช้ปัญญาประดิษฐ์ ที่มีศักยภาพในการจัดการข้อมูลจำนวนมาก วิเคราะห์แนวโน้มพฤติกรรมของนักเรียน วางแผนการสอนส่วนบุคคล ไปจนถึงการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้แบบเปิดกว้างกับชุมชนและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ

บทความนี้จะนำเสนอการบริหารขับเคลื่อนสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์จะมีประโยชน์ในการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กมีประโยชน์อย่างมากในการเพิ่มประสิทธิภาพ ลดภาระงาน และพัฒนาคุณภาพการศึกษาในหลายมิติ เนื่องจากสถานศึกษาขนาดเล็กมักมีข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณ AI โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับสถานศึกษาขนาดเล็ก

โรงเรียนขนาดเล็กถือเป็นหน่วยการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่ชนบทหรือห่างไกล แต่ในขณะเดียวกันก็ต้องเผชิญกับข้อจำกัดหลายด้านที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพและคุณภาพการจัดการศึกษา โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีและความคาดหวังของสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ความหมายและลักษณะของโรงเรียนขนาดเล็ก

ตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ให้ความหมายไว้ “โรงเรียนขนาดเล็ก” หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนทั้งโรงเรียนไม่เกิน 120 คน โดยลักษณะทั่วไปของโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทยส่วนใหญ่มักตั้งอยู่ในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ห่างไกล ซึ่งอาจมีจำนวนครูไม่ครบชั้นหรือมีครูคนเดียวสอนหลายวิชา ครูจำเป็นต้องสอนแบบบูรณาการหรือสอนหลายระดับชั้นในเวลาเดียวกัน (multi-grade teaching) นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดในด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี และโอกาสเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนขนาดเล็กหลายแห่งเป็นโรงเรียนที่มีความใกล้ชิดกับชุมชน มีความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชาวบ้านในระดับสูง ซึ่งถือเป็นจุดแข็งเชิงสังคมและวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ความใกล้ชิดนี้กลับไม่เพียงพอที่จะชดเชยข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบการจัดการศึกษา ที่ยังคงใช้หลักเกณฑ์และมาตรฐานเดียวกับโรงเรียนขนาดใหญ่ในการประเมินคุณภาพ ส่งผลให้โรงเรียนขนาดเล็กหลายแห่งไม่สามารถผ่านเกณฑ์มาตรฐานของหน่วยงานต้นสังกัดได้ แม้มีความพยายามในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ปัญหาเชิงระบบและการบริหารในโรงเรียนขนาดเล็ก

โรงเรียนขนาดเล็กต้องเผชิญกับปัญหาเชิงระบบที่ซับซ้อนและเชื่อมโยงกันหลายมิติ ทั้งด้านโครงสร้างการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ งบประมาณ และการจัดการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น ครูไม่ครบชั้น ส่งผลให้เกิดการเรียนการสอนแบบรวมชั้น ซึ่งลดคุณภาพการเรียนรู้โดยเฉพาะในกลุ่มสาระวิชาที่ต้องการความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และภาระงานครูและผู้บริหารสูงเกินไป โดยครูในโรงเรียนขนาดเล็กต้องทำหน้าที่ทั้งด้าน

วิชาการ งานธุรการ งานโครงการ และงานบริการชุมชน ส่งผลให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการเตรียมการสอนหรือพัฒนาตนเอง รวมทั้งงบประมาณที่ได้รับตามจำนวนนักเรียน ทำให้ไม่สามารถพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหรือจัดซื้อสื่อการเรียนรู้ได้อย่างเพียงพอ

จากรายงานของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2564) ยังชี้ให้เห็นว่า การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กโดยยึดรูปแบบการประเมินแบบเดียวกับโรงเรียนขนาดกลางหรือขนาดใหญ่ ไม่สามารถสะท้อนศักยภาพหรือบริบทที่แท้จริงของโรงเรียนขนาดเล็กได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรมีการปฏิรูปแนวทางการบริหารและการประเมินอย่างเฉพาะเจาะจง

บทบาทของผู้อำนวยการในโรงเรียนขนาดเล็ก

ผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็กต้องทำหน้าที่ครอบคลุมหลากหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำด้านวิชาการ นักบริหารจัดการ ผู้นำชุมชน นักสื่อสาร ผู้ประสานงาน และผู้สร้างเครือข่าย หน้าที่เหล่านี้ต้องการทักษะการบริหารที่รอบด้าน ทั้งด้านการวางแผนยุทธศาสตร์ การบริหารงานบุคคล การใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า และการบริหารจัดการระบบข้อมูลให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็กจำเป็นต้องมีทักษะดิจิทัลขั้นพื้นฐาน และสามารถใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาเป็นส่วนหนึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูล วางแผนการพัฒนา และจัดการงานต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ การมีภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และความสามารถในการบูรณาการทรัพยากรจำกัดให้เกิดผลสูงสุด ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กให้ประสบผลสำเร็จ

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับสถานศึกษาขนาดเล็กมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะโรงเรียนขนาดเล็กมีความสำคัญในการสร้างโอกาสทางการศึกษาในพื้นที่ห่างไกล แต่ก็เผชิญกับข้อจำกัดมากมายที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา แต่มีข้อจำกัดด้านอาคารสถานที่ สื่อ และเทคโนโลยี และมีจุดแข็ง คือ มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชุมชนและผู้ปกครอง โดยมีปัญหาเชิงระบบและการบริหารที่สำคัญ ได้แก่ 1) โรงเรียนขนาดเล็กเผชิญปัญหากรอบด้านที่เชื่อมโยงกัน 2) ครูไม่ครบชั้น ทำให้คุณภาพการเรียนรู้ลดลง โดยเฉพาะวิชาที่ต้องการความเชี่ยวชาญ 3) ภาระงานสูง ครูและผู้บริหารต้องทำงานหลายอย่าง ทั้งงานสอน งานธุรการ และงานชุมชน ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมการสอน 4) งบประมาณจำกัด ได้รับงบประมาณตามจำนวนนักเรียน ทำให้ไม่เพียงพอต่อการพัฒนาโรงเรียน

นอกจากนี้ รูปแบบการประเมินที่ไม่เหมาะสมยังไม่สามารถสะท้อนศักยภาพที่แท้จริงของโรงเรียนได้ ดังนั้น บทบาทของผู้อำนวยการโรงเรียนขนาดเล็กต้องมีบทบาทที่หลากหลายและมีทักษะรอบด้านเป็นทั้งผู้นำวิชาการ, นักบริหาร, ผู้ประสานงาน และผู้นำชุมชน มีทักษะที่จำเป็นต้องวางแผนยุทธศาสตร์บริหารคน และใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่า รวมถึงมีทักษะด้านเทคโนโลยี และสามารถนำเครื่องมืออย่าง AI มาช่วยวิเคราะห์ข้อมูลและวางแผน เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งหัวใจสำคัญของการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กให้ประสบความสำเร็จคือ ภาวะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และความสามารถในการบูรณาการทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ในบริบทการศึกษา

ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence หรือ AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาในหลากหลายมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดการเรียนรู้ การประเมินผล การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก รวมถึงการบริหารจัดการโรงเรียน โดยเฉพาะในสถานศึกษาขนาดเล็กที่

มีข้อจำกัดด้านทรัพยากร ปัญญาประดิษฐ์จึงกลายเป็นเครื่องมือที่ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

ความหมายและประเภทของ AI ที่ใช้ในสถานศึกษา

องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2021) ให้คำจำกัดความของปัญญาประดิษฐ์ว่า “เทคโนโลยีที่สามารถเรียนรู้ วิเคราะห์ และดำเนินการโดยอัตโนมัติเพื่อเลียนแบบพฤติกรรมและกระบวนการคิดของมนุษย์” ในบริบทการศึกษาปัญญาประดิษฐ์ หมายถึงระบบที่สามารถช่วยครู นักเรียน และผู้บริหารในการดำเนินงานด้านการเรียนการสอนและการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ และประเภทของปัญญาประดิษฐ์ที่นิยมใช้ในสถานศึกษา สามารถแบ่งได้เป็นหลายรูปแบบ ได้แก่ 1) Machine Learning (ML) ระบบที่เรียนรู้จากข้อมูลเพื่อพยากรณ์แนวโน้มหรือพฤติกรรม เช่น การพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน หรือการตรวจจับความเสี่ยงในการหลุดออกจากระบบการศึกษา 2) Natural Language Processing (NLP) ระบบวิเคราะห์ภาษาที่ใช้ใน Chatbot หรือผู้ช่วยสอนอัตโนมัติ Computer Vision ใช้ในการวิเคราะห์ภาพ เช่น การตรวจสอบพฤติกรรมในห้องเรียนผ่านกล้องวงจรปิด 3) Generative AI เช่น ChatGPT หรือ Copilot ที่สามารถผลิตเนื้อหา แผนการสอน หรือรายงานสรุปเพื่อช่วยครูและผู้บริหารลดภาระงานเอกสาร นอกจากนี้ UNESCO (2023) ยังได้เสนอกรอบสมรรถนะปัญญาประดิษฐ์สำหรับนักเรียน โดยเห็นว่าปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้เป็นเพียงเทคโนโลยี แต่เป็นเครื่องมือที่ผู้เรียนและครูต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถใช้อย่างมีจริยธรรมและความรับผิดชอบ

ขอบเขตการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์กับการบริหารการศึกษา

Tuomi (2023) ได้อธิบายว่าปัญญาประดิษฐ์ สามารถนำมาใช้ในบริบทของการศึกษาได้ในสามระดับหลัก ได้แก่ 1) ระดับห้องเรียน (Classroom Level) เช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ ในการปรับการเรียนแบบ Personalized Learning ให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนแต่ละคน 2) ระดับโรงเรียน (School Level) เช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน วางแผนพัฒนาครู หรือประเมินความเสี่ยงด้านความปลอดภัย 3) ระดับระบบ (System Level) เช่น การวิเคราะห์แนวโน้มระดับนโยบาย การบริหารทรัพยากรของเขตพื้นที่ หรือการสร้างระบบวัดและประเมินผลเชิงระบบ รวมทั้งในระดับของผู้บริหารสถานศึกษา ปัญญาประดิษฐ์สามารถสนับสนุนงานด้านต่าง ๆ เช่น การวิเคราะห์วิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ของโรงเรียนจากข้อมูลภายในและภายนอก การวางแผนยุทธศาสตร์โรงเรียนผ่านระบบจำลองสถานการณ์ (AI Scenario Planning) การประเมินผลโครงการและกิจกรรมด้วย Dashboard อัจฉริยะ การติดต่อประสานงานกับเครือข่ายภายนอกผ่านระบบ AI-Based Communication

ประโยชน์และข้อควรระวังในการใช้ AI

ประโยชน์ของ AI ในการศึกษา ได้แก่ ช่วยลดภาระงานซ้ำซ้อนของครูและผู้บริหารเพิ่มประสิทธิภาพการตัดสินใจด้วยข้อมูลที่วิเคราะห์มาแล้ว สร้างระบบเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ให้กับนักเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้เชิงลึกและทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 สนับสนุนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้ครอบคลุมและแม่นยำยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามปัญญาประดิษฐ์ก็มีข้อควรระวังในการใช้ ได้แก่ ความเสี่ยงด้านข้อมูลส่วนบุคคล (Data Privacy) อคติในอัลกอริทึมที่อาจส่งผลต่อความเป็นธรรมการพึ่งพาเทคโนโลยีเกินไปจนลดบทบาทของมนุษย์ การขาดความเข้าใจของครูและผู้บริหารในการควบคุมการใช้งานอย่างเหมาะสม ทั้งนี้ Tuomi (2023) ได้เน้นย้ำว่าการใช้ปัญญาประดิษฐ์ควรมุ่งเสริมศักยภาพของครู ไม่ใช่แทนที่ครู และต้องมีกรอบจริยธรรมชัดเจนในการออกแบบนโยบายการใช้ AI ในสถานศึกษา

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับปัญญาประดิษฐ์ในบริบทการศึกษา โดยปัญญาประดิษฐ์ (AI) กำลังเข้ามา มีบทบาทสำคัญในการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา โดยทำหน้าที่เป็นเครื่องมือช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้แก่ ครู นักเรียน และผู้บริหาร โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีทรัพยากรจำกัด

1. ความหมายและประเภทของ AI

ความหมาย: AI ในการศึกษาคือเทคโนโลยีที่สามารถเรียนรู้และทำงานได้โดยอัตโนมัติ เพื่อเลียนแบบการคิดของมนุษย์ ช่วยให้การเรียนการสอนและการบริหารมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ประเภทที่นิยมใช้

Machine Learning (ML): ใช้พยากรณ์ผลการเรียนของนักเรียน หรือความเสี่ยงที่จะออกจาก ระบบการศึกษา

Natural Language Processing (NLP): ใช้ใน Chatbot หรือผู้ช่วยสอนอัตโนมัติ

Generative AI: ใช้สร้างเนื้อหา, แผนการสอน หรือรายงาน เพื่อลดภาระงานเอกสารของครู เช่น ChatGPT

3. ขอบเขตการใช้งาน AI สามารถประยุกต์ใช้ได้ 3 ระดับหลัก

ระดับห้องเรียน: สร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน (Personalized Learning)

ระดับโรงเรียน: วิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์, วางแผนพัฒนาครู และดูแลความปลอดภัย

ระดับระบบ (นโยบาย): วิเคราะห์แนวโน้มเพื่อวางแผนนโยบายและบริหารทรัพยากรในภาพรวม

4. ประโยชน์และข้อควรระวัง

ประโยชน์: 1) ลดภาระงานซ้ำซ้อนของครูและผู้บริหาร 2) ช่วยให้ตัดสินใจได้ดีขึ้น โดยใช้ข้อมูล 3) สร้างการเรียนรู้แบบเฉพาะบุคคล 4) สนับสนุนระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างแม่นยำ

ข้อควรระวัง: 1) ความเสี่ยงด้าน ความเป็นส่วนตัวของข้อมูล 2) อคติของอัลกอริทึมที่อาจทำให้เกิด ความไม่เป็นธรรม 3) การพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป 4) ครูและผู้บริหารอาจ ขาดความเข้าใจในการใช้งาน อย่างเหมาะสม

หัวใจสำคัญ คือการใช้ AI เพื่อ เสริมศักยภาพของครู ไม่ใช่การแทนที่ โดยจำเป็นต้องมีกรอบ จริยธรรมที่ชัดเจนในการนำมาใช้งานในสถานศึกษา

แนวทางการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการบริหารขับเคลื่อนโรงเรียนขนาดเล็ก

การบริหารโรงเรียนขนาดเล็กในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือที่มีศักยภาพในการประมวลผล ข้อมูลจำนวนมาก ช่วยลดภาระงาน และส่งเสริมให้การตัดสินใจทางการศึกษามีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในทุกมิติของ การบริหารสถานศึกษาได้อย่างครอบคลุมและยืดหยุ่น ซึ่ง Holmes et al. (2022) ระบุว่า ปัญญาประดิษฐ์เป็น เครื่องมือที่สามารถ “เพิ่มความสามารถของครู ผู้บริหาร และนักเรียน ในการเรียนรู้และบริหารจัดการอย่างมี ประสิทธิภาพมากขึ้น” ดังนั้น โดยแนวทางการนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้ในการขับเคลื่อนโรงเรียนขนาดเล็กใน 5 ด้านหลัก ได้แก่

1. ด้านการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยเฉพาะเมื่อมี ครูสอนแบบครูประจำชั้นที่ต้องรับผิดชอบหลายกลุ่มสาระ AI สามารถเข้ามาช่วยเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ แบบเฉพาะบุคคล (Personalized Learning) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ ได้แก่ 1) AI Tutor ช่วยสอนซ้ำเนื้อหาที่นักเรียนยังไม่เข้าใจ หรือให้แบบฝึกหัดเพิ่มเติมเฉพาะคน 2) Learning

Analytics วิเคราะห์ผลการเรียนของนักเรียนรายบุคคลและรายกลุ่ม เพื่อชี้แนะแนวทางการปรับการสอน

3) ระบบสังเคราะห์สื่ออัตโนมัติ เช่น Generative AI สร้างบทเรียน วิดีโอ หรือแบบฝึกหัดอัตโนมัติ

2. ด้านการวางแผนและตัดสินใจ ในสถานศึกษาขนาดเล็ก ผู้อำนวยการต้องทำหน้าที่วางแผนการดำเนินงานในหลายมิติ โดยการใช้ AI สามารถช่วยให้การตัดสินใจมีความแม่นยำและมีข้อมูลประกอบที่ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น 1) Teacher Dashboard แสดงข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ความก้าวหน้าของโครงการ และระดับการเข้าถึงการเรียนรู้ 2) Predictive Analytics คาดการณ์ความเสี่ยง เช่น นักเรียนที่อาจหลุดออกจากระบบ หรือวิชาที่มีแนวโน้มคะแนนตกต่ำ 3) AI Planning Tools ช่วยจัดลำดับความสำคัญในการดำเนินงาน วางแผนปีการศึกษา และบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ (Microsoft Education, 2021) สนับสนุนแนวทางการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในลักษณะ “ผู้ช่วยด้านข้อมูล” ที่ไม่เพียงแค่เก็บข้อมูล แต่ยังช่วยแนะนำแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน

3. ด้านความปลอดภัยของนักเรียน ความปลอดภัยเป็นอีกหนึ่งภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งการนำปัญญาประดิษฐ์ เข้ามาช่วยตรวจจับและแจ้งเตือนความผิดปกติสามารถลดภาระของครูและเพิ่มความอุ่นใจให้แก่ผู้ปกครองและชุมชนได้ ได้แก่ 1) ระบบกล้อง AI วิเคราะห์พฤติกรรม: เช่น ตรวจจับพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การรังแก การทะเลาะวิวาท หรือการแอบหนีออกนอกโรงเรียน 2) Smart Alert System: แจ้งเตือนเหตุฉุกเฉิน เช่น อุณหภูมิผิดปกติ กลิ่นควัน หรือเสียงที่อาจเป็นอันตราย 3) AI Safety Bot: ระบบแจ้งเหตุด่วนจากนักเรียนผ่านแอปพลิเคชัน ดังที่ Holmes et al. (2022) ชี้ให้เห็นว่าปัญญาประดิษฐ์ สามารถส่งเสริมความปลอดภัยเชิงป้องกัน โดยการวิเคราะห์พฤติกรรมเชิงลึกและแจ้งเตือนล่วงหน้า ก่อนเกิดเหตุการณ์ร้ายแรง

4. ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียนขนาดเล็กที่มีครูจำนวนน้อย การดูแลนักเรียนในมิติเชิงลึก เช่น ด้านสุขภาพจิต พฤติกรรม และปัญหาครอบครัว อาจทำได้ไม่ทั่วถึง AI สามารถช่วยสร้างระบบสนับสนุนที่เป็นกลางและต่อเนื่องได้ เช่น 1) Student Support AI ระบบติดตามพฤติกรรม ข้อมูลการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ และปัจจัยเสี่ยงของนักเรียน 2) Emotional AI วิเคราะห์ความรู้สึกของนักเรียนจากการใช้ภาษา สีหน้า หรือแบบสอบถาม 3) AI Counselor แนะนำแนวทางแก้ปัญหาเบื้องต้น ก่อนส่งต่อไปยังครู หรือผู้เชี่ยวชาญ การใช้ AI เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลความเสี่ยงรายบุคคล ช่วยให้ครูสามารถเข้าไปดูแลนักเรียนได้ตรงจุด รวดเร็ว และลดโอกาสเกิดปัญหาซ้ำซ้อน

สรุปแนวทางการใช้ AI ในการบริหารโรงเรียนขนาดเล็ก ได้ว่า ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นเครื่องมือสำคัญที่สามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งมีทรัพยากรจำกัดและครุมีภาระงานมาก โดยสามารถนำ AI มาประยุกต์ใช้ใน 5 ด้านหลัก ได้แก่

1. ด้านการจัดการเรียนรู้

AI ช่วยสร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน (Personalized Learning) โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่ครูคนเดียวต้องสอนหลายวิชา

AI Tutor: ช่วยสอนเสริมหรือให้แบบฝึกหัดเพิ่มเติมแก่นักเรียนที่ยังไม่เข้าใจบทเรียน

Learning Analytics: วิเคราะห์ผลการเรียนเพื่อช่วยครูปรับวิธีการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Generative AI: ช่วยสร้างสื่อการสอน เช่น บทเรียน วิดีโอ หรือแบบทดสอบได้โดยอัตโนมัติ

2. ด้านการวางแผนและตัดสินใจ

AI ทำหน้าที่เป็น "ผู้ช่วยด้านข้อมูล" ช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจได้อย่างแม่นยำและมีข้อมูลสนับสนุน

Teacher Dashboard: แสดงข้อมูลภาพรวมของโรงเรียน เช่น ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ความคืบหน้าโครงการต่างๆ

Predictive Analytics: คาดการณ์ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น เช่น นักเรียนที่เสี่ยงจะหลุดจากระบบการศึกษา

AI Planning Tools: ช่วยวางแผนงานประจำปี จัดสรรงบประมาณ และจัดลำดับความสำคัญของงาน

3. ด้านความปลอดภัยของนักเรียน

AI ช่วยเพิ่มความปลอดภัยและลดภาระของครูในการดูแลสอดส่อง

ระบบกล้อง AI: ตรวจจับพฤติกรรมเสี่ยง เช่น การทะเลาะวิวาท หรือการปิ่นหัวหนี

Smart Alert System: แจ้งเตือนเหตุฉุกเฉิน เช่น คว้นไฟ หรือเสียงผิดปกติ

AI Safety Bot: เป็นช่องทางให้นักเรียนแจ้งเหตุฉุกเฉินผ่านแอปพลิเคชัน

4. ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

AI ช่วยให้การดูแลนักเรียนเป็นไปอย่างทั่วถึง แม้จะมีครูจำนวนน้อย

Student Support AI: ติดตามข้อมูลรอบด้านของนักเรียน เช่น การมาเรียน ผลการเรียน เพื่อค้นหานักเรียนที่ต้องการความช่วยเหลือ

Emotional AI: วิเคราะห์อารมณ์ความรู้สึกของนักเรียนจากข้อความหรือสีหน้า เพื่อคัดกรองปัญหาสุขภาพจิต

AI Counselor: ให้คำแนะนำเบื้องต้น ก่อนส่งต่อนักเรียนไปพบครูหรือผู้เชี่ยวชาญ

โดยสรุป AI สามารถเข้ามาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเพิ่มศักยภาพและลดภาระงานของบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก ทำให้การบริหารจัดการและการดูแลนักเรียนมีประสิทธิภาพและทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

กรณีศึกษาการบริหารขับเคลื่อนสถานศึกษาขนาดเล็กด้วยปัญญาประดิษฐ์ โรงเรียนวัดบ้านลำน้ำสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 1

ในการออกแบบระบบบริหารโรงเรียนโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ ผู้อำนวยการโรงเรียนได้เริ่มต้นด้วยการสร้างรูปแบบการจัดการแบบบูรณาการที่เรียกว่า AI-Integrated Model ซึ่งเป็นการบริหารโรงเรียนที่นำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เข้ามาผสมผสานกับกระบวนการดำเนินงานในทุกระดับอย่างเป็นระบบโดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมศักยภาพในการตัดสินใจ ลดภาระงานซ้ำซ้อน และเพิ่มความแม่นยำในการวางแผนพัฒนาโรงเรียน โดยกระบวนการทำงานของโมเดลนี้แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนหลักที่เชื่อมโยงกันอย่างเป็นลำดับขั้นและหมุนเวียนเป็นวงจรการบริหารแบบ PDCA (Plan-Do-Check-Act)

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเก็บและรวบรวมข้อมูล (Data Collection and Structuring)

ในขั้นแรก ผู้อำนวยการได้วางระบบการจัดเก็บข้อมูลแบบดิจิทัลโดยใช้เครื่องมือที่ใช้งานง่ายและไม่มีค่าใช้จ่าย เช่น Google Forms สำหรับรวบรวมข้อมูลการมาเรียนของนักเรียน การประเมินพฤติกรรม การสะท้อนผลการสอนจากครู และความพึงพอใจของผู้ปกครอง จากนั้นข้อมูลทั้งหมดจะถูกจัดระเบียบในรูปแบบที่นำเข้าสู่ระบบ Microsoft Excel หรือ Google Sheets เพื่อเป็นฐานข้อมูลกลาง ซึ่งเชื่อมต่อเข้าสู่ Microsoft Power BI ในการแสดงผลข้อมูลเชิงภาพ (Data Visualization) ที่ผู้อำนวยการสามารถตรวจสอบได้แบบเรียลไทม์ โดย Dashboard จะออกแบบให้แยกตามหมวดหมู่ เช่น หมวดผลสัมฤทธิ์ หมวดการมาเรียน หมวดพฤติกรรม หมวดความพึงพอใจ ซึ่งช่วยให้เกิดการวิเคราะห์ที่แม่นยำและทันต่อสถานการณ์

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย AI Tools (AI-Based Analytics)

เมื่อข้อมูลถูกจัดเก็บอย่างเป็นระบบ ขั้นตอนถัดไปคือการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย AI Tools ซึ่งผู้ดำเนินการได้นำระบบ Machine Learning อย่าง Teachable Machine มาใช้ในการฝึกโมเดลเพื่อพยากรณ์พฤติกรรมที่อาจก่อให้เกิดปัญหา เช่น แนวโน้มการขาดเรียน การมีผลการเรียนตกต่ำ หรือพฤติกรรมเสี่ยงทางอารมณ์ ทั้งนี้ ระบบจะทำงานโดยการนำข้อมูลจากปีการศึกษาที่ผ่านมาสร้างโมเดลเทรน (training model) และทดสอบโมเดลเทียบกับข้อมูลปัจจุบัน เมื่อได้ผลลัพธ์ปัญญาประดิษฐ์จะระบุรายชื่อนักเรียนที่เข้าข่ายเสี่ยง พร้อมแนวนิยามระดับความรุนแรง จากนั้น ผู้ดำเนินการจะใช้ Generative AI อย่าง ChatGPT หรือ Copilot ช่วยสรุปผลข้อมูลให้เป็นรายงานประจำเดือน หรือจัดทำข้อเสนอแนะแนวทางการช่วยเหลือนักเรียน เช่น การประสานกับครูประจำชั้น การเชื่อมโยงกับครอบครัว หรือการจัดกิจกรรมเฉพาะกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 การใช้ปัญญาประดิษฐ์เพื่อวางแผนงานและตัดสินใจ (AI-Supported Decision Making)

ข้อมูลและผลวิเคราะห์จากระบบ AI จะถูกใช้ในการวางแผนพัฒนาโรงเรียนทั้งในระดับระยะสั้นและระยะยาว ผู้ดำเนินการสามารถใช้ Dashboard วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยต่างๆ เช่น ความถี่ในการขาดเรียนของนักเรียนกับผลสัมฤทธิ์ในแต่ละวิชา หรือความพึงพอใจของผู้ปกครองกับผลการประเมินคุณภาพโรงเรียน ระบบจะช่วยเสนอแนวทางการจัดสรรงบประมาณโดยพิจารณาจากข้อมูลจริง ไม่ใช่การคาดการณ์แบบอัตนัย นอกจากนี้ยังมีการใช้ระบบ Smart Alert ที่ส่งการแจ้งเตือนอัตโนมัติไปยังผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูประจำชั้นหรือทีมดูแลช่วยเหลือนักเรียน เมื่อพบความผิดปกติในข้อมูล เช่น การขาดเรียน 3 วัน ติดต่อกัน หรือพฤติกรรมที่แตกต่างจากค่าเฉลี่ยเดิม

ขั้นตอนที่ 4 การเปิดพื้นที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วม (AI for Community Engagement)

เชิญชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน เพื่อเสริมความโปร่งใสและสร้างความร่วมมือจากชุมชน โรงเรียนได้ใช้ Chatbot บนแพลตฟอร์ม LINE หรือ Facebook Messenger ในการแจ้งข่าวสาร ประกาศนัย และสื่อสารแบบสองทางกับผู้ปกครองและชุมชน โดยมีระบบตอบกลับอัตโนมัติช่วยลดภาระของเจ้าหน้าที่ นอกจากนี้ยังมีการใช้แบบสอบถามออนไลน์ที่ฝังระบบวิเคราะห์อัตโนมัติของ Google Data Studio หรือ Microsoft Forms AI Summary ซึ่งสามารถรวบรวมและวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ปกครองได้อย่างรวดเร็ว และสามารถนำข้อมูลเหล่านี้เข้าสู่ Dashboard กลางเพื่อใช้ในการปรับแผนพัฒนาโรงเรียนในรอบต่อไป

จากการดำเนินการดังกล่าวตลอดระยะเวลา 1 ปีการศึกษา พบว่าการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาใช้ในการบริหารจัดการได้ส่งผลเชิงบวกในหลายมิติ ทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การบริหารเวลา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และประสิทธิภาพในการวางแผนพัฒนาโรงเรียน โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่มีความเสี่ยงต่อการเรียนไม่ผ่าน พบว่า AI สามารถช่วยระบุปัญหาเชิงพฤติกรรมและการเรียนรู้ได้ล่วงหน้า ทำให้ครูสามารถออกแบบแผนช่วยเหลือเฉพาะบุคคล (Individual Intervention Plan) ได้ตรงจุด และดำเนินการได้ทันทีที่ ส่งผลให้นักเรียนกลุ่มนี้สามารถปรับตัวและพัฒนาการเรียนได้อย่างชัดเจน ไม่เพียงแต่ผลการเรียนที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น แต่ยังรวมถึงทักษะด้านอารมณ์และสังคมที่ดีขึ้นจากการได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดผ่านระบบติดตามของปัญญาประดิษฐ์ โดยครูในโรงเรียนต่างยืนยันว่า การมีระบบวิเคราะห์ข้อมูลอัตโนมัติช่วยลดภาระการจัดทำเอกสารและรายงานต่างๆ ไปได้อย่างมาก โดยเฉพาะรายงานผลการเรียน รายงานผลการนิเทศ และการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ครูสามารถใช้เวลาเหล่านี้ในการพัฒนาบทเรียนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนรายบุคคลได้มากขึ้น เช่น ออกแบบชุดกิจกรรมสำหรับกลุ่มเรียนรู้ต่างระดับ (multi-level learning) หรือใช้ Generative AI ช่วยสร้างใบงานเฉพาะกลุ่มตามผลวิเคราะห์จากระบบ ส่งผลให้นักเรียนมี

แรงจูงใจในการเรียนรู้ และครุมีความสุขในการสอนเพิ่มขึ้นตามลำดับ ในด้านของความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง และชุมชน พบว่าการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการสื่อสาร เช่น Chatbot แจ้งข่าวสาร หรือระบบสำรวจความคิดเห็นออนไลน์ ช่วยให้โรงเรียนสามารถสื่อสารได้เร็ว มีประสิทธิภาพ และสามารถวิเคราะห์ข้อเสนอแนะของผู้ปกครองได้ในทันที เมื่อมีการแสดงผลข้อมูลผ่าน Infographic หรือ Dashboard ในที่ประชุมผู้ปกครอง ความเชื่อมั่นต่อการบริหารของโรงเรียนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ผู้ปกครองรู้สึกที่โรงเรียนโปร่งใส มีระบบที่ตรวจสอบได้ และสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ความพึงพอใจที่เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 78 เป็น 94 จึงไม่ใช่เพียงตัวเลข แต่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบที่มีคุณภาพ อีกผลลัพธ์ที่สำคัญคือ การวางแผนโครงการและใช้งบประมาณของโรงเรียนมีความแม่นยำมากขึ้น โดยการอ้างอิงจากข้อมูลจริงที่ผ่านการวิเคราะห์ของ AI แทนการวางแผนแบบคาดเดา ทำให้แผนพัฒนาสถานศึกษามีความสอดคล้องกับปัญหาความต้องการ และบริบทของโรงเรียนอย่างแท้จริง เช่น การจัดโครงการส่งเสริมสุขภาพนักเรียนถูกจัดขึ้นเฉพาะกลุ่มที่มีข้อมูลสุขภาพไม่ผ่านเกณฑ์ หรือการจัดอบรมเสริมครูด้านเทคโนโลยีถูกออกแบบให้เหมาะสมกับระดับทักษะที่วิเคราะห์จากแบบประเมิน AI มากกว่าการจัดอบรมแบบทั่วไป

ผลที่ได้รับจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในโรงเรียนขนาดเล็กนี้จึงชัดเจนว่าปัญญาประดิษฐ์ไม่สามารถแทนที่มนุษย์ได้ แต่สามารถกลายเป็นผู้ช่วยที่ “ฉลาด มีประสิทธิภาพ และยืดหยุ่น” ซึ่งช่วยให้ครูและผู้บริหารมีเวลาสำหรับภารกิจหลักมากขึ้น ลดความเครียดจากงานเอกสาร และเปิดโอกาสให้นำนงานสร้างสรรค์และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เครื่องจักรไม่สามารถทดแทนได้ ขณะเดียวกัน โรงเรียนต้องคำนึงถึงการเลือกใช้เครื่องมือที่สอดคล้องกับบริบททางงบประมาณ โดยเครื่องมือฟรีหรือแบบ open-source เช่น Google Workspace, Microsoft Power BI หรือ ChatGPT รุ่นฟรี ควรถูกเลือกใช้เป็นอันดับต้นก่อนขยายผลไปสู่ระบบที่ซับซ้อนขึ้น

สุดท้ายการสื่อสารกับชุมชนผ่านเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ต้องเป็นกระบวนการสองทางที่ไม่เพียงแต่ “ส่งข่าวสาร” แต่ยังคงต้อง “เปิดพื้นที่รับฟัง” อย่างจริงจัง โรงเรียนควรจัดเวทีพูดคุย สะท้อนข้อมูลผ่าน Infographic ที่เข้าใจง่าย และรายงานผลการดำเนินงานด้วยความโปร่งใส เพื่อสร้างความไว้วางใจ และสร้างพลังร่วมในการขับเคลื่อนโรงเรียนขนาดเล็กให้เป็นแหล่งเรียนรู้คุณภาพของชุมชนได้อย่างยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 และดำเนินการเพื่อขยายแนวทางการบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กโดยใช้ปัญญาประดิษฐ์ให้มีความชัดเจนและนำไปปฏิบัติได้จริงมากยิ่งขึ้น ควรเน้นเพิ่มเติมในแต่ละองค์ประกอบให้ครอบคลุมตั้งแต่ระดับแนวคิดเชิงนโยบาย ไปจนถึงระดับปฏิบัติการในบริบทของโรงเรียนชนบทหรือโรงเรียนที่มีทรัพยากรจำกัด ทั้งนี้ การปรับระบบให้รองรับปัญญาประดิษฐ์ จำเป็นต้องมีการปรับกระบวนการทัศน์ทางการบริหารจากแบบเดิมที่เน้น “งานเอกสาร” และ “การปฏิบัติตามระเบียบ” สู่รูปแบบใหม่ที่เน้น “การจัดการข้อมูล” และ “การตัดสินใจบนฐานข้อมูลจริง” โดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็กที่ผู้อำนวยการต้องทำงานหลากหลายหน้าที่ การมีระบบปัญญาประดิษฐ์ที่ช่วยวิเคราะห์และจัดลำดับความสำคัญของงาน จะช่วยลดภาระที่ไม่จำเป็นและเพิ่มประสิทธิภาพในงานสำคัญอย่างแท้จริง รวมทั้งในด้านการส่งเสริมสมรรถนะของบุคลากร ควรมีการสร้าง “วัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต” ในโรงเรียน โดยไม่จำเป็นต้องรอการอบรมจากต้นสังกัดเพียงอย่างเดียว ผู้อำนวยการสามารถใช้แหล่งเรียนรู้เปิด (Open Educational Resources: OER) เช่น คอร์สออนไลน์ฟรีของ Microsoft, Google for Education หรือแพลตฟอร์มอย่าง Coursera และ Khan Academy เพื่อให้ครูสามารถเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ได้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งสร้าง “ชุมชนการเรียนรู้” (Professional Learning Community: PLC) ภายในโรงเรียนที่ส่งเสริมให้ครูแลกเปลี่ยนความรู้การใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการจัดการเรียนรู้ เช่น การใช้ ChatGPT สร้างใบงาน การใช้ระบบแนะนำหนังสือ (Recommendation Systems)

ให้นักเรียนอ่านตามความสนใจ หรือแม้กระทั่งการออกแบบแบบประเมินออนไลน์โดยใช้ปัญญาประดิษฐ์วิเคราะห์ผลอัตโนมัติ การทำให้ครูรู้สึกว่ายปัญญาประดิษฐ์เป็นผู้ช่วย ไม่ใช่ภาระ จะช่วยให้เกิดแรงจูงใจและความยั่งยืนในการใช้งาน

ในประเด็นด้านจริยธรรมและความปลอดภัยข้อมูลนั้น นอกจากเรื่องการคุ้มครองข้อมูลตามกฎหมายแล้ว ผู้อำนวยการควรกำหนดนโยบายการใช้ปัญญาประดิษฐ์ภายในโรงเรียนอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น นโยบายว่าด้วยการใช้ข้อมูลนักเรียน การจำกัดสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูล การประเมินความเสี่ยงของเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ก่อนใช้งาน และการจัดตั้งคณะกรรมการกำกับดูแลจริยธรรมด้านเทคโนโลยีของโรงเรียน เพื่อให้การดำเนินงานมีกรอบที่ตรวจสอบได้และสร้างความไว้วางใจจากชุมชน นอกจากนี้ยังควรมีการให้ความรู้กับนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม เช่น การรู้เท่าทันข่าวปลอมจากปัญญาประดิษฐ์ การไม่ใช้ข้อมูลเพื่อกลั่นแกล้ง หรือการเคารพสิทธิของผู้อื่นในระบบดิจิทัล อีกหนึ่งข้อเสนอสำคัญคือการผลักดันให้ต้นสังกัดสนับสนุนโรงเรียนขนาดเล็กที่มีแนวทางการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างจริงจัง ด้วยการสร้างเวทีแลกเปลี่ยน Best Practices ระหว่างโรงเรียน เช่น การประชุมระดับเขตพื้นที่ที่น่าเสนอผลลัพธ์จากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ การประกวดนวัตกรรมการบริหารโรงเรียนด้วยปัญญาประดิษฐ์และการจัดสรรงบประมาณตามผลงานที่ใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งหมดนี้จะช่วยสร้างแรงจูงใจให้ผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กกล้าที่จะริเริ่มและขับเคลื่อนการใช้ปัญญาประดิษฐ์อย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เพียงเป็นโครงการระยะสั้น

บทสรุป

ในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการสื่อสาร การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อสนับสนุนการสื่อสารระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจึงควรออกแบบให้เป็นกระบวนการสองทางอย่างแท้จริง กล่าวคือ ไม่ใช่แค่การส่งข้อมูลจากโรงเรียนไปยังชุมชน แต่ต้องเป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้ส่งเสียงสะท้อนกลับมาอย่างเท่าเทียม ซึ่งกระบวนการนี้จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายต่างๆ ได้อย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของโรงเรียนขนาดเล็กที่มีรากฐานความสัมพันธ์กับชุมชนอย่างแนบแน่นอยู่แล้ว การสื่อสารผ่านเทคโนโลยีที่ดีจะกลายเป็นสะพานเชื่อมที่ทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนเข้มแข็งขึ้นในเชิงคุณภาพ ไม่ใช่เพียงเชิงปริมาณ ความไว้วางใจของชุมชนจะไม่สามารถสร้างได้ด้วยเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากวัฒนธรรมของการฟังอย่างลึกซึ้งซึ่งที่โรงเรียนต้องปลูกฝังไว้ควบคู่กับการใช้ปัญญาประดิษฐ์เป็นเครื่องมือสนับสนุน เมื่อชุมชนเห็นว่าโรงเรียนยึดถือความโปร่งใส รับฟังความคิดเห็น และนำข้อมูลจากการฟังไปพัฒนางานจริง พลังของความร่วมมือจะเกิดขึ้นอย่างเต็มศักยภาพ และทำให้โรงเรียนขนาดเล็กกลายเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ที่มีชีวิตของชุมชนในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน สรุปได้ว่า การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กด้วยการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่สำคัญ 5 ด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ การวางแผนและตัดสินใจ ความปลอดภัยของนักเรียน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารสถานศึกษาขนาดเล็กด้วยการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2564). รายงานวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กในบริบทของความท้าทายเชิงระบบ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แนวทางการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- Holmes, W., Bialik, M. and Fadel, C. (2022). Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning. Boston: Center for Curriculum Redesign.
- Microsoft Education. (2021). Transforming education with AI. From <https://education.microsoft.com> Retrieved May 8, 2025.
- OECD. (2021). AI and the future of skills, Volume 1: Capabilities and assessments. OECD Publishing.
- Tuomi, I. (2023). The impact of artificial intelligence on learning, teaching, and education. European Commission.
- UNESCO. (2023). AI competency framework for students. Paris: UNESCO Publishing.

การนิเทศแบบเสริมพลัง : การพัฒนาการศึกษาสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน EMPOWERING SUPERVISION : DEVELOPING EDUCATION TOWARDS SUSTAINABLE NATIONAL DEVELOPMENT

¹สุพัตรา สิงหเสม Supattra Singhasem

²วุฒิชัย เนียมเทศ Wuttichai Niemted* ³เรชา ชูสุวรรณ Recha Choosuwana

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ Prince of Songkla University, Thailand

*Corresponding Author E-mail: chaiwut7326@yahoo.com

Article Received: May 26, 2025. Revised: August 20, 2025. Accepted: August 22, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เป็นการนำเสนอแนวคิดหลักการนิเทศแบบเสริมพลังของของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน การนิเทศการศึกษา เป็นวิธีการหนึ่งในการพัฒนาครูในการจัดการเรียนการสอนให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ซึ่งตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ (2561-2580) มีเป้าหมายในการสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ ที่อยู่บนหลักการใช้การรักษาและการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะเยาวชนจึงจำเป็นต้องพัฒนาให้มีคุณภาพ ทักษะอาชีพ ที่ตรงตามเป้าหมาย การนิเทศการศึกษาจึงเกี่ยวข้องกับเป้าหมายดังกล่าว เนื่องจากเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการศึกษาผ่านครูผู้สอนในสถานศึกษา การร่วมมือกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเป็นความร่วมมือและร่วมกันดำเนินงานให้สู่เป้าหมาย การนิเทศแบบเสริมพลังเป็นรูปแบบหนึ่งของการนิเทศแบบร่วมมือ ประกอบด้วย 8 กระบวนการ คือ 1) การสร้างความเข้าใจ 2) การมอบอำนาจ 3) การสร้างเครือข่าย 4) การทำงานร่วมกัน 5) การดำเนินงาน 6) การสนับสนุนทรัพยากร 7) การเสริมพลังสร้างขวัญกำลังใจ และ 8) การนิเทศและประเมินผล นอกจากการนิเทศแบบเสริมพลังแล้วในบทความนี้ยังกล่าวถึง หลักการนิเทศการศึกษา กระบวนการนิเทศการศึกษา การพัฒนาการศึกษา และการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการนิเทศอีกด้วย

คำสำคัญ: หลักการนิเทศการศึกษา, กระบวนการนิเทศการศึกษา, การนิเทศแบบเสริมพลัง

Abstract

This academic article presents the concept and principles of empowering supervision for school administrators to develop education towards sustainable national development. Educational supervision is one of the methods used to enhance teachers in achieving successful teaching and learning outcomes in line with set goals. According to the National Strategy Plan (2018-2030), the aim is to create security, prosperity, and sustainability through development based on the philosophy of sufficiency economy, which focuses on the sustainable growth of the economy while maintaining and rehabilitating natural resources. Human resource development, especially for the youth, is crucial to ensure they possess the

quality and vocational skills required to meet the goals. Educational supervision is closely linked to these objectives as it acts as a mechanism for driving education through teachers in educational institutions. Collaboration between supervisors and those being supervised is a cooperative effort aimed at achieving goals. Empowering supervision is a form of collaborative supervision, consisting of 8 processes: 1) creating understanding, 2) delegating authority, 3) building networks, 4) working together, 5) implementing tasks, 6) providing resource support, 7) empowering and boosting morale, and 8) supervision and evaluation. In addition to empowering supervision, this article also discusses the principles and processes of educational supervision, the development of education, and sustainable national development, as a foundation for educational supervision.

Keywords: Principles of Educational Supervision, Process of Educational Supervision, Empowering Supervision

บทนำ

การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนเป็นเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ (2561-2580) โดยการสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงความยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจ ที่อยู่บนหลักการใช้การรักษาและการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ที่ผ่านมามีประเทศไทยได้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาหลายด้าน แต่ยังมีอีกหลายด้านที่ยังต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน หนึ่งในนั้นคือด้านคุณภาพการศึกษาที่ผลการพัฒนายังไม่เป็นที่น่าพอใจมากนัก โดยเฉพาะผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยอย่างมาก รวมทั้งพบว่ายังต่ำกว่าหลายประเทศในแถบเอเชีย นอกจากนี้ประเด็นคุณธรรมจริยธรรมของเด็กและเยาวชนก็ยังเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นเช่นเดียวกัน จากปัญหาลูกหลานส่งผลให้คุณภาพของกำลังแรงงานอายุ 15 ปีขึ้นไปยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานซึ่งยังขาดทักษะที่จำเป็นในการทำงาน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่ภาครัฐและเอกชนต้องหันมาพัฒนาและส่งเสริมอย่างจริงจังรวมทั้งให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนและกำลังแรงงานที่มีทักษะและคุณลักษณะที่พร้อมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของภาคส่วนต่างๆ โดยจะต้องมีการวิเคราะห์ความต้องการกำลังคนเพื่อวางแผนเป้าหมายการจัดการศึกษาโดยการนิเทศและติดตามมีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นกลไกหนึ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดคุณภาพการพัฒนาครูผู้ครุที่มีคุณภาพส่งเสริมให้ครูมีความไว้วางใจและความมั่นคงในความก้าวหน้าในวิชาชีพที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและไปสู่เป้าหมายการพัฒนาในระดับประเทศได้ร่วมกัน (ศุภกิจพิทย ตาลพันธ์ และเอกราช โฆษิตพิมานเวช, 2565)

การนิเทศการศึกษาจึงมีความสำคัญในการพัฒนาการศึกษาและมีลักษณะที่โดดเด่นในแต่ละรูปแบบ โดยเฉพาะการนิเทศแบบเสริมพลังอำนาจของผู้บริหารมุ่งเน้นและให้ความสำคัญในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศด้วยรูปแบบการนิเทศและวิธีการต่างๆ สามารถดำเนินการนิเทศภายใต้การระดมสมอง แลกเปลี่ยนแนวคิด การอภิปราย เพื่อหาวิธีแก้ปัญหาในสถานศึกษา (ทิพวรรณ ถาวรโชติ, 2564) ทั้งการให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำ และการชี้แนะที่นำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงที่ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพการจัด

การศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนซึ่งรูปแบบการนิเทศแบบเสริมพลังในโรงเรียนนี้นับว่าเป็นรูปแบบการนิเทศเพื่อสร้างฐานการพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนเนื่องจากเปิดโอกาสให้ครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นองค์กรรวม โดยเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาโรงเรียนตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และทุกคนในองค์กรจะเป็นเสมือนฟันเฟืองของเครื่องจักรที่ขับเคลื่อนตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง (อาทิตยญา โพธิ์สว, 2559)

การนิเทศที่มุ่งเน้นการดำเนินงานเป็นกระบวนการทำงานระหว่างผู้บริหารและครูเพื่อพัฒนาการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้โดยมีหลักการในด้านการให้คำแนะนำการช่วยเหลือการให้กำลังใจตามมาตรฐานหลักการที่จะส่งผลประโยชน์สูงสุดกับนักเรียนเป็นการทำงานร่วมกันเกี่ยวกับการพัฒนาการสอนให้มีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการทำงานของครูและเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ (จตุรงค์ ธนะลีลังกูร, 2564) เพื่อพัฒนาครูและช่วยเหลือสนับสนุนครูในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรรวมทั้งเป็นผู้ประสานงานระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ชุมชนกับโรงเรียนเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเป็นผู้ร่วมงานเป็นต้นแบบและเป็นพี่เลี้ยงให้ครูในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนและหลักสูตร (ณัฐชา จันทรรดา, 2561) รวมทั้งสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครูตามหลักการนิเทศการศึกษาอย่างมีระบบและต่อเนื่อง มุ่งเน้นกระบวนการประชาธิปไตยในการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างหมู่คณะให้มีความสำคัญในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรได้สร้างสรรค์ความคิดและเจตคติที่ดีต่อกันส่งเสริมบรรยากาศแห่งความร่วมมือเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลและประสิทธิภาพสูงสุด (นิชา นิคมทองดี, พงษ์สิทธิ์ ธีรบรรณพิทักษ์ และชญาพิมพ์ อุสาโท, 2558)

หลักการและกระบวนการนิเทศเพื่อการพัฒนาการศึกษา

ความหมายและจุดมุ่งหมายของการนิเทศ

การนิเทศ เป็นแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับงานในการเรียนการสอนและหน้าที่โดยตรงเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน สอดคล้องกับวันทนา สมภักดี (2563) เห็นว่าเป็นการช่วยเหลือสนับสนุนให้เกิดการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนที่สร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับนักเรียนอย่างมีคุณภาพ โดยเน้นความเป็นประชาธิปไตย ความร่วมมือ ความต่อเนื่อง การสร้างขวัญกำลังใจ และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีร่วมกันการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีจุดมุ่งหมายสำคัญ (ศจีทิพย์ ตาลพันธ์ และเอกราช โฆษิตพิมานเวช, 2565) เพื่อ 1) พัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณภาพทั้งด้านวิชาการและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 2) พัฒนาครูให้เกิดกระบวนการทำงานที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น รวมทั้งการมีภาวะผู้นำทางวิชาการในการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน เสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนและการปฏิบัติงานของครูผู้ที่มีคุณภาพ 3) พัฒนาสถานศึกษาให้ไปสู่วัตถุประสงค์หลักของสถานศึกษา ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง ประชาชนในประชาคมของตน ทำให้โรงเรียนให้เป็นศูนย์ของประชาคมและส่งเสริมให้ครูรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการนำในประชาคมนั้นๆ (Briggs and Justman, 1952)

สรุปว่า การนิเทศเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อช่วยเหลือสนับสนุนปรับปรุงการทำงานให้เกิดความงอกงามในทางวิชาชีพการศึกษาด้วยวิธีการต่างๆ นำไปสู่การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและมาตรฐานการศึกษาตามเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนด

หลักการนิเทศการศึกษา

การนิเทศจึงเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา หลักการนิเทศการศึกษาจึงมีความสำคัญในการบริหารงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งมีหลักการนิเทศการศึกษาที่สำคัญ (Brown and Moberg, 1980; Mask and Stoop, 1985; นุชนาถ สุทธการ, 2565; สมควร ศิลป์ประกอบ, 2566) มีดังนี้

1. การนิเทศเป็นการช่วยกระตุ้น เป็นการประสานงานและแนะนำ ให้เกิดความเจริญงอกงามแก่ครู เช่น การจัดให้มีการฝึกอบรมด้านวิชาชีพเพื่อให้ครูได้ทราบหลักวิธีการสอนทั่วไป การพัฒนาหลักวิชาความรู้ เทคนิควิธีสอนให้มีประสิทธิภาพ การฝึกทักษะให้มีความเชื่อมั่นในการสอนมีประสิทธิภาพในการใช้วัสดุ อุปกรณ์การสอน การพัฒนาทัศนคติ และเจตคติในการทำงานให้อยู่ในเกณฑ์ดี เป็นต้น

2. การนิเทศตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย โดยผู้นิเทศเป็นผู้นำทางการศึกษา (ด้านวิชาการ) ไม่ใช่ผู้ใช้อำนาจ หรือมากกว่าที่จะเป็นโดยตำแหน่ง เคารพในตัวบุคคลและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล และส่งเสริมให้ครูได้แสดงออกและใช้ความสามารถเพื่อปรับปรุงการเรียนของเด็กให้ดีขึ้น รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ครูมีอิสระ มีความคิดริเริ่ม และมีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดแผนปฏิบัติงาน

3. การนิเทศเป็นกระบวนการส่งเสริมสร้างสรรค์ จึงควรหลีกเลี่ยงการบังคับการปฏิบัติที่ไม่เชื่อตรง การคาดการณ์ประเมินค่าเข้มงวด ตรวจสอบตรวจตราจัดมาตรฐานและกำหนดพิธีรีตอง สร้างบรรยากาศให้ครูได้พยายามคิดหาวิธีทำงานแบบใหม่ๆ และครูอยากคิดสร้างสรรค์ หากเขารู้สึกมีความมั่นคงพอ ปล่อยให้ครูได้คิดสร้างสรรค์ตามสติปัญญาของแต่ละคนเพื่อการแสวงหาความสามารถพิเศษของแต่ละบุคคลให้แต่ละบุคคลแสดงออกและพัฒนาความสามารถอย่างเต็มที่

4. การนิเทศต้องมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ ที่เป็นทั้งนโยบาย ระเบียบ กฎเกณฑ์ หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอน โดยยึดนโยบาย จุดมุ่งหมายและแนวทางในการปฏิบัติการนิเทศที่แน่นอนชัดเจน เป็นไปตามกฎเกณฑ์และสภาพปัญหาหรือความเป็นจริงในเรื่องนั้นๆ การสร้างความเข้าใจในนโยบาย การกำหนดวิธีการและระยะการดำเนินงาน การวางแผนพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งมีการติดตามและประเมินผลผลการนิเทศอย่างเป็นระบบ

5. การนิเทศมุ่งสร้างขวัญและกำลังใจ เนื่องจากขวัญกำลังใจของครูสูงย่อมทำให้การสอนดีตามไปด้วยซึ่งอาจเป็นไปได้ที่ขวัญกำลังใจที่ดีของครูอาจทำให้ผลการเรียนของเด็กดีตามไปด้วย ครูเหมือนวิชาชีพอื่นคือต้องการได้รับการยกย่องชมเชยการบำรุงขวัญ โดยให้รางวัลหรือการชมเชย รวมทั้งการสร้าง ความผูกพัน ความมั่นคงต่องานอาชีพและเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง

6. การนิเทศเป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งหมายถึงการทำงานอย่างเป็นขั้นตอน เป็นระบบ มีความต่อเนื่อง ไม่หยุดนิ่ง และมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ มีการรวบรวมข้อมูล และสรุปผลมาใช้ในการนิเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

7. การนิเทศต้องเป็นการทำงานร่วมกัน มีจุดมุ่งหมายชัดเจนช่องว่างระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เป็นการทำงานร่วมกันของผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ เน้นการมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี เน้นความร่วมมือร่วมใจในการดำเนินงานและใช้ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน

สรุปว่า หลักการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการส่งเสริมศักยภาพของผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยเน้นการเสริมสร้างและพัฒนาครูในทุกด้าน โดยเริ่มจากการกระตุ้น แนะนำ และประสานงานให้ครูเกิดความเจริญงอกงามทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เป็นกระบวนการเชิงสร้างสรรค์ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการคิดริเริ่ม ส่งเสริมให้ครูได้แสดงศักยภาพ พร้อมสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ครู ความเคารพ ศรัทธา และความร่วมมือ บนพื้นฐานของวิชาการ ความเข้าใจ และมนุษยสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์

กระบวนการนิเทศการศึกษา

กระบวนการนิเทศการศึกษาตามแนวคิดของนักการศึกษาทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ โดยสรุปเป็นกระบวนการนิเทศที่เน้นการสร้างบรรยากาศในการทำงานที่ดี สร้างความรู้สึกว่าตนเองมีความสำคัญ และมีค่าต่อองค์กร มีการสร้างเจตคติที่ดี การสร้างขวัญและกำลังใจ การสร้างแรงจูงใจ การสร้างความพึงพอใจ และการสร้างความเข้าใจอันดีต่อกันในการช่วยเหลือ (Harris, 1985; นุชนาด สุทธการ, 2565; ธีรวัฒน์ ภาควิชาสังคมศาสตร์, ณรงค์ พิมสาร และเสวียน เจนเข้ว่า, 2566) ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาและความจำเป็น (Problems and needs assessment) โดยศึกษาความต้องการและความจำเป็น กำหนดปัญหาและความจำเป็น การกำหนดเป้าหมายร่วมกัน และการวางแผน
2. การจัดโครงสร้างองค์กร (Organization structure) โดยการจัดองค์กร ออกแบบวิธีการทำงาน จัดสรรทรัพยากร และการควบคุม
3. การนิเทศติดตาม (Follow-up supervision) โดยกำหนดขั้นตอนการนิเทศและติดตาม กำหนดสิ่งสนับสนุนในการนิเทศและติดตาม กำหนดระยะเวลาในการการนิเทศและติดตาม และจัดทำแผนการนิเทศและติดตาม
4. การประเมินผล (Evaluation) โดยวิเคราะห์วัตถุประสงค์ กำกับ ติดตามและประเมินผลการนิเทศ ประสานเครือข่ายในการนิเทศ เครือข่ายคุณภาพการศึกษา/ผู้บริหาร/ครู การแลกเปลี่ยนเรียนรู้การประเมินการนิเทศ ประชุมการสะท้อนผลการประเมินผลการนิเทศ และสรุปและรายงานผลความก้าวหน้าและผลการนิเทศ

สรุปว่า กระบวนการนิเทศเป็นการดำเนินงานเป็นขั้นตอนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยสรุปประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาปัญหาและความจำเป็น 2) การจัดโครงสร้างองค์กร 3) การนิเทศติดตาม และ 4) การประเมินผล

การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามแนวทางการพัฒนาการศึกษา

ในยุคที่มีการเริ่มต้นเข้าสู่ยุคความเปราะบาง เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความซับซ้อน อาจดูเหมือนเป็นยุคที่ระบบมีความแข็งแกร่ง แต่กลับเปราะบางเมื่อเจอกับวิกฤตหรือการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว การพัฒนาที่ยั่งยืน ต้องเข้าถึงโอกาสพื้นฐาน ได้แก่ ทางการศึกษา การพยาบาล สร้างโอกาสทางด้านเศรษฐกิจ ส่งเสริมนวัตกรรมและธุรกิจที่เป็นประโยชน์สู่สังคม สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 จำเป็นที่จะต้องอาศัยความเข้าใจและให้ความสำคัญด้านการศึกษาในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด ซึ่งการศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของคนไทยทุกคน ที่รัฐต้องจัดให้เพื่อพัฒนาคนไทยทุกช่วงวัยให้มีความเจริญก้าวหน้าทุกด้าน เพื่อเป็นต้นทุนทุนทางปัญญาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะ คุณลักษณะ และสมรรถนะในการประกอบสัมมาชีพ และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขอันจะนำไปสู่ เสถียรภาพ และความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติที่ต้องพัฒนาให้เจริญก้าวหน้า ทดเทียมนานาประเทศในเวทีโลกท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากความท้าทายท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกศตวรรษที่ 21 ส่งผลให้ประเทศไทยต้องมีการปรับเปลี่ยนเท่าทันกับบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลกและด้านแรงกดดันภายนอก อันเนื่องมาจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The fourth industrial revolution) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และเป็นช่วงเวลาที่แนวโน้มของการ

พัฒนาของเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่มีความรุนแรงเพิ่มขึ้น การเป็นสังคมสูงวัยของประเทศไทยและหลายประเทศทั่วโลก ดังนั้น การขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศท่ามกลางแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ซึ่งจากการศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม พ.ศ. 2566-2570 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 มีทิศทางในการพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน โดยสรุปเป็นประเด็นดังนี้

1. การพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อาศัยหลักการและแนวคิด 4 ประการดังนี้
 - 1.1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างมีเหตุผล ความพอประมาณ ภูมิคุ้มกันบนฐานของความรู้ คุณธรรม และความเพียร
 - 1.2 การสร้างความสามารถในการล้มแล้ว ลุกไว มุ่งเน้นการพัฒนา 3 ระดับ ระดับอยู่รอด การพร้อมรับระดับพอเพียง การปรับตัว และระดับยั่งยืน การเปลี่ยนแปลงเพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน
 - 1.3 เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติ โดยกำหนดทิศทางการพัฒนาบนพื้นฐานไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง เสริมคุณภาพชีวิตที่ดี
 - 1.4 การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว การประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อสร้างสรรค์และเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ
2. การพัฒนาการศึกษามีคุณภาพ เท่าเทียมและทั่วถึง โดยมุ่งพัฒนาคนไทยทุกคนให้ได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และเท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 โดย พัฒนาระบบและกระบวนการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ และพัฒนาคนไทยให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะ ความสามารถ มีสมรรถนะที่ และทักษะการเรียนรู้ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 คือ
 - 2.1 3Rs คือ การอ่านออก การเขียนได้ และการคิดเลขเป็น
 - 2.2 8Cs คือ ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อเทคโนโลยีทักษะคอมพิวเตอร์ ทักษะอาชีพ และทักษะการเรียนรู้ และคุณธรรมจริยธรรม
 - 2.3 พัฒนาสังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ และคุณธรรมจริยธรรมจากปัจจัยต่างๆ ดังกล่าว เห็นได้ว่า โลกเปลี่ยนสังคมก็ต้องเปลี่ยนให้ทัน เมื่อเทียบกับในอดีต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเทคโนโลยี หรือ AI ที่เข้ามาเป็นเครื่องมือในการพัฒนางานและเพิ่มความสะดวกรวดเร็วในการผลิตงานของคนปัจจุบัน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนต้องเท่าทันและมีความพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศมีแนวโน้มจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรงและฉับพลันในหลากหลายมิติรัฐบาลปัจจุบันได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มีกรอบแนวทางที่สำคัญในการพัฒนาประเทศโดยต้องประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เสมอภาค ทั่วถึง และเท่าเทียมทุกระดับ โดยมุ่งพัฒนาการศึกษาสู่การพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนผ่านกระบวนการเรียนรู้สำคัญ ดังนี้ 1) ส่งเสริมคนทุกช่วงวัยมีความรักในสถาบันหลักของชาติและยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) พัฒนากำลังคนให้มีทักษะที่สำคัญจำเป็นและมีสมรรถนะตรงตามความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมประเทศ 3) ส่งเสริมผู้เรียนมีทักษะและคุณลักษณะพื้นฐานของพลเมืองไทย และทักษะและคุณลักษณะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 4) ส่งเสริม

สถานศึกษาทุกระดับการศึกษาสามารถจัดกิจกรรม/กระบวนการเรียนรู้ตามหลักสูตรอย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้ให้มีคุณภาพเท่าทันกับยุคปัจจุบัน และอนาคต 5) พัฒนาระบบและกลไกการวัด การติดตาม และประเมินผลให้มีประสิทธิภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

สรุปว่า การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามแนวทางการพัฒนาการศึกษา ต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างมั่นคง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนผ่านการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาการศึกษามีคุณภาพเท่าเทียมและทั่วถึง

การนิเทศแบบเสริมพลังเพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน

การนิเทศแบบเสริมพลัง : แนวคิด ทฤษฎี

การเสริมสร้างพลังมีความสำคัญต่อบุคคลในองค์กร ทั้งในระดับบุคคล ทีมงาน และระดับองค์กร โดยรวม ในระดับบุคคล การเสริมพลังช่วยเพิ่มแรงจูงใจให้กับผู้ปฏิบัติงาน และส่งเสริมให้ผู้บริหารสามารถแสดงศักยภาพในการนำองค์กรไปสู่ความก้าวหน้า ในระดับทีมงาน การเสริมพลังช่วยส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ การสื่อสาร และการประสานงานระหว่างสมาชิก ซึ่งนำไปสู่ประสิทธิภาพและผลผลิตที่สูงขึ้น ในระดับองค์กร การเสริมสร้างพลังเปิดโอกาสให้บุคลากรทุกคนได้แสดงความรู้ ความสามารถ และมีขวัญกำลังใจในการทำงาน อันนำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรโดยรวม สอดคล้องกับภูวนัย สุนา (2563) กล่าวว่า การเสริมพลังทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงาน กระตุ้นผู้บริหารแสดงความสามารถในการปฏิบัติงาน เพิ่มศักยภาพการทำงาน

การนิเทศเสริมพลังเป็นกระบวนการเสริมพลังของฝ่ายบริการและบุคลากร มีแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องดังนี้

Stone and Sachs (1995) กล่าวถึงกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของบุคลากร ได้แก่

1. การมอบอำนาจ หน้าที่ และขอบเขตความรับผิดชอบ พร้อมให้อำนาจการตัดสินใจอย่างเหมาะสมตามแต่ละสถานการณ์ในการปฏิบัติงาน
2. การแสดงภาวะผู้นำในการทำงานร่วมกันเพื่อเสริมสร้างการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ
3. การรับฟังความคิดเห็นโดยมุ่งเน้นสร้างความเข้าใจร่วมกันทุกฝ่ายเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับเป้าหมายขององค์กร
4. การส่งเสริมและสนับสนุนความเจริญก้าวหน้าของบุคลากรขององค์กรเพื่อบรรลุความสำเร็จร่วมกันในการปฏิบัติงาน
5. การอบรมและพัฒนาความรู้ ทักษะ สมรรถนะ ความคิด และความสามารถแก่บุคลากรในการทำงาน

Schermerhorn (1997) กล่าวถึงกระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงาน ได้แก่

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย เลือกแนวทางและวิธีการดำเนินงานร่วมกัน รวมถึงให้ออกสาในการช่วยคิดและแก้ไขในปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างสร้างสรรค์
2. การสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือด้วยการส่งเสริมให้บุคลากรและหน่วยงานต่างๆ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รวมถึงแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงาน

3. การส่งเสริมให้บุคลากรได้ริเริ่มทำสิ่งใหม่ๆ และได้ลงมือปฏิบัติตามแนวคิดของตน พร้อมทั้งให้การยอมรับ สนับสนุน และรักษาขวัญกำลังใจเพื่อเสริมสร้างความเชื่อมั่นและผลักดันให้เกิดความสำเร็จที่สูงขึ้น

Cleirbaut (1998) กล่าวถึงกระบวนการเสริมพลังการทำงานของบุคลากร ได้แก่

1. การส่งเสริมให้บุคลากรมีส่วนรับผิดชอบหน้าที่และผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน
2. การมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้แก่บุคลากรอย่างชัดเจนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน
3. การสนับสนุนให้บุคลากรมีความพร้อมในการรับการตรวจสอบทั้งในด้านกระบวนการทำงาน

และคุณภาพของผลงาน

4. การส่งเสริมการแบ่งปันแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรหน่วยงาน และองค์กร

5. การพัฒนารูปแบบการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรในองค์กรเพื่อเพิ่มความคล่องตัวและความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน

6. การสร้างบรรยากาศการทำงานที่เสริมพลัง โดยจัดสภาวะแวดล้อมให้เป็นระบบมีระเบียบ พร้อมทั้งส่งเสริมความร่วมมือ ความมีน้ำใจ และความสามัคคีระหว่างผู้ร่วมงาน

Luthans (1998) กล่าวถึงกระบวนการเสริมพลังการทำงานของบุคลากร ได้แก่

1. การส่งเสริมให้บุคลากรมีอิสระในการคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจ การริเริ่มสิ่งใหม่ การแสดงออกทางผลงาน รวมถึงการพบปะและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์

2. การมอบหมายอำนาจหน้าที่ควบคู่กับการสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้บุคลากรสามารถนำการตัดสินใจสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. การส่งเสริมให้บุคลากรสามารถประยุกต์ใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมหรือสิ่งใหม่ที่เกิดประโยชน์ต่อการทำงาน

4. การปลูกฝังคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ความเพียรพยายาม และความมุ่งมั่นอย่างจริงจังในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อยกระดับคุณภาพการทำงานของบุคลากร

กฤษฎา พรหมอินทร์, เสาวนีย์ เสริมสุข และเกรียงศักดิ์ สุวรรณวัจน์ (2560) กล่าวถึงการพัฒนาระบบการนิเทศแบบเสริมพลังอำนาจ 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน เป็นกระบวนการที่เปิดใจรับฟังปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน พร้อมทั้งกำหนดขอบเขตการนำแนวคิดการเสริมพลังอำนาจมาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม

2. การร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมาย และแนวทางการดำเนินงานเป็นการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน พร้อมทั้งกำหนดแนวทาง จัดโครงสร้างการบริหาร และออกแบบระบบการปฏิบัติงานให้เอื้อต่อการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การจัดการความรู้ในการดำเนินงานร่วมกัน เป็นกระบวนการสร้างและพัฒนาความรู้ร่วมกันผ่านการทำงานเป็นทีม เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

4. การร่วมกันสร้างบรรยากาศในการนิเทศตามแผน เป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการนิเทศ ติดตาม และประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด

5. การร่วมกันสะท้อนผลและประเมินผลการดำเนินงาน เป็นกระบวนการสะท้อนผลการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การประเมินผลและพัฒนาการดำเนินงานในรอบต่อไปอย่างต่อเนื่อง

สรุปว่า การนิเทศแบบเสริมพลังเป็นกระบวนการเสริมพลังของการทำงานระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศในการพัฒนางานให้บรรลุเป้าหมาย ด้วยความไว้วางใจผ่านการมอบอำนาจ รับฟังความคิดเห็น รวมวางแผน การทำงานเป็นทีม พร้อมทั้งการสนับสนุนทรัพยากรในการทำงาน กล้าที่จะสะท้อนผลการดำเนินงาน และสรุปผลเพื่อพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

การนิเทศแบบเสริมพลัง : องค์ประกอบและสาระสำคัญ

จากแนวคิดดังกล่าวเห็นได้ว่า กระบวนการเสริมพลังที่เหมาะสมกับการจัดการศึกษาเพื่อเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย การสร้างความเข้าใจ การมอบอำนาจ การสร้างเครือข่าย การทำงานร่วมกัน การดำเนินงาน การสนับสนุนทรัพยากร การเสริมพลังสร้างขวัญกำลังใจ และ การนิเทศและประเมินผล ตามตารางที่ 1 สังเคราะห์พอสังเขป ดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบการนิเทศแบบเสริมพลัง

องค์ประกอบ	สาระสำคัญ	อ้างอิง/นักวิชาการ
การสร้างความเข้าใจ	-ร่วมสร้างความตระหนัก	Stone and Sachs (1995)
	-ร่วมเปิดใจรับสภาพและปัญหาในการดำเนินงาน	Schermerhorn (1997)
	-ร่วมสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการนิเทศติดตามความก้าวหน้า	Cleirbaut (1998)
		Luthans (1998)
การมอบอำนาจ	-จัดโครงสร้างการบริหารงาน	กฤษฎา พรหมอินทร์, เสาวนีย์ เสริมสุข และเกรียงศักดิ์ สุวรรณวัจน์ (2560)
	-จัดระบบการปฏิบัติงานให้เอื้อต่อการดำเนินงาน	Stone and Sachs (1995)
	-มอบอำนาจหน้าที่ มีแบบแผนทิศทางในการทำงานของตนเองและสนับสนุนการทำงาน	Cleirbaut (1998)
		Luthans (1998)
การสร้างเครือข่าย	-การให้บุคลากรมีส่วนร่วมและรวมพลังความร่วมมือสร้างเครือข่าย	Schermerhorn (1997)
	-การแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด ประสบการณ์	Cleirbaut (1998)
	-การสร้างบรรยากาศความร่วมมือ แลกเปลี่ยนความคิด ข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำงาน	Luthans (1998)
การทำงานร่วมกัน	-บุคลากรมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกันในการทำงาน	Stone and Sachs (1995)
	-แบ่งหน้าที่แต่ร่วมกันทำงาน การสร้างสรรค์วิธีทำงานร่วมกันของบุคลากรในองค์กร การร่วมกันสร้างและพัฒนา	Schermerhorn (1997)
	-การทำงานเป็นทีม การแสดงภาวะผู้นำในการทำงานร่วมกัน	Cleirbaut (1998)
		Luthans (1998)
การดำเนินงาน	-เปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมทำ ร่วมพัฒนา ร่วมเรียนรู้สู่การแก้ปัญหา	กฤษฎา พรหมอินทร์, เสาวนีย์ เสริมสุข และเกรียงศักดิ์ สุวรรณวัจน์ (2560)
	-ร่วมกันดำเนินงาน การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรและทีมงาน	Stone and Sachs (1995)
	-พัฒนาสร้างสรรคงาน มีแผนพัฒนาตนเอง	Schermerhorn (1997)
		Cleirbaut (1998)
		Luthans (1998)

องค์ประกอบ	สาระสำคัญ	อ้างอิง/นักวิชาการ
การสนับสนุนทรัพยากร	-ส่งเสริมให้บุคลากรสามารถประยุกต์ใช้ทรัพยากร -สื่อสารทำความเข้าใจกับบุคลากรให้ชัดเจน -สนับสนุนปัจจัยการทำงาน การให้บุคลากรได้ใช้ พลัง ทรัพยากร ข้อมูลข่าวสาร	กฤษฎา พรหมอินทร์, เสาวนีย์ เสริมสุข และเกรียงศักดิ์ สุวรรณวัจน์ (2560) Stone and Sachs (1995) Schermerhorn (1997) Cleirbaut (1998) Luthans (1998)
การเสริมพลังสร้างขวัญ กำลังใจ	-เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงผลงานความสามารถ และความเป็นแบบอย่างที่ดี -พัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับงานที่ได้รับ มอบหมาย -ให้โอกาสแสดงความรู้ ความสามารถ -พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ มีมนุษยสัมพันธ์ -สร้างสรรคบรรยากาศที่เสริมพลังการทำงาน	กฤษฎา พรหมอินทร์, เสาวนีย์ เสริมสุข และเกรียงศักดิ์ สุวรรณวัจน์ (2560) Stone and Sachs (1995) Schermerhorn (1997) Cleirbaut (1998) Luthans (1998)
การนิเทศและ ประเมินผล	-ติดตาม ตรวจสอบ ความก้าวหน้าในการดำเนินงาน -สะท้อนผลการดำเนินงาน ตรวจสอบประเมินตนเอง -ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่การพัฒนา -การให้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ในการทำงานระหว่างบุคลากร หน่วยงาน และองค์กร	กฤษฎา พรหมอินทร์, เสาวนีย์ เสริมสุข และเกรียงศักดิ์ สุวรรณวัจน์ (2560) Stone and Sachs (1995) Schermerhorn (1997) Cleirbaut (1998) Luthans (1998)

จากตารางที่ 1 สรุปเป็นหลักการและแนวคิดสาระสำคัญในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

1. การสร้างความเข้าใจ เป็นกระบวนการของการรับฟังความคิดเห็น เน้นสร้างความเข้าใจร่วมกันทุกฝ่ายในการดำเนินงานตามจุดมุ่งหมายขององค์กร โดยร่วมสร้างความตระหนัก เปิดใจรับสภาพและปัญหาในการดำเนินงานและสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับแนวทางการนิเทศติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามแผน

2. การมอบอำนาจ เป็นกระบวนการที่ให้อำนาจหน้าที่ มีอิสระ มีแบบแผนทิศทางในการทำงานของตนเอง ให้อำนาจการตัดสินใจได้เองในแต่ละสถานการณ์การทำงาน พร้อมสนับสนุนทรัพยากรเพื่อให้สามารถนำการตัดสินใจตามอำนาจหน้าที่ไปสู่การปฏิบัติจริงได้ การมอบอำนาจที่ขอบเขตการทำงานที่ชัดเจนแก่บุคลากรและมีหลักฐานรับรอง การให้บุคลากรและทีมงานสามารถตัดสินใจได้เองในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานในหน้าที่ การให้บุคลากรมีอิสระทางการคิดตัดสินใจในการริเริ่มปฏิบัติสิ่งใหม่และการแสดงผลงาน รวมถึงการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่นๆ การให้บุคลากรมีส่วนรับผิดชอบในการทำงาน ตลอดจนการจัดโครงสร้างการบริหารงานและจัดระบบการปฏิบัติงานให้เอื้อต่อการดำเนินงาน

3. การสร้างเครือข่าย เป็นกระบวนการที่ให้อำนาจการมีส่วนร่วมและรวมพลังความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการปฏิบัติงาน การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ภายในองค์กรและระหว่างองค์กร เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เพราะข้อมูลข่าวสาร คือ สิ่งที่จะช่วยเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของบุคลากร การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ เครือข่ายข้อมูลข่าวสาร เครือข่ายการติดต่อสื่อสารเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด

ประสบการณ์ ทักษะความสามารถ ที่จะช่วยเสริมพลังการทำงาน การสร้างบรรยากาศความร่วมมือ โดยให้บุคลากรและหน่วยงานต่างๆ ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ข่าวสารข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำงาน

4. การทำงานร่วมกัน เป็นกระบวนการที่บุคลากรมีส่วนร่วมรับผิดชอบร่วมกันในการทำงาน แบ่งหน้าที่แต่ร่วมกันทำงาน การสร้างสรรค์วิธีทำงานร่วมกันของบุคลากรในองค์กร การร่วมกันสร้างและพัฒนาการทำงานเป็นทีม การแสดงภาวะผู้นำในการทำงานร่วมกัน การบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยให้บุคลากรกำหนดเป้าหมาย เลือกแบบ แผนวิธีการทำงานร่วมกัน และเมื่อเกิดปัญหาใดๆ ให้โอกาสบุคลากรได้ช่วยคิด ช่วยแก้ไขในปัญหานั้นๆ

5. การดำเนินงาน เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคลากรร่วมทำ ร่วมพัฒนา ร่วมเรียนรู้สู่การแก้ปัญหา กำหนดเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงาน การร่วมกันดำเนินงาน การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรและทีมงาน จัดแสดงผลการปฏิบัติงาน การให้การศึกษาอบรมวิธีพัฒนาสร้างสรรค์งาน การให้บุคลากรมีแผนพัฒนาตนเองที่เป็นจริงได้และติดตามผลการปฏิบัติตามแผนเพื่อปรับปรุงพัฒนาและไปให้ถึงเป้าหมาย

6. การสนับสนุนทรัพยากร เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้บุคลากรสามารถประยุกต์ใช้ทรัพยากรทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ การให้ผู้บริหารในทุกระดับสื่อสารทำความเข้าใจกับบุคลากรให้ชัดเจน และสนับสนุนปัจจัยการทำงาน การให้บุคลากรได้ใช้พลัง ทรัพยากร ข้อมูลข่าวสารที่มีการสนับสนุนช่วยเหลือให้บริการให้เกิดงานที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น

7. การสร้างเสริมพลังสร้างขวัญกำลังใจ เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้บุคลากรแสดงผลงาน ความสามารถและความเป็นแบบอย่างที่ดี การพัฒนาคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับงานที่ได้รับมอบหมาย อีกทั้งสร้างความไว้วางใจ สร้างความเชื่อมั่นและจิตสำนึกความรับผิดชอบ การให้ความสำคัญแก่บุคลากรและให้โอกาสแสดงความรู้ ความสามารถ มีความสุขกับงานที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ มีมนุษยสัมพันธ์ มีความยืดหยุ่นในการทำงานให้ทันการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ การสร้างสรรค์บรรยากาศที่เสริมพลังการทำงานก็สำคัญ เช่น การรับฟังความคิดเห็น สร้างความเข้าใจร่วมกัน ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของบุคลากรและองค์กร สร้างความมีน้ำใจไมตรีต่อกันในระหว่างผู้ร่วมงาน การสร้างคุณธรรม ความซื่อสัตย์ ความเพียรพยายาม ความตั้งใจจริงของบุคลากรในการปฏิบัติงานในหน้าที่

8. การนิเทศและประเมินผล เป็นกระบวนการติดตามความก้าวหน้าในการดำเนินงานตามแผน พร้อมรับการตรวจสอบ และสะท้อนผลการดำเนินงาน เพื่อสร้างความรับผิดชอบให้บุคลากรทำงานอย่างผู้เชี่ยวชาญ ให้มีการตรวจสอบประเมินตนเอง ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่การพัฒนา การเสริมสร้างคุณธรรมน้ำใจในหมู่เพื่อนร่วมงาน ร่วมเผยแพร่สู่มวลชน การเสริมสร้างการเรียนรู้ของบุคลากรอย่างต่อเนื่องเผยแพร่ผลงานความสำเร็จของบุคลากร และการให้มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการทำงานระหว่างบุคลากร หน่วยงานและองค์กร

จากกระบวนการดังกล่าวทั้ง 8 องค์ประกอบนั้น นับว่าเป็นการนิเทศรูปแบบหนึ่งที่มีกระบวนการในการเสริมพลังในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อปรับปรุงการทำงานให้เกิดความงอกงามในทางวิชาชีพการศึกษาด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การเสริมพลัง การให้ความช่วยเหลือ แนะนำ ชี้แนะ เป็นต้น นำไปสู่การปรับปรุง พัฒนา และการเปลี่ยนแปลงคุณภาพการจัดการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและมาตรฐานการศึกษาตามเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดอันเป็นการดำเนินการเพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน นั่นเอง

บทสรุป

การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนเป็นเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ชาติ (2561-2580) โดยการสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ความยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญ รายได้ และคุณภาพชีวิตของประชาชนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง บนหลักการใช้การรักษาและการฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาประเทศไทยได้ประสบความสำเร็จในการพัฒนาหลายๆ ด้าน ทั้งนี้ยังมีอีกหลายด้านที่ยังต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน หนึ่งในนั้นคือด้านคุณภาพการศึกษาที่ผลการพัฒนายังไม่เป็นที่น่าพอใจมากนัก ทำให้คุณภาพของกำลังแรงงานอายุ 15 ปีขึ้นไปยังไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงาน โดยเฉพาะด้านทักษะวิชาชีพจึงเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะบุคคลที่พร้อมเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของภาคส่วนต่าง

กลไกหนึ่งที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดคุณภาพการศึกษาดังกล่าว คือ ครูผู้ทำหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาครูผู้ครุที่มีคุณภาพ ส่งเสริมให้ครูมีความไว้วางใจและความมั่นคงในความก้าวหน้าในวิชาชีพ ที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและไปสู่เป้าหมายการพัฒนาในระดับประเทศได้ร่วมกัน ก็คือการนิเทศที่เป็นไปในลักษณะของการมีส่วนร่วม ซึ่งรูปแบบการนิเทศเสริมพลังนับว่าเป็นการนิเทศที่มุ่งเน้นการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษาร่วมกับครูในการที่จะพัฒนางานด้านการจัดการเรียนรู้ให้การศึกษาพัฒนาไปตามแนวทางที่กำหนด นอกจากนี้การนิเทศเสริมพลังยังเน้นความเป็นประชาธิปไตย ความร่วมมือ ความต่อเนื่อง การสร้างขวัญกำลังใจ และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน จึงเป็นรูปแบบหรือกระบวนการนิเทศที่เอื้อต่อการร่วมมือกันพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 หลักการและแนวคิดสาระสำคัญของการนิเทศแบบเสริมพลัง

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา พรหมอินทร์, เสาวนีย์ เสริมสุข และเกรียงศักดิ์ สุวรรณวัจน์. (2560). การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบเสริมพลังอำนาจเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพระบบการประกันคุณภาพภายในของศูนย์การศึกษาพิเศษ. Veridian E-Journal, Silpakorn University, 10(2), 1914-1930.
- จตุรงค์ ธนะลีลังกูร. (2564). รูปแบบการพัฒนาทักษะการนิเทศภายในแบบมีส่วนร่วมด้วยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ : พหุกรณีศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารราชพฤกษ์, 20(2), 69-84.
- ณัฐชา จันทร์ดา. (2561). การพัฒนาแนวทางการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทิพวรรณ ถาวรโชติ. (2564). รูปแบบการนิเทศด้วยเครือข่ายความร่วมมือเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ธัญนันท์ ภาควัฒนพงศ์, ณรงค์ พิมสาร และเสวียน เจนเขว้า. (2566). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนรู้แนวสะเต็มศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 10(1), 381-397.
- นิชา ฉิมทองดี, พงษ์สิทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ และชญาพิมพ์ อูสาโห. (2558). กลยุทธ์การบริหารโรงเรียนเพื่อสร้างนวัตกรรมจัดการเรียนรู้. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 43(4), 29-44.
- นุชนาถ สุทธการ. (2565). รูปแบบการนิเทศโรงเรียนบนพื้นที่สูงถิ่นทุรกันดารเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครู. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภูวนัย สุนา. (2563). การเสริมสร้างพลังอำนาจการทำงานของครู. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 20(4), 155-164.
- วันทนา สมภักดี. (2563). การพัฒนารูปแบบการนิเทศเพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครู โรงเรียนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ศัจจิพย์ ตาลพันธ์ และเอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2565). การนิเทศการศึกษา. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 5(2), 100-113.
- สมควร ศิลป์ประกอบ. (2566). การพัฒนารูปแบบการนิเทศด้วยการโค้ชเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้สำหรับครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). เป้าหมายที่ 12 สร้างหลักประกันให้มีแบบแผนการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน. แหล่งที่มา https://www.nesdcgo.th/download/article/article_20181026171739.pdf สืบค้นเมื่อ 3 มี.ค. 2568.

- อาทิตย์ญา โพธิ์สว. (2559). การนิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเสริมพลังครูสู่ชั้นเรียน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 14(2). 5-19.
- Briggs, H. and Justman, J. (1952). Improving Instruction Through Supervision. New York: Mc Graw-Hill.
- Brown Warren, B. and Moberg, Denis J. (1980). Organizational Theory and Management A Macro Approach. New York: John Wiley & Sons.
- Cleirbaut, G. (1998). Empowerment: A Key to a Victorious Future. From <http://www.tsl.Org/church/new-beginings/cmpowerment.htm>. Clutterbuck & Kemaghan. Retrieved Jan 25, 2025.
- Harris, B.M. (1985). Supervisory Behavior in Education. New Jersey: Prentice-Hall.
- Luthans, F. (1998). Organizational Behavior. Boston: McGraw - Hill.
- Mark, Jame R. and King, Stoop. (1985). Handbook of Educational Supervision: A Guide of the Practice. Boston: Allyn and Bacon.
- Schermerhom, H.T. Jr., Hunt, J.G. and Osborn, R.N. (1997). Organizational Behavior. New York: John Wiley & Sons.
- Stone, Sachs, F.M. and Sachs, R.T. (1995). The High-value Manager Developing The Core Competencies Your Organization Demands. New York: Amacom.

แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา MOTIVATION IN TEACHERS' WORK THAT AFFECTS THE SUCCESS OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS

สุภักพร นิธิพัฒน์กาญจน์ Suphakaphon Nithipattanakarn

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี

Belongs to the Secondary Education Area Office, Pathum Thani, Thailand

Corresponding Author E-mail: supakpornnithi@gmail.com

Article Received: May 14, 2025. Revised: August 25, 2025. Accepted: August 26, 2025.

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา เพื่อส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู อันจะเป็นแนวทางสำคัญให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษา และพัฒนาคุณภาพของนักเรียนให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีประสิทธิภาพ ซึ่งนับว่าการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานนี้มีส่วนสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาครู ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีความสำคัญของโรงเรียน ให้เกิดการพัฒนาด้านตนเอง และวิชาชีพได้อย่างถูกต้องเหมาะสม สร้างสรรค์เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และส่วนรวม ตลอดจนส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างรอบด้าน ครอบคลุมในทุกมิติ สภาพปัญหาในปัจจุบันท่ามกลางสังคมและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต และการปฏิบัติหน้าที่ของครู ทำให้ครูเกิดภาวะถดถอยในการปฏิบัติงาน เกิดความเบื่อหน่าย และประการที่สำคัญคือ ไม่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มศักยภาพและความสามารถ ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ และการดำเนินงานของโรงเรียน รวมไปถึงส่งผลกระทบต่อนักเรียน ผู้บริหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในวงกว้าง ทั้งนี้ สังคมยุคใหม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาในหลากหลายด้าน การที่จะส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความพร้อม และมีแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ครูเกิดแรงจูงใจ และแรงขับเคลื่อนในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล จึงเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่งที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องเอาใจใส่ เห็นความสำคัญของการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูควรเริ่มจากการศึกษาและสร้างองค์ประกอบของแรงจูงใจ และการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องและสัมพันธ์กับความต้องการของครูครอบคลุมการปฏิบัติหน้าที่และการดำรงชีวิต ลักษณะงาน ความสำเร็จในชีวิต และความก้าวหน้าในการทำงาน เพื่อส่งเสริมให้ครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานและมีความสุข เพื่อจะเป็นแรงขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จ

คำสำคัญ: แรงจูงใจ, การปฏิบัติงาน, ครู, ความสำเร็จของสถานศึกษา

Abstract

This article aims to study the elements and motivations of teachers' work that affect the success of educational institutions. Promoting and creating motivation for teachers' work is an important guideline for the development of educational institutions, and for developing the quality of students for continuous and effective development. This is

considered to create strength. Motivation in this work plays a very important role in teacher development. Teachers are important personnel of the school who should achieve self-development and profession correctly, appropriately, creatively, and beneficially to themselves and the public, as well as affecting the development of educational institutions in a comprehensive manner, covering all dimensions. Current problems in the society and various changes affect life and the performance of teachers' duties. This causes teachers to experience a slump in their work. Boredom occurs, and the important thing is that they are unable to perform work to their full potential and abilities, which affects the performance of duties and school operations, including students, executives, and those involved at large. In this regard, modern society has caused changes and development in many areas. Therefore, promoting and developing teachers to be ready and being motivated to perform duties is an important part that will make teachers motivated and a driving force in performing duties efficiently and effectively. Therefore, this is one of the important duties that educational institution administrators need to pay attention to. According to the importance of creating motivation to work, from the study it was found that creating motivation for teachers' work should start with education and by creating elements of motivation and creating motivation to work in accordance with and related to teachers' needs. This covers their duties and lives, skills, and success in life, and progress in work. This will encourage teachers to be motivated to work and be happy in order to be a driving force for educational institutions to be successful.

Keywords: Motivation, Performance, Teachers, The Success of Educational Institutions

บทนำ

วิวัฒนาการของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้สถานการณ์ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การบริหารงานภาครัฐและเอกชน มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง เพราะความก้าวหน้าทางด้านการสื่อสารเทคโนโลยี การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วสู่ประชาชน แต่ระบบการบริหารงานทั้งภาครัฐและเอกชนเกิดความไม่สอดคล้อง และทันต่อความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจึงทำให้สังคมโลกหันกลับมามองถึงสาเหตุปัญหาที่แท้จริงในการบริหารของแต่ละประเทศที่มีผลกระทบต่อด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อองค์การอื่นๆ อย่างมากมาย การเตรียมพร้อมและรับมือต่อการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นสิ่งสำคัญ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นส่งผลให้คนในสังคมต้องปรับตัวและติดตามให้ทันต่อสิ่งต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป (แพมลา วัฒนเสถียรสินธุ์, 2557)

การพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษามีความจำเป็นต้องมีการดูแลเอาใจใส่ สร้างแรงจูงใจให้เกิดกำลังใจพร้อมที่จะปฏิบัติงานเป็นอย่างดีที่มีคุณภาพและเกิดผลสำเร็จ หากไม่มีซึ่งแรงจูงใจในการปฏิบัติงานแล้วก็จะเป็มูลเหตุที่ทำให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและคุณภาพของงานลดลงมีการขาดงาน หรืออาจก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาได้ ดังนั้นแรงจูงใจจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่งต่อการทำงานเป็นปัจจัยเกื้อหนุนที่ส่งผลไปถึงประสิทธิผลของโรงเรียน การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจึงเป็น

ปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ที่จะช่วยเป็นตัวกระตุ้นให้มีพลังในการกระทำพฤติกรรมมีทิศทาง (สมชาย ยอดเพชร และคณะ, 2557) และก่อให้เกิดแนวทางและวิธีการดำเนินการส่งผลต่อให้การทำงานประสบผลสำเร็จ และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

ดังนั้น โลกยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกมิติ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร แต่ระบบการบริหารงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนกลับปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ ทำให้ต้องหันมาทบทวนปัญหานี้อย่างจริงจัง สอดคล้องกับในบริบทของสถานศึกษา การพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการทำงานของครูจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยมี "แรงจูงใจ" เป็นปัจจัยสำคัญที่สุด เพราะหากครูขาดแรงจูงใจ จะส่งผลให้คุณภาพงานลดลง เกิดการขาดงาน และอาจนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ ตามมา ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานจึงเป็นหัวใจหลัก เพราะเป็นตัวกระตุ้นให้ครูมีพลังและมีทิศทางในการทำงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จและช่วยให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ในที่สุด

แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

คำว่า แรงจูงใจ (Motivation) มาจากรากศัพท์เดิมเป็นภาษาละตินว่า Movere ซึ่งแปลว่า เรือ่นไขหรือภาวะที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม ในลักษณะของเงื่อนไขหรือสถานะที่ไม่ทำให้เกิดพฤติกรรม หรือที่ไปยับยั้งพฤติกรรม และกำหนดแนวทางพฤติกรรมที่แสดงออกมา เป็นปัจจัยที่สำคัญที่มีผลต่อพฤติกรรมมนุษย์เพื่อการกระตุ้นหรือพลังที่ผลักดัน ช่วยกระตุ้นทิศทางหรือแนวทางของพฤติกรรมให้บุคคลกระทำการต่างๆ ให้สำเร็จตามเป้าหมาย แรงจูงใจจะมีทั้งแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก บุคคลที่มีแรงจูงใจภายในจะมีความเต็มใจในการกระทำการต่างๆ (จิรฉัตร สะสมทรัพย์, 2555) เป็นพลังหรือแรงผลักดันทั้งภายนอกและภายในตัวบุคคลหรืออินทรีย์ ซึ่งกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมในแนวทางที่สนองตอบต่อความต้องการของตน คือความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการแรงขับ และรางวัลอันเป็นสิ่งล่อใจ รวมทั้งเป็นแรงกระตุ้นที่จะทำให้บุคคลรักษาพฤติกรรมนั้นไว้ แต่แต่ละบุคคลจะเลือกแสดงพฤติกรรม เพื่อตอบสนองที่เหมาะสมที่สุดในแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป พฤติกรรมที่เลือกแสดงนี้จะเป็นผลมาจากลักษณะของบุคคล บรรยากาศ และสภาพแวดล้อมขององค์การ ซึ่งเป็นสิ่งเร้าที่มีพลังอิทธิพลและเป็นแรงผลักดัน กระตุ้น สนับสนุน หรือควบคุมให้แต่ละบุคคลริเริ่ม มีความพยายามแสดงพฤติกรรมหรือรักษาพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้คงอยู่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ ซึ่งความต้องการที่เข้มมากที่สุดจะเป็นแรงจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมา (วรวิมล ทองเยี่ยม, 2558)

สรุปได้ว่า แรงจูงใจเป็นปัจจัยหรือสิ่งต่างๆ ที่เป็นแรงกระตุ้นทั้งปัจจัยภายในและภายนอกเพื่อให้บุคคลนั้น สามารถแสดงพฤติกรรมสนองต่อความต้องการของบุคคลนั้นได้สำเร็จ บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการตามที่ตั้งกำหนดไว้

องค์ประกอบของแรงจูงใจ

องค์ประกอบของแรงจูงใจนับว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการสร้างแรงจูงใจ แรงจูงใจจะเกิดขึ้นได้นั้นย่อมจะต้องอาศัยองค์ประกอบด้านต่าง ๆ มาเป็นส่วนเกี่ยวข้องกัน (อารี พันธุ์มณี, 2546)

แรงจูงใจจึงจัดว่ามีผลต่อการเรียนรู้พฤติกรรมต่างๆ ของบุคคลเป็นอันมาก เพราะการที่บุคคลเกิดแรงจูงใจในการที่จะกระทำพฤติกรรมย่อมจะทำให้พฤติกรรมหรือ การเรียนรู้ในสิ่งนั้นๆ มีประสิทธิภาพและ

เรียนรู้ได้อย่างรวดเร็วมากกว่าบุคคลที่ไม่เกิดแรงจูงใจ ลักษณะของแรงจูงใจของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. ธรรมชาติของแต่ละบุคคล ทุกคนมีธรรมชาติของตนแตกต่างกับคนอื่น หรือมีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งประกอบด้วย

1.1 แรงขับของบุคคลจัดว่าเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการเกิดพฤติกรรม แรงขับเป็นสภาวะที่เกิดจากความไม่สมดุลภายในร่างกายของมนุษย์ เช่น สภาวะความต้องการอาหาร น้ำ สภาวะความตึงเครียด ความรู้สึกเจ็บปวด เป็นต้น แรงขับเกิดขึ้นได้จากลักษณะ 2 ประการ คือ แรงขับภายในร่างกาย เช่น ความหิว ความกระหาย ความง่วงนอน เป็นต้น และแรงขับที่เกิดจากภายนอกร่างกาย เช่น การได้รับความเจ็บปวดจากสิ่งเร้าภายนอก สภาวะความกดดันจนทำให้เกิดความตึงเครียด

1.2 ความวิตกกังวล มีผลต่อการเรียนรู้ หรือการกระทำพฤติกรรม ความวิตกกังวลจะมีความแตกต่างกันไปแต่ละบุคคล ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล เมื่อบุคคลมีอายุเพิ่มมากขึ้นย่อมจะเกิดความวิตกกังวลมากขึ้น เด็กเล็กๆ จะไม่มีความวิตกกังวลใจแต่จะมีความกลัว เมื่ออายุเพิ่มมากขึ้นความกลัวจะลดลง กลายเป็นความวิตกกังวลเพิ่มขึ้นมาแทนที่

2. สถานการณ์ต่าง ๆ ในสิ่งแวดล้อมย่อมส่งผลทำให้บุคคลเกิดแรงจูงใจแตกต่างกัน เป็นต้นว่า ส่งผลให้บุคคลเกิดความสับสนวุ่นวายหรืออื่น ๆ และวัฒนธรรมแต่ละสังคมย่อมจะส่งผลให้พัฒนาการของผู้เรียนแตกต่างกันด้วย ลักษณะสถานการณ์ต่างๆ ที่มีผลต่อแรงจูงใจ ได้แก่

2.1 การแข่งขัน หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่มีความปรารถนาจะเอาชนะผู้อื่นต้องการทำให้ตนมีสถานภาพการที่ดีขึ้น ลักษณะการแข่งขันมีลักษณะที่สำคัญ 2 ลักษณะ คือ การแข่งขันกับตนเองเป็นการแข่งขันที่ทำให้ตนเองดีขึ้นด้วยความเต็มใจ และความต้องการของตนไม่มีใครมาบังคับ ต้องการทำให้ตนมีสถานภาพการที่ดีขึ้น สำหรับการแข่งขันทับบุคคลอื่นเป็นความรู้สึกที่ต้องการเอาชนะบุคคลอื่นให้ตนอยู่เหนือกว่าคนอื่น มักจะพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้ตนชนะผู้อื่นเสมอ

2.2 ความร่วมมือ หมายถึง แรงจูงใจที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับแรงผลักดันทางสังคมมีพฤติกรรมแบบประนีประนอม ให้ความร่วมมือช่วยเหลือเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อให้งานหรือพฤติกรรมที่มุ่งปรารถนาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ฉะนั้นความร่วมมือของบุคคลจึงจัดว่าเป็นแรงจูงใจที่สำคัญที่ทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมต่างๆ ขึ้น

2.3 การตั้งจุดมุ่งหมาย หมายถึง การที่บุคคลได้มีการตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตไว้มีผลทำให้บุคคลมีความพยายามที่จะกระทำสิ่งต่างๆ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตนตั้งไว้แต่ในบางครั้ง แม้จะมีการตั้งจุดมุ่งหมายไว้ บุคคลก็ไม่สามารถกระทำเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตนตั้งไว้ได้ ด้วยเหตุนี้การตั้งจุดมุ่งหมายในชีวิตจึงเป็นแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ ลักษณะของการตั้งจุดมุ่งหมายมี 2 ลักษณะ คือ 1) การตั้งจุดมุ่งหมายรวม เป็นจุดมุ่งหมายที่มักจะมีจุดมุ่งหมายย่อยๆ มาเกี่ยวข้อง เช่น การตั้งจุดมุ่งหมายของชีวิตว่าจะเป็นนักวาดรูปที่มีชื่อเสียงของโลก แต่ขณะนี้อายุน้อยจึงมีเป้าหมายย่อยๆ หลายจุดมุ่งหมายมารวมกันคือ จะวาดรูปให้ชนะการแข่งขัน จะวาดรูปให้ได้รับคำชื่นชมจากครูจะวาดรูปให้เพื่อนๆ ยอมรับ 2) การตั้งจุดมุ่งหมายระยะไกล เพื่อจุดมุ่งใดจุดมุ่งหมายหนึ่งโดยเฉพาะการตั้งจุดมุ่งหมายระยะไกลจะเกิดขึ้นกับคนที่มีวุฒิภาวะด้านสมองพอสมควร จะไม่เกิดในเด็กเล็ก

2.4 การตั้งความทะเยอทะยาน เป็นการตั้งความหวังสูงไว้และมีความพยายามมุ่งมั่นอย่างมากที่จะทำให้สำเร็จ การตั้งความหวังหรือเกิดความทะเยอทะยาน จึงเป็นแรงจูงใจที่ผลักดันให้เกิดพฤติกรรมขึ้น ถ้าบุคคลตั้งความทะเยอทะยานไว้สูงเกินความสามารถของตนเองจะทำให้บุคคลเกิดความล้มเหลวได้ง่าย

ทำให้ไม่มีแรงจูงใจในการทำงานนั้น ๆ หรือเกิดความท้อถอย หรือถ้าตั้งความหวังไว้ต่ำกว่าความสามารถก็ไม่มีแรงจูงใจพอที่จะกระทำ เพราะว่าตนประสบความสำเร็จในงานนั้นๆ ง่ายเกินไป ความยากง่ายของงานจึงส่งผลต่อแรงจูงใจ

ธร สุนทรายุทธ (2551) กล่าวว่า แรงจูงใจมีหลายองค์ประกอบด้วยกัน ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านกายภาพ (Biological Factor) ซึ่งพิจารณาถึงความต้องการทางกายภาพของมนุษย์ เช่น ความต้องการปัจจัย 4 เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ได้ซึ่งแต่ละคนจะมีความต้องการเหมือนกัน เพราะถ้าขาดปัจจัยดังกล่าวมนุษย์จะไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้

2. องค์ประกอบทางด้านการเรียนรู้ (Learned Factor) เป็นผลสืบเนื่องมาจากองค์ประกอบทางด้านกายภาพทั้งนี้เพราะมนุษย์ทุกคนไม่สามารถได้รับการตอบสนองความต้องการในปริมาณชนิดคุณภาพตามที่ตนเองต้องการและในหลายๆ ครั้งสิ่งแวดล้อมเป็นตัววางเงื่อนไขในการสร้างแรงจูงใจของมนุษย์ ดังนั้นองค์ประกอบทางด้านนี้จึงมีความสำคัญต่อแรงจูงใจของมนุษย์ที่จำเป็นต้องศึกษา เพื่อทำความเข้าใจเรื่องแรงจูงใจอย่างถูกต้อง

3. องค์ประกอบทางด้านความคิด (Cognitive Factor) เป็นส่วนสำคัญในการเกิดแรงจูงใจของมนุษย์ ทั้งนี้เพราะความคิดของมนุษย์ทำให้เกิดความเชื่อทัศนคติและค่านิยมอันส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมโดยตรงแรงจูงใจเป็นความต้องการของมนุษย์ เพื่อการดำรงชีวิตอยู่เพื่อการยอมรับ และค่านิยม แรงจูงใจจึงกระบวนกรที่บุคคลถูก กระตุ้นจากสิ่งเร้าโดยจงใจ ให้กระทำหรือดั้นรนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์บางอย่างซึ่งจะเห็นได้ว่า พฤติกรรมที่เกิดจากการจูงใจเป็นพฤติกรรมที่ไม่ใช่เป็นเพียงการตอบสนองสิ่งเร้าปกติธรรมดาเท่านั้น หากแต่ต้องเป็นพฤติกรรมที่มีความเข้มข้น มีทิศทางจริงจัง มีเป้าหมายชัดเจนว่าต้องการนำไปสู่จุดใด และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นผลสืบเนื่องมาจาก องค์ประกอบด้านกายภาพ ด้านการเรียนรู้ และด้านความคิด

แรงจูงใจกับการทำงานไว้ว่า แรงจูงใจเป็นตัวกระตุ้น (Drives) และกำหนดทิศทางของพฤติกรรม ช่วยให้พฤติกรรมการทำงานที่เหมาะสมคงสภาพโดยองค์ประกอบของแรงจูงใจที่สำคัญประกอบด้วย (การดี อนันต์นาวิ, 2551)

1. คุณลักษณะของเอกัตบุคคล (Individual characteristics) เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคล ซึ่งแต่ละคนไม่เหมือนกัน ในการทำงานแต่ละบุคคลจะนำคุณลักษณะเฉพาะของตนเข้าไปในหน่วยงานหรือสถานการณ์การทำงานและเป็นตัวกำหนดว่าบุคคลทำงานเป็นอย่างไร โดยทฤษฎีแรงจูงใจของวรูม ที่เกี่ยวข้องกับลักษณะเฉพาะของบุคคลในการทำงาน 3 ประการ

1.1 ความสนใจ (Interests) เป็นตัวกำหนดทิศทางของพฤติกรรมในการทำงานของบุคคลคนที่ทำงานด้วยความสนใจในงานนั้น มักเป็นแรงจูงใจภายใน แม้จะมีสิ่งอื่นมาดึงดูดใจก็จะไม่ยอมเปลี่ยนแปลงความสนใจง่ายๆ

1.2 เจตคติ (Attitudes) ได้แก่ เจตคติต่อตนเอง ต่องาน และต่อสภาพการณ์ในการทำงาน เจตคติเป็นตัวแปรที่สำคัญตัวหนึ่งต่อแรงจูงใจในการทำงาน ถ้าบุคคลมีเจตคติหรือความรู้สึกที่ไม่ดีต่องานต่อหัวหน้างาน หรือต่อสภาพการทำงาน บุคคลนั้นก็จะขาดแรงจูงใจในการทำงาน

1.3 ความต้องการ (Needs) ความต้องการเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลทำงานเพื่อประสบความสำเร็จ และสนองความอยากของคนแต่ละคน ทั้งในพื้นฐานและในระดับสูงเป็นตัวแปรที่สำคัญยิ่งในการแสดงพฤติกรรมในการทำงานทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2. ลักษณะของงาน (Job characteristics) ความสำคัญในการทำงานประกอบด้วยตัวงานและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน จะเป็นตัวกระตุ้น หรือส่งผลให้การทำงานของแต่ละบุคคลในหน่วยงานมีความ

ต้องการหรือไม่ต้องการงานนั้น ๆ ต่อไป ความสามารถของบุคคลหรือไม่ ทำให้มีผลต่อความต้องการหรือแรงจูงใจในการทำงานของบุคคลด้วย

3. สภาพแวดล้อมในการทำงาน (Work environment) ธรรมชาติขององค์การหรือสภาพต่างๆ ในการทำงานประกอบด้วยสภาพแวดล้อมการทำงาน 2 ประการ ดังนี้

3.1 สภาพแวดล้อมบุคคล เป็นสภาพแวดล้อมที่พบเห็นอยู่เป็นประจำ เช่น เพื่อนร่วมงานมีผลต่อการทำงาน ทั้งกระบวนการทำงาน และผลที่ออกมาจะทำให้งานที่ทำออกมาในสภาพที่ดีหรือไม่ดีตรงตามวัตถุประสงค์ และมีผู้บังคับบัญชาเป็นผู้ควบคุมทำงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย ให้คุณให้โทษ ดูแลการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรง และลักษณะความเป็นผู้นำของหัวหน้างานก็มีอิทธิพลต่อความสามารถและเสริมสภาพในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงานอีกด้วย

3.2 สภาพแวดล้อมทั่วไป เป็นสภาพแวดล้อมที่เกิดจากการดำเนินงานขององค์การ (Organizational action) ได้แก่ ระบบหรือวิธีการให้ความดีความชอบ บรรยากาศในองค์การต่อกระบวนการทำงาน และแรงจูงใจในการทำงานของแต่ละบุคคล

นอกจากนี้วรพจน์ บุษราคัมวดี (2553) ได้เสนอองค์ประกอบที่สำคัญของแรงจูงใจ ดังนี้

1. ความต้องการ เป็นสภาวะของความขาดแคลนของอินทรีย์ในการดำรงชีวิตของมนุษย์ความต้องการของบุคคลจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่ ความต้องการทางชีววิทยา หรือความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการทางด้านร่างกายที่ขาดความสมดุลจะขาดหรือเกินไม่ได้ เช่น อาหาร น้ำ อากาศ การพักผ่อน อุณหภูมิ ความต้องการทางเพศ ความต้องการทางประสาทสัมผัส หากร่างกายขาดแคลนก็จะเกิดความต้องการที่จะดิ้นรนแสวงหา ในขณะที่หากมีเกินก็จะถูกขับออกไป นอกจากนี้ยังมีความต้องการทางด้านจิตวิทยา (Psychological Needs) เป็นความต้องการทางด้านจิตใจที่อาจรวมถึงความต้องการทางด้านสังคม (Social Needs) และความต้องการทางด้านอารมณ์เพื่อช่วยให้บุคคลมีความสุข เช่น มนุษย์มีความต้องการความรัก ความอบอุ่น ความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ฐานะทางด้านสังคม อิสรภาพ ความสำเร็จในชีวิต การได้รับความยอมรับ ฯลฯ

2. แรงขับ (Drive) เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่ง ที่สำคัญที่ทำหน้าที่จูงใจ หรือผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่างๆ เมื่อกล่าวถึงแรงขับจะหมายถึง สภาวะของการถูกกระตุ้น หรือแรงผลักดันที่เกิดขึ้นจากภายในตัวบุคคล หรือสภาพเร้าที่เกิดจากความต้องการภายในที่ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมออกมาแรงขับเป็นสภาวะของสิ่งที่มีชีวิตทั้งหลายที่มาจากความต้องการทางด้านสรีระ ความต้องการของอวัยวะต่างๆ สภาวะทางฮอร์โมน สิ่งกระตุ้นภายในและภายนอก แรงขับเป็นสภาพที่ต่อเนื่องจากความต้องการ (Needs) และเกิดขึ้นควบคู่กันไปพร้อมกันเสมอ ทั้งนี้ เนื่องจากเมื่อบุคคลมีความต้องการแล้วก็จะเกิดแรงขับขึ้นซึ่งจะทำให้เกิดแรงผลักดันในการแสดงพฤติกรรมต่างๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าแรงขับเป็นสภาพของความตึงเครียดที่เป็นผลเนื่องมาจากความต้องการ เป็นสภาพของความเครียดทางด้านร่างกาย และเป็นตัวผลักดันให้ร่างกายแสดงพฤติกรรมเพื่อขจัดความเครียดให้สิ้นไป เราสามารถจำแนกแรงขับออกเป็นชนิดต่างๆ ได้แก่ แรงขับขั้นปฐมภูมิ หรือแรงขับในขั้นพื้นฐาน (Primary Drive) และแรงขับทุติยภูมิ (Secondary Drive) โดยที่แรงขับทางด้านปฐมภูมินั้นแบ่งออกเป็นแรงขับทางด้านสรีระ (Physiological Needs) และแรงขับทั่วไป (General Drive) โดยที่แรงขับทางด้านสรีระนั้นจะมีต้นกำเนิดมาจากความต้องการทางด้านร่างกายหรือสภาวะภายในร่างกาย ได้แก่ ความอบอุ่น ความเย็น ความเจ็บปวด ความหิว ความกระหาย การนอน แรงขับทางเพศ (Sex Drive) ฯลฯ ส่วนแรงขับทั่วไปถือว่าเป็นแรงขับที่ไม่ได้เกิดมาจากสาเหตุของความตึงเครียดทางด้านร่างกายโดยตรง และก็ไม่ได้อาจเกิดจากการเรียนรู้เช่นเดียวกันแต่อาจเป็นแรงจูงใจทางจิตวิทยา หรือแรงจูงใจที่เกิดมาจาก

ความต้องการทางด้านจิตใจ ซึ่งได้แก่ ความอยากรู้อยากเห็น ความกลัว และความวิตกกังวล อารมณ์รัก การรู้จักตนเองและการพัฒนาตนเอง ฯลฯ และแรงขับหุนิยม เป็นแรงขับที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learned Drive) หรืออาจเรียกว่า แรงจูงใจทางสังคม (Social Motive) หรือเป็นแรงขับที่เกิดขึ้นภายหลัง (Acquired Drive) ซึ่งได้แก่ ความผูกพันกับบุคคลอื่น การเป็นที่ยอมรับในสังคม การมีฐานะและตำแหน่งในสังคม ความต้องการความสำเร็จ ความเป็นอิสระความต้องการ ความก้าวร้าว และความรู้สึกรับผิดชอบ

องค์ประกอบแรงจูงใจมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งสำหรับการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานในองค์กร ส่งผลให้การสร้างแรงจูงใจเกิดขึ้นกับบุคคล และองค์กรให้สามารถปฏิบัติงานได้เต็มความสามารถได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

แนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ ซึ่งพบว่า ทฤษฎีแรงจูงใจมีมากมายหลายทฤษฎีซึ่งมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน จากการศึกษาสามารถแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ทฤษฎีการจูงใจด้านเนื้อหา (Content theories) และทฤษฎีการจูงใจด้านกระบวนการ (Process theories) ดังนี้

1. ทฤษฎีการจูงใจด้านเนื้อหา (Content Theories)

ทฤษฎีการจูงใจด้านเนื้อหานี้จะกล่าวถึงโครงสร้างทางจิตวิทยาของบุคคลที่เป็นพลังกระตุ้นพฤติกรรมและทำให้มีพฤติกรรมอยู่ต่อไป ทฤษฎีที่รู้จักอย่างแพร่หลายมี ดังนี้

ทฤษฎีลำดับความต้องการ (Hierarchy of needs theory: Maslow) Maslow เป็นนักจิตวิทยาที่ได้สรุปข้อสังเกตจากการทำหน้าที่จิตแพทย์ว่าคนไข้ ของเขาส่วนใหญ่มีปัญหาจากการไม่สามารถได้รับความพึงพอใจในสิ่งที่ต้องการจึงพยายามหาข้อสรุปกว้าง ๆ จากข้อสังเกตออกมาเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์ผลงานทางด้านวิชาการของมาสโลว์ส่วนใหญ่เป็นงานเกี่ยวข้องกับเรื่องแรงจูงใจทั้งสิ้นและทฤษฎีแรงจูงใจที่รู้จักกันมาก คือ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการ (The hierarchy of psychological needs) ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ขั้น ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องได้รับการตอบสนองจาก อาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย และความสัมพันธ์ทางเพศ

2. ความต้องการความปลอดภัย ความมั่นคงและการปกป้อง (Security or safety needs) จากภัยอันตรายต่างๆ เช่น ความต้องการสวัสดิการ การรักษาพยาบาล การได้รับประโยชน์เกื้อกูลจากการทำงาน เป็นต้น

3. ความต้องการทางสังคมและความรัก (Social or Belonging needs love) ต้องการการยอมรับและมีมิตรภาพจากพวกพ้องจากครอบครัว ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง เป็นความต้องการทางสังคม การสมาคม และมีความต้องการด้านจิตใจมากขึ้น

4. ความต้องการการยอมรับในคุณค่าตนเอง (Esteem or Status needs) ต้องการเกียรติยศชื่อเสียง ต้องการประสบความสำเร็จ และได้รับการยกย่องยอมรับจากคนอื่น เพื่อตอบสนองความรู้สึกในคุณค่าแห่งตนเอง ต้องการความเคารพนับถือตนเองและจากบุคคลอื่น

5. ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self-actualization needs) หรือเข้าถึงอัตลักษณ์ของตนเอง สามารถจะเป็นไปได้ในทุก ๆ สิ่งที่ยากจะเป็น ถือเป็นความต้องการขั้นสูงสุดที่คนเราต้องการไปถึงเป็นความต้องการให้สำเร็จตามที่ตนเองนึกถึงทุกอย่าง ต้องการความคาดหวังในชีวิต

ทฤษฎีของมาสโลว์มีความต้องการ 5 ระดับ ซึ่งมีความสำคัญต่อมนุษย์ความต้องการใน แต่ละชั้นของบุคคล จะต้องได้รับการบำบัดเรียงตามลำดับจากความต้องการในระดับต่ำไปสูง เมื่อความต้องการในระดับใดได้รับการบำบัดแล้ว มนุษย์จะก้าวไปสู่ระดับขั้นของความต้องการที่สูงขึ้น แต่ถ้าต้องการในระดับนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง มนุษย์ก็จะกลับลงสู่ความต้องการในสภาวะเดิม และจะพยายามจนกว่าเขาจะบรรลุความพยายามที่ต้องการ

2. ทฤษฎีการจูงใจด้านกระบวนการ (Process Theories)

ทฤษฎีการจูงใจด้านกระบวนการ เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญในเรื่องแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของมนุษย์ซึ่งช่วยให้ผู้นำได้ทราบว่าแรงจูงใจการปฏิบัติงานของผู้ตามเกิดขึ้นได้อย่างไร เพื่อที่จะสามารถจัดกระบวนการเกิดแรงจูงใจในตัวผู้ตามได้

2.1 ทฤษฎีการจูงใจ หรือทฤษฎีตามความคาดหวัง (Expectancy theory) ของ Vroom ได้อธิบายถึงวิธีการที่บุคคลได้รับการกระตุ้น ให้กระทำการซึ่งสามารถบรรลุเป้าหมายมีสาระสำคัญ ดังนี้

- 1) การจูงใจในการทำงานขึ้นอยู่กับความคาดหวังของแต่ละบุคคลที่เพิ่มความพยายามที่จะทำงานให้บรรลุผล
- 2) การจูงใจในการทำงาน เกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณค่าที่แต่ละคนจะได้รับจากการทำงาน บุคคลจะทำงานต่อไปขึ้นอยู่กับความพอใจในงาน ซึ่งความพึงพอใจเกิดจากการเปรียบเทียบรางวัล และค่าตอบแทนที่มีความเหมาะสมกับสภาพงาน ความสามารถ เป็นกลยุทธกระตุ้นให้คนทำงาน ตามแนวคิดทฤษฎีนี้สามารถทำได้ 2 ลักษณะ คือ การเพิ่มคุณค่าทางบวกของผลที่เกิดขึ้น โดยการสื่อสารให้ชัดเจน และการเพิ่มความคาดหวังในผลสำเร็จที่จะเกิดขึ้นกับงาน หรือการสื่อสารให้ทราบความน่าจะเป็นไปของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

2.2 ทฤษฎีการกำหนดเป้าหมาย (The goal setting theory) ทฤษฎีการกำหนดเป้าหมาย พัฒนาโดย Locke เป็นแนวคิดเกี่ยวกับสถานที่ทำงานเป็นหลักโดย Locke เชื่อว่า แรงจูงใจขั้นต้นของบุคคลมาจากสถานะตำแหน่งหน้าที่การงานที่จะเป็นปัจจัย ทำให้เป้าหมายที่กำหนดไว้ประสบความสำเร็จ ทฤษฎีการกำหนดเป้าหมายมีพื้นฐานมาจากความเชื่อเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของบุคคลหรือกฎแห่งกรรมที่มีมนต์ขลัง (Concept) ว่าบุคคลย่อมจะพยายามแสดงพฤติกรรมที่ทำให้ตัวเขามีความสุข สนุกสนาน และได้รับความเจ็บปวดน้อยที่สุด

Locke กล่าวว่า เป้าหมาย หมายถึง วัตถุประสงค์ที่ต้องการทำให้สำเร็จ โดยเป็นที่ยอมรับกันว่าการกำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานเป็นที่มาของการปฏิบัติงานอย่างเป็นรูปธรรมและมีทิศทางที่ชัดเจน และการที่เป้าหมายจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมได้จะต้องอยู่ภายใต้สภาวะ 2 ประการ คือ 1) บุคคลจะต้องได้รับรู้ในเป้าหมายและรู้ว่าจะต้องทำอะไรจึงจะไปถึงเป้าหมาย 2) บุคคลจะต้องยอมรับว่า เป้าหมายคือสิ่งที่เขาจะต้องปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักการกำหนดเป้าหมายขององค์การ มีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ ได้แก่ (1) ใช้เป็นกรอบเพื่อการจูงใจในการนำ ผู้นำและสมาชิกสามารถที่จะกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย (2) เป้าหมายสามารถใช้เป็นเครื่องมือเพื่อควบคุม กำกับ ติดตามผลการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การควบคุมถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของการนำที่ช่วยกำกับให้การปฏิบัติงานขององค์การเป็นไปด้วยดี

สรุปได้ว่าทฤษฎีแรงจูงใจมีมากมายหลายทฤษฎี ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันจากการศึกษา พบว่า แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ ทฤษฎีการจูงใจด้านเนื้อหา (Content theories) และทฤษฎีการจูงใจด้านกระบวนการ (Process theories) ซึ่งแต่ละทฤษฎีล้วนมีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเองมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการสร้างแรงจูงใจ ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบท และสถานการณ์ ทั้งนี้ผู้นำไปใช้จะต้อง

วิเคราะห์ และพิจารณาความเหมาะสม เพื่อให้การนำทฤษฎีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

บทสรุป

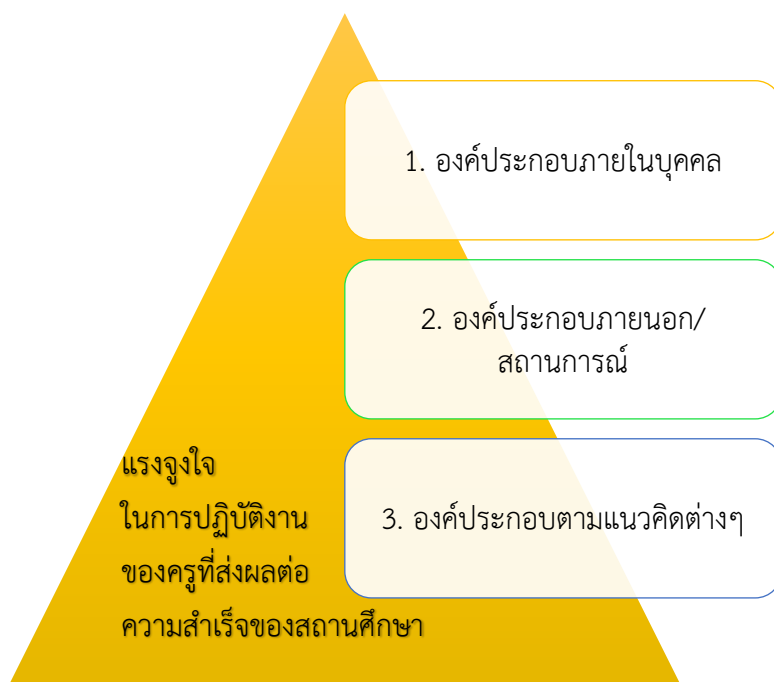
แรงจูงใจจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงาน เป็นการสนองต่อความต้องการและความปรารถนาที่จะปฏิบัติงานตามหน้าที่ของครู ดังนั้นหากผู้บริหารสถานศึกษาตระหนัก และให้ความสำคัญในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ตลอดจนสร้างองค์ประกอบและนำแนวคิดการสร้างแรงจูงใจไปประยุกต์ใช้และเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาสถานศึกษาอย่างหลากหลาย มุ่งเน้นพัฒนาบุคลากร ให้มีคุณภาพทั้งในด้านการพัฒนาตนเอง และวิชาชีพ ตลอดจนสอดคล้องกับความสำเร็จ และความก้าวหน้าในการทำงานในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมส่งผลทำให้ครูผู้เป็นบุคลากรสำคัญของสถานศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาพฤติกรรมในการปฏิบัติงานโดยมีแนวโน้มที่ดีขึ้น ส่งผลทำให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาด้านรอบด้าน ครอบคลุมในทุกมิติอย่างสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในวงกว้างในลำดับต่อไปได้อย่างยั่งยืน

สรุปว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา เป็นแรงจูงใจเกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในตัวบุคคลและปัจจัยภายนอก ที่กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเพื่อบรรลุเป้าหมายบางอย่าง 3 องค์ประกอบใหญ่ ได้แก่

1. องค์ประกอบภายในบุคคล 1) แรงขับ (Drive) แรงผลักดันจากความต้องการทางร่างกายและจิตใจ 2) ความต้องการ (Needs) สภาพที่ร่างกายและจิตใจขาดสมดุล 3) ความสนใจ (Interests) สิ่งดึงดูดและกระตุ้นให้ลงมือทำ 4) เจตคติ (Attitudes) ความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อสิ่งต่างๆ 5) ความวิตกกังวล ระดับความกังวลที่มีผลต่อพฤติกรรม 6) ธรรมชาติของแต่ละบุคคล ลักษณะเฉพาะตัวที่แตกต่างกัน

2. องค์ประกอบภายนอก/สถานการณ์ 1) สถานการณ์ต่างๆ สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเกิดแรงจูงใจ 2) การแข่งขัน ความต้องการที่จะเอาชนะหรือพัฒนาตนเอง 3) ความร่วมมือ การทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย 4) การตั้งจุดมุ่งหมาย การกำหนดเป้าหมายในชีวิต 5) การตั้งความทะเยอทะยาน การตั้งความหวังและความพยายาม 6) ลักษณะของงาน ภาระงานและสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน 7) สภาพแวดล้อมในการทำงาน บรรยากาศและปัจจัยต่างๆ ในที่ทำงาน 8) วัฒนธรรม อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการและแรงจูงใจ

3. องค์ประกอบตามแนวคิดต่างๆ 1) ด้านกายภาพ (Biological) ความต้องการพื้นฐานทางร่างกาย 2) ด้านการเรียนรู้ (Learned) อิทธิพลของประสบการณ์และการเรียนรู้ 3) ด้านความคิด (Cognitive) บทบาทของความเชื่อ ทักษะ และค่านิยม สรุปดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูที่ส่งผลต่อความสำเร็จของสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จิรฉัตร สะสมทรัพย์. (2559). การบริหารบุคลากรตามหลักพรหมวิหาร 4 ของผู้บริหารสถานศึกษาในสหวิทยาเขตสวนเทพรัตน์ทิพย์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธร สุนทรายุทธ. (2551). การบริหารจัดการเชิงปฏิรูป : ทฤษฎีวิจัย และปฏิบัติทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: เนติกุลการพิมพ์.
- แพมลา วัฒนเสถียรสินธุ์. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อปัญหาการสื่อสารภายในองค์กร กรณีศึกษาบริษัทยูไนเต็สดเสตนด์ตาร์ด เทอร์มินัล จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วรพจน์ บุษราคัมวดี. (2552). องค์การและการจัดการ. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- วรวิมล ทองเยี่ยม. (2558). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูกลุ่มศรีเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมชาย ยอดเพชร และคณะ. (2557). การนำเสนอแนวทางการเสริมสร้างแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 16(1), 87-97.
- อารีรัตน์ ศรีวิพันธุ์ (2559). แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในกลุ่มโรงเรียนพานทอง 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยบูรพา.

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์

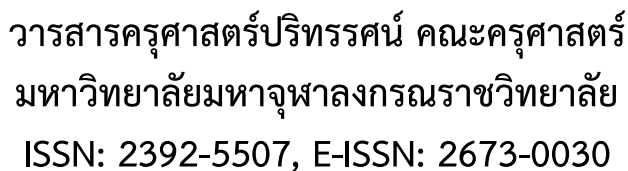
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Journal of Educational Review Faculty of Educational in MCU

ISSN : 2392-5507, E-ISSN : 2673-0030

ภาคผนวก

- กระบวนการจัดทำวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ
- หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ
- ระเบียบการส่งต้นฉบับ
- จริยธรรมการตีพิมพ์

มีนโยบายรับตีพิมพ์บทความในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสตร์ ครุศาสตร์ ศีกษาศาสตร์ ศิลปศาสตร์ สังคมศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสาขาวิชาสหวิทยาการอื่นๆ

ทักษะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารฯ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความ โดยไม่ถือเป็นทักษะและความคิดเห็นของวารสารฯ

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ 2 แบบ คือ แบบที่ 1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ

แบบที่ 2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

ประเภทของบทความที่รับตีพิมพ์ คือ บทความวิจัย (Research Article) และบทความวิชาการ (Original Article)

บทความที่ตีพิมพ์รับภาษาที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

กำหนดออกตีพิมพ์ 3 ฉบับ ต่อปี (ราย 4 เดือน) ดังนี้

ฉบับที่ 2 เดือน พฤษภาคม - สิงหาคม (กำหนดออก เดือนสิงหาคม)

ฉบับที่ 3 เดือน กันยายน - ธันวาคม (กำหนดออก เดือนธันวาคม)

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับของวารสารเศรษฐศาสตร์ปริทรรศน์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หลักเกณฑ์ในการลงตีพิมพ์ต้นฉบับ

1. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดวารสารหนึ่งมาก่อน
2. ต้นฉบับที่ผู้เขียนส่งมาเพื่อการพิจารณาต้องไม่อยู่ระหว่างเสนอขอตีพิมพ์ ในวารสารอื่น
3. เนื้อหาในต้นฉบับควรเกิดจากการสังเคราะห์ความคิดขึ้น โดยผู้เขียนเองไม่ได้ลอกเลียนหรือดัดทอนมาจากผลงานวิจัยของผู้อื่น หรือจากบทความอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต หรือปราศจากการอ้างอิงที่เหมาะสม
4. ผู้เขียนต้องเขียนต้นฉบับตามรูปแบบของต้นฉบับตามข้อกำหนดในระเบียบการส่งต้นฉบับ
5. ผู้เขียนได้แก้ไขความถูกต้องของเรื่องที่ส่งมาตีพิมพ์ ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) แล้ว
6. หลังจากผู้เขียนได้แก้ไขเรื่องแล้ว กองบรรณาธิการได้ทำการตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นจึงจะทำการออกหนังสือตอบรับบทความ

ค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความ

วารสารมีค่าธรรมเนียมการตีพิมพ์บทความตามกระบวนการพิจารณาบทความ 2 แบบ คือ

แบบที่ 1 ค่าธรรมเนียม 3,500 บาท โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 2 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

แบบที่ 2 ค่าธรรมเนียม 4,500 บาท โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind review)

โดยวารสาร จะทำการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมฯ ต่อเมื่อผู้เขียนได้ทำการปรับปรุงแก้ไขบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบวารสาร (ส่งไฟล์ Word ผ่านระบบไลน์ 0955426695) และส่งไฟล์บทความเข้าระบบวารสาร

วารสาร ขอสงวนสิทธิ์ในการปฏิเสธการตีพิมพ์ และไม่คืนเงินค่าธรรมเนียม ในกรณีดังนี้

1. บทความมีความซ้ำซ้อนมากกว่า 25% ตามที่กำหนดในโปรแกรม CopyCat ของระบบ thajio
 2. บทความไม่มีความถูกต้องตามองค์ประกอบรูปแบบของวารสาร
 3. บทความไม่ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review)
 4. ผู้เขียนบทความไม่ดำเนินการแก้ไขบทความตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ (Peer Review) ตามระยะเวลาที่กำหนด (1 เดือน หลังการแจ้งของวารสาร)
 5. ผู้เขียนบทความขอยกเลิกการตีพิมพ์ หลังจากได้รับการตอบรับบทความแล้ว
- ผู้นิพนธ์ต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น และต้องมีการอ้างอิงทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมาหรืออ้างอิงในเนื้อหา และทำบทความของตนเอง โดยบทความที่ท่านส่งเข้ามาต้องไม่มีความซ้ำซ้อนมากกว่า 25% จากการตรวจสอบด้วยโปรแกรม CopyCat ของระบบ thajio
- ในกรณีที่ บทความวิจัยมีกระบวนการวิจัยเกี่ยวข้องกับมนุษย์ ผู้นิพนธ์จะต้องส่งหลักฐานการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มาประกอบการลงตีพิมพ์ด้วยจึงจะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร

ระเบียบการส่งต้นฉบับ

กองบรรณาธิการได้กำหนดระเบียบการส่งต้นฉบับไว้ให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการส่งต้นฉบับสำหรับการตีพิมพ์ลงวารสารศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และกองบรรณาธิการสามารถตรวจสอบต้นฉบับก่อนการตีพิมพ์ เพื่อให้วารสารมีคุณภาพสามารถนำไปใช้อ้างอิงได้โดยมีรายละเอียดดังนี้

ก. การเตรียมต้นฉบับ มีรายละเอียดดังนี้

1. **ขนาดของต้นฉบับ** พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษสันขนาด A4 โดยเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและด้านล่าง 2.5 เซนติเมตร ด้านซ้ายมือและขวามือ 2.5 เซนติเมตร
2. **รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง** ใช้รูปแบบอักษร TH SarabunPSK พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวางตำแหน่งดังนี้
 - 2.1 **ชื่อเรื่อง** (ภาษาไทย) ขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
 - 2.2 **ชื่อเรื่อง** (ภาษาอังกฤษ) ขนาด 18 ตัวพิมพ์ใหญ่ ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
 - 2.3 **ชื่อผู้เขียน** (ภาษาไทย- ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
 - 2.4 **สังกัดหน่วยงานสังกัดของผู้เขียน** (ภาษาไทย- ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวหนา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
 - 2.5 **ชื่อผู้เขียนร่วม** (ถ้ามี) (ภาษาไทย- ภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
 - 2.6 **สังกัดหน่วยงานสังกัดของผู้เขียนร่วม** (ภาษาไทย- ภาษาอังกฤษ ขนาด 14 ชนิดตัวหนา) ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
 - 2.7 **E-mail** อีเมลของผู้เขียนที่ใช้ในการติดต่อได้จริง ขนาด 14 ชนิดตัวธรรมดา และเบอร์โทรติดต่อ ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ
 - 2.8 **หัวข้อของบทความไทย/อังกฤษ** ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย
 - 2.9 **เนื้อหาบทคัดย่อไทย/อังกฤษ** ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จำนวน 350-700 คำต่อบทคัดย่อ
 - 2.10 **กำหนดคำสำคัญ (Keywords)** 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
 - 2.11 **หัวข้อเรื่อง** ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย
 - 2.12 **หัวข้อย่อย** ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ระบุหมายเลขหน้าหัวข้อย่อยโดยเรียงตามลำดับหมายเลขตำแหน่งเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย
 - 2.13 **เนื้อหา** ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน
3. **จำนวนหน้าต้นฉบับ** ควรมีความยาวไม่ต่ำกว่า 10 หน้าแต่ไม่เกิน 25 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง)
4. **จำนวนเอกสารอ้างอิง** ควรมีอย่างน้อย 5-10 เรื่อง

ข. การเรียงลำดับเนื้อหาต้นฉบับ

1. บทความวิจัย

1. **ชื่อเรื่อง** ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน
2. **ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน** เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา ให้ระบุคณะและมหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษทั้งภาษาไทยและอังกฤษ
3. **ที่อยู่** ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบันทั้งภาษาไทยและอังกฤษ E-mail และเบอร์โทรศัพท์ของผู้เขียน
4. **บทคัดย่อ / Abstract** เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่องอ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350-700 คำ โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรงจะใช้ตัวเอนเฉพาะศัพท์วิทยาศาสตร์ และมีองค์ประกอบของบทคัดย่อให้ครบทั้งวัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย และคำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ
5. **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย
6. **วัตถุประสงค์การวิจัย (Objectives of this research)** ให้ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษาโดยระบุเป็นข้อ
7. **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ควรอธิบายวิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ขั้นตอนการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตัวแปรการวิจัย (ถ้ามี) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูล
8. **สรุปผลการวิจัย (Research Result)** เป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับอาจแสดงด้วยตารางและภาพประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้น ขอบตารางด้านซ้ายและขวา สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพที่ชัดเจน และมีคำบรรยายได้รูป กรณีที่จำเป็นอาจใช้ภาพสีได้
9. **อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)** ควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ หรือไม่เพียงใด (ถ้ามี) และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการ หรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำไปใช้ประโยชน์
10. **องค์ความรู้การวิจัย (Research Body of Knowledge)** อธิบายองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย ควรสังเคราะห์ออกมาเป็นภาพ/โมเดล พร้อมคำอธิบายภาพ/โมเดลให้สามารถเข้าใจได้โดยสมบูรณ์
11. **ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestion)** เป็นการให้ข้อเสนอแนะที่ได้จากกระบวนการทำการวิจัย ประกอบด้วย 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และ 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
12. **เอกสารอ้างอิง (References)** เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ

2. บทความวิชาการ

1. **ชื่อเรื่อง** ควรสั้น และกะทัดรัด ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน
2. **ชื่อผู้เขียนและผู้ร่วมเขียน** เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ หากเป็นนักศึกษา ให้ระบุ คณะและมหาวิทยาลัยที่ทำการศึกษ ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ
3. **สังกัด** ระบุชื่อหน่วยงาน หรือสถาบัน ทั้งภาษาไทยและอังกฤษ E-mail และเบอร์โทรศัพท์ของผู้เขียน
- 4) **บทคัดย่อ / Abstract** เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ เขียนสรุปสาระสำคัญของเรื่อง อ่านและเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 350-500 คำ โดยให้นำบทคัดย่อภาษาไทยขึ้นก่อน บทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ซึ่งแปลจากบทคัดย่อภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษต้องมีเนื้อหาตรงกัน ใช้อักษรตัวตรง
- 5) **บทนำ (Introduction)** เป็นส่วนของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษา และควรอ้างอิงบทความ หรืองานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย
- 6) **เนื้อหา (Content)** ผู้เขียนอาจแบ่งหัวข้อย่อยในประเด็นเนื้อหานี้ได้ตามประเด็นที่ผู้เขียนต้องการจะทำการนำเสนอในบทความ โดยเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่กำลังทำการค้นคว้า
- 7) **บทสรุป (Summary)** เป็นการสรุปผลได้จากการศึกษาว่าได้พบประเด็นอะไรที่สำคัญ รวมทั้งองค์ความรู้จากการศึกษา ที่ผู้เขียนต้องการสรุปผล หรือเสนอแนะผลการศึกษาเพื่อนำไปพัฒนาและเป็นประโยชน์ทางการศึกษาในด้านใดได้บ้าง
- 8) **เอกสารอ้างอิง (References)** เป็นการอ้างอิงเอกสารในเนื้อหาให้ใช้ระบบ APA Style (American Psychological Association Style) ให้เริ่มต้นด้วยเอกสารอ้างอิงภาษาไทยก่อนแล้วตามด้วยเอกสารภาษาต่างประเทศ หากผู้เขียนมีมากกว่า 3 คน ให้ใส่ชื่อ 3 คนแรกแล้วตามด้วย และคณะหรือ et al.

ค. การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อนามสกุลของผู้เขียน ปีที่ตีพิมพ์ และหมายเลขหน้า (ถ้ามี) กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

1. พระไตรปิฎก/อรรถกถา :

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา. สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. หนังสือ :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. พิมพ์ครั้งที่. เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.

3. สารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่องสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย. ชื่อระดับสารนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/รายงานการวิจัย. ชื่อมหาวิทยาลัย หรือแหล่งให้ทุนการวิจัย.

ตัวอย่าง.

มนฤดี ถือสมบัติ. (2556). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พัชรนันท์ ยอดสิน. (2560). แนวทางการส่งเสริมจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลคลองเจ็ด อำเภอกลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาญาณวฑฺฒน์ จิตฺตวฑฺฒโน (บุตฺตาวงษ์). (2558). การวิเคราะห์แนวคิดทางการศึกษาของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อำนาจ บัวศิริ. (2561). กระบวนการสร้างภาวะผู้นำด้วยหลักไตรสิกขา. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

4. บทความในวารสาร :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อวารสาร, ปีที่พิมพ์(ฉบับที่พิมพ์), เลขหน้าที่อ้างอิง.

ตัวอย่าง.

อำนาจ บัวศิริ. (2561). กระบวนการสร้างภาวะผู้นำด้วยหลักไตรสิกขา. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 5(3), 26-27.

5. บทความในหนังสือ :

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ใน ชื่อบรรณาธิการ. ชื่อหนังสือ. พิมพ์ครั้งที่. (เลขหน้า). เมืองที่พิมพ์: สำนักพิมพ์ หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง.

พระมหาสมจินต์ สมมาปญฺโญ. (2542). ทศนะเกี่ยวกับการศึกษาของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) : วิเคราะห์จากหนังสือ ทางสายกลางของการศึกษาไทย. ใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ชีวิตและผลงานของพระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) และนันทาทศนะของนักวิชาการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. (40-42). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

6. สื่ออินเทอร์เน็ต :

ชื่อผู้เขียน/ผู้เผยแพร่. (ปีเผยแพร่). ชื่อเรื่อง. แหล่งที่มา (URL). สืบค้นเมื่อ (วันที่-เดือน-ปี).

ตัวอย่าง.

วัดญาณเวศกวัน. (2556). ประวัติพระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). แหล่งที่มา http://www.watnyanaves.net/th/web_page/biography สืบค้นเมื่อ 17 กันยายน 2567.

7. หนังสือพิมพ์ออนไลน์ :

ชื่อผู้แต่ง/ผู้เขียน/ผู้เผยแพร่. (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความ. ชื่อหนังสือพิมพ์. แหล่งที่มา (URL). สืบค้นเมื่อ (วันที่-เดือน-ปี).

ตัวอย่าง.

เดลินิวส์. (27 กุมภาพันธ์ 2562). เริ่มนำร่องการเรียนรู้สถิติสมมติเป็นฐานภาคเรียนที่ 1-62. เดลินิวส์. แหล่งที่มา <https://www.dailynews.co.th/education/695610> สืบค้นเมื่อ 17 กันยายน 2567.

8. ราชกิจจานุเบกษา :

ชื่อกฎหมาย. (ปีที่พิมพ์). ชื่อเรื่อง (ถ้ามี). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ตอนที่ หน้า (วันเดือนปี).

ตัวอย่าง.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (30 พ.ค. 2562).

9. สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์. (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์). ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์. (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

.....(ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์). (26 มี.ค. 2561). ผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-net) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (....., ผู้สัมภาษณ์)

10. เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน. (ปีที่พิมพ์). ชื่อหนังสือ. เอกสารอัดสำเนา.

ตัวอย่าง :

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (2557). ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาไทย (Thailand Education Reform Model : TERM). เอกสารอัดสำเนา.

ง. การอ้างอิงภาษาอังกฤษใช้เช่นเดียวกับภาษาไทย

กองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หลักสูตรพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา อาคารเรียนรวม โซนซี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

โทรศัพท์ : 035-248-000 ต่อ 8284, 095-542-6695

พระมหาณวรัตน์ ฐิตวฑฺฒโน, ผศ.ดร. Email: yannawat.bud@mcu.ac.th

<https://www.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU>

4. กระบวนการพิจารณาบทความ

บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญ 2 แบบ
คือ

แบบที่ 1 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่
เชี่ยวชาญอย่างน้อย 2 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind
review)

แบบที่ 2 บทความที่ได้รับการตีพิมพ์ทุกบทความจะต้องผ่านการพิจารณาโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่
เชี่ยวชาญอย่างน้อย 3 ท่าน ต่อ 1 บทความ แบบผู้ทรงคุณวุฒิและผู้แต่งไม่ทราบชื่อกันและกัน (double-blind
review)

5. ลิขสิทธิ์

ต้นฉบับที่ได้รับการตีพิมพ์ในวารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย ถือเป็นกรรมสิทธิ์ของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ห้ามนำ
ข้อความทั้งหมดหรือบางส่วนไปพิมพ์ซ้ำ เว้นเสียแต่ว่าจะได้รับอนุญาตจากมหาวิทยาลัยฯ เป็นลายลักษณ์อักษร

6. ความรับผิดชอบ

เนื้อหาต้นฉบับที่ปรากฏในวารสารเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน ทั้งนี้ ไม่รวมความผิดพลาด อัน
เกิดจากเทคนิคการพิมพ์

จริยธรรมการตีพิมพ์

วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กำหนดจริยธรรมการตีพิมพ์ผลงานในวารสาร มีดังนี้

จริยธรรมของผู้เขียนบทความ

1. ผู้เขียนบทความจะต้องไม่ส่งต้นฉบับบทความซ้ำซ้อนกับวารสารอื่น
2. ผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยในการคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง
3. ผู้เขียนจะต้องจัดทำต้นฉบับของบทความตามคำแนะนำสำหรับผู้เขียน
4. ผู้เขียนที่มีชื่อในบทความจะต้องเป็นผู้มีส่วนในการจัดทำบทความหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัย
5. ผู้เขียนจะต้องอ้างอิงผลงาน ภาพ หรือตาราง หากมีการนำมาใช้ในบทความของตนเอง โดยให้ระบุ “ที่มา” เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ (หากมีการฟ้องร้องจะเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนแต่เพียงผู้เดียวทางวารสารจะไม่รับผิดชอบใดๆ ทั้งสิ้น)
6. ในบทความผู้เขียนจะต้องไม่รายงานข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างข้อมูลเท็จ หรือการปลอมแปลง บิดเบือน รวมไปถึงการตกแต่ง หรือ เลือกแสดงข้อมูลเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อสรุป
7. ผู้เขียนจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการเอกสารอ้างอิง และควรอ้างอิงเอกสารเท่าที่จำเป็นอย่างเหมาะสม
8. ผู้เขียนจะต้องแก้ไขบทความตามผลประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการให้แล้วเสร็จภายในเวลาที่กำหนด
9. ผู้เขียนจะต้องระบุชื่อแหล่งทุนที่ให้การสนับสนุนในการทำวิจัย (ถ้ามี) และจะต้องระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (ถ้ามี)
10. ในกรณีที่ บทความวิจัยมีกระบวนการวิจัยเกี่ยวข้องกับมนุษย์ ผู้นิพนธ์จะต้องส่งหลักฐานการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์มาประกอบการลงตีพิมพ์ด้วยจึงจะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสาร

จริยธรรมของบรรณาธิการ

1. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ และต้องคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหากับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ และจะต้องมีข้อความรู้ที่สะท้อนมุมมอง แนวคิดเชิงทฤษฎีที่ได้จากประสบการณ์ การสังเคราะห์เอกสาร หรืองานวิจัย มุ่งเน้นการนำเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่รวมถึงแบบจำลองเชิงแนวคิดที่ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจอันจะนำไปสู่การวิจัยในหัวข้อวิชาการที่สำคัญ

2. บรรณาธิการจะต้องไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้เขียนและผู้ประเมินบทความแก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงเวลาของการประเมินบทความ

3. บรรณาธิการจะต้องไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว โดยต้องมีการตรวจสอบการคัดลอกผลงานผู้อื่นอย่างจริงจัง และใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่า บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น และหากตรวจพบการคัดลอกผลงานของผู้อื่นจะต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้เขียนบทความหลักทันที เพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการตอบรับ หรือปฏิเสธ การตีพิมพ์บทความนั้นๆ

4. หากบรรณาธิการตรวจพบว่า บทความมีการลอกเลียนบทความอื่นโดยมิชอบ หรือมีการปลอมแปลงข้อมูล ซึ่งสมควรถูกถอดถอน แต่ผู้เขียนปฏิเสธที่จะถอนบทความ บรรณาธิการสามารถดำเนินการถอนบทความได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เขียนซึ่งถือเป็นสิทธิและความรับผิดชอบต่อบทความของบรรณาธิการ

5. บรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานวิจัยที่มีระเบียบวิธีวิจัยที่ถูกต้อง และให้ผลที่น่าเชื่อถือ โดยนำผลของการวิจัยมาเป็นตัวชี้ว่า สมควรตีพิมพ์เผยแพร่หรือไม่

6. บรรณาธิการจะต้องไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้เขียนและผู้ประเมิน

7. บรรณาธิการต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง

จริยธรรมของผู้ประเมินบทความ

1. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสารและผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่าตนเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้นๆ

2. ผู้ประเมินบทความ ควรประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่มีต่อสาขานั้นๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และความเข้มข้นของผลงานหรือระบุผลงานวิจัยที่สำคัญๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้เขียนบทความไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วยผู้ประเมินไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความ

3. เมื่อผู้ประเมินบทความพบว่า มีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือนกัน หรือซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่นๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบ

4. ผู้ประเมินบทความต้องรักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาแก่บุคคลที่ไม่เกี่ยวข้องในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ

5. ผู้ประเมินบทความต้องไม่นำข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความไปเป็นผลงานของตนเอง